

విషయసూచిక.



ఆనుశాసనిక పర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

పుట.

గౌతమీ లుబక గర్భ మృత్యు కాలసంవాదము	...	1
అగ్ని దేవుండు సుదర్శన యను కన్యకను వివాహంబు సేసికొనుట	...	4
సుదర్శననింటికి భగ్గు దేవత యతిథి యై వచ్చుట.	...	6
ఇంద్ర మతంగ సంవాదం బనునతిహాస ప్రకారము.	...	9
విశ్వామిత్రు నకు బ్రాహ్మణ్యంబు గలిగిన తెలుగు.	...	9
వీరహవ్యుం డనురాజునకు బ్రాహ్మణత్వము గలిగిన ప్రకారము:	...	11
భీష్ముండు ధర్మరాజునకు దైవపౌరుషంబుల తెలుం గెఱింగించుట.	...	12
భీష్ముండు ధర్మరాజున కాశ్రయం బెప్పుడు నవరత్నాభ్యం బని చెప్పుట	...	13
విభీషకుం బాటింప వలయువారిని భీష్ముండు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పుట.	...	14
భీష్ముండు ధర్మరాజునకుఁ బరమ మైన ధర్మంబు నెప్పుట.	...	15
భీష్ముండు ధర్మరాజునకుఁ గరుత్సంతుని చరిత్రంబు నెప్పుట.	...	16
కర్ణున దనకొడుకులకు జనమేజయునివలన నాశంబు గల్గునట్లు కపించుట.	...	18
కశ్యపుండు గరుడునకు గజకచ్ఛపంబుల తెలుం గెఱింగించుట.	...	20
గరుడుఁ డింద్రుని జయించి యమృతంబు దెచ్చి కర్ణువకుఁ జూపుట.	...	21
బ్రాహ్మణుండు హిమవర్ణునకు నైదికమం త్రంబు లుపదేశింపఁగూడ ననుట.	...	25
అశ్వినీవాససాసములు.	...	26
భంగాస్త్వంఁ డనురాజు స్త్రీ యై కుమారులం గాంచిన ప్రకారము.	...	27
ఇంద్రుండు భంగాస్త్వనునకుఁ గోరినవరంబు లిచ్చి యనుగ్రహించుట.	...	28
సనత్కుజాతుండు నారదున కుపదేశించిన తత్త్వ ప్రకారము.	...	30
గరుత్మాంతుండు మునులకు విష్ణుదేవుని మహిమాతిశయంబు నెప్పుట.	...	32
విష్ణుదేవుండు గరుత్మాంతున కుపదేశించిన యాశ్చర్య తత్త్వ ప్రకారము.	...	35

ఆనుశాసనిక పర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

అష్టావక్రం డను మునికుమారుని చరిత్రము.	...	37
ఉత్తరదిశ యష్టావక్రుని చిత్రముఁ బరీక్షించుట.	...	38
భీష్ముండు ధర్మరాజునకు దానపాత్ర భూతుల తెలుం గెఱింగించుట.	...	41
దైవపీత్యంబు లగు దానంబులకుఁ బాత్ర భూతుల నిరూపించుట.	...	43
భీష్ముండు ధర్మరాజునకుఁ బుణ్య తీర్థ విశేషంబుల నెఱింగించుట.	...	44
అత్రి ప్రముఖమహారులు శరత్కాలగతుం డైన భీష్ముఁ జూడవచ్చుట.	...	47

	పుట.
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు గంగా ప్రభావంబు సెప్పట.	... 48
వాసుదేవ నారద సంవాద ప్రకారము.	... 50
వాసుదేవ భూదేవీ సంవాద ప్రకారము.	... 51
నారదపంచమూడాసంవాదం బనునీతిహాసము.	... 53
దేవశర్మయను మునివరుభార్య రుచి యనుదాని చరిత్రము.	... 54
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు గాంధర్వాది వివాహముల తెలిం గఁజెంగించుట.	... 57
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు నారసాది పుత్ర భేదంబు తెలింగు సెప్పట.	... 59
చ్యవన నహంషసంవాదం బనునీతిహాసము.	... 60
చ్యవన కుకికసంవాదం బనునీతిహాసము.	... 63
చ్యవనుడు దన యోగబలంబునఁ గుకికునకు నాకలోకంబు చూపుట.	... 66
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు దానవిశేషముల సెఱింగించుట.	... 68
భూదానమహిమాభిషర నము:	... 69
నక్షత్ర దానమహిమాతిశయ నిరూపణము.	... 72
తిలదానవిషయకయమబ్రాహ్మణసంవాదము.	... 74
వృగచరిత్రము.	... 75
వృగుడు శ్రీకృష్ణునివలనఁ బాపవిముక్తుడై పుణ్యలోకమునకుఁ బోవుట.	... 77
గోప్రభావవిషయకం బగు నాదాలకిపుత్ర చరిత్రము.	... 78
ఇంద్రునకు బ్రహ్మ సెప్పిన గోదానవిషయకవాక్యములు.	... 79

ఆనుశాసనకవర్ణము - తృతీయాశ్వాసము.

ధర్మరాజునకు భీష్మం డనుషేయంబులఁ జెప్పట.	... 81
బృహస్పతిమాంధాతకుఁ జెలిపిన గోదానవిధి ప్రకారము.	... 82
గోవులకుఁ గపిలత్వంబు సిద్ధించిన ప్రకారము.	... 83
వేదవ్యాసముని శుకునకుఁ జెలిపిన గోప్రభావప్రకారము.	... 85
నుమిత్రుఁ డనుమునిచేఁ బోషింపబడిన గోవుల ప్రభావము.	... 87
గోవులు రంతిదేవు యజ్ఞపశువులై గోలోకంబునకుఁ బోవుట.	... 89
వేదవ్యాసముని శుకునకుఁ జెప్పిన కపిలగోమహానుభావము.	... 90
గోశ్రీసంవాదము.	... 92
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు సువర్ణ దానమహిమాతిశయంబు సెప్పట.	... 93
వసిష్ఠుడు పరశురామునకుఁ జెప్పినసువర్ణమహిమము.	... 94
భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ బితృపూజావిధానం బెఱింగించుట.	... 96
అత్రి మహాముని నిమి తెఱింగించిన శ్రాద్ధక్రియావిశేషము.	... 99
నల్లరి పృథాదర్శిసంగదం బను నితిహాసంబు ప్రకారము.	... 101
పృథాదర్శి పుత్రైంచినకృత్తి శునస్సమునిచే మృతిఁ బొందుట.	... 102

ఉపాసద్దాశవిషయకసూర్యజనుదగ్గిసంవాదము.	...	105
కూద్రుశ కవశ్యానుష్ఠేయం బైశధర్మము నిరూపించుట.	...	106
సర్వపర్ణ సామాన్యధర్మవిరూపణ ప్రకారము.	...	109
పరాశరమునిప్రణీతధర్మవిశేషగలు భీష్ముండు ధర్మజానకుం జెప్పట.	...	111
భీష్ముండు ధర్మజానకుఁ దటాకనిర్మాణఫలవిశేషము చెప్పట.	...	113

ఆనుశాసనికపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము

ధూపదీపనైవేద్యంబుల ఫలవిశేషము భీష్ముండు ధర్మజానకుఁ జెప్పట.	...	115
భీష్ముండు ధర్మజానకు నమఃపూనిధూపదీపదాశవిశేషంబు చెప్పట.	...	118
ఇంద్రమతంగమహామునిసంవాదము.	...	120
భగీరథునకు బ్రహ్మతో నైశసంవాదప్రకారము.	...	122
ఉపవాసవిధివిశేషము.	...	128
హరసనత్కుచూరసంవాదప్రకారము.	...	130
సనత్కుచూరుండు శివునకు దేహంతర్గతదైవతములం చెల్పుట.	...	132
,, సాంఖ్యియోగంబు తెఱం గెఱింగించుట.	...	134
బృహస్పతి ధర్మజానకు ధర్మవిశేషంబులు చెప్పట.	...	136
అహింసాస్వరూపనిరూపణము.	...	139
మాంసభక్షణమందలిరుచివిశేషంబు మానుట దుష్కరం బని చెప్పట.	...	140
వేదవ్యాసుండు కీటంబునకు సుత్రముజన్మంబులు గలుగ ననుగ్రహించుట.	...	143
వ్యాసమైత్రేయసంవాదము భీష్ముండు ధర్మజానకుఁ జెప్పట.	...	144
నారదపుండరీకసంవాదం బనుపరమేతిహాస ప్రకారము.	...	146
భీష్ముండు ధర్మజానకు శ్రీకృష్ణునిచిత్రచరిత్రంబు చెప్పట.	...	149
ఉమానుషేశ్వరసంవాదం బనునితిహాసము.	...	150
శివుండు పార్వతికి దనశ్మశానవాసితకుఁ గారణంబు చెప్పట.	...	153

ఆనుశాసనికపర్వము - పంచమాశ్వాసము.

శివుండు పార్వతికి వరాశ్రమాచారంబుల తెఱం గెఱింగించుట.	...	155
శివుండు పార్వతికి దపస్వరూపంబు చెప్పట.	...	157
శివుండు పార్వతికి రాజత్వమహిమాతిహాసంబు చెప్పట.	...	159
శివుండు పార్వతికి వర్ణకర్మపరిపాకంబుల తెఱా గెఱింగించుట.	...	162
శివుండు పార్వతికి నాయుర్వృద్ధిక్షయంబులకుఁ గారణంబులు చెప్పట.	...	166
శివుండు పార్వతికి స్వప్నాదుల తెఱం గెఱింగించుట.	...	168
శివుండు పార్వతికి మానస వాచిక కాయకము లను త్రివిధపాపములఁ చెల్పుట.	...	170
శివుండు పార్వతికి దానఫలవిశేషంబుల తెఱింగించుట.	...	172
శివుండు పార్వతికి ధర్మవిశేషంబుల తెఱా గెఱింగించుట.	...	174

	పుట.
శ్రేష్ఠుడు పార్వతికి సాంఖ్యప్రకారంబు దెలుపుట.	... 177
శ్రేష్ఠుడు పార్వతికి నాత్మసాముజ్జ్వలాప్రతిపాదకంబులు దెలుపుట.	... 179
పార్వతి శ్రేష్ఠునకుఁ బతివ్రతాధర్మంబుల తెలుఁగఁజేసిరిమట.	... 180
పార్వతి శ్రేష్ఠునకుఁ బతివ్రత కథనంబు లగుధర్మంబుల దెలుపుట.	... 181
భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ బరపరాప్తిహేతుభూతం బగునపవిత్రేషంబు దెలుపుట.	... 182
విష్ణుమంత్రశ్లోకం బవశ్యానుష్ఠేయం బని చెప్పుట.	... 184
విష్ణునామప్రభావంబు దెలుపుట.	... ,,
బ్రాహ్మణపూజానమస్కారంబులు పరమోత్కృష్టంబు లని చెప్పుట.	... 186
పవనకార్తవీర్యార్జునసంవాదంబు భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పుట.	... ,,
పవనంబు కార్తవీర్యార్జుననకు నత్రివ్రతభీతులమహిమ చెప్పుట.	... 187
భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ గృష్ణుని ప్రభావంబుపఱవించుట.	... 188
కృష్ణుడు ధర్మరాజునకు బ్రాహ్మణ ప్రభావంబు చెప్పుట.	... 189
దుర్వాసుడు కృష్ణునిమనఃస్థితి పరీక్షించి యనుగ్రహించిన ప్రకారము.	... ,,
కృష్ణుడు ధర్మరాజునకు శ్రేష్ఠిమహిమ చెప్పుట.	... 191
కృష్ణుడు ధర్మరాజునకు శివనామనిర్వచనంబు చెప్పుట.	... 192
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు ధర్మనూక్ష్మప్రకారంబు చెప్పుట.	... 193
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు సాధ్వసాధుజనుల నిరూపించి చెప్పుట.	... 194
శుభాశుభంబులు పూర్వజన్మకృతపుణ్యపాపంబులచేఁ గల్గు నని చెప్పుట.	... 195
భీష్ముడు ధర్మరాజు నూఁడించి కరిపురంబునకుఁ బంపుట.	... 196
ధర్మరాజుండు కృష్ణుని దోహ్దాని భీష్మునియొద్దకుం బోవుట.	... 197
భీష్ముడు కరిరంబు విడుచుటకుఁ క్రీకృష్ణుననుజ్ఞ గొనుట.	... 198
భీష్ముడు కరిరంబు విడిచి నాకలూకగతుం డగుట.	... ,,
పరలూకగతుం డైనభీష్మునకు నగ్నిసంస్కారంబు నేయుట.	.. 199
పుత్రులతోకాకుర యెగంగాదేవి కృష్ణునిఁ గనుంగొని దుఃఖించుట.	... 200
పుత్రమరణదుఃఖిత యగుగంగను గృష్ణుడై పాయకుం దూఁడించుట.	... ,,

అశ్వమేధపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము

శోకమగ్నుం డగుధర్మరాజుని గృహంబు ప్రబోధించుట.	... 202
వేదవ్యాసమునీంద్రుడు ధర్మరాజునకు మరుత్తునిచరితంబు చెప్పుట.	... 205
మరుత్తుండు సువర్తనిఁ దనయజ్ఞంబున కుపద్రవ్యగా పరించుట.	... 207
సువర్తండు మరుత్తునియజ్ఞంబున కుపద్రవ్యయగుట.	... 208
అగ్ని దేవుండింద్రసందేశము మరుత్తున కిచ్చిరింప వచ్చుట.	... 210
మరుత్తునియజ్ఞంబున హవిరార్చనంబులు గొన నింద్రాదులు వచ్చుట.	... 213
శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజునకు మనస్తాపోపశమంబు నేయుట. -	... 214

పుట

వ్యాపారదాదిమునులు ధర్మజా నీడొని స్వస్థానములకుఁ బోవుట.	...	217
ధర్మజుఁడు ధర్మజుఁ బాలించునపుడు కృష్ణార్జునుల వర్తింపు విధము.	...	"
శ్రీకృష్ణుండు ధర్మమునకుఁ దత్త్వజ్ఞానస్థిరీకరణము సేయుట.	...	219
శ్రీకృష్ణుని గోవిందారంబు నిరూపించుట.	...	220
తత్త్వజ్ఞానవిశేష ప్రదర్శనము.	...	222

అశ్వమేధపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

బ్రాహ్మణగీతలు.	...	227
అంతర్వ్యాగ ప్రకారంబు నిరూపించి చెప్పట.	...	228
ఇంద్రియమునకుఁ పరస్పరసంవాద ప్రకారము.	...	230
జీవాత్మస్వరూపనిరూపణ ప్రకారము.	...	232
జనకునకు విప్రరూపధరుం డైవమునితో నైవసంవాదము.	...	236
గురుశిష్యసంవాదంబు కృష్ణుండు ధర్మమున కెఱింగించుట.	...	238
మనోబుద్ధ్యహంకారాదితత్త్వ ప్రకారము.	...	241
అవ్యక్తనామతత్త్వనిరూపణ ప్రకారము.	...	244
సత్త్వం బవశ్యానుష్ఠేయంబుగా నిరూపించుట.	...	247

అశ్వమేధపర్వము - తృతీయాశ్వాసము

తాన ద్వారక కరుగవలయు నని యరుసుని గృహుఁ డడుగుట.	...	252
కృష్ణార్జును లింద్రప్రస్థముననుండి హస్తినపురంబునకు వచ్చుట.	...	253
శ్రీకృష్ణుఁ డుదంకాశ్రమంబునకుఁ బోవుట.	...	254
శ్రీకృష్ణుండు డుదంకునకుఁ దనవిశ్వరూపంబుఁ జూపుట.	...	256
జనమేజయునకు వైకంఠాయునుఁ డుదంకునిచరిత్రంబు నెప్పుట	...	258
ఉదంకుండు మదయంతివలనఁ గుండలంబులు పుచ్చికొనుట.	...	261
ఉదంకుండు కుంజలంబు లిచ్చి యహల్యను సంతోషపఱచుట.	...	263
వ్యానుండు పాండవుల నశ్వమేధయాగోస్థులులఁ జేయుట.	...	266
వ్యానుండు హిమవత్పర్వతంబున నున్న పాండవులకడకు వచ్చుట.	...	267
శ్రీకృష్ణుండు సకలబుధునహితుం డై కరిగగరంబునకు వచ్చుట.	...	269
పరీక్షిత్ ప్రాణదానంబునకై కుంతీమథురలు కృష్ణుఁ బ్రార్థించుట.	...	270
కృష్ణుండు మృతజాతుం డైవపరీక్షితు లబజీనితుం జేయుట.	...	272
వ్యానుండు కృష్ణునహితులై యున్న పాండవులయొద్దకు వచ్చుట	...	273
ధర్మజుం డును యజ్ఞశ్వరక్షణంబునకు నియోగించుట.	...	275

అశ్వమేధపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము

ధర్మజుం డశ్వమేధదీక్షం బూని హయంబు బుడమిఁ దిరుగ విడుచుట.	...	277
అరుసుతోఁ ద్రిగ రణేకాధిపతులు యుద్ధము సేయుట.	...	278

	పుట
ఆరుణఁడు సింధుదేశాధీశులతోడ యుద్ధంబు సేయుట.	... 281
బభ్రువాహనుం డరుసునితో యుద్ధంబు సేయుట.	... 283
ఆరుణఁడు బభ్రువాహనునిశరంబుచేత బుడమిం ద్రేలుట.	... 284
ఉలూపి సంజీవనమణిచేత సరుసు బ్రతికించుట.	... 285
ఉలూపి యరుసునితో వసువులతోప సాదంబుల నెఱింగించుట.	... 286
ఆరుణఁడు జరాసంధపౌత్రునితో యుద్ధంబు సేసి యొడించుట.	... 288
ఆరుణఁడు గాంధారిదేశాధీశుతో యుద్ధంబు సేసి జయించుట.	... 290
కృష్ణుఁడు ధర్మజునితో సరుసుసంభేతంబు సెప్పట.	... 293
ఆరుణఁడు యజ్ఞాశ్వంబుతోడ హస్తీపురంబునకు వచ్చుట.	... 294
ధర్మరా జశ్వమేధయాగంబు నుప్రయోగంబుగాఁ జేయుట.	... 296
ధర్మరాజు వ్యాసునకు యజ్ఞదక్షిణగాఁ దనరాజ్యం బంతయు నిచ్చుట.	... 297
ధర్మజుఁడు యజ్ఞంబునకు వచ్చినరాజుల నెల్ల సత్కరించి పంపుట.	... 299
సక్తుపనుచరిత్రంబు నశలంబు బ్రాహ్మణులకుం జెప్పట.	... 300
యముఁడు సక్తుపనునికడ కతిధి యై వచ్చుట.	... 301
యముఁడు సక్తుపనుని బ్రహ్మలోకంబునకుఁ బో నియోగించుట.	... 303
సక్తుపనుఁడు సకుటుంబముగా బ్రహ్మలోకమునకుఁ బోవుట.	... 304
అగస్త్యమహామునిద్వాదశవాక్ కయజ్ఞప్రభావము.	... 305
జమదగ్నిమహాముని పితృదేవతలకాపంబున నకులం బై పుట్టినకథ.	... 307

ఆశ్రమవాసపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము

యుద్ధిష్ఠిరాదులును గాంధారిభృతరాష్ట్రులును నొండొరులయెడ నడచుకొనిన ప్రవర్తనము.	309
భృతరాష్ట్రుఁడు ధర్మజునితోఁ దనమనోరథంబు చెలుపుట.	... 312
వ్యాసుఁడు భృతరాష్ట్రవనవాసంబున కనుజ్ఞ యిచ్చుట.	... 314
భృతరాష్ట్రుఁడు ధర్మజునకు రాజనీతివిశేషంబులు సెప్పట.	... 316
భృతరాష్ట్రుఁడు ధర్మజునకు శత్రురాజుల జయించు లెఱంగు సెప్పుట.	... 317
భృతరాష్ట్రుఁడు వనవాసంబునకుం బురజనులచే ననుజ్ఞ గొనుట.	... 319
భృతరాష్ట్రునితో శంబు వనువిప్రుఁడు పౌరజననమ్మతి సెప్పుట.	... 320
భీముఁ డరుసునితో భృతరాష్ట్రమవ్యోగంబునకుఁ బ్రతిహరించి చెప్పట.	... 322
భృతరాష్ట్రుఁడు గాంధారిసహితుం డై వసంబునకుఁ బోవుట.	... 324
ధర్మరాజు కుంతిని వసంబునకుఁ బోవల దని ప్రార్థించుట.	... 326
భృతరాష్ట్రుఁడు శతయూపరాజస్వరియాశ్రమంబున వసియించుట.	... 329

ఆశ్రమవాస పర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

భృతరాష్ట్రపాలికి నారదుండు మునులతో వచ్చి యత్రహావనమహిమ సెప్పుట.	... 331
నారదుఁడు శతయూపునితో భృతరాష్ట్రులు నుగతిఁ బొందెడు లెఱంగు సెప్పుట.	... 332

	పుట.
పాండవులు బంధుసహితంబుగా ధృతరాష్ట్రం జూడఁ బోవుట.	334
పాండవులు కురుక్షేత్రంబున నున్న ధృతరాష్ట్రగాంధారికుంతుల దర్శించుట.	335
విదురుఁడు యోగమార్గంబున ధర్మరాజునందుఁ గలయుట.	338
వేదవ్యాసుఁడు పాండవసహితం డైనధృతరాష్ట్రనాశ్రమంబునకు వచ్చుట.	340
కుంతి వేదవ్యాసునితోఁ గరుఁడు దనకు జన్మించిన తెఱంగు గెఱింగించుట.	342
వ్యాసుఁడు ధృతరాష్ట్రాదులకు భారతరణమృతుల రావించి చూపుట.	345
ధృతరాష్ట్రుఁడు భాగీరథీతీరంబుననుండి నిజాశ్రమంబు ప్రవేశించుట.	346
నారదుఁడు పాండవులకు ధృతరాష్ట్రాదులనిర్యాణంబు సెప్పట.	349
ధర్మరాజు ధృతరాష్ట్ర ప్రభృతులు మృతులగుటకు శోకించుట.	350
యుధిష్ఠిరుఁడు ధృతరాష్ట్రాదులకుఁ దిలొదకప్రదానంబు సేయుట.	351

మాసలవర్ణము

ధర్మరాజుంబున నుత్పాతంబులు దోచుట.	353
మనిశాపంబున సొంబుని కడుపున ముసలంబు పుట్టుట.	354
ద్వారకాపురంబున మహాత్మాతము లనేకములు పుట్టుట.	355
యాదవు లందఱుఁ గృష్ణసహితం లై సమద్రతీరమునకుఁ బోవుట.	356
సాత్యకికృతవర్కులకు శోషజనకంబుగాఁ గలిగిననందవాదము.	357
మద్యపానమత్తుఁ డైనసాత్యకి కృతవర్కుల నఱుకుట.	358
యాదవు లెల్ల మడిసినపిదపఁ గృష్ణుఁ డరునుం దోడ్చెర దారుకుం బంపుట.	360
బలరాముఁడు శరీరంబు విడిచి యనంతనియందుఁ గలయుట.	361
శ్రీకృష్ణుఁడు శరీరంబు విడిచి పరమపదంబునకుఁ బోవుట.	362
దారుకుఁడు పాండవులకు సకలయాదవత్వయంబు సెప్పట.	363
ఆరుసుఁడు సకలస్వజనత్వయదుఃఖితుం డగు వసుదేవునిం గాంచుట.	365
వసుదేవుఁ డరునునకు యాదవనాశంబు తెఱంగు గెఱింగించుట.	365
వసుదేవుండు శరీరంబు విడిచి పరమగతికిఁ బోవుట.	368
ఆరుసుఁడు రామకృష్ణుల వైదకును వనంబునకుం బోవుట.	370
ఆరుసుఁడు రామకృష్ణులక శేబరంబులు నూచి పఱవించుట.	371
ఆరుసుఁడు రామకృష్ణులకు నగ్నిసంస్కారంబు సేయుట.	371
ద్వారకానగరంబు సమాద్రమున మునిగిపోవుట.	372
బోయ లరును నోర్చి యాదవాంగసలసామ్యు నపహరించుట.	373
ఆరుసుండు రామకృష్ణులనిర్యాణంబున యాదవశ్రీల కెఱింగించుట	374
రుక్మిణీదేవి మొదలగుకృష్ణభార్య లగ్ని ప్రవేశంబు సేయుట.	375
ఆరుసుండు వేదవ్యాసునొద్దకుఁ బోయి యాదవత్వయంబు సెప్పుట.	375
వేదవ్యాసుం డరునునకు హితోపదేశంబు సేయుట.	376

పుట.

మహాప్రస్థానికపర్వము.

అగ్ని దేవుం డరుసుచేతి గాండివంబు సముద్రంబున నై పీంచుట.	382
ద్రౌపది మొదలగువారు గత ప్రాణులై పడుట.	"
ఇంద్రుండు రథంబు గొని ధర్మరాజు నెదురుకొనుట.	384
ధర్మరాజు సురరాజులకుఁ గుర్కురవిషయముగా జరిగిన వివాదము.	385
సారమేయరూపంబున వచ్చిన ధర్మిండు ధర్మజునకుఁ బ్రత్యక్షం బగుట.	386

స్వర్గారోహణపర్వము.

ధర్మజుండు దుర్యోధనుంజూచి యనూయాపరుం డైన నారదుం డతనిం దేర్చుట.	390
ధర్మజుండు దేవమునులను గర్వాదిస్వజనులం జూప వేడుకొనుట.	"
ధర్మరాజు శరకమున నున్నయన్నదమ్ముల నెఱింగి పఠితనించుట.	392
ఇంద్రుండు శరకంబుకడ నున్నధర్మజునొద్దకు వచ్చి యతని సంభావించుట.	"
యముండు ధర్మరాజు సుచిత్రపచనంబుల సంభావించుట.	395
ధర్మజుం డాకాశగంగావగాహంబుఁ జేసి దేవభావంబు నొందుట.	"
ఇంద్రుండు ధర్మజునకు దేవత్వంబు నొందినస్వజనంబులఁ జూపి చెప్పుట.	396
ఫలశ్రుతి.	400



(శ్రీ)

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీ మ దాంధ్రమ హా భా ర త ము

ఆనుశాసనిక పర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.



మత్కటాక్షరోచి

స్తోమసముల్లాసవిహితస్సుస్థిరలక్ష్మీ

భూమానందితభక్త

వ్యామోహవిదూరయుక్త హరిహరనాథా.

1

వ. దేవానైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లవియె నట్లు దివ్యజ్ఞానదేదీప్యమానం
డైన దేవప్రతుండు వివరింప వివిధంబు లగుధర్మంబు లాకర్ణించి యజాతశత్రుం
డతనికి నభక్తిక ప్రణామం బాచరించి వినయవిశేషవిభూషితుం డై.

2

సీ. అనఘ నా దగుచిత్తమునకు శమంబు గా, వించుట కై నీవు శ వివిధవిశేష
భంగులఁ బరమకృపానిరతుండ నై, సకలధర్మోపదేశములుఁ జేసి
తిమ్మెయిఁ జెప్పఁగాఁక నించుకయేనియు, శమము లే కున్నది శ చలముకొని య
నేకబంధుల వధియించితి నది యొక్క, తలయు నీ కలిగిన శ దారుణత్వ

ఆ. మొక్కతలయు నైనయగ్రకర్మంబులు, చిత్తవృత్తి దగిలి శ యుత్తలంబుఁ
జేయ శాంతి యెట్లు శ సిద్ధించు మునిమాన, నీయ. యింక నేమి శ సేయువాడ ని

వ. దుర్యోధనుం డతిలోభంబున నాతోఁ బంచి కుడువ నొడంబడండ యేనునునాగ్ర
హంబున నతనికి రాజ్యం బిచ్చి తొలంగి నిలువను మా యిద్దఱకతంబున నింత
పుట్టెం బశ్చాత్తాపం బెప్పటనుం ద్రోవువడ దయ్యెడు.

4

—ఊఁగి గౌతమిలుబక నర్పమృత్యుకాలసంవాదము. ఊఁగి—

చ. అనవును భీష్ముఁ డిట్టు లను శ నాతనితో నకటా వధింపఁగా
మనుజుఁడ కర్త గాఁడు వినుమా యితిహాస మొకండు సెప్పెద
నృసుజవరేణ్య గౌతమి యశనంగ శమాన్విత యొక్కభూసురాం
గన యురగంబుచే సుతుఁడు శ కాఁగివెళ్ళెముఁ జొందియుండఁగన్.

5

- చ. వగచుచు జూడ నయ్యురగగవల్లభు రజ్జనఁ గట్టి తెచ్చి య
మృగువకుఁ జూపి దీసిఁ దల శ్రుండఁగ మోడెదఁ గోల నొండె రెం
డుగ నెఱగ త్తి ప్రేసెదఁ గ్రతుం జెను గీపొడపా పవుక్కు నే
మిగతి వధింతు నంచు నొకమేటికిరాతుండు రోషదీప్తుఁడై. 6
- క. ఉన్నఁ గని యప్పడఁతి యో, యన్న విడువు భుజగనాథు శ్ర ననవుడు నతఁ డీ
పిన్నాతనిచ్చాణంబులు, గొన్నది యిది దీనియునులు శ్ర గొనియెద ననియెన్. 7
- వ. అనిన నక్కోమలి యక్కిరాతుం జూచి. 8
- క. విధివశమున వచ్చినకీ, డధములు గొనియాడి ప్రేగు శ్ర లై విపులభవాం
బుధిమునుఁగుదురు మునుంగరు, నధక్కులగును త్తములుప్రశాంతిఁ జాలుకన్. 9
- వ. అదియునుం గాక. 10
- క. ఈపాముఁ జంప బ్రదుకునె, నావుత్త్రుఁడు విడువు ముష్టనక నావుడు వాఁ
డీపేదమాట తెల్లను, గోపవివశుఁడైననాకుఁ శ్ర గొలుపు ముగ్ధా. 11
- ఉ. కావున నెట్లుఁ జంపుదున శ్ర కాని భుజంగముఁ బోవనీనుజూ
నావుడు నింతి యర్జునకశనామము నీ కవదాతభంగికిం
గా వలదే మహీసురులు శ్ర గా దనుచొప్పునఁ దత్సహాయులుం
బోవరు గాదె యేల నిన్యభోటికిఁ గూరత నాదునన్నిధిన్. 12
- నీ. హింసకు నొడఁబడ శ్ర నే నెట్లు ననవుడు, జనబాధకము లైనశజంతువులను
జంపినఁ బాపంబు శ్ర సమకూర దని పల్కె, బోయ వట్టినరివుఁ శ్ర బారిగొనంగ
వల దని చెప్పె నశ్వనిత వాఁ డహిఁ దెగఁ, జూచి జనంబులఁ శ్ర గాచు టుటదె
వృత్తుఁ జంపఁడె దేవశ్రవిభుండు యజ్ఞధ్వంస,నము నేయఁడే ఫాలశయనుఁ డట్ల
తే. కావె ధర్మపు హింసలు శ్ర నీవు దీని, కియ్యకొను యని తఱిమె న శ్ర టెంతదటిమి
నను దయావతి యైనయన్నాతి పాప,మునకుఁజొరద మ్యై బోయకీర్తనయెఁబాము
- క. ఏ నేమితప్పు నేసితిఁ, గానవు నెఱి నీవు లెస్సగా మృత్యుపరా
ధీనత బాలునిఁ గఱచితిఁ, గాని వినుము లేవు రోషకామాదు లెదన్. 14
- వ. అనుటయు నతండు. 15
- క. విను మృత్యువునకుఁ దగుసా,ధనమ వగుటఁజేసి నిన్ను శ్ర దండింపంగా
జను ననవుడుఁ గుమ్మరికో,లను సారెం బోలితిం దళఁచి చూడు మెడన్. 16
- వ. ఈక్రియ నావశం బగునే యని పల్కివం బామున కర్జునకుం డిట్లనియె. 17
- తే. ఏయువాఁ డుండ నమ్మెమిశ్రసేయు ననక, యోపి తత్తండనము సేత్రపాప మండ్రై
యెవ్వరే బంపఁ గఱతు గా శ్ర కేమి క్రూరు, నిన్ను గీటడ,గించిన శ్ర నిందరాదు;
- తే. అదియుఁ గాక విశేషించి శ్ర యరయ బుద్ధి, గలుగునట్టిసాధనములుగారెమీరు
మృత్యువున కట్లు గావున శ్ర మేలఁగ మిడుక,నీక పొరిగొన వలయు మిగిల్లెల్లభంగి

- వ. అనిన విని బోయకు భుజగం బిట్లనియె. 20
- తే. బుద్ధి గల్లుచానముల శ పో హవిస్సు, లరసి వేల్పురు ఋత్విజ్జలాఫలంబు
గాంచు సద్భక్త క్షయకాక వారి, కేమిపని యనగా మృత్యువేగుకంచె. 21
- క. చనుడెంచి పామునకు ని, ట్లను నిను నేఁ గోరి పనిచిన్లట్టుల నన్నుం
బనిచెం గాలుం డీచా, వున కీవుకు నేను హేతువులు గా మనఘా. 22
- క. ఇనశశిపావక భూమిగ, గనజలపవనాదివస్తు శ గతు లెల్ల ను గా
లుని మఱచేతి వనినఁ దక్కినపని సెప్పంగ నేటికని భుజగేంద్రా. 23
- క. విను మిట్లగు పేర్వక నెఱిగిన నాపై నిమమ వెట్లు శ కిల్బిషముం గా
లునిచెయిది నన్ను మాఱిన, నిను మాఱుట యుఱదె నామరనిర్మాణమునన్. 24
- ఆ. అనిన భుజగ మిట్టు శ లను నీవలన నేను, గుణము సెప్ప దోషగణన సేయ
నన్నుఁ బనిచెనంటి శ నామిఁదిదోషంబుఁ, బాపికునుటనాకుఁ శ బాడిగాఁజె. 25
- క. విను మటు కాలునిదెననై, నను దోషముకలిమి లేదు శ నా కాడంగాఁ
బని యేమి దోషగతివిం, తనభాషణములకు నేను శ దగుదునె మనఘా. 26
- వ. అని పలికి పాము బోయమొగంబు సూచి. 27
- క. వింటే మృత్యువుమాటలు, గంటే నామిఁడఁ దప్పు శ గలిగించెద వి
ట్లంటం గట్టం దగునే, యంటకు నగిబోయె యిట్టు శ లనియె నరేంద్రా. 28
- క. నీవును మృత్యువుఁ బావన, మావేశితమతుల కొఱగ శ నాడినయంతం
బోవునె మీపై దోషము, లే వెఱతునె యిట్టు లనిన శ యింతన మీకున్. 29
- వ. అనిన మృత్యువునుం బామును. 30
- క. ఘనఁ డగుకాలునివశమునఁ, జనియెడుమా కరయ దోష్యసంగతి గలదే
యనునెడఁ గాలుం డచటికిఁ, జనుడెంచెం బ్రీతి ధర్మ శ సంశయ ముడుపన్. 31
- వ. చనుడెంచి యగ్గునకు నాలోకించి. 32
- క. పామును మృత్యువు నేనును, గా మీదారకునియృతికిఁ శ గారణ మీతం
డేమేఁ గర్మముఁ జేసెం, దా మృతిఁ బొందించె నదియృతలకొని యితనిక. 33
- క. విను కర్మం బొనరించును, జననము మరణంబు నదియ శ సౌఖ్యము దుఃఖం
బును గావించుం దనచే, సినదానిం బడక పోవ శ శివునకు వశమే. 34
- వ. అని చెప్పి. 35

1. క. గ. చ. నీపై నిడుగు రెల్లు, 2 అమృతప్రతులందు 27వ 28వ పద్యములనడుమ 'అనిన మృత్యువు పామున కిట్లనియె' ననువచమున్నది. దీనిచే 26వ పద్యము మృత్యువు చెప్పిన దగుచున్నది గాన 27వ పద్యము 'అని పలికిం బాము బోయ...'యని యాప్రతులందు దిద్దిబడి యున్నది. వ్రాతప్రతులం దాపద్యములనడుమ పద్యము కానిపించదు. కాన 26వ పద్యము పాము చెప్పినదే యగుచున్నది. దీనిచే 27వ పద్యము 'అని పలికి పాము...'అని యున్నది. మూలమున వ్రాతప్రతులవొప్పుననే యుండుటంబట్టి యనువచము ప్రక్షిప్తమని పరిహరింపబడియె.

- క. కావున నిండలు నుడుగుం, డీవాగం జనులు బోయ కిట్లను ధరణీ
దేవాంగన దనయెఱుకయు, దేవాలాపములు నొక్క క తెరువై యున్నన్. 36
౩౩. ఇట్టివనటః బొందుకనట్టిపాపము నేసి, వనిత లిట్ల యగుదు క రనఘ యివ్వ
ధంబుమరణ మొందఁ క దుకుల్పివంబున, బాలు రిట్ల ¹హేదు క రేల కలఁగ. 37
- వ. అని వెండియు. 38
- క. నకలజనంబులుఁ గర్మము, నకు ననుగుణ మైనతెరువునం బోదురు దీ
నికి రోపవిపాదము లేటికి విడువుము పాము సంఘటించుము శమమున్. 39
- క. అన విని తెలిసి విడిచె నన్దునకుడు భుజగము నహస్తరొంఘం డగుచుం
జని రేలమిఁ బొంది కాలుం, కను మృత్యువుఁ గావునను విరడువు మీ వపలున్ 40
తే. కారు మర్యోధనుఁడు నీవ్రాగారణములు, బాంధవులరణమరణసంప్రాప్తి కనఘ
వారు దమతమకర్మముల్ క కారణములు, గాఁగ నిట్లయి రేల శోకంబు నీకు. 41
- వ. గౌతమిలుబ్ధక భుజంగమృత్యుకాలసంవాదం బనునియ్యతిహాసంబు తాత్పర్యంబు
మనంబునం బట్టుకొలిపి యీపుట్టినకలంకం దొలంగ జేసిని శమంబున సుఖవి
గ మ్మనినం గాంతేయగ్రజుండు సంతసిల్లి శాంతనవునితో నిట్లనియె 42
- ఖగ్గి అగ్నిదేవుడు నుదర్శనయను కన్యకను వివాహంబు నేగింపట. ఖగ్గి—
- చ. అనఘ గృహస్థధర్మమునయందుఁ జరించి నరుండు మృత్యుసం
జనితభయంబు వాపికోన్యజాలునొ చాలఁడో యన్న నానరి
త్తనయుఁడు దానికిం దగువీరధంబు దిరం బగునేని జాలు న
య్యను వొడఁగూడు నట్టియిత్రహాసము విన్నవరేంద్ర చెప్పెదన్. 43
- వ. మనువంశంబునఁ బుట్టి సర్వజనతామందార మై నేల యె
ల్లను బాలించి జగత్త్రయీ ప్రణుతలీలం బొల్పె దుర్యోధనం
డనురా జవిభునొప్పు సర్మదకుఁ గామావేశముం జేసినన్
వనితారూపము దాల్చి పొందె నతనిన్ క వైదగ్యహృద్యంబుగన్. 44
- క. ఆరమణికి నతనికిఁ గ, న్యారత్నం బుద్భవించె క సమరపురంద్రీ
శ్రీరామణీయకము ని, స్సారం బగునట్లు గాఁగ క జగతీనాథా. 45
- క. విను దానికిఁ బేరు సుదర్శన యన్నరనాయకుండు క సంప్రీతిమెయిం
బెనిచి తనయగ్నిహోత్రం, బునపరిచర్యలకుఁ బనిచె క బుజ్జవములుతోన్. 46
- వ. పనిచిన సహృదంతు యిప్పునులవెంట మెలంగు చుండె నట్టియెడ. 47
- నీ. అర్చించునప్పు డ్రయ్యంగనకం గేలి, జగిసాంపు చి త్తంబు క దిగిచికోనఁగ
నరసి కన్గొనునప్పు క ²డయ్యంతికనుఁగ, పొలపంబు రాగంబు క వొడలఁ జేయ
నన్యులఁ బనిఁ బంచునప్పు డమ్ముద్దియ, పలుకులతీపు గోర్రులఁ ³గెరల్చు
నల్ల న యూడెడునప్పు డక్కొమ్మవా, తెఱతావి ధైర్యంబుఁ క ద్రిప్పుకొలువ

తే. మరుడు దోడ్తోడ జేయవలూరి కదిసి, తూర్పుముల క్రొవ్వాఁజిమిగనూడ నంత
కంత కగ్గల ముగువలవంతఁ బూలి, బోయె నావకు నేమి నెవ్వడు వరేంద్ర.

వ. ఇట్లు మననాన్ని చుదింకొని యగ్నిదేవుం కదా, తలతో నేకాంతంబున నిట్లుచేయె.

సీ. చిగురుబాసల గాని నేయనీయములు, బొరువంబు నూర్చులఁ గ నేచ్చికొనియె
మారేడుకంఠుల గానాము సెఱవని, యెఱవచ్చునవ పోకకలం బొకల్చె
ననఁచినఁ జరికిఁ గ గొవనినీ యెడదీగ, చురిపంట, పొదంబు గ మరులుకొలిపె
నెఱవంకునని సిగ్గునఁజువంగ జాలనీ, నెమ్మోము బాటమి గ వర్చునేసె

తే. నాతి నీర్వులై శిష్టతనములు వసతి, కంఠంబుచేరి కన్నభగ వసుము గాకు
నాపునకు సిగ్గునని యాననము వాని, యాచియొకంబు నిట్లుచేదాంతంగి.

క. కలకన్యకల పేదనఁ, కిదఁపి లంబునఁగోకింపకలంబున
దలకొనఁ దళుక గురుజన, ముల గా నెఱవగునాని గ వర్చునాననీ. 51

వ. అనిన విని హుతవహుం జట్ట కాక యనియె నాననయంబున. 52

ఉ. ఆనరూయకుం జొకమగ్గహధ్వర మెంతయు వేక్కెడ జేయఁగాఁ
బూని వహిసువావలికిఁ గ బూజలొనర్చుంగఁ దాని ప్రాప్తాంబు
డై నయ మారఁగా ననలుఁ గ తాతపిచాలకి వచ్చి నాకు నీ
వే నృక నీదుపుత్రుఁ గృప గ యేర్పక వానము గాఁగ నాపుషన్. 53

వ. అవిధుండు. 54

తే. అన్యవర్ణుండు దీనుఁ డీశమనకు నెట్లు
గూఁతు నీ వచ్చు నని మదిఁ గ గుల్చె వుట్టి
యీడ ప్రార్థన మఫల మై గ యేగి యజ్ఞ
సమయమున నగ్ని దనమూర్తి గ సంహరించె. 55

క. కని యజ్ఞవపతి ఋత్విజ, లును దానును వెఱఁగువఁకి విగ్రహోపము వాటి
లెనొకో క గ్గగతుల నని, మనమున నూహించి భవ్యగుం త్రముఖరుం డై. 56

వ. పావకునిం బ్రస్తుతింపు చుండ నదేవుం డాభూదేవతలకు నల్లన తనతెఱం
గెఱిగించిన 57

తే. వార లానృపుతోడ జెప్ప గారవంబు, సంకెసముఁ దలకొనఁగ న్యయ్యింటిఁబెండ్లి
నేసె విప్రకుమారుండై గ చెన్ను మెఱసి, యగ్ని వరియించెనచ్చెరుగవంద జనులు.

వ. ఇట్లు సుదర్శనావివాహోత్సవం బనుభవించి విభావసుండు విభావప్రభావమానుం
డగుచు హుతంబులు పరిగ్రహింప దుర్యోధనుమాగంబును సుప్రయోగం బై
చెల్లెఁ బదంపసి. 59

క. అనలునకు సుదర్శనకును, జనియించె నుదాత్తగుణవిగ్రశాలుండు సుద
ర్శననామధేయుఁ డానృపుఁ, డనూనధర్మమునఁ దాల్చె గ నవనీభరమున్. 60

వ. ¹(అనమయంబున.)

61

ఆ. అతని కోఁళువంతుఁ య డనువాఁడు జనియించె, నుదితయశుఁడు వానికోఁళురఁకుఁడు
నోఁళువతియు ననఁగ య నుదయించి రయ్యోఁళు, వతికి నావిభుండు య వరుని సరసి. 62

వ. ఒరుల మెచ్చక.

63

క. ఆలేమ సుధర్మనునకు, నాలింగా నిచ్చె నద్వహననందనుఁడుఁ
లోలతఁ గైకొని పరిణయ, కేలి నడపి విమలబుద్ధి య గృతనిశ్చయఁడై.

64

న. గృహసథర్మానుష్ఠానంబునన మృత్యువు జయింతు నని ప్రతిజ్ఞ సేసి యోఁళువతి
యునుం దానును గురుక్షేత్రంబునకుం జని యందు రమణీయ ప్రదేశంబున
విశాలపర్ణశాలఁ గావించుకొని యుండె నట్టియెడ నయ్యలనాగతో నతం డిట్లునియె
తే. అతిథిఁ బూజించువేడ్కనా య కగ్ధలంబు, వెలది నీవును ననుకూల్యవృత్తిఁ దాల్చి
సౌలయ కప్పని నడవఁగార్వలయుఁ బూని, యే నిచటనున్నయప్పుడుఁగ లేనియపుడు.

క. అతిథిజనులు దమతమవాం, ఛితము లనుభవించునట్లు య సేయం గనినం
గృతకృత్యతఁ బొందరె గృహ, పతియును గృహిణియును ధర్మభారమువలనన్.

క. అతిథి నినుఁ గోరనేనిని, మతిఁ గింకిరిపడక యోల్యమానగొనక నీ
వతనికిఁ బ్రియంబు నల్పుము, సతికిం బతిపనువు సేయఁ య జను నెల్లదియున్.

— శ్రీ శ్రీ సుధర్మనునికి ధర్మదేవత యతిథి మై వచ్చుట యిట్లు —

క. అని యూడి చెప్ప యొకనాఁ, డనఁడు యతం డిద్దములకు య నటవీసలికిం
జనినయెడ నతిథి యొక్కఁడు, సనుదెంచిన నాననాదిగ్రసంభావనలన్.

69

క. అతివినయంబున సమ్మా, నితఁ జేయఁగ నాలతాంగి నెమ్మోమునఁ జూ
పఁడు నిలిపి కామాతురమతి నైతిం బ్రియ మొనర్చు య మానిని నాకున్.

70

వ. గృహసథర్మప్రకారంబు నీయెఱుంగనియదియే యని పలికిన నప్పరమపతివ్రత
వేటొందుదెఱుంగుల నభ్యర్థనీయంబు లయినవస్తువు లుపన్యసించిన నతం డవి
యెవ్వియు నొల్ల ననుటయు.

71

క. సతి దనపతివచనంబులు, మతిఁ జొనుపుం దెంపు మాను య మాన వెఱచు న
య్యతిథిపనువు సేయక త్రో, చుతలం పలవఱుచుఁ జేయఁ య జూచుం దలరున్.

తే. ఇట్లు లురియాడుచి త్తంబు య నెట్టకేని, నాథుచెప్పినధర్మంబునకుఁ జొరంగ
నూలుకొల్చి నిర్ణయమునఁ య గీలుకొన్న, లజ్జవేగునఁజోలె వ్రాల్పంగ మోము.

క. తెఱవ యొడఁబాటుమాటం, బటివోయినకొంకుతోడ య బ్రాహ్మణుఁ గొని క
న్నఱుం గగునెడకు సరిగె న, త్రఱి వచ్చె సుధర్మనుండు య ధరణినాథా.

74

ఆ. వచ్చి పర్ణశాలకవాకిట నిల్చి య, త్రన్విఁ బిల్చె నతిథి య దాని నల్ల
నూర కుండు మనియె య నువిదయు భూసుర, శాపభీతి నెఱుంగు య నూపకుండె. 75

సీ. పేర్కొని పలుమాఱుఁగఁబడి యో యనుట లేకున్న నయ్యింటిలోఁగఁగన్నవఱిపి
వల్లభఁ గానక శ వహితనూజుండు, దలఁ కొంది ప్రేముశివలుకు వలుక
నలని నుద్దేశించి శ యతిధి నా కాతిధ్య, మొనరించుచున్నది శ వనిత సీవు
గృహధర్తవిడుడవు శ కినియకు మయ్య మ, మృదుకు నప్పరమపుణ్యాత్మకుండు

తే. నీదుకతమున నేను సమ్మోదమగ్న

మానసుండ నైతి ¹నతిథులు శ మహితపూజ

నములు గాంచినగృహములు శ విమలతరము

లండు బుధు లింత యెఱుఁగుదు శ నట్ల నడతు.

76

వ. అని పలికి వెండియు.

77

ఉ. నావచనంబునట్టుల మగనంబును దీనికి సాక్షు లుర్వియుం

బావకుఁడు జలంబును నశభంబును వాయువుఁ జంద్రసూర్యులు

నావును మ్రోసె నాకనమునక విశదంబుగ దివ్యవాణి సం

భావితఁ డీతఁ డీవిభునివల్కు నిజం బని కౌరవేశ్వరా.

78

ఆ. అప్పు డతిధి శ్రీతి శ నలని నన్నిధి కేఁగు, దెంచి దుర్నిరీత్యతేజ మడరఁ

దనదుమూర్తియధికృతరసమున్నతిఁ బాలు, పెనఁగ నిల్చి యతనిగిట్టు లనియె. 79

సీ. ధర్మదేవత నేను శ దగ నీదు చిత్తంబు, నారయ వచ్చితి శ ననఘ సీవు

నిశ్చలవ్రతుఁడవు శ సీప్రతిజ్ఞకు హాని, గలిగినఁ దెగఁజూడఁ శ దలఁచి తిరుగు

వెనువెంట మృత్యువు శ విను జయించితి దానిఁ; గామరోపాది విశకారసహిత

ముగ నంతరంగంబు శ మున్న గెల్చితి భవ,తృప్తియుఁ బవిత్ర యశస్థలితచరిత

ఆ. యొడలితోడ నీకు శ మార్ధ్యలోకమునకు, నరుగవచ్చు నెప్పు శ డరుగులఁచు

దోచె నప్పు దీదియ్యుఁదోడిదయై శ్రీతి, నరుగుదెంచు ననియ్యెఁగురువరేణ్య. 80

వ. అని వెండియు.

81

చ. నరవర పాల్చు నోఁగువతి శ నా నదియై జనపావనాకృతిం

బరమతపరీబులోనినగ్రపాలను నియ్యమ యున్నసామున

స్వరపునఁ దొంటిమై నిలిచి శ నీకుఁ దగం బరిచర్య నేయు ని

చ్చరితము మీకు నిర్మలయశశంబు నొనర్చుట కే నొనర్చితిన్.

82

వ. అని చెప్పి ధర్ముండు భవశహాయనహస్రంబు పూనినమానసేయరభంబునం జనియె

నోఁగువతి యద్దేవునిచెప్పినట్ల వర్తిలై సుదర్శనంఁకును బరమసంతోషభరితుం

డయ్యె బాండవాగ్రహ సీమనంబున నెక్కొలుపు మిక్కఁథయభిప్రాయంబు. 83

ఆ. అతిధిపూజఁ గడచిరనట్టిధర్మపు గృహస్థులకు నొండు లేమి శ దెలుపు చున్న

యది సమస్తకీర్తిరూపహ మియితి, హాన మిచ్చు నెల్ల శ యభిమతములు. 84

క. అనినఁ బితామహుతో నజ్ఞనవతి బ్రాహ్మణ్య మవలరజాతులు మూఁటక

- జనియించినవానికి దొర, కొనునొకొ యతివిమలకర్మగుణయోగమునన్. 85
- వ. అని యశిగీన నతం కలని కి ట్లనియె. 86
- తే. బ్రాహ్మణత్వంబు గడు దుష్టభం బనేక, జన్మములఁ బొందితిగుగంగనంభవించి
నపుడు గనునది యున్నత్యమైనయప్పు,దంబు విను మెఱిగిం దెదర్దదానితెఱంగు. 87

అథ ఇంద్రమఠేగళంకాశం బనునితిహాస ప్రకారము. అథ

- వ. అది యింద్రమఠంగిసంవాదం బనునితిహాసం బాకర్ణించిన నెఱుంగ నగుం గావున
నక్కడ యువస్యసింఛెన నొక్క విప్రునికొడుకు మఠంగుం డనువాఁడు యజ్ఞార్థం
బైనవనికిం దంక్రీవనువునం బోయిపోయి. 88
- క. మదమునఁ బెలుచుచ యొకగా, దొడకొడమం గోల కొని యర్పణచె నడిచిన నొ
వ్వొనవి తనతల్లిఁ జేరంగ, నది నని నన్నీరఁ డడిచె నని చెప్పుటయన్. 89
- వ. అగార్దభి దన కొడమతో వీడు చండాలుంబు ప్రచండస్వభావుడు గా కుండునే
యనిసం బూర్వజన్మ కర్మవిశేషంబునం దిర్బజ్జాతిభావావిదుం డగుట నవ్విప్ర
పుత్రుం డప్పల్కులు విని యిది మామణభాషణంబు గాదు నిరూపణాలాపం
బై యున్నది యట్లు గావున మాలతనంబు గలుగ నేర్చునని నిశ్చయించి య
గ్గాడిదకడకుం బోయి. 90
- క. తనకుం బండాతర వచ్చినకారణ మడిగి దానిరచేతం గంద
ర్పనిచెయిది మంగలికి నిజ, జననికిఁ బొందగుట విని విరహాదమతోడన్. 91
- వ. తనపోయెడవనికిం బోవక మరలి సదనంబునకుం జని జనకుని కత్తెఱం గెల్ల
నెఱింగించి యతనితో శూద్రబీజంబున బ్రాహ్మణియందు జన్మించినవాఁడు
చండాలుం డగుటకు నందియం బేమి గార్దభి శాపజాత గానోవు నది యున్న
రూప పలికె బ్రాహ్మణ్యంబు తపంబున సంపాదించెదంగాక యని కల్పి వీడ్కొని
వనంబునకుం బోయి. 92
- క. పరమతపమాచరింపంగ, పురకతి వొడచూసి యుగం క సువ్రత నీకుకా
వర మిచ్చెద ననిన ధరా,మరత్వ మిమ్మనియె నతఁడతమది ముద మొదవన్. 93
- చ. అనవుడు బ్రాహ్మణత్వముమహాత్మ్య మెఱుంగన యన్యజాతి కం
దునె యది యొందు వేఁడు మది క దోచిన మే లనియెన్ బలారి వాఁ
డనితరసారధ్య మైనతప క మస్థలితంబుగఁ జేయు చుండెదం
జనుము మహాత్మ నీవనిన క సస్మితఁ డై యతఁ డేగె నేగినన్. 94
- వ. మఠంగుండేకపాదంబుననూతేండు తపంబు సేసిన నింద్రుండు గ్రమ్ముటవచ్చి 95
- తే. ఏను వల దని చెప్పిన క మాన వెట్లు, పరమదుర్గభవద మానసపడి కరంబు
మేలితప మాచరింతె చంకడాలుఁ డిట్టి,దాన నశియించునిది నీకుఁడగడు విడువు.
- వ. విను మిత్రైఱంగుతపంబునకుం బడిమడుంగులు సేసి చండాలుండు శూద్రుండగు
నూఱుమడుంగు లనుష్ఠించి శూద్రుండు వైశ్యుం డగు వేయి మడుంగు లాచ

రించి నైశ్యండు క్షత్రియుండగు (నవ్వుణ్యాచరణంబునకు) బదివేలుమడుగులు నిర్వర్తించి క్షత్రియండు దుర్బాహ్మణుండగు (నానియమంబునకు) లక్షమడుగులు సల్పి శమదమనత్యాహంసల నమాత్యస్యంబున నార్యబ్రాహ్మణహృదయంబులు సదయంబులు గావించి దుర్బాహ్మణుండు సద్బ్రాహ్మణుండగు నిట్లు బ్రాహ్మణ్యం బలతులం బడయ వచ్చునే పడసియు నది సెడ కుండ నడవ శక్యం బగునే యనేకజన్మంబుల నొకప్పుడు బ్రాహ్మణజన్మంబు నొందియుం గొండలు ధనవాంఛావిషయలాల్యాదులం దదాచారంబు విగవిశించి చెడుదు రిట్టిమహాపదంబు గోరి నిన్ను నీవ యేల వినాశంబు నొందించుకొనియెడ ఓతపోనిష్ఠు సాలించి తగునది యొక్కవరంబు వేడు మనియె ననిన వాఁ డూర కున్న నాఖండలుండరిగె వెండియు.

97

క. అంగుష్ఠ మొకటి మోపి మతంగుండు నూతేండ్లు సేసెఁ గ దవము నియత్తిమై సంగముతో నస్థులతో, సంగతముగఁ దోష వెక్కిరిసముగా నరముల్.

98

ఆ. ఇట్లు సేసి శక్తి గ్ర యెల్లను గడచన్న, నతఁడు నేల వ్రాలె గ నతిరయమున వచ్చి యమరఁ బట్టి గ వాసవుఁ డక్కట, నీకుఁ జెప్పనయ్య గ నెమ్మి నేను.

99

వ. క్షత్రియాదులచేతనుం బట్టు వడనిబ్రాహ్మణశార్దూలంబుతోడిమేలంబు దక్కుము నీకు నొక్కవరం బిచ్చెదం గైకొను మని పల్కుటయు సతం డొడఁబడినం బరమాదరంబున.

100

ఆ. చండదేవుఁ డనఁ బ్రశస్తి వహించి సు,ప్రీతి పూజనంబు గ సేయఁ గామ రూపధారి వై నిరూపింప విహగభావంబు గల్గి ప్రమదవర్తి వగును.

101

క. అని వర మిచ్చి మహేంద్రుండు, ననియె ననిన విని యజాత్యశత్రుండు గాంగే యునితో బ్రాహ్మణ్యము పెఱ,జనులకుఁ బొందంగ ని ట్లశక్యం జేసిన్.

102

—ఇది విశ్వమిత్రునకు బ్రాహ్మణ్యంబు గలిగిన తెఱంగు. శ్లో॥

వ. విశ్వమిత్రుం డెట్లు వొందె నతైఱం గెఱింగింపవే యని యడిగిన నన్నరదేవు నకు దేవవ్రతుం డి ట్లనియె.

103

సీ. జాహ్నువీదేవి గ జనకుఁ డై వెలసిన, జహ్నునికులమున గ సంభవించె గాధి నాఁ బ్రకటభూతాంతుఁ డాతనిపుత్రి, యగుసత్యవతిఁ తన గ కాలిఁ గాంగ ని మ్మని యర్థించె గ నమ్మహేశ్వరు ఋచీ,కుం డనుముని భృగుశకులవరేణ్యుఁ డతని కీ నొల్ల కరవృతి దనకూతున, కుంకువగాఁ జెప్పె గ నొక్కకర్ణ

తే. మసితమై తెలుపారెడ్యహరులువేయి, మానియెభార్గవుడుఁ దేర్యబూని వరుణుఁ గానఁజని యవ్యధము ఘోబ్రకముల వేఁడె, నాతఁకిచ్చుట కొడఁబడియతనితోడ.

క. నీవలసినప్పు డట్టిహ,యావలి ప్రభవించు నెచట గ నైన ననవుడు దీవించి యరిగి యమ్ముని, దేవతటినియు త్తరంపుఁడీరమునఁ దగన్.

105

వ. నియతుం డై తలంచినతత్త్వ ణంబ గాధి సెప్పినచందం బ ఏగుఱ్ఱంబులు వేముకు.

బుడమిం బొడమి పొలిచి నిలిచె దానం గన్మాకుబంబున కనతిమారం బగు
తత్ప్రదేశం బశ్వతీరం బనం బరఁగె నమ్మునికుమారుం డత్తురంగంబుల నిచ్చిన
నచ్చెరువును సంతోషంబును శావభయంబును ముప్పిరిగొనం దనపుత్రికి నుంకు
వగా నియ్యకొని. 106

తే. గాధి యమ్మునిపుత్తు శీఘ్రమునఁ బెండ్లి, సేసె నిట్లు వరించి ఋతచీకుఁ డధిక
సమ్మరమున గృహస్థధర్మమ్ము నడపు, చుంకి సంతానకాంక్ష నశ్శయ్యవిదతోడ.

ప. నీకుం బుత్రోత్పత్తి గావింపం జాలుచరువు సంపాదించెద ననియెఁ దొల్లి దాని
తల్లి దనయల్లునిమహానుభావం బెఱుంగుటంజేసి యాసత్యవతితో నాకం దన
యుండు గలుగ దను సేయునట్లుగాఁ బుణ్యకర్త యగునీభర్తం బ్రార్థింపు
మనినయది గావున నమ్మాటయమ్ముద్దియ యతనికిం జెప్పిన నప్పరమధర్మపరుండు.

తే. రెండుచరువు లొనర్చి యొక్కండ బ్రాహ్మ

ణత్వ మత్మజ్జ్వలముగ నొకనర్ప నొకటి

రాజభావంబు నధికతీర్తవముగఁ జేయఁ

జాలునట్లుగ నిజతప్తశక్తిఁ జేసె.

109

ప. ఇట్లు గావించి యారెంటిని సత్యవతికిం జూపి తత్ప్రభావంబు వేటువేటి యుప
న్యసించి తొత్తం బయినచరువు ఖిలల్లి కిచ్చి బ్రాహ్మం బయినదాని నీవు
పుచ్చికొనుము ఋతుకాలంబున నీతల్లి యశ్వత్థంబును నీ పురుంబరంబును
నాలింగనంబు సేసి భక్తితో మీమీచరువు లుపయోగించునది యని నియో
గించె వారియుపయోగంబునమయంబున విధివశంబునంజేసి. 110

క. చరువులు నమ్ముని చెప్పిన, తరువులు వీడ్వడియె సుతకుఁ శ్ర దల్లికి నట్ల
య్యిరువురు నుపయోగింపఁగఁ, గరువులు దత్తప్రకారకలితము లయ్యెన్. 111

ప. దివ్యబోధమహనీయుండు గావున.

112

ఆ. చ్యవననందనుండు శ్ర సత్యవతీగర్భభంగి సూచి యకట శ్ర బ్రాహ్మణుండు

గాఁడు తరుణి నీదురకడుపులోపలివిడ్డ, కూరుఁడైన రాచకొడుకు గాని 113

ప. అని పల్కి చరుతరువృత్తానంబున నట్లగుట దేటపడం జెప్పిన నబ్బిటి య
త్యంతవిషాదవేదనాదూయమానమానన యె. 114

క. నీకుం బుట్టెడికొడుకు వి, వేకనిధీ బ్రాహ్మణత్వవిరహితుఁ డైనన్

లోకము మెచ్చునె యట్టులు గా కుండఁగఁ జేయు తపముగౌరవ మొప్పన్.

తే. నాకు నివ్వర మిమ్ముని శ్ర నమ్ర యగుడు, వీడు బ్రాహ్మణుండగుఁగాక శ్రవీసికొడుకు
నందు రాజత్వసంపద శ్ర యతిశయిల్లు, ననియెఁ గరుణార్ద్రచిత్తుఁడై శ్ర య త్తపస్వి

ప. అట్లమ్ముని యావహించుటకతంబున సత్యవతీపుత్రపౌత్రులై నజమదగ్ని పరశు
రాములు క్రమంబున బ్రహ్మక్షత్రితేజోవిరాజితు లయిరి గాధిభార్యకు జనియించి

విశ్వామిత్రుండు.

క. నరనాథుం డై యుండియు, జరులగుణసంక్రమమున శ సద్బ్రహ్మణతా
స్ఫురణంబు వడసె దపమును, గర మధికం బతలియందు శ గలిగె గుమారా.

—|| వీరహవ్యం డనురాజునకు బ్రాహ్మణత్వంబు గలిగినప్రకారము. ||—

వ. అనిన విని ధర్మజుండు వీరహవ్యం డనురాజు బ్రాహ్మణత్వంబు బడసె నన విందు
నత్తైం గెఱింగింపు మనవుడు నతనికి శంతననందనుం డిట్లనియె : మనుసంభవుం
డైనశర్యాతియన్వయంబున హైహయం డనునొక్కజనపతి జనియించి వత్సదే
శాధీశుం డయి పోలిచె నాతనికి వీరహవ్యనామంబునుం గలిగి యుండు దదీయ
భార్యలు పదుండు వారలు వీరులుం బ్రబలులు నగువుత్తుల నూర్వ్వర గాంచి
రమ్మహారథులు విక్రమకుతూహలంబున.

119

సీ. హర్యశ్వుఁ గాశీశుక్రనాజికిఁ బిలిపించి, యొక్కయుమ్మడి లాపురనుక్కు మెఱయఁ
బొదివి చంపిరి వాని శ వుత్తుండు పట్టంబు, గట్టె సుదేవుండు శ గ్రమ్మటంగ
సురవశి నరిగి య శ ద్ధరణీశు నఁగి డెగఁ, జూచి రాహైహయ శ సుతులు గడిమి
నాతనినందనుం శ డగుదివోదాసుండు, రాజైన నమ్మహీ శ రముణుమీఁద

అ. నడచి వారు ఘనర శ ణం బొనరించి సై, న్యంబుఁ ద్రుంచి రోషిరయతఁడు వాఱి
ప్రకటనం ముని భ శ రద్వాజమునిఁ గని, యధికభక్తినతనినాశ్రయించి. 120

క. తనకులము వీరహవ్యుని, తనయులచే ద్రుంపఁబడుట శ దగ నెఱింగింపఁ
విని యతఁ డోడకు నీ కొక, తనయునిఁ గల్పింతు రిపువిరచారణనిపుణున్. 121

వ. అని పుత్రకామేష్టి సేసినం బ్రభవించినపుత్తుం డప్పడ పదుమూఁ డేండ్లపా
యంబువాఁ డయ్యెఁ బ్రతర్దననామధేయుం డగునక్కుమారుం డమ్మహాత్ముని
యనుగ్రహంబున వేదంబులు ధనుర్వేదంబును వేగంబ యధిగమించి. 122

చ. ముని కృప నావహింపఁగ న శ ముజ్జ్వలతేజముఁ బొంది స్త్రీతిమై
జనకుండు యావరాజ్యపద శ సంగతుఁ డేసినఁ బేర్చి యవ్విభుం
డనుమతి సేయ నెత్తి చని శ యాజిముఖంబున వీరహవ్యనం
దనతతి నెల్ల గీటడఁచె శ దర్ప మెలర్పఁగ నశ్రమంబునన్. 123

క. తనయులఁ దెగటార్చి వడిం, దనమీఁదం గవిసినం బ్ర శ తర్దనశౌర్యం
బున కలిగి వీరహవ్యం, డనయము వెనఁ బాఱి భృగువురనాశ్రమమునకున్. 124

అ. పాఱి భీతి దోఁపఁ శ బల్క నమ్ముని దన, డైనశిష్యసమితి శ శోన నునిచె
నతనిఁ గాశిరాజ్యసుతుఁడును వెనువెంటఁ, దగిలి యచటి కరిగితగువిధమున. 125

క. మునిపతికిని వినయము సేసిన నిట రాకకుఁ గతంబు శ సెప్పు మనియె న
జ్ఞనపంధ్యుఁ డక్కుమారుం, డనఘా మధ్యస్థవృత్తి శ వై విన వలయున్. 126

వ. అని పటి తమకులంబు వీరహవ్యునికొడుకులచేత నశించినవిధంబు దాను వారల
నందఱ ప్రందింతులయును వీరహవ్యం డాహవంబునం దనకు నోడి పాఱుట

- యును జెప్పి మసీంద్రా యారా జట వచ్చె నాతనిం బొలియించుటకై వచ్చితి
ననిన నత్తపోధననత్తముండు. 127
- క. విను మిచ్చట నృవకులనం, జనితుండు లేఁ డింతయుం బ్రశస్తమహీదే
వనికాయము కనుఁగొను మని, తనశిష్యప్రతతిఁ జూపెదయ చిగురొత్తన్. 128
- వ. చూపినం జూచి. 129
- ఆ. అతఁడు నగుచు భృగునియడఁగుల కఱఁగి మహాత్మ దీన నేఁ గృతార్థవృత్తి
నైతిఁ బగతు నిట్లు శ్ర జాతికిం బెడఁబాపి, గాసిగాఁగఁ జేయఁగంటిఁ గాన. 130
- క. కలుగునె యమోఘ మగునీ, కలుకున కన్మతత్వ మేను శ్ర బనివినియెద న
న్నలఘుకృపఁ జూడు మని తగఁ, బలికిన ముని ప్రీతి నాన్యరపతి విష్కొలిచెన్. 131
- ఆ. వీతహవ్యండును మ శ్ర హతపస్సందీప్తుఁ, డైనయమ్మనీంద్రు శ్ర నప్రతర్క్య
భంగిభావణములబ్రాహ్మణుండై గృత్య, మదనమాఖ్యుఁ గాంచె శ్ర మహితసుతుని. 132
- వ. తత్పుత్రప్రాత్రక్రమంబున సుతేజసుండును వర్షసుండును విహవ్యండును విత
త్యండును సత్యండును సంతండును శ్రవసుండును దమసుండును బ్రకాశండు
ను బాంగింద్రుండును బ్రమతియును రురుండును సముదండును శునకుండును
శౌనకుండును నన మహాద్విజులు జన్మించి రిట్లు విద్యామూక్షిక శ్రేణివంశం బగు
మునివంశంబునకు మూలం బయి యవ్వీరహవ్యండు భవ్యమూర్తి వడసెఁ బాం
డవాగ్రజా యింక నెయ్యది యడిగెద వడుగు మనుటయు నతండు దైవంబును
జారువంబు ననురెంటియందు నెయ్యది యధికంబు సెప్ప మనిన నప్పురుషవరుం
డు దొల్లి యిట్లు వసిష్ఠుండు బ్రహ్మ నడిగిన నమ్మహాత్ముం డువదేశించినవాక్యం
బులయర్థంబు లుపన్యసించెద నాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 133
- ఖగ్గు భీష్ముడు ధర్మరాజునకు దైవపారుషంబులతెఱుం గెఱింగించుట. ఖగ్గు—
- క. తేత్రంబు పురుషకారము, ధాత్రీశ్వర బీజ మరయ శ్ర దైవము రెండున్
సూత్రపడఁ గూడెనేనిం, బాత్రంబగుఁ గర్మకరుండు శ్ర ఘమున కెందున్. 134
- క. విను పురుషుండు గావింపని, పనులకు దైవ మది యెట్లు శ్ర ఫల మొనరించున్
జనములు కార్యము నడవఁగ, ననుకూలత నిచ్చుఁగాక శ్ర యయ్యెఫలముల్. 135
- తే. పౌరుషమ్ము దైవంబుతోడ౪౭౫౮౮౮ లేక, ఫలముఁ బొందంగ నేరదు శ్ర పార్థివేంద్ర
విత్తు సహకారి గాకున్న శ్ర రిత్తనేల, వంధ్య మగుఁగాక తా ఫలవంత మగునె.
- తే. మేలు రెండులోకంబులకేమేల తెచ్చు, గీడు సేసిన దప్పుదు శ్ర కీడ యగుట
గాన పురుషవర్తనమున శ్ర కానుకూల్య, శీల మగుదైవ మది ఫలసిద్ధిఁ జేయు. 137
- క. అనలం బించుక యైనఁ బ, వనుచే వెలుఁ గొందుమాష్ణి శ్ర వర్ధనముం బొం
దును సత్కర్మాచరణం, బున దైవమునానుకూల్యము కురుప్రవరా.
- క. నేయి పోలు పఱిన దీవియ, మాయుకరణిఁ ౨గర్మసిద్ధి శ్ర మలిగిన హీన

త్వాయత్రం బై తానును, మాయను దైవానుకూల్యమహిమ మహిశా 139

లే. పరశురాముడు భృగుడును శ బలియు లోను

గాఁగ మహానీయపురుషులు శ కర్మనూత్ము

భంగిః గలుపితదైవప్రభావితాత్ము

లైరి కర్మంబు దైవంబు శ నలఁతు లెట్లు.

140

క. విను పౌరుషమును దైవము, నన రెండును గార్యఫలము శ నందింపఁగ నె

ట్టన కారణములు గావున, జననాయక సదృశములు విశ్చారింపంగన్.

141

వ. అనిన విని ధర్మతనయండు సత్కర్మంబుల నయ్యెడుఫలంబులు విన వలతు

ననుటయు నక్కురున త్తమునకు నక్కురుపితామహుం డి ట్లనియె.

142

సీ. అధ్వపరిశ్రాంతుఁ శ డగువితవానికి, నన్నం బిడినఫల శ మట్టి దిట్టి

దనఁ బెద్ద యగ్నిస్వమారాధనమునకుఁ, పౌరుష శ్రేష్ఠత శ భవ్యదాన

ములకుఁ దత్తద్వస్త్రపులమహామహిమలు, మానంబునకుఁ బరిశ్రజ్ఞానశక్తి

యతులతపంబున శ కధికభోగము లహిం,నకు రూపబలచిద్రశ్యర్థసిద్ధి

ఆ. బ్రహ్మచర్యమునకుఁ శ బరమాయు వ్రవవాన,ములకుఁ జిత్తశుద్ధి శ ఫలజలంబు

లాహరించి యునికి శ కాధిరాజ్యము పత్త్ర,భక్షతకు దివంబు శ ఫలము లభివ.

క. శ్రుతిపతనమునకు నర్థ,ప్రతిబోధంబునకు వరున శ ఫలములు సౌఖ్య

స్థితియును సుగతియు సత్య,వ్రతమునకు ఫలంబు ముక్తి శ వసుధాధీశా.

144

క. ద్రుమముల దళకుసుమఫలో,ద్రుమములక్రియఁ గర్మముల నొకదవుఁ దత్ఫలముల్

దమతమతఱిఁ గర్తకు భో,గ్యము లై నియతిని శుభాశుభాకారములన్.

145

వ. అని చెప్పి.

146

చ. వినుము జరారుబంధమున శ వెండుకలేండముఁ బండ్లు వీనులుం

గనుఁగవయుఁ జరం బొరయుఁ శ గాని యొకప్పుడుఁ దృప్త జీర్ణ గా

దనయముఁ బేర్చి ప్రాణముల శ నన్నక పో దది రోగ మల్పబు

ద్ధి నరులు ద్రోవ లే రది మృదిం జొరనీరు సుఖార్థు లై బుధుల్

147

క. పాపంబుఁ బూర్ణమును దృష్టాపరులకు దుఃఖసౌఖ్యస్వనంసాదు లగున్

భూపాల విత్పృష్టులు ని,రేవు లగుట వారిఁ బొంద శ లే వాఫలముల్.

148

వ. అని పల్కినం బొండునందను లందఱుం బ్రహ్మోత్కర్షంబు నొందిరి గంగా

నందనుండు ధర్మనందను నుదేశించి యాయుర్ధజాలంబు మునిప్రణీతం బయి

యధిగతం బై నది నీకు నుపదేశించితి నీ వింక నేమి విన వల తనవుడు నాభూ

వల్లభుండు నిజాశ్రయంబున కాన్పదం బయినపురుషునెడ భక్తజనంబు చరితం

బెట్టిది గావలయు నని యశీగిన నతం డతని కి ట్లనియె.

149

— శ్రీమన్నామ ధర్మరాజున కాశ్రియం బెప్పుడు సమిత్యాజ్యం బని చెప్పుటః —

క. విను కాశీశర్వరదేశం,బున నొక లుభకుడు వేట శ వోయినచోటన్

- ఘనతరవిషదిగ్ధశరం, బున నేసిన మృగముఁ దప్పి ర భూజముఁ దాఁకెన్. 150
- క. పూవుల, గాయలఁ బెరిగిన, యావృతము శుష్క మయ్యె ర నవ్విషమున ధా
త్రీవర తదీయతోటర, మావాసము గాఁగ నొకమృహాశుక ముండున్. 151
- క. అది తరువు విడిచి పోవక, హృదయంబున భక్తిపేర్చి ర నెండను గాలిక
బెదరక ధృతిమై నయ్యెడఁ, గడలక యుండె ననుజీవిగౌరవ మెఁగన్. 152
- ఉ. దానియుదాత్తవృత్తము శ్రతక్రతుఁ డాత్మ నెఱింగి వచ్చి బెం
డైనది యిమ్మహీజము మృహాతరువుల్ ఫలవృద్ధి నొంది యి
క్కాన ననేకముల్ గలుగగగా నిటు లేటికి నిందు నిల్వ నో
మానితకీరమా యనియె ర మానుషభంగికరూప మొప్పగన్. 153
- వ. అనిన విని యాశుకంబు. 154
- చ. అనయముఁ బండు చుండునెడ ర నాశ్రయ మొప్పిన నిల్చి యెండి పో
యినతఱిఁ బాసి పోక తగ ర వెట్లు కృతఘ్నత గాదె యివ్విధం
బనిమిషనాథ యన్న నతఁ ర డచ్చెరు వంది పురాకృతోపనం
జనితవిశేష మీఖగము ర జానుగ నన్ను నెఱింగె దీనికిన్. 155
- వ. మే లొనర్చెదం గాక. 156
- క. అని తలఁచి నీదుపలుకులు, విని మెచ్చితి వరము గోరు ర విహగోత్తమ నీ
వనిన శుకంబు మహీజం, బునకుం బేరెలమి వేఁడె ర భూపవరేశ్వర. 157
- అ. అమరవల్లభుండు ర నమృతసేవనమున, భూజమునకుఁ దొంటిపొల్పుకంటె
మిగుల నెలమి సేసె ర మేలియాశ్రితులిట్ల, మనుతు రధివుఁ గురుకుమారవర్య.
- విభులకుం బాటంపలయువారిని భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పట. —
- వ. అనిన నతం డెవ్వరిఁ బాటించుట విభులకు వలయు నని యడిగిన నాభూపతికి
భీష్ముం డిట్లనియె. 159
- సీ. జననాథ విను తప్రస్వాధ్యాయముఖకర్మ, కరణత నుభయలోకముల వశగ
తములఁ జేయఁగఁ జూరధాత్రీసురులు మన్న, నకుఁబాత్రములు పతి ర నాతికెట్లు
రాజునకును నట్లుబ్రాహ్మణుం డొడయుండు, బ్రాహ్మణుం డనుమాటర పావనంబు
హర్షించి శుభముల ర నలిగి యాపదల నిం, ద్రునకైనఁ జేయు విశ్రవుండు నృపతి
- అ. గొడుకుఁబోలె నరయగగుఁబోలెఁ గొలువంగ, నగ్నిఁబోలె నిష్ఠ ర నర్చితుఁడుగఁ
జేయ వలయు విప్రుఁ ర జెప్పెద వేదసం, వాద మేకబుద్ధి ర నాదరింపు. 160
- వ. వేదంబులు తమలోనఁ గోష్ఠి సేయనమయంబున. 161
- సీ. బ్రాహ్మణాచారికిఁ ర బరిధవం బొనరింప, మున్ను చేసినపుణ్యములు నశించు
జవహోహముఖకర్మ ననంచయంబున కధి, కతరంబు విప్రముశ్శుమున నిడుట
భూసురార్చన మొకమానంబు నల్పినఁ, బాపంబు లెల్లను ర బాసి పోవు

నగ్రవర్ణులః గాంచి శ్రయాదరింపక యుండు, కంటెను గీ జొండు శ్రగలుగ దరయ
తే. నని క్రమంబున యుగ్వేదమును యజుస్సు, సామము నధర్వణమును శ్ర సారభూత
భవ్యసంభాషణము నేత శ్ర దివ్యమునుల, వలన విందుము కౌరవశకులపవిత్ర.

—॥ భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ బరమ మైశధర్మంబు నెప్పట. —॥

సీ. అని చెప్పి భీష్ముఁ డశ్రమృతుజేంద్రుతోఁ బరమశ్రేష్ఠ మైనధర్మంబుఁ దెలియ
విను మని పల్కి యిర్లును మద్రనాథుండు, సత్యవతీపుత్రుఁడచరణములకు
నెఱుంగి కేలు మొగిడ్చి యెద్దాని నెఱుంగుట, యెఱుకల కెల్లను శ్రనెక్కఁ దని న
భక్తికసమృతిఁ శ్ర బ్రార్థించి యశీగిన, నమ్మహాముని దయ శ్ర నతనిఁ జూచి

ఆ. విష్ణు నెఱుంగు ఓధికశ్రవిమలబోధము యజ్ఞ, మూర్తి యజ్ఞకర్తృమూర్తియజ్ఞ
కలనమూర్తి యజ్ఞకర్తృమూర్తి విష్ణుఁ డ, తండు కృష్ణుఁ డమలతరచరిత్ర. 163

వ. అని పల్కి యమృతహాతుండు వెండియు శల్యున కిట్లనుఁ గృష్ణుండు వినుచుండఁ
గొందఱు బ్రాహ్మణులతని నుపలక్షించి నాతో నిబ్బాలుండు యాదవుం డైన
వసుదేవునకుఁ గంసానుజ యైన దేవకియందు జన్మించిననాఁ డితని నీవు క్రతువురు
షుం దని కొనియాడుటకుఁ గతం బేమి యని యశీగిన నన్నారాయణుండు నగుచు
నన్నుఁ గన్నాని వీరలప్రశ్నంబునకు నుత్తరంబు దగ నిత్తు గాక యనిన నద్దేవునకుం
బ్రణమిల్లి యే నిట్లంటి. 164

ఆ. వేదమయుండు వేదశ్రవేద్యుండు వేదార్థ, విత్తమప్రియుండు శ్ర విష్ణుఁ డీతఁ
డిట్టిఁ డగుట యాత్మ శ్ర నెఱుంగుట యుత్తమ, బ్రాహ్మణత్వసిద్ధి శ్ర భవ్యులార. 165

వ. అనిన విని వారలు తద్భావనం గృతకృత్యులై రని చెప్పిన మద్రవిభండు మాన
సంబు మాలిన్యరహితంబును బ్రసాదసహితంబును నయి చరితార్థం డయ్యె
బాండవాగ్రజా నీకు నీయర్థంబు విజ్ఞాతం బగుట యెఱుంగుదు నైననుం బ్రజ్ఞా
విశుద్ధికరణం బాచరించితి నని చెప్పటయు నతం డత్యంతసంతృప్తాంతరంగుం
డయి గరుత్మంతుండు మహానుభావుం డని విందు నవ్వహగవిభునివృత్తాంతంబు
తెఱుం గెఱుంగ విన వలతు వివరింపవే యనుటయు నతం డచ్యుతు నాలోకించి
యాసుపర్ణుండు నీవకా విని యుండుదుంఁ జెప్పెద ననవుడు నప్పుండరీకాక్షుండు విక
చవదనుం డై యట్లు చేయు మిక్కురుపతికోర్కి తీర్పుట కర్తవ్యంబని పల్కిననా
దేవప్రతుండు భూవల్లభున కిట్లనియె. 166

—॥ భీష్ముడు ధర్మరాజునకు గరుత్మంతుని చరిత్రంబు నెప్పట. —॥

సీ. కశ్యపుభార్యలు శ్ర కద్రువ వినత నాఁ, గల రాతపస్వి వార్తలకు వరము
కరుణ నిచ్చెద నన్ను శ్ర గద్రువ వేపుర, వినత యిద్దఱు వేడికొనిరి సుతుల
మునియు నట్లగుఁగాకశ్రయనియెఁ బదంపశి, యండముల్ వేయునుశ్రనండయుగము
వరుసన యాకద్రువకు వినతకుఁ బుట్టె, నవి కుండముల నిడి శ్ర యరసి యుండి
తే. రహిసహస్ర మేనూతేంద్రునంత నుదయ, మయ్యె నవ్వేయిగుడుల శ్ర నధికబలముఁ

- దేజమునుగల్గి యానర్పరాజి యొప్పు, చుండెనారెండు విరియకరయుండెమటియు.
 క. తననవతి యైనకద్రువఁ, గని వగపును మత్సరంబుఁ శ్ర గదిరెడుమడితో
 వినత గడుఁ వేగిరఁజడి, యనీతి నొకయండ మవియ శ్ర నడిచె నరేంద్రా. 168
- వ. అడిచిన వండు. 169
- క. పులు గొక్కఁడు పూర్వాంగము, గలిగి జనించుటయు వానిఁ శ్ర గని యానతి గ
 న్నుల నసృజలంబులు పె, ల్లొలుకఁగ శోకమున మునుఁగునల్లముతోడన్. 170
- వ. నివ్వెఱవడి యండ నయ్యండజంబు. 171
- చ. ఇరువుర మీము పుట్టుదు మగహీనపుమేనులతో మహాబల
 స్ఫురణ వెలుంగ నప్పెనుపుఁ శ్ర బాండఁగనీ కవియించి తిట్లు మ
 త్సరమునఁ జాపలంబునను శ్ర దత్పల మందుము సీనపత్నికే
 వరపుడ నై చరింపు మని శ్ర వారనినెవ్వగ శాప మిచ్చినన్. 172
- క. వెలువెలఁబాటుచు వడఁకుచు, నలుకుచు దనమోముఁ జూచునయ్యంగన న
 ప్పులుఁగు కృపఁ జూచి తల్లీ, వలవ దడల నిది విధాతృవశ మయి వచ్చెన్. 173
- వ. అని వెండియు. 174
- కా. ఏనూతేండకుఁ బుట్టు నాయనుజఁ డిం శ్ర కీయున్నయండంబు నె
 ట్టెనఁ ధై ర్యము గల్గి కావుము ప్రయత్నాన క్షిప్తె వాడు ద
 రామానుండు బలాభిరాముండు ¹మదీర్యస్ఫూర్తిమన్మూర్తి నీ
 కానందంబుగ నీఁగు దాన్యము శ్ర త్రిలోకాశ్చర్యసంపాది యె. 175
- వ. అనియె నిట్లు ప్రథమపుత్రుండు వికలాంగుం డగుటకును శాపస్తాప్తికిని బరమ
 నిర్వేదనంబు నొంది వినతయు నవ్వహంగంబు నిర్దేశించినకాలంబు ప్రతీక్షించి
 యయ్యండంబు రక్షించుకొని యండం దత్సమయనమాగమంబున. 176
- చ. ఘనతరకంధరుండు దృఢశ్రకాయుండు దీప్తముఖుండు ర క్తలో
 చనుండు మహోత్తమాంగకుండు శ్ర చారుసునంగత పక్షిసారసుం
 డనుండు పరిస్ఫురద్వృత్తివిశ్రడంబితబాలదివాకరుండు లో
 కనయనపర్వనిర్వహణకారి సువర్ణుండు పుట్టె భూవరా. 177
- క. ఆనమయంబున నరుణో, ద్భాసితగాత్రుండు దొలుతరపట్టి యరుణుఁ డు
 ల్లాసి యగుచు రవిపరిచ, ర్యాసుఖ మెదఁ గోరి చనియె శ్ర నంబరపీఠిన్. 178
- మ. జననిం బాసి జనించునష్ట తన యిచ్చుం బక్షిసాధుండునుం
 జని వదోద్భవకల్పితంబు లగుభోజ్యంబుల్ శరీరంబు వ
 ర్ధన మొందింపఁగ సిద్ధసాధ్యగణముల్ శ్ర డ్గ ముద్దు సేయంగఁ
 డనలోలత్వమునం జరించుఁ బరిత్యజ్యస్వాంతం డై యెల్లెడన్. 179

- వ. అక్కాలంబున వినోదంబునకై యరిగి యొక్కయెడ. 180
- సీ. చంచులఁ జిగురాకుఁ శ్ర జించియూచుచు నలి, నెలుగించుగండుఁ గోయిలసొంపు
నలకుఁ దేనియ గ్రోల్లియన్ను సోలంబుల, గురియుతేటులనును శ్రమైతఁబంపు
దనివండ్ల రస మాని శ్ర తమలోనఁ జెలఁగుచుఁ, బలికెడురాచిల్కశ్ర పదుపురంగుఁ
గొలఁకులకెలఁకులఁ శ్ర గూడి శ్రీపించు చుం, డెడునంచతండంబునడబెడంగు
తే. దరఁగఁదేలుచుఁ బూదీవఁదగఁజుచు, వచ్చుచిటుగాలిసోకునుగమెచ్చిమెచ్చి
తగిలికొనియాడుచును వివరతయను గచ్చ,వయును మున్నీటిచేరువనమునందు.
- వ. మెలఁగు చుండి రట్టియెడ. 182
- చ. కరువున బోసిరో విధునిశకాంతి సుధావితరంగఁ దెచ్చి గం
డరు వొనరించిరో హరుజ్జ్వాలాకిం దొడ వైనయేటిపె
న్నురువునఁ జేసిరో యన మనోజ్ఞ సితచ్చని నుల్లసిల్లుసుం
దరతురగో త్రమంబు దప్తరదవ్వలఁ గాంచిరి చారులోచనల్. 183
- వ. నిజేచ్చమై వచ్చినయచ్చైశ్శృవంబు నిట్లాలోకించి. 184
- క. వినత హయ మింత యొప్పున, యనూనధవళ ప్రభాభ్య శ్ర మై యని పలుక
విని కద్రువ యపరాంగం,బున నీలిమ దోచె ననియె శ్ర భావపరేశ్వర. 185
- చ. అనవుడు నమ్ముగాఁగి యిట్లు శ్ర లాడితి నవ్వల కాడితో నిజం
బునకునొ నీడుచూపునకుఁ శ్ర బోలినభంగియొ చెప్పు మన్న న
వ్వనిత దరస్మితస్ఫురితవ క్రముతో నిది యేటిమాట న
ల్లనియెడ గాన రాదె తెమలం బలుకం బని యేమి నావుడున్. 186
- వ. వినత దెలియం జూచి. 187
- ఉ. కా దని పూని పలుకుటయుఁ శ్ర గద్రువ పన్నిద మేమి దీనికి
న్వా దిది యేల రి త్ర యశ్రునక విని యాసతి నిక్కమేని నీ
వేదీ పణంబుగాఁ దలఁచి శ్ర యేర్పడఁ జెప్పితి దాని కేను నం
వాదము సేయుదాన గరుడవంబుగ నొక్కటి నిశ్చయింపుమా. 188
- వ. అనిన విని కద్రువ వినతవదనంబునఁ జూడ్కి నిలిపి. 189
- తే. నీవు గెల్చిన దాన్యంబు శ్ర నీకు నేను, జేయఁగలదాన నేను గెల్చినను నీవు
నాకుఁ జేయఁగలదాన శ్ర వీక్షింపి, పన్నిదము నట మని తెగఁగబాటి పలికె.
- క. ఆపొలతి యట్లు వల్కిన, శాపము ప్రేరేప నరుణజననికి నుత్సా
హోపేత మయ్యెఁ జి త్రం, బాపన్నిదమునకు నేమి శ్ర యనఁ గల దధిపా. 191
- వ. ఇట్లు వినతయుం దెంపు సేసి యత్రైఱుగున కియ్యకొనియె నయ్యురువురు బంచ
మహాభూతంబులు సాక్షులుగాఁ బల్కి పన్నిదంబు నటచిరి కద్రువ పతివరిచర్య
కుం గాలం బయ్యె మఱి వచ్చి యశ్వంబు న్నాలోకింత మని నెపం బిడి యప్పటి
కిం జూపు దప్పించి యవిధంబున మిగిసి యరుగుదెంచిరి తదనంతరంబు. 192

సీ కుటిలంపుఁదలంపునఁ గొడుకుల రావించి, కద్రువ యిట్లనుఁ గన్నునీరు
దొరఁగంగ వారలతో నభిపాంతకు, వినతయు నేనును వేడ్క నరిగి
యచ్చతెల్పునఁ గడు నభిరామ మగునొక్క, యశ్వంబుఁ గాంచితిమవ్యభూతి
కేవలభవశంబు న నా విని యొడ్డార, మునకు నే నదె నల్లదనము గంటె

తే. వెనుకదెన నన్న వా దయ్యెఁ గనలి పన్ని, దంబు సఱచితి మోడిననదాస్యవృత్తి
వచ్చు సవతికి నే నెట్లు నరవుడంబు, నేయఁ దగుఁ దోచ నల్లగాఁజేయరయ్య.

చ. అనవుడు వాసుకిప్రభృతు లక్కట ధర్మపు గాదు నీవు సూ
చినతెరు వట్టిగెల్పు శుభశిద్ధి యొనర్చునె యట్లుఁ గాక య
వ్వనితయుఁ దల్లి గాదె ¹గరునవంపుఁదనంబునఁ జూడ మాకు ని
ట్లనఁ దగునమ్మ యెట్లున న నయ్యెను బాపము నేయ వచ్చునే. 194

క. ఈవిధ మెమ్మెయి నైనఁ, గావింపఁగ వలయు ననుట న గల్గినఁ బరదే
శావాసుల మగుదుము మము, నీ వింకం దగదు తల్లి న నిర్బంధింపన్. 195

క. అని రట్టియెడం గొండఱు, జననిఁ దొఱఁగి యెక్కడనిఁ న జని రాభంగిం
జనినతనూజుల ²బేర్కొని, నెనరు విడిచి యానెలంత న నిష్కరమతి యై. 196

క ద్రువ దశకొడుకులకు జనమేజయునివలన నాశంబు గల్గునట్లు శసించుట. ఛం.

చ. అమృతకరాస్వయంబున మహాముని వేడ్క నరుండు పాండుభూ
రమణునిదేవి గొంతియుదగరంబునఁ బుట్టి ధనంజయాదినా
మముల వెలుంగుఁ దత్సతునిమన్మఁడు సంభృతధర్మ మైనవే
ర్చి మెఱయ నేల యేలు జనమేజయనాముఁ ³దరాత్యజయ్యుఁ డై. 197

ఉ. ఆతఁడు సర్పయాగ మనునధర్మరముం గుపితాత్ముఁ డై పితృ
ప్రీతిగఁ జేయఁ దనహస్తభీకరభూరిశిఖా ప్రవేశనం
జాతదురంతతాపమునఁ న జావఁగలా రని శాప మిచ్చెఁ ద
త్పాతనవృత్తికి వెఱచి న తక్కటినాగము లాభుజంగితోన్. 198

తే. నల్లగాఁ జేయవార మే న మెల్లభంగి, నాతురంగమవలివాల న మని రయమునఁ
బోయి వాలధిరోమముల్ న పొదివి నీల, రోమనంచయ మైరి కురుడుఁడీతశ 199

క. కద్రువ గన్గొని నంతో, వద్దులమతి యగుఁచుఁ బిలిచి న సవతికిఁ జూపె
భద్రాశ్రీక యవ్విసతయుఁ, దద్దోహం బెఱుంగ లేమిదైనవ్యము నొందెన్. 200

క. నగుచుం గద్రువ వరపుడ, వగుము విచారంబు విడిచి న యనుడు వినత య
ట్లగుఁగా కని లజ్జయుఁ బెను, వగయుఁ దొలఁగఁద్రోచి చేనెవరపుడము దగన్.

వ. ఇట్లు కవటజయంబునఁ గద్రువ సత్యవినయాదిగుణవతి యయినవినతం దనకు

1. అ. 'గరునవంపుఁదలంపున'. 2. గ. 'నెలక', వి. 'బేర్కొని'. 3. వ్యాక ప్రతులందు 'దరాత్యజయుఁ డై' అని యున్నది. 'త్యజయ్యో శక్యతే' అనుసూత్రముంబట్టి యజేయ్యబ
డుము శక్యార్థము లేకుండియుఁ దాదృశకవి ప్రయోగముల శక్యార్థము గానిపించుచున్నది.

దాసి జేసికొని పరిహీనంబు లయినవరిచారికాకృత్యంబుల నిత్యంబు నలంచు చుండెం బదంపడి యపురమసాధ్యి దనయగ్రతనయుం నాదేశించినతెఱం గూహించి రెండవయండంబున జనియించినతనూనం దలంచుచు నానపాటు గదిరినహృదయంబుతో నాన్యం బనాలన్యంబున నడపు చుండ. 202

ఉ. యావనదర్ప మంది జవన మంతకునంతకు నగల్గింప మై
లా వధికంబు గాంగ నుపకలాలన సేయంగఁ బడ్యనంభవుం
డావిహగోత్తముండు హృదయంబున గర్వ మెలర్ప నుత్థతుం
డై విహరింపఁ జూచి యొకరయపుడు నారదుఁ డల్లఁ జేరినన్. 203

వ. అతఁడు భక్తిం బ్రణమిల్లి నిల్చిన నప్పటిపుంగవునకు నమ్మునిపుంగవుం డిట్లనియె.
తే. దాసి యై నవతాలికిఁ న దల్లి పనులు, సేసి నలఁగంగ నదైనఁ న జింత వంత
లేక నీ విట్లు దిరుగుట న లెస్స యగునె, యన్యుతోజ్జ్వలతేజ క్రశ్యపతనూజ.

చ. అనుడు విహంగనాథుండు మ్రదంబకు దాన్యము రాకకుం గతం
బనఘవిచార యెద్ది డెలియన్ వినిపింపవె యన్నఁ జెప్పె న
మ్మునివరుఁ డున్నరూపు హయముం గను టాదిగఁ గల్గు కశ్యపాం
గనలచరిత్ర మాతని క్రఖండపరిస్పృటభాషణంబులన్. 206

ఉ. చెప్పినఁ గోపమున్ వగవుఁ న జిత్తమునం గదురంగ మేలుమే
లప్ప హితంబు సేసెఁ జెలియల్ మను చున్నది పెంపుతోడ నం
చప్పుడ నాయువేగమున న నయ్యెడకుం జని మాట యెద్దియుం
జెప్పక తల్లికిం బ్రణతి న సేసె విషాదభరార్త మూర్తి యై. 207

వ. కద్రువపాలికిం బోయి. 208

చ. పరమవిసీతిమై నెఱంగి న బాంధవ మారఁగ నల్ల నిట్లనున్
గరుడుండు ¹దారితారి వగఁ న గందుచు నీచెలియల్ చరించుని
²వ్వరపుడవుంజరిత్రమున న వచ్చునె నీ కొకపేర్ని యీనతిం
గరుణ యెల్వఁగా విజువ న గౌరవనంపడఁ జేయు నెంతయున్. 209

ఉ. నీకును నేను బుత్రుండన న నమ్మి దగన్ ననుఁ జూచి యైనఁ ద
ల్లి కృప సేత పెద్దయను న లెస్స యధర్మము ధర్మ మన్వగల్
నా కవి యేల దాన్యకృతి న నాజనయిత్రికి నివ్వధంబున
న్రాకయు దైవకృత్యమ మ్రనంబునఁ బొంగుదు విడువ గల్గినన్. 210

వ. అనిన విని మొగంబు ముఱకటించుకొనుచు గద్రువ గరుత్మంతున కి ట్లనియె. 211

మ. బలవంతుండవు నేర్పుచందములఁ జెప్పం జాలి యీరి త్తవ
ల్కులఁ దేర్పం బని లేదు తల్లికి మదిం న గూర్చేని వే పోయి లో
కులు నిన్నుం బ్రణుతింపఁ దె మృత్యుతమున్ న భూరంపుదాన్యంబు నే

- దొలగంగ బెట్టెద మీ కనంత మగునంతోమంబు సంధిల్లంగన్. 212
- చ. అన విని దాని కియ్యకొని యప్పు సువల్లండు వోయి కశ్యపుం
గని తనభాషణంబులును గద్రునవల్కులు జెప్పి తెచ్చువాఁ
డ నమృత మెట్లు నే నని యొడంబడి వచ్చితి నన్న నాతఁ డ
త్తనయనిఁ జూచి యుల్ల ము ముగదంబును నచ్చెరువాటు నొందంగన్. 213
- క. అమృతంబు మల్లభం బయ్యమరులకేనియు నతి ప్రయత్నంబున గు
ప్తము నేసి యుండు వానవ్రఁ, డమలచరిత నీకు నగునె యట్టిది జేరన్. 214
- వ. వినుము. 215
- చ. ఉదకము రక్షకం బగుచు నుండంగ సుజ్జ్వలవహ్ని యందునుం
బొదువఁ గృపాణశక్తిముఖభూరితరాయుధహస్తై బలో
న్మదులు మహోగ్రకోపులు ఘననస్థిరకాయు లనేక రాక్షసు
ల్వాదిగొని కావ నివ్వవలరా నమృతంబు సురక్షితసితిన్. 216
- క. ఉండు నని విని విహంగవిభుం డల్లన నగుచు నీవు నపుత్ర స్నేహో
ధ్యంక వయి పలికి తే బలియుండ నుపాయజ్ఞుడను మహోజ్జ్వలతేజా. 217
- మ. అనమానం బది యేల తెత్తు నమృతం న బన్నం గడుం బొంగి యా
తనిఁ దాఁగిటఁ జేర్చి కశ్యపుడు పుత్రత్వా నిశ్చయం బట్లయే
ని నిభంబుం గమతంబునుం గలవు వాగ్దేం పిన్న లా వెక్కు నా
ఘనజంతుద్వితయంబు నీకు నెరగాఁ న గల్పించితిం బోవనా. 218
- వ. అనుటయు సంతోషించి గడుత్తంతం బాగజకచ్చపంబు లెచ్చట నుండు నెబ్బం
గివి యని యడిగిన నమ్మునీంద్రుం డవ్విహగేంద్రున కిట్లనియె. 219
- అథ కశ్యపుడు గరుడసకు గజకచ్చపంబులతెఱుం గెఱింగించుట. అథ-
- సీ. ప్రాప్తయోనిధిపాంతఁ న బర్వతం బొక్కటి, ఘనశృంగకబలితాకాశ మగుచు
సురగనామంబున న నొప్పు నచ్చేరువ, వసియించు నొకమహా వారణంబు
దానితటంబునఁ న దామరకొల నబ్ధి, ననుకరించుచు మధురరాచ్చవారి
సంపద సొం పారు న సమదలీలల నగ్గజం బానగంబుపై న సంచరింప
తే. మిట్టు బల్లంబు గట్టుచుమెట్టు నొక్కమట్టమై యది ననుసారమహితమైన
యక్కొలను నీకు ద్రావణాననుదినంబు, నరుగు నయ్యభవల్లభుఁడనఘచరిత.
ఉ. అం దొకకచ్చవప్రవరుఁ న డత్యధికం బగుకాయము బలం
బుం దనరణ వనించు జలకముం గొనువాంఛ గజంబు వోయినం
జెందఁగ నీక సంగరముఁ న జేయుఁ జెనంగుచు నీకు ద్రావు గా
రుం జెగి యుండు నిట్ల వగ న రోష మెలర్పంగ నాఁడనాటికిన్. 221
- క. విను మధుకైటభు లనియెను,దనజేంద్రులు కచ్చపంబు న దంతియు నై పు

- ట్టినవారు ద మ్మెఱుంగమి, బెనఁగుదు యొందొరులతోడ శ భీకరభంగిన్. 222
- క. బంటిమెయి నుండఁగా ముక్కంటికి నాకచ్చపంబు శ గౌరుం బట్టు
గంట యరిది యొక్కొకటన, రెంటిం బామవంగ వలయు శ రేవెర వారన్ 223
- వ. అనుడు వైనతేయుండు. 224
- ఆ. ఒకటి గొలనిలోన శ నుండు నొక్కటి గొండ,మీఁద సంచరించు శ మీరు రెంటి
నడఁగ నొక్కమాట శ యడరి పట్టుట కృత్య, మనియెదరు-వశంబె శ యట్లచేయ
- వ. అనిన నది యట్టిద యుపాయంబు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని యమ్మునివరుండు.
- చ. కరిపతి నీరు ద్రావుటకుఁగఱ జనుదెంచి నఁ గూర్మరాజు సం
గర మొనరించు చుండి తమకంబున నీళ్లులఁ బాసి వీకమై
దరి నడరంగఁ బట్టునది శ తత్సమయంబున రెంటిఁ గూడ నీ
వెరవున యూఁచి చిత్తమున శ వేగిరపా పెటు లేక పొంచుమీ. 227
- వ. అని యుపదేశించిన వీడ్కొనుటను వినతుం డయినతన్ను నత్యాదరంబునం
గనుంగొని య త్తపోధనన త్తముండునీవు గజకచ్చపంబుల నాహారంబుగాఁ గొనిన
నీకుం ద్రిదశాహారంబు దేర దొంకొనుటకు సందేహంబు లే దనుపల్కు వల్కి
పరమాశీర్వాదంబు లిచ్చిన. 228
- మ. విని యుత్సాహము కందళింపఁగ వియ్యద్విగ్ధగతుం డై విమా
ననికాయంబులు దూలఁ బక్షితివిత్తానస్సారదీప్తిజం
బిరశ్మిప్రకరంబుఁ గీడ్పఱువఁ బ్రక్షింపుండు చంచద్గతిం
జనియెం దా నురగా భిధాన మగునాశ్శైలంబుపెందిప్పకున్. 229
- క. చని యల్పశరీరుం డై, తను నెఱుంగక యుండ మెలఁగి శ దానోగ్రగజేం
దునిఁ గాచి నీరి కది వో,యినయప్పుడు వెనుకఁ జనియె శ నెలమి డలిర్పన్. 230
- ఉ. దంతి ననంగ భూరిమద్యధారలగాలి యెఱింగి కూర్మ మ
త్యంతసముద్ధతిం గొలని శ కడ్డపడఁ వెన వచ్చె వచ్చినఁ
దంతియు నీడువట్టున నుదగ్రవుఁగోపము నందడింప దు
ద్ధాంతసముద్యమం బెనఁగ శ దానిపముం గవిసెన్ మహోగ్ర మై. 231
- చ. కవిని ఖరంబు లైనమునికాళ్లను ప్రేయఁగ సాము నీరిలో
ను వెడల కుండి కూర్మ మతనసరితీవ్రనఖంబులం బదా
గ్రవిదళనంబు సేయఁగఁ గరంబున మోదఁగ వారణంబు దం
తనిహతి నొంపఁ గచ్చపము శ దారుణ మయ్యె రణంబు భూవరా. 232
- ఉ. ఇమ్మెయి బోరిపోరి మది శ నేవును గోపము నగ్గలింపఁ గూ
ర్మమ్ము గడంగి నీ ర్వెడలి శ మత్తకరిన్ వడి నాక్రమింపఁగా
గ్రమ్మన రెంటినిం బొదివి శ కచ్చపమున్ వలకాల వామనా

దమ్మన వారణంబును ముగ్ధముదనం బట్టి తగిల్చె గొల్లలన్. 233

వ. ఇట్లు వినతపట్టి వట్టిన నవి దమయంగంబులు వొరలం బడ నడిచిపడుటయు నతండు. 234

మ. వెలుచ్చ గోళుల నొత్తి యగ్గజముఁ దాఁబేలున్ వనం బేది మూ
ర్ఘల నొందఁ వెన నెత్తి మేఘయుగళీనక్షోలనదెరికా
చలవైహాయనకేలియో యన నభరస్సంచారి యె యుబ్బిన
గ్గలికఁ దవ్వగఁ బాటి యొక్కఁఘనవృక్షం బయ్యెడం దోచినన్. 235

అ. దానిమీఁద నుంకి య వాని రెంటిని భుజిం,వంగ మదిఁ దలంచి య పంచయోజ
నములు నిడుపు గల్గురమణీయశాఖపై, గరుడుఁ డెలమి నెఱఁగెఁగరువరేణ్య.

క. ఎఱఁగినయ ప్పెను ప్రేగున, విఱు.గుటయును శాఖ చూచి య విహగేంద్రుఁడు గొం
దలు మునుల నందుఁ గన్గొని, వెఱపున నాత్మీయచి త్రవృత్తి గలంగన్. 237

తే. అవనిఁ బడనీక శాఖఁ జంకచువునఁ బట్టి
పట్టి వారలనుస్థితుల్ య పల్లటిలక
యుండ వెరవున ధరియించి య యొయ్య నెగయఁ
జూచి యవ్వాలఘట్టులు య చోద్య మంది. 238

వ. వైనతేయుం డగుట మనంబుల ననుసంధించి కరుణించి. 239

క. ఈతండు దక్కంగ నొరులకు, నీతెఱఁగుబలంబు వెరవు య నేల కలుగు నం
చాతరుశాఖ విడిచి చని, రాతని దీవించి యోగ్య య మయ్యెడునెడకున్. 240

వ. చనినఁ గరుత్మంతుండు సంతోషించెఁ దదనంతరంబ. 241

ఆ. విఘ్నశాఖ నిచట య విడిచిన నిచ్చటి,జంతుకులము లెల్లఁ య జచ్చు నింక
నేమి సేయవఱడ య నే ననునెవ్వగ, వృట్టె నవ్వహంగరపుంగవునకు. 242

వ. అట్టియెడ. 243

తే. నిందితాచారయుతము పురళిందదేశ,మంబుధిస్తాంత మీశాఖ యందు విడుపు
మమరవరులపం పిది విహగగాధినాథ,యను నెలుంగు నభంబునందావహిలై. 244

క. విని సత్వరముగ నట గొని, చని యద్దేశమునఁ గల్గురజనములు మృతిఁ బొం
ద నతం డాచక్కటి నా,ఘనశాఖయు నెమ్మనంబురకలకయు విడిచెన్. 245

వ. విడిచి భరితలీలంబుగా నొక్కశైలంబువిశాలతటంబునకుం బోయి. 246

క. కరికచ్చపములపెన్నెత్తురుఁ గండలుఁ గ్రొవ్వ మెదడుఁ య దుష్టిగఁ బక్షి
శ్వరుఁ డాని యధికబలబం,ధురుఁ డై యమృతమున కేఁగెదద్దాంతగతిన్. 247

వ. ఇవ్విధంబున. 248

క. చని దానిచుట్టు మండెడు,నవలంబును జూచి తస్మహ త్రరజిహ్వల్
దనికన నెఱకలు గమకునో, యనుతలపున బ్రహ్మఁ గాన య సరిగె రయమునన్.

వ. అరిగి తచ్చరణంబులకుం బ్రణతుం డై కేలు మొగిచి. 250

చ. వినతకు దాన్య మొందె నొకశవెంటఁ దదీయనిరాసహేతు వై
యనఘవిచార నాకు నమృతాహరణంబు విధేయ మయ్యె న
ప్పనిమెయి నన్నిచేత నగుఁబాటగు నన్వేషితో భవద్దయా
వననిధి నాశ్రయించుటకు శ వచ్చితి నార్తశరణ్య కావవే. 251

వ. అనుటయు. 252

చ. అతనికి వత్సలుం డగుట శ నంబుజగర్భుండు వెన్న పైపయి
వితతము గాఁగ జిహ్వలకు శ ప్రే గగునట్లుగఁ జాల వైచినం
బతగవరేణ్య మ్రక్కఁబడుఁ శ బావకుం డయ్యెడఁ జొచ్చి నీదువాం
భితము ఫలింప సత్వరతఁ శ జేకొను మయ్యమృతంబు నాపుడున్. 253

ఆ. ఆత్మఁ బొంగి మ్రొక్కి శ యతఁ డాలమందలు, పరపు లైనయెడల శ కరిగి యరిగి
కొండయంతవెన్న శ గూర్చి వేగమ కొని, పోయి యమ్మహాగ్నిఁ శ బొదియ వైచి.

— గరుడఁ డిండుని జయించి యమృతంబు దెచ్చి కద్రువకుఁ జాపుట. —

శా. నీరుం బాయఁగ జల్లి రాక్షసులయు శ స్త్రేమంబు మర్దించి హృ
త్సారోదారుఁ డయోమయం బయినయశ్జాలంబు వే వచ్చిదు
క్వారపైర్వరవిహార మొప్ప నమృతగ్రాహం బొడంగూడుడుం
దారావధిఁ జనం దొడంగె మగుడఁ శ దర్పం బెలర్పఁ వడిఁ. 255

వ అంతయు నెఱింగి, 256

మ. అమరేంద్రుండు సముద్ధతిఁ వెవలి దేవవాసీకముల్ దోడ్పడఁ
సమరక్రీడకుఁ జొచ్చి పక్షివతిచే శ సైన్యంబు లెల్ల విధూ
తము లైనం గనుఁగ్రేవఁ గెం పెనఁగ రోద్రం బైనచిత్తంబుతో
డ మహాదగ్రతఁ బొల్పునఁజము నవశప్తంభోగ్రుం డై వైచినన్. 257

క. అది యొకఁడుఁ జేయఁ జాలక, విదళితలైల మగుతనదుర్బలసన మచటం
గుదియుట దనకుం దెలిసిన, మద మఱి గిరిభేదికడకు శ మగుడం జనియెన్. 258

క. చేయునదిలేక నిర్జర, నాయకుఁడును వెఱఁగుపాటునను మ్రాన్పడుచుం
బోయెం గ్రమ్మటి ధరణీ, నాయక నిజపట్టణంబునకు దీనగతిన్. 259

చ. అజనియనుగ్రహంబున విహంగమవల్లభుఁ డట్లు సాల న
క్కజ మగుశౌర్యసంపద ప్రకాశతఁ బొందఁగఁ గేలి నల్పి యిం
ద్రజయమహాత్మవంబున ను శ దాత్రయశఃపరిపూరితంబు లై
త్రిజగములున్ వెలుంగ నల్కదెచ్చె సుధారసపూర్ణభాండమున్. 260

తే. తెచ్చి డించి కద్రువ స్త్రీతిఁ శ దేలఁ జూపి
తల్లిచెఱ వాసికొని పొంగి శ చెల్లనాగ
ధమున మగుడ నయ్యమృతభాండంబు దాన్

- పుచ్చికొని యెడ గలుగంగఁ గ బోయి నిలిచి. 261
- వ. తన్ను వెఱంగువనీ చూచు చున్నకద్రువ నుడేళించి. 262
- మ. జననీ నీ వమృతంబు దె మృనినయ్యనతోక్తి వాటించి యే
జను నానావిధకర్మకర్మకుండ నై శ సాధించి వే తెచ్చితి
విను నానీయొడఁబాటు సెల్లె జనులకా శ యిన్నించితం దెల్లగా
విగతం దోక్కొని పోయెడకా మనమునకా శ విభ్రాంతి లే కుండుమీ. 263
- మ. అని ధర్మశ్రీతోన మాటవెర వే శ పారం దగం బల్కి నే
ర్పునకుకా లోకము మెచ్చు గగ్రువకుఁ బెంపుం గీర్తియున్ మాయ సాం
పునఁ దల్లిం దనయింటి కన్ని యమృతంబుం గ్రమ్మఱకా గ్రక్కునం
గొని బడీంపుడు మోయి యింపుఁ డెలమిం శ గూరంగ నిచ్చెం దగన్. 264
- వ. ధర్మిధంబున నొచిత్యంబు సంస్తుత్యంబుగా నమృతం బమృతాశనపతికి నొసంగి
యెనకం బెనంగులేజంబున విరాజితం డయి యావృత్తనైరిని నూరెల నున్నసుర
లను ముచలను గలయం గనుంగొని. 265
- చ. కొడుకులఁ బంచి తెల్పెనఁగుగొట్టమువాలమునందు నల్ల గ
లైషుక్రియఁ దీర్చి పన్నిదము శ గెల్పినకద్రువ నేను మాటమై
నొడిచితిఁ దల్లి దాసి యగు శ టోర్వక తండ్రియనుజ్ఞ మీ కెదు
ర్పసినదురుద్ధతికా మఱచి శ బాంధవసత్కృతి నాదరింపుఁడీ 266
- వ. అని వెండియు. 267
- క. వినుఁ డట్టులు పాపము సేసినకద్రువసుతులఁ బొదివి శ చెండుదు మత్తుం
డనితాంతో గ్రవిహారంబునఁ దండ్రియు మీరు ధర్మశ్రుమును సాక్షులుగన్. 268
- వ. అని పలికిన నతని నందఱు నభినందించి రమ్మునులు సురలునుం బురందరునితోడ
నితనికి నొక్కవరం బొనంగ వలదే యనిన నతండు దలంచికొనిదరహానితంబుతో
వారల నాలొకించి మనవరంబునకు నానపడియెడుకొలందివాఁడు గాఁ డితండు
సాక్షోద్విష్టుండుకృష్టుం డన శూరుఁ డనుయాదవధా శ్రీశునకుఁ బాత్రుండై లోక
హితార్థంబుగాఁ జరియింపగలవాఁ డీమూర్తియు- విశువండు వివిధవర్తనంబుల
వినోదింపఁచుండు ననియెఁ దదనంతరంబ నముచితప్రకారంబున నాజంభారిని
వారలను దా నామంత్రితులం జేసి. 269
- సీ. అజుఁ డుపలాలింప శ నదేవుకావించు, వరభోజనంబులఁ శ బెరిఁగె నితఁడె
ఘనకాయజవనత్వ శ గజకచ్ఛపముల నొక్కెత్తున లీలమై శ నెత్తె నితఁడె
విపులభూరుహశాఖ శ విజిగిన మునిహితార్థంబుగాఁ జంచునఁ శ దాల్చె నితఁడె
సురసేనతోఁ బురందరుని నిర్జించి యుద్ధిప్తుఁ డై యమృతంబు శ దెచ్చె నితఁడె
తే. తల్లిదాన్యంబుఁ దనబాస శ దప్ప కుండఁ, బాపి యాసుధ మరల న శ ప్పాకశాస
నునకు దయ నీచ్చె నీతఁడెయనుచుసిద్ధ, సాధ్యులగ్గింప గరుడుఁడననియె మగిడి.

వ. అని చెప్పి ధీమాండు.

271

క. మానవతోకకలితబహు, లానందకరంబు నిష్కర్శలావ్యయసుఖసో

పానము నగు సౌపర్ణా, భ్యానము విని పుణ్యతముడ శ్ర వైతి నరేంద్రా.

272

వ. అనినం బాండవాగ్రజుండు సంతసించి విప్రునకెద్దియేనియు నిచ్చువాడుగా నొడంబడి యీనివాఁ డేమిగతిం బోవం గలవాఁ డని యడుగుటయు నతం డతనితో నొక నిదర్శనంబున నది యెఱింగించెద వినుమని యిట్లనియె.

273

సీ. ఒక్క స్మగలంబు శ్ర నొక వానరంబును, బ్రీతిమైఁ గూడి వర్తించుచుండుఁ
దొలుపుట్టువున మానవులును నెచ్చెలులునై, యుండుట గూర్చునొండొంటికొక్క
యెడ నొకనాఁ డవ్వకటతోడ నాక్రొత్తి, గటకటా నీ కిట్లు శ్రగడునుహేయ
మైననుఁగనంజు శ్ర డాహార మైనట్టిభవము వాటిల్లు తే పాపముననొ

తే. యచి న జాతిస్మరణవంత శ్ర మగుటఁజేసి, యది విపాదముఁ బొంది ధర్మరామరునకు
నీ నొడంబడ్డ ధన మీన శ్ర కాన యిట్లు, నీచతరజాత్యుండు జగన్మంప వలసె

274

వ. అని తెలిపె నట్లగుటంజేసి యాన గొల్చి విప్రున కియ్య కున్ని యొప్పు దని చెప్పిన నప్పాండవాగ్రజుం డహీనగుణవర్ణనీయుం డయినహీనవర్ణునకు మంత్ర తంత్రాదు లుపదేశించుట ధర్మవిరుద్ధం బయి యుండునొకో యని యడిగిన నయ్యనిమిషనదీనందనుం డీప్రశ్నంబున కుత్తరం బగునది యొక యతిహాసంబు గల దాకర్ణింపు మని యిట్లనియె.

275

... బ్రాహ్మణుండు హీనవర్ణునకు వైదికమంత్రంబు లుపదేశింపఁ గూడ దనుట...

సీ. హిమగిరిమీఁద నశ్రవేకద్విజులు తప, మాచరింపంగ నశ్రయ్యాశ్ర మమున
కొక్కశూద్రుండు ధర్మోపేతుఁ జేతెంచి, యమ్మనులకు గురుఁ శ్ర డగుమునీంద్రుఁ
గని కృప నుపదేశ శ్ర మొనరింపవే తపోవృత్తికై నాకని శ్ర వేండుటయును
జనదు వైదికము శూద్రున కుపదేశింప, నీవు శుశ్రూషమైశ్రనిలువు మనియె

తే. ననుడు వాడు శుశ్రూషకుఁ శ్ర డై వసించె

గుడిసె యొకఁడెనఁ గావించికొని ముదమున

నతిథిసురపితృపూజ లశ్మధికభక్తి

తోడఁ జేయుచు నొక్కింత శ్ర గీడు లేక.

276

క. నియతియు వినయముఁ జూచిన; దయ వుట్టెడునట్లు గాగ శ్ర ధర్మనిరూఢ
క్రియ నొనరింపంగ మునివైతి, ప్రియమునఁ గనుగొనుటకై యశ్ర రిగ నచ్చటికిన్.

ఆ. అరిగి యతనిచేయునయ్యనుష్ఠానంబు, లోనఁ గానివాని శ్ర మానఁ జెప్పి
యనఘ యిట్లు సేయు శ్ర మని యుపదేశించె, గరుణపేర్పిఁ బుణ్యకర్మగతులు.

క. ఆతఁడు దానికి నతిసంప్రీతాత్ముం డగుచు నడపి శ్ర పిదపం గాలం

బై తెగి యొకనృపునకు నం, జాతుం డయ్యెను నమస్తనద్గణములతోన్.

279

క. ముగిసెతియుం దఱితోడన, తమవు విడిచి యరిగి యతనికతండ్రికడకా వి
ప్రసక్తం బుట్టె వేళ, దృఢమపమవిద్యలకు నెల్ల శ నావాసంబై. 280

చ. మహానది యగు మూరకుండు శ పట్టము గట్టి పురోహితత్వముగా
వివేచిభూతితో నొకడై శ విప్రునిపుత్రున కవ్వభుండు న
వ్యోమనామోయతో నతని శ నోరలు వాఱగఁ జూచు నాతఁ డె
య్యది గతి మొక్కొ నవ్వనకు శ నంచు మదిం దలపోయు భూవరా. 281

వ. ఒక్కనాఁ డివతరంబుగాంచి యప్పురోహితుం డాభూవరునితో దేవా నన్నంగని
నప్పుడు నవ్వమ నావలన నేమికిడు గలదది యెఱింగింపవే యిదియ నాకు వరం
బు వేసిన నజ్జనవతి దనకు జాతిస్మరత్వంబు గలుగుటంజేసి పూర్వజన్మంబు దెలిపి
యక్కలంబునం దనయనుమానంబున నేమేని విహితంబు లుపదేశించుట దే
వకుం బలికే శూద్రవిషయోపదేశంబునం బరమగతి దప్పి యిప్పట రాజసేవా
శ్మకం దైనపరోహిత్వంబు నడపుటకై నీకుం బుట్టవలసె నేను బుట్టు వెఱింగి
పుట్టినవాడ నగుటం (జేసి యెఱింగి) నవ్వదు నవ్వనకుఁ గతం బింతియ కాని
నీవొండు కల్మషంబు గలవాడవే మహాధర్మపరుండవు గురుండ వాడుష్కర్మ
బునకుం బ్రాయశ్చిత్తంబు సేసికొ మ్మని యనేకగోవులం గనకరాసులను నొసం
గిన నాభూసురోత్తముండు పురాతన జననకృతంబగు సుకృతంబునం జిత్రంబు
నిర్మలం బై యండు కతంబున నారాజు సెప్పినంత వట్టునుం గలవోలె
దనకుఁ దోచినం దోషితుం డై దానంబులం దీర్గస్నానంబుల మఱియు జప
హోమాదిపుణ్యవిధానంబులం బాపంబులు వాపికోని యాపుట్టువు నీగికోని
సంయమితంతానజాతుం డై యెప్పటియూ శ్రమంబునం దపం బాచరించి మహా
వనంబు నొండె గానన బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యులకుం దక్కఁ దక్కటివారికి
నుపదేశించి బ్రాహ్మణుండు కల్మషభాజనంబగు బ్రాహ్మణాదులకుం బరీక్షాపూర్వ
కంబుగా నుపదేశింప వలయు నని చెప్పిన నప్పుడమితేఁడు లక్ష్మీ యెట్టి జనంబుల
యందు వసించు నని యడిగిన నాదేవత్రతుం డతని కిట్లనియె. 282

—...లక్ష్మీ నివాససామలు...—

క. నారాయణాంకతలమున, శ్రీ రాజల్లంగఁ జూచి శ చిత్రం బతివి
శ్మేరం బై రుక్మిణి విస్తారరుచిరవయన యగుచు శ సంభావనతోన్. 283

వ. నీ వెట్టిపురుషులయందు నెబ్బంగిభామలపాల వసియింతు వనిన నాదేవి మకర
ధ్వజమూత్రకుం జెప్పిన వాక్యంబులయర్థంబు లుపన్యసించెద దాన నీ యడిగిన
యది దేటవడు నాకన్ది యుము. 284

నీ. నిత్యసత్కులు శౌచ్యనిరతులు గురుభక్తు, లప్రమత్తులు దక్షు శ లమలమతులు
సత్కర్మపరులు విశ్వానముఁ దపము దానము బ్రహ్మచర్యంబు శ శ్రమముఁ గల్గు
వారలు శ్రీతి నానవసియించునిక్కలు, కూరు నాస్తికుఁ గృతఘ్నునిఁ గుబుద్ధి

వర్జింతు నెంగిలి శ వర్జించి ¹యిలువడి, ఘటశుష్టి గలిగిన కాంతలందు

తే. నిల్లు వల్లభ ప్రతికూల శ నిష్ఠురాత్మ, సన్యమండిరగామిని శ నభివిన్ర
యైనమానిని దొడగుదురనబ్బినీత, హితరుషంకపుష్ప వాతముల నిలుతు. 288

వ. అని చెప్పె దత్ప్రకారంబులు బుద్ధిగతంబులు సేసికొమ్మనినం గురుపతి పురుషుల
పురంధులనంగతియందు సంస్కర్మసుఖంబునతిశయం దెవ్వరికిం గలుగు ననియడి
గిన వియ త్తటినీతనూజం డివ్విషయంబున కొక్కమతిహానంబు గలదు విను
మని యిట్లనియె. 288

... భంగాస్వడు డనురాజు శ్రీ మై కుమారలం గాంచిన ప్రకారము ...

సీ. అనఘ భంగాస్వదుం శ డనురాజు పుత్రాది. యె వత్త కప్రియం శ బహుమఖంబు
సేసి పుష్టుల సవిత్ర శేషుల నూర్వరం, గని సంతసంబునం శ గ్రామమండు
నాతండు వేటకై శ యరిగినచో వజ్రి, దిగ్భ్రాంతి వృట్టించి శ తేరకాండు
సరున్ను సేయ నరజ్జనపతి యెక్కిన, తురగంబుతో నొంటి శ మార మైన

ఆ. కాన కేగి తృప్త శ గదిరిన నలుగడ, నరసి యొక్క పద్మనరసి గాంచి
వెన్నుమునుగ హయముననీరం దిగిచి తా, దనివ్రసంపు మిగులమునిగి లేచి.

క. భూనాథుండు తృప్త సెడం, బానక్రియ యాచరించి శ భామిని యె తా
దాన కనుగొని విస్తయ, మూనెమమితితోడ నరసి యొమ్మన వెడతెన్. 289

సీ. వెడలి చింతించి యీయొడలితో నేభంగి, దురగంబు నెక్కుదుఃఖురజనంబు
లేను బోయిన జూచి శ యేమని తలఁతురో, హలంతు లే మనువారోపుష్టులేమి
గాంగ మాహింతురో శ కానన యుండంగ, వచ్చునే పోవంగ శ వలయు నెట్లు
నని విచారించి పోయిన నెల్లవారుచు, నాశ్చర్య మందుచు శ సంతసంతః

ఆ. గనుగొనంగ మంత్రిగణము రావించి ది, గ్భ్రాంతి దాను బోయి పద్మనరసి
యందు మునిగి వనిత్రయగుట యెఱింగించి, రాజ్యమునం తనూజరరాజి నిలిసి.

ఉ. కానకు నేగి తాపసులం శ గాంచి తపం బొనరింప నం దొకం
జానలినాక్షి బొంది ప్రియుం శ డై నడచెం గ్రమవృత్తి నందనుల్
దానికి బుట్టి రిద్దబల్దదర్బులు నూర్వరు వారిం గొంచు న
మూసిని పూర్వపుత్ర కన్యమాజముపాలికి బోయి నెమ్మితోన్. 290

వ. తనకు కౌక్క తాపసుండు ప్రియుం డగుటయు వానివలన సత్తనయశతంబు జని
యించుటయు నెఱింగించి. 291

క. మగతనమునాండు మీరు, న్మగువతనమునవును వీరు శ నామం దుదయం
బగుటను దోడంబుట్టువు, లగుదురు ధర పంచి కుడువు శ డందఱు ననుమన్. 292

క. భ్రాతృన్నేహము గల్గి య, రాతులు భయ మందఁగా ధరారాజ్యము సం
ప్రీతి ననుభవించిరి జను, లాతతహర్షమునం బొంద శ నందఱు నెమ్మిన్. 293

- తే. దానిఁ గని పాకళాననుఁ డేను వీని, కహితముగఁ జేయ నిది హిత్యమైఁపుటించె
సధికపుత్రసమృద్ధి రాజ్యాభివృద్ధి, నిమ్మహిషతినమ్మదం య బివ జుడించె. 294
- బ. దీని విఘటంపం జేయుదు నని భూసురాకారుం డై వచ్చి పూర్వ్యులంగాంచి 295
- క. ఆరాజకుమారులమతి, నీరసము జనించునట్లు య లెక్కఁజేసెనకు
జేరికినేనియు: బుట్టినవారిం దోఁబుట్టువులుగ యవలయు జనునే. 296
- వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం జెప్పి వార లెఱుంగ కుండ నపరకుమారుల
కడకు నేఁగి యితకరిమాటలమొత్తంబుల వారలచిత్తంబులను గలంచె. 297
- క. అనిమిషవరుఁ డివ్వినమున, జనియింపఁగఁ జేసె బగ యశనంగతు లై వా
రును దోయింజోరువులతో, నని బెట్టుగఁ జేసి చచ్చి యరందఱు నధిపా 298
- డి. చచ్చిన నత్తవస్విసతి య నన్నులు మోమును మోచికొంచుం బై
నెచ్చనికన్నునీ రడర య వీడినవేనలితోడఁ బెల్చు వా
పుచ్చి తనూజులం బనువఁ య బొంది కనుంగొని పోయె విప్రుం డై
యచ్చటికిఁ గురాధిపతి యూతనిఁ జూచి లతాంగి వెక్కుచున్. 299
- ఆ. కరుణ మొగమునందుం య గనుంగొని తాను ము, న్నర్థి వేటవోపుటాదిగాఁగ
నకలసుతులు నాజి య జచ్చుట తుదియుగఁ, గలుగువ ర్తనంబు య దెలియఁబలికె.
- క. విని యతఁ డే నిందుండ నా, కనిష్ట మగుకృతువుఁ జేసి యతది హేతువు గా
నినుం బఱచితి నితైఱఁగున, ననుటయు సంభ్రమసమేత్యమైనభయమునన్. 301
- క. ఇలఁ జాఁగి మ్రొక్కియటు తనయులకై సమూహబుద్ధి య నొనరించితిఁ ద
వులఘుదయఁజూడు నీ కేఁ, జలమునకుం బాత్రమే విశ్రాంతియొక్కి. 302
- వ. అని రామ యై యున్న రాజన్యండు దైన్యంబు దోపం బలికిన బలనూదనుండు
ప్రసన్నుం డై. 303

—.. ఇంద్రుడు భంగాస్వనవకఁ గోరినవరంబు లిచ్చి యనుగ్రహించుట. —

- సీ. ఇచ్చెదఁ గొందఱు య నెత్తఱి గాంచి, తనయుల నొనఁగుదు య ననిన నతఁడు
కాంత నై యుడి యే య గనినవారల నిమ్ము, దేవ నావును దొల్లి య నీవుగన్న
ప్రజల నే లకుగవు య నిజము సెప్పము నాకు, ననియెఁ బురందరుడవిభుండు
వెడసిగ్గుపాటుతోఁ య బడఁతుల కర్మిలి, బిడ్డలదెనఁ గడుం య బెద్ద యనిన
- ఆ. సత్యవాది వైతి య సకలతనూజులు, బ్రదికి నెగడువారు య భామినీత్య
దైన్య ముజిపి పురుషతయ నిత్తు నీ కని, పాకళాననుండు య వల్కఁ నధిప. 304
- క. విని యజ్జగతీనాథుండు, తనయుల నందఱును నీదురదయఁ బడసితి నే
వనిత నయి యిట్ల యుండెద, ననఘా యివ్వరము నొనఁగు య మని పల్కుటయున్
- వ. విస్మితుండై యిందుండు దీనికిం గతం బేమి యని యడిగిన నాభంగాస్వనం
డి ట్లనియె. 306

- క. సురతంబునఁ గడు నెక్కుడు, పురుషులకంటెను సుఖంబుఁ పొలుతులకు సురేశ్వర యట్లుగుటను నా కీ, వెరవున రమించి నిలువఁ నేడుక గలిగెన్. 307
- ఆ. అనిన నట్టులేని నౌ గాక యిమ్మెయి, విపులసౌఖ్య మొంది న విమరణంబు నలిపి నిలుపు మనుచు న శక్రండు సనియె భం, గాన్వయండుఁ బ్రీతి న నట్లయ్యాడె.
- వ. అని చెప్పి భీష్మండు పాండవాగ్రజా దీన నీయక్షిగినయర్థంబు డెలిసికొ మ్మనిన నమ్మునఁజపతి బహువిధము లగుధర్మంబులు భవత్ప్రసాదంబున వినుచున్నవాఁడ నివి యెల్లను జన్మమరణాదిదుఃఖంబులం బాపం జాలునే యనేక జననకులకుం బుట్టుచు సంసారచక్రంబునం దిరుగం జాల గర్భవాసం బన నరకం బన భేదంబు గలదె సచరాచరం బైనయిజ్జగం బస్థిరం బట్లుం గాక దీని విషాన్నంబుచందంబు గాఁ గనియెద భవమోక్షణం బగువైష్ణవధర్మం బుపదేశింపవే యిది యాయుగంబునం దిరోహితం బగుట కృష్ణద్వైపాయనండు సెప్పె మీ యచుగ్ర హంబున నెఱింగెద భవదీయచరణంబులు శరణంబుగాఁ బ్రసన్నుండ నైతి నని ప్రార్థించిన నమ్ముహూత్ముండు పగతురం దెగటార్చి పేర్చి పూజ్యం బగు సామ్రాజ్యంబు గైకొని తదీయంబు లగుసుఖంబు లనుభవించుచుండుట గీడుగాఁజూడఁ గురుకులచూడామణి యగునీకుం జనుఁ గాక యశావనస్థు లగురాజ్యపదస్థులతలం పులచొప్పె యిది విధిలాపతి యగుజనకుండుంబోలెం బలికెద వని యువలా లించి యమ్మహిపాలున కిట్లనియె. 309
- క. పురుషాతిగ యై తోచుచు, నిరూపణము సేయ నూఁది న నిర్దేశింపఁ వెరవుపడక శాశ్వతసుఖ,భరితత నిర్వాణ మనఁగఁగ్రహుఁబ్రకృతి నృపా. 310
- క. ప్రకృతులు పె క్కన్నింటికి, ¹నకృత యనం జనినయదియ న యాద్య మహిపాలక పురుషరూపిణియు నై, వికృతిం బొరయదు వివేకవిజ్ఞాత యగున్. 311
- క. విను సంసారపథమునకు, ననురూపతఁ దోచు చుండ న నన్యప్రకృతుల దనతోపు భవనిరానం,బునకుం గారణము కామ్యమునఁ బిహిత మగున్. 312
- క. కావునఁ గామక్రోధము, లావిరూఢములు గానికయట్లుగఁ దత్సత్త్వవేశంబున ²నూన్పుము, భావం బివ్విధము విష్ణుశరత కుమారా. 313
- క. నృప వైష్ణవధర్మము నీ, కుపదేశించితిఁ బ్రసాద్యయుతుండ వగుచు సారవుఁడెరు వగునిది గనికొని, యవగతసంసారభయుండ నై నడపు తగ్గ. 314
- వ. అనిన విని సంప్రీతుండై ధర్మజుండు భీష్మనితోఁ దత్త్వంబులు నధ్యాత్మంబులు నధిభూతంబులు నధిదైవంబులు ననుసర్వంబునకుం గర్తయు భర్తయు హర్తయు నగుచు నకలభూతంబులుం దన్నుపజింపం బెంపారువాని నెఱింగి పవే యనుటయు సతనికి నమ్మహితాత్ముం డిట్లనియె. 315

1. గ. నకృతత యనఁ జనిన ; ఆ. నకృతి యనం జనిన. 2. గ. నూన్పుము ; జ. మునుపుము. ఆ. దనువుము 3. క. సనాతనుండును.

క. ననకుండు సంచందనుడును, ననత్కుమారుండు ననత్కుజాతుండు నలువుర్
తనయులు ప్రహ్లాదునిబంధించుచు, నును వస్తువును వశిష్ఠుండును శంకరుండున్. 316

ఆ. అనఘ విను మరీచి యనంగ భృగుం డన
నంగిరసుఁ డనంగ నశచంతరంబు
యత్రి యనఁ బులస్త్యుఁ డన బులహుం డనఁ
గ్రతు వచంగఁ బుట్టె నుతచయంబు. 317

వ. ఆననత్కుజాతుం డంగుప్రమాణమూర్తియుం బ్రజ్వలదనలస్ఫూర్తియు నయి
లోకంబుల నెందనుం జరియించుచు నొక్క నాండు మేరుశిఖరంబున నారదుండు
నన్నిహితుం డగుటయుఁ దనీయనల్పావసాఖ్యం బనుభవించు చున్నయెడ నిట్లహిత
నడిగిన నారదుచకు నమ్మహాయోగీశ్వరుండు సెప్పినవాక్యంబు లితిహాసరూపం
బునం జెల్లుచు వి యుపన్యసించెద భవత్ప్రీత్యంబునకు తరం బగు నాకర్ణింపుము.

... నుత్కుజాతుండు నారదుఁ కుపదేశించితి త్వప్రకారము. ...

క. దశకల్పసహస్రంబులు, సత యింతియ దివస మిది సుకనిద్రారతికిన్
విశదప్రబోధమునకు, న్వశగతకాలములు విష్ణునకు విమలమతీ. 319

క. అవ్యక్తం బనఁగాఁ డన, దివ్యాత్మన కలిగి యుండు న ధీసారసిధి
భవ్యాత్మ లభేదస్థితి, నవ్యాహతదృష్టి గాంతు న రయ్యమశమూక్. 320

వ. అప్పురమేశ్వరుండు. 321

క. రే నిద్రించు బ్రభాతం, బైనన్ మేల్కొని నృశించు నంబువులఁ దగం
దా నం దిషఁ దనవీర్యము, దాన మహండ మగు హేమ్రతాస్ఫురితం బై. 322

వ. తదనంతరంబు. 323

తే. బ్రహ్మ గల్పించి దానిఁ న బతింగఁ జేయ
నమ్మహాత్ముఁ డహంకార న మావహించి
మనసుఁ బదియింద్రియములు బుద్ధిని ఘటించి
చదలు మొదలగుభూతవస్యచకముఁ జేయ. 324

వ. అయ్యాకాశవనాగ్నిజలభూము లగుభూతంబు లేనింటికి గుణంబులుగా శబ్ద
స్పర్శరూపరసగంధంబు లావహించుం గ్రమంబున దేవమునిదానవగంధర్వ
కిన్నర సరాదీజంతుజాలంబులం గల్పించు నన్నియు నహంకారవ్యాప్తంబు
లయి యవ్యక్తనాగరంబున మగ్నైస్కగుంబు లగుచుండు 325

క. విభుఁ డావిష్టం దేత, తృప్తిభవస్థితివిలయముల శుభము నశుభంబుం
బ్రభువై తగఁ గాంచి నడపి, విభవోజ్జ్వలకేలి నల్పు న వినుము మహాత్మా. 326

తే. అంబరాదిభూతములు శ్రద్ధాదిగుణము, లింద్రియంబు లహంకార న మిద్రతేజ
మనము బుద్ధి యవ్యక్తంబునమహితవేద, వేద్యత త్వంబు లీచతుర్వింశతీయును.

వ. అధ్యాత్మాదులు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 328

సీ. శ్రోత్రమధ్యాత్మంబు శ నూవె శబ్దం బధి, భూతంబు¹దిక్కులు శ పురుషముఖ్య
యధిదైవముల్ చర్మ శ మధ్యాత్మ మండలి,²సంస్పర్శ మధిభూతశనంజ్ఞకంబు
దానికి నధిదైవతంబు ³విద్యుత్తు నే, త్రంబు దా నధ్యాత్మ శ కంబు రూప
మధిభూత మాణిక్యశబ్దదైవతము జిహ్వ, యధ్యాత్మకము రసగమారయంగ
తే. దానియధిభూత ⁴మప్పత్రితదధిదైవ, తంబు స్త్రాణ మధ్యాత్మంబుగదలచ గంధ
మనఘ యధిభూత మగుఁ దదీరయాధిదైవ, తంబు⁵మారుతమంస్ర విశ్వాద్యజ్ఞనమ్ము.

వ. ఇది బుద్ధీంద్రియప్రపంచంబు.

330

సీ. పాదపాయూపస్థపాణివాగ్దర్శంబు, క శ్రేంద్రియము లివి శ నిర్మలాత్మ
యధ్యాత్మములు వాని శ కగు నధిభూతముల్, గంతవ్యమును వినర్గంబు నోలి
నానందమును విను శ మనఘకర్తవ్యవ, క్తవ్యంబు లన నధిదైవతములు
వాసుమిత్ర ప్రజాగృహతీకృపహ్నులు, మఱి యహంకారంబు శ మనసు బుద్ధి

తే. పూజితాధ్యాత్మకము లధిభూతవృత్తి

వెలయు నభిమానమంతవ్యములును నిశ్చ

యంబు నధిదైవములు వేధ శ యమృతకరుడు

బ్రహ్మ మిది వేదవాక్యనిర్ణయవిధంబు.

331

క. ఇవి యెల్ల విష్ణునం దు, దృఢము లయముఁ బొందుచుండు శ బహువీచిక ల
ర్ణవమునఁ బాడమి యడఁగుమా, డ్కివిశేషము గల్గదతనిగ్గి⁶ విభుఁ డగుటన్.

క. విను మవ్యక్తం బనఁగాఁ, జను మూలప్రకృతి పురుషచైతన్యము నె
క్కినినం జేతన యగుచు భువనతంత్రం బెల్ల నడపురవైభవ మెనఁగన్. 332

ఆ. ⁷అట్లు లోకకర్త శ యగునంబుజాతుండు, పట్టుఁగొమ్ము భావ్యభవహరుండు
హరునియనుమతమున శ నఖిలాబ్జజాండంబు, లట్లు వుట్టు జేసిరయడఁచుచుండు.

వ. ఇట్లు సెప్పి సనత్సుజాతుండు నా రదుం జరితార్థం జేసె నని చెప్పి భీష్ముండు
భీమాగ్రజా⁸నో చెంజియె. 333

ఉ. ఇంతకు మూల మై యిరువదే నగుతత్త్వ మనంగ వేదవే
దాంతపురాణవేద్యుఁ డగునప్పరుషుండు వెలుంగు వాడ కా
లాంతకుఁ డైన యచ్యుతుఁ డనంతకుండు యోగిజనాంతరంగవి
శ్రాంతకు విష్ణుఁ డద్వయుఁ డనంగుండు కౌరవవంశదీపకా.

336

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు సరిత్పుత్రునితో నియతు లయి యగ్నులు దమ
యంద సమాహితంబులు సేసికొని మహితాత్ములు నిజాత్మల నప్పరమాత్ము నెట్టి
వానింగా భావించు రెఱింగింపవే యనుటయు నతనికి భీష్ముం డిట్లనియె. 337

క. అమృతోత్పత్తిసమయమున, నమరులకును దానవులకునని వాటిలో నం

1. ష. వాయువు; జ. దివియును, 2. క. స్పర్శన మధిభూత. 3. ఆ. మరుత్తు, 4. క. ముఖపతి;
అ. ముదకము, 5. ఆ. మేదిని యుండ్రు, 6. ఈపద్యము వ్రాతప్రతులలో లేదు,
7. అ. మరుత్తు, 8. అ. మేదిని యుండ్రు, 9. ఈపద్యము వ్రాతప్రతులలో లేదు.

- దమరులు డప్పిం జేడ్చుడి, కమలభవుని నాశ్రయింపఁగ నాయతిమెయిన్. 338
- వ. అశంకు నారాయణు నాత్మయందు నిలిపి. 339
- తే. భక్తవత్సల పరమాత్మ శ పద్మనేత్ర, సర్వభూతమహేశ ఋశ్యామయజురు
పాన్య సాధుసంరక్షణాపరవిహార, సురలు రిపులచే నలఁగిరిశరణ మగుము. 340
- వ. అని సంస్తుతిపూర్వకంబుగాఁ బ్రార్థించె నట్టియెడ. 341
- క. జలదన్యనసన్నిభమై, యెలుఁ గొక్కటి నదలఁ జెలఁగె శ నే నిదె మిమ్మున్
గెలిపింపఁగ వచ్చితి నను, విలసద్వర్ణములు గాఢశ్రవితదంబులు గాన్. 342
- వ. తదనంతరంబ యకుంతితవిక్రమం డగువైకుంఠండు. 343
- క. గరుడారోహణలీలా, సరభసుఁ డై చక్రగదలు శ శార్ఙ్గముఁ జంచ
త్కరముల వెలుంగ నడరి య, సురగణములఁ ద్రుంచెసురలు శ చోద్యం బందన్.
వ. ఇట్లు నిజించి తత్తణంబ యతం డంతర్ధానంబు నొందిన సంతసంబును నచ్చెరు
వును బెసంగొనుడెందంబులతో బృందారకబృందంబు లిమ్మహాత్ముం డెవ్వం డేమి
భంగివాఁ డెఱింగింపవే యని యడిగిన నజం డితండు విష్ణుండు వైకుంఠాభిధానం
బగుమూర్తివిశేషంబున విహరించె విష్ణునివిధం బిట్టి దని యెఱుంగను నెఱింగిం
పను శక్యం బగునే యయిన నొక్క తెఱంగునం దెలిపెడునట్టియితిహాసంబు
గలదు వినుం డని పలికి వినిపించె ధర్మనందనా యానిర్మలవాక్యంబు లుపన్య
సించెద దాన నీయడిగినయర్థంబు దేటపడు నాకర్ణింపుము. 345
- ... గరుత్మంతుండు మనులకు విష్ణుదేవునిమహిమారీతయంబు నెప్పుట. ...—
- నీ. హిమగిరిమీఁద నశనేకమునీండ్రులు, సిద్ధులుఁ గూడి గోర్రస్తీసుఖంబు
ననుభవింపఁగ లీల శ నచటికి వచ్చి సు, పద్మండు వారికిఁ శ బ్రణతుఁ డగుడు
వా రభినందించి శ గారవంబున సుఖా, సీనుఁ గావించి యరర్పించి ప్రీతి
నలనితో నల్లాప శ మాచరించుచు నుండి, యొక్కటి యడిగెద శ ముజ్జ్వలాత్మ
తే. యనిన నాతండు ధన్యుండ శ నైతి మీర, లెద్ది యడిగెద రేను నాఁయెఱింగినంత
యతులమతులార చెప్పెద శ ననుచు వార, లెలమి నవ్విహగేంద్రున శ కిట్టులనిరి.
క. ప్రియశక్తుండవు భక్త, ప్రియుఁడును విష్ణుండు నీవుశ్రవణుఁడై భక్తుం
డయి వర్తిం తావిభుకడ, దయఁ దెలియఁగఁ జెప్పవే యశ్రనితెఱు గెల్లన్. 347
- వ. అని యడిగిన సతంకు వారల కిట్లనియె. 348
- క. స్థూలప్రకారమున నీ, త్రైలోక్యము గావఁ బూని శ దయ సిగు శొత్తన్
లీలఁ బ్రవర్తింపఁగ మన, మూలోకింతు మది గనుట శ యన వచ్చునొకో. 349
- ఉ. ఏనును మీరు నేల మఱి శ యెవ్వరు దక్షులు విష్ణుచందముం
బూని యెఱుంగ నవ్విభుఁడు శ భూరిదయారతి నాకు నేర్పడం
ధాను మహాద్భుతంపుఁజరిగితంబులు సూపుచు భాషణామృతం.

బానగఁ జేసె నాచెవుల య నవిధముం జెలియంగఁ జెప్పెనన్.

350

సీ. అమరేంద్ర నిర్జించి య మృతంబు గొనిపోవు, నచ్చుడు వీతెంచె య నాక సమున
మెచ్చితి విహగేంద్ర యిచ్చెద వరము నీ, కనుమాట మది విని య హర్ష మెసఁగ
నెవ్వరో యెఱుంగ నిశ్చయైతిగించి మఱి నర, మిమ్మంటి వానికి య నెలమి నగుచు
కాలంబుతోఁ గూడఁగ నెఱిగెదవు వా, మానవు గమ్మునా కనుచుంబురుషు

తే. డొక్కఁ డజ్జ్వలతేజోమయముండు వోచి, జగయు మరణంబు లేక యశసురలసురల
నోర్వఁ జాలినబలముతో య నుల్లసిల్లు, మది వరం బిచ్చె నిచ్చిన య నధికభక్తి.

351

వ. ఏను వండ్ల ప్రణామం బాచరించి.

352

క. నీవాహన మయ్యెద రథ, మీ వెక్కినఁ గేతు నై వ్యహితుం బెరుపు నా
కీవరము సిచ్చి మనువుము, నావును నవుఁగాక యవి మనఃస్మయ మెసఁగన్.

వ. పలికి యంతర్హితుం డయ్యె నంత సుతనంబు నచ్చెనువుకా బెరముమనంబుతో
మదీయజనకునివాలికిం జని యావృత్తాంతం బెఱింగించిన నతండు వికసిల్లుచు నా
వదనంబు వీక్షించి ధన్యుండ నైతి వహ్యహాత్ముండు నారాయణుండు నీవలనియచు
గ్రహంబున నల్లఁపసౌఖ్యంబు బ్రసాదించె దవంబున నేకయోగ సమాధిసవలం
బించి యేను ద న్నెఱుంగుటం గోరి యారాధించిన నాకు నీరశ్యేతఃతారుణసింగ
ళంబును బహూదరపాదపాణిశిరోనేత్రంబును నైనదివ్యకాత్రంబు సూషిసంగంబు
గలయంతరంగంబున న న్నెఱుంగ వచ్చునే నిస్సంగుండ నై యెఱిగెదవుగాకి
యనియె నట్టియవిశ్వరూపునకు శాశ్వతపరిచర్య సేయఁ గలవాఁడ వగుటం
గృతార్థతంబొందితి బడరికాశ్రమంబున కరిగి యచ్చట సకలలోకసేవ్యుండగునా
భవ్యమూర్తి సేవింపు మని యాన తిచ్చిన నయ్యెడకు ముదంబునం బొదలుచుం
బోయి.

354

సీ. అచట నారాయణ య నచ్యుతు హరిఁ బుండ, రీకాకు గోవిందు య లోకజనకుఁ
గని భక్త బ్రణమిల్లి య వినుతి సేయంగ బీ, తాంబరకలిత మై యష్టభుజము
శంఖచక్ర గదాస్థితార్జుణధరంబును, నైనరూపము చాల్చి యవిధిండు
సిఱునవృత్తోడ వ్రచ్చితి మేలు సేసితి, ర మ్మంచు దా నుత్తరంపుచూర్పు

తే. దెనుకు నల్ల న పోవఁ బెరవెనఁగఁ గడఁగి, పాఱవలయునా కెమ్మియిభహుసహస్ర
యోజనంబులు నని విత్తతోజ్జ్వలాగ్ని, యద్భుతముగ ననింధన య మై వెలుంగ.

వ. కని యప్పావకుం బావకద్యుతి యగునమ్మహాయోగి ప్రవేశించి యందు శివా
సహితుం డై శివుండు తపంబుసేయఁ దదీయసంవిత్సౌఖ్యం బనుభవించి య
య్యవలంబు గడచి యరుగుచుండ నేనుచు బధిశ్రమాభిభూతుండ నగుచు విశువక
వెనుకఁ బోవుచుండితి నిట్లు మఱియునుం బెద్దయు దవ్వ సని యద్దేవుండు భా
స్కరకీరణంబులకుం బ్రవేశంబు లేనిమహాతమంబు సొచ్చె నచ్చటం జూక్కి సెసి
మూఢత్వంబు నొంది.

356

- క. ఆదేవుఁ డత్తమున నిడి, యాదిభరుమ కరుణ నన్ను శ నరయు ¹మొచటితో
యేని గతియు నా కళఁగా, నీడెన ర మ్మనుమఁ దీపుర పెలుఁగుం జూపెన్. 357
- క. చుది భేరము మై డప్పియు, గదిగ నే శరణు వేఁడఁగఁగఁ దమ మెల్లం
చుది వోయి లేక తక్కును, హృదయ నందకర మైనయెడ యై యుండెన్. 358
- తే. పట్టపగలిటిసూర్యునిపడి నతఁడు, దోచె నూర్వేందుతారక శ్రద్ధ్యతుల కచటు
గోచరము గాదు దేవతాక్షోటి యాసి, యైనజంతువులకు నగ్రమ్యస్థలంబు. 359
- క. దుందుభినిన్వఁములు నా, నందనమృదుమధురగీతనాదములుఁ జెవిం
బొందె మకరందబిందు, న్యందికమఁ సుభగనదులు శ నచ్చటఁ దోచెన్. 360
- క. సురలకు నిమ్మెఱు దేద, నేస్ఫురణము లే దన్నయట్టిపాలువున వెలుంగఁ
నదులం గొందఱఁ గాంచిరి, కరుణలనుం గంటి నదృశ్యతమాకృతులన్. 361
- తే. వారు పూజ లొనర్పంగ శ గారవంపుఁ
జూక్కి నదేవుఁ డందఱఁ శ జూచు చరిగె
మఱియు నట తత్ప్రదేశంబు శ మహితవహ్ని
మయతఁ జేసి భయంకర శ మయి వెలింగె. 362
- వ. అచ్చట నే నతనిం గానక, 363
- క. భ్రమ గొని యదేవునిఁ జి, త్తమునం దిడి శరణు శరణు శ దయఁ గావుము న
న్నమిత్రేశ్వర్య యనుడు శీ, తమధురలలితాక్షరముగఁ శ దా ని ట్లనియెన్. 364
- క. నిను నే మఱితునె నీ దగు, జనకునిచే నన్న విని సుశనంగతమతి వై
చనుడెంచు పే నెఱుంగనె, వినతాసుత యిందు రమ్ము శ విడువుము భయమున్
- వ. నన్నుం గానమికిం గలంక వలవదు. 366
- క. మమ కారాహంకారము,ల మతిం జొరనీక నిశ్చలం బగుచూడ్కి
²సమవేరూపు. నన్ను, శమభరితాత్మకులు గండ్లు శ సారవిచారా. 367
- తే. నీవు నామీఁది వేమక శ నెఱుచు నిష్కలోడఁ దలంచుట మామక శ్రమాలూప
దర్శి వై యుండు దని నన్నుదయ దలిర్ప, గారవించిననలంబుశ్రక్రంకువాసె 368
- వ. ఇన్విధంబున సుఖం జేసి ననుం గొల్పించుకొని మఱియు దవ్వునని యాకాశంబున
కెగసిన నేనుం దోన తగిలి పోవ నంతర్ధానంబుసేసె నిట రమ్మనునెలుంగ యాధా
రంబుగా నాచక్కటికిం బోయి. 369
- క. కమనీయహంసకులనం, గమశోభిత మైనయొక్కశ్రకమలాకరముం
బ్రమదమున దోన నవగా, హము నేయుచు నున్న తన్ను శ నచటం. గంటిన్. 370
- క. నాదిక్కు గనుంగొని తా, నాదరమునఁ బిల్చె నేను శ ³నచటికిఁ జని యం
దాదేవునిఁ గానమికి వి,పాదం బందుమదితోడఁ శ జంచలదృష్టిన్. 371
- చ. కలయఁగఁ జూడ నదృశ్యము శ గాఁగ ననేశతాగ్నిహోత్రముల్

1. గ. మొచటితో బాదు గతి యెట్టి యుండగా. 2. జ. సమువేరూపు. 3. చ. శరిగిరి జరి.

వెలుగుట గాన వచ్చె బహువేదరవంబులు వింటిఁ దత్ ప్రవ

క్షలఁ బొడగాన నట్టియెడ శ దారుణరూపసువర్ణసంఘముల్

బలువిడి నాపయిం గవిసె శ భ్రాంతుఁడ నైతి భయంబు పెంపునన్. 372

ఆ. అట్లు భయముఁ బొంది శ యచ్యుత శివ సహ, స్రాక్ష వేదమయ యశనాదినిధన
త్రిభువనైకనాథ శ త్రినయన గోవింద, పద్మనాభ హర కృపావిధేయ. 373

క. అని మఱియుఁ బెక్కుపేర్లకా, వినుతించుచు శరణు వేడి శ వినతశిరస్కుం

డును ముకుళీకృతహస్తుం, డును నై యేనుండ దేవుఁడు ప్రసాదమునన్. 374

క. తనుఁ జూపి యొడ కోడకు, వినతాసుత యనియె నపుడు శ వినుఁ డే మొదలం
గనినబదరికాశ్రమ మ, య్యె నచటు విష్ణుని ప్రభావ శ మే మన వచ్చున్. 375

ఉ. ఆపురమేశ్వరుండు లలితాష్టభుజం బగురూపు దాల్చి తా

నెప్పటియట్ల నిల్చెఁ గని శ యేను మనంబున నద్భుతంబుతో

ముప్పిరి యైనకాతుకము శ మోదము నెక్కిన నాకు నత్యుపం

జెప్పెఁగఁక యెట్లు నని శ చేరితి నంజలి మాళిఁ జేర్చుచున్. 376

వ. చేరి వినయావనతుండ నయి దేవా యేను భవత్పాదభక్తుండనేని నీదయకు
భాజనంబనేని నాకు వినం దగునేని దురధిగమసారం బైనభవదీయ ప్రకారం
బిట్టి దని యెఱుంగునట్లుగాఁ జెప్పవే యనిన నాసర్వలోకశరణ్యుండు కారుణ్య
మృతమయం బైనచూడ్చి నామీఁద నొలయ నిట్లనియె. 377

... విష్ణుదేవుడు గరుత్మంతుఁడ కుపదేశించిన యాత్మతత్త్వప్రకారము. ...

సీ. అనిమిషగంధర్వదనుజు లాదిగ నెవ్వరును విను నాయున్నరూ పెఱుంగ
రఖిలభూతములు న్యాయం దున్నవించు వ, ర్తించు లయించు వశర్తింప నేను
వానివశంబున శ వనియింతు సర్వంబు, నందును నాత్మత్వ శ మధిగమింప
నగు నగ్ని యాత్మ స్రమాహితంబుగఁ జేయఁ, గామవర్జిత మహాంకారవిముఖ

తే. మజడ మవరిగ్రహం బహింసానుమోది, శ్రోధరహితంబు నిర్మలభోధయతము
నిత్యత్వప్రంబు శాంతంబునత్యభక్తి, యైనచిత్తంబు గలనియతాత్మకులకు. 378

వ. సాంఖ్యయోగయుక్తులు బహిర్దర్శను లై నిశ్చయరహితు లై లేని నన్యదీయ
తత్త్వంబు గాన నేర రది మోహపంకమగు లగువారికి నుపవాసంబుల
నియమంబుల వ్రతంబుల నెఱుంగ శక్యంబు గా దేకాంతికధ్యాసపరుల కెఱుం
గుట గలుగు రజస్తమోదూషితంబు గాక కేవలనత్వాధిష్ఠితం బయినజ్ఞానం
బున న న్నవలంబించునది సూక్ష్మసరణి వాసుదేవనంకర్షణప్రద్యుమ్నానిరుద్ధ
నామంబులం జతుర్విధంబుల విభక్తుండ నై ప్రాణులయం దాత్మబుద్ధ్యహం
కారమనోరూపవ్యాపకత్వంబు నొంది యుండుదు నిట్టిది మదీయసూలప్రకా
రంబు కశ్యపనందనా నీవు మన్మనస్కుండవు మద్భక్తుండవు మత్పరాయణుం
డవు నై మత్స్వరూపవేది వగు మనియె నని చెప్పి సుపరుండు. 379

- క. పురుషవరులార యద్భుతతర మగుహరిదివ్యచేష్టితము నాకుం ద
త్కరుణం దోచినయట్టిది, పరిపాటిని మీకుఁ దేటపఱచితి భక్తిన్. 380
- వ. అనిన విని యమునినిదజనంబులు పరమాదరంబున నప్పక్షి దేవు దీవించి యా
మంత్రణంబు సేసి హస్తోత్కర్షణంబునం జిత్తంబులు జొత్తిల్లఁ దమలోన. 381
- సీ. అక్కఱం బగుచున్నయక్కఱ యితనిచే, విని కృతార్థుల మైతి శ్రమనిరి మఱియుఁ
బుణ్య మానుష్యంబు శ్రభూతిప్రదము భక్తి, వినినవిప్రులు వేద్యవిద్యపెంపు
స్మృతైశ్వర్యశూద్రులగుమానజయధన, సౌఖ్యంబులను గంపు శ్ర సర్వజనుల
కిహపరిస్థితుల శ్ర కిది సాధనం బగు, నని పల్కి యాత్మేచ్ఛు శ్ర జనిరి దీని
- తే. బ్రహ్మసురలకుఁ జెప్పినభంగి వసువు, లవనిసురు లయి వచ్చి మాయమృపాల
నున్ననా కర్థిఁ జెప్పి ర్థయ్యున్నరూపు, నీకుఁ జెప్పితిఁ గురుకులస్వపవరేణ్య. 382
- వ. అని చెప్పి దేవ వ్రతుండు వెండియు నిట్లనుఁ బాండవా గ్రజా వై కుంతసుప్త
సంవానం బగు నీయాఖ్యానంబునకు నభిప్రాయం బాకర్ణింపుము. 383
- తే. వివిధసంకల్పయజ్ఞముల విడిచి యాత్మయందు నిష్ఠమై నగ్ని స్రమాహితముగఁ
జేసి నిన్ స్పృహఁ దై విష్ణుఁ శ్ర జితవృత్తిఁ, జేర్చువాఁ డవ్యయస్థితిఁ జేరనేర్చు.
- వ. అని యిట్లు భీష్ముండు విష్ణుస్వరూపజ్ఞానప్రకారం బితిహాసరూపంబున ధర్మజా
నకుం జెప్పె నని చెప్పిన నప్పరుషవరులయడుగుటలును జెప్పుటలును లోక
హితంబు లై యింత యొప్పి యుండునే యటమీఁదినంభావణవిశేషంబులు
సెప్ప మని యడుగుటయు. 385
- చ. మునిహృదయాబ్జశాంతిమధ్యమోదవినోదిమరాళ గాఢచ
క్ర నిపాతశూలనిర్మళిత్రరాక్షసయూథ నితాంతభక్తిభా
వనరమణీయ ¹ వేదపరివ్రాదనిరర్థశ సేవనీయ ని
త్యనిరుపమాననిర్మలనిరంజనఖేలన ధర్మపాలనా. 386
- క. ² నదయాసాంగా పరిణామదశానంగమనిరాన శ్రమధురతమాంగా
మదళోక రహిత చేత, స్పదనా సంజనితసముష్కసంహృతమదనా. 387
- మాలిని. గరుడవృషపతాకా శ్ర కల్పితాశేషలోకా
సురపరివదుపాస్యా శ్ర శుద్ధసంవిద్వికాస్యా
పరమమహిమసీమా శ్ర భవ్యకారుణ్యధామా
నిరతిశయగుణాలీ శ్ర నిష్కలానందశాలీ. 388
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తీక్ష్ణనహిమయాజి ప్రణతంబైన శ్రీమహాభారతంబునయానుశాసనిక పర్వంబు
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 389

1. గ. వేదపరిపాలన. చ. దేవనిరంజన. 2. గ. నదయాసాంగపరిణామదశా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

ఆనుశాసనికపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.



మయవత్ స్తలగా

రీమయవామార్థ బంధురీకృతసౌంద

ర్యామృతరస కీర్తనవి

ద్యామయ నిగమాంతవేద్య హరిహరనాథా

1

... ఆప్తాశ్రయం డనుమనికుమారుని శరిత్రము. ...

వ. దేవా వై శంసాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు నారాయణస్వరూప నిరూపణ ప్రకారంబు విని యజాతశత్రుండు సంజాత ప్రీతుండై పితామహుతోఁ గన్యాదానంబునకు వరుం డెట్టివాఁడు గావలయు ననుటయు నక్కురువంశవరుం డీవిషయంబున నొక్కయితోహాసంబు గలదు విను మని ముమ్మానవపతియాననం బాలోకించి.

2

నీ. అనఘ యష్టావక్ర శ డనుబ్రహ్మచారిస, త్రమఁకు వదాన్యుఁ డశ్వాపసోత్త మునికూతు సుప్రభయనుకన్యఁబెండ్లిగాఁగోరి యాతని నడుగుటయనలేడు నీవు యోగ్యుండవు శ నీ కిత్తు నావుత్తి నంబకు నుత్తర శ మరిగి రమ్మ నావుడు సంయమిశనందనుం డెందుల, కరుగుదు నేపని శ యాచరింతుఁ

లే. బనువు మనుష వదాన్యుండు శ ధనదుపురము

గడచి హిమగిరి కరుగుము శ మృదునిగుటిచి

గిరిజ తప మొనరించె నర్గిరితటమునఁ

దత్తదేశంబు పుణ్యంబు శ దానియందు.

3

క. ఆశుచుఁ బాడుచు గణములు, గూడి చరింపంగ గిరిజశకుం బ్రియముగఁ దా

వేడుక నమ్మడుఁ డెప్పుడు, గ్రీడించుచు నుండు మునులు శ కీర్తింపంగన్.

4

ఆ. అది పవిత్ర దేశ శ మచ్చటు నూచుచు, గడచి చనగ నీపరకాననంబు

గాన వచ్చు నందుగఁటిప్రాయమునది, పుణ్యమూర్తి యమలకబుద్ధి యోర్తు.

5

క. వసియించు నమ్ముదితఁ బ్రియ, మన లారంగఁ గాంచి వచ్చునప్పుడ ప్రమదం
జెనఁగంగఁ జెండ్లి సేసెద, ననదృశరూపగుణవర్తనాన్వయవిద్యా. 6

సీ. అనిన నష్టావకుఁ యడల్ల కా కని చని, బాహుదాతీరభూభాగవర్తి
యై రాత్రి గడపి ధనాధీశుసౌలికి, నరుగంగ నతఁ డమృతహాతురక
విని యెదు రేతెంచివినయంబుతోడఁ దోడ్కొనిపోయిమహితపూజనమొనర్చి
యూర్వాశి రంభ తిరలోత్తమ మొద లగు, నప్పరోపనితలయాటపాట

తే. లాదిగాఁ గలవివిధవిరోధకృతుల, ననుదినంబు నారాధింప యందు నిల్చె
నమృసింద్రుండు దగులు లేకభీమతప్ర, వర్తనంబుల నొక్కసంకతస్సరంబు. 7

వ. పదంపసి ధనదుండు నీ కేమి సేయవలయుం జేసెదం జెప్పుమనిన నతండును సర్వం
బును సంపన్నంబు నీవు నిత్యసంపద నున్నతుండ నై యుండు మే నొక్కమునిపతి
సెప్పినపనికై పోయెద నీతోడివేడుక నిల్పితి నింతియ కాని నా కభ్యురణీయం
బొందు లే దని వల్కి యట వోయి. 8

సీ. హిమశైలతట మెక్కిరయ్యాశ్వరక్రీడన, నల్లిఁ గాంచి మ్రొక్కి ప్రదక్షిణముగఁ
జని యట యరుగంగ యమునివరు చెప్పిన, కడిమిలేమ్రాచులయడవి దోఁచె
దానిఁ బ్రవేశింపఁగ నందు మణిహేమ, మయచిత్రమృహార్యము లనేక
ములు గాన వచ్చె సుశ్జ్వలసమున్నతరమ్య, హర్యంబు వానిలో య నధికవిభవ

తే. సార మై యున్నఁ జూచి తత్త్వార్థభూమిఁ, జేరి లోనికిఁ దనవేరు యెప్పి పుచ్చు
గన్యకలు పట తెంచిరికాంతిరూప, విలసనము లొప్పు గొండకూర్చినయమెనఁగ.

వ. పటతెంచివరమాదరంబునం దోడ్కొని పోవునప్పుడప్పులఁతులయొప్పుసూడుల
కుం జిత్రంబునకు వేడ్కలు సేయం జాలినను లోలత్వరాహిత్యంబున నత్తువా
త్తుం డగుచుం జని యభ్యంతరమందిరంబున వివిధరత్నరశ్మివిరాజితంబైనవర్మం
కంబుననార్యమూర్తియు. ధవళసనాంగరాగయు రుచిరాభరణభూషితయుఁజ్రా
ఢవయస్కయు నగునొక్కవనితం గని మీ లయ్యెడు మనుచునిలిచిన నయ్యిందు
వదన యిందు రం దని పలుకుచుం బ్రత్యుత్థానంబు సేసి. 10

క. అమ్మనీవరు నాపర్యం, కమ్మవయ్యం బ్రీతి నునిచి య గ రవమునఁ బా
ద్యమ్మును స్వర్ణము స్రేణివిహిత మై నవిధమున నిచ్చి య తత్పార్వమునన్. 11.

వ. వే తొక్క సెజ్జం గూర్చుండె నమ్ముని గలయంగనుంగొనియక్కన్నియలవిభ్రమ
వికారంబులు దనలోచనంబులకు గోచరంబు లగుటకు నొల్లక యిమ్మదవతీజనం
బు లిచ్చట నేల యనివ నక్కంత యక్కన్యల నెల్లం బోవం బనిచి నముచిత
సల్లాపంబులు సేయుచుండి రాత్రి. యగుటయు. 12

— తరడి యపైనువిత్తనది బరీక్షించుట. —

క. సీతయ్యె ననుచు నల్లన, యాతనిశయనమున కరిగి యతఁ డెడ యాఁగా
నాతల్పంబున నొకదెస, బ్రీతహృదయ యై శయించె య బృహ్మనాథా. 13

క. పడవశి నయమునమెయిమెయి, గదియించి లతాంగి చిక్కఁ శ గాంగిటఁ జేర్పొం
 1 గదలనిచి త్తము గలిగియు, మద మేమియు లేక యుతఁడు శ మ్రానెయుండెన్.

ఆ. అట్లు లున్నజూచి శ య త్తన్వి మగవారు, భోగపరులు దాల్చి శ పొలఁతులందుఁ
 గలుగు నవ్విధంబు శ గాక యే గోరంగ, ననుభవింప కునికి శ యగునె నీకు.

క. సంపదయు దివ్యభోగము, నింపారఁ బరిగ్రహింపుఁ శ జే మీధన మై
 పం పొనరించెద ననుఁ గా,రింపక కైశోని 2 వరింపరే యిహోపన్. 16

సీ. అనిన నష్టావస్థఁ శ డతిమావ్య మగుపర, దారాభిగమనంబు శ దగదు శూద్ర
 సతి యైన నధికదోషంబు బ్రాహ్మణపత్ని, యగునేని బాతక శ మప్రమేయ
 మదియును గాక నే శ నస్థలితబ్రహ్మచర్యంబునం దుంకి శ భార్య గోరి
 యున్నాడ ననుచు నీరయొప్పునఁ దగిలితి, వనితలు కామార్తవశతఁ బొంది

తే. వంశహాని దలంపరు శ వరున కలుక, రాత్రిజులఁ జూడ రగ్రజు శ ననుజుగోనరు
 పురుషశతకంబుసంగమంబునను దృష్టి, ననరు దీనివిచారింపు శ మనియెనువిద.

వ. అనిన నమ్మునివరుండు. 18

క. ఇది యేటికార్యముగ నా,మది కెక్కఁగఁ జెప్పె దిట్టికమాటలుఁ గలవే
 మదవృత్తి మాను మేఁ జో,యెద నావును నామృగాక్షీశ్రయెలన వ్విలయన్. 19

తే. కార్య మగుటయు నరిగెదురగాక పిదప, నిల్వు మంతకు ననుటయు శ నీవు నన్నుఁ
 గదియ కుండెదవేని నిశ్చలైద సధర్మ,వృత్తి వగు మని వారిం చె శ న త్తపస్వి. 20

వ. ఇట్లు వారించి యిది శాపంబున 3 ముదురుఁడనంబు నొందినబృందారకసుందరి
 గావలయు నట్లయ్యెం గా కుండె దీని తెలుగు నా కెఱుంగఁ జాలిం బడ నేల
 యని యాత్మ నూహించి యూర కుండె నంతఁ బ్రభాతం బైనరీ గాలోచిత
 కృత్యంబులు దీర్చు మని పలికి యహ్మలంతి యుత్తమస్నానీయద్రవ్యంబులు
 దెచ్చి యమ్మునియనుజ్ఞ వడసి మృదుకరతలంబుల మేను దొడసి కృతస్నానం
 జేసి యతండు సంధ్యావందనాగ్నికార్యంబు లాచరించిన నమృతోపమానంబు
 లగునన్నపానంబుల నతనిం దృష్టునిం గావించి యుచితసంభాషణంబులం బ్రొద్దు
 పుచ్చి నిశాసమయం బగుటయు శయనంబునకుఁ బిలిచిన నాసుశ్లోకుండు రాకున్న
 నేనుం గన్యక నస్థలితబ్రహ్మచర్యంబునన చూచె పరిణతవయస్కు నముతి స్వతం
 త్రనై యుండుదుం బాణిగ్రహణమహోత్సవం బనుభవింపు మని పలికిన
 నమ్మహాత్ముం డి ట్లనియె. 21

తే. బాల్యమునఁ దండ్రి యశావనశస్త్రాస్త్ర మగఁడు
 వార్ధకంబునఁ దనయుండు శ వామనయన
 నరసి నడవన కా-కెందు శ నంగనలకు
 వలసినట్టులు సేయఁగా శ వచ్చు నెట్లు. 22

1. గ. గఁ దలనిచి త్తముతోడుత. 2. క. వసింపరే. 3. జ. ముదురుఁడనంబు.

- వ. కావున నీవు నీ నిష్ఠిచ్చినం బర్హిగ్రహించుట పాపీ గా దనునమయంబునం జూడఁ
నచ్చేయ నున్నావా? వనసుండరాంగియు మనోహరవిలాసభంగియునయ్యె
నైనను దానియందుఁ దలచిచిత్తబుత్తో నత్తపోధనకుమారుండు. 23
- స. ఈయనబిల్వనము లేలా యున్ననిజంబు నీతరలంపును నిన్నుం
దోయజలోచన చెప్పము; పోయెదఁ బనులు గల వనిచిరపుచ్చుము నన్నుకా. 24
- సీ. అనవుడఁ శ్రీతయై యున్ను ని న్నారయు, తలంపునఁ జూపె వ్యదాన్యఁసీండుఁ
బుద్ధెంచె నేను నీయై తరదిశఁ జమ్ము, సీనియ్య గాంచితీ య దీన నతఁడు
నిను మెచ్చు నాదేశమనమునఁ బ్రయముందు, మరుగుమనుప్రభావరిణయమున
కనిన నద్దేవికిఁ వివతుఁ డై వీడ్కొని, యరిగి యనునివతి యాత్మగనియుఁ
- తే. దచ్చ నమగంగ నకలవృత్తంబుఁ జెప్పి
యతనిచ్చత్రికఁ బెండ్లి యై యతులధన్యు
భోగి గారివక్త్రులఁ బొంది జగతి
నతిశయై నష్టావస్థఁ దధిపముఖ్య. 25
- వ. అని యష్టావక్రదిశానంబావంబు సెప్పిన విని యపాంశవాగ్రజండు మునుల
వలన శూద్రజాతిభామలయందుఁ బ్రభవించిన వారికిఁ బ్రహ్మర్షిత్వంబు గల్గుట
యది యెట్లొనో యని విశక్కింతు నత్తెఱంగు నా కెఱింగింపవే యని యనిమిష
నదీనంపను నడుగుటయు నక్కురుపతికిఁ గురుపితామహుం డీ ట్లనియె. 26
- సీ. నాలుగుజాతులనాతులు విప్రున, కాంధ్రుగాఁ గైకొన య నగు నృపునకుఁ
దనుకులంబున నట య తక్కువకులములు, రెంటును బరిణమ్యశ్రీ వహింపఁ
దను నైశ్యునకు నాత్మజాతిశూద్రాన్వయంబునఁ బెండ్లి గాఁ దగు య భూషవర్మ
శూద్రున కర్హంబు య శూద్రునయ్యఁ బెండ్లి, యగుటయు నిది వివాహప్రకార
- ఆ. కథితధర్మ మిట్టి య గతిఁ దప్పి ప్రతిలోమ; సరణి యైనఁ గల్గు య సంకరంబు
గల్గి యెట్టికులము య దానికులంబ యా, సన్నతానులోమయ సంభవునకు. 27
- వ. ఇది నకలజనసామాన్యం బున తెఱంగు విశేషించి మునిన త్తముల యు త్తమతపో
జ్ఞానవిద్యాప్రభావంబులంజేసి తదీయబీజసంజాతులు యోని యెద్ది యైనను
బ్రాహ్మణుల యగుదుర మహాక్షత్రియులు ననులోమవృత్తి నాత్మ ప్రభావంబుల
నిజబీజసంజాతులకుఁ దమకులంబ కలిగింపం జాలుదురు నీవు వియోనిజాతు లని
శంకించి యశీతివి వారల యేల పశుయోనిజాతులు నయోనిజాతులును లోను
గా నద్విజులును రాజవరులు నగుట గన్నది గాదె కావున మునివరుల వృషవరుల
వలనం గలిగినజన్మంబు లెల్లను బీజప్రధానంబు లై యతిశయిల్లు వినుము
వసిష్ఠుండు ఋశ్యశృంగుం డగస్త్యుండు సత్యవత్యుద్భవుం డగుకృష్ణద్వైపాయ
నుండు మందపాలనంపనులు మఱియు ద్రోణకృపాదులుం బ్రభవించినభంగులు
విందుమ కాదె వార లెట్టివా రయి రెఱుంగవే యివ్వవయంబున మను

వాక్యంబు గల దాకర్ణివుము.

28

క. మునిజనుల నదుల సిద్ధుల, జననంబులు బుద్ధివృత్తి శ్ర జర్చింపఁగ నె
వ్వనికీ వశంబు గావవి, దనతనయైనట్లయె యశ్రదాత్తతఁ బొందున్.

29

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు.

30

ఆ. అనఘ దానపాత్ర శ్ర మగుట విప్రుఁడు లింగి, యైననో యలింగుఁడై చరించు
టనో యెఱుంగఁ జెప్పు శ్ర మనవుడు గాంగేయుఁ, డిట్టు లనియె నమృహీశ్వరునకు.

... భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకు దానపాత్రభూతుల తెఱింగెఱింగుట...

క. విను సద్విజుండు నిజవ, ర్తనమునఁ జరియించు చున్న శ్ర దానార్హత్వం
బున వెలుఁగు లింగి యైనను, మనుజేంద్ర యలింగవృత్తి శ్ర మహితుం డనిన్.

32

వ. అనుటయుఁ బొండవాగ్రజుండు.

33

తే. శ్రద్ధసాలంగఁ గల్గినశ్రజనము లిచ్చు, భూరిదానములే దురితంబుఁ శ్ర బొంద నేర
వేయెడల నని తలఁచెద శ్ర నేను బుద్ధి, ననుడు నాతని కతఁ డిట్టు శ్ర లను నృపాల.

క. నరవర దుర్దాంతు లయినఁ, బరిపూతులు శ్రద్ధ గల్గుభవ్యులుఁ దా రా
దర మొప్ప నిచ్చుదానము, దురితహరమ కాక కీడు శ్ర దొడరునె యెందున్.

35

సీ. అనుడు ధర్మాత్మజఁ శ్ర డతనితో దైవకార్యమునపు విప్రుని శ్ర నతిపరీక్షి
తునిఁ జేయ వలయునే శ్ర యనఘ పైతృకమువిధంబున నన్న నాశ్రతండు నీవు
దలచినయట్టిద శ్ర తగవు నావుడు నానృపాలుం డపూర్వసంగబంధిసూరి
యాజితపోనిత్యులందు సత్పాత్రము, లెవ్వార లనుటయు శ్ర నింతవట్టు

తే. వారు సత్పాత్రముల వంశశ్రవర్య ధర్మ
భావణమ కాని తత్కిర్యాపరత లేని
యట్టివానికి నరుండు హేమాదు లిచ్చి
పొరయుఁ బదియేండ్లు నరకానుభూతి ననియె.

36

వ. అని భీష్ముండు వెండియు.

37

క. ధరణియుఁ గాశ్యపవై శ్వాసరమార్కండేయు లోలిశన జగద్ధితవా
కర్ము లై రొక్కడ వారొక, మరి గోష్ఠీనిరతి నుండి శ్ర మనుజాధీశా.

38

వ. అవ్యాక్యంబు లాకర్ణివుము.

39

క. ఘనతర మగుప్రీతారవ, మున మునిఁగినఁ బాప మఖిలమును రూపునెడుం
బెనువునయగ్గలికఁ బొగడు, గనినపయోరాశిఁ బడ్డశగడ్డయుఁబోలెన్.

40

తే. సత్కులంబునఁ బుట్టుట శ్ర సకలవేద

ములుఁ బురాణంబులును శాస్త్రములును జదువు

టయును సద్గతిఁ జేయఁ బ్రార్థములు గావు

శీలసామగ్రి లేనిదుశ్చేష్టితునకు.

41

ఆ. పలుసదువులు సదివి శ్ర పండితమాని యై, తనదువిద్య నొర్పులగఘనయశంబుఁ

- మాలపుచ్చునట్టిదుష్టాశకుని బ్రహ్మహర్య వొందు సందియంబు లేదు. 42
- తే. వాకిమేధముల్ వేయొక్కవలవఁ జెట్టి, యలఘునత్యంబు దక్కటిశ్రవలనియందు నిల్పి తులఁచుటఁగానత్యనిచలోని, యర్థమున కెత్తు వచ్చె నత్యధ్వరములు. 43
- వ. అని బుట్టు వత్తిల్లునాలుగువాక్యంబులుం జెప్పి. 44
- తే. బ్రహ్మచర్యంబుకంటె ను శ్రీ బరము మద్య మాంసములు రెండు నుడుగుట శ్రీ మనుజనాథ లోకయాత్ర వాటిండు శ్రీ చరలోలుపతయు శమముఁ గల్గి వచ్చించుట శ్రీ శౌచవిధము. 45
- వ. అనిన విని యజాతశత్రుండుధర్మంబు నర్థంబును గామంబున నాచరించుకాలంబు లెఱింగింపవే యనుటయు నాపగేయుం డతని కిట్లనియె. 46
- తే. లేకడయును బగలును శ్రీ మాపు వరుస, నర్థధర్మకామంబుల శ్రీ నాచరింప వలయు వానియం దానక్తి శ్రీ వలదు సక్తుఁ, డయ్యెనేనియు మేలు ధర్మార్థభరతిని 47
- వ. అని మఱియును. 48
- క. విను గురుపూజనవిప్రా, ర్చనము లధికపుణ్యములు ధర్మరావల్లభ వి పుని నిందించుటయును న, గిన్ని వేదము విడుచుటయును శ్రీ గిల్పిపతమముల్. 49
- సీ. అనుటయు ధర్మనర్థననుఁడు దానంబుల, కవ్వరు పాత్రంబు శ్రీ లేర్పరింపు మనిర నద్దర్శులు శ్రీ సక్రోధనులు సత్య, రతులు దాంతులును ధీరరత్వియుతులు నిజకర్తవీరతులు శ్రీ విజితేంద్రియులు సర్వ, భూతహితులు నలుర్థబులును శుచులు దానపాత్రములు వేదంబు సాంగంబుగాఁ, జదివి షట్కర్మస్థలఁ దొడంగి
- తే. తత్త్వవిదులైనబ్రాహ్మణోత్తముల కీగి, విను నహస్రగుణం బగుశ్రవిశ్రుతశ్రు తంబుఁ బ్రజ్ఞయు శీలవృత్తములుఁ గలుగు, వారి కిచ్చుట వంశవిస్తారకంబు. 50
- వ. అని నిర్దేశించి భీష్మండు వెండియు 51
- ఆ. యోగ్యుఁడైనవిప్రుఁడొకరుండు సంతృప్తిఁబొంద నధికతృప్తిఁబొందు దేవ వితతి మునిసమూహాశీత్యసమాజములు న, ట్లగుట వెదకి తెచ్చునది విశిష్ట. 52
- వ. అనిన విని కాంతేమాగ్రజుం డతనితో దేవశిత్వమనుష్యపూజలకాలంబు లెఱిం గింపవే యనుటయు నరెండు. 53
- క. నృపవర పూర్వాష్టంబును, నపరాష్టము దేవశిత్వసమాధానవి ధ్యుపదిష్టకాలములు మ, ధ్యపునమయము మానుషార్చనార్హం బరయన్. 54
- వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 55
- సీ. నరనాథ కాలహీనంబును నశుఁడిసం, స్పృష్టంబుఁ బరిభుక్తశేషమును న మంత్రకంబును నీత్యతంత్రంబుఁ గీటకే, శప్రదుష్టంబు రాక్షసులు గొండు మానసియద్రవ్యమేనియు సురపితృ, క్రియలదురాత్మకు శ్రీ లయినవారు

గుడిచిన నట్లు యగ్నకుడుపులఁ జొనుపక, మత్తుని జడుని నుగ్మన్మత్తుఁ బతితుఁ
తే. గ్నిఁబుఁ గుప్తి దేవలకుఁ క్షణితృకునిని, వీతనియము నహస్మారి శ్రీ శ్వేత్తి రాజ
యత్కయుతునిన రక్షకునిగాఁగఁయకునిసోమ, విక్రయునివేదవిక్రయునిపవలయు. 56
ఆ. వక్షి కిచ్చి కుశుచ్యవాఁడు ననగ్నియుఁ, బ్రాణివిశ్రయమన శ్రీ బ్రదుకునతఁడు
దైవపితృములకుఁ శ్రీ దగరు సంధ్యోపాసనములు లేనివారు శ్రీ సరవరేణ్య. 57
వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు శంతనునందనునితో దైవపితృములు లగుదానంబులకు
నుత్తమపాత్రంబు లెవ్వ రెఱింగింపవే యని యడుచుటయు నతంజతని కిట్లనియె

దైవపితృములు లగుదానంబులకుఁ బాత్రభూతుల లిగూపించుట.

నీ. భోజనార్థులఁ దుష్టిఁ శ్రీ బొందించునతఁడును, డెరువాటువలనఁ దగ్మన్మరులచేతఁ
జేటొంది ధనము వాంఛించునతండున, తంబున కుద్యావశనంబు సేయఁ
దలఁచి యర్థించునతండును గురుఁ దల్లి, దంష్ట్రుల సంక్షిప్తదానపుత్రు
లను బ్రోవఁ బకునతండును మహావ్యాధిని, రాసాబు సేయఁ శ్రీ నానసేయు
తే. నతఁడు నిష్పాపుఁ డైనధర్మరామరుండు, నెపుడు భీత్యు బ్రదుకగర్హణేని నట్టి
యతఁడు దైవపితృములకుఁ శ్రీ శయంబు, గల్గుపాత్రంబు లగుదురుకొరవేస్త.
వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 60

నీ. సత్రంబు సాలయుఁ శ్రీ జలిపందిరియు రచ్చు, కొట్టము ప్రచ్చుటగురుజనముల
నిండించు టాగమ్యనిద తదీయవి, క్రయవిధి తద్విశేషము గొంజి
యము సంధిశేదన శ్రీ మన్యకరోపజీ, వన మన్యతజ్జత శ్రీ వానదార
వృత్తి మంత్రసుశాస్త్రవిధ్వంసనము మద, లోల ననాథను శ్రీ బాల వృద్ధఁ
తే. దాపసిని భీత వంచనఁ శ్రీ దలరఁ జేయు
టతిథిపుత్ర భృత్యులకు నాహారకలన
మాచరింపక కుడుచుట శ్రీ యార్యకోటి
నిరయహేతువులుగఁ జెప్ప శ్రీ నృపవరేణ్య. 61

నీ. విషశస్త్ర కేశముల్ శ్రీ విక్రయించుట శస్త్రములచేత శ్రీ న్యాజగ్రనులను పుప్ర
తెరిని గోగణమును శ్రీ దఱిసి వోవుట యుపా, ధ్యాము సభక్తికుం శ్రీ దైవభృత్యు
విమరుమార్గముఁ గ్రంపనడిచికోయ్యలుప్రాతి, చెఱుచుటసరకంబునసేయునండు
నేరమి లేకయు శ్రీ నెవ మిడి యర్థంబు, గొనురాజుఁ బ్రజరక్ష శ్రీ వినికి గలిగి
తే. యాచరింపనివిభుఁడును శ్రీ నవనంబు, పలుకుబడి దప్పికోనియెడుకృపతియుగోవు
ముక్కుఁగుట్టెడువాఁడుఁ దగ్మన్మన్మఘాతి, యగునతండు నధోగతి శ్రీ కరుగుచారు.
నీ. ధర్మంబుభయమున శ్రీ దారిద్ర్యసంబాధ, మున రోగమును బాపములుఁదొఱంగ
జేతకు నైనఁ జేసినదేవ కార్యార్థ, పశుహింసనంబును శ్రీ బరమతపము
శుశ్రూషయును గల్గి శ్రీ శ్రుతము సంపాదించి, యప్రతిగ్రహకుఁ శ్రీ దైవ మన్య

మాంసపరశ్రీసగమాగమవైముఖ్యమున నా శ్రమస్థులఁ దనకులంబు
 తే. వారి భరియించినను హేమవస్త్రమంది
 రాన్నపానంబు లొసఁగిన శ నా శ్రయంబు
 దీనులకు నిచ్చినను హింస శ మానినను స
 మంచితస్వర్గలక్ష్మీ సిగ్ధించు నంపు. 63

సీ. రచ్చకొట్టంబునా శరామంబుఁ గూవంబుఁ బ్రపముఁ గావించుటభయభరార్త
 తోటి గాచుట కన్య శ గోవు వాహసము దా,నుని దాసి నిచ్చుట శ దనకుఁ గీడు
 నేసిన సైచుట శ సెలులఁ జుట్టంబులఁ, బ్రోచుట పెక్కండ్రపొంతుఁ గార్య
 మునఁ బరాక్రమమునశధనమునఁ దా నల,జడిపాటు దుష్కర్మనరణిఁ బారయ
 త. కునికి నాకలోకశ్రమనకు నిచ్చెన లగు, నెక్కులమునఁ బుట్టిరేని బహును
 తుండు నతికృపాన్విరతుఁడు వేయునెలలపై, బ్రదికినతఁడుఁగండుశ్రతిదశవదము. 64

వ. అని నిర్దేశించి. 65

త. నరక వానకార్యణము నెఱింగించితిఁ, బుణ్యలోక హేతుభూతములును
 దేటవడఁగఁ జెప్పితిని గురుసంతతి, శ్రేష్ఠ యింక నేమి శ సెప్పవలయు. 66

వ. అడుగు మనినంగొంఁతేమపూర్వజండు శాంతనవుతో బ్రహ్మహత్యాసమంబులని
 కొందఱు గొన్నికర్మంబు లుగ్గడింతురు హింస లేకయు నట్లయ్యెడునని యెయ్యవి
 వాని నేర్పడ నెఱింగింపవే యనుటయు నతం డతని కిట్లనియె. 67

సీ. దివ్యబోధాఘ్య వేదవ్యాసమునినాథు, నడిగితి నొక్కనాఁ శ డధికభక్తి
 నిట్లని యాసంయమింద్రుండు కృప నాకు, నెఱింగించెననఘ నాఁయెఱింగినట్టి
 విధము లెఱింగింతురవినుము విప్రునిఁ గృప,నామంత్రితునిఁజేసిరయతఁడుగుడువ
 వచ్చినఁ బెట్టమి శ వరకులంబును సార,విద్యయుఁ గలవిప్రువృత్తి గొనుట

తే. నీరు ద్రావంగ గోవు లేతేర విఘ్న, మాచరించుట బధిరపంగవ్యంధధనము
 లవహరించుట వేదశాస్త్రాదినిండ, బ్రహ్మహత్య లెట్లుల శ పారవేంద్ర. 68

తే. అటుకఁ బురి నూర వనముననగ్ని యిడుట, పావశీలతమై బొంకి బ్రాహ్మణునకు
 నధికతర మగుశోకంబుగనావహించు, టంచితాచార బ్రహ్మహత్యాసమములు. 69

తే. రూపగుణశీలముల ననురూపుఁ డైన,వరున కీక కన్నియఁ దనశ్రవలసినట్లు
 తగనివానికి నిచ్చుట శ ధర్మదేవ, తాతనూభవ బ్రహ్మహత్యాసమంబు. 70

— యి భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ బుణ్యతీర్థ విశేషంబుల నెఱింగించుట. యి—

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుత్రుతోఁ బుణ్యతీర్థవిశేషంబులు వినవలతుం
 జెప్పవే యనుటయు నమ్మహివతికి నమ్మహితాత్ముం డిట్లనియె దొల్లి శౌతముం
 డడుగ నంగిరసుండు తీర్థంబులు గొన్నింటి ప్రకారంబునెప్పె నప్పరిపాటి సెప్పెద
 నాకర్ణింపుము. 71

సీ. సప్తదినంబులు శ చంద్రభాగను విత, స్తమ నూర్మిచూల్చినిఁ శ దగ వసించి

యాహోరవిరహీతుం శ్ర దై యుండ మునిసమానుం డగుఁ గాశ్మీరమండలమున
నదులు గొన్ని మహావనము సొచ్చి పాటు ది,వంబు సిద్ధించుఁ దగ్గదంబుసేవ
బుష్కరమ్ముఁ బ్ర భాస్రమును నైమిశము నింద్ర,మార్గంబు దేవికాశస్వర్గబిందు
తే. లును సమవగాహనంబున శ్ర జనుల నప్ప,రస్సమేతవిమానవర్తనులఁ జేయు
నవనినాథ హిరణ్యబింధువుఁ గుశేశ,యంబు నెల్లపాపంబుల శ్ర నవనయించు. 72

వ. గంధమాదనసంకతయైనయింద్రతోయయుంగురంగ దేశగత యగుకరతోయయుం
ద్రిరాత్రోపవాసోపేతస్నాతకులకు నశ్వమేధఫలంబు గలుగఁజేయు. 73

తే. కనఖలమున గంగాద్వారమునను నీల,భూధరమునఁ గుశావర్తమునను బిల్వ
కముననున్నాతుఁడై పాత్రకములు దొఱఁగి,నాకలోకవిహారంబునరుఁడువొందు.

క. భాగీరథి యెచట నుద,గ్భాగమునను శివుని నెలవురప్రాంతమునఁ జనుక
ధీగణ్య¹యచట నెలకు స,మాగతు లగుసురలఁ గం డ్రనాహరవిధిన్. 75

సీ. ఆహారముసిగి² మృహాశ్రమంబున నగ్ని,హోత్రియై యొకమాస్రముండినరుఁడు
నకలసిద్దులు మహాశ్రేష్ఠ్యంబుగాఁ గను, జననాథ భృగుతుంగ శ్ర మనుమహాస్రా
దమ్మున వానరీత్రయ ముపవాసి యై, బ్రహ్మవధంబు పాశ్రవంబుఁ దొఱఁగు
వినుము కన్యాకూప్రమున సాగ్ని హోత్రత, నున్నఁగీ ర్తితుండగు శ్ర సుభయలోక

తే. ములను సుందరికాహరంబునను దగఁగ
సకృదుపస్పర్శనము సేసి శ్ర చారుమూర్తి
యై జనించు వైమానిక శ్ర మనఁగఁ బరఁగు
భవ్యతీర్థంబు సేవించి శ్ర వడయు దివము. 76

తే. కృత్తికాంగారసంసేవ శ్ర కిల్బిషములఁ
బాపి నాకంబుఁ జేర్చు విశ్వాశఁ ద్రిదివ
సములు కాలికాశ్రయ బ్రహ్మచర్యనియతి
తోడ సేవింప జన్మంబు శ్ర దొఱఁగు నరుఁడు. 77

క. స్నానముఁ బితృతర్పణమును, మానితగుణ కృత్తికాశ్రమంబున నియతిన్
మానవులు సేసి శివుకొలు, వానందాత్మకతఁ గాంతు శ్ర రంధ్ర మునీంద్రుల్. 78

తే. ద్రోణశర్మపదంబున శ్ర రూఢ మైన,తీర్థమును శర స్తంబంబు శ్ర దేవదారు
వనముఁ దమ్ము సేవించినశ్రమనుజ నెట్టి,వాని నైనను నప్పరోవరునిఁ జేయు. 79

తే. చిత్రకూటజనసాన్తసేవనములు
రాజలక్ష్మీ నొసఁగు వీతశ్రభోజనత్వ
మహితవృత్తుఁడై శ్యామాశ్రమమున నొక్క
పక్ష మున్న శివంతర్ధ్యానఫలము గలుగు. 80

క. విమలమతిం గొశికివా,లమున ననాహారమానసలంపటుఁ డై యు

న్న మనుజుఁ జీరువదియొక్కది, నములం బరమశతీసాధనశ్రీ నొందున్. 81

సీ. పేర్పుమతంగ వాగ్విక సేక వాత్రంబు, నిలిచి సిమం డగు నెల వసించి
నైమిశంబునఁ బొందు న సరవర పురుషమే, ధఫలంబు సట్టివిధంబ యుత్ప
లావనంబునఁ జేయఁగా విను మశ్వమే, ధంబుఫలంబునర్థంబుఁ బడయుఁ
నరుఁడు గంగాయఁమునానంగమచ్చునఁ, గాలాంజనం బనుశైలమునను

తే. నియతి నాచరితన్నానుఁ న డయి విముక్తి, తెరువు గాంచు వైవస్వతశ్రీధనేవఁ
దీర్ఘభూతత్వ మొందు విధేయచిత్త, వృత్తి గౌరవవంశవ్యవిత్రచరిత. 82

ఆ. విను ప్రయాగమునకుఁ న జను దెంచు గోటిత్ర, యంబు దశసహస్రకంబుఁదీర్ఘ
ములున రేంద్ర దర్శముననందు నెలనాళ్లు, లున్ననరుఁడుము క్తికొడయఁడండు.

క. విను గంగను బ్రహ్మసరం, బనుతీర్థమునందు నెల నిగ్రాహారతమై
నునికిని మర్త్యం డమృతాం, శునిలోకంబున మహాయశసుం డై యుండున్. 84

సీ. అనఘ యష్టావక్రమును ¹గలవింకము, దేవప్రాదము బ్రహ్మభావ మొనఁగు
నాచరితన్నానుఁ న డగుమర్త్యునకు నుర్వ, శీకృత్తికాయోగశిధికిర్తి
యైనలాహిత్యంబునందు సున్నాతుం డై, పుండరీకాధ్వరమునఫలంబు
బొందు రామప్రాదంబున నిరాహారుం డై, పండ్రెండుదినములు న భరితనియతి

తే. నున్న సకలకల్మషములు న నుజ్జించి, నరుఁడు నిర్భజనత నెలనాళ్లు దామ
హాప్రాదావాసీయై జమ్యదగ్ని గన్న, పుణ్యలోకంబుఁ గను మునిగణ్యుడగుచు.

క. విను వింధ్యంబున నొకనెల, తనుతాపము నోర్చి చేయ్యతపమున జనరం
జన సర్వప్రాయశ్చి, తనిరూఢిం బొంది నరుఁడు న ధర్మజ్ఞు డగున్. 86

సీ. నర్మద నాడి భూనాథనందనుఁ డగు, జంబుమార్గంబున న సంయతాత్ముఁ
డై మానములుమూఁడునట యొక్కనాఁడును, నిలిచినసర్వస్యస్థులనుబొందుఁ
గోకాముఖమునీరఁ న గ్రుంకి తండులికాశ్రమమునకుఁ జని వల్కలము ధరించి
శాకభోజనుఁ డయి న శాంతిమై నున్న న, న్నెలవున నున్నకన్నెలు పడుండ్ర

తే. కధిపుం డై యజరామరుం న డయి సుఖించు

గుల్యయందుఁ ద్రిరాత్రమ్ము న గుడుపు దక్కి

శౌచి యై యఘమర్షణజపము సేసి

యశ్వమేధఫలముఁ బొందు న ననఘ నరుఁడు. 87

వ. ఆర్టిసేనాశ్రమంబున నుజ్జానకస్నాతుం డై మర్త్యం డఖలపాపంబులం దొఱంగుఁ
బిండారకంబున ²సేకరాత్రంబు నిలిచి యగ్నిష్టామఫలంబుం బడయు ధర్మారణ్యం
బున బ్రహ్మసరన్ను సేవించి పౌండరీకఫల ప్రాప్తి గాంచు. 88

చ. జనకుఁ డు గౌరీక వినుము న శంకరుమామ హిమాద్రి సర్వర

త్తునికరవిశ్వపుణ్యభవనంబు ప్రశాంతత నందు నిల్చి న
న్మునిగణసేవనంబుఁ దపఃమున్ నడవంగ నరుండు సిన్ధుఁడై
వినుతికి నెక్కు బొందు నర్యవిందభవాంతికవాససంపదన్.

89

క. విను తీర్థసేవ కామం, బును శ్రోధము మదము లోభమును జేరనినె
మృనము గలిగి నడప వలయు, ననఘా ఫలసిద్ధి దాన శ్ర నగుఁ బురుషునకున్. 90

క. *దమమును ఓపము నహింసయు, శమమును దీర్ఘముల వాన శ్ర శౌచాతిశయం
బమలగుణ కల్గు రిత్తజ,లములం దోగిన శుచిత్వోలాభము గలదే. 91

క. *దొరకొననివానిఁ గోరిక, దొరకొనినందున మమత్వోత్పన్నమృదయతం
బారయక విగతస్వప్నము లగు,పురుషులు శుచు లేల తీర్థములు వారలకున్. 92

అ. అరయ దుర్గమములు శ్ర నతివిషమంబులు, నై సతీర్థములు ధర్మాధినాథ
యధికభక్తియుక్తి శ్ర నాత్మోదలంచినఁ జాలు నరులకల్మషములు వాయు. 93

క. జనవర తీర్థవిధాశం,నన మగునీపుణ్యవాక్యోచయము పవిత్రం
బనుపవము మానసియం, బనిమిషపదవీప్రదము ర్హవాన్యము సుమీఱు. 94

క. అనుగతుఁ డగుశిష్యునకుం, దనసుతునకుఁ జాటమునకు శ్ర ధరణీసురము
ఖ్యనియతిపరద్విజాతుల,కును దగ నెఱిగించునది యశ్రకుంతితకరుణన్. 95

క. నరవర గౌతమునకు నం,గిరసుండు నెప్పినది యిది యశ్రకిల్పిపమద్ధిం
బరిపాటిఁ బఠించినఁ ద,త్పరత విసిన నపుడ పాయుఁ శ్ర బాపము లెల్లన్. 96

క. మునులకు జన్యం బిది స,ద్విచితము నిశ్యముఁ బఠించురవిమలాత్మలకున్
విను జాతి స్మరణముతో, జననం బతిపుణ్యపురుషనంతటిఁ గలుగున్. 97

— యో అత్రి ప్రముఖుషురులు శరత్పగతుఁ డైసఖీష్ణుఁ డాడ వచ్చుట. యో—

వ. అని చెప్పె నయ్యవసరంబునం బుణ్యవిశేషగణ్యం డైనయగ్గాంగేయుం డట్లు
గాండీవిశరంబులు శయ్యగా వీరశేయనంబున నునికి నతని నీక్షింప నత్రియు
వసేయండును భృగుండును బులహుండును బులస్త్యుండును గ్రతువు నంగిరసుం
డును నగస్త్యుండును గణ్యుండును గౌతముండును విశ్వామిత్రుండును జమద
గ్నియు మొదలైన మహామునులు శిష్యవ్రాతంబుతో నెఱెంచి తపఃప్రభావ
స్ఫురితప్రభావూరంబు భూనభోంతరంబున సంతతంబు లగుచుండ నిలిచి య
ద్దేవ వ్రతునియున్న తెఱంగు గలయం గనుంగొనిరి పాండవు లాశ్చర్యభరిత
చిత్తు లగుచు నత్తపోధనవర్మలం బ్రస్తుతించుచుం బ్రణమిల్లి రప్పు డప్పురము
సంయము లంతేర్థానంబు సేసి రక్కోరవులు నక్కురుపితామహుండును దారును
వారలమాహాత్మ్యంబు లుగ్గడించుచుఁ దద్విషయం బైననంభాషణం భాసర్చిరి
తదనంతరంబు.

98

తే. తాతపాదపద్మములు మత్స్యకము సోఁక, వినతుఁడై ధర్మతనయుఁ డేరజనపదంబు

* ఈరెండుపద్యములును వాగైతప్రకృతిలం గనుపట్టవు.

లేనగంబు లేనదులు పుణ్యానుభావ, సమధికత్వంబు గలయవి శ్ర జనవరేణ్య. 99
వ. అని యడుగుటయు.

100

— యి భీష్ముడు ధర్మరాజునకు గంగా ప్రభావంబు నెప్పుట. యి —

సీ. అతనికి నాతఁ డి థ్ల ను నివ్వించుమునఁ, గల దితిహాస మొక్కకండు దాని
వివరింతు నీ కుంభశ్రవృత్తివరుం డగు, నొకవిప్రునింటికి థ నొక్కసిద్ధుఁ
డతిధి యై. వచ్చిన థ నాతిథ్య మొనరించి, యతనితో నల్లాప థ మాచరింప
నమ్మహాత్ముండు నీరయడిగినయట్టుల, యాసిద్ధు నడిగిన థ నతఁడు నెప్పె

తే. ననఘ యెవ్వనినడముగా థ నరిగె బాహ, నాంబుపూర భాగీరథి థ యట్టిదేశ
భూధరాధిపదార్థముల థ పుణ్యతమము, లట్లు గాకయు గంగమగహత్త వినుము.

తే. త్రిషగగా సేవనమున స్త్రద్ధించునట్టి, గతి జనములకు నియతకల్పితము లయ్య
నధ్వరంబును బ్రహ్మచర్యంబుఁ దపము, సంపరిత్యాగమును జేయఁజాలవనఘ.

క. మును పాపము లెన్ని యొనర్చినఁ బదపను గంగ నాడఁ శ్రజీకటి రవి దోఁ
చిన విరియుగతి విరియు న, య్యనఘుఁ డిలాతలము దోఁచి థ యమరతనొందున్.

క. మే నించుక సోఁచిన గం, గానదితోయములు జనులకలమ్రవణోటిం
బో నడిచి పురందరలో కానందముఁ బొందఁ జేయు థ నాగమవేదీ. 104

తే. ఎన్నియేడలు మనజానియెమ్ము గంగ, వాఁడియం దుండు నన్నివేల్పుత్సరములు
నాకలోకమహాసుఖశ్రీకి నాతఁ, ¹దుత్తుఁ డైయుండు నిర్మలశచిత్తవృత్తి. 105

సీ. అనఘ సోమము లేనియధ్వరంబును శశి, లేనిరాత్రియు రవి థ లేనినభము
నాత్మధర్మము లేనియశ్రమంబును బుష్ప, సంపద లేనిభూజమునుబోలె
హీనత నొందు గంగగానది లేనిదే, శంబు చాంద్రాయణశతము లైన
గంగాపయఃపానకరణంబు గావించు, నిర్మలత్వముఁ జేయ థ నేర వగ్ని

ఆ. యందుఁ బడినదూ దిరయట్లగు గంగాశ్ర, గాహనమునఁ బాతకంబు లఖల
భూతములకు దుఃఖములు వాపికొనుటకు, నేవిధములు గంగ థ కీడు గావు. 106

క. శరణంబు లేనిజనులకుఁ, బరమశరణ మంపు మునులు థ భాగీరథి ని
ర్జరులకు నమ్మతమునట్టుల, నరులకు గంగాజలం బ్రసంగ నే విందున్. 107

క. తలపై జాహ్నువివాహక, యలికికొనిన ఫాలతటిఁ దగదంత ర్మత్సం
కలితముఁ జేసినఁ బాపం, బులు దోలఁగునుపద్మగనినభుజగములక్రియన్. 108

క. గంగాతరంగశీకర, సంగత మగుమారుతముననద్యస్పృశ్యం
బంగీకరించు నెవ్వఁడు, భంగపఱుచు నతఁడు ఘోరపాపచయంబున్. 109

తే. ఇవుల నేడదరంబుల థ నవుల నేడు
దరములను చిత్తవర్గంబు థ నరుండు గంగ
నాడి మచిఁ జేయుఁ జూచినయంతమాత్రఁ

బాచు వాఙ్మనఃకాయజరపాపతతుల

110

తే. వినిన వేషక సేసినక శ గనినక జేత, నంటినను రెండుకులములక మందు గలుగు
పితృగణంబుల నెల్ల సర్వధర్మిక బుచ్చు, గంగ యెటు సేయునో యవగ్రహసమున
క. విను గంగ గంగ యనుకీ, ర్తనములతో నొందునీటఁ శ దగ మునింగినయ
జ్జనులు దుఃఖములఁ దొఱఁగుదు, రని యార్జ్యులు సెప్ప విందునంచితచరితా.

సీ. అనఘ చూడ సమర్థుడగు వాఁడు జాహ్నువి, జూడక యున్నఁ బ్రశస్తతిముఁడు
సంధసమానుండు శ నగు నిండుఁ డాదిగా, సురలు గోరెడుగంగ శ నరులు గోర
వలదె చేకులు నవ్యవర్గ ముల్కృమణకా, లంబున గంగఁ దళలంచితరేని
రాజభయంబుఁ జోరభయంబుఁ బాపభయంబును భూతభయంబు లోను

ఆ. గాఁగఁ గలుగుభయనిశ్శకాయంబు గంగాప్ర, శంసనమునఁ బాయుశంభుఁ డర్థి
నతులపుణ్య యైనయదేవి దివినుంకి, రా ధరింపఁడే శిరస్థలమున. 113

తే. మూఁడుపథములఁ జని లోకకములకు మూఁటి

కుజ్వలాలంకృతియుఁ బెంపు శ నొసంగినట్టి

యమలతరమూర్తి యగుదేవి శ నాశ్రయించు

వాఁడు కృతకృత్యుఁ డిది నిక్కశ్రవము కృతాత్మ. 114

క. జనులకు నిండుండు గ్రహముల, కినుండును బితరులకు నోషధీసుండుఁబోలె
మనుజో త్తమ కడునెక్కుడు, వినుము నదుల కెల్ల జాహ్నువి మహాత్మ్యమునన్.

ఆ. నగరనృపతిపుత్రచయము మునీంద్రశా, పమున భస్మ మై యశ్వపారదురిత
కల్మషంబుఁ బొందఁగగా గంగ నిజజల, సేక మొనఁగి యనిచెనాక మనకు. 116

తే. దేవతలఁ జిత్రతపమునఁ శ దెలచి గంగఁ

బ్రచురపారుషుఁ డగుభగీరథుండు దనదు

పూర్వ లైననగరనృపపుత్రులకు ను

దా త్తగతికయి తెచ్చె నిర్ధరణి కనఘ. 117

ఆ. విష్ణుపదమువలన శ విభునివలన నూర్వ్యువలన మేరురూపకలితుఁ డైన

విష్ణువలనఁ ద్రిపుర్రవిజయమాలివలన, నుంపి హిమనగమున శ నొలసె గంగ. 118

క. విను తత్పరభావంబున, మనంబు నిశ్చలత వొంద శ మనుజుండు శరణం

బని యాశ్రయింప జాహ్నువి, సనాతనపదోపలభ్యనంపద నొసఁగున్. 119

వ. అని చెప్పి సిద్ధుండు వెండియు. 120

క. ఏ నెఱింగినంత సెప్పితిఁ, గాని యనంతమహిమంబు శ గంగాగుణసం

తానంబు శతానందము, ఖానిమిషప్రవరకీర్త్య శ మనఘచరిత్రా. 121

క. మేరువ్రమణులును వారిధి, వారికణంబులును నెన్నునడు వగు గంగా

సాగరగుణంబులు దగునం, ఖ్యాతాథంబులుగఁ జేత శ యతులవివేకా. 122

వ. అని పలికి యిట్లనియె.

128

ఆ. వేడ్క నీకు నేను శ్ర వివరించినట్టియీ, జాహ్నువీగుణములు శ్ర సంతతంబు
మనసు వాక్కుల దనువు శ్ర ననఁ గలసాధన, ముల భజించు భక్తిరహితముగ.

తే. అట్లులైన గంగాస్త్రాధాతీశయము, వలన సిద్ధుండ వై త్రిభువనములందు
నర్హసీయసంక్రీడనశ్రమవిహితముగ, సంచరించుమాహాత్మ్యంబునంభవిండు. 125

క. నిజధర్మనిరతుఁడై తను, భజించునజ్ఞునిచిత్తపద్మము కృపఁ దా
భజించి గంగ యతనిం, బ్రజనితచిరసౌఖ్యం జేయుఁ శ్ర బావనచరితా. 126

వ. అని యిట్లు గంగాగుణంబు లమ్మహాద్విజునకు వివరించి యాసిద్ధుండు గగనగమన
బునం జనియె నవ్విప్రోత్తముండు నియతచిత్తుండై గంగాసంసేవనం బాచరించి
యనన్యసలభ యగుసిద్ధిం బడసె బౌండవాగ్రజా నీవును గంగాభజనంబునం
బరమసభంబు నొందుము. 127

క. అని చెప్పి శాంతనవుఁ డి, ట్లను గంగాస్తోత్రసహిత శ్ర మై పరఁగినయి
వ్విను తేతిహాసముఁ బఠించి వినినను రుజలు వాయుఁడెంద వఘంబుల్. 128

క. అనిన విని యన్నరేంద్రుం, డనుజసహితముగఁ బ్రభూత్వహర్షసమున్మీ
లనకలనాసంవేళిత, మనస్కుఁడై యాతనికి నశ్రమస్మృతి సేసెన్. 129

వ. ఇట్లు పరమహర్షంబునం బ్రణతుండై ధర్మజుండు మందాకినీతనయుతో నెవ్వరు
నర్వజనపూజ్యులెఱింగింపవే భవద్వచనామృతంబునఁదృష్టిననక యడిగెద ననిన
నమ్మహాత్ముండు వాసుదేవనారదసంవాదం బునునితిహాసంబు వినుము నీయడిగిన
యర్థంబు దేటపడియెడు నని పలికి యతని కిట్లనియె. 130

— ధృ వాసుదేవనారదసంవాదప్రకారము. ధృ —

క. తనకడకు నారదుఁడు వచ్చిన సత్కారము దగంగఁ శ్ర జేసి ముకుందుం
డను సమధిక బహుమానం, బున నెవ్వారలకు నీవు శ్ర మ్రొక్కుదు చెపుమా. 131

వ. అనిన వద్దేవముని యద్దేవకీనందనున కిట్లనియె. 132

నీ. వరుణు నమీరణుఁ శ్ర దరణిఁ బర్జన్యుని, సప్తార్చి నీశాను శ్ర షణ్ముఖుని మ
హాల్కీర్తి విష్ణుని శ్ర నజ బృహస్పతిఁ జంద్రు, జలముల భూమి నైర్జజ్జనము లెపుడు
నతిభక్తి సేవింతు శ్ర రట్టివారలకు నే, మ్రొక్కుదు వేదపఠరులుఁ దపోధ
నులు దేవతాపూజకులు భూమిధనధాన్య, గోదానశీలురు శ్ర నాదరంబు

ఆ. గల్గి యతిధిపూజ గావించువారలు, చిత్తసమర్పకులును శ్ర భిక్షితాన్న
పూతశాంతభావములు గలవారు సత్సత్తులును బూజ్యులనఘ నాకు. 133

క. వినుతత్త్విర్యవీరతులు, ననహంకారముమకారు శ్ర లగుజనులును

¹ ర్హనయుతులు నలోలురు బో, ధనులు శ్రమస్కారుల ద్విర్యధర విను నాకున్.

1. 'ర్హనయుతులు నలోలురు, ననమాములు పాదసిము + లగునగు నాకున్' ఆ. ప్ర.

- క. నీవును మత్సంపూజ్యజనావలిఁ జిత్తమున నెఱిఁగి యర్చనమును సం
సేవనము నడపు భూరిశుభావహ మగు నవ్విధంబు యాదవసింహా. 135
- క. అనియెం గావునఁ గుంతీ,తనయాగ్రజ నీవు నివ్వ్యధములజనములం
గొనియాడుము వారలు శోభనము లొనంగుదు రఘంబుఁ య బాపుదురుకృపన్. 136
- వ. అనిన విని యమ్మహీశ్వరుం డమ్మహితాత్మున కిట్లనియె. 137
- క. జనపతులకుఁ గర్తవ్యము, లనేకములు గలవు వానిరయన్నిటిలోనన్
వినుతప్రధానకృత్యం, బనఘచరిత చెప్పవే దగయందెలియంగన్. 138
- క. అనుటయు నతనికి నతఁ డి, ట్లను సామ్రాజ్యాభిషిక్తుఁ య డైననృపతికిన్
విను కర్తవ్యతమం బగు,వని బ్రాహ్మణపూజనంబు య భవ్యవిచారా. 139
- క. భూనాథ విప్రులు సమాధానంబున నున్న బాదలు య ధరణికి శుభముల్
మానార్హు లగుట వారికి, మానన లే కున్న నలుఁగు య మనుజాధీశా. 140
- క. దైవంబు నదైవముగ న,దైవము దైవముగఁ జేయ య ధరణీదివిజుల్
భూవర శక్తులు విను వా, లేవానికే గూర్తు రతఁడగ్రధీశత నొందున్. 141
- క. కోపమునఁ బ్రసాదంబున, నాపదయును సంపదయును య నప్పుడ తే వా
రోపుదు రిందున కైనను, శాపానుగ్రహము లాసురచరితులరీలల్. 142
- క. ద్రవిడ కళిం గాశీనర, యవన శక పుళింద నృపతు య లవనిసురవరా
భవమునఁ గాడే ధరణీధవ పొందిర తొల్లి శూద్రతాదైన్యంబున్. 143
- క. సోమాత్మకు లీశ్వరతా, శ్రీమహితులు సర్వసౌఖ్యసిద్ధిపరులు గో
త్రామరులు వారి నెప్పుడు, భూమిశ్వర పూజనములఁ య బోషింపు తగన్. 144
- క. వినుతాచారుం డగువిప్రునకు సభక్తికము గాఁగ య భోజన మిడినన్
విను దేవపితృసమూహము, లహాసవరిత్పత్తి బొందు య నతులచరిత్రా. 145

— యి వాసుదేవభూషణీసంవాద ప్రకారము యి —

- వ. అని చెప్పి భీష్ముం డాభూషణితో నెండియు నిట్లను భూసురవిషయం బై వాసు
దేవునకుంబృథివికి సంవాదంబు గలిగె నది యితిహాసరూపంబునఁ జెల్లు దానిఁ
జెప్పిన నాకర్ణింపుము వాసుదేవుం డొక్కనమయంబునంబృథి నాలోకించి. 146
- క. లోకజననివగుటన్ నిను, నోకాశ్యపి యడుగ వలయు య నొక్కటి దెలియన్
నాకుం జెపుమా పాపము, లేకృత్యము సేసి గెలుతు య రెల్లజనములున్. 147
- ఆ. అనినఁ బృథివి యిట్లు య లను విప్రసేవను, విప్రపూజనమున య విప్రహితవి
ధానమునను బాపతతి నోర్చు మానవ, ప్రతతి యెందు నివి నృపాలువనులు
- ఆ. అమరవిభుని భగవ్యహస్రచిహ్నునిఁ గాఁగఁ, జేసినదియు నేత్రభాసురుండు
గా నొనర్చినదియుం య గమలాక్ష విప్రున,ల్కయుం బ్రసాదసంపదయునుగావె. 149
- క. అనిన విని మెచ్చి పృథివిం, గొనియాడె రథాంగపాణి య కురునృపవర నీ
వనిశంబు మిగులనుతిమ,న్ననలనువిప్రులకుఁబ్రియమౌనర్భుము కృపతోన్. 150

- క. అని హతీయు శాంతనవుఁ డి, ట్లను. జననంబునన విప్రు శ నధిప మహాభా
గునిఁ గాఁ జెప్పుదు రాద్యులు, జనులకు వంద్యంబు లతనిశ్చరణాంబుజముల్.
- వ. బ్రాహ్మణుల నృజయించి బ్రహ్మ వారలతోఁ జెప్పినవిధం బాకర్ణింపుము. 152
- ఆ. అరయ మీకుఁ గృత్య శ మన్యంబు లే దాత్మ, కర్మ మూఁది యుక్తధర్మనిరతి
బ్రహ్మగోపనంబుఁ శ బాటింపుఁ డవ్విధ, మధికశోభనంబు శ నావహించు. 153
- వ. బ్రాహ్మణ్యం బెల్లవర్ణంబులకుం దారకంబు బ్రాహ్మియైన శ్రీదపస్వాధ్యా
యంబుల వెలుంగం జేయుం డనియె నట్లు గావున రాజులకు బ్రహ్మవచనపరి
పాలనంబు ప్రధానకర్తవ్యం బని చెప్పి వెండియు. 154
- ఆ. అగ్ని నంట హిమవ్రదచలంబుఁ గదలుప, గంగఁ గట్ట వచ్చుఁ శ గాని విప్రు
రాజుఁ బరిభవింప శ రాదు విప్రులకొల్పు, కల్పవృక్ష సేవకరణి యధిప. 155
- వ. ఏతద్విషయగ బైనది శక్రశంబరనంవాదం బనునితిహాసంబు గలదు వినుము
శక్రుండు జగసురవంధనుం డైన శంబరుకడకుంబోయి తదీయగోష్ఠి నుండి
యతనితో నీ వేమిట నున్నతిం బొంది యుండు దనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 156
- క. అలుకయు ననూయయును విప్రులయెడ లే వనఘ వారిఁ శ బ్రోతుం గాతున్
సాలయఁ దదీయారాధన,ముల కట్టలు గావునన్ విభూతి వహింతున్. 157
- వ. దేవాసురయద్ధంబున విప్రానుగ్రహంబు దేవతల గెలిపించుటగని మజ్జనకుండుసో
మునితో భూమిసురులు మహానుభావులుగదే యనుటయు నమ్మహితాత్ముండతనికి
ట్లను వారలు తపస్వాధ్యాయసిద్ధు లై యుండుదురు వారి తెఱం గాకర్ణింపుము.
- ఆ. అప్రవాసి యైనయనీసురుని యుద్ధ,శాలి, గానిధరణిపాలు నురగ
ముల బిలాంధకారమున నడంచినయట్లు, మెఱయనీక భూమి శ మ్రింగు నంపు.
- క. దాని నెఱింగి గృహంబున, మానిత మగుచడవునందు శ మనసు గొలుప కెం
దేనిఁ జసి చదువుదురు శ్రుతు, లానంత్యమునకుఁ దపస్వ్యులగుదురు విప్రుల్. 160
- వ. కావున వారలు సర్వాధికులు వారలయెడ బహుమానాపమానంబు లెట్టివారికి
శుభాశుభంబుల నొందించుటకు సందియంబు లే దనిన సోమునివాక్యంబులు
వాటించి మజ్జనకుండు విప్రుజనంబులఁ బూజించి తేజస్థుం డయ్యె నేనుం దదా
చారంబునం బెంపు వడసితి నని పలుకుటయు నయ్యును రేండునివచనంబు లూఁది
సురేంద్రుండు భూసురులకుం బరితోషంబు గావించి నవిశేషవమున్నతిం
బొందె నని చెప్పిన విని గాంగేయునితోఁ గాంతయోగజం డపూర్వచిర
సమూత్రితమారాగతులలోన నధికతమం బగుపాత్రం బెవ్వ రని యడిగిన
నప్పుడమితేనికి నప్పురుషవరుం డి ట్లనియె. 161
- క. చెలులుం జట్టలు నంబు,ధులు బుట్విజులును బురోహితులుఁ దగుపాత్రం
బులు హింసాశోభేర్వ్యా,దులు లేనిజనంబు లైన శ దురితవిదూరా. 162

క. దూరాగతులు నపూర్వులుఁ, గౌరవకులముఖ్య పూజక గనుటకు నర్హులే
సారాచారము విద్యాగౌరవముం గలుగఁ జూపు కరణీయ మగున్. 163

క. ఈమూఁడుదెఱంగులజను, ¹లామెయిఁ జూచినను నశుచు లైసను బాత్ర
శ్రీమహితుల నిజభృత్యస్తోమముజీవనము నడపి క చుమ్మి యీగుల్. 164

క. అనిన విని ధర్మసుతుఁ డీ, ట్లను శంతనుసుతునితోడ క న్ముకోటికి నె
ల్లను మూలము వనితలయ, జ్ఞానముల లెఱిఁ గెఱుంగఁ జెప్పు క చాతుర్యనిధి. 165

— యి నారదపంచమాదాసంవాదం బనునీతిహాసము. యి—

వ. అనుటయు నతం డ(తని కిట్లనియె న)తివలు నీ చెప్పినట్టివార దీనికి నారదపంచ
మాదాసంవాదం బనం బరఁగునీతిహాసంబు గలదు వనితా స్వభావవిషయంబయి
యుండుదాని నాకర్ణింపుము దేవమునివరుండగు నారదుండెందునుం జరించుచుండి
పంచమాడ యనునచ్చరలేమ నొక్క డం గాంచి. 166

క. ఏ నొక్కటి యడిగెదఁ జెప్పుమా నలినదళాక్షి యనుచు క మాకొలఁదులవ
లైననదుత్తర మిచ్చెద, నానతి యిమ్మనియె నది ప్రియం బెనఁగంగన్. 167

వ. అనుటయు. 168

క. వనితాస్వభావ మిట్టిని, యని తెలియం జెప్పు మనుచు క నల్ల నగుచు న
వ్వనిత దగునయ్య వనితకు, వనితలదు శ్చేష్టితములు క వాక్రవ్వంగన్. 169

క. అనిన విని నిక్క మాడిన, విను త ప్పించుకయు లేదు క వివరింపు నిజం
బని ముని వల్కిన నయ్యంగన యతినికి నిట్టు లనియె క గౌరవముఖ్యా. 170

వ. శ్రీస్వభావంబులు నీ వెఱుంగనియవి లే వైననుం జెప్పెన సవధరింపుము. 171

క. కులమును కమ్యాన్యతయును, గలిగి యొకనిభార్య యై సకౌరవలీల
మెలఁగుచు వెలిఁ జరియించు, న్లలన వలసినట్ల యే మననం గల దనఘా. 172

వ. అని పల్కి వెండియు. 173

సీ. యోషిజ్ఞానంబులు క దోషంబులకు నెల్ల, మూలంబు వారల క నేల చెప్ప
నడిగితి గాన కన్గంత సెప్పెద విను, పురుషులమేలిమి క పొలఁతు లెఱుంగ
రది గాక నిర్లజ్జ క లై కుత్సితుల భజియింతురు కదిసివ్రయంతఁజేసి
వర్జనీయులు లేరు క వారల కెవ్వరు, దండభీతి న పాడి క దప్పకునికి

ఆ. యగ్ని కాష్ఠముల మనహంబుధి యేఱుల, నంతకుండు భూతనంతతులను
వనజముఖులు పురుషులను దృష్టి బొందుట, గలుగదంష్ట్రకోవిదులుముసీంద్ర.

క. కల ²దొకరహస్యగోపన, మలఘుమలీ వినుము పురుషు క నన్యం గనినం
బొలఁతులకు నేమి సెప్పుదుఁ, గలుగుఁ బదనుతోడికికళలు క కామగృహమునన్. 176

వ. అని వెండియు.

క. కుడుచుట కట్టుట పూయుట, తొడుగుటయును వివిధధనతృతులు గూడుట యె
క్కుడు వేళ్ళ సేయజాలవు, పడఁతికిఁ బరపురుషుఁగవయ్యబాటుటవోలెన్. 177

వ. అని చెప్పిన (విని నారదుండు నిజంబ పల్కి తని పంచమాడ ననిపి నిజేచ్ఛంజని
యె) నని చెప్పిన విని ధర్మజుండు సుందరీజనంబులం గాంచుతెజం గెఱింగింపవే
యని యడిగిన నావగాతనూజుం డతని కిట్లను వార్డు మయశంబరాదిరాక్షసుల
మా యలం గడచినమతకంబులు గలిగి నిరూపింప రాక యుండుదు రదియునుం
గాక వేటొక్కవిశేషం బాకర్ణింపుము. 178

తే. తొల్లి నిన్తోషచి త్తత శ నెల్లజనులు
వలచినప్పుడ దేవత్యవైభవంబు
నొందఁ జాలి యుండుదురు మాయోపయోగి
వనితలకు లేక సాధ్యులై శ యునికిజేసి. 179

వ. దానికి దివిజు లనూయాగ్రస్తులై కమల మోనిం గానూ జని నిజచి త్తప్రకారం
బెఱింగించిన నతం డతివల మాయావతులం గావించి వారికిఁ గామం బగ్గలంబు
గాఁ జేసినం బురుషులు వారిచిక్కులంబడి రోషాదిదుర్గణదూషితు లగుటంజేసి
విగతానుభావు లైరి దేవతలును బ్రియం బంది రట్లు గావున. 180

క. వనితలు మాయావిను లై, యనిరూపితచి త్తవృత్తి శ నంచితరత్నం
బనుపడ కుండుదు రైనను, వినినది కథ యొకటి నీకు శ వినిపింతుఁ దగన్. 181

— ధి దేవకర్ణ యనుమునిపరుభార్య రుచి యనుదానిచరిత్ర ధి —

వ. దేవకర్ణయనుమునిభార్య రుచి యనునంగన సర్వాంగసుందరి యై యుండుఁ దదీ
యరూపాతిశయంబు దేవగంధర్వాదులకును లోభనీయంబు. 182

క. అతఁ డొకనాఁ డొకయెడ కొక, క్రతువున కుపదర్శనంబు శ గావింపఁగఁ బో
వుతలంపు వుట్టి వికన, స్మృతి యగుతనశిష్యు విపులనామకునిఁ దగన్. 183

వ. పిలిచి యేకాంతంబున నతని కిట్లనియె. 184

క. రుచి నెవును వేచి తిరుగును, శచీవిభుండు దాని నెఱింగి శ సంతక్షణ మే
నుచితంబుగ నొనరింతు వి,కచకమలసిభాస్యఁ జేరఁ శ గానఁ డతండున్. 185

తే. నాకుఁ గ్రతువు సేయింపఁ జగనంగ వలసి, యున్న యది పరిదారసకముత్సుకుండు
శక్రుఁ డటు గాన రుచికి రక్షతోపధాన, మాచరింపుము నీవు దృఢావధాన. 186

క. అనిన విని యట్లు సేసెద, నని విపులుండు గురునితోడ శ నమరవిభుం డే
యనువునఁ జొచ్చునోకో పర,వనితాహరణమున కనియె శ వసుధాధీశా. 187.

క. అనుటయు ననేకమాయలు, పొనరువఁగా నేర్చు రూపములు పెక్కులు గై
కొనుఁ బఱిమృగాదిత్యము, లొనరఁగ నవి నియతి నరసి శ యుండఁగవలయున్. 188

క. *రుచిమీఁదం గ న్నిడి యా,శచీవిభుండు దిరుగు విను మగ్గసంశయమునుమీ

* ఈపద్యము పెక్కు వ్రాత ప్రతులం బొపట్టదు మఱియు నిది యిట యనవశ్యము.

యిచ్చటికి నాతడు వచ్చుట, యచలితమతి నమ్ముగాక్షీతనరయంగ వలయున్. 189

క. అని యప్పగించి యాగంబున కమ్ముని సనియె సవ్యోపులుండును జిత్తం
బున నవభాసము దృఢముగ, వనితం గాచికొని యుండె శ్రవసుధాధీశా. 190

వ. అట్లుండ్లి యొక్కయనువు విచారించుకొని. 191

క. ఆవేశించెద యోగ, ప్రావీణ్యంబున మునీంద్రభార్యం దప్పే
యావిప్రతాత్ముమనమున, కీవిజ్ఞానంబు దోచుకనే వెఱ పేలా. 192

వ. అని వితర్కించి యమ్మునిచాతుర్యకారుణ్యంబు లూచి శంక దక్కి యుక్కొమ్ము
కింత నంత నాసీనుం డై యుచితకథ లొక్కింతసేపు సెల్లించి యోగమాయా
బలంబునంజేసి నడపుటయు. 193

ఆ. పవనుఁ డాకసమునఁ శ్ర బరంగువిధంబున, నమ్ముగాక్షీతనువ్రసందుఁ గలయ
విపులునాత్మ దగఁ బ్రవేశించె నవ్వధూ, రత్నమునకు నెఱుంగరాకయుండ. 194

వ. ఇట్లు ప్రవేశించి యయ్యోగివరునాత్మయన్నాతిచైతన్యంబు జడంబుగాఁజేసికొని
యుండె నట్టియెడం బురందరుండతిసుందరంబగునాకారంబు చాల్చి యచ్చటికి
వచ్చి విపులునిశరీరంబు సూచి నిద్రితునింగాఁ దలంచుచు నున్నదుం డగుటంజేసి
యొండు పరికింపక మునిపత్నిం జేర వచ్చి. 195

క. నీవు కతంబుగ నా దగు, భావంబును భావభవుండు శ్ర వఱుచుట యరయం
గా వలదే యని పలికిన, భూవర యప్పొలఁతి మూఢశ్రబుద్ధిత్వమునన్. 196

క. నముచితముగఁ బ్రత్యుత్థానము సేయను దగినపలుకునకుఁ జొరంగను నే
రమి నూర కున్ననుం దమకముపెంపున నతడు మఱియఁ శ్ర గవలాననతోన్.

క. ఏ నమరేంద్రుండ నా దగు, మానముఁ గామశిఖ గ్రాచె శ్ర మానిని దడయం
గా నేల నన్నుం దగ న, మ్రానించుము నీకు సిగ్గుమాటిం కేలా. 198

వ. అనుటయు నత్తన్వితనువున నున్న పిపులుండు దనయోగమాయంజేసి యవ్వనిత
వాసవునితో నీకు నిందు రాఁ బని యేమి యని పలికి పరవశ యగునట్లుగాఁ
జేసినం జూచి యతండు ప్రీడాభయభరితచిత్తుం డయ్యె నయ్యవసరంబున. 199

ఉ. అమ్మునిశిష్యుఁ డయ్యువిద్యయంగము వాసి నిజాంగవర్తియై
యమ్మరుదీపతో మఱచిరతా మును మూఁడినయబ్బగాంకిత
త్వ మ్మొకభంగి నీగు టిది శ్ర దైవతనయమిసేవనీయభా
వమ్ము గలట్టిసీకుఁ దగఁగవా యిసిరో యని పల్కి వెండియున్. 200

తే. అవిజతేంద్రియబల కుత్సితాత్మ నీచ, యెట్లు పాపంబు దొడరుట శ్ర కియ్యకొంటి
నాదుగురునితోపాగ్నిచేసేదుదేవ, గణవిభుత్వమహోన్నతి శ్ర గ్రాగి పోదె. 201

వ. అనిన విని దివ్యబోధంబునవిపులునియోగబలంబు తెఱంగెఱింగి వెలువెలం బాటు
నబ్బలవైరి నాలోకించి యత్తపోధనుండు. 202

క. ఏ నొల్లఁ గాక భస్మము, గా నిన్నుం జూతునే వికాకీ యనుడుం

దా నెదురుపటక కంఠ, ధానము వెనఁ జేసె నతఁడు శ్ర ధరణీనాథా. 203

వ. తదనంతరంబ విపులుండు రుచిం బ్రబుద్ధం జేసెఁ బదంపసి దేవశర్మ వచ్చిన నా శిష్యోత్తముండు వినయాచారంబు నడపి యేకాంతంబున నమ్మునితోడ. 204

తే. నాకపతి యిచ్చటికి వచ్చినాకతమునఁ జిక్కువడి మది భయమునుగనిగ్గు గడురఁ జనియె ననవుడు నాతఁడునంతసిల్లి, యభిమతం బగువర మిచ్చెనధిపవర్మ. 205

వ. వచ్చినం ద్రితుం డై యవిపులుండు విపులతపంబాచరించె దేవశర్మయుదేవేంద్రు వలనిశంక దక్కి సుఖం బుండె నొక్కనాడయ్యాశ్రమంబుచక్కటిచదల దేవాం గన యోర్తు వోవ దానిచేతనుంకి ప్రిదిలి భారెపుష్పదామంబు. 206

ఆ. దివ్యపరిమళంబు శ్ర నవ్యవికాసంబు, నుల్ల సిల్ల వచ్చి శ్ర యుర్విఁ బడినఁ గాంచి రుచి యుదీర్ఘకాతుక చిత్త యై, దానిఁ బుచ్చికొనియె శ్ర మానవేంద్ర. 207

వ. తదవసరంబున నంగాధీశ్వరుండగు చిత్రరథుం డయ్యాశ్రమంబున కరుగుడెంచె నతనిదేవియరుచియుఁ దోడంబుట్టువు లగుటంజేసి నిజశృహంబునంగలిగినయుత్స వంబున కతండు రుచినహితంబుగా దేవశర్మంబ్రార్థించి పిలిచినఁ జంపానగరంబున కరుగుచుండి రుచి గై సేసి యద్దివ్యకుసుమదామంబునం గేశకలాపం బలంకరించి కొనినం దత్సమాగమనమాచారంబునడపి తద్భగిని తదీయకుసుమపరిమళంబునకు నచ్చెరు వంది. 208

ఆ. ట్టిసారథంబు శ్ర నెన్నఁడు నెఱుంగ ని, ప్పవ్వు లెచటఁ గలిగెఁ శ్ర బువ్వుబోడి యనినఁ గలిగె నస్మదా శ్రమంబున నని, పలికి దేవశర్మరూపాలి కరిగి. 209

వ. రుచి యప్పవ్వులకుందన చెలియలువేడకపడుట యెఱిఁగించిననమ్మహానుభావుండు విపులు రావించి య తైఱంగు దేటపడం బలికి యిట్టికుసుమంబులు గొని రా వలయు నని పలికిన నతం డప్పవ్వులు గనినచోటు రుచి నడిగి చెప్పించికొని గురు ప్రభావంబును నిజతపశ్శక్తియు నూఁది యప్పని పూని చనియె దైవికం బయి యచ్చట నెప్పటిచందంబు పుష్పదామం బున్నం బుచ్చికొని వచ్చునప్పు డొక్క యెడ నారీపురుషు లాండాదులచెట్టులు వట్టికొని చక్రధమణభంగిఁదిరుగుచుండి యొక శ్లోకశ్లగతి యొప్పు దని పలికి కాలుదొడరితి కడువేగ తిరిగి తని వివాదంబు వుట్టి యం దొకండే నట్లు సేసితినేనిం బరలోకంబున విపులుని చన్నగతింజనుడు నని శపథంబు సేసిన నమ్మాట వినచు విపులుం డట ననం జన మఱియూహార్గం బున నార్వురు జూదం బాడుచుండ వా డైన నొకం డట్లయొట్టిడిన నప్పలుకునా కర్ణించి యత్తపోధనండు చిత్తంబున వివాదంబు గమర సేమిదోవంబు సేసితి నొకో యని విచారించి రుచిశరీరంబునందుఁ బ్రవేశింపుట గురువకు నెఱింగింపమి గా నోపు ననితలంచుచు వరుగుడెంచి యక్కుసుమమాలిక యొప్పించినంగైకొని యమ్మునివరుండు మఱిదలి కొనంగి సంతోషం బొలయించె దధనంతరంబ తమ యంత నున్నయవసరంబున వగ్గదం దాశిష్యునితో నిట్లనియె. 210

క. తెరువున నొకమిథునము జూ,దరులను గనుఁగొంటి నీవధర్మము నీయం
దరసి కనినవారై పలికిరి వారల నెఱుంగుదే యశకిల్బిషచరితా. 211

తే. నీవు రుచి గాచునప్పటికనిపుణవృత్తి, నాకు నెఱింగింప కునికి యశన్యాయముగఁద
లంచిరో కాక దాని గల్గెమము గాఁగ, నేను దలచిన శాపమీ శ నెట్లు నీకు.

వ. అప్పని పాపంబు గా కుండ వరం బిచ్చితి నది మఱవు మమ్మిథునం బహారా
త్రంబు లయ్యార్దురు ఋతువు లని పలికిన గురునిబోధంబునకు నాశ్చర్యంబును
బ్రసాదంబునకుఁ బ్రమోదంబునుం బొందుశిష్యునితోనతండు చెంపియు. 213

తే. దినము రాత్రియు ఋతువులు శ మనుజుచేయు
సుకృతమును దుష్కృతంబును శ జూచు చుండుఁ
గాన యెంతరహస్యంపుఁగార్య మైన
నోరు లెఱుంగరు న న్నని శ యునికి మోస. 214

వ. అని మఱియును. 215

క. స్త్రీరక్ష సూక్ష్మ మీ వ, స్త్రీయాపున నైన వంశశ్రహీనత మమ్ముం
జేరక యుండం దగఁ బరిహారము సేసి తది యేల శ యవగుణ మయ్యెన్. 216

వ. దానితెఱంగు నా కెఱింగింప కున్న నేమి యనుపలుకు పలికి దేవశర్మ విపులు
నుల్లం బూఱడిలంజేసె నవ్వధూవరులును విపులుండును బుణ్యలోకంబులునడసిరి
పాండవాగ్రజా తెఱవలతెఱం గెఱింగించితి వారి రక్షించుటయు నిట్టది యై
యుండు నని చెప్పి భీష్ముండు. 217

క. పలువురు క్రిడింతురు భూ, వలయాధిప యరయ మంచికవారును గల ర
కులధర్మవతులకతమున, నిల నిరపాయత్వ మొంది శ యెనకం బెనఁగున్. 218

క. పాతివ్రత్యము గలిగిన, నాతి యనఁగ దైవ మన జగనస్తుత వేతే
యాతతధర్మార్థసుఖ,ఖ్యాతులు నదృశ్యవలనఁ శ గాదే కలుగున్. 219

—ఐ భీష్ముడు ధర్మజానకు గాంధర్వాదివివాహంబుల తెఱఁ గెఱింగింపట. ఐ—

వ. అనిన విని యజ్ఞనపతి జాహ్నువీనందనుతోఁ గన్యావరణప్రకారంబు విచారణీయం
బైనకృత్యంబు దానితెఱం గెఱింగింపవే యనుటయు నతం డతని కిట్లనియె. 220

క. కులమును శీలము విద్యయుఁ, గలవానిం బిలిచి ప్రీతిఁ శ గన్నియ సేఁగా
వలయు నుదకప్రదానా,కలితంబుగ బ్రాహ్మకర్మ శ గతి యిది యధిపా. 221

ఆ. తాత్ర మంబ్రుబుధులు శ కన్య పురుషుఁ గోర, నతఁడుఁగన్యమొంద శ నానసేయ
నచల మగువరస్పరానురాగము గని, ప్రమద మెనఁగఁ జేయఁగపరిణయంబు. 222

క. కన్ను మనంబును దనిసేనఁ, గన్నియ యెవ్వనిఁ గోరు శ గాంధర్వం బా
యన్ను నతని కిచ్చుట వెల, వన్నుట యాసురము మావ్రపారవముఖ్యా. 223

క. బలిమిమె వరుఁడు గన్నెకుఁ, గలవారిం బొడిచి కరము శ క్రౌర్యంబున న

పొలఁతుక దుఃఖంపఁగ వా,రలు పొగులఁగఁ దెచ్చి కొనుటఁరాక్షసము నృపా.

వ. ఇట్లు సెప్పంబడునట్టి.

225

ఆ. అయిదుదెఱఁగులందు శ నారయ మూఁడువిధములు ధర్మకృతులుధర్మపుత్ర
యాసురంబు రాక్షసాహ్వయంబును ధర్మ, దూరసంవిధానకమాపితములు. 226

తే. మాతృపితృహీన యైనను శ భ్రాతృరహిత, భావ మొందిన సబ్బలకపరిణయార్థ
వరణమున కర్హ గా దనికరుకులూగ్ర, గణ్యచెపుదురు పరిణయకల్పవిదులు.

ఆ. ఆత్మజాతియంద్రునవులజాతులు రెంటఁ, గ్రమవివాహ మొప్పు శ బ్రాహ్మణునకు
ననఁకు శూద్రవనితయందు నాతని కప,త్యంబు గలిమి పాప శ మనియఁ గలదు.

తే. రాజునకు రాజవంశజ శ రమణి యైన
వెనుక వైశ్య వరించుట శ విహితవిధము
వైశ్యునకు శూద్రునకుఁ దమకవంశములన
పరిణయంబు గాఁదగు నరకపాలవర్య.

229

వ. రాజునకు వైశ్యునకును శూద్ర కన్యావరణంబు సేయుటయును గలిగియుండునని
చెప్పిన విని యక్కొంతేయాగ్రజుండు శాంతనవుతో బ్రాహ్మణునకు శూద్రజాతి
యందు భార్యాపరిగ్రహంబు సేయందగు నని విందు నతనికి భార్యలు మువ్వరిని
నిర్దేశించితి రది యెట్లాకో యనుటయు నతం డమ్మహీపతి కి ట్లనియె. 230

ఆ. అనఁకు విషమ మైనయట్టికార్యంబు వా,టిలినఁ జూచి పెద్ద శ వలచి యైన
లోభమునను శూద్రఁ శ దాభార్యఁగాఁగొను, విప్రుడధికపాపకృత్తిగామి. 231

వ. అవ్వధంబు నొక్కొక్కయెడం గల్గి దూష్యంబు గాక చెల్లు నని చెప్పి వెండియు

క. ధరణీసురరాజవణి, క్షరుణులకును విప్రువలనఁ శ గల్గినతనయుల్
కురునాథా ద్విజు లనఁగాఁ, బరఁగుదు రది లేదు శూద్రభామసుతులకున్. 233

వ. అనవుడు ధర్మ పుత్రుండు భూసురునివలన నాలుగుజాతులనాతులకును బ్రనూతు
లైనసుతులకు నతనిధనంబునందు భాగం బె ట్లుండు నని యడిగిన. 234

సీ. విను జనమేజయ్యనునుజేంద్ర యమ్మేది

నీశ్వరుతో భీష్ముఁ శ డిట్లు లనియె

బ్రాహ్మణునధంబు శ వదిపాళ్లుగాఁ జేయ

నాలుగు బ్రాహ్మణీనందనుండు

క్షత్రియాత్మజుఁడు భాగములు మూఁడును వైశ్య

తనయుండు రెండు శూద్రాతనూజఁ

డొకపాలు గొనుటకు శ నొడయులు దుదివాఁడు

వలచి పెట్టఁగఁ గొనుకవాఁడు గాని

ఆ. తండ్రితోడఁ ద్రివిధకథనయులతోడను, దనదుభాగమునకుఁ బెనఁగి కొనఁగఁ

దగదు వారలకును శ దగదు నిర్దయతఁ ద,ద్దశమభాగ మీక శ తార కుసువ. 235

వ అనిన విని పాండవాగ్రజుండు దక్కినవర్ణంబులవారిధనంబు తెట్లు గాంగలయవి
సెప్పు మనుటయ ననిమిషనదీనందనుం డతని కి ట్లనియె. 236

సీ. ఓత్త్రియుధనము భాగము తెనిమిది సేయ, భూపాలవైశ్యులరపుత్త్రికలకు
శూద్రపుత్త్రికకునుశుశులై నయట్టివా, రోలి నాలుగుమ్మాడునొక్కటియును
గొనువారు పాల్లులు శ కురుముఖ్య వైశ్యుని, సామ్యున వైశ్యకు శ సూయజ్ఞై న
యతఁడునాలుగునుశూద్రాత్మజుఁడొకటియు, గాంగవైదుగనంశ శ కములుగొండు

ఆ. పెనఁగి కొనఁగఁ దగమి శ వియ శూద్ర కొడుకున
కెందుఁ గలదు వాని శ కీక కడువఁ
గామియును సమంబ శ యేరిజాతులవారి
కయున నిట్లు దెలియు శ మంశకృతులు 237

తే. ఆలు నిజజాతియందు శూద్రులై కెల్ల
సమములుగఁ బంచికొండు భాగముల శూద్ర
తనయు లెందఱు గల్గినఁ శ దండ్రిధనము
ధర్మసంగ్రహతత్పర శ ధర్మతనయ. 238

వ. అని నిర్దేశించి వెంశియు. 239

క. విను హవ్యకవ్యములు మజ్జనభోజనములును విప్రహతివనిత దా
బనిసేయ నడపునది య, పునులకుఁ బెఱసకులు గామి శ బ్రాహ్మణుండు నృపా.

◆◆◆ భీష్ముడు ధర్మజాన కారసాదిపు త్రభేదంబు తెఱంగు నెప్పుట ◆◆◆

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు. 241

క. కొడుకులు బహువిధు లని యె, ప్పడు విందును వారి తెఱంగు శ పురుషవరా యే
ర్పడఁ జెప్పవలయు నా కని, యడిగిన గాంగేయుఁ డిట్లు శలను నాతనితోన్ 242

తే. పరమసంస్కృత యగునాత్మభార్యమందు
ధర్మవిధిఁ గలిగించినశతనయుఁ డనఁగఁ
దాన యారనుఁ డనునభిరథాన మొప్పుఁ
బరఁగు నుత్తముఁ డాతఁడు శ ప్రథముఁ డధిప. 243

తే. తగినవరునకు నిచ్చినశతనదుమహిత, గనినపుత్తు నయ్యురుపురుగవినఁగ నియ్య
కొనుఁగ వీఁడు నాకొడుకనఁ శ గొడుకు వాని, పేరుపుత్త్రి కాపుత్తుండురపారవేంద్ర

తే. ధర్మవధమునఁ బనిచినఁ శ దనదుపత్ని, యర్హపురుషనంగతిఁ గన్ననయాత్మజుండు
జేత్రజుండనఁగా నిజశుత్రభావ, మొందు ధర్మప్రపంచాభిరనందితాత్మ. 245

క. జననీజనకు లుడకదా, ననిరూఢము గాంగ నిచ్చినం బడసిననం
దనుపేరు ¹దత్తముం డని, మునిజనములు సెప్పుదురు విశమోహవిదూరా. 246

ఆ. తల్లిదండ్రై బాసి శ తనయంత నెచ్చట, నేనిఁ దిరుగునట్టిరవానిఁ జూచి

యాత్మసదృశుఁడైన యాత్మజుఁడేసికొనంగఁ గృత్రిముండకనంగఁబరఁగు. 247
 తే. ఎవ్వనికే బుట్టినేనియు య నెఱుంగకుండ, నొక్కనికే బరభార్యయంద్రదుదయమైన
 నూనుఁ డాభార్యగలవానినరుతుఁడువాని, పేరుగూఢజుఁ డనఁబడుఁగౌరవేంద్ర
 క. విను తల్లిదండ్రుల్లాల్లక, తనయుని విడిచిన నొరుండు య దనకుఁ దనయుఁ గాఁ
 గొని నెమ్మి నడవ నపవి,ధనాముఁ డగు వాఁడు విమలధర్మప్రవణా. 249

ఆ. పెండ్లి గాకమున్నరపితృగృహంబునఁ గన్య, నూనుఁ గనిన వినుము య దానిఁజేసి
 కొనినయతని కతఁడు య గొడుకగుఁ గానీన,నామకమునఁ బరఁగునరవరేణ్య 250
 క. విను గర్భిణియగు తెఱుంగక,యును నెఱిగియుఁ జెండ్లియైననుదయించిననం
 దనుఁ డావరునకుఁ గొడు కగు,జననాథ సహోధుఁ డనఁగఁగజను నందుబుధుల్.

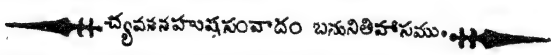
తే. విభునిఁ దానుఁ దొఱంగినయెలఁది విభుఁడు
 విడిచినట్టిసుమధ్యమ య విధవ యత్
 తాత్పర్య నెవ్వనికే గనుఁ య దనయుఁ డాతఁ
 డతనికొడుక పానర్భవుం య డనఁగఁ బరఁగు. 252

క. జననీజనకులు లే కు,న్నను వారలు దన్ను విడిచినదాన తనున్
 దనయుఁడుగ నొరుల కిచ్చిన, ననఘా యాతండు నను స్వయందత్తుఁ డనన్. 253

ఆ. తల్లిదండ్రులమ్మఁ య దనయుఁ గా నొక్కరుఁ, డాత్మసదృశజన్ముఁ య డైనవాని.
 విలిచికొనినఁ బాండకవేయమహత్తర, యక్కుమారుఁ గ్రితుడంద్రు బుధులు.

క. అని భీష్ముఁడు వెండియు ని, ట్లను నాపన్నిరువురును ధర్మరాధిప యోగ్య
 త్వనిరూఢు లెల్లకర్మం, బున కౌరనుఁ డందులోన య ముఖ్యుం డరయన్. 255

ఉ. వానిన పోలు నంద్రు బుధవర్మలు కౌరవనాథ పుత్రికా
 సూనునిఁ దక్కునీవినిననూనులు యోగ్యత గాంతు రుత్తమం
 జైనకులద్యయంబును సమాగత మై విధివత్ప్రయోగతా
 నూనత గల్గెనేని నిగ్రహేదితకర్మకలాపయు క్తికే. 256



వ. అనిన విని ధర్మజుండు సంవాసంబునను దర్శనంబునను బుట్టెడిన్నహంబు లెట్టివి
 వానిని గోవులమహాత్మ్యంబును నెఱుంగ వలతుం జెప్పవేయని యడిగిన నప్పు
 డమితేనికే భీష్ముం డి ట్లనియె. 257

సీ. చ్యవననినహుఘనినసంవాద మితిహాస, మై చెల్లు జగమున య ననఘ నీకు
 దానిఁ జెప్పెద విను య దాన నీయడిగిన, యర్థముల్ దెలియు మహాత్ముఁడైన
 భార్గవచ్యవనుండు య భాగీరథీయము,నలు గూడినెడ కేగి యలఘునినఁ
 గ్రుంకి సుస్థిరుఁ డయి య కూర్పుంకి యతులన, మాధిపరుం డయి య మత్స్యకులము

ఆ. దనదుచుట్టు మెలఁగఁ య దనువునఁ జెందంగ
 మూరుకొనఁగఁ గృపయు య ముదముఁ గదుర

భావవృత్తితోడఁ గ బండ్లెందువర్షము
లుండె నట్లు లుండ గ నొక్కనాడు.

258

క. జాలరులు వలల నచ్చటి, మీలఁ దిగుచు చుండి యయ్యమేయోగ్రతప
శ్రీలునిఁ గూడఁగ దిగిచి భ, యాలోలమనస్కు లగుచు గ నమ్మునిపతికిన్. 259

ఆ. చాఁగి మ్రొక్కి తప్పు గ సైఁపు మెఱుంగమి, నింత వృష్టె సంయమింద్ర మమ్ముఁ
బరమకరుణఁజూచి గ పనువుము దీనికి, నేమి నేమువార గ మింక ననుజు. 260

క. జలచరముల పై నర్మిలి, గలిగెడు మది దాల్చి చేర్చి గ కారుణ్యము బో
యలమీఁద నించుకేనియు, నలుక నొడమనీక యుండె గ నతఁ డవికృతుడై.

వ. ఏటిదరికిం దిగువంబడినమీలదెన వారికిం జూపి వాఁతోడ. 262

తే. వీసోడి సంవాసంబు గ మానసమునఁ, జాల నర్మిలి బెనిచె నిగ్మిలతోడఁ
గూడఁబ్రాణంబువిడుచుట¹ గూడదండ్రై, జనులుగావున నటు సేయుఁగ డనఘులార.

వ. తగినతెఱంగు సెప్పెద వినుండు. 264

క. ఇమ్మీలను నన్నును మీ, రమ్మికోనుఁడు సేయువెలల గ కనుటయుఁ గడుశీ
ఘ్రిమ్మున నహుఘకడకుఁ జని, యమ్ముని తెఱఁ గల్లఁ జెప్పిరలుకుచుబోయల్.

వ. చెప్పిన భయంబును సంభ్రమంబును బెనంగొన నమ్మునుజపతి మంత్రివృరోహిత
సహితంబుగా నప్పరమమునిపాలికిం జనుడెంచి సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసి
బోయె నేసిన యపరాధంబు నేమిభంగినీఁగువాడ నని విన్నవించిన నద్దయాళుం
డి ట్లనియె. 266

క. బోయలు నిజకులధర్మము, సేయుట యపరాధ మగునె గ చెప్పెద విను వీ
రాయాసపడిరి వీరికి, నాయొడలికిఁ దగినవెల జగనస్తుత యీవే. 267

క. అనుటయు మునివరుమనమునఁ, గినుక యొకింతయును లేమిగిం బ్రీతుం డై
జనపతి శిరాతులకు నిం, డని పనిచెను వేయుమాడ గ లాత్మ సచివులన్. 268

వ. పనిచిన నప్పలుకులు విని యమ్ముని యమ్మునుజవిభునితోఁ దగ వెఱిఁగి యిత్తుగా
కనవుడు నప్పుడమితేడు పదివేలు సెప్పిన నప్పరమసంయమి యప్పటిమాటయ
యాడిన నారాజు లక్ష యుగడించె దానికిందపస్వి ముందటివలుకు వలికిననతండు
కోటి యి మ్మునియె నమ్మాటకు నమ్మహాత్ముండు. 269

క. తల విసరి వెల దగఁగ బోయల కీ వలదయ్యయనిన గ నన్నరపతి వా
రల కిల సగ మిచ్చెద నని, పలికిన నప్పలుకు ద్రోపు గ వడముని వల్కన్. 270

ఆ. రాజు దనదునకల్పరాజ్యంబు బోయల, కిత్తు ననుడు నమ్మునీశ్వరుండు
నీవు మంత్రి వరులునెయ్యరుఁ దలబోసి, యుచితమైనమూల్య మొనఁగు మనియె.

వ. అనిన విని విషాదంబుతో నహుఘం శివలం జని సచివులుం దానును నింక నేమి
సేయువాడ నని చింతిల్లుచున్నసమయంబున నయ్యెడకు గవిజాతుండనుసంయమి

ననుజించి వారలతో మీకు చింత విడువఁ జే నిమ్మనిపతిమూల్యంబు నిశ్చయిం
చెడ ననుటయు నన్యవనీవిభుం డిప్పకవారం బింతటితో నాపల్పయోధిమునుంగ
కుంకునట్లుగా నున్నుం గావవే యనుపలుకు వలికిన నతం డతని కిట్లనియె. 272

తే. గోవులకు బ్రాహ్మణులకును శ్ర గులమొకండ
కమలజుడు రెండుదెలుగులుకా నొనర్చె
హావికిఁ బూర్వంబు కారణ శ్ర మఖల మంత్ర
ముల కధిపాన మవరంబు శ్ర భూపవర్య. 273

క. వివిధాగమా శ్రయం బగు, నవనీదేవునకు మూల్య శ్ర మని వాక్కువ్వ
శ్రవునకును గాదు ధరణీ, ధవ గోవును నట్టి దగుట శ్ర దగునది యొనఁగన్. 274

తే. అనినఁ బ్రియ మంది నృపతి సంగయమిసమీప
మనకు వచ్చి మహాభాగ శ్ర ననుఁ గృపార్ద్ర
దృష్టిఁ జూడుము భవదీయ శ్ర దేహమునకు
నింతవెల యన వచ్చునే శ్ర యేరికై న. 275

క. మునినాథ గోవు నిచ్చెద, ననవుడు వికచముఖుఁ డగుచు శ్ర ననుగుణమూల్యం
బున సంప్రీతిం బొందితి, నని భృగుకులముఖ్యుడెట్టు శ్ర లను నహుషునితోన్. 276

క. గో వగ్నిషయ మమృతమయ, మోవసుధాధీశ వినుము శ్ర హోమవిధాన
శ్రీవాహిని నిచ్చెన త్రిద, శావాసంబునకుఁ బూజ్య శ్ర మమరులకై నన్. 277

చ. అని యిటు లేర్పడం బలికి శ్ర యాతలఁ పెంతయు మేలు గోవు ని
మృతఘోచరిత్ర యన్న విభుఁ డట్టుల చేసిన బోయ లప్పు నె
మృతమును మోచ మంద గరి శ్ర మంబున భార్గవుఁ డేరి మమ్ముఁ గ
న్గొనినది యాదిగాఁ గరుణ శ్ర గూరెద వొక్కటి విన్నవించుమే. 278

క. అని ప్రీతిఁ బలికి యమ్ముని, యనుజ్ఞఁగొని మమ్ముఁ గావు శ్ర మక్కటికమునం
గొనవయ్య గోవు మాచే, నన విని మొగమోచ మనము శ్ర నార్ద్రతఁ బెనుపక.

తే. వేడికొనినట్టికృపణుపై శ్ర వాఁడిచూడ్కి
యరయ నాశీవిషముచూపు శ్ర నట్ల కాన
చేయఁ బ్రార్థనాభంగంబు శ్ర మీయభీష్ట
మాచరించెద నని గోవు శ్ర నతఁడు గొనియె. 280

వ. కొని యంత నిలువక. 281

తే. దర్శన ప్రీతి వారిపైఁ శ్ర దగుల మీల, వలనియర్మిలి మనమున శ్ర దళముకొనఁగ
మీరు మీలును సమ్మాదశ్రమార దివికి, నేఁగుండని పల్కె భార్గవుండ్లెవినఁగ.

వ. పలికినం దతఁడంబ. 283

తే. మీనములుఁ దారుఁ దనువులతోన నెగసి

నాకలోకంబునకుఁ బోవ నహుషన్మపతి
సపరివారంబు గాఁగ నాశ్చర్యపూర
మగ్నమానసుఁ డయి యుండె నమానవేంద్ర.

284

వ. అప్పుడు.

285

క. చ్యవనుఁడు గవిజాతుఁడు న, య్యవనీశ్వరుఁ బిల్చి వరము న్నలకుఁగము రెం డీ
దివిఁతి మనుడు నతఁడు మీ, ¹యవిరళసంప్రీతికంటె నన్యము గలదే. 286

తే. అనిన విని యగ్గలం బైననయాదరమున, వారు ధర్మపరత్వంబు న్నవాసవాభ
వైభవము నయ్యెడును నీకు న్నవంశపావ, నాత్మ యనుచు నంతర్హితులైరి వత్స.

క. మది నద్భుతంబుఁ బ్రమదముఁ, బొదలఁగనమ్మునులమహిమఁబొగడుచుఁజనియె
దదనంతరంబ పతి నిజ, నదనమునకు నెల్లజనులు న్నస్మర మందన్. 288

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు.

289

క. వినిపించితి సంవాసం, బున దర్శనమునను జిత్తమున నధికస్నే
హనిరూఢి గల్గుటయు గో, వ్రసందుఁ గలగౌరవముఁ జెప్పల కిం పెనఁగన్. 290

— యి చ్యవన షణ్ణికసంవాదం బనునితీహసము. యి —

వ. అనిన విని యక్కురువంశవర్ధ్యుం డాధర్మధుర్యునితో నాకు నొక్కటి వినుటకుం
గుతూహలం బెప్పుడుం గల్గి యుండు నుదాత్తబ్రాహ్మ్యనిధి యైనభాగ్గవాన్వయం
బునం ²జిత్రతరతాత్మ చరిత్రుం డగువరశురాముండు జనియించుటయు నుత్తమ
క్షత్రియత్వరూపహావ్యలం బైనకుశికకులంబునం బరమబ్రాహ్మణ్యవిప్రుతుం డైన
విశ్వమిత్రుం డుదయించుటయును నది యెట్లొకో యనుచుండుడుఁ దొల్లియుఁ
గొంత వింటి నిస్సంశయంబు గాదు మహాత్మా మహీయచిత్రాయత్తంబుగానతైఱిం
గెఱింగింపవే యనుటయు నయ్యనిమిషనదీనందనుండు కుంతీనందనాగ్రజతోడం
జ్యవనకుశికసంవాదం బనునితీహసంబు వినుము దాన భవత్సంశయంబు వాయుఁ
జ్యవనుండు నిజవంశంబునకుం గుశికకులంబు కారణంబుగా సంకరంబుగలుగఁగల
యది యని యెఱింగి యక్కుశికకులంబునకు నుత్పాతం బాపాదిపం గోరి కుశిక
భూపాలుపాలికిం జనిన నతండు. 291

క. భార్యసహితముగా న, య్యార్యవరుని కనుగుణంపురటర్చన విధివ
చ్చర్యార్యముగ విసయ, ధుర్యత వెలయంగఁ జేసె న్నదోహల మమరన్. 292

క. పూజతునిఁ జేసి యతనికి, రాజవరుం డిట్టు లనియె న్నరాజ్యవిభుత్వ
భ్రాజిష్టుఁడ వై భృత్యుని, యోజను నను నడపి యేలు న్నమర్వి మునీంద్రా. 293

క. ఏనును భార్యయు బంధులు, నానాజనసహితముగ న్ననాథతఁ గని య
టైనం బెంపుం బొరయం, గా నిలకుఁ బ్రమోద మొందఁ న్నగైకొను మమ్మున్.

- చ. అన విని యమ్ముని ప్రవరుఁ యడతని కిట్లను రాజ్య కాంక్ష నా
మనమున లేదు సదృశము య మానితవృత్తిఁ జరించువాడ నై
జనవర వచ్చినాడఁ బరిచారము నీవును నీదుపత్నియుఁ
గొనకొని చేయఁగా వలయుఁ య గోరిక యింతియ తీర్పు మోపినన్. 295
- వ. అనిన విని యాదంపతులు ముదమ్మునం బొదలి యట్ల చేయువార మనిరి తదనం
తరంబు. 296
- క. అమ్ముని నభ్యంతర సదనమ్మునకుం గొని విభుండు య నాతియుఁ దానుఁ
సమ్మోదమ్మునఁ జని హృద్య మృగునొకచోటు నూపి యాతనితోడన్. 297
- ఆ. అనఘ యిచట నుండు య మని పల్కి మృదులత
ల్పంబు నంచితాననంబు నచటఁ
బెట్టఁ బనిచి యేము య ప్రీతి నొనర్చెద
మిష్టభంగిఁ బనువు య డెద్ది యైన. 298
- వ. అనియె నంత నినుం డవరగిరి గడచనినం గాలోచితకృత్యంబు లాచరించి యమ్ము
హాత్ముం డాహారం బడిగిన సమ్మహిషతి మహితభోజనంబున సతనిం దృఢునిం
గావించిన. 299
- ఆ. అతఁడు సెజ్జఁ జేరి యధిపుతో నియ్యెడ, నిద్రవోడు నేను య నృపవరేణ్య
మీరు నిదుర దక్కి య మెలపున నాచర,ణంబు లొత్తు చునికి య నాకుఁ బ్రియము.
- క. ఏ నై మే ల్కనునంతకు, భూనాయకవర్య నన్ను య బోధింపకుఁ డీ
మానినియు నీవు నని ని, ద్రానిరతుం డయ్యె వాడు య దద్దయుభక్తిన్. 301
- తే. కుడుపు నిదురయు వర్జించి య యడగు లొత్తు
చుండి రమ్మునివల్లభుఁ య డొక్క ప్రక్క
నచలగ్రాతుఁ డై నిద్రింప య నద్భుతముగ
దినము లిరువదియొక్కటి య సనియె నధిప. 302
- వ. ఇరువదిరెండవనాఁ డమ్మునివరుండు దనయంతన మేల్కొని. 303
- క. ఇలు వెడలి పోయె నేమియుఁ, బలుకక యాదంపతులును య బరమశ్రాంతా
త్ము లగుచు వెనుకన చని ర, క్కులపతి యించుకయు సరకుఁగొనఁ డవిధమున్.
- ఆ. అట్లు వారివలన య నాదరరహితుఁ డై, పురవరంబు వెడలి య పోయిపోయి
యతఁడు నూడఁ జూడనంతర్హితుం డైనఁ, బతియు సతియు మూర్ఛపాలువడిరి.
- క. కొంతవడికిఁ దెప్పిటి యెద, రెంతయు వగ నూనఁ బురికి య నేలెంచి గృహ
భ్యంతరము సొచ్చి కని ర, య్యంతియును విభుండు సమ్మనీశ్వరు సెజ్జన్. 306
- వ. మున్ను నిద్రించుప్రక్క దక్కి యొండు ప్రక్క నిద్రించుభర్గవునట్లు గాంచి సం
తోషించి పరిశ్రాంతి దిగఁద్రావి యెప్పటిచొప్పున నడుగు లొత్తు చుండ మఱి
యు దినంబు లిరువదియొక్కటి ననినం బ్రబుద్ధుం డై. 307

సీ. ఆతఁడు తైలాభ్యంగ శ్రమశిగినఁ బతి గమ్మ, సూనియ దెప్పించి శ్రమేను శిరము నభ్యక్తములు సేయ శ్రమమ్ముని సెడ నాడి, యంతర్ని తుం డయ్యె శ్రమపరఘటికఁ దోచి వికారంబు శ్రమోదరక యున్నరా, జను దేవులను గని శ్రమములుండగుచు నాచరితన్నానుఁ శ్రమగుటయు వారు మహార్హంబు లగువివిధాన్నపాన

ఆ. ములు ఘటించి కుడువ శ్రమిలిచినఁ జని వాని

నెల్ల గాంచి యెక్కడేనిఁ బోయె

వార లడలు గదుర శ్రమారక యుంకి రా

పగలు రేయుఁ గురునృపాలవర్య.

308

వ. ఆభృగువంశవరుండు.

309

సీ. వేగినఁ బాడసూపి శ్రమేగంబ యరదంబు, వన్నింపు నీవు నీరభామినియు వ హింపఁగారథికత శ్రమెసఁగఁ గాంచనరత్న, గోహయముల యాచరకులకు నిచ్చు చును జనవలయు నా శ్రమకుడు భూపతి దేవు, సమకట్టిదాపటఁ శ్రమము దాను వలపటఁ బూని యాశ్రవస్తువు లెల్లను, గొనివచ్చి యీ మంత్రిజనులఁ బనుప

తే. నెక్కి వారల నానంద్యమిశ్వరుండు

నిశితతర మగుమునికోల శ్రమెత్తు లొలుక

మోపుచును దీనకోటికి శ్రమపదార్థ

చయము నెడనెడ నొసఁగుచుఁ శ్రమచు నుండె.

310

వ. పెక్కుదినంబులాహారనిద్రలు లేమింజేసి డప్పిఁ దూలు నమ్మహిపాలునమ్మహిషి నమ్ముని ములుకోలపోట్ల నట్లు పూచినమోదువులచందంబు నొందింపఁ జూచి జనంబు లల్లన తమలోన నిట్టితపోమహిమయుం గలదె యిది యన్యాయం బని యలుగను దగవు వలుకను దేటిచూడను రాదయ్యెడు నీదంపతులధీరత్వంబును నిష్ఠావరత్వంబును నింత యొప్పునే దుర్వహం బగుభారంబు నిర్వికారులము వహించుచున్న వారనుచు నుమ్మలించుచుఁ బరివేష్టించి చనం జ్యవనండుపురంబువెడలి వారిమనంబుల వికారంబులు గానక ముచ్చెరువును మెచ్చును బెనంగొనుహృదయం బుతో నరదంబు డిగ్గి వారలశిరంబులం గట్టినపగ్గంబులు విడిచి శరీరంబులు కరం బున సంస్పర్శించి యజ్జనపతియూననం బాలోకించి డస్సితి గదే వరం బిచ్చెదవగవు దక్కి పురంబునకుం జను మేను గంగాతీరవనంబున వ్రతచర్యాశేషంబునిర్వహించెద నీవు మహిషీనహితంబుగా నెల్లి నాకడకుం జనుదె మ్మని పలుకుటయునాకు వగ పెక్కడి దని పలికి యవ్విభుండు.

311

క. తనతనువు వనితమేనును, గనుఁగొని యచ్చెరువు మునముఁ శ్రమడలుకొనఁగ న్మునితో భవత్ప్రభావము, గొనియాడఁగఁ దరమె మాకుఁ గురుతరక భణా.

312

వ. అని వెండియు.

తే. శ్రమము లేదు ప్రతోదవ్రణములు లేవు

నాతియును నేను నెలజవ్యనంబుఁ గంటి
మిది మహాద్భుతతర మందుకమే భవన్మ
హానుభావత్వ మేమి స్నేయదు యునీంద్ర.

314

వ. అని నవినయంబుగాఁ దానును దేవియు దండప్రణామంబులు నేసి యానందమి
వరు వీడ్కొని సాద్భుతచిత్తులైన సకలజనులుం బరివేష్టించఁ బురంబుఁ బ్రవేశించి
ప్రమోదమయ మూర్తులగుచు దివసవర్తనంబును రాత్రిచర్యయుంగడవినూర్వో
దయం బగుటయు.

315

క. వారలు స్రాతస్సమయా, చారంబులు నడపి భక్తిసంపద లొదవన్
గారవమున మునిసిద్ధి, ప్రారణ్యమునకుఁ బోయి శ్ర రవసీనాథా.

316

చ. అచట మణిమయంబు శ్ర నతీనుందరము దివ్య, నదననిభము నగువీరశాలరమ్య
హర్ష్య మున్నఁ జూచిరయచ్చెరు వందుచి, త్తములతోడఁ జనఁగరదానిచుట్టు.

— చ్యవనుఁడు దశయోగబలంబునఁ గుశికుసకు నాకలాకంబు సూపుట —

సీ. స్వాధ్యాయసంగీతసాహిత్యవర్తన, మానసీయము లగుమండపములుఁ
గోకిలసకభృంగశకులనాదముల నభి, రామంబు లైనయారామములును
హంససారసరవాత్సలతమనోజ్ఞంబు, లై సొంపు మిగులువ్యద్యాకరములుఁ
జారుమయూర కేళికారుతకలితంబు, లగుచు నొప్పారు క్రీడాచలములు

తే. వీనులకుఁ జూడ్కులకు నింపు శ్ర వెల్లిగొల్పు
నేర్పు గలిగినవిభవంబు శ్ర నెఱయ మెఱయఁ
గరము విలసిల్లు చునికి నాశకంబు వేడ్క
నయ్యెడకుఁ గాఁపు వచ్చినయట్టు లుండె.

318

క. సురలును గంధర్వులు న, వృరోనికాయములు వివిధశరసవిహారా
దరలీలల నం దెడనెడఁ, జరించుచుండిరి నితాంతశసమ్మాదమునన్.

319

తే. అవ్విధంబున కారాజు శ్ర నంగనయును
మనము లద్భుతరసమున శ్ర మునుఁగు చుండఁ
గలయొకో యిది నిక్కమ శ్ర కానినాఁడు
మిగుల ననుభవగోచర శ్ర మగునె యిట్లు.

320

వ. అని వెండియు.

321

క. ఉత్తరకురుభూమియొ లో, కోత్తర మగునట్టి నాకశమొకొ తనువులతో
నిత్రాపనవరునికరుణ, నితైఱఁగున సంభవించె శ్ర నిచ్చోటు సారన్.

322

వ. అనుచు నమృహసీమహర్ష్యంబు సొచ్చి యందు మహిమ మపర్యంకంబునం బవ్వ
ళించియున్నయపురమముని గని రవరక్షణంబున నతం డుత్తరానంబుసేసె నతని
తోడన యామేశయు మున్ను గన్ను మశేషవిశేషులును నవృశ్యంబు లయ్యె
న య్విరుగ్రు నిచ్చు మొగి ముగ్ధుల కొక్కఁఁ గొశబృహద్రాసీమంబును

జపపరుండును నైనయాసంయమివరు నాలోకించి రట్లు గాంచి భూవిభుండుభార్య
తో నిట్లనియె. 323

తే. ఉవిద మునియోగబల మిట్టు శ లుండునే య
నూన రాజ్యంబు సులభంబు శ మానవులకు
బ్రాహ్మణత్వంబు దపము దుశ్శర్లభము తపము
కలిమి జేయుచు నున్నాడు శ వలసినట్లు. 324

చ. అనునెడ నిందు రం డని సకమాదర మొప్పుగ వారిఁ బిల్చె న
మ్ముని నరనాథుడుక సతీయు శ మోక్షినచేతులతోడఁ జేరఁగాఁ
జని ధరఁ జాగి మ్రొక్కుటయు శ సంరమి దీవన లిచ్చి రాజునా
ననమున సుప్రసన్నయశనప్రభ పర్వంగ నెమ్మి ని ట్లనున్. 325

ఆ. మనసునింద్రియములుశ్రమనుజేంద్ర యంతవ, శ్యంబు లగునె నీకృతసరయఁగీడొ
కింతయైన లేదు శ సంతన మందితి, నిత్తు వరము వేడు శ మెద్ది యైన. 326

క. అనిన విని యగ్నికల్పిండ్, వనఁ జనునీమది ప్రసన్న శ మగునట్టులుగా
మునిజనవంద్యా కొల్వం, గనుకంటెను మిగుల మేలు శ గలదే కోరన్. 327

వ. అని పలికి కుశకుండు వెండియు. 328

తే. ఒకటి యడిగెడఁ గృప సిగు శ కొత్తఁ జెప్ప
వలయు మీరు మాయంటికి శ వచ్చి యొక్క
ప్రక్క క్రిందుగ నిరువదియొక్కదినము
లనఘ నిద్రించి తది మొద శ లైననీదు 329

క. చరితం బద్భుతము మునీ, శ్వర దీనికిఁ గారణము విశ్చారమున కగో
చర మెఱిఁగింపు మనుడు నా, ధరణీవల్లభునితో నశతం డిట్లనియెన్, 330

వ. సురలు మునులు సురజ్యేష్ఠుం గొలిచియుండం బ్రసంగ (వశ)ంబున నప్పరమేష్ఠి
వారలతో భృగుకుశికవంశంబులకు బ్రహ్మత్వంబులు దడంబడి సంకరంబు
వాటిల్లు నని చెప్పె నప్పు డే నచట నుండి విసుటంజేసి యాసంకరంబున కోర్వక
మీయన్వయంబు నిర్యూలంబు సేయువాడ నయి వ్రతంబునెవం బిడి భవద్వ
హంబు సొచ్చి యిన్నిపోకలం బోయితి నలసి డస్సి యెప్పుడేని మీర లడ్డ
మాడుదు రప్పుడ శపింతు నిట్టిద నాయెత్తికోలు మీయందు ధైర్యహానియు
శోకంబును గోపంబును లేమికి మెచ్చి వరం బిచ్చియుం దనివి సనక తనువుల
తోడన మీరు నాకలోకం బాలోకించునట్లుగా నీగంగాతీరంబున సంఘటించితి
దానిం గని వరేంద్ర త్వంబుడెన నుదాసీనభావంబు నొంది బ్రాహ్మణ్యంబునందు
సన్నుహుండవై తది యెఱుంగుదు నీకు మూఁడవవాడు బ్రహ్మతేజోదీప్తుండయి
జనియించు వరంబు వేడుమనుటయు సమ్యావపతిదీనికంటెనుగడచినవరంబును
గలదే మదీయసంతానంబు బ్రహ్మత్వప్రాప్తమహా త్వనిర్యాధంబును గాఢధర్మ

తత్పరంబునుగా ననుగ్రహింపు మనిన నమ్ముని యట్లు యద్యోగ మూటడుము నీచుమనకుండు ప్రాకృతాభినయం డని పల్కిన నప్పటి వాఁ జేమికతంబున బ్రాహ్మణం డగు నత్రైతం గెఱింగింపజే యనవుడు నత్రాపసోత్తముండు విను మస్మద్గౌరంబున ఋషీకం డెనువాడు జన్మించి నీతనయందైనగాధి యనియెడు వానివృత్తి భార్యగా ఐరిగ్రహించు నత్తబాధనుండుదననందనుం డగు జమదగ్ని శుండు సమస్తధర్మదేవంబును నావహించు నవ్వీశేషంబు తత్పుత్తునందు ఫలి యించు నది యంతయు సకలతత్త్రియక్షయకారి యైనదైవంబుకృత్యంబు దాని వలన ఋషీకాధిపదూజనానుష్ఠానపరివర్తనంబు గలుగునది కారణంబుగా నుగ్ర త్కర్తవర్జం డగువరకురాముండు జమదగ్నికిం బరమబ్రాహ్మణ్యగణ్యం డయిన విశ్వామిత్రుండు గాధికి జనియింతురు బ్రహ్మపలుకు సత్యంబ యష్టదన్వయంబు భ్యావకులసంబంధమున జనశ్లాఘనీయం బయి వెలయంగలయది యేచు దీర్ఘంబు నకుం జనియెన నీవు సుఖ నై యుండు మని చెప్పుటయు నప్పుడమితేను భార్యా సహితంబుగ నవిశేషవినయం బగువందనం బాచరించి వీడ్కొని చనియెఁ జ్యవ నుండును నిజేచ్ఛు జనియె నిది పరశురామవిశ్వామిత్రజన్మప్రకారంబు. ౩౩1

— శ్రీకృష్ణుడు ధర్మజనుకు దానవిశేషము నెఱింగించుట. —

- క. అని కురువితామహుండు సెప్పిన విని ధర్మాత్మజుండు శ్రీప్రియ మందుచు నా తనితో దానవిశేషము, లనఘా యెఱింగింపు మనుష్యనరఁ డిట్లనియెన్. ౩౩2
- నీ. కాంప్యోపదోహయుఁ య గాంచనచారుశృంగయు ధవళాంబరకలితయును న దక్షిణయును నయి య తగుగోవుల బాత్రత్వ, భవ్యవిప్రునకు సర్వభక్తితోడ నిచ్చిన దానికి య నెన్నిరోమము లన్నిదివ్యవత్సరములు య ద్రిదశలోక మున వసింతురు కులంబున యేడుదరముల,జనముల సుగతికి య నుతు రధిప
- ఆ. కన్య భూమి గృహము యగవక మన్నము జల, ముంబరంబు శయనసహనంబు వాహనంబు విప్రవరునకు నీగి లో,కములు. రెంట సౌఖ్యకారి యందు ౩౩3
- క. అనిన విని పాండవాగ్రజుఁ, డనఘా యిన్నింటికంటె య నధికం బగుదా ని నెఱింగింపు మనుకు న్నజ్ఞనపతి కిట్లను నరఁడు ప్రసన్నాత్మకుండై ౩౩4
- తే. అర్థి గోరినవస్తువు య లగ్ధితోడ, నీగి యెల్లదానములకు య నెక్కు డరయ నఖిలభూతమ్ములకు నభయంబు నిచ్చు, టంతకంటెను మే లందు య రార్యజనులు.
- వ. అని చెప్పి విన మని మఱియు నిట్లనియె. ౩౩5
- తే. వీరశయనంబు మేలూపునీవికంటె, మఱియుఁ గొన్నింటికంటెమృతమచుజనాధ దానముల కాపు వెనకెసదానిఁ బోల, లేవు పుణ్యకర్మములలోనెవీయెన. ౩౩7
- వ. అనుటయు ధర్మజుండు దమ్ములదెసం గనుంగొనిన వార అతనిచి త్తం బెఱింగి రణమరణస్తుతి నేయ నతంకు నమరంబునం జచ్చినబంధుమిత్రజాతిజనంబుల

వలనిశోకంబు వదలి సురవాహినీనందనవాక్యంబు లభినందించె నాదేవస్తతుండు వెంశియు. 338

క. అరియైన దీనుఁడై తను, శరణం బని వేఁడినం బ్రసన్నాత్మత న
ప్సరుషుని కోరిక దీర్చినఁ, బురుషోత్తముఁ డందు రతనిఁ గ్ర బురుషవశేణ్య. 339

క. అడుగక యున్నను నాలిం, గొడుకుల రక్షింప లేక గ్ర కుతిలపడుచునె
ప్సరుఁ డేదతనము గలనరు, నెడ రుడువంగ వలయునది మగహితగుణమనఘా. 340

క. నిజదారపథులు సంతత, యజనకతులుఁ గామరోషగ్రహంతలు నగు న
ద్విజుల నరసి ధన మిచ్చుట, త్రిజగత్పూజ్య మగు నంస్తు గ్ర ధీరవిచారా. 341

వ. అనినం బాండవాగ్రజండు యాచనాయాచనంబులలో నెయ్యది దాన్వార్తంబగు
నని యడిగిన నతనికిఁ బితామహుం డి ట్లనియె. 342

చ. అడిగిన నిచ్చుకంటెను నగ్రయాచకుఁ గాఁగ నెఱింగి యిచ్చు తె
క్కుడుఁఫల మిచ్చు దానవిధికోవిద వేడుట సావు వేడఁగాఁ
బడు టది పెద్దసావు దగుప్రార్థన పూర్ణము సేయునారఁ డా
యడిగినవానిదన్నను దగ్రయారతిఁ గావఁగఁ జాలువాఁ డగున్. 343

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డతని కి ట్లనియె. 344

క. దానము యజ్ఞక్రియ నాఁగా నతులితధర్మవిధులు గ్ర గల వందు ధరి
త్రీనాథోత్తమ యధికఫలానూనం బై వెలుంగునది యెయ్యదియో. 345

వ. విన వలతుం జెప్పవే యని యడిగిన నయ్యనిమిషనదీనుదనుం డపాండవనందనా
గ్రజున కి ట్లనియె. 346

ఉ. భూసురకోటికి విసయ్యపూర్వముగా ధనధాన్యగోమణి
త్రోసలిలాన్న ముఖ్యములు గ్ర సమ్మతి నీగి సుయజ్ఞ మానసో
ద్భాసితసత్క్రియఁ నడపురభవ్యుడు యజ్ఞములుం దపంబులుం
జేసినపుణ్యముం బడయుఁ గ్ర జేయుము దానము లోపి నిత్యమున్. 347

క. అనవుడు నాతనితో ని, ట్లనుఁ గుంతితనయముఖ్యుఁ గ్ర డనఘా పెక్కుల్
వినఁబడు దానము లధికం, బనఁ దగియెడుదాన మెద్ది గ్ర యన్నిటిలోనన్. 348

వ. అని యడిగిన నయ్యాపగానూనుం డమృతనవపతి కి ట్లనియె. 349

—|| భూదానమహిమార్జవము ||—

క. దానము లన్నిటికిని భూ, దానం బెక్కుడు సమస్తధాన్యములుంబ్రభూ
తానేక వస్త్రధనరత్నానూనత్వమును భూమి గ్ర నప్రతీకతమునన్. 350

క. కనకము రజతము వస్త్రం, బును ధాన్యము వివిధరత్నములు నిచ్చినయ
వ్వినుతఫలంబుల నెల్లను, గను నుత్తమభూమిదానకర్త నరేంద్రా. 351

సీ. భూమి కెంతాయువు గ్ర భూదానకర్తయు, సంతకాలము సుఖ గ్ర మందుఁ చుండు
నమరలోకంబున గ్ర నల్పమైనను భూమి, యిచ్చిన బహుభూమి గ్ర యేలు నతఁడు

రాజు విశేషించి శ్రీ రణమృతి యొండెను, భూదానకర్తృత్వపుణ్య మొండె
బడయంగవలయుఁ బాపవఁగ నోపు బ్రహ్మహ, త్యాదిపాతకముల నైన భూమి

కే. దాన మెంతపాపాత్ముచే శ్రీ నైన భూమి

గొనినఁ గల్గెను మొందదు శ్రీ వినుము మహిత

మైనభూదానవిధియును శ్రీ నశ్వమేధ

యాగమును నదృశంబు లం శ్రీ డ్రాదిమునులు.

352

క. దారిద్ర్యముచేఁ గుందుచు, నేరిని నడుగంగఁ జోవ శ్రీ కెంతయుఁ గృతం
గూఁసవిప్రున కుర్వర, వారనిదయ నీగిఫలము శ్రీ వాగ్గోచరమే.

353

తే. యాగకర్తయు శాంతుండునైనయట్టి, విప్రుఁ బ్రార్థించి యైన నుగ్రవీరతిగ్ర
హంబు సేయించు టత్యధికంబు భూమి, దానవిధివిశేషంబులలోన నెల్ల.

354

క. విను మర్హుఁ డైనవిప్రున, కనఘా గోచర్య మాత్ర శ్రీ యగుమేదిని ని
చ్చినఁ బోనియట్టి పాపము, నినుపాడువునఁ జెడనితమము శ్రీ నెందును గలవే. 355

క. ఆజిహ్వాప్తమృతులు గురు, పూజకులును మఱియు నెట్టి శ్రీ పుణ్యాత్మకులున్
రాజోత్తమ భూదాన, భ్రాజిష్ఠునిఁ బోల రండు శ్రీ పరమమునీంద్రుల్.

356

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు నిట్లను భూదేవి జనులకు హితంబుగానానతిచ్చిన
వాక్యంబులు భూగీత లనం బరంగు వాని విని పరశురాముండు భూదానపరుం
డయ్యె నని విందుము పాండవాగ్ర జా యవి నీ వాకర్ణింపుము.

357

క. నను నిందు రెండులోకము, లను జెడనియశస్సుఖంబులం బడయంగఁ గో
రినయ ట్లయినను దీనికి, నెన లేవునుఁడీ తలంప శ్రీ సేధర్మములున్.

358

చ. ఇతరులదానమేనిఁడమరయ్యాగియయేనిని నన్ను మార్తురే
మతి సరకాధివాసగతి శ్రీ మాన్వఁ డలంచుట గల్గినన్ సమం
చితముగ భక్తి నిచ్చుట కుశీలత మార్పుట నాకు హర్ష భా
సితయుఁ బరాధవవ్యథయు శ్రీ జేతనుఁడీ యిదె చాటి చెప్పెదన్.

359

క. వినుఁ డుభయలోకముల మే, లొనరింతుం గీ డొకింత శ్రీ యును నిలువఁగనీ
క నిరానంబు నొనర్తును, నను నిచ్చిన నెట్టిదుర్జ్జనములకు నైనన్.

360

వ. అనియె నని యవ్వాక్యంబు లువన్యసించి దేవ న్రతుం డన్నరదేవోత్తమునకు మ
ఱియుం జెప్ప నవ్విషయంబున నింద్రుం డడుగ బ్రహ్మసృతి నెప్పినవచనంబులు
వినుముచెప్పెద.

361

ఆ. భూమి రత్నగర్భ శ్రీ పురుహూత యటు గాన, కలుగు భూమిదానకర్త యైన
వాని కశ్వహ స్త్రివనితాదిసర్వర, త్నములు నిచ్చునట్టియమితఫలము.

362

క. వసుదాయిని యైనవసుధ, నొనఁగివలనిఁడన్న తన్న శ్రీ యొనఁగె ననుచు సం
తనవడు భూతము లన్నియు, ననమానము భూమిదాన శ్రీ మమరాధీశ.

363

క. విను రాజులకు నవశ్యంబును జేయఁగ వలయు నధికభూదానము రా

జనువాఁ డఘముల కాకర, మనఘా యది తక్క నొంట య నది వ్యయ మగునే.

ఆ. పూర్వదత్త యైవభూమి నెవ్వఁడు పుచ్చి, కొనియె నతఁడు దనదురకులమువారి నిరువదొక్కతరము య నరకవాసులఁ జేయు, దాను నడుము గాఁగ యధర్మనిరత.

క. మును దా విప్రున కిచ్చెద, నని భువి యీ కుండుకంటె య నధికపుఁబాపం బును నడుగ కచ్చుటకు మిగి, లినపుణ్యము నెందు నరయ్యలే వండు బుధుల్.

వ. అనిన విని యశాతశత్రుండు సురనదీపుత్రుతో దానపరు లయినమానవులకు దాతవ్యంబు లగువానివిశేషంబు లెఱింగింపజే యనుటయు నతం డన్నకనక పానీయ ప్రముఖంబు లైనపదార్థంబులవిశేషంబులు గల వని యెఱింగించెద నొక్కనాఁ డన్నంబువిషయం బైనదానంబుప్రకారంబు. 367

క. ఏ నడుగఁగ నారదముని, మానితముగఁ జెప్పినట్టిమాటలు సువ్యక్తానూనవృత్తిఁ జెప్పెన, భూనాయక యేకచిత్తమున విను వానిన్. 368

క. మునులును దివిజులు నన్నము, వినుతింతురు లోకతంత్రవిధి క్రతువులుఁ దక్కునుగలసర్వము నన్నంబున నడచుం గాన యన్నము విశిష్ట మిలన్. 369

ఆ. అన్నదానసదృశ య మగుదాన మెందు నె, న్నఁడును లేదు గావునను విధేయ మన్నదాన మధికయత్నపూతంబుగాఁ, బూని దానిచేత య పుణ్యతమము. 370

సీ. ప్రాణంబులకు విధారక మన్న మింటిజ, నంబుల కుడిగి యైవనను సుభక్తి నతిధికిఁ బెట్టుట యధికపుణ్యము శ్రాంతి, వృద్ధుఁ దాపసు బాబురవికలు వనితఁ గడపఁ గా దాకలి య గదిరి యర్థించిన, గృహమేధి కవమతి య గినుక దగదు కాలంబుతోఁ గుక్క య మాలఁడు దుది గాఁగ, నాఁకొని వచ్చిన య ననుగుణముగ

ఆ. నాచరింపవలయు య నాహారకల్పన, మునుల దేవపితృసమత్కరముల నన్నదానవిధుల య నాదరంబుగఁ బ్రియ, మొందఁ జేతఁ బోల్యవొండువిధులు.

క. కులమును విద్యయు వృత్తము, నలఘుమతీ యన్న మిడుటకై యడుగంగా వలవదు విప్రుని నాదర, మలరంగా నిడుట లెస్స య డిగినమాత్రన్. 372

వ. అని వెండియు. 373

తే. అజఁడు కల్పదియం దన్న య మమృత మనియె, నన్నహాని బలాధికు య నైన దుర్బలాత్ముగాఁ జేయుఁ గావున య నెన్నభుక్తి, సకలధాతువృద్ధికి నయ్యజనము గోరు.

క. అని యతఁడు వల్కె ననియును, విని యన్నము సవినయముగ య విప్రాదులకున్ మనుజేశ యిడుదు నీవును, మన మలరంగాఁ బెట్టుమీ సమస్త జనులకున్. 375

ఆ. అన్న మిడిన మణిమయమావాసశయ్యాన నములు నమతృభోజనంబు హృద్య మాల్యలేపనములు య మహనీయమహిళాను భవముఁ జిరత నొందు య దివమునందు.

376

సత్యత్రదానమహిమాతిశయనిరూపణము. శ్లో. —

వ. అనిన విని యుద్ధిమృదుంబు సత్యత్రవిషయంబు లైనదానంబుల తెఱం గెఱింగింపవే
యనుటయు నిట్లు దేవకీదేవి యడుగ నన్నారీరత్నంబునకు నారదుండు సెప్పిన
వాక్యంబులయన్గంబు లుపన్యసించెద నాకర్ణింపుము. 377

సీ. 1 కాశైః బ్రాయస మబ్జగర్భునితార మా,షములు మాంసమ్ము నంజంగఁగలుగు
నన్నంబు శశితార్యయందు గో వార్ద్రా న,దితితారఁ బులగంబు శ దీపు గలయు
నట్టులు గురు తార శ నధిప సువర్ణ మా,శ్లేష రూప్యము మఖఁ శ జెల్లు నుప్పు
తిలలు భగం డధ్యదేవత యగుతార, జెఱకుఁదేనియ నుపాసి క్త మైన

తే. భక్త ముత్తర ఫల్గునిఁ శ బాలతోడ
షష్ఠికాన్నంబు రవితార శ నకరిరథము
చిత్తనాడు శ్రీగంధపుఁడెక్క స్వాతిఁ
దనకుఁ బ్రియ మైనయని మేలు శ దానమునకు. 378

సీ. అనఘ విళాఖ నె శ ద్వనురాధఁ బైచీర, విను జ్యేష్ఠ దగఁ గఱిరవేము గూర్చి
ముల్లంగి మూల న్నన్మూలఫలంబుఁ బూ, ర్వాషాఢఁ బెరు పుత్తరరాఖ్య యైన
యాషాఢ మాఠీకార్ద్రాన్నంబు హరివసు,జలతారకములఁ గంఠబళము గుజ్జ
లమరినబండ్రియు శ యవలుఁ బూర్వోత్తరా, భాద్రపౌష్ణాశ్విన్వీధరణులందుఁ

తే. 4 గ్రావ్య గలమేకనంజుఁడు శ గొఱియయెఱచి
గంచుకుండతో మొద వశ్యకలితశకట
మతులతిలధేను లీఁ బాడి శ యభలతార
కముల నీగులు నూర్ధ్వలోకములఁ జేయు. 379

వ. అని యెఱింగించి యమ్మానవపతితో నమ్మాననీయుం డిట్లనియె, 380

క. అలఘుతరనకలకామ్యంబుల నిచ్చినయట్టిమహితపుణ్యం బై తా
నెలుఁగుఁ గనక మిచ్చుట యని, పలికెం గర్మజ్ఞుఁ డత్రి శ పరహితచరితా. 381

తే. కనక మాయః ప్రదంబు పావనము భావ,శుద్ధి నొనరించుదాతకుసు వ్రతమున
వేక్కతో దాని నిచ్చుట శ వేఱ పొగడ, నేల యనియె హరిశ్చంద్రుఁడెద్ద తేజ.

క. పానీయదాన ముత్తమ, దానం బని యఖిలధర్మతత్త్వదృఢపరి
జ్ఞానానూనం డగుమను,మానవపతి సెప్పె నృపనమాజవరేణ్య. 383

క. కావునఁ జెఱుపులు నూతులు, బావులుఁ గొలఁకులును నెపుడు శ పారవవర్యా
కావింప వలయు నవి గడుఁ, బావనములు పుణ్యలోకభాగిత నిచ్చున్. 384

క. అనఘా యెవ్వనికావిం,చినసలిలాశయమునందుఁ శ జెలఁగుచు గోవుల్
గొను నీ రాతనివంశం,బున కవి గావించు నూర్ధ్వభువనప్రాప్తిన్. 385

1. గ. కర్తవ్య. 2. జ. నగలు. 3. అ.భాద్రలఁ బౌష్ణాశ్విన్వీధరణు. 4. అ.గొలుబరాజమాషంబులు గొఱియ.

తే. ఆక లేక యెవ్వనిజ్యలాశయమున, మండువేసవియందును శ మనుజుకోటి
యవభృథసన్నానపానబుకలాచరించు, నతఁడు వొందఁడు విషమదుర్గ్లాభిగతులు. 386

క. యాగాదికర్మముల కుప, యోగింపంబడుటఁజేసి శ యు త్తమము ఘృతం
బాగురువస్తువు నిచ్చుట, యాగములకు నగ్నికిం బ్రయం బై యంపన్. 387

తే. గర్భగ లాసఁగిననరుఁడు భూసురు లొనర్చు
నాచమనముఖకర్మంబులందు వస్త్ర
భాగఫల మొందు నెగడికి శ బాచనమున
కింధనము లిచ్చి ధనముల శ నెనక మొనఁగు. 388

ఆ. ఛత్ర మిచ్చి కాంచు శ బుత్తులఁ బురుషుండు, సకలకామ్యదానశ్రమముశకట
మిచ్చు టనఘ చెప్పు శ లిచ్చినఁ గంటకు, లై నరిపులఁ ద్రొక్కియతఁడుదిడుగు.

క. తిలలు పితృభోజ్యములుగా, జలభవుఁడు సేసె బిత్తవిశ్రవయ మలరఁ గడుం
దిల లిచ్చిన శుచు లగుమరు, దొలఁగుం బర్వసురతాద్రిదోషము లెల్లన్, 390

తే. దివ్యముని యగుకాశ్యపురభవ్యగాత్ర, ముల జనించి భవ్యంబులై శ తిలలువెలయు
నట్లు గావునఁ దత్కృత్యయజన మఖిల, వస్తుయజనంబుతో సరివచ్చునంపు. 391

క. తిలదాన మఖిలధానం, బులకంటె విశిష్ట మెల్లమునును నియతిం
దిల లర్హము లగుపాత్రం, బుల కిచ్చియ కాదె పెంపు శ వొందిరి వత్సా. 392

వ. అని చెప్పి యాపకాతనయం డొక్కవిశేషంబు వినిపింప వలసి ధర్మజున కిట్లనియె.
ఉ. దానము లాదిగాఁ గలుగుధర్మము లెల్లను జేతకున్ నిజా

ధీనపుఁజోటు గావలయు శ దేవతలన్ మునులుం జతుర్ముఖుం
గానఁగఁ బోయి యజ్ఞముఖకర్మసమాచరణార్థ మై తదీ
యానుమతిం దగం బడసి శ యయ్యయిచోటుల నాచరింపరే. 394

క. కాననము గిరులు నదులును, నానాతీర్థములు భూజ్యనంబుల కెల్లన్
భూనుత సాధారణములు, వానను ధర్మములు సేయ శ వచ్చు నిజేచ్ఛన్. 395

ఆ. అధిప నామనమనశ్రయందుఁ దోచినయది, యాచరింప వలయునర్థ మగుటఁ
జేసి దీని నీకుఁ శ జెప్పితి గోదాన, శస్త్రమహిమ నినుము శ విస్తరింతు. 396

సీ. గోవు లెక్కుడు తపోభావితాత్ములకంటె
ననినఁ దద్దారవంశబునకు మేర
గలదె సత్యాఖ్యలోకంబున నవి సోమ
సంగతత్వంబున శ సంచరించు
విసతహోమముల కెల్లను బాలుఁ బెరువు నే
యును నిచ్చు గర్వనంబునకు నొదవుఁ
దోలు శృంగంబులు శ వాలంబు రోమచ
యము శక్యస్మాత్రము శ లఖిలవత్త

- ఆ. నముల కువచరించు శ్రమము శీతాతప,వ్యథయు లేమి నెపుడు శ నతిభరంపుఁ
బనులు సేయు గోవు శ్రావ్వాణుఁడన నేక, తత్త్వ మగుటఁ బరవ్యధంబుఁగాంచు.
- క. గోవుల విప్రుల కిచ్చిన, నేవిషమపుగతులఁ బొరయ శ కేరికి నరుగం
గా వశము గానిలోకము, లావాసంబులుగ నిలుతు శ రతిసుఖవృత్తిన్. 398
- క. గోవులపా లమృతం బని, దేవేంద్రుఁడు సెప్పెఁ గాన శ ధీరత్వనిధి
గోవు నొసఁగ నమృతము ప,ద్భావంబున నిచ్చినట్టిఫల మొడఁగూడున్. 399
- తే. అనఘ గోవులు ప్రాణంబు శ లని సమ స్త,మునులు సెప్పును రట్లు గాత్రవనఁదలంపఁ
బ్రాణదానవిధానసంప్రాప్త మైన, ఫలము గోదానక ర్తకుఁడగుఁజూపె. 400
- క. కూరునకు నా స్థికునకు దు,రారంభున కిచ్చినం బరమమఃఖమునుం
గూరును గో వది దాతను, నారకఁ జేయుం బరీక్షణము గడు వలయున్. 401
- ఆ. గొడ్డు బడుగుఁ దెవులకొంటుఁ గ్రే పెడలిన, దాని నెచ్చుటని శ మాన మైన
యట్టిదాని నొకట శ నాయానపడి యున్న,దాని నీరు గోప్రదానవిదులు. 402
- క. విను పుణ్యలోకముల కా, వనఘా విప్రులకు గోచరయంబులఁ బెక్కి-
చ్చిన నవి దాతకు మోక్షం,బును జేయఁగఁజాలు సంక్రూపూర్వాచార్యుల్. 403
- వ. అని చెప్పి గాంగేయుం డన్నపానీయదానఫలాతిశయంబులు వెండియు వినిపింప
వేడ్కసేసి యవ్విభున కిట్లనియె. 404
- సీ. అధిప యింకను విను శ మన్నంబు జలమును, నిచ్చుట యీవుల శ కెల్ల నెక్కు-
డగుట నే జెప్పెద శ నమృతసుధాన్వధా,నామముల్ సురలందు శ నాగకులము
నందును బితృకోటియందును వ ర్తిలు, నన్నంబునకు నోలి శ నట్లు గాక
యది ప్రాణ మంస్థ మ్రహాత్ములు గావున, దానిఁ బెట్టుట ప్రాణదానసమము
- తే. విను విశేషించి తత్వాకర మునకు జల ము
పాశ్రయము చంద్రునకుఁ బుట్టు శ బట్టు నయ్యె
జలము చంద్రుండు గాఁడె యోగవధులఁ బ్రోచుఁ
గాన యుత్తమ మన్నంబుకంటె జలము. 405
- వ. అని పలికి మఱియును. 406
- క. తనకుఁ గలయట్టియన్నము,నన సురపితృపూజనములు శ నరునకు నడవం
జను నతిధిరర్హము దా,నన తగ నొనరించువాఁడు శ నరవరముఖ్యా. 407
- వ. అని నిర్దేశించి తిలదానం బత్యాదరణీయం బని ప్రసంగించి యది వినినదియైనను
నేమి తద్విషయంబున కొక్కయితిహాసంబు గలదు చెప్పెద విను మని పలికి యని
మిషనదీనందనుండు కుంతీనందనాగ్రజుతో నిట్లనియె. 408

శ్రీ మదాంధ్ర మహాభారతము

- సీ. మధ్యదేశమునగ్రామంబు విద్యజ్ఞున, బహుళ మై యొక్కటి శ పర్ణశాల
యనుచేర నొప్పారు శ నందుల విప్రుని, శర్మినామునిఁ బ్రీతి శ జముఁడు పిలువఁ

బనిచి దానముల కల్లను దిలదాన మె, కుడు తిలలకుఁ బితృకోటి వేడ్క-
సేయుఁ బాపంబులు న సెందవు తిలభక్షిఁ, బుణ్యకర్తృత్వంబు న బుద్ధి గోరు
తే. దేవే దిల తొప్పు పిపుల న కిమ్ము భక్తి, ననియె వస్త్రదీపము లీగి న యతులదాన
మనఘ చీరఁ దివియలనమరపితృన, మర్చనము సేత పరమధర్మ మని చెప్పె.
వ. అని యట్లు యమబ్రాహ్మణసంవాదంబు వినిపించి శాంతనవుం డమ్మహీశాంతు
నాననంబు సవిశేషాదరంబున నాలోకించి. 410

క. వినుపృథివియును సరస్వతి, యును గోవును దానవిధికి న నొక్కంతలు గా
విని యుడుదు వీనిం బో, లినదాతవ్యములు నొండు న లే వని విందున్. 411

ఆ. రాజముఖ్య తగునరసత్తి శిష్యున, కొనఁగ భూమిదాన న మూర్ఖితముగఁ
జేసినట్టిఫలము న సిద్ధించు ధేనువు, నిచ్చుటయును భూమి న నిచ్చినట్లు. 412

క. అనయముఁ గొందెవు వెలకుం, గొన వచ్చును సారభూత న గోవును దానం
బున ఫల మధికము దానము, గొనినారేఁడు సుఖము దానం న గొనుఁ జేసేతఁ.

ఆ. దేవపితృసమర్చనావాసములు గోశ, కృత్వ లేపనమునఁ న గీర్తనీయ
శుచితఁ బడయు ననిన న సుత్ర గోవుల, భూరిమహిమ వేష న పొగడ నేల. 414

తే. కుడువునకు ముంద కొడ్డులగోవునకు న
మంచిత గ్రాసముష్టి నిత్యైంబు సేడు
గాల మిచ్చిన నతఁ డెల్లకామ్యములును
బ్రాహ్మణుల కరి నొనఁగినశ్రఫలము వడయు. 415

క. గోదానవిధము సుపథగ, మై దాతకు నెల్ల మేలు న నాపాదించున్
వేదప్రియ యది దురితో, త్వానక మగు నాతనికి విశవథగత మైనన్. 416

— శ్లోక పరిత్రమ శ్లోకం —

తే. దుష్ట మైనగోదానంబు న కష్టవృత్తిఁ, దెచ్చె నృగనాముఁ డగుజగతివిభునకు
న త్రైతం గితిహాన మై న యవనిఁ బరఁగు, వినుము సెప్పెద దాని విశవేకధుర్య.

క. ద్వారవతి నొక్కనూతం, దోరపుడను వక్కజ మగుతొండ నొకటి న
చ్చేరువ మెలగుజనులు గని, నీ రది గలఁగించు నిట్ల న నిలిచెనయేనిన్. 418

క. అని బలువ్రాకులు వేగమ, కొని వచ్చి తగిల్చి లావుగొని తిగువఁగ నా
ఘనజంతు వచలితం బై, యనికికి విస్మయము నొందునల్లంబులతోన్. 419

తే. కృష్ణపాలికిఁ బోయి యశ్శీట మున్న, తెఱఁగు సెప్పినఁజని దానిఁగదిగిచెవెడల
నవ్వుహాత్ముఁ డెఱింగియ్యనరితోడ, నడుగ నది యేనున్నగుఁడఁజూమ్మనియెనశు.

వ. అనిన విని యద్దేవుండు నీ వనేకగోసహస్రంబుల విప్రజనంబుల కిచ్చి తని విందు
మిట్టిదుర్జన్మంబు నీ కేల వాటిలె ననుటయు నమ్మనుడవల్లభుండు. 421

నీ. ఊత్తమబ్రాహ్మణుం న డొకనికి నొక్కనాఁ, డొకగోవు నిచ్చితినెల్ల మలర
నతఁడును గొనిపోయె న నది మేత కరిమా, కడువులలోపలఁ న గలసి వచ్చె

గోవుల మఱియును శ్ర గోపాలకులు దాన, విధికి నై తెచ్చుచో విధివశమున
వానిలో నదియును శ్ర వచ్చిన నెఱుంగక, దానంబు సేసితి శ్ర దాని మున్ను

ఆ. గొనినయతఁడు నడవి శ్ర కని యిది నాదుగో

వనియెఁ బిదఁ గొనిన శ్ర యతఁడు పెనఁగి

నాకు నృపతి యొనుఁగె శ్ర నా నిద్దఱకును వా

డైన నన్నుఁ గాన శ్ర నరుగుడెంచి.

422

వ. తమ ముందటి తెఱం గెఱింగించి.

423

క. ఇచ్చినవారల కొనఁగా, వచ్చిన నడ్డంబు గలదె శ్ర వసుధాధిప యం

చిచ్చుఁ గడు నొచ్చి పలికిరి, వెచ్చనినిట్టూర్పు లడర శ్ర విప్రు లిరువురున్. 424

వ. మఱియుం బాడముమాటలూన మొదవుపోకడ నాకుఁ దెల్లం బగుటయు. 425

ఉ. దానికి నేను జిత్తమునఁ శ్ర దాపము నొందుచు మున్ను గొన్నయ

మ్మానితవిప్రు వేడికొని శ్ర మంచివి గోవులు నీకు నూఱు వే

యైనను నిచ్చెదన్ విడువరయ్య మహీసురవర్య నెమ్మి న

ద్దెనువు నన్న నాస్యమున శ్ర దీనత దోఁపఁగ నాతఁ డిట్లనున్. 426

తే. పాలుగడుఁబెక్కుదాని¹ స్రబాములెన్న, వెయ్యకర్మలిగలదుమృత్ప్రియసుతుండు

పాల కేఢ్చినయవుడ చ శ్ర న్నట్టనిచ్చు, నేది ప్రాదైన నట్టిగో శ్ర వెందుఁ గలదు.

క. శ్రీవోలె నింటిలో నా, గో వుండఁగఁ జూతుఁ గానికొటి మొదవులుం

గావు సరి దాని కని భూ, దేవుఁడు వోవుటయు నేను శ్ర దీనత దోఁపన్. 428

చ. కనకము ధేనువుల్ మణినికాయము లిచ్చెద నేమి యైనఁ ద

క్కును మది కిట్ట మైనయది శ్ర గోరుము గోవున కంచుఁ జేరి త

క్కి నధరణీసుపర్వునకుఁ శ్ర గీర్వడి యెమ్మెయి వేడికొన్న నే

గొన భయదీయరాజ్యమును శ్ర గుత్తితప్పత్తికి నియ్యకొందునే. 429

తే. అనియెఁ గాని నామాట శ్రైకొనఁడ యాతఁ, డట్టియెడఁగాలవశగత్రియావహిల్లి

యమునికడ కేఁగ నాతోడ శ్ర నతఁడు వికచ, నలినలోచన యిట్లనిరవలికెఁబ్రీతి.

చ. జనవర పుణ్యకర్మము ల్గనంఖ్యము లీ వొనరించి తొక్కవి

ప్రసిధన మజ్జలం గొనుటఁ శ్ర బొందె సకల్బిషభావ మల్పు మి

ట్లానరినరెంట నయ్యెనుమృహోన్నతిదుర్గతులందు మున్ను నీ

చనునెడ యెద్ది నావుడు ²నృసాఖ్యపుఁజోటని నమ్మతించితిన్. 431

ఆ. అట్టు లియ్యకొనినయాక్షణమాత్ర మ, స్రకము క్రిందుగాఁగ్రధరణిఁ బడఁగ

వలసె నవుడు వింటి శ్ర సలఘుకృపార్ద్రవ, ర్ణాలికలిత మైనయమునిపలుకు. 432

వ. అది యెయ్యది యంచుని.

433

తే. వాసుదేవుఁ డనేకసంక్రమణముల, కథిప నీయున్నచోటికి శ నరుగుడెంచి
యుద్ధరించు ని న్నట నిత్యసినధిసౌఖ్య, మైనలోకమునకుఁ జను శ దనఘ నీవు. 434
వ. ఇట్లు వినుచు నిలాతలగుబునం బడి కృకలాసత్వంబు నొంది చరియించు చుండి
నేఁడు దైవవత్తం బయినచిత్తవర్తనంబునంజేసి యిక్కూపంబునకువచ్చినయపర
క్షణంబునం గృకలాసంబులకు లేనిమేనిపెం పావహిల్లిన నుల్లంబు నవిస్మయంబగు
చునుండ యమప్రసాదగుబున నెప్పుడును మాయనిపరిజ్ఞానంబు వర్తిల్లు నున్నంతం
బరమయోగీంద్రభావ్యం బగునీభవ్యసన్నిధి దొరకొనియె నని శలికె నప్పు డప్పు
డమితేనికీఁబూర్వాచరితపుణ్యకర్మాచరూపం బగురూపం బావిర్భవించిన దానికిం
బ్ర మోదభరితుం డై యతండు. 435

ఐతి శృంగంః శ్రీకృష్ణవలనఁ బాపవిముక్తుఁ డై పుణ్యలోకమవకుఁ బోవుట. ఐతి-

తే. దేవ నీ దగుకారణ్యదృష్టి యమృత
పూరమునుబోలె నామోదఁ శ బోలయుటయును
దీనదశ వాసె భవదనుర్జ్ఞానిరూఢి
నేను జనియెద నంచితశ్రసానమునకు. 436

క. అని సవినయప్రణామంబున నారాధించి వృష్టిశ్రుంగవు. దగ వీ
డ్కొని యానృగుఁడు విమానంబున నుత్తమలోకమునకుఁ శ బోయె నరేంద్రా.
వ. ఇవ్విధంబున. 438

క. భరితానందుఁ డగుచు నృగుఁ, డరిగిన లోకహితకారి శ యై కృష్ణుఁడు ని
ర్భరమధురతాతిహృద్యాక్షరంబుగా నిట్లు లనియె శ గౌరవముఖ్యా. 439

క. ధరణీసురధనహరణము, దురితతమము నృపున కధికశ్రద్ధోషము నృగగో
హరణముక్రియ విప్రస్వా,హరణము భూపాలవరున శ కావడఁ దెచ్చున్. 440

వ. అనియె నివ్యాక్యంబులు నీకుం జెప్పవలవ దైన నితిహాసావసానవర్తి యగుటం
జేసి వినిపించితి నని చెప్పి యప్పొండవార్గజుతో భీష్ముండు వెండియు. 441

క. సత్సంగతి సజ్జనులకు, సత్సవ మొనరించు నృగున శ కున్నతిఁ ద్రిజగ
ద్వత్సలుఁ డగుకృష్ణుండు స,ముత్సుకతం జేరఁ జనుటయొనఁగినమాష్ఠిన్. 442

వ. అని పలికే మఱియును. 443

క. దానము సమగ్రఫలదము, భూనాయక గోవునెడ విశ్రబుద్ధత్యము గీ
డైనది గావున గోస,మ్మానన మేమటక యుండు శ మది నేప్రొద్దున్. 444

వ. అనిన విని ధర్మజుండు గోవులయెడ విరుద్ధాచరణంబున నయ్యెడుదురితంబుతెఱుం
గఱింగించితి గోదానఫలవిశేషం బింకను విన వలతుం జెప్పవే యనుటయు నని
మిషనదీనందనుం డివ్విషయంబున నైనదియొక్క యితిహాసంబు గల దాకర్ణింపు
మని యలిసి కి ట్లనియె. 445

అథా గోప్రభావవిషయకం బగునాద్దాలకపుత్రా చరిత్రము. అథా-

సీ. 1 అనఘుఁ డౌద్దాలకి శ్రీ యనుమహాముని తన, తనయునిఁ బిలిచి యిరధ్యముఁలుదర్శకట్టయు జలపూర్ణకలశంబుఁ బువ్వులు, మఱచి వచ్చితి ² నేటికమడఁ గుమారకొని రమ్ము వేగంబు శ్రీ చని యన్న నాచి కే, తాహ్వయుం డగునతం శ్రీ డరుగునంత వాహిని పొంగిన శ్రీ వట్టోడి యవి వోయె, గానక యాతండు శ్రీ గ్రమ్మఱంగ

ఆ. నరుగుడెంచి కాన శ్రీ ననుటయు నాఁకలి, దనదుక ర్తవైకృతంబు సైఁవఁ జాల కలిగి యోరి శ్రీ జముఁజూడఁ బొమ్మని, శాపమిచ్చెఁ దండ్రి శ్రీ భూపవర్య.

వ. ఇట్లు శపియించిన నబ్బాలకుండు గేలు మోడ్చి ఫాలంబున మోపికొనుచుం బ్రసన్నుండ వగు మని పలుకు నలుకఁగా జేతనారహితుం డై వడుటయు నమ్ముని వరుండు. 447

క. కనుఁగొని పశ్చాత్తాపం, బున నుల్లం బెరియ నిట్లు శ్రీ పుత్రకు నే నే పనికై చేసితి విగతా, నునిఁ గా నని మూర్ఖ మునుఁగుతమం బడియె ధరన్. 448

వ. పడి యొక్కింతసేపునకుం దేటి తనయుం దేటిచూచి యస్మ లాలుక నబ్బాలకు నురంబున మొగంబు మోపి చేప్చ దక్కి యుండ నద్దినశేషంబును నయ్యామిని యనుం జనియె నూర్వోదయనమయంబున. 449

ఆ. అతనికన్నునీర శ్రీ నాపుతం బైనయా, శవము చేతనించి శ్రీ చలన మొంది యెలమి నత్తవస్త్రి శ్రీ యీయించు చుండఁ గ, న్దెఱచె నిట్లు మగుడఁడెదివినొంది.

క. తనుఁ గనుఁగొనియెడిసుతుతో, మునిపతి యిట్లనియెఁ బుణ్యములప్రోకవు నీ వనఘ చని పుణ్యలోకముఁ, గని మత్పుణ్యమున రాక శ్రీ గలిగెను మగుడన్. 451

క. నీ దగుతనువునదివ్యా, మోదము సాంద్ర మయి సోడు శ్రీ ముట్టెడు నత్యా హ్లాదమహాశ్చర్యనము, తావి యగుచు నీగతాగ్రతమలం జెపుమా. 422

వ. అనిన విని యమ్మునిపతికిం బ్రణమిల్లి యక్కుమారుం డిట్లనియె. 453

సీ. నీయాజ్ఞఁ జని కమ్రసీయవిశాల మై, మణిమయత్వంబున శ్రీ మహిత మగుచు వెలిఁగెడునమవ ర్తికొలుపుకూటముఁ బ్ర వేశించితి నాతండు శ్రీ సేరఁ బిలిచి యంచితాననము వ్రేట్టించి భవద్దార, వాతిశయంబున శ్రీ నర్మముఖ్య పరిపూజనముల సంభావించె నతనితో, నేలోకమున వస్యించువాడ

తే. ననఘ యానతి యమ్ము నా శ్రీ కంటి ననిన
నీవు సావపు నీతండ్రి శ్రీ నిన్ను జముని
జూడఁ బొమ్మని పనిచినఁ శ్రీ జూచి తంద
యరుగు మమ్మునివగ వేద శ్రీ ననియె నతఁడు. 454

వ. అనుటయు నట్లు కాక మిగిడి పోయెద నీకడకు వచ్చితి ధర్మమయుండ వగునిన్ను దర్శించితిం బుణ్యలోకంబుల దర్శింప వేడఁ వుట్టెడుఁ జూపవే యని విన్నవించిన.

1. గ. చ. జ. క్షేత్రకేతుం డనువి శ్రుతముని. 2. ఆ. నేటిమడుదొరఁ, 3. చ. తనయు డెనబాచి,

ఉ. అంచితవాహనాకలితశయానముఁ దేరఁగఁ బంచి నన్ను నె
క్కించి సహాధిరూఢుఁ డయి శ్ర కేల్ దనకేల నమర్చి సత్కథా
సంచయవర్తనం డగుచుఁ శ్ర జారుముఖాబ్జవికాస మొప్పు వ
ర్తించుచుఁ బుణ్యలోకములు శ్ర ప్రీతి యెలర్పఁగ నాకుఁ జూపినన్. 456

తే. నయనములకుఁ శ్ర త్తమున కాశనంద మొనఁగు
నట్టిమణిగేహవాషిష్ఠ్యానములును
బరమభక్త్యభోజ్యాత్మకశ్రగిరులు హృద్య
దుగ్ధఘృతమయఘనసర్వత్తులును గంటి. 457

వ. మఱియు గంధమాల్యదివ్యాంబరాభరణప్రముఖంబు లగుభోగయోగ్యపదార్థం
బులు మహారాసులై యుండ నాలోకించితి నీలోకంబు లేపుణ్యంబులు సేసినజను
ల కనుభావ్యంబు లని యడిగితి నడిగిన ధర్మరా జట్టిటివారినని యెఱింగించి యిం
దధికవిభవంబు లైనయట్టిమానసీయస్థానంబులు గోదానంబు లాచరించినవారల
యవి భక్త్యభోజ్యగిరులును దుగ్ధఘృతనదులును వారివయని చెప్పి వెండియు. 458

క. మానితపాత్రము సదను, ప్థానంబును బ్రీతిభక్తిసంపన్నతలున్
ధేరువుమేలిమియు గలదానము ఫలమిట్టి దనఁగఁ శ్ర దరమె యజునకున్. 459

తే. బలము లేఁ బ్రాయమును రూపుఁగలుగునట్టి, గనపయెద్దు సద్ధర్మవిశ్రపునకునిచ్చి
నతఁడు సద్విధి గోదాన శ్ర మాచరించి, నతనివడిసినగతిఁ గాంచు శ్ర ననఘచరిత.

క. గోవులు సూర్యునియుజ్జ్వల, గోవుల యట్లగుటఁజేసి శ్ర గోదానపరుల్.
భూవినుతా సూర్యసవృష, లై వెలుఁగుదు రిట్ల చెప్పు శ్ర. నాగమఘణితుల్. 461

క. అని పలికి ఏమకొలిపిన, మునివర యజ్ఞమునిచరణముల కెఱంగి ముదం
బున వచ్చితి ననె జనకుని, మన మానందరసపూరకమయతం బొంగన్. 462

— శ్లోక ఇంద్రునకు బ్రహ్మ సేవిన గోదాన విషయక వాక్యములు. —

వ. అని చెప్పిన విని కుంతితనమాగ్ర జంఘ గోదానకర్త లెందేని వసెంతు రాలోకం
బెట్టి దెఱింగింపు మనిన నన్నరదేవునితో దేవవ్రతుండు దీనికి బ్రహ్మవాక్యంబులు
గల విట్ల యింద్రుం డడిగిన నతనికి బ్రహ్మ యి ట్లనియె. 463

ఆ. అడిగి మేలు సేసి శ్ర తాలోక మెవ్వరు, నెఱుంగ కునికి డెల్ల శ్ర మేను సువ్ర
తాత్మ్య లైనమునులుగనతులపాతివ్రత్య, సతులు నెఱుంగుదుమువిశ్రళాచిత 464

క. విను మయ్యోడఁ గాలక్రమ, మును డప్పియు రోగములును శ్ర ముదిమియు లే వ
వ్వినుతస్థానం బవ్యయ, మును గేవలసార సంప్రమోదకరంబున్. 465

వ. దానిపేరు గోలోకంబు. 466

క. గురుశుశ్రూషకులును స, త్యరతులు శమదమవినిర్మలాత్మలు దుర్బ
త్యరహితులు నిల్తు రను, త్తర మగునచ్చోట గోప్రదానపరులతోన్. 467

వ. అని వెండియు. 468

- ఉ. దాయధనంబు సంగరవిగ్రధాసముపాత్తితమున్ సధర్మకో
పాయసమాహితలబును శుభభప్రతిపాదనలబ్ధమున్ మరు
న్నాయక వెంశియుం గలుగునాయపుఁజోష్ణలసాములుం దగున్
గోయజనార్థనత్కియలకకుం బెఱసాముల నైనఁ గీ డగున్. 469
- క. విను గోలోకంబును గడ, చినలోకము గలుగ దూఁది య చెప్పెదఁ బుణ్యం
బునుగోప్రదానవిధి మిగిలినయట్టిది వత్స యొండు య లే దరయంగన్. 470
- తే. ఆగమాధ్యయనంబు వ్రతాభిరతియు
నైజకర్మశీలము గురుప్రాజనంబు
మాతృపితృరక్షణముఁ బాత్రమహిమ లప్ర
తర్క్యశలవాయి యైనగో య దానవిధికి. 471
- క. అని నిశ్చేదించిన న, వృన్దహహసంభవునివివ్యవహక్యంబులు నె
మ్మనమును నిశి గోయజ్ఞము, లయానవిధి నడపె సింహుఁ య డమలచరిత్రా. 472
- క. నీవును నవధాసముతో, గోవుల మన్నింపు పాత్రకోటి కొనఁగు న
త్రేవితపుణ్యచరిత్రము, లావెరవునఁ బోల వెన్ని యైనఁ గుమారా. 473
- క. అని యిట్లు గోవిశేషము, లనేకభంగులను బాండ్రవాగ్రజునకు శం
తనుసుతుఁడు సెప్పెనన విని, మునివర యేభంగి వాక్యములు మఱి చెల్లెన్. 474
- వ. అని యడుగుటయు. 475
- శా. ధర్మాధర్మ విమూరసితిషరవిద్యచ్చిత్తయోగీ జగ
న్నిర్మాణసితితంత్రసంహరణధూర్నిర్వ్యాహరాగీ మహా
శర్మాపాదనపాదపద్మసుతప్రసాన్విధ్యాయసదా మనోం
తర్క ద్రాలతికాపలత్వలసితా య దాంతిస్ఫుటోద్భాసితా. 476
- క. ప్రమదవిషాదాదిద్వం, ద్వమలాపిహితాంతరంగవాసా విశ్వా
గమవేద్యసముల్లాసా, శమరమ్యవిభాస నియమ్యజనితవికాసా. 477
- మాలిని. అకలుషహృదయాంతర్యాగసంసిద్ధిమూర్తి
వికృతిదశకవట్కశస్త్రీకృతిప్రాఢవర్తి
సకృపలసదపాంగోత్సార్యమాణాశ్రితార్తి
సకలనిగమచూడాకాదురంగైకవర్తి. 478
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్రమసోమయాజిప్రణీతంబైన శ్రీ మహాభారతంబున యానుశాసనిక పర్వంబు
నందు ద్వితీయాశ్వాసము. 479

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆనుశాసనికపద్యము, తృతీయాశ్వాసము.



మహిమవానకరుణా

భూమోద్భాసి¹ బహునామ శ్రీ పుణ్యస్థానమా

రామహృదయధామ విలే

రామేయవిభూతినీమ శ్రీ హరిహరనాథా.

1

— ధర్మజానకు భీష్ముం డనుషేయంబులఁ జెప్పట. —

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు గోవుల మహానుభావంబు
విని పాండవాగ్రజుండు భీష్మునితో ధర్మంబులు దేటపడ ననుగ్రహించుచుం
బుయిలోట వాసి నన్నుం గలిపికొని కృపకు భాజనంబుగాఁ జేయుటంజేసి
కొంకక యింకను నడిగెదఁ దాత్పర్యంబున ననుష్ఠింప వలయునని యెయ్యవి
యెఱింగింపవే యనుటయు నతనితో నతండు. 2

సీ. విను నియమంబును శ్రీ వేదపాఠంబుఁ ద, న్ధరణంబు దమము నశ్రద్ధాపనంబు
నప్రతిగ్రహమును శ్రీ నాత్మీయకర్మనిష్ఠయు సకలేంద్రియశ్రజయము సత్య
నిరతియు శ్రుతదానశ్రవరశయు బ్రహ్మచ, ర్యమఁ బితృశుశ్రావణమును మాతృ
శుశ్రూషణము గురుశుశ్రూషణము నను, కంపయు గోవ్రతశ్రసంపదయును

ఆ. వత్స యాచరింపవలయునట్టివి యని, వలుకుటయును నావృతపాలవరుండు
గోప్రదానవిధి యర్హకుంతితకృప నాకు, నెఱుంగఁ జెప్పవే సకమిద్ధబుద్ధి. 3

వ. అని యడిగిన యక్కురుపతికిం గురుపితామహుం డిట్లనియె. 4

— ధృ బృహస్పతి మాంధాతకుఁ దెలిసినగోదానవిధి పరకారము. —

ఆ. తనియ మేసి నీరు శ్రీ ద్రావి మందకు వచ్చి
సౌఖ్య మెసంగఁ బసులు శ్రీ శయన మొంది
యుండ నచట నియతి శ్రీ నుండి మాంధాత్మండు
పరమభక్తి నమర్యగురునిఁ దలచి. 5

1. క. తననామ.

- వ. ఇట్లు యడుగంగలవాఁడై కరంబులు మొగించి బహువిధంబులం బ్రస్తుతించిన
నాపురుషూతపురోహితుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు నప్పుడమితేఁ డమ్మహాత్ముని
పాదంబులకుం బ్రణమిల్లి యశీగన నద్దేవగురుం డన్నరదేవోత్తమున కిట్లనియె. 6
- ఆ. పుణ్యదినమునందు శ్రీ భూసురానుజ్ఞతో, నుపవసించి గోవు శ్రీ లున్నమంద
కరిగి పరమనియతి శ్రీ నయ్యహారాత్ర మ, గోష్ఠమున వసించి శ్రీ నిష్ఠతోడ. 7
- వ. మఱునాఁడు. 8
- ఆ. సంగవాభిధాన్యసత్కాలమునఁ దన, యిచ్చగోవుఁ జేర శ్రీ నెలమిఁ బిలిచి
యజ్ఞాఁడు కరుణఁ జెప్పినట్టియవ్యాకృత, త్నముఁ బఠించునది యురదాత్తచరిత. 9
- ఆ. తల్లి గోవు వృషము శ్రీ దంష్ఠ్రీ గర్భప్రదే
శంబు దివము ధరణి శ్రీ సంప్రతిష్ఠ
యని పఠించి యోగ్యుఁ శ్రీ డగువిపు నర్పించి
పలుక వలయు నీగిరకలిమి దెలియ. 10
- వ. తదనంతరంబ. 11
- క. సారము లగుగోవులు ముద్వోరనకలకల్మషములఁ శ్రీ ద్రుంచును సౌమ్య
త్వయాధంబుగ శాశ్వత, సారోదారపద మిచ్చి శ్రీ సౌఖ్యముఁ జేర్చున్. 12
- క. అని పలికి గోవు నిచ్చితి, ననుచు నుదకధారఁ బ్రీతి శ్రీ నవ్విప్రకరం
బునఁ బోయ వలయు నర్ఘ్యం, బని చెప్పదు రజ్జులంబు శ్రీ నాదిముసీంస్తుల్. 13
- క. విను శిష్యుఁడు వ్రతశీలం, డనఘుఁడు శాంతుండు దాంతుఁ శ్రీ డక్రోధనుఁ డీ
వినుత ప్రదానవిధికిని, జననాథవరేణ్య యెఱుఁగు శ్రీ సత్పాత్రంబుల్. 14
- ఆ. ఇవ్విధమున గోవు శ్రీ నిచ్చినయాతండు, చంద్రలోకవననరసౌఖ్య మొందు
నని సురేంద్రమంత్రియమ్మహిపాలుతో, నాదరమున నిట్లు శ్రీ లనియె మఱియు.
- ఉ. మానవుఁ డోపి యాశ్వయుజ్జమానమురెండవనప్తమిం దగం
బూని దినత్రయంబు పరిపూజితగోష్ఠతలంబునన్ వ్రతా
ధీనతఁ జెండ యన్నమును శ్రీ ధేనువుమూత్రముఁ బాలుఁ బానముం
గా నియతిన్ వసించి బహుశ్రకామ్యఫలంబులఁ బొందు భూవరా. 15
- వ. అని చెప్పినట్లు బృహస్పతి నిర్దేశించిన తెఱంగున మాంధాత్మండు మహిసురులకు
గోవులనిచ్చి యుభయలోకంబులను వినుతుండయి వెలింగెనవ్విధంబెఱింగి గోప్ర
దానపరులైన భరతదిలీపభగీరథదాశరథిప్రభృతి భూపతులుపుణ్య లోకంబులువడ
సిరి పాండవార్జునా నీవును దేవగురూపదిష్టంబు లగునివ్యాకృతంబులు భావగతం
బులు సేసికొని గోవిషయవిధిజ్ఞుండ వై విప్రోత్తములకు నుత్తమగోప్ర చయంబుల
ని మ్మనిన నమ్మనుమండు తాతకుం బ్రీతిం బ్రణామంబు సేసిన నమ్మహాత్ముండు
వెండియు నవ్విధున కిట్లనియె. 17
- క. రేపకడ నీరు ద్రావక, మేపు గొనకమున్న గోవు శ్రీ మిక్కిలి భక్తి

భూపాల యిచ్చునది ది, వ్యాపారసుఖంబు బడయ శ నాత్మఁ దలఁచినన్. 18

క. మొదవులలో నెల్లఁ గపిల, మొదవు వరిష్ఠంబు రాజ్యముఖ్య నియతిమై
నది విప్రున కిచ్చు టరయఁ, దుది దానంబులకు నళకు శ దురితాటవులన్. 19

వ. అనిన విని కాంతేయాగ్రజండు కపిలగోవున కీవిశేషం బెట్లు గలిగె నెఱింగింపవే
యనుటయు గాంగేయుం డతని కి ట్లనియె. 20

—... గోవులకుఁ గపిలత్వంబు సిద్ధించినప్రకారము ...—

సీ. దేవత లాఁకొని శ దేవతాజ్యేష్ఠునిఁ, గానంగఁ బోవ నాశ్రకములజన్ముఁ
డమృత మిచ్చిన ముద శ మారఁగాఁ ద్రావఁ ద, తుస్సరభిత్వసంపద శ సురభి వృత్తి
నది సౌరభేయుల శ నధిప యుత్పాదించె, నొకయట్లు హిమగిరియుపరితల మ
లంకరించుచు నవి శ శంక యించుక లేక, యున్నెడ వానిలో శ నొకటి లేఁగ
తే. చన్ను గుడువఁ దదాస్యనిశ్చయందమాన, మైనదుగ్ధఫేనము పవనమాననిహతిఁ
దూలి తవ ముగ్రముగఁ జేయుశూలిమాళిఁ, బడినదేవుఁ డధికశోభంబు గదుర. 21

క. చిచ్చుఱక న్నదరు లెగయ, విచ్చినఁ గపిలత్వ మొండెరవిబుధప్రకరం
బచ్చెరు వందుచుఁ గన్గొన, నచ్చేరువసౌరభేయు శ లమలచరిత్రా. 22

క. అవి బిట్టు బెదరఁ దక్కటి, యవియు నదరి బెదరె నిట్టు శ లగ్గోవులు వా
తె వెనను సోమునిపాలికి, నవనీశ్వర దాని నెఱిగి శ యజుఁ డేతెంచెన్. 23

సీ. ఏతెంచి నిభృతిమైశ్రనీశ్వరుచరణంబు, జములకు నెఱిగి హస్తములు మొగిచి
యమృతసిక్తుఁడ వైతి శ వఖలేశ గోవుల, కెంగిలి లే దిందుఁ శ డెట్లు లమృత
మొనఁగు నట్లుల గోవు శ లొనగు దుగ్ధంబులఁ, దద్వత్సవీతదుగ్ధంబు శుచియ
కాన కోపము దక్కినకరుణింపు మని యొక్క, కమనీయవృషభంబుఁగవ్వ మిచ్చె

తే. శివుడు ప్రియ మంది దానిఁ గేరతువును వాహ
నంబుఁగాఁ జేసి సకలజ్వరంబు నెలమి
వృషభకేతనుఁ డనియును శ వృషభవాహ
నుం డనియుఁ బేర్కొనఁగ నొప్పి శ యుండె నధిప. 24

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డయి గోసంచారం బెందునుం గలుగునట్లుగా ననుగ్రహించిన
నాసౌరభేయీసముదయంబు మగుడ నన్నగంబునకు వచ్చి విచ్చలవిడి వ ర్తింపం
జూచి తనచూపునం గపిల లయినగోవులకుం దక్కినవర్ణంబులగోవులకంటె నుత్త
మత్వంబు గలుగ వరం బిచ్చి విరించిని వీడ్కొలిపె నట్లు గావునం గపిలగోవు
దానంబు గోదాన ¹కల్పంబున కంతకు నధికం బని చెప్పి. 25

క. ఈకపిలాఖ్యానము సు, శ్లోకము దీనిపఠనంబు శ శ్రుతముఁ గలిమలో
ద్రేకంబుఁ బొచి సుతుల న, నేకధనంబులను బెంపు శ నిచ్చు నరేంద్రా. 26

వ. అనిన విని ధర్మపుత్రిండును దమ్ములును నమ్మాదంబు నొంది భీష్మునకుం బ్రణ

విద్విగోప్తనానంబులు విధిసంపన్నంబులుగాఁ జేయునారై మనంబులం బూని రక్షితామహంబుం జపాంశవాగ్రజ నుద్దేశించి వెండియు నిట్లనియె. 27

సి. సామానుఁ డనంగ నిర్వృత్తుకులంబున, జనియించె నాతఁడు శ్ర మునివరేణ్యుఁ డైవసిష్ఠుని శ్ర నాత్మపురోహితు, వివతుఁ డై యడిగెఁ బ్రవిత్ర మొద్ది యని దాని కాదరమతిశయిల్లంగ నమ్మహాత్ముఁ డిట్లనియెఁ బుణ్యాత్మ వినుయు గోవు పవిత్రంబు శ్ర గోవు హవిష్ఠాన్య, భూమి గో వరయఁగా శ్ర భూతములకు తే. నెల్ల నాభారభూత మానీష్యవస్తు, వతులలక్షికి మూల మృత్యంతదురిత జలనిధికి నోడ నిర్జరసదృశమునకు, ననఘ నిచ్చెన సురలకు శ్ర మనికివట్టు. 28

వ. అని చెప్పి మఱియును. 29

క. పదియును నూలును వేయును, మొదవులు గలవారు దానశములుగా నొకటిం బనియింటి నూటి నిచ్చిన, నదియు నదియు నదియు నదృశ్యమగు ఫలము నెడన్.

క. విను గోవులను బ్రభాతం, బునఁ దలంచుట తద్దణములు శ్ర మొగడుట భక్తిం గనుఁగొనుట యధికపుణ్యము, అని యెఱింగించు జనములకుఁ శ్ర నాగమఫణితుల్.

ఆ. కీర్తిపంబు గోశక్తకృత్యూత్రముల కేవ, పడుట నకలమాంసభక్షి కై న ఘోరబాప మంత్రగోమాంసభక్షణ, మబ్జసంభవాదు శ్ర లై నసురలు. 32

క. జనములు దుస్స్వప్నంబులు, గని గోకేర్తనము సేయఁ శ్ర గాఁ దద్దురితం బునఁ బొరయరు గోమయయుత, వినుతాంబున్నాన మతిపరవిత్రం బనఘ. 33

చ. సురభులు సౌరభేయులును శ్ర సుస్థితి నాకడ నుండుఁగాత మేఁ గరము వినీతి గోగణముఁ శ్ర గన్గొను చుండెద నర్థి గోసము త్కరమును నన్ను నెఱ్ఱఁ గనుఁ శ్ర గావుత మం చెద గోవులం దలం తురు బుధబోధితుల్ భయము శ్ర దోచినచోటులఁ దప్రశాంతికై. 34

వ. అని నిద్దేశించి వెండియు నమ్మునీంద్రుం డానరేంద్రున కిట్లనియె. 35

క. అరుణధవళ మేచకధూ, సరవర్ణాకలితగోవిష్మయదానంబుల్ ఖరకరసురపాగ్నిపవన, వరలోకసుఖముల నిచ్చు శ్ర వసుధాధీశా. 36

క. విను తక్కినవర్ణంబులు, జనవర గంధర్వసిద్ధసాధ్యాదినివా ననితాంతసౌఖ్యదము లగు, ననిమిషయోషిత్ప్రియత్వ శ్ర మన్నియు నిచ్చున్. 37

క. ధేనుప్రమాణ యగుతిల, ధేనువు నిచ్చిననరుంకు శ్ర దీప్తుం డగుఁ బు ణ్యానూనలోకనంవా, సానందోన్నతిఁ జరించు శ్ర నప్రతిహతుఁ డై. 38

క. బహుయాపవిశ్వరూపక, మహితసురూపత్వద్వివ్యమహిమ గలుగు గో మహానీయమూర్తి మన్మతి, సహిత యగుంగాత మనుట శ్ర సంపద లొనఁగున్ 39

క. అని ముని సెప్పిన సాదా, సనరేంద్రుడు గోప్రదానసక్తాత్ముండై యనితరసులభావ్యయసుఖ, జనకసానంబు వడసె శ్ర జననంస్తుత్యా. 40

క. అని గంగాపుత్రుఁడు గో, విరుతమహిమః దెలియః జెప్పరనిది ధర్మమతుం

జనఘచరిత్రాయీ ఘ్నం, శునె గోవులపెంపు నావ్యఘం దగ మఱియున్. 41

వ. అమ్మహాఘ్నం జమ్మహీపతితో గోవిశేషం బింకను విను మని యిట్లనియె. 42

పదవ్యాసముని శుకనకుఁ దెలిపినగోప్రభావప్రకారము. ...

సీ. సర్వజ్ఞుఁ డగుపరార్థశరనంపనునిపాద, పద్మంబులకు దృశ్యభక్తి నెఱంగి
 1 యతినినందనుఁడు స్రమంచితమతియును, నవుశుకుఁ డెల్లవ్యస్తువులకంటె
 నధికతమంబును శ్రయజ్ఞమూలంబును, నగునని యెయ్యది శ్రయతులకరుణ
 నా కెఱింగింపవే శ్రనావుకు నమ్మహి, తాత్పర్యః శివ్విభముమగహానభావ

తే. మనఘ మొందునెక్కాలముననన్యవస్తువులకు లేదరయంగ గోశ్రవులకుఁదక్కఁ
 బుణ్యతమతయు యాగవిభ్రాతిమూల, కారణత్వంబు వానికకక కలనె. 43

క. అని చెప్పి మఱియు నిట్లను, విను గోవులు పరమనియతి శ్రవేఘఁ గొలువ నె
 మ్మన మలర నతఁడు గనుఁగొని, మును ఛాకి లేనిశృంగ్రములు గల్పించెన్. 44

వ. అట్లు గొమ్ము లొసంగి సురమునిలోకంబు నాలోకించి. 45

చ. పరమపవిత్రముల్ యజనభాజనముల్ దము విన్నఁ జూచినన్
 దురితచయఃబులం దొలఁగఁ శ్రవోవఁగఁ జాలుఁ బ్రదానకర్తకు
 త్రరగతిలాభవైభవము శ్రతంగెటిజన్నుగఁ జేయు గోవులె
 వ్వకు దగ వీరిఁ గొల్తు రనిశ్చవారణఁ జొత్తురు వారు నాకమున్. - 46

వ. అనియె గోవులపావనత్వంబు విశేషించి చెప్పెద వినుము. 47

సీ. అమలాశ్మ గోవుమూత్రముఁ బాలు నేయిని, బానార్జుమగుపెండ్రతోన పరున
 2 మూఁడుదినంబుబుర్రమునుద్రావి మఱిమూఁడు, దివసంబులందు వ్యాయువుభుజించి
 యవలు నుగ్గుగ భేషునివహంబుఁ ద్రొక్కించి, వెలవనత్తెఱఁగునూకలన కాంచి
 నెలలు మూఁ డత్యంతశ్రనియతి నాహారంబు, గొన బ్రహ్మహత్యఁ బోశ్రినివియైనఁ

తే. బాయఁబాపముల్ దివిజు లీరపావన క్రియావిధానంబునన కాద్రయసురగణము
 గెలిచి రావులనేయి విశ్రులకు నీగి, దాని వేల్చుటద్రావుటద్రాతరము. 48

క. విమలాంబువుల నుపన్ప, ర్భము నిర్వర్తించి గోప్రచయమధ్యమున
 దమయంతముగ గోమతి చి, త్రమున జపించిన శుచిత్వభన మొకఁగూడున్. 49

తే. అగ్నినన్నిధి గోనీచరయంబునకును, బ్రాహ్మణులపాల గోమతీవతన మాచ
 రించిననువిన్న, గోర్కి సిగ్ధించు గోవుఁ, గడచినట్టిది లేదు జగత్త్రయమున. 50

క. అని యిట్లుపన్యసించిన, జనకవచనరచనఁ గల్గునసార మఖిలముం
 గని శుకుఁడు గోసమారాధనతత్పరచిత్తుఁ డయ్యె శ్రధర్మతనూజా. 51

వ. అనిన విని పాండవాగ్రజుండు బ్రహ్మ విశ్వంబునకు విభుండు తదీయస్థానంబునకు
 మీఁదు గోలోకం బని విందు నట్లుగాఁ గలంబేమి యని యడుగుటయు నావగా

1. చ. జ. యతినినందనుఁడు నం + చితమతియును నగు, శుకుఁ డెల్లవ్యస్తు + స్తువులకంటె. 2. గ. మూఁడేనిదినములు; చ. మూఁడేనిదినములు. 3. గ. బుర్రారకములు.

తనయుం డతని నాదరభరితుం డగుచు నాలోకించి వినుము వివరించెద విశ్వకర్మ
తపోనియతుండయి యజ్ఞంబును మోక్షార్థంబునుం గా నమృతమయమూర్తియుఁ
గామరూపిణియు నగుసురభియనుకన్యకం దనమనోవృత్తిం గల్పించి మహాతేజో
మయం డగునొక్కపురుషుని సృజించిన దేదీప్యమానుం డగునాతండుతిమనో
హరాకృతి యగునయ్యతివంగనుంగొని కామమోహితుం డయి యూర్జి నొందు
టయు సఖిలలోక పావనుం డైనచతురాననుండు సన్నిహితుండై మార్తోభవయని
పలికి యతనియూర్తత్వం బుడిపి తనవల్కు కారణంబుగా మార్తాండనామం
బాసంగియన్నారీరత్నంబునిచ్చియిన్నెలంతకును నీకునుజనియించిన యపత్యంబులు
యాగావర్గార్థక్షీరజనకంబులై మదీయలోకంబునకు నుపభాగంబున వర్తింప
వరంబిచ్చితి ననియె నట్లాందినయయ్యిరువురకునుం బ్రభవించినసౌరభేయీకులం
బాకమలాసనునిర్దేశించినట్టి దై సురాసురప్రముఖనిఖిలజనంబులకు నమస్కార్యం
బును సపర్యాభాజనంబును నయి రాజిల్లు నని చెప్పి వెండియు. 52

క. అని కారణముగ గోవులు, దుది ముట్టినపెంపు గలిగి ♦ దురితహరగుణా
స్పద మయి తమ్ము నభక్తిక, హృదయులగుచుఁ గొలుచువారికిష్టములొనఁగున్.

క. అని చెప్పినఁ బాండునృపతి, తనయుండు మార్తాండసురభిరదాంపత్యమునకా
మును వుట్టినప్రజ యెయ్యది, విన వలతు మహాత్మ చెప్పరవే నా కనుడున్. 54

వ. భీష్ముం డిట్లనియె. 55

తే. తపముపెంపున సురభి మార్తాండువలన
ధరణినాథ యేకాదశాత్మజులఁ బడసె
నిగమనంకీర్తనీయులు శ నిఖిలలోక
పతులు వారు బ్రాహ్మణులకుఁ శ బ్రకృతి సుమ్ము. 56

వ. వారల నేకాదశరుద్రులంగా నెఱుంగుము. 57

తరు, అనఘాత్మయజపాదుఁడన నహిర్బుధ్నుశ్చ శ డనఁ గడువిలసిల్లితత్త్వంబకుఁడీతఁ
డనఁగ వృషాకపి శ యన నొప్పి శంభుః శ డనువేరిపెంపున శ నమరి కపాలి
యశఁగ రైవతఁ డన శ నతులానుభావశ్రమతిశయిల్లఁగ హరుఁడన బహురూపుఁ
డనఁ గీర్తి గనియుగ్రుఁడనఁ విశ్వరూపుఁ శ డనఁబేర్చి యారుద్రు శ లర్చితులైరి.

వ. తదనంతరంబ సౌరభేయీప్రచయంబుప్రభవించె నగ్గోకులంబువిశేషం బాకర్ణిం
పుము. 59

సీ. ఆననంబునను జిహ్వాను శృంగముల బల, వైరి రంధ్రంబుల శ మారుతుండు
కకుదంబునందు శ్రీకంఠుండు పదముల, యందు మరుద్గణ మనఘ కుక్షి
వహ్నిచన్నులనరస్వతివెండఁ బంచిత, మున లక్ష్మీయును గీర్తియును గ్రమమున
రుధిరంబునందు జంబుండు హృదయంబున, భగూ డనుదేవత శ పాల వేద

తే. వెండుకలయం దనుమానగ్రవితతి దోఁక

ధర్ముఁ డతుల సూర్యుండు శ చర్యమునఁ ద

పంబు సిద్ధి తేజము సంధిపల్ల సిద్ధు

లునికి గలదటె గోవు నే శ మనఁగ వచ్చు.

60

వ. మఱియు నొక్కటి యక్కజం బగునది గోమహానుభావప్రకటం బయినయితి

హానంబు నెప్పేద వినుము.

61

—అథ సుమిత్రఁ డనుమునిచే బోషింపఁబడినగోవుల ప్రభావము. అథ—

తే. త్రిశిఖరం బనుపేరిధారత్రీధరము ను,పాంతమున రుద్రకల్పితంబైనకూ ల

హాభిధానకల్లోలిని శ శోభితోప,కంత యై యొప్పుఁ ద త్తిర్యకాననమున.

62

వ. భృగువంశనంభవులగునయమిశ్వరులు గొంద టాశ్రమంబులు గావించుకొని

తపఃపరు లై యుండుదు రందు సుమిత్రుం డనుపేరం బరఁగి పరమాచార

భవ్యుం డగునొక్క భార్గవునకు నంగిరసుం డనునొక్క మహాద్విజుండు సఖ్యంబు

నను సౌజన్యంబునను గోశర్కర యొనంగిన నమ్ముని తనగోవు నయ్యోషధి

మేపి బోషించిన నది సుపుష్టయు సుస్వరయు సురూపయు నై యొక్కవృషభంబు

పొందు వడసి గర్భిణి యై మిథునంబు నీనిన.

63

క. అమ్మిథునము బహుసంతా,న మ్మయ్యెం బెరిగి క్రమముగనను గోనిచయం

బిమ్మెయిఁ బెక్కునహస్తము, లమ్మునికిం గల్గె గోవు శ లతఁడును వానిన్.

64

తే. వేడ్కఁ జూచుచు నెప్పుడు శ వెనుకఁ దిరిగి

మేపు నీరును గలఁగోటి శ కోపి వెలిచి

పాలు గ్రేపులు గుడువ న్రప్రమదుఁ డగుచుఁ

దాను గోస్తన ఫేనంబు శ ద్రావి యుండు.

65

క. దాననచేసి యతనికిఁ, ఫేనపుఁ డనునామ మెనఁగె శ బ్రియమున మునిన

మ్మానితుఁ డగుగౌతముఁ డి, ట్లానిర్మలబుద్ధి గోసరమారాధకుఁ డై

66

వ. వ ర్తిల్లుచుండ నొక్కనాఁడు కామరూపిణు లగుగోవులు గొన్ని కాంతాకారం

బులు గైకొని కమనీయం బగుకొలన జలక్రీడలు నలుపు చుండఁ దోడిధేనువు

లచ్చట మెలంగి కనుంగొని మీ రెవ్వ రని మానుషభాషణంబుల నడిగిన

నయ్యంగనాజనంబులు.

67

తే. ఏము గోవుల మనవుడు శ నిట్టియద్భుతానుభావంబు మీ కెట్లు శ లావహిలై

ననిన విని వానితోడ న్రయ్యతివ లిట్టు,లనిరి మాతెఱఁ గేర్పకరవినుఁడుమీరు

వ. హవ్యకవ్యంబులకు నతిథివ్రాజనంబులకు నిజాహారంబులకు నద్విజావలి సంతో

షింప నిం పారుపాలు వారికిం గురియుదుము కృషిక్రియాసర్వనిర్వర్తనంబులకు

మాపుత్తలం బనుతు మాసుకృతంబుల నివ్వశేషంబులుగలిగె మాకును గోలో

కంబు సులభంబు మీ రాసుకర్మంబులు నూచి యనునాయ సేయుదుదుగావున.

69

- క. క్రేపులు దోరా దుర్గతి, బ్రాహ్మింజగలార యిట్టిభావిచరితము
క్రీడితభోధమునం గని, మీపై కృప జెప్పవలసె న మీకుం దెలియన్. 70
- వ. అనుటయు నగోవులు దీనానక లై. 71
- క. గోవులకును గోవులు గతి, గావున మీ రరసి సుగతి న గలుగు తెరువు మా
కేవిధి నైనను జెప్పఁగా వలదే యనిన నట్ల న కా కని పారల్. 72
- తే. రంతిదేవుండు వేవత్సరములు సేయు
నధ్వరమునకుం బశువు లై న యరుగుం డతఁడు
విశేసము సేయ గోలోకశ్రవిభవ మొందఁ
గాంతు రని నెమ్మిం బల్కిన న సంతసిల్లి. 73
- సీ. అగ్గోవు లవిభుస్సనధ్వరంబునకుం బో, నుత్సహించుటయు నం న దొక్కగోవు
మనము సుమిత్రునిధన మాతఁ డనుమతి, సేయక యెట్లు వో న జెల్లు ననిన
నారనిం జంపుద న మతఁడును గోలోక, మున కేగుదెంచుగా న కని కడంగి
చని మునిఁ దేటి చూడను జాల కంతంత, నతిభీతిఁ గ్రమ్మటి న యరుగుటయును
- తే. గొన్నికపిలధేనువులతిక్రూర చిత్త, లేము వధియించెదము మాకు న సేమిమేలు
సేయవారలు దగ మీరునెప్పుం డనిన, నన్ని మొదవులు నేకవారకృత్వ మొంది
- ఆ. సకలవర్ణధేనుసమితికి నెల్లనుం, గపిలగోవు శ్రేష్ఠ న గాంగఁ గపిల
నీగి గోశతంబు న నిచ్చినయట్లుగా, వరము మీకు నిచ్చువార మనియె. 75
- వ. అనిన విని కరంబుప్రియంబునం గామరూపిణులైనయగోవులు రూపాంతరం
బులు గైకొని యాభ్యుగవంశవర్ణుపాలికిం బోయి యేమి గోమాతలము నీ దగు
గోనమారాధనంబునకు మెచ్చి వరం బిచ్చువార మై వచ్చితి మిప్పం బెయ్యది
యడుగు మనుటయు నమ్మని యిప్పటియట్ల యెల్లప్పుడును గోవులవలన భక్తి
స్నేహంబులు గలుగ నిం డనియె నమ్మాటకు నవి యట్ల యయ్యెడుగాక యని
వలికి వెండియు నిట్లనియె. 76
- క. ఈలోకం బేటికి మన, గోలోకంబునకు రమ్మ న కులవర యనుడుం
జాలుదునే మద్గోర, త్నాలి విడిది యందు రాక న కని ముని వల్కెన్. 77
- క. విని యాధేనువు లాతని, లేను వాకనమునకు నెత్తి న తమయోగబలం
బున జైతన్యముఁ బాపి య, వనిమీదఁ గ శేబరంబు న వైచి రయమునన్. 78
- క. కొమ్ముల గాల్గం బిండిగఁ, గ్రమ్మి మిడి పోయి పూస న గ్రచ్చినగతి మున్
తమ్ముం బనిచినగోవుల, కమ్మునితెఱఁ గెల్లఁ జెప్పి న హర్ష మొనర్చెన్. 79
- వ. గోలోకంబునకు ముఖ్యులగుగోమాత లంతయు నెఱింగి తమకడకుం జనుదెంచిన
సుమిత్రు నాదరించి సుదతు లై విహరించినగోవులు మొనలు గా సకలగోవుల
తెఱంగు నరని కెఱింగించి నీకు నిది మేల కాక యని వలికి యరనిం బ్రీతునిం

జేసి బ్రహ్మఘాతిక లయినయన్నిగోవులకును మీవంశం బశుచివదనం బయ్యెడు మని శాపం బిచ్చిన నాధేనువుల రంతిదేవునికడకుం బోయి సుగతివేడి తమ్ములం బశువులుగా విశేసింపు మని మానుషభాషణంబులం బ్రార్థించుటయు. 80

క. మిమ్ముఁ దెగఁ జూచి సద్గతి, కమ్మయిఁ బోవంగ నేర్తు నే నని వినయా ర్థముగ మొక్కుచుఁ బలికిన, నమ్మానవవతికి నిట్లు. 81

క. జ్ఞానుల యీవనికై నినుఁ, గానఁగఁ బుట్టెంచి రట్లు 9 గావున సుమనో మానితగతి నీకును నగు, భానునిభా నీయశంబుఁ 9 బరఁగు జగములన్. 82

క. నావును మీలోపల నొక, గో వైనను మోహవశతఁ 9 గూరుటయు మఖం బావేళఁ బరిసమాప్తము, గానలయును వినుఁడు సమయకల్పన దెలియన్. 83

క. అని యద్విభుండు వలికిన, విని గోవులు సమ్మతింప 9 విశేసింపుచు వే ల్పె సతఁడు యజ్ఞానలమున, ననేక గోచయములం గ్రహమాకలనమునన్. 84

క. ఒకనాఁడు గో పొకటి లేఁ, గకుఁ జన్నిచ్చుచును దానిఁ 9 గనుఁగొని నీ విం కకటా యెక్కడఁ జేరెద, వశ్యవులు వచ్చెదరు సంప 9 నని పలుకుటయున్. 85

— యి గోవులు రంతిదేవు యజ్ఞపశువు లై గోలోకంబునకుఁ బోవుట. యి —

వ. మహానుభావుండు గావున నప్పలుకులు విని రంతిదేవుం డయ్యాగంబు సుప్రయో గంబుగా సమాప్తంబు గావించెఁ గొన్ని గోవులు గడమవడిపుడమిన నిలిచె నధ్వ రోపయోగంబు వడసినగోగణంబులు గోలోకంబునకుం బ్రమోదంబునం బోయెఁ దదీయచర్మాసిక్లేణులు తటంబు లై తనరం బ్రభూతరక్తమృదఃకేదంబు లే తై పాటి చర్మణ్వాతి యనుపేరం బరఁగెనారంతిదేవభూపతియును యజ్ఞసమృద్ధుండై వృద్ధశ్రవునితోడిసఖ్యంబునం బొలిచి యక్షయనాకంబున సుశ్లోకుం డై యుండె ఁనపాఖ్యండును గోలోకంబున శాశ్వతుం డై వసించె నని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు, 86

సీ మానవనాథ యీశఁసాఖ్యానంబు, బదరికాశ్రమమున 9 బాదరాయ ణుండు ప్రీతి నానాభావమునకుఁ జెప్పిన నమ్మహాత్ముండు గోయడగనార్థియగుచు నిది గొనియాడంగ 9 విదిత మై జగమునఁ, బరఁగెఁ బుణ్యతమంబు 9 పావనంబు దీనిఁ బరించిన 9 వీనుల నించిన, దురితవర్గంబులఁ 9 బొరయ వలదు

తే. పూరువుపకులభూషణ 9 పూతచేత, నీవు సతిభక్తి గలుగుము 9 గోవులందుఁ బరమనియతి నీతంత్రంబు 9 వరసవిధియ, నేతచాకర్ణనంబును 9 నెపుడుఁ జలుపు.

క. అనిన విని యట్లు చేసెద, ననఘా గోమహిమ యిట్లు 9 లాకర్ణింపం గనియును దనివి సనదు నా, శున మింకను జెప్పు నీవిగ్రమలక్షాకృములన్. 88

క. అని ధర్మతనయుఁ డడిగిన, ననయంబుఁ బ్రియంబుఁ బొంది 9 యమరనదీనం దనుఁ డిట్లనా సత్యవతీ, తనయునివాక్యములు సెప్పెదను వినుము నృపా. 89

తే. గోవిశేష మర్థి 9 నీవు న న్నడిగిన, యట్లు శుకుండు దండ్రి 9 నడిగె దాని

- కాత్మ చ్చియముఁ బొంది యామహానయమి, యాసుబుద్ధి కిట్టులనియె నధిప.
- సీ. స్థావరజంగమాత్మక మైనభూతజాతంబునుస్థితి గోగ్రణంబునాశ్రయమునన తత్సంభవమును గోవులయంద, యవి మూలసంతానశ్రమజున కట్లుగాక సిగ్గులసాధ్యగణములమాత లిట్లుగుట యెఱింగినవ్యయతఁడు బ్రహ్మలోకగోలోకాద్విలోకాంతరములకుఁ, దనయింటి కరుగుచంద్రవమున నరుగుఁతే, బరమగతిఁ గోరువారలు య పాదముప్పై, యప్పివాక్కి త్రముల గోవునభిభవింపకుండ వలయు నివ్విద్యఁ బ్రదోద్భవుండు, సెప్పె నది యాత్మపావనశ్రేష్ఠసేవ్య. 91
- క. పావన మని పుతి సెప్పిన, యేవస్తువు నాశ్రయించి యెక్కు డయిరి భూతావలులకు సుర లట్టిది, గోవు తదీయ మగుమహిమ్యకున్ గుఱి గలదే. 92
- క. వీణాకాహళవేణు, క్వాణప్రతిమములు ధేనువర్గధ్వను లక్షణసుకృతంబు నిర్మల, వాణి తదాకర్ణనంబు య వర్ణనవిధమున్. 93
- క. ఊరము దధియును ఘృతము సు, ధారూపము లగుట దేవతాప్రీణనయజ్ఞాంభంబులు విమలా, చారా గోదోహనైకసాధ్యము లయ్యెన్. 94
- ఆ. సుతులు నౌపనిషద్రసూక్తులు గోస్వయా, వంబు లని సరోజ్యభవుండు సెప్పె ధర్మవరత పరమతపము మహాధ్వర, మనఁగఁ బరఁగు గోనశ్రమర్చనంబు. 95
- క. ఈవాక్యంబులు భూదే, వావలినన్నిధిఁ బఠించునారఁడు పుణ్యంధై వెలయు విన్నవారలు, పావనగుణ తత్తణంబ య పాతు రఘములన్. 96
- తే. గోఘృతంబు ప్రాశించియు య గోకరీషసువిహితస్నానఁ డయ్యు భూడివిజుఁ డధికభక్తి నిత్యంబు గోమతీవతన మాచరించియును గల్గవముల నిర్జించు ననఘ. 97
- చ. అనిమిషుల౯ మహామునులు య నయ్యయిపెంపులు గోమతిం బఠించినసుకృతంబునం గనిరి య శ్రీయను శత్రుజయంబుఁ బేర్చియుం దనయనమృద్ధియుం గలుగుఁ య దత్పతనంబున బంధుకోటి బంధనమునఁ బాయు మార్గమునఁ య దప్పు మృగార్తియుఁ జోరబాధయున్. 98
- వ. అనిన విని యమ్మునివతికి శుకుం డిట్లనియె. 99

—... వేదవ్యాసముని శుకునకుఁ జెప్పినకవితగోమహామహానమః...—

- క. తమజాతిఁ దగుకర్మ, తమతలు లే కున్నయట్టిరజనములు కపిలా సమధికపూజనతద్దా, నము లొనరింతు రవి వాచు య నాదురితములన్. 100
- సీ. అనుటయు సందియం య బది యేల కపిలఁ బూ, జించినఁ బ్రీతి నిచ్చినను జెడచి యఘములుఁ గల్గునే యనియెఁ బరాశర, తనయుఁ డవ్యాక్యంబు య విని తదీయ తనయుండు కపిల కంఠతటిపెంపు రాఁ గతం, బేమి నావుడు నమ్మునీశ్వరుండు

విను మని యిట్లను శ ననిమిషసంఘంబు, నొకకారణమునఁ బ్రావకుడు మొఱిగి
 ఆ. యిగి తనదుగుప్తి శ యర్థించి గోవుల, నాశ్రయించె నవియునగ్నిగోప
 నంబు సేసె నవ్యర్థంబున శిఖి యున్ని, సుర లెఱింగి రెల్లనోటు నరసి. 101
 వ. ఎఱింగి కూడుకొని గోవులకడకు వచ్చి వానితో నగ్ని దాచుట యఖిలజగజ్జనం
 బులకు నహితంబు సేయుట గాదె చూపకుండుట దగ దని పలుకుటయుఁ బుయి
 లోడి గోవు లప్పావకుం జూపిన నానుపర్యులు సంకోషించి వానికి వరం బీవలయు
 నని యవ్యాయుసఖం బ్రార్థించిన నతండు దా నగ్గోవులయందు డాగియుండనవి
 కపిలచ్ఛాయం బ్రాపించి యునికిం గనుంగొని గోవుల కెల్లను గపిల యెక్కుడగు
 టయుం దదీయారాధనంబునుం దద్దానంబునుం బుణ్యతమంబు లై దురితంబుల
 డమించి యుత్తమలోకంబుల నిచ్చుటయు వరంబులుగా నిచ్చె నని చెప్పి
 వెండియు. 102

తే. కపిల యిచ్చినవానిన శ కాదు నిజము, కొన్నవానిని బుణ్యాత్మకకుఁడుగఁ జేయు
 నీవుఁ గపిలానమర్చనాశ్రనిరతమాన, సుండవగు తెంతయును మేలుననువ్రతాత్మ.
 వ. అని చెప్పుటయు నప్పరమమనీశ్వరుతో నమ్మనికుమారవరుండు కపిలాక్షణం
 బెఱింగింపవే యనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 104

తే. కర్ణశృంగాక్షిఖురనాసిక కాపుటములు
 కపిలములు గుత్తుకయును ముగ్ధములు గవిల
 పట్టు లొందు నెం దే నొకరపట్టు కపిల
 మైనఁ గపిలాశ్వగుణమున శ కదియ చాలు. 105

క. మే నెల్లఁ గపిల మైనను, దానిం జెప్పంగ నేల శ తగదు కపిలన
 మానితగుణ పిడికి కుడువఁ, గా²నేబలి కైనఁ గాక శ కట్టఁ బెఱికకున్. 106

ఆ. కాలఁ గేలఁ గోలఁ గపిల దంశించిన, నరకవాసమునకు శ నరుగవలయుఁ
 బూరి నీరు లెస్స శ యారసి యగ్గోవు, నత్కరింప సుగతిసంభవించు. 107

క. అనఘ కపిలావ్రదానం, బునకు ఫలం బిట్టి దఁనఁగ శ బోలుసే కమలా
 ననుండు మహానందప్రద, మని వెఱచుచుఁ జెప్పె దాని శ నట యే మందున్.
 వ. అని వెండియు. 109

క. వసుధామరగాయ త్రీ, వసంతములు సత్యగోస్థవర్ణంబులు సే
 కనముద్భవంబు లని తా, వనవర్చులచేత విందుం శ బావనచరితా. 110

క. కావున భూమియుఁ గనకము, గోవును దానార్హవస్త్రుకోటికి నెల్లకా
 ధీవినుతా యెక్కు డగుట, నీవిమలోదా త్తబుద్ధి శ నెలవ్రకోలుపుమి. 111

క. అని మునివతి సెప్పినఁ ద, తనయుండు ప్రియ మందె ననుడు శ ధర్మసుతుం డే
 విని యుండుదు సిరి గోమయ, మాన సుండుట దానికెద్ది శ మూల మగునోగో.

... గో శ్రీసంవాదము ...

- వ. అనుటయు గాంగేయుండు గోశ్రీసంవాదం బనునితిహాసంబు విను మయ్యర్థంబు
దేటపడు నని పలికి యిట్లనియె. 113
- సీ. సిరి ధేనువులలోని శ కరిగిన నెవ్వత, వని యవి యశిగిన శ నమ్మహాత్మ
శ్రీ నేను మీలో వ్యసించగా వచ్చితి, ననవుడు జంచల శ వై ననిన్ను
నొల్లము మాలోన శ నునుపగా ననియె న,గోవులు దాని కర్ణదేవి వగచి
యేను బాసిన సర్వదానవకులముఁ గీ,డ్పడియెఁ బొందినసురత్ శ ప్రభుతనొంది
- తే. రేను వచ్చుట గోరి కారదే తపంబు, లాచరింతురు న నిట్టు శ లభిభవించు
టుటవె మీకన్న నధువ్రత మొల్లమనుట, యభిభవమెనీకుఁబోలినయచటికరుగు
- క. అని గోవులు పలికిన సిరి, విని మీచే నిట్లు పరిభ్రమింపఁగఁబడి యే
జనిన నను నెవ్వరును గై,కొనరు శరణ మగుండు వేడికొనియెద మిమ్మున్. 115
- తే. మీసమీపమునం దున్ని శ మేలు దాని, నిండు నా కని యశిగిన శ నెంతయేచి
నాదరంబున నగ్గోవు శ లంతవట్టుఁ, గూడి యిట్లను లక్ష్మీకి శ గురువరేణ్య. 116
- క. మామూత్రపురీషంబులు, భామా వేదంబు తెఱుంగురపావనములు నీ
వీమేలివస్తువులు ప్రియ,ధామము లై యుండు మింపు శ దలకొన మాకున్. 117
- తే. అనుటయును సిరి నాదుపురణమునఁ జేసి
కంటిఁ బడయంగ మీయనుగ్రహము ననుచు
నట్లు వసియించె నిది గోమతయప్రభావ
మూల మిట్టిది గోవునగమోఘమహిమ. 118
- వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 119
- ఆ. సురభి తపము నేయ శ సరసిజాననుండు ప్రత్యక్ష మై మనోరథంబు సెప్పు
మిచ్చుకాతుకమున శ వచ్చితి ననవుడు, నిట్లు లనియె నది మరహీశవర్య. 120
- క. మీ రిట్లు ప్రసన్నమతిఁ, గారవమున వచ్చినంతకంటెను మే లే
గోరంగ వలయునట్టిది, కారుణిక ప్రథమగణ్య శ కలదే నాకున్. 121
- వ. అనిన నత్యంతసంతోషస్వాంతం దై సురజ్యేష్ఠుండు సురభిం జూచి సురలోకాది
దివ్యలోకంబుల కెల్లను గోలోకంబు మీఁదుగా వరం బిత్తుంగాక యని తలంచి
యవ్వితేషంబు మున్న తనవలన సిద్ధం బగుట సంస్కృతిగోచరం బగుటయు. 122
- తే. గోవులకు మేలు నేయంగఁ శ గోరు నాదు,చి త్తమున మద్వరంబున శసిద్ధ మైన
తెఱుగ యొలసెదైవిక మయ్యదీని పెంప, యావహించెద నని యిచ్చెనవ్వరంబు.
- క. వనరుహసంభవు డతైఱు,గున, దమలోకంబుకంటె శ గోలోకము న
జ్ఞనవిసురచరిత మీదై, యునికి వెలుంగఁ జేసెనది మరహాజ్వల మయ్యెన్. 124
- వ. అని చెప్పి, 125

క. గోవిషయవాక్యపతన, శ్రావణసంశ్రవణములు ధర్మరావర యాయు
శ్రీవిభవకీర్తిసుగతిస, మావహములు తత్పరుండ శ్ర వగు మిక్కథలన్. 126

వ. అనిన విని కాంతేయాగ్రజండు శాంతనవుతో మహాత్మాగోవులమాహాత్మ్యంబు
దేటపడం బెక్కుభంగులం జెప్పి నన్నుం గృతార్థుం జేసితి నర్వయజ్ఞంబులందును
దాతవ్యం బత్యంతంబు సువర్ణం బని విందు వేదంబులు సువర్ణదక్షిణేతివై యని
చెప్పెను భూమియు గోవులు గాంచనంబును నీవిషయంబు లైనదానంబులు
నుత్తమంబు లని వేదవ్యాసువచనంబులకలిమి నీవ చెప్పితి సువర్ణ విశేషంబు విన
వలతుం జెప్పవే యనుటయు నతం డతని కిట్లనియె. 127

— యో భీష్మండు ధర్మరాజునకు సువర్ణ దానమహిమార్తీయము చెప్పెట. యో—

సీ. శత్రునునృపతి లోకకాంతరగతుడైన, విను తదీయశ్రద్ధావిధి యొనర్పఁ
బూని గంగాద్వారమున కేగి మాతల్లి, గంగ సాహాయ్యంబు శ్ర గరవమున
నాచరింపంగఁ గ్రీరయాకలాపంబెల్ల, నడపఁ బిండ ప్రదానంబునమయ
మగుటయు దర్శవిశ్వాస మొనర్ప నం, దంగులీయకంకశ్రాంగదములఁ

ఆ. గాంత మైనయొక్కశ్రకరము వొడమి యట, చేయ సాఁడుటయునుశ్రీత్ర మద్భు
తంబుఁ బొంద దానిఁడప్పక చూచి యు, య్యధిపుబాహు వసుట్రనాత్మ నేటింగి.

క. జనకుఁడుఁవేడుకఁ జే సాఁచినయంతన సంతసిల్లి శ్ర చేతం బిండం
బనుమానింపక యే బెట్టిన శాస్త్రవిధానగతి ఘటంపము వచ్చున్. 129

తే. పితృకరంబునఁ బిండంబు శ్ర వెట్టు మనదు
శాస్త్ర మంచిత మగుకుశాస్త్ర సరణమునన
వెట్టు జెప్పు నట్లగుట నే శ్ర బెట్టు జేత
నని మనంబునఁ దలంచి వంశచనము సేసి. 130

క. అమలం బగుకుశంసం స్తర,ణమునం బిండంబు వెట్టినం దోచినహ
స్తమదృశ్యమయ్యె మత్పితృ, సమితిముదముమోములం దెనంగఁ బొడనూపెన్.

క. పొడనూపి ధర్మమార్గం, బెడపక నీ విట్లు శ్ర పిండమిడుటకు హర్షం
బడలినఁ జనుదెంచితి మె, కుక్కుడుత్పత్తిం బొందితిమి ప్రశగుణ్యచరిత్రా. 132

వ. అని పలికి వెండియు. 133

క. భూమికి గోవులకును నై, హేమ మిడుట యన్నదీయశ్రహితమును దేవ
స్తోమప్రియముంబావన, తామహనీయంబుఁ జుమ్ము శ్ర ధర్మవిధిజ్ఞా. 134

క. హావనము సువర్ణము వంశావలికిం దనకు నిర్మలలాత్మత నిచ్చున్
నీ వది యెఱింగి నకలయ, జ్ఞావసరములను సువర్ణ శ్రయాజివ యగుమీ. 135

క. అని చెప్పి చనిన నా దగు, మనము సువర్ణప్రదానమహిమ కలయఁ ద
ద్వినుతానుష్ఠానపర, త్వనిరూఘంక నైతి నేను శ్ర ధర్మతనూజా. 136

వ. అని పలికి యాభూవల్లభునితో భీష్మండు వెండియు నిట్లను నిది యేచు గనినది

- సువర్ణదానంబుమహిమ మఱియును వినినదియునుం గల దాకర్ణింపుము. 137
- సీ. పరశురాముఁడు గిన్నఁగ నిరువదియొక్కమా, అదయుఁడై రాజులఁగ వేదకివెదకి
వధియించి కృప వృట్టిర వాజిమేధంబు ప్రా,యశ్చిత్తమగఁ జేసిఁగ యంతఁ దనివి
ననక వసిష్ఠాదిరమునివఁజేయులఁ గూర్చి, కల్మషపంకంబుఁగ గడిగి పురుషు
నత్యంతవిములఁ జేయంగ నెయ్యది యోపు, ననిన వసిష్ఠుఁ డిఁగ ట్లనియె నతని
- ఆ. కనఘ విను సువర్ణఁగ మన్నిమయంబు దే,వతలు నన్నిమయతఁగ నతిశయిల్లు
వారు గావునను సువర్ణదానంబు దే,వతల నీగియట్లఁగ శ్రుతులు సెప్ప. 138
- క. కావున సువర్ణ మనదృశ,పావనతాన్పదము దానిఁగ భక్తిమెయిన్ వి
ప్రావలి కిచ్చినయతనికిఁ, బావనతం గొఱత గలదెఁగ పావనమూర్తి. 139

—॥ వసిష్ఠుఁడు పరశురామునకుఁ జెప్పిన సువర్ణమహిమము. ॥—

- వ. ఏను బ్రహ్మముఖంబున వినినది సువర్ణవిషయం బైనవిశేషంబొక్కటి యెఱింగి
చెద నవహితుండ వై విను మని పలికి యమ్మునిపతి యమ్మహాత్మున కిట్లనియె.
- క. గిరిజయు గిరిశుఁడును నొండ్లొరువులకై తప మొనర్చిఁగ యొకఁగు లొకళ్లకై
బెరయం బడసి పరమసుఖ,భరితాత్మకు లైరి జగముఁగ ప్రమదం బందన్. 141
- వ. కొండ్లొకకాలంబునకు నయ్యాదిమగృహస్థునితేజంబాపరమగృహిణినిమిత్తంబుగా
రేతోధాతురూపంబునం బ్రహ్మన్నంబై యమ్మహేశ్వరుమానసవృత్తింజేసియగ్ని
యందు నిలిచియుండ నత్తటిందారకుం డను నొకరక్కసుచేతం బెక్కువిధంబుల
బాధలం బడి యనిమిషులును మనులును గమలయోనిం గానం జని యద్దాన
వుండు దమ్ముం బఱచిన పా తెల్ల నెఱింగించిన నద్దేవుండు వారితో దీని నెఱింగి
యేను మున్న మీకు శోభనం బయ్యెను తెఱంగు సమకట్టినవాడ మీరగ్నినాశ్ర
యించి మాకు శుభంబు సేయవలయు నని సంప్రార్థనంబు సేయునది యతండు
కర్తవ్యం బెఱుఁగు నరుగుం డని నియోగించిన సంతోషించి యట్ల చేసెదమని
యవ్వీధాత వీడ్కొని వార లగ్నికడకుం బోవ నుత్సహించి. 142
- సీ. ఆతనియున్నెడఁగ యారసికొని చను,నప్పుడతండు నిరద్రాశితయము
నూని ప్రచ్ఛన్నుఁడైఁగ యుండుట వారలు, గానక యున్నంతఁగ గప్పయొకటి
యగ్ని పాతాళంబునం దున్ని యెఱింగింప, నప్పావకుఁడు డాగిఁగ పిప్పలమున
కేఁగెడనెడ శావఁగ మిచ్చె జహ్వస్ఫూర్తి, లేక రసాలివిరవేక మెడలి
- తే. యుండెడును గప్పలని బొక్కఁగ లెండ నెండి
చచ్చియును నీరు వచ్చినఁగ బావు బొంకు
సేసి యెలుఁగులు సెలఁగఁగఁగఁగ జెలఁగ వరము
వారు గప్పల కిచ్చి రవార్యతేజ. 143
- వ. ఇవిధంబున విబుధులు మునులు నమ్మందూకంబుమఱుకున యుడిపి మఱియును.
- క. అనలుని నన్వేషింపఁగ, వనగజ మొక్కండు రావిరవలను చతురతం

గను గీటి చూప వా ర,వ్యసన్నతిం జేరఁ జనఁగ య వారనియులుకన్. 145

వ. అయ్యన్నిదేవుండు గజంబులకు జిహ్వా దిరుగంబడ శపించుచు శమిగర్భనివాసి యయ్యె నది మొదలుగా నగ్నికి శమిగర్భంబునం దుత్పత్తి గలిగె నద్దివిజులును దాపసులును గజంబులు ప్రతీవజిహ్వాంబు లయ్యెను సర్వరసజ్ఞానంబు గలిగి మాన నీయంబుగువరంబులంజేసి రాజితంబులగునట్లుగానను గ్రహించి యగ్గజంబువిమా దంబు మాన్చి రంత నొక్క శుకం బెఱింగింప శమిగర్భంబున నగ్ని యునికియె టింగి యందఱుం గ్రందుకొనం గడువేగంబునం బొదివికొనిన నిదుర సెడుటకుం గోపించి. 146

ఆ. జిహ్వా మరలుఁబడఁగ య జిలుకల నగ్ని శ, పించె సురలు సెవుల య కించునట్టి పలుకు వాని కొనఁగి య చిలుక నానందింపఁ,జేసి యాకృతానుఁజేరఁజనిన. 147

వ. అతండు వారి నాలోకించి మీవచ్చినకార్యం బేమి యని యడిగిన వారుఁదారక దైత్యుచేయుబాధ లెఱింగించి వాఁ డేమియుపాయంబునం దెగటాటు నత్తైఱం గాపాదింపు మని నిన్నుం బ్రార్థింప వచ్చితి మని పలికి వెండియు. 148

క. మాకుం గుశలము గోరుము, నీకును మే లివ్విధంబు య నీదుమహిమ యీ లోకంబు లెల్ల మనములఁ, జేకొని కీ ర్తించునట్లు య సేయుము కరుణన్. 149

నీ. అనినఁ బ్రసన్నత య నట్టులు సేసెద, నూఱడుం డని వారి య నూఱడించి తనయందు వెలుఁగుశంభునివీర్యవిడియె గం,గాగర్భరూపంబుగఁగఁ నాతఁ డది యతిపరివృద్ధ య మగుటయు ధరియింప, నోర్యక నిర్జరప్రవర్తనంబు తటమున శరవణ్యసంబుగా గంగ యు,త్సృష్ట మొనర్ప నాశ్రయింప సతరు

తే. వల్లరీగుల్మకముగ సుప్రవర్ణమయత, వెలుఁగ బాలుఁడై వెలిగె నగ్రవీరగర్భ మచ్చటికి వచ్చిత్పత్తికల్పార్యును మ,దీయపుత్ర కుఁ డనుచు నృ త్తికొనిరనఘ. 150

వ. ఇత్తైఱంగున నొక్కట నెత్తికొనుటయు నక్కుమారుండు పణ్ణుఖండై యొక్క పెట్ట నకలకృత్తికాస్తవ్యపానం బాచరించె నట్లగ్నిసంభవగాంగేయ కార్తికేయ త్వంబు లొందినయయ్యిందుమాళితేజంబు పదంపసి బ్రహ్మాదిదేవతలు పూజింప దేవసేనాధిపతిత్వంబునం బేర్చి యర్చిర్మహిత యయినమహాశక్తిం దారకుం బరి మార్చి బృందారకమునిబృందంబుల కానందం బొనర్చె నని యిట్లపురమముని పరశురామునకుం జెప్పి పురహరుం డగునప్పురుషుండు హిరణ్మయుం డగుటయు నద్దేవదేవుండు డా న తనూభవుండై శోచుటయుం దధావిధరేతోధారణంబున వహ్ని హిరణ్మయై రేతోమూర్తియైహిరణ్మయైరేతుం డనం జనుటయు సతండు తద్రేతఃకలనంబునం దన్మయుం డగుటంజేసి పురహరునకు వహ్నిరేతుం డనునభి ధానంబు గలుగుటయుం దేటవఱచి యవ్విధంబున రూపవంతం బైనది గావున సువర్ణంబు జాతరూపనామకంబై పరఁగుటయు నెఱింగించి. 151

క. మహితాత్మక యేతాద్భుత,మహిమంబు సువర్ణ మది స్రవమంభితతేజో

మహనీయము లేదానము, మహాత్మ్య మాశివుడ యెఱుంగు శ్ర మాకుం జూడన్ .

వ. అవ్యిశేషంబున నశేషకల్యణంబులం బొసి నరుండు విధూమత్స్వంబున వెఱుంగు
శుచియునుంజోతె శుచిత్వసంపద సొం పారం బెం పారు నని యుపదేశించె నవ్వ
సిష్టమునివరువ చనంబు లూది యమందాదరవర్ణనీయుం డై సువర్ణ దానపరంపర
లాచరించి. 153

క. ఆరామండు శుచిత్వ, శ్రీరాజతుం డయ్యె నట్లు శ్ర సేయుము నీవుం
గౌరవముఖ్యా యది భవ, పారావారఘనయానృపాత్రమునువీక్షి. 154

క. అని యనిమిషతటిసీస్త్రియ, తనయుండు సెప్పుటయు ధర్మతనయుండు హృదయం
బునఁ బ్రమదము సింహార న, తనితో నతిభక్తివినయభావం బగుచున్. 155

వ. పితృయజ్ఞప్రకారం బెఱింగింపవే యనుటయు నక్కరువరుఁ డన్నరనాథున కి
ట్లనియె. 156

క. పితృపూజ నమగ్ర్యము డై, వతపూజనమునకు మనుజ్యవల్లభ పితృదే
వతలఁ గొనియాడుదురు దే, వత లాదిగఁ గల్గునెల్లవాడను భక్తిన్. 157

వ. విశేషించి మనుష్యులకుఁ బితృసమారాధనంబు సర్వశుభసాధనంబు. 158

... భీష్ముడు ధర్మజానకుఁ బితృపూజావిధానం బెఱింగించుట. ...

క. అమవసనమవసఁ బితృయజ్ఞముఁ దగఁ బిండప్రదానసహితముగా భ
క్తిమెయిం జేయునలెడు చి, త్యముఁ జేసినవాడ యగు నశ్రమంచితచరితా. 159

వ. పితృయజ్ఞంబునకుఁ దిథిపశేషంబు సెప్పెద. 160

నీ. పాద్యమిఁ బితృయజ్ఞసమయంజైనఁ జారుకాం, తాపతి విదియఁ గాంతలకుండంత్రి
దదియను నవితిని శ్రదా¹ వాజిధనకుండు, శశుభాగి పంచమి శ్ర బహుసుతుండు
వప్తి² భానాత్ముండునై పమిఁ గృషిభాగి, యప్తమి వాణిజ్యపుష్పంబు వసు
గజధర్మవిష్ణుచిత్తజతిథులం దేక, శభజంతువులును గోశ్రచయముఁ గువ్య

తే. ములును దగ బ్రహ్మవర్చస్వీపుత్రకులును
ధనము గలవాండు విను చతుర్దశి రక్షక
భాగి పున్నమ నమవస శ్ర భవ్యసర్వ
కామ్యఫలభాగి యగుఁజువ్వె శ్ర కౌరవేంద్ర. 161

క. అవరం బగుపత్నీంబును, సపరాహ్ణము మేలు పితృసమర్చనమున కా
ద్యపుఁదిథి దశమి చతుర్దశి, నృపవర యప్పతిమునన్యనింద్యతఁ బారయున్. 162

క. అనిన విని ధర్మనూనుం, డనఘా యెద్దానఁ బితృసమర్చన మొనర్చి
చిన నధికఫలం బగు న, వ్యినుతద్రవ్యములఁ జెప్పవే తెలియంగన్. 163

వ. అనుటయు దేవవ్రతుం డతని కి ట్లనియె. 164

1. క. వందజుకుండు. 2. చ. హీనాత్ముండు. 3. చ. జ. దరక, ధర్మకవార్కచిత్తజతిథు.

క. తిలపాయసఘృతములు పితృకలనములకు సుత్రములుఁ గవ్యంబు మహా
ఫల మెద్ది యైన మత్స్యంబులు మాంసము విహితవిధిఁ బ్రభృతఫలంబుల్.

తే. గొఱియనంజాఁడు ఖడ్గంబునెఱచి గంజ, మృగమునందలిపలంబుఁ మేకమాంస
మొక్కఁ దొకటికిఁ ఫలమునగ నెక్కుఁ జంపు, పితృసమర్పనవిదులైనఁ పెద్దలధిప.

వ. నక్షత్ర విశేషం బాకర్ణింపుము.

167

సీ. ¹కారై బైతృక మగుకర్మ మొనర్ప ని, శ్శత్రుత రోహిణిఁ గ బుత్రలబ్ధి
శశితారకముననోజుఁ ప్రియాన్దిఁ గ్రూరిపువర్తనము పునర్వపునందుఁ
గృహిణలోదయ మనిమిషగురుతార సుపుష్టి యాశ్లేష నక్షత్రప్రవీర
తనుజలాభము మఖుఁ గ వనకులమున పెంపు, పుబ్బ సౌభాగ్యవిఘ్నార్హిని

తే. యర్థమునితారఁ బెక్కవశత్యములపుట్టు, హస్తమునఁ గర్మసఫలత్యవులతార
సుందరా కారయుతు లగుననుతులక మఱి, యనిలతార వాణిజ్యవర్ధనము గలుగు

సీ. వినుము విశాఖ నక్షత్రనయబహుత్వ మ

నూరాధ రాజాధికార మైంద్ర

మునఁ బ్రభుత్వము పెంపు గ మూలఁ బూర్వాషాఢ

నారోగ్యమును సుత్రమాతియశేము

సుత్రరాషాఢ శోకోదయరహితత్వ

మభిజిత్తునందు విద్యాభియుక్తి

శ్రవణకాలమునఁ బరమగతినిద్ధిధ

నిష్ఠ రాజ్యము జలగనిధిసతార

తే. మొదలుగాఁ దారకంబులు గ మూట నగద

కార్యఫలములు సదజావిశేషములు గోవు

లపులమూటను గువ్యవృద్ధిశ్వకాయ

పులు శుచిశ్రాద్ధకర్తకుఁ గ గుగు నధిప.

169

వ. అనిన నష్టకముతోఁ జెప్పురుషవరునిం బితృపూజనంబులకుఁ బాత్రంబు లెట్టివిగా
వలయు నని యడిగిన నయ్యమరనదీనందనుం డిట్లనియె.

170

క. దైవికకృత్యంబులకును, భూవర భూసురుల సూక్ష్మముగ శోధింపం

గా వలదు గాని పితృపూజావిధికిఁ బరీక్ష వలయు గ నమ్యగ్భంగిన్.

171

వ. కావుననీ వడిగి మేలు సేసి తాకర్ణింపుము.

172

తే. ²(కులవయోరూపశీలవిశ్మయల సువాత్సలనఁగఁ దగువారు పంక్తిపాఠవనులు తద్దు
ణమ్ము లారయ లేనిజనములు పంక్తి, నూషకులు వైతృకమునకు గ దోషదూర.

వ. మఱియును బంక్తిదూషకులం జెప్పెద నాకర్ణింపుము)

174

సీ. జూదరి గరదుండు గ వేదంబు సదుపని, వాఁడు వడ్డికి నిచ్చునవాఁడు గాయ

1. క. చ. కర్మ. 2. గ. ద్యుతికాయము. 3. ఈకుండలికరణములొనిది కొన్ని ప్రతులఁ గానిపింపదు.

కుంఠః గ్రామమువనిఁగొడుచునాతఁడు గృహ, దాహి కుష్ఠము గలతనఁపునాతఁ
డెఱుఁదెవుల్ గొన్నాతఁ డభిలవస్తువులును, నమ్మెడునతఁడు సోఁరుమ్ము విక్ర.
యించినయతఁ డస్థిసంచారలాభోపజీవకుం డుర్విశ్రసేవకుండు

తే. భార్యయును దాను బుత్తులఁ గ బంచికొన్న
వాఁడు పసులఁ బెక్కిటి నేలునవాఁడు కపట
కృత్యముల ముచ్చిమిని శిల్పకృతుల బ్రదుకు
వారు సంక్షమాపకు లంపు గ పౌరవేంద్ర.

175

వ. అని చెప్పి వెండియు,

176

క. తలఁ జేర సుట్టియును జెప్పులు దొడిగియుఁ జేసినట్టిభోజనముఫలం
బలఘుచరిత పద్మజఁ డను, రలభాడం బని విధించె గ బ్రకటఘణితులన్.

177

తే. పలుదెఱంగులవంటకంఠబులఁ బ్రమాద
జాత మై యశుచిత్వంబు గ సంభవించి
నప్పు డసురలు గొంపు క్రియాఫలంబుఁ
దిలు వై జల్ల నశుచిత గ దొలఁగు నండు.

178

క. శాంతుఁడు సువ్రతశీలుఁడు, దాంతుం డధ్యాపకుండు గ దయ గలవాఁ డ
త్యంతప్రబోధనంప, ద్వంతుఁడు పావనులు భూవ్రవర పంక్తులకున్.

179

క. వ్యాకరణధర్మశాస్త్రవి, వేకములుఁ బురాణజాత్యవేదిత్వము బ్ర
హ్మైకత్వబోధనము నధి, పా క లిగినవారు పంక్తిపావనులు గడున్.

180

తే. మేలిగుణములు గనియు నశమి త్రజనము
శ్రాద్ధపాత్రంబుఁ జేయంగఁ గ జన దమిత్ర
దత్త మైవది భస్మహారతంబుఁ జెట
నిడినవిత్తుచుబోలె నై గ చెకు నృపాల.

181

క. మునుముట్ట నెఱిగి శ్రాద్ధంబునకుం గైకొనుట మేలు గ భూసురుని గై
కొని యరసి కాఁ డనిన నా, తనియుమ్మలికంబు సెఱచు గ ధార్మికు నైనన్

182

క. ఈతెఱుగు లెల్ల నెఱిగి సు, నీతంబుగ శ్రాద్ధ మధికతనియతి నడపుని
ర్ధాతదురితుండు నడచుఁ బ్రి, యాతిశయం బెనఁగ దేవతయానమున నృపా.

183

వ. అని చెప్పి శాంతనవుండు కౌంతేయగ్రజుతో మఱియు సిట్లను బ్రహ్మమానస
పుత్తుం డగునత్రిమునీంద్రవంశంబునకుం దొడ వగుదత్తాత్రేయనందనుండు
నిమిసామధేయం డగునంయమికుడుకు శ్రీమంతుం డనుపేరివాఁడు మృతుం
డగుటయు.

184

క. నిమి యక్కుమారునకు శ్రాద్ధము నేయుచు నుండి భక్తి గ దలఁచినఁ గృప న
త్రిమునీంద్రుండు వచ్చి క్రియా, సమీక్షణమునేసె మది న్ననఁగునర్మలితోన్.

వ. అట్లు పావక క్రియాకలాపం బనుసంధించి యానంయమివరుండు.

185

—|| అతిమహామనినిమి కటింగించెన్ శ్రాద్ధక్రియావిశేషము ||—

- ఆ. షరిగృహీతుఁడై నక్షత్రాహ్లాదుల్ పంక్తిపావనవరిష్టంబు లగుట వారి కిదీన
దర్భవిష్టరములుగదఱిణావర్తంబు, లగుటఁ గ్రియలు తిలస్రమగ్న లగుట, 187
- క. అమలినతరదర్భన్యాసము లెందును దక్షిణంబుఁ గ సాగ నిశినయ
గ్రములు గలిగి యుండుట మౌ, త్రము లయ్యెకేధుల కంచితముగ నడచుటన్. 188
- ఆ. ¹మునగ యల్లి యడవిమునగ దుర్మాంసము లాచుగమ్ము మలినఁ గ మైనయుప్పు
కటియజేలకట్టకఁజీవేము ²కురుజియిం, గువ ప్రవృత్తినియఁకొటి యగుట. 189
- క. శునకంబు రజస్వల యగు, వనిత పతితుఁడంత్యజాతివాఁడౌ శ్రీయప
ట్టున కేడివులఁ జేరక, చనఁ జేయుట మగ్గఁజించి స సంభావించెన్. 190
- క. కావున శ్రాద్ధక్రియలకు, భూవల్లభ యట్టిభంగి స పూజ్యత నిచ్చుం
దా వినిపించెం బితృదేవాలి నత్రి నిజవంతుఁడగునిమికిఁ దగన్. 191
- వ. అత్తైఱం గెఱింగించెన నత్రినిమిత్తో నిట్లను శ్రాద్ధంబున నర్చవరుణసోమఁగ్ను
లకు భాగంబులు బ్రహ్మ గల్పించెవిశ్వ లగు దేవతలు పితృదేవతలతోఁ గూడం
దత్తియోపయోగ్యతం దోతురు వారలకును భాగకల్పనం బొనరించె దేవతల
యందుఁ గొందఱువృత్తు లయినమహాభాగులంబితృత్వనిర్దేశంబున నేర్పరించెనవ్వి
రించి వివరించినామంబులు సెప్పెదవినము బలుండు ధృతి విపాల్కుండు పుణ్య
కృత్తు పావనుండు పార్షిణిజేముండు సమూహుండు దివ్యసానువు వివస్వంతుండు
వీర్యవంతుండు ప్రీమంతుండు కీర్తిమంతుండు కృతుండు విద్యుద్వర్చసుండు సోమ
వర్చసుండు సూర్యశ్రీ సోమపుండు సూర్యసావిత్రుండు దత్తాత్రుండు పుండరీయ
కుండుష్ఠినాభుండు నభోదుండు విశ్వాయువు దీప్తి చమూహరుండు సురేశుండు
వ్యోమారి శంకరుండు భవుం డీశుండు కర్త కృతి దక్షుండు భువనుండు దివ్యకర్మ
కృత్తు గణితుండు పంచవీర్యుండా దిత్తుండు రశ్మిమంతుండు సప్తకృత్తు సోమపూ
ర్వుండు విశ్వకృత్తు కవి యనుగోష్ఠ సుగోష్ఠ నప్త యీశ్వరుండు జితాత్ముండు
మునివీర్యుండు దీప్తరోముండు భయంకరుండు డనుకర్ముండు ప్రతీతుండు ప్రదాత
యంశుమతుండు శైలాభుండు పరమక్రోధి ధీరోష్ఠిభూపతి న్నజుండు వజ్ర వరి
వీరలు భాగార్హు లని చెప్పి వెండియు. 192
- క. గిరివనదుర్గములందును, సరిదు త్తరణంబునపును స శ్రాద్ధవిధినమా
చరణసమయమున వీరిం, బరికిర్తించినయతండు స వడయు శుభంబుల్. 193
- ఆ. పూరిపంట ప్లాలు స ⁴నారుగబియ్యంబు, జంబువునఫలంబు స శ్రాద్ధకృతికి
గావుతుమ్మునేడ్వెన్ గాదుశ్రాద్ధక్రియా, చరణసమయములఁ బ్రశాంతివలయు. 194
- వ. అనియునుం జెప్పెనని చెప్పి సరిత్సానుండు ధర్మజాతో మణియు నిట్లనియె. 195

సీ. ఒకతటి మునివర్యులొక్కటఁ బెక్కంఁడు, శ్రాద్ధముల్ సేయభోగ్యములు పెక్కు-
లనుభవించుటఁ దమ శ్ర కలుగఁగి వుట్టుట, మును బిత్తదేవతల్ శ్ర సనిరి సోము
కడ కట్లు సని తమకాటియ సెప్పిన, నతఁడు పద్మజుపాలి శ్ర కరుగుఁ డనియె
వా రట్లు కా కని శ్ర బోరన నరిగి పద్మజునిఁ గాంచి యజ్ఞీర్ణదశ యెటుంగ

తే. విన్నవించినఁ దనయొద్ద శ్ర వెలుఁగు చున్న
యగ్నిఁ జూపి యిక్కిడితఁ శ్ర డపహరించు
ననిన నగ్ని మత్సహితు లై శ్ర కొనిన నలుగఁ
జేయువాడ నాహారముల్ శ్ర సిద్ధమిదియు.

196

క. అని పలికినఁ బిత్తదేవత, లనలుఁడు ముఖ్యుఁడుగ నెపుడు శ్ర నాహారంబుల్
గొని సుఖజ్ఞర్హునందంబు నొందుదురు సూర్య భరతభూ పవరేణ్య.

197

క. కావున సాగ్నికుఁ డయి తగ, నేవాఁ డొనరించు శ్రాద్ధమిహ్యం బది సం
భావించురు పెద్దయుఁ బిత్త, దేవత లసురులకు రాదు శ్ర తేటియుఁ జూడక.

198

ఆ. అనఁగు పితృపితృమరహస్రపితృమహా, పూజనములు శిష్టశ్రూర్యకముగఁ
జేయవలయు నియతి శ్ర దాయ దొడ్డినజన్ని, దంబుతోడ భక్తిరహమమగుచు

199

తే. పిండసంబంధమునఁ బాయఁ శ్ర బ్రేతభావ
మది సుగతి నిచ్చు గయఁ బిండ శ్ర మట్లు గాన
యరుగునో గయ కొకఁ డైన శ్ర నని కదా య
నేకపుత్రులఁ గోరుదు శ్ర రిద్ధచరిత.

200

క. గౌరి యగుకన్య వరదా, నారూఢం జేత నీల శ్ర మైనవృషభమున్
గారవమున విడుపు మునం, బారంగాఁ జేయుఁ బిత్తచక్రయముచి త్తములన్.

201

క. శ్రాద్ధంబు ప్రకారంబును, వృద్ధాచార్యోక్తభంగి శ్ర వివరించితి నీ
బుద్ధి దోచినదాని న, మిద్ధగుఱోదార యడుగు శ్ర మెయ్యది యైనక.

202

క. అని నిర్జరాపగానం, ననుండు వలుకుటయుఁ బ్రియము శ్ర దళుకొత్తఁగఁ బాం
డువృపాలునగ్రనందనుఁ, డనూనవిశయమున నమృతహామతితోడన్.

203

క. తప మని యార్యులు సెప్పుడు, రుపవాసవ్రతము నదియొక్కయొండు గలదొ సా
రవుఁడవము తెఱఁగు నాకుం, గృపనెఱింగింపుము విధాతృకెల్పిషయనుడున్

204

ఆ. అమృతాత్మక డిట్లు శ్ర అనుఁ బెక్కుదివసంబు
లుపవసించి యునికి శ్ర తపముచొప్పె
దాన విను తపస్వి శ్ర గా నేరఁ డది యాత్మ
ఘాత మగుట నరుఁడు శ్ర కారవేంద్ర.

205

క. నత్తంబు బ్రహ్మచర్యము, నిత్తశుచిత మౌన మతుల్యనియమము దయ శు
ద్ధత్వాగ్రంబుఁ దపస్సం, పత్త్యాకృతు లంఘు బుధులు శ్ర పౌరవముఖ్య.

206

త. అనిన విని కురువతి కురుపితృమహునితో మహాత్మా దానశీలుని యప్రతిగ్రహ

కునివిశేషం బెట్టి యెఱింగింపు మనవుమనాడేవనత్రం డీవివయంబునకు సప్తరి
వృషాద్భిసంవాహం బనునీతిహాసంబు గలదని చెప్పి యమ్మనజపతి కీర్తునియె. 207

—|| శ్లో సప్తరి వృషాద్భిసంవాహం బనునీతిహాసంబు ప్రకారము శ్లో ||—

తే. కశ్యపాస్త్ర పితౄమిత్ర శ గౌతములును
విను భరద్వాజ ఒమదగ్మత్రులును వసిష్ఠుః
శును జంబులు నెల్లఁ బ్రేర్కనములు
వారి సప్తరిగణ మండ్రు శ కౌరవేంద్ర. 208

వ. వసిష్ఠుని దేలి యగునరుంధతి యెందును నతనితోడన తిరుగు నయ్యుండఱకుం బరి
చారిక యై శిగంజ యనుచేషియవర్తిండుఁ దద్వల్లభుం డిగువశునకుండును వార
లకుం బరిచారికత్వం బాచరించు నప్పదుండును దవత్సరణపకు లై ధరణిం
బరించు డంజ నత్యంతఘోర యగునావృష్టి దోడిజేవనసాధనంబులగుపదా
ర్థంబులు దుర్లభంబు లై జనంబులకుఁ బ్రాణంబులు రక్షించికొనుట దుష్కరం
బై చెల్లెం గశ్యపాదులు నతిశుభార్థులైయాహారం బన్వేషించునెడ శిబిమానుం
డై నయాజ్యనామధేయుండు దొల్లి యజ్ఞదక్షిణారంబుగాఁ దనకొడుకు నీలుండను
వాని ఋత్విగ్గనంబుల కీచ్చినం దద్వశగతి నుంకి కాలంబగుటయు మృతినొందినం
దదీయశవంబు. 209

క. సాదపై నుండంగ వారలు, పదుండునుం జూచి దాని శ భక్షింపంగా
మదిఁ గోరి చేరి చుట్టుం, బొదివినసమయమునఁ గాట్రిపొంత తెరువునన్. 210

ఆ. వేంట బోయి మరల్చివిభుఁడొక్కఁడను వృషా,దర్శినాముఁడతుల్యదానపరుండు
పోయి పోయి కాంచిత్రపావక నిలిచి య,మ్మనులతోడ సధికశనినయ మెనఁగ. 211

క. మీ రాఁకలిపెల్లన నా,హారంబుగ శవముఁ గొనుట శ కడరితి రి ప్లే
లా రం డిచ్చెద మీ కా,హారంబులు వలసినట్టి శ వని తా మఱియున్. 212

క. బహువిధములధాన్యములును, బహురసవర్గములు మీకు శ భక్తి నొనఁగెదన్
బహుతురగశకటగోగణ,బహుశబహుగ్రామములును శ బహుమతినిస్తున్. 213

వ. అనిన వార లతని కిట్లనిరి. 214

తే. రాజవర రాజుడెనఁ బ్రతిగ్రహము విషముఁ
గల్లుఁ గాఁ జూతు మిట్టులు శ గాంచి యున్న
యట్టిమాకు నీ విచ్చెద శ ననుట మావి
ధగ బెఱుంగమి యింటియ శ తప్పు గాదు. 215

క. అనుడు విపాదముతోడం, జని కృత్రిమవనఘములు శ సమకట్టి తగన్
జనపతి మంత్రుల ఋషులకుఁ, గొని పొం డని పంప వా రక్రకుంతితభక్తిన్. 216

వ. వానిం దెచ్చి యమ్మహాత్ములకు నమర్పించిన.

217

ఆ. వారు పట్టి చూచి య వాని ప్రేగున హేమ, గర్భకంబు లగుట య గాంచి నవ్వి
పుచ్చుకొనక యున్నభోయి భూపతికి న, త్రైతఁ గమాత్యకోటిరయెఱుంగఁజెప్పె.

క. విని యతఁడు రాజనంబునఁ, గనలు వొడమి కృత్తి వేల్వఁగఁ దగువారిం

బనిచిన నప్పుడ హోమం, బున రాక్షసి యొర్తు వుట్టె య భూపవరేశ్వర. 219

వ. పుట్టి యప్పుడమితేనిముందట నిలిచి పనియేమి వనువుమనిన నతండు శ్రీతుండై
కశ్యపాదులం గనుపుగొట్టు మని పనిచిన నచి వార లున్నెడ రోసి పోయె నంతకు
మున్న వారు వనంబున మూలంబులు ఫలంబులు వెనకి తిరుగు చుండ శున
స్సఖుం డనువరివ్రాజకుండు వచ్చి వారిం గని వందనంబు సేసిన వార లభినం
దించి రతండు నమ్మునులం గలసి యేకార్థం డై సంచరించె నట్లు చరించునమ్మ
హాత్ము లతిశుభాన్వితు లై తామరతూండ్లు పుచ్చికొని నమలుటకై యొక్క
నలినాకరంబునకు నత్వరగతి నరుగుచు నున్న నారక్కసియక్కొలని కడ్డంబుగాఁ
బోయి పొడసూపి నిలిచిన. 220

క. ఈకమలవనముచేరువ, నేకార్యము సేయఁ జూడఁ య దీ వెవ్వత వం

చాకొలను సారంగనమ్ముని, లోకము సేరుటయు నమ్మెఱుఁత యెఱుఁగెనఁగన్. 221

—పుషాదర్శి పుత్రైంచీకృత్తి శునస్సఖునిచే మృతిఁ జొందుట. —

వ. ఏ నెవ్వత నైతి నేమి యిక్కొలనికావలియున్నదాన ననుటయు నమ్మునులు వెల్ల
నై యాఁకట నలందురి యుపజీవింప నొండేమియు లేమింజేసి యీసరోవరంబున
భినంబులు వెఱికికొని భక్షించువార మై వచ్చితి మనిన నవ్వనిత మీమిషేళ్లు
సెప్పి మఱి వద్దవనంబుఁ బ్రవేశించువా రని పలికిన నప్పరమమును లన్నాతి
యాతుధాని యగుటయుం గృత్తి యగుటయు వధింప వచ్చినది యగుటయు
నెఱింగి కశ్యపాదు లగువదుండును దానికి దుర్బోధత్వంబు దోచునట్లుగా నిర్వ
చననహితంబుగాఁ దమ నామంబులు సెప్పి రచ్చావవర్తన వెఱఁగుపడి యుండ
శునస్సఖుండు దనయభిధానం బభివ్యక్తంబుగా నుగ్గడించినం గృత్తి సీపేరు
దెలియఁజెప్ప విడి యేమి యనవుడు నతండు దేటపకం జెప్పియుండం జెప్ప
వనియెద విట్లంట దప్పు గాదె యిట్టియుద్దండపు మత్రి దండంబుపాలు వడు మని
బ్రహ్మాదండనిభం బగునిజహస్తగతదండంబున దానిశరంబు బెట్టు ప్రేయుచుఁ
బావకర్మరాలా పడుము భస్మంబ వగు మని నిష్కరాక్షరంబుగా నిర్దేశించిన
దుర్దశ యగుచుం బడి యారక్కసి భస్మేభూత యయ్యెనప్పు డప్పదునొకండునుం
బ్ర మోదంబునం బయోజవండంబు సొచ్చి. 222

తే. భీనము లాదట నందఱుఁ య బెఱికి కొంపి

వోవ నీటఁ దెమల్చి మోవుగ నమర్చి

తీరమునఁ బెట్టి నియమముల్ శరీర్పఁ జొచ్చి
తీర్చి యాకలి ¹దముఁ గోసి శతినఁగఁ గూడి.

228

క. కొలను వెడలి బినము లిడిన, నెలవునకుం బోయి యచట శ నిగిడించినచూ
డ్కుల కవి దోవక యున్నను, గలయం బరికించి యెట్లు శ గానక తమలోన్.

వ. ఒండొరుల శంకించి శపథంబులు వలుకువము గాక యని నిశ్చయించి శున
స్ఫులిని వినువానింగాఁ జేసికొని రప్పు డత్రి యిట్లనియె.

225

తే. మొదవుఁ దన్నుట రవియభిరముఖత దనకుఁ

గలుగ మూత్రపురీషమోక్షణము సేత
యధ్యయన మనధ్యయనమునందు నడవు
టగు బినంబులు ముచ్చిలికనట్టు లైన.

226

వ. అనుటయు వసిష్ఠండు.

227

క. శ్రుతి సదువమి నన్నాన, స్థితిఁ గాముకుఁ డగుటఁ గుక్కఁ శ జేకొని తిరుగఁ
మతి రోయమి నయ్యెడుదు, ర్గతి దూఁడులు ముచ్చిలించుకష్టమనకు నగున్.

228

వ. అని వెండియు.

229

క. సుత నమ్మికొనుట శరణా, గతుఁ జేకొన కునికి నిచ్చుకారుణికుదరి
ద్రతఁ జూచియు వేఁడుటనగు, గతి బినములు డాచికొనుట శ గల్గినఁ గల్గున్.

వ. అనియెఁ దదనంతరంబ.

231

చ. పలవృథోపభుక్తి ²నభఁ శ బక్షముఁ బల్కుట దుష్టదాన ము
గృలి దివసంబునం గవయుకష్టత విప్ర జనంబు లుబ్ధతా
కులితముఁ జేత యెల్లసరకుం గొని యమ్ముట కాదె తూఁడుతీఁ
గలపొది ముచ్చిలించు టని శ కశ్యపనందయమి వల్కె భూవరా.

232

వ. పదంపడి.

233

క. జ్ఞాతులయెడ గోవులయెడ, ³గోతులయెడ ధర్మ మెడలి శ కూరుఁ డగుట కా
ర్యాతురవిప్రోవేత్తా, నీతి బినము లపహరించుకనివుణత యరయన్.

234

క. అని పలికి భరద్వాజుం, డను మఱియు హవిస్సు గ్రంథయగ్ని నిడుట యొ
జ్జ నధఃకరించి చదువుట, యనునివి సరి యకా బిసాప్రహరణంబునకున్.

235

వ. అని పలుకుటయ.

236

తే. ముట్టునను భార్యఁ గవయుట శ మూత్రమును బు
రీషమును నీర విడుపు విశ్చేషయుక్తి
యోపిదుపజీవనము మృత్యావోత్సరంబు
ముచ్చిలుటఁ బోలుకల్మషములె తలంప.

237

క. అని జమదగ్ని మఱియు ని, ట్లను సన్యోన్యాతీధిత్వ శ మనహాయవునై

1. క. దముఁ గొని తినఁగ; జ. దప గొని తినఁగ. 2. న. కరిపక్షము. 3. గ. చ. జ. గోతులయెడ.

- రనిరూఢి పాఠిమొదవుం, గనలి యడుచు టిడె బిననికరచోరతకున్. 238
- వ. అనవుడు గౌతముండు. 239
- క. ధృత వేదత్యజనానల, వితతివృథాత్యాగసోమశ్రవి క్రయవృషలీ
పతితా¹దుర్గామాజీ, వితలు బిన స్తేయకష్టకృత్తికి ననయే. 240
- వ. అని నిశ్చేదించిన విశ్వామిత్రుం డి ట్లనియె. 241
- క. తగుభృత్యులఁ బోవ కునికి, దగనిభటులఁ బోవు కపటభాగ్నికృత్తికా
జగతీపతిఁ గొల్పుట లె, సుగం బోలఁగ నేర్పునే బిరసస్సెన్యంబున్. 242
- వ. నావుడు నరుంధతి యల్ల నవ్వచు. 243
- క. సతతంబు నత్ర దూటుటఁ, బతియెడ దుశ్చిత్త యగుటఁబరమాన్నము నొ
క్కత నేవించుట నగుదు, ర్గతి బినములు డాచికోన్నకృష్టకుం గలుగున్. 244
- సీ. అనుఁడు వంటకము నేసెనయింతిదా మున్ను, గుడుచుట పనియెడఁగృహటిలయగుట
బొంకులు వలుకుట శ్రుత్తిక వెల గొని, యిచ్చుట సుజనుల శ్రకగుసేత
యెట్టిదుర్గతిఁ దెచ్చు శ నట్టిద కల్లు బి, సావలి ముచ్చిల్లినట్లు లైన
నిట్లు గాకయుఁ బుట్టు శ వెల్ల దాన్యంబు నీఁ, గక పోవు నక్కీడు శ గలనికృష్ట
- తే. యనియె 2 గండ యనంతానుఁ శ డగుట గర్భ
దానుఁ డగుట దరిద్రత్వతత్తుఁ డగుట
చెందుఁ దూడులకట్ట ముచ్చిల్లినకష్ట
నరుని కని వల్కెఁ బశుసఖనాముఁ డధిప. 245
- వ. అని యి ట్లందఱుం దన కభిముఖు లై వలికిన వారితో శునస్సఖుం డి ట్లనియె.
- క. ఛందోజ్ఞున కైనను దన, నందన నధ్వరధురీణునకు నైనను నా
నందముగ నిచ్చుటం బో, లుం దూడులకట్ట ముచ్చిల్లుట దలపోయన్. 247
- తే. అని ననయ్యందఱును బుణ్యమైనకర్మ, మనఘ శవధంబునకు వివరయముగనీవు
వలికి తటు గాన బినలతావ్రతతి నవహ, రించినాఁడవు మమ్ముఁ గాఁగరింప కిమ్ము.
- సీ. అనిన నిక్కం బిది శ యందఱు నొండొరు, నే మనియెడరా వీ శ రీబినముల
పొది యేను దాచి చూతచెదనని దాచితి, నిదె కొనుఁ డని దానిరనిచ్చి మీకు
నలిగి వధించుట శ కై హోమవహ్నిం బుట్టించి వృషాదర్శి శ-పంచె గృత్తి
నది మున్ను కాంచి రక్కాకి నై వచ్చి యా, రక్కసిం జంపితి శ నిక్కమునకు
- ఆ. వానవుండ లోభ్యవర్జనముఖభవ, తృప్తదాములఁజేసి శ శాశ్వతంపు
నెలవు గులిగె రండు శ నెగయుండు పుణ్యలో, కముల కని సమాద్రరమునఁ బలికె.
- వ. అట్లు వలుకుటయు. 250
- చ. అనయముఁ బ్రీతిఁ బొంది మును శ లిట్లుల చేసెద మంచు నింద్రుప
జ్ఞున తగ నేగి దేవపరివత్సరిపూజ్యవదన్ శ వెలిం

1. క. జ. దుష్కాచా... బిన సైవ్య కష్ట. 2. గ. ఁ జండ. 3. క. గ. లట్లు చేసెద.

గి నిఖిలలోకనిత్యపరి శ క్తిర్దితమూర్తుల నొప్పింపజేయు:

స్వీను మహర్షిగ్రహంబుమహానీయత నైనదిసూప భూవరా. 251

క. కావున లోభము విడుచుట, కేవలము సరి గావు గుణము శ లిగుణము మహీ
దేవునకు వలయుఁ బెద్దయు, నీవిధమున కమరసంఘ శ మంతయు మెచ్చున్. 252

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు. 253

ఉ. ఈయితహాస మార్యసభ శ నెవ్వడు సమ్మతిఁ జెప్పు వాఁడు నీ
స్థాయువు శ్రీయు ధర్మము సకమంచితకీర్తియు వృద్ధిఁ బొంద సౌ
ఖ్యాయతనాత్ముఁ డై మను సురరావలియుం బితృకోటియుం బ్రియ
శ్రీయలరారఁ గీ డతనిఁ శ జెందక యుండుఁగఁ జేయు నెయ్యెడన్. 254

—.. ఉపాసద్దానవిషయకసూర్యజమదగ్ని సంవాదము. —

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు శంతనుపుత్రుతోఁ బితృకార్యామలయందు గొడు
గులుఁ జెప్పులు నిడుట యుత్తమ ప్రకారం బని చెప్పుదురు వానివిశేషంబు తెఱం
గెఱింగింపవే యనుటయు నమ్మహాత్ముం డమ్మహీపతి కిట్లను సూర్యజమదగ్ని
సంవాదం బనునతిహాసంబు వినుము దాని నీయడిగినయది దేబవసు జమ
దగ్నిమహాముని క్రీడాద్రి యై శరాసనంబు ధరించి లేణకా దేవి బాణంబులకట్ట
గొని తనతోడం జనుడేర నివాసంబు వెడలి యొక్కబయల నయ్యింపబొదినిలువ
వైపించికొని దూరాపాతనం బొనరింప నక్కుసుమకోమలి నని యమ్ములేటికొని
వచ్చి యిచ్చుచుండు. 255

తే. ఇవిధమున వినోదింప శ నినుండు గగన
మధ్యగతుఁ డయ్యె నప్పు డశమ్మగువ యమ్ము
లేటి తేరంగఁ బోయి యొక్కంత దడసి
యరుగుదెంచిన నాతఁ డశయ్యబలతోడ. 256

క. లోలాఠీ యచట నిమ్మరి, యేల తడసి తనుఁజు బేర్చుననినుతేజమునకా
నేలకు వేడిమి దనికీనఁ, జాలన వెనఁ ద్రొక్కదలయుఁజాలఁ దపించెన్. 257

క. ఇమ్మెయి నలంగి యొకవృక్షమ్మునక్రీడిత నిలిచి శ చనుదెంచుట నా
కిమ్మరి దడయ వలసె నని, యమ్ముద్దియ సెప్పెఁ జెమట శ యడరఁగమేనన్.

క. విని యేమేమీ నొంచెనె, యినుండు నినుం దత్ఫలంబు శ నిప్పుడ కుడువం
గనియెడుఁ గా క స్త్రానలమునఁ బొదివెద నతని ననియె శ ముని కోపమునన్. 259

ఉ. దాని నెఱింగి భూసురతఁ శ దాల్చి వెనం జనుదెంచి యరుఁకు డ
మ్మానితసంయమిం గని యశమత్సరభావము దోవ రోషముకా
మానుము నావుడుం బలుకు శ మానుము నీ వటు వాయు మే సెదకా
భానుని నేలఁ గూల నని శ పల్కె మునీంద్రుఁడు శోణితాక్షుఁ డై. 260

చ. పలికిన బ్రాహ్మణుం డొడుగఁ శ బాటక నిల్చి మునీంద్ర యట్లు లి

- ట్టల మగుకూరవృత్తికి గగ్గడంగుదురే సవిత్తుండు రశ్మలన్
జల మొనఁగంగ నోషధులనొనఁగ ¹హవ్యమహత్త్వ మొంది వే
ల్పులకు బలంబు నిచ్చు నది శ యుక్తము గాదె యతండు నొచ్చినన్. 261
- చ. అనినను శాంతి లేమికి భయం జెడఁ గూరఁగ మ్రొక్కి యాతఁ డే
నినుఁడ సహింపు నావలన శ నెగ్గులు గల్గెనయేని నీకు నె
మ్మనము దయామయం జని నగ్గమస్తజగంబులు సంస్తుతింపఁగా
విని ముద మందుగున్ శరణు శ వేడెడఁ గావుము న న్మనీశ్వరా. 262
- చ. అనఁ బ్రశాంతుఁడై తపను శ నాభృగుముఖ్యుండు ప్రీతి గారవిం
చినఁ బ్రమదంబునక గొడుగుఁ శ జెప్పలు మానసవృత్తిఁ దెచ్చి య
మ్మునికడఁ జెట్టి యత్తరణి శ ము న్నివి లే వని వల్కి దీన మై
దనుకడు వీనఁ బాదములఁ శ దాకడు నా దగువేడి యేమియున్. 263
- మ. నయ మిట్లారఁగ నాతపత్రము నుపార్జనద్వంద్వముం జూపి చె
ప్పి యపూర్వం బగుసృష్టిఫలసమునం శ జెంపారునవ్వస్తువుల్
దయ నద్విపున కీగి యెహికసుఖాదాత్మ్యంబు నాముష్మిక
ప్రియుఁ డాతకు సుసిరంబులుగఁ గల్గింపుచున్ మునీంద్రోత్తమా. 264
- మ. అనినన్ మో మలరక దినేశ్వరునిఁ దా శ నామంత్రితుం జేసి య
మ్మునిశార్దూలుండు వల్లభాసహితుఁడై శ మోదంబునం దేలుచుం
జనియె నాఁడు జనంబు లెల్లను బ్రహ్మరం బందుచున్ వానిఁ గై
కొని రవ్వస్తువు లిట్టి వేర్పడఁగ నీరకుం జెప్పితిక భూవరా. 265
- చ. దినకరచిత్తస్థులు శ దివ్యమునీశ్వరలాలితంబు లీ
వినుతపదార్థముల్ కరుణ శ విపులకున్ యతిసాధువృద్ధన
జ్ఞులకు నిమ్ము నీ వది సుకసారపుధర్మము నూవె దానఁ గ
ల్గును విను గోకులాకలిత్రలోకము లో నగుపుణ్యలోకముల్. 266
- క. దానప్రవణ యుపాన,ద్దానంబును నాతపత్రదానము సురన
మ్మాననభాజనము లగుట, నానాబుధజనులచే విగ్రహంబు నెపుడున్. 267
- క. అనిన విని పాండుభూవర,తనయోత్తముఁ డిట్టులనియె శ దాతకు శూద్రుం
డనఘా యెమ్మొయిచరితం,బున నిహవరవరమసౌఖ్యములఁ జెందఁ గనున్. 268
- వ. అనుటయు నతం డతని కిట్లనియె. 269

... శూద్రున కవశ్యాన్యవేయం బైసధర్మంబు నిరూపించుట. ...

- క. లోకహితార్థంబుగ ముని,లోకోత్తముఁ డాత్మశివ్యలోకమునకు సు
శ్లోకుండు పరాశరుండు ధ,ర్మాకారము లెఱుంగఁ జెప్పి శ సంచితచరితా. 270
- వ. అవ్యాధ్యంబులు నెప్పెడ నందు భవత్ప్రశ్నవిషయం బయినయర్థంబు నవగతం

బగు నాకర్ణింపుము.

271

సీ. కరుణాధ్యుడగువరాహేశ్వరమునివరులకు శిష్యులకు నిట్లును నింద్రియోత్కరంబు
గెలిచి యంతశ్చక్రకుల ఘనకామాన్, వర్ణంబు నోర్చి గర్వంబు వదలి
త్రైవర్ణికులయొక శ్రావంబు భక్తిమయంబుగా శుశ్రూష కయాచరించి
శూద్రులై హింసకుభయముగతులం బడయు వేదాధీశితపముల శ్రావరించె

ఆ. నేని నుభయలోకకహీనాత్ముడగు భూమి, సురనృపాలవైశ్యశూద్రులకును
సద్యయనము బలస్థమగ్రత వాణిజ్య, మనుచరత్వ మధికశ్రధనము లరయ. 272

క. ఇవి శాస్త్రవృష్టమార్గము, లవనిసురస్రభృతు లీస్రదాచారంబుల్
సువిహితములుగా నడపిన, భువనద్వయమునను బడయఁబోలుం బెంపుల్. 273

తే. ఇట్లు గా కాత్మధర్మంబు శ్ర లెడల విడిచి
వర్ణములు నాలుగింట నేర్వార లైన
దొలంగఁ ద్రొక్కిన బాటిలు శ్ర దుష్టగుతులు
మన్నకాలంబు పడవడి శ్ర చన్నయపుడు.

వ. అని పలికి శౌచవిధి యెఱింగింపం దలంచి యిట్లనియె. 275

క. మూత్రపురీషోత్సృష్టికి, రాత్రి పగలు దక్షిణోత్తరదిశాముఖతా
నూత్రణము వలయునది సంధ్యాత్రయమును నుత్తరంబ శ్ర యగు నప్పనికన్.

క. పలుకవలదు శౌచక్రియ, సలుపకఁ మును సలుపునపుడు శ్ర జలములు దొడలం
జలుకుట యొప్పుదు మృత్తిక, వలయు నపానంబునం ద్రివారంబు లిడన్. 277

క. గుదతలము నోవ్వఁ దోమినఁ, గదురును రోగంబు లేవగంధాపగమ
ప్రద మగుకొలఁదిన శౌచము, సదురుగ నాచెప్పినట్లరచలుపఁగ వలయున్. 278

తే. అంబరంబున శౌచజ్వలంబు వడుట, చెట్ట శౌచ మల్లలన శ్ర చేత మేలు
వామకరస్థి దొల్లఁ ద్రివారమృత్తి, కాకలనమునఁదద్దచేయంగ వలయు.

క. కుడిచేతఁ బిడవ డాచే, గడిగి పొరిన్ సప్తమృత్తికాకలనమునం
గడుగునది కరయగము మఱి, కడగ వలయు గుహ్య మల్పకమృదాకలనన్.

క. ఇమ్మెయి గుహ్యతలము శుద్ధముగ నొనరించి కేల్ పడంపడి జలధౌ
తమ్ముగఁ జేసి సముత్థానముపిడవ బాదశోధనము సేయఁ దగున్. 281

క. జనములునూచుచు నుండఁగఁ, జనదు మలము మూత్రమును విశనర్జింపఁగ న
పునలకు శౌచాచరణంబునకు నవశ్యంబు నోల్గములు గావలయున్. 282

క. ఆవత్సమయంబున శౌచాపాదన మిట్టిధంగి శ్ర నబ్బమి మలసం
లేవనగంధము వోవఁ గ్రి, యాపరుఁ డై చేయునది మృదాకలనంబున్. 283

సీ. బుద్బుదవిరహితంబుగ వారిఁ గరమున

1 గొనకొని పొరి డెంద్రమునకుఁ జేరు

1. చ. గొని శాన్ని పొసి డెందమునఁ జేరు; జ. మినుపగిం జొగి మునునవపు వోచు.

వల్కుగ నిశ్చల్య మై యుండ ముమ్మాలు
 ంవి యిన్నాటు తిర్యగ్విధమున
 నాన్మంబు దొడసి నీ రంఘుల శిరమునఁ
 బ్రోక్షించి యోమనంపుటము ముట్టి
 నాచికాపుటములు క నయనముల్ నెపులు మూఁ
 పులు హృదయము నాభిరతలము మాళి

- ఆ. ముల్లజలయు హస్తములు పాదయుగమధ్యగతములుగ నుదఘ్రాఖిత్వ మొండె
 బ్రాఘ్మఖిత్వ మొండె క బ్రాపించి యిమ్మొయి, నాచమనము సేయకటార్యమతము.
 సీ. ముమ్మాటిజలపానమున నోలి ఋగ్యజు,స్సామవేదంబులు క సంతసిల్లుఁ
 దొలితొలి వస్త్రంబు క దొడయ నధర్వహ,ర్షంబును రెండవసారి ధర్మ
 శాస్త్రతోషేతిహాస్య సమోదపురాణ,సంప్రీతులును గల్గుచరణయుగముఁ
 బ్రోక్షింపఁ బుండరీకాక్షుండు ప్రియమందు, నయనంబు లంటిననలినహితుండు
 తే. సమ్మనంబునఁ దేలు నాచమనసం ప్ర, యోగ మిట్టిది వస్త్రయశ్శోపవీత
 ధరణముల నన్నపాకతంత్రముల మున్ను, సేసి పిదపను నిది యనుక్తమింపవలయు
 తే. ఆన్యశుద్ధి యొనర్చినయపుడు వోక, భక్ష్యభోజ్యలవంబులు క పండ్లనడుమ
 నిలిచి పదపశి పోవుటగలిగెనేని, నాచమన మాక్షణంబ చేయంగ వలయు.
 వ. శౌచవిధి సమస్తవర్ణ సామాన్యధర్మంబు శూద్రునకు నాచమనం బోవ్తువుటం
 బొకమరి ప్రోక్షించుకొనుటయు దానిం గరంబున నడ్డం బొకమరి దొడయుటయు
 నింతియ.

287

క. తాను శుచిత్వం బేమిట, నైనను నేమిటక నియతి క నతులితశుశ్రూ
 షానిరతుం డై శూద్రుండు, మానితవిపులకు నోడి క మనఁగా వలయున్. 288

సీ. అవనిరుండు జవ్రయజ్ఞుఁ డధ్యయనోప, జీవి తపశ్శోభి క భూవరుండు
 ప్రారంభయజ్ఞుండు క పరమదంఢోపజీ,వకుండు పాలనశోభి క వైశ్యు డమల
 హవ్యయజ్ఞుండు విక్రయాజీవి యాతిధ్య,పరిశోభి శూద్రుండు క పరిచరత్వ
 యజ్ఞుండు శుశ్రూషణాజీవి దక్షత్వ,శోభి యట్టులు గానిరచాప్స లఖల

ఆ. వర్ణజాతులకు నరవశ్యంబు నాలవ,వాని కెమ్మొయిం ద్రివర్ణభక్తి
 వలయు నడప యతులవలన విశేషించి, నిత్యభజనపరత క కృత్యమరయ. 289

క. యతి సర్వాశ్రమచరణ,స్థితులకు నుత్కృష్టుఁ డతనికతెరు వూఁదిన శ
 క్తత గలిగినవారు శ్రుతి,స్మృతివిహితాచారు లగుట క మే లరయంగ. 290

సీ. ప్రియవాదితయును శాంతియును దాంతియు ననా,లన్యంబునతులశీలంబుఁగలిగి
 నా కిది వలయు దీన సుదుస్తరంబును, ఘోరంబు నైనసంసారజలధిఁ
 గడతు నే నని భిక్షుశ్రవణంబులకు నెవ్వి, హితము లప్పునులు సంరతముఁ జేయు

చడుగు లొత్తుచు ¹నిష్కృత ముడుగుచు నీచత, ననుచరించుచు ధర్మమున నుపార్జి
ఆ. తుంబు లైనయట్టిద్రవ్యసంచయములఁ, దృష్టి సేసి దేహ గుప్తి నడపి
పగలు రేయు నాకర్షపరిచర్యలొనరించి, శూద్రుఁ డిహాఙ్గములనఖము వడయు.

క. దానోపవాసముల, సన్మానితగతి లేదు శూద్రునకు యతిదేవ న
మూసనమునఁ దత్పూజా, ధీనరతిం గాని యెన్ని య తిరువుల జూడన్. 292

తే. తెరువుఁ దప్పి తూఁగాడుచు య నరుగుడెంచు
యతిఁ గనుంగొని మనమున య ²నడలు వొడమ
నెదురుకొని డప్పి దీర్చి నశమృదము సేత
శూద్రునకు ధర్మవిధి యని య శ్రుతులు సెప్పు. 293

చ. యతి దుఃఖ బొందినం దొఱుగ య నౌషధ కృత్యముఁ బథ్యమై సమం
చిత మగునట్టి భోజనము య సేర్పుటయున్ ములమూత్రముల్ జగు
ప్పితములు గానిభంగి గలచచ్చితముతో జలకార్య మోపి వ
ర్ణితముగఁ జేతయుం గలచర్కత్రము శూద్రున కిచ్చు సద్గతి. 294

క. ఏవిధమున నోపిన యతి, భావముదుఃఖంబు వాపునవి సాదరచే
తోవృత్తిఁబూనిచేయం, గా వలయును శూద్రుఁడది సురగతి నొందించున్. 295

— సర్వవర్ణ సామాన్యధర్మ నిరూపణ ప్రకారము. —

వ. అని చెప్పి సర్వజాతిసామాన్యంబు లగుధర్మంబు లెఱింగించునాదరంబున నమ్ముని
వరుం డిట్లనియె. 296

సీ. పరధనంబుల కానృపడక యొడ్లను దన, యట్ల కాఁ జూచుచు య నఖిలవస్తు
వులుఁ దోచునడఁగువీరచులచందమున మెఱుఁ, గులభంగి నని కనికొనుచు నెంచు
నాగక్తి లేక భూతాల్లిపై దయ గల్గి, నడచుట హితము దో య నడచుఁ జేసి
నది మేఁ చేయుట య చడురు గీ డవశతఁ, దొడరఁ బ్రాయశ్చిత్తదోహలమున

తే. వేగ తొలగించుటా ప్పెడునెరవ యెమ్ము, లేని జంతువుఁజంపి త్రి య స్నానములను
ద్వాదశప్రాణసంఘమనాదరమున, నొక్కయవవాసమునఁ బాపయ క్తివాయు.

ఆ. అస్థి గలిగి హీనస్వగుజంతువైన ద, ద్విగుణవృత్తి వలయుఁ య బ్ర గుణజంతు
వునకు నలుమడించుకొనునది నరమాత్ర, హింస యష్టగుణకృతీహఁబాయు.

క. హీనమననట్ల గుఱుము, నేనుఁగును మనుష్యవధ మనకేకాబ్దికభి
తొనిరతిప్రభృతినుక, రామపానములఁ గాని య యఱుగ దలఁతులన్. 299

తే. కల్లు ద్రావుట గురుతల్పగమన మధిక, సాతకములీవిప్రాణముల్ య వాయబెట్టి
చేయు ప్రతికారములఁగానిర చెడవు గోధ, రాద్యధికదానములనైన ననఱుగవండు.

క. ఇవి యెఱింగి యెప్పుడు బరలో, కవిభీతి మనంబునంధుఁ గల్గి నకలభూ
తవిషయదయ నూనినయ, ట్టివాఁడు గీ డెల్ల బో నరచిది మే లొందున్. 301

- క. ఈనెటి గనికొని శూద్రుం, నైనను గ్రమవృత్తి నవ్యాయంబగుపదముం
గానం బడయుట గల్గును, వానికి నియమములతోవ శ్ర వలనక యునికిన్. 302
- వ. అని నిర్దేశించి యరిష్టంబు తెఱిగింప ననుకంప వుట్టుటయు. 303
- సీ. పురుషు హిరణ్మయ శ్ర నరుఁ డెవ్వఁ డుత్తర, మునఁ గాంచుదఱిణాముఖత నుండ
నతనికి వృత్తయమున మృత్యువు వచ్చు, రవిమండలంబు నిశ్చప్తభముగాఁగఁ
గనిన కంఠేఁడలఁ శ్ర గౌముదిఁ దననీడఁ, మాఁటు సూచిన నొక్కతయేట నది వి
మాళియై యున్న వక్షణానమాత్రంబునఁ, గర్ణముల్ కరములఁ శ్ర గదియమూసి
- ఆ. కొనినపుడు మ్రోత శ్ర వినకున్న నెలనాళ్ళఁ, గర్ణములును నాసి శ్ర కయునుబట్టు
గడల వికృతవర్ణ శకత పండ్లఁగన్నులఁ, గలుగనాఁడ మరణ శ్ర మొలయు నంశ్రు.
- వ. అట్లు వ ర్తిలునరిష్టంబులం దెయ్యవి దోచినం గలంకం బొరయనియంతరంగంబు
తోడఁ దృష్ణకలితంబైన నసంసారంబునందలియాసంగంబు వదలి హృదయంబేకా
గ్రంబుగావించి మునీంద్ర నిర్విష్టనిర్మలధ్యానకర్మంబులం దగిలియుండేనిం గాలాం
తకప్రసాదంబువడయుం దెలివికొఱంతం గాలగోచరత్వంబు నొంది వైశ్యరాజన్య
విప్రకులంబులం దత్తద్విధసంపత్సమృద్ధంబులుఁ బ్రబుద్ధంబులు నగు వంశంబులం
గ్రమంబున జన్మించి. 305
- క. అయ్యైకర్మంబులచెన, నెయ్యం బెనలారఁ గలిగి శ్ర నియమనిరూఢుం
డియ్యన యన సుకృతంబుల, నయ్యెడుసౌఖ్యంబునిహమునందుఁబరమునన్. 306
- తే. అనుభవించుచు గమనంబు శ్ర నాగమనము
నాచరించుచు బ్రహ్మనశ్శాంత మైన
పుణ్యలోకనికాయంబుఁ శ్ర బొంది యెల్ల
నెఱిఁగి యూహించి యిట్లని శ్ర యెడఁ దలంచు. 307
- క. ఇవి యెల్ల నశాశ్వతములు, భవమరణాకలితములును శ్ర బటుసంసారో
ద్భవదుఃఖయుక్తములు సుఖ,లవయుతములు వీనియందు శ్ర లాల్యం బేలా. 308
- వ. అని తలంచి యపునర్భవకారియు ననధికంబును నచలంబు నగు ధర్మంబునుగోరు
చుండు నకృతకర్మఫలంబు నొందను గృతకర్మఫలంబు దొఱంగను నెవ్వరికివశంబు
గామి ధ్రువం బగుటంజేసి కృతకర్మవిశేషంబున నతండు వానవాదివర్తిష్ఠనహవా
సంబున వర్తించి. 309
- తే. పుణ్యఫలకాలమునయంత్రమున నితాంత
సంప్రబుద్ధజనంబువం శ్ర శమునఁ బుట్టి
బ్రహ్మసంస్కారముల నెల్ల శ్ర బడసి యతిధి
దేవపితృకోటులకుఁ బరితృప్తి నేసి. 310
- తే. భార్య పుత్రు లాదిగఁ గలరపాశనంచ
యంబు నిరసించి యతిధర్మ శ్ర మాచరించి

యిలుకెళి గురుశుశ్రూష శనలఘుసాంఖ్య
యోగశాస్త్రరహస్యైకయోగ మొంది.

311

సీ. పుణ్యంబు లైనయశ్రణ్యంబులకు శూన్య, గృహముల దేవతాగృహములందు
గుహలను నిలుచుచుండును భిక్ష నొనర్చి, యొకచోటమరగక యొల్లమియును
వలపును నెడలి నిర్ద్యుంధ్యత వాటించి, మమత యహంకృతి శమాని నిత్య
తృప్తాత్ముడను జనాధీనత్వరహితుండు, నై గమ్యదిశ యొక్క శడనగ లేక

ఆ. మెలుగుచుండి వర్ణఫలము దొడిమఁ బాయు, పగిది గుణచయంబుఁ బాసి యక్ష
యంబు నచలమును నిర్రామయంబును నగు, పదమఁ జెందు శుద్ధభావ మెనఁగ

వ. అని చెప్పి.

313

క. భిక్షుకుఁ డీమ్యైయి నీడమఁ, బక్షి విడుచునట్లు మాయఁ శ బాసి యభేద్యం
బక్షర మనుత త్వంబును, సాక్షాత్కృతిఁ గూర్చి నిలుచు శ శాశ్వతపదవిన్.

314

వ. అమృహసభావుండు సంసారసాగరంబు గడచుటయ కా దాశ్రితులనుం గడవం
జాలి యుండు.

315

ఉ. కావున భిక్షుఁ శెంది ప్రియశకాంత శూద్రుఁడు గొల్చునేని సం
భావితఁ డైనయాతనికృపారస మాని తదీయసంఘ
ద్రావితకల్మషుం డయి చిర్రక్రమవృత్తిత నూయి గొచ్చి నీ
ర్వావిరి గన్నయట్టులు శిశవం బగుత త్వము గాంచు నెమ్మెయి.

316

తే. అఖలజనులకుఁ బరమవశదాభిలాష
వృత్తి సామాన్య యది యొండువెంట శూద్ర
జనములకు నెట్లు వొరలిన శ సఫల గాదు
దాని భిక్షుక సేవ స్రవత్ఫలతఁ గూర్చు.

317

... పరాశరమునిప్రణీతధర్మవిశేషంబు భీష్ముండు ధర్మజాననం జెప్పట. ...

తే. వర్ణముల కెల్ల నిందియశ్వాప్తినిగ్ర
హంబు వలయు నియ్యది గన్నయంతఁ దృప్తి
బొంది యొం డానపడ కున్న శ నొందు సాధు
జనులు వెదకుననామయశనత్పదంబు.

318

తే. పరమ మైనయధర్మంబు శ పట్టి పాప
యోను లగుకామినులును వ్రేళ్ళును శూద్రు
లును సుగతి గాంతు రనిన స్రజ్జనతఁ బరఁగు
బ్రాహ్మణులకు రాజులకును శ బ్రాతె సుగతి.

319

వ. అని చెప్పి వెండియు.

320

సీ. బోధ మక్షీణపావునకుఁ గల్గదు సద్గురుండు సెప్పుగ నంగ్రహతము లైన
పనులఁ బాపంబులు శ బాసిన నిర్మల, జ్ఞానోదయం బగు శ దాన గర్వ

మనముంప వచ్చిన ధనుశుచుగ వలయు గర్వంబున గురుశ్రామాధానంబు
వడలిన నాబోధ్యుడై భవ మెడలిన, యంతటం బోక కీ ధ జావహిల్లుఁ

ఆ. బరమబోధముఁకు ధ సల ముపశాంతిగా, నెఱిగి యెంతబోధ ధ మెక్కు డయ్యె
సంతశాంతుఁడగుచు ధ నవవరతంబును, గురునిఁ గొలిచివేలు ధ పురుషుఁడొందు

సీ. రక్షించునది యుద్యోగంబు శిష్యము ధృతిఁ, బాణిపానములు పృథక్పాటవములు
వినుఁ జింద్రియంబుల ధ మనమును మనమున, బుద్ధి నిష్ఠానఁ బ్రజోధవికచ
హృదయఁకుఁ డై ధూమ్రమెడలినశిఖివోలె, వెలుఁగుదేవునిఁజూచునెరవుగలుగు
యుక్తుఁడ గా కేలయొడవు మహేశ్వరుఁ, గనుట యుక్తాత్ముడు ధ గను సుభక్తి

తే. సప్తిధంగిఁజి జాలినయట్టిఁ డైన

విక్రితిహాడశకంబును ధ బ్రకృతిసత్త

కంబు మూల ప్రకృతిఁ జెత్త ధ కలననరయ

వికృతియును బ్రకృతియుఁ గానివిభునిఁ గాంచు.

322

క. ఇది సాంఖ్యానము నీనిని, మది కలవడఁ జేసికొనుచు ధ మఱవక గురు ని

ర్మడుఁ డై కొలువఁగఁగేవల, పదము నలసికరుణమెప్పుడ్రవము సేయున్.

323

తే. భిక్షుభావంబుఁ బొంది యీశశిక్ష యూఁది

మెలుఁగునర్తత త్రైవర్ణికులకుఁ గలదు

శూద్రునకు భిక్షుసంసర్గసులభ మమల

పదము వానికి భిక్షులఁ ధ బరఁగఁ జనదు.

224

క. పరమజ్ఞానులయొద్దను, బరఁగిన నజ్ఞుఁడును బోధ్యభరితుఁ డగు నిరం

తరమేరునమీఁకీతి, హిరణ్యురుచిఁ గాక మెనక ధ మెనఁగినవగిడిన్.

325

క. గురుశుశ్రూషామహిమం, గరుణఁ జతుర్వర్ణహితమధగా నీమృష్టిం

బరివర్ణితంబు సేసి, బరాశరమునీశ్వరుండు ధ పారవమఘ్నా.

326

వ. అని నకలధరోపదేశధుర్యం డైనభీష్ముండు పరాశరమునీవర్యువాక్యసంచయంబు

సెప్పినం బరితుష్టుండును పరమవినయంబునం బొండవా గ్రజండక్కురులా గ్ర

గణ్యుతో నరులు సురలకు వంద్యు లగువారును గల రని విందు వారలవర్తనం

బెట్టి దెఱింగింపు మనిన నతం డతని కిట్లనియె.

327

సీ. ఇట్లు మాతలి యమరేంద్రుని నడిగిన, ధర్మార్థకామముల్ ధ ధర్మచరిత

వర్తనఁ జెల్లించునవారు వామాక్షులు, గోరఁగాఁ దగురూపగ్రగుణనమ్మి

గలిగియు వర్జితకామ లయ్యెడువారు, విద్యాధనైశ్వర్యవిషయగర్వ

విరహితు లగువారు ధ విజితేంద్రియులు నిజ, దారితృప్తులుఁ దపోధనము గాధ

తే. తత్పరతఁ గూర్చునునులు సత్సత్వతులును

బరమకౌచులు బహుకార్యపరత లేని

గూఢధర్మము సన్నాత్యసోవిదులును

దనకు నభివంశ్యులగుట యతండు సెప్పె.

328

వ. అవిన విని ధర్మతనయుండు తటాకనిర్మాణరూపం బగుధర్మంబువిశేషంబు వినవల
తుం జెప్పవే యనుటయును ననిమిషనదీనందనుం డాదరభరితుం డై. 329

— శ్లో భిష్ముడు భర్మజానకుఁ దటాకనిర్మాణఫలవిశేషంబు సెప్పటం. —

సీ దేవతిర్యజ్మర్తసావరాశ్రయము తటాకంబు విను మట్లం గాక యందు
గోకులంబులు నీకు గాని దానిక ర్తకులము నెల్ల బుణ్యగోత్రకమున కనుచు
నీలోకమున శ్రీయు గ నెక్కుడు కీర్తియు, నతనికే జేయు వర్షాగమమున
నీతున వేసవి గ జెఱువులో నీ రున్న, నగ్నిహోత్రాదిమ్యుజ్జ్వలాజి

ఆ. పేయఫలము లోలి గ నాయన కగుఁ గట్ట, దగినతరువు లిశిన గ సుగతి గలుగు
నిహనుఖంబుఁ బొందు గ విహగాదిబహుభూత, వాససౌఖ్య మతఁడు గనేసె గాన.

క. సలిలాశయములు సేసిన, నలఘు ప్రియమందుఁ బితృచక్రము లూర్ధ్వగతుల్
గలుగును దానం దమ కను, తలఁచున నది గోరుచుండు గ ధర్మతనూజా. 331

తే. ఛాయ నతిథివర్గంబుఁ బుష్పముల సురగ
ణంబుఁ బండులఁ బితృనివృహంబుఁ బ్రమద
మందఁ జేయు వృక్షంబు ల గట్లగుట వృక్ష
రోవణక్రియ మేటిధర్మముల కుమార.

332

క. అనిన విని ప్రీతుం డై య, జ్ఞనవిభుండు గృహస్థధర్మసాకల్యజ్ఞ
ననిరూఢి నాదుచి త్తం, బున నొలయుంపు భవదీయపుణ్యఫణితులన్.

333

క. అనవుడుఁ దాత యలరి య, మృనుచునితో నిట్లు లనియె గ మహియును విష్ణుం
డును జేసినసంవాదము, విను మది నీకోర్కిఁ దీర్చు గ విశ్రుతకీర్తి. 334

తే. నన్ను నీ వడిగినయట్లు గ వెన్నుఁ డర్థి
బుజ్జవంబులు మున్నుగ గ భూమిదేవి
నడిగె దానికిఁ బ్రియ మంది గ యమృహాను
భావ యిట్లని చెప్పెఁ దృద్భావ మలర.

335

క. దేవా హుతనహపరిచ, ర్యావిధి యొనరించి బలిసకమాచరణము భ
క్త్యావేశంబునఁ జేయఁగ, దైవతసంఘంబు సమృద్ధంబునఁ దేలున్.

336

తే. అన్నమున దుగ్ధమునఁ బండ్ల గ నైన మూల
కోటి నైనను దను పారునీల నైన
నిత్యమును జేయునది పితృకృత్య మోపి
వైశ్వదేవ మవశ్యనిర్వాహ్య మనఘ.

337

క. ఆచేతపిదప దానం, బాచరణీయంబు శక్తి గ కనుగుణముగ భి

క్షౌచర్య సేయువిప్రుల, వేచి యడఁగ వలయు నెపుడు గ వేగమ భిక్షత్. 338

తే. అప్పటికి వారు లేకున్న ధీనగ్రమిన్ని
 చాఖమునం బైన వినునని ధీనముల బంధు
 జనుల సతిథుల గురుల భోజనవిధాన
 తృప్తులుగఁ జేసి బలివిధిఁ దీర్చవలయు. 339

వ. బలు లుభయస్రకారంబులు చానియెడఁ ద్రాధర్మాధర్మాపధివనరతోజనాదిపిషయం
 బైన క్రౌతబలి యేను మాంసంబు నిర్దేశించియుది యిష్టము సెప్పినయది పశుపక్షి
 చంపాల ప్రభృతిగోచరం బగుస్మాత్తబలి యని నిర్దేశించి వెంజియు. 340

ఆ. విను గృహస్థధర్మవిధ మిది యీభాగః, సడపి పిదప భోజనంబు సేయ
 వలయు విప్రుఁ డీర్ఘీరవాఁ డొండు నిహారిక, సౌఖ్యసంపదలఁ బ్రశస్తచరిత. 341

క. అని చెప్పినఁ గృష్ణండు నెమ్మన మలర గృహస్థవిధిసమాచరణము ని
 వృత్త సడపి గర్మశ్రద్ధా, ఘన సీవును నల్ల నడపు ధర్మాస్థంబుకొ. 342

క. అది దురితనిరానము న, భ్యవయానంగంబుఁ జేయుఁ ధర్మబుణ్ణయశస్సం
 పద నిచ్చు సూర్యలోక, ప్రద మగు దానిఁ గొనియాడు ధర్మభరతవరేణ్య. 343

వ. అని యిట్లు భీష్మండు భీమాగ్రజనకుఁ గృహస్థధర్మప్రకారం బెఱింగించె నని
 చెప్పుటయు నప్పరవకులోత్తములసంప్రశోషితరంబులు మఱి యెఱ్ఱెఱంగునం
 జెల్లెం జెప్పవే యనుటయు. 344

చ. అపగతకామరోషహృద్యయాంతరభేలనకల్య నిర్జహ
 జపమహిత ప్రతైకవర్యసంగధురాధికలాట్య చంద్రమ
 స్తవనమయాత్ కౌస్తుభనితాంతదుచిస్ఫురితాస్థిదామదీ
 ప్రివటలచారువత్ మునిగ్రీవస్ఫుటభావిత దేవసేవితా. 345

క. సత్త్వాధిష్ఠాన కృతశుభ త్వ ప్రకటాభిధాన ధర్మకాధీనా
 తత్త్వంపనార్థయాపా, తత్త్వసదవదీఁ ధూత్యదైత్యాటోపా. 346

మానిని. జగదవనవినోదా ధర్మసత్యజాతప్రమోదా
 సగుణవిగుణభంగీ ధర్మసంయమారామసంగీ
 విగతవికృతమూర్తీ ధర్మవిశ్వభూతప్రవర్తీ
 సుగమగహనభూమా ధర్మసోమశింఛాభిరామా. 347

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్వపుత్ర బుధారాధనవిరాజ
 తిక్తసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యానుశాసనికపర్వంబు
 నందుఁ దృతీయాశ్వాసము. 348

1. గ. పన్న మన్ని. 2. చ. ధర్మాధర్మోపదివనరతో.



హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీ మ దాంధ్రమహాభారతము

ఆనుశాసనికపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.



పరమమహిమనిశ్చల

తాపాదన కేళికాతుళకాతిశయమనో

వ్యాపారనిరూఢ స్తు

త్యాపాంగవిలాసలలిత శ హరిహరనాథా.

1

అథ ధూపదీపనైవేద్యంబులవిశేషము భీష్ముడు ధర్మజానకుఁ జెప్పుట. అథ

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె.

2

తే. అట్లు గృహమేధిధర్మతత్త్వావగమము
దనకుఁ గలుగంగఁ జేసినతాత కెఱంగి
మనుమఁ డూర్జితభక్తియు శ విషయగౌర
వంబు నమధికతానైభరవంబుఁ బొంద.

3

వ. మహాత్మా సుమనోధూపదీపనైవేద్యంబులు త్తమంబు లగుపూజాసాధనంబు లని
వానిం గొని దేవతలం బూజింతుడు తద్విశేషంబెఱింగింపవేయని యడుగుటయు
నతం డాదరభరితుం డయి దీని శుక్రుండు బలిదానవేంద్రునకు బలి మనువునకు
మనువు సువర్ణం డనుతపోధనునకు సువర్ణండు నారదునకుం జెప్పి రప్పరమ
ముని నాకుం జెప్పి నత్రైతంగు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని పలికి యప్పుడమి
తేని కిట్లనియె.

4

సీ. ఓషధు లమృత మశ్రయ్యత్తమవస్తునం, తతిలోనఁ బుష్పవంశతములు మేలు
పుష్పముల గొని సురభిపూజ లొనర్చిన, మానవులకు మంచితమనసు గలుగు
నట్లు గావున సుమనోభిధానము పుష్పముల కయ్యెఁ దద్భివ్యక్తపూజ లిచ్చు
నరులకోర్కెలు సుమనస్కుతఁ దీర్చుట, నమరులు సుమనస్కు శ లనఁగఁ జనిరి

ఆ. కంపు రూపుఁ జెలుపుఁ శ గలిగి యకంటక, భూరుహాదులందుఁ శ బుట్టినట్టి
పుష్పముల బ్రియంబులబొందికైకొందుని, ర్జురులు పూజనములగురువర్యులు.

5

- క. నలినంబులు జాజులునుం, దులసీదళములుం బ్రభూత్వతోషము గీర్వా
ణులకుం జేయును యత్నౌ, నులకు జలోద్భవము లెల్లఁ శ్ర దుష్టి యొనర్చున్. 6
- క. అరుణంబులును నకంటక, తరుభవములుం గటుకగంధర్వధామములు నొన
ర్తురు శాస్త్రవాభిచారిక, కరణమున నభర్వమాంత్రికతఁ గుసుమంబుల్. 7
- తే. భూతరత్నోగణములకు శ్ర భూపవర్య
తీక్షణగంధపుష్పంబులు శ్ర తృప్తి జేయు
నలంప దీవు ¹వలచి పరిశ్రమశ్రుకాంతి
భరితములు నగుపువ్వులు శ్ర నరులమెచ్చు. 8
- క. విను దేవాలయమునఁ బితృ, ననమునఁ బుట్టుకుసుమములు శ్ర వలదు వివాహం
బునకును శాంతికపౌష్టిక, వనితాజనరంజనాదిశ్రవ ర్తనములకున్. 9
- తే. కుసుమములగంధమున దేవశోటి వాని
దర్శనంబున యక్షులు శ్ర తదువభోగ
మున భుజంగ ప్రతాన మీశ్రమాండుదెఱుగు
లను మనుష్యులు ప్రియ మందు శ్ర టనఘ కలుగు. 10
- క. దేవత లర్హ కుసుమపూ, జావిధిఁ బ్రియ మంది యపుడ శ్ర జనులయెడల నం
భావించి వారికోర్కులు, గావించురు సఫలములుగఁ శ్ర శౌరవనాథా. 11
- తే. సల్లకీజాలనిర్మాన శ్ర మెల్ల దేవ
తలకు మే లంతకంటె ²గుర్గిలము లెన్న
యగలు గంధర్వయక్షోర్యగాదులకుం బ్రి
యంబు ధూపదానమునెడ శ్ర నధిపవర్య. 12
- వ. ధూపదానంబులయందు నధికతరంబు కర్పూరధూపం బని చెప్పి మఱియును 13
- క. సమధురమును గటువును దీ,క్షము నగుగంధములధూపకలన వరుస హృ
ద్యములు సురయక్షరక్ష, సృమితులకును దల్పి కారకజాతులకు నృపా. 14
- తే. తగినయట్టి ధూపము దేవతలకునిచ్చి
పరమపుష్టియు నాయువుం శ్ర బడయుఁ గర్త
యక్షగంధర్వపన్నగశరాక్షసులును
ధూపమున మెచ్చి కోర్కు లిశ్వురు కుమార. 15
- క. మలయజము నగలు మఱియుం, గలుగుసురభివస్తువులు నిశ్కామప్రియదం
బులు వైహారికధూపం, బులయెడ మానవులచి త్తములకు నరేంద్రా. 16
- ఆ. ³దైవతార్చనపుడు శ్ర తామనభూతర,క్షోముఖంబు లైనశకుత్పితంపు
జాతు లెల్ల దీవననిన్నిధి నడఁగు న, ట్లగుట దీవదాన శ్ర మధికఫలము. 17
- క. ఆలోకదాన మన భూ, పాల పరఁగు దీప మీగి శ్ర భావము సద్ధ

రూలోకనశీలం బగు, నాలెన్న యొనర్చినట్టియతనికి నధిపా.

18

తే. ఘృతము సాలమి వర్తి నిర్వృష్ట యగుట
దగ నమర్చించి పెంచుట కధరణినాథ
కానియవి దీపదానవిధానమునఁ బ్ర
కాశవస్తువు దృఢదీప్తికముగ వలదె.

19

వ. అని వెంశియు.

20

క. ఒరు లిచ్చినదీపం బపహరించి తత్పాతకమున క్ నంధుం డగు భూ
వర రథ్యానధ గుడిపై, గిరి దీపం బిడి విభూతికేం బాత్త మగున్.

21

తే. ఆలసేయి ముఖ్యము మహిషాదిమేష
జనితఘృతములుఁ దైలంబు క్ మనుజనాథ
మధ్యమము లగు మేదోస్థిమాంసరసము
లరయ నింద్యముల్ దీపస్యమర్చణమున.

22

క. జ్యోతిస్సాలోక్యకులోద్ద్యోతనమహితప్రకాశకయోగంబులు వు
త్త్రా తెచ్చు దీపదానము, దాత కొనఁగు నమరపూజితసుఖిత్వంబున్.

23

క. దేవతలకు నగ్రపునం, భావన నుపహార మిచ్చి క్ పదపడి కుడువం
గా వలయు నట్లు సేయని,ధీవరహితుఁ డసుర యగుట క్ దెల్లం బధిపా.

24

వ. కావున.

25

క. తనయంటఁ గలుగునన్నము, మును దేవతలకు నివేద్యముగఁ జేసి ప్రణా
మనియమనహితసమర్పణ,మునఁ గృతకృత్యుఁడగు వలయుఁడగుదుమండనపూ.

26

వ. పూజకుండు శక్తిసంపన్నుం డయి యొనర్చిన.

27

క. తిలసిప్తము దధిదుగ్ధంబులు మఱియును ధూపములును క్ బుణ్యపరిమళం
బులు నగుపదార్థములు విబుధులకుంబ్రియ మొనఁగు బలివిధులఁ గురుముఖ్యా.

క. ఉపహారసమర్పకుఁ డగు,సుపురుషు గృహదేవతములకృత్యములఁ గూర్చు
న్మపవర తత్కర్మరహితుఁ, గృహ లేక నితాంతవిఫలకృత్యుం జేయున్.

29

ఆ. రక్తమాంససహితకృతపిండముల ను
ల్లసితలోహితాక్తకలాజములను
సురను బలి యొనర్చి క్ నురగయతొసుర
ప్రముఖభూతములు శుభధంబు లొనఁగు.

30

క. సామ్యాసామ్యబలులు విను, సామ్యాసామ్యప్రకారజనకృత్యంబుల్
సామ్యనృపోత్తమ యయ్యె, కామ్యముఁ దత్తత్ ప్రపూజ్యకరణం జేయున్.

క. అగ్రప్రదాయి వర్ణన,మగ్గుండు బలయుతుండు బుద్ధిమంతుండు లోకా
నుగ్రహపాత్రము శాస్త్రవ,నిగ్రహశక్తుండుఁ దత్త్వనిష్ఠుండు నగున్.

32

న. అనిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుత్రుతో సుమనోధూపదీపబలిప్రదానం

బులఘలవిశేషగుబు లింకను విన వలతుం జెప్పవే యనుటయు నప్పురుషవరుం
జాకురువంశవరున కిట్లను నహుషఃవృత్తాంతంబున నది విస్తృతం బగు వినుము
చెప్పెద. 33

—శ్లో॥ భీష్మయ ధర్మజానకు నహుషనిధూపదీపదానవిశేషంబు నెప్పుట. శ్లో॥

సీ. నహుషఃకు భూపాలకముః సేయు చుండి రా, జన మించుకయు లేకన త్వనిష్ఠఁ
బుష్పంబులను ధూపకముల దీపముల నివే, ద్యంబుల నమరుల క కర్ప లిచ్చుఁ
బితృసంతతికి వీనఁ క బ్రీతి యొనర్చు రా, తనఁజూతుభూతభుజంగమాది
తర్పణంబులు నర్హతానిరూఢములుగా, నివి గొని యొనరించు క నిట్లు నిత్య

తే. నిరళిఁ జెల్లించి తత్ఫలవరిణితి స్ర
దీప్తతేజోవిశేషసంప్రాప్తదేవ
రాజ్యం జై సురమునిగణాపూజ్యభావ
మహిమం బొందియు దీనిఁ దా క మఱవఁ డధిప. 34

క. సురలఁ బితృదేవతలఁ ద, త్పరతను ము న్నెట్లు లట్లు క పన్నుగ నమ్య
కృతీతృప్తులగాఁ జేయుం, బరమకుసుమధూపదీపకబలిదానములన్. 35

తే. దానఁజేసి తదీయమకహానుభావ, మంతకంతకు నగ్గల క మగుటకతనఁ
దగియె మునివరవాహనతత్వంబు నమ్మ, హాద్యుతికి వేయు నేల యశవద్యరహిత.

క. విను మనుజేంద్రుల కెవ్వరి, కిని లేనివిశేష మతనికేం గలుగుట గ
ర్వనిరూఢి నొంది దుర్వ, ర్తనపరుఁ జై యాతఁ డజగత్పరత్వముఁ బొందెన్. 37

వ. అట్టియెడనుబూర్వంబుననుంజేసినపుష్పాదిదానపుణ్యవిశేషంబులమహానుభావంబు
వలన నవ్వసుమతీశ్వరు శపించినమునీశ్వరుండు నదయుం డయి శాపమోక్షంబు
నిర్దేశించె దత్ఫలవిశేషంబునన యశేషదోషనిరసననిపుణుండు నగునీవపుణ్యాను
స్థానంబున కొదవి తని చెప్పి వెంటియ, 38

తే. పాండవాగ్రజ నహుషుండు క బ్రహ్మసభకు
నాత్మగృహమున కరిగినయట్లు యరిగె
నట్టిపెంపును జనవిభుం క డవ్వితేష్ట
దానఫలమునఁజూవె పొందంగఁ బడసె. 39

క. అని పలికి భీష్మఁ డిట్లను, విను మెందును దీపదానకవిధి మే లనిశం
బును జేయ నూర్ధ్వలోకం, బును గర్తకుఁ బరమదివ్యభోధము నిచ్చున్. 40

క ఎన్నినిమిషములు దైవత, నన్నిధి వెలుంగంగఁ జేయు క జనుండు ప్రదీపం
బన్నిసురివత్సరములు సు, భోన్నతి సన్నతుల నాతఁ క డొప్పు దివమునన్. 41

క. అనిన విని ధర్మజుండు శం, తనుతనయునితోడ విప్రప్రధనము నపహరిం
చినయూతఁ జేగతిం జను, ననుటయు నతఁ డిట్లు లనియె క నన్నరపతికన్. 42

క. దురితము లనేకములు గల, వరయంగ లోకమున వానికయన్నిటికంటె

- ధరణీసురధనము సావపుఁ, దెరువునఁ గొనుటధికమృత్యుఁ ధీవచారా. 43
- క. భూసురధనావహరణము, సేసినఁ గులనాశ మగుటఁ నిష్ఠము దానం
జేసి యగుచు బంధాల, 1 త్యాచంగము నవరభవమునందు నలేస్తా. 44
- వ. ఒక్కయితఁగి నంబు సెప్పెద నాన్తింపుము. 45
- ఆ. ఓత్త్రబంధుఁ డనఁగఁ గలఁ డొక్కవరపతి, యతిఁడు మూలవానిచధికదుఃఖ
భాగిఁ గాంచ గాఁలఁబటచువిప్రక్షేత్ర. తలముఁజేసువునకుఁదలఁగి చనఁగ. 46
- క. కని యీధూళికఁ గడు లో, సికకారణ మేమి యగునుఁ గ జెప్పె నతని కి
ట్లని యమ్మాలఁగి దొలుబా, మున నీ చొవిప్రొడొక్కఁడునులు నుతింపన్. 47
- ఆ. పరమవ్యూహకఁ గ్రహ్యచర్యవ్రత, నూనరింతు షీమ్రతాన్న మొక్క
నాడు పక్షిబుణ్యనాతిఁమున భుజింపంగ నలఁచు చనఁగఁబావ మిడరి. 48
- క. ధరణీదేవక్షేత్రము, పరాగపబలంబు బహుశ్రవణనంబుగతి
బరఁగి నరనాథ నా దగు, కరంబునన్నమునఁ బట్టెఁ గడు సాంధ్రముగఁ. 49
- క. ఆఘాళితోడఁ గుడిచిన, నీకుర్మంబు వచ్చె నిది యెఱిఁగెడుగం
వేననము పూర్వపుణ్యఫ, లోదయమునఁ గలిగె నన్న యొకకల గంటిన్. 50
- వ. దానిం జెప్పెద నవధరింపుము. 51
- క. ఒకవిప్రవరుఁడు ననుఁ గని, యకటకటా యనుచు నిలిచి యడలకు మీదుః
ఖకలాన మెల్లి వాయును, నకలంబును ఓత్త్రబంధునంవాదమునఁ. 52
- క. అనియె నని చెప్పి వీడ్కొని, చని మృతుఁడై తొంటిబహుశ్రవణత్కర్మంబుల్
దను నుత్తమపదమునకుం, గొనిపోయిన నిత్యసౌఖ్యకుండై యుండెన్. 53
- వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుష్త్రతో నాకలోకం బేక్షకాఠమనోహరి
యైయుండునో బహుప్రకారప్రమోదియై వెలుంగునో యెఱింగింపవేయనుటయు
నతండు పుణ్యకర్మంబు లనేకవిధంబులు గావే కావునం దత్తదయరూపానేకస్థానం
బై నాకంబు నిశ్శోకంబును నస్తోకసుఖకరంబును నై కరం బొప్పుచుండు గౌతమ
శతక్రతునంవాదం బనునితిహాసంబు విను మది భయవీర్యప్రశ్నంబునకు బ్రాదేశ
విశదీకరణం బగును త్తరంబై యుండెడు గౌతముం డనుమహాద్విజుండు వనంబు
నం దపంబు సేయుచుండ్రి పుండాలశిష్యుం దల్లి లేనిదాని నొక్కడం గని
కారుణ్యంబు వొడమిపుత్తునింబోలెఁ బెనిచె నయ్యేనికొదమ కాలక్రమంబున
మేటియేనుం గయి మెలంగుచుండె నక్కలంబున భూపాలనంబు సేయుధృత
రాష్ట్రం డనురాజనాకారంబు దాల్చి నాకపతి యయ్యేడకు వచ్చి యవ్వారణ
పతిం బట్టి తనకుం గొనిపోవువాడై దీని నా కిమ్మని యమ్మునివతి నడుగుటయు
నతండు. 54

తే. ఇధ్యములు దెచ్చియిచ్చునేగనిచట లేని, నమయమునఁ గాచు నీవర్ణశాల మర్త్య

బుద్ధియులే మిది యీహంతికే, బుత్తుబోలె, బెనిచినాడ నీకీజాలకమనుజనాథ.

అథా ఇంద్రునకు మతంగమహామనితో నై ననంబాదముఖ్యం

వ. అనుటయు నాకృత్రిమజనవిభండు.

56

చ. మునులకు నేనుఁ గేటికి నశ్రమూల్యపు శోవులఁ బుచ్చికొమ్ము వే
యనఘ పసింఁ నీవలస్థినంతయు నిచ్చెద నన్న కై శవం
బున నిది దల్లి లే కునికీ శ్ర బుట్టిన మక్కటికంబు పెంపునం
బెనుచుటఁజేసి నీనివయఁ శ్ర బ్రేమము నామది గల్గు భూవరా.

57

క. కావున నొల్లను, బదివేల్గోవుల నిచ్చినను నిష్కర్మకోటి యొనఁగినం
బోవయ్య యేచు మొఱ యిడఁ,గా వావిరి గొనఁగ దగునెకరిపతి నీకుఁ.

58

క. అని మునివతి వలికిన నజ్ఞనపతి వాహనము గాఁగ శ్ర సామజముం నై
కొనఁ దగదె రాజులకు నిట్లనఁ దగునే నీకు విడువు శ్ర హస్తై బ్రియమునన్.

59

వ. అని రాజసంబు దోఁపం బలుకుటయు నప్పరమద్విజండు పుయిలోట దక్కి యి
ట్లనియె.

60

తే. పుణ్యకర్మలు హర్షంబుఁ శ్ర బొందఁ గనుట, పాపకర్మలు శోకార్తిపాలుపడుట
యెచటఁ గల్గు నజ్ఞముసభ శ్ర కేఁగుదెమ్ము, దంతి నచ్చట నిచ్చెదగృధరణినాథ.

61

వ. అనుటయు నతండు.

62

సీ. వినుము నాస్తికు లగుజనులుఁ బాపాత్మకులును గాక యేనువశ్రుత నై ముసింద్ర
యచటికి నన్న నశ్రయ్యముండు పుణ్యండు తదీ, యాదరం బొప్పదేయనియెవిప్రుఁ
డమ్మాట కవ్విభుం శ్ర డప్ప బ్రోచునతండు, దల్లికిఁ దండ్రి కశ్రవ్యతభక్తి
గలవాఁడు నమ్మేలు శ్ర గను నందు రా నొల్ల, నని పల్కెఁ బల్కిన శ్ర న త్తవస్వి
తే. రమ్ము మందాకినికీ దత్తతటమ్ముపొంత, హస్తీ విశిచెడననుమాటకయాడ నాతఁ
డతిథిశిష్టాన్నభోజులనుప్రతిగ్రహులును గండ్లది సరకు సేయదునెయచలు.

క. అనినను ముని మేరువనంబున నీ కొప్పింతు గడముఁ శ్ర బోద మనుడు న
జ్ఞననాథవరేణ్యం డా,తనిమోమునఁ జూక్కి నిగుడ శ్ర దరహానముతోన్.

64

క. మృదువులు సత్యోపేతులు, సదయులు భూతహితు లందుఁగజనుజనములు నా
కది యేల వేడక నిదె వ,చ్చెద నొండాకమంచిచోటు శ్ర సెప్పు మనవుడున్.

65

క. నారదమఃనినాయకునివి, హరస్థల మైనవనమృతనం దిచ్చెద నీ
వారణము నచటు కిన్నర,ధీరమృగం బపురోమృత్రియ మనఘా.

66

సీ. అనిన గౌతముపల్కు శ్ర విని గీతపృత్యాది, చతురులై దేవతానన్యునీంద్ర
హర్షంబు గావించుకనట్టివా రచ్చటి, కరుగుదు రే నొల్ల శ్ర నచ్చ టనియె
నరపతి యుత్తరకరుభూము లనిమిష,కమనీయములు సర్వకామ్యవర్షి
యగు నందు వానప్రకడట వచ్చి కరి నొప్ప, గొనుమనివలిక నశ్రమ్మనివరుండు

తే. కామహింసారహితులకుఁ శ గాక నాకుఁ

దరమే తత్ప్రదేశం బని శ దర్పభణితి

నాడెఁ బతి దాని కాభూసుకరాగ్రగణ్య

డిందుగృహమున నిత్తు ర శ మ్మిభము ననుచు.

67

క. దానరతులు సక్షము లా, నానవిముఖు 1 లందుఁ బోవుతరముజనులు నా

కా నెలవు 2 నెలవు లే దని, మానవపతి వలుక నుని సకమధురవచనుడై.

68

వ. అన్నరనాథుతోడ.

69

సీ. రవిపాల నిచ్చెద శ రమ్ము కుంజరముఁ జే

కొనుటకు ననిన న్నజ్జనవిభుండు

నతతఁసస్వాభ్యాయరతులకు గంతవ్య

మచ్చోటు నా కేల శ యనుడు వరుణు

పురిఁ గుంభిఁ గైకొను శ పొద మన్న మునిఁ జూచి

యగ్నిహోత్రము నిష్ఠియజనములును

గలవా రరుగుదురు శ గాక యన్నెల వొల్ల

నని యాడె భూపతి శ యతని కారఁ

తే. డిందుకడ మర్త్యకోటికి శ నిష్ట మచట, గారు నీ కిత్తునని చెప్పె శ శూరయాజి
వేదితవర్ష పురుషులు శవోదు రందు, దాని నేఁ గోర నని వలెఁద్రధరణివిభుడు.

వ. పలికిన నప్పరమతపోధనుండు,

71

క. రదిఁ గొను మచ్చోటను వే, పొద ప్రాజాపత్యలోకమున కనవుడు నా

కది యేల యశ్వమేధుల, పద మనియెం బతి తపస్వికపతి యాతనితోన్.

72

చ. అపగతమోహశోక మగునట్టిది గోగణలోక మిత్తు మ

ద్విపవరు నందు నీకనినఁ దీర్థనిషేవులు గోప్రదానపు

ణ్యపరులు బ్రహ్మచర్యనియమాధ్యులు నచ్చటి కేఁగువారు దా

నివఁచుఁ బ్రియంబు నాదుమది శ నెక్కొన దక్కడ కేల వచ్చెదన్.

73

సీ. అని ధృతరాష్ట్రుఁ డాడైన ముని శీతోష్ణ, సుఖదుఃఖమిత్యౌరితముఖము లైన

బహువిధద్వంద్వముల్ శవరఁగవు బ్రహ్మలో, కమున నయ్యెడ సామ్యజము హరింతు

గాని రమ్మనుడు నశమ్మానవపతి యనం, గులుఁగృతాత్ములు ప్రతాచలిత సతులు

సభ్యాత్మనిరతులు శ నందుఁ బోదురు గాక, యచ్చటు గాన శక్రకృంబె నాకు

తే. సవనిసురవర్య యన రాజ శనతఁడు సూచి

మునిమహాత్తరుఁ డే నిన్ను శ ననిమిషేందుఁ

గా నెఱింగితి నెల్ల లోకములఁ దిరుగు

చెవట నైన బొందదు గదా శ యెగ్గు నిన్ను.

74

- చ. అనవుడు మ్రొక్కి యింద్రుడు మహాత్మ్య మలంగజహేతువాదవ
ర్తను నను బంపు నీచుపు ధ దక్కొని చేసెద నన్ను బుత్తుఁ డీ
వనకరి నాకు సాధుజన్మవత్సల యిమ్ము కరంబునెమ్మి డీ
ని ననియె సాంత్యనంబుగ ముగనిప్ర వరుండు కులప్ర దీపకా. 75
- వ. అనిన విని యింద్రుం డి ట్లనియె. 76
- తే. కరి నెలంగి నీమీఁడఁ బుష్కరము సాంచి
మూరుకొనియెడు నక్షగులశ్రావ నిల్చి
ముద్దు ¹గురియుచుఁ బలుమఱు ధ మ్రొక్కు నిట్టి
దాని నిన్నేల పావుడు ధ మాననీయ. 77
- మ. నను నే డాచెద నన్న నేబుధులుఁ గానం జాల రక్షణబో
ధనసంపత్తి నెఱింగి తేర్పడ మునీంద్రా రండు నీవు భవ
త్తనముం డీకరియున్ నితాంతసుఖనిత్యం బైననాకంబునం
దనపాయస్థితి మత్సభత్వమునఁ బెంపారం బ్రవ ర్తింపఁగన్. 78
- ఆ. అనుడు సంతసెల్లి ధ యట్ల కాకనిన న,మ్మునివరుండుఁ గరియు ధ మున్ను గాఁగ
నేఁగ దివమునకు మహాహేందుండు సమ్మోద,భరితుండగుచుఁగురున్యపాలవర్య.
- క. అనిన విని భీష్ముతో నజ్జనపతి యి ట్లనియెఁ దపము ధ సారపుధర్మం
బని యాఁది మీరు నెప్పుడు, రసఘా లేకుండునే త్యదధికం బొకఁడున్. 80
- వ. అనుటయు నాదేవత్రుం డానరదేవోత్తము నర్చిలి నాలోకించి. 81
- ఉత్తరభాగము ప్రహ్వతో నైవ సువాదప్రకారము. ఉత్తర-
- సీ. వినుము ధర్మము లెల్ల ధ వినుతకృత్యంబుల,తప మెన్ని యెన్నఁగాధర్మ మెందుఁ
గలదు తపం బనఁగగా నియతాశన,త్వము భగీరథుండు వ్యద్యజునినభకు
నరిగిన నతనితో ధ నద్వేషఁ డిందుల, కతులనిర్మలతప ధ మాచరింప
కరుగుదేరంగ నెవ్వరికిని రా దెల్లు, వచ్చితో యనిన నవ్వసుమతీశుఁ
- తే. డేను గోదానములును భూదానములును
గవ్యకాదానములుఁ దీర్థకలనములును
రాజసూయాశ్వమేధాధ్వరములుఁ బెక్కు
సేసినాఁడ వచ్చుట దానఁజేసి కాదు. 82
- మ. అవనీదేవత లొక్కఁడంగతువిధివ్యాసకు లై యుండఁ ద
త్ప్రవిఘాతంబులు దోచె నేను రణవంశరథంబునన్ వారి కు
త్సవ మొందించితి వానిఁ బాపి ముద ముందన్ వారు నన్ బ్రహ్మపా
ల వరిష్ఠావ్యయసౌఖ్య మొందు మని లీలం జెప్పినన్ వచ్చితిన్. 83
- తే. ఆకలియు నీరువట్టును ధ నాదరింప

కేను విప్రులపని సేసి యిట్టిమహిమఁ
గంటి నియతాశనత్వము శ కాక తప మ
నంగ వే తొండె ధర్మాభిరనంద్యహృదయ.

84

చ. అనుటయు బ్రహ్మ యవ్విభున శ కర్పన లిచ్చి తగంగ గారవిం
చె నధిప నీవు విప్రుల భ్రజంపుము సంయమితాశనుండ నై
యని దివిజాపగానుతుఁడు శ సాదరభాషణవృత్తి జెప్పిన
న్నిని ముద మంది ధర్మజుఁడు శ నెమ్మి వలిర్పంగ నమ్మహాత్ముతోన్.

85

క. పురుషుఁడు శతాయు వను శ్రుతి, పురుషవరా బాలురైనఁ శ బొందుదురు మృతిం
జర మగు నేమిట నాయు వ, చిర మగు నెద్దానఁ జెలియఁ శ జెష్ఠము కరుణన్.

వ. అనుటయు సయ్యఖిలధర్మవేది యవ్విభున కి ట్లనియె.

87

తే. అనఘ యాచార మాయువుఁ శ జెనుచు నదియ
కాదు శ్రీయును గీ ర్తియుం శ గలుగఁజేయు
విను దురాచారుఁ డాయువుఁ పెనువుఁ బొందఁ
డతని సర్వభూతంబులు శ నభిభవించు.

88

క. కావున నాచారపరత, భూవర మేల్ సాధుజనులు శ వోవుతెకువు సం
భావించుట యాచారము, దా వర్ణాశ్రమసమ్మర్పణం బరఁగు నృపా.

89

ఆ. గురునిమాట సరకు శ గొనమి దుశ్శీలత
పిట్ట పుడుక గోరు శ పిసుకఁ ద్రుంపఁ
గఱవ మరగు టుదయఁ కాలా స్తమయసమ
యముల భానుఁ జూచు శ టాయు వడఁచు.

90

క. విను క్రోధంబును హింసయు, నన్యత్రంబును లేమి సంధ్య శ లై నం దదుపా
సనము సురవ్రాజనము లే, పొనరించుట చిరతరాయు శ వొనరించు నృపా.

91

క. పరదారగమన మొప్పును, పురుషున కది యెల్లపాపములకంటె నశే
¹శ్వరపర యాముస్సంక్షయ, కరంబు తద్వర్జనంబు శ గడు మే లరయన్.

92

క. ²పరదారలయందును సఖి, గురువృద్ధనృపాలబాలకులబాంధవభూ
సురవైద్యభృత్యబుధనా, గరకులనతు లాయువునకుఁ శ గడు జే టనఘా.

93

వ. అని చెప్పి.

94

క. మే లివి గీ డివి యని భూ, పాలక యే జెప్పినట్టిరపను లెఱుఁగుము నీ
వోలిన యాయువుఁ జెనువం, జాలు ననియు నవహరింప శ క్తము లనియున్.

తే. తగనియది యెద్ది యైన వ్రతంబు పూని
మాన నోపిన నాయువు శ మాల్పకుండు
నంతటన పోవ దాయు వ్రత్యంతవృద్ధిఁ

96

జేయుఁ దగినది సేసినఁ శ జెప్పనేల.

97

వ. అని పరిభాషించి.

క. దేవగృహముకడ వీధిని, గోవాటమునందు రచ్చుకొట్టముపొంతకొ
భూవర నశ్యములను విస్తావిస్తజన మొప్ప దండు శ చారిత్రవిదుల్.

98

ఆ. ప్రాజ్ఞులందు నార్ద్రాపాదుండు నై భోజ
నంబు సేత మే లగనంగ విందు

నిలిచియుండి కుడుపు శ నింద్య మమైయు మూత్ర

నర్జనంబుఁ బాపనరణి యండు.

99

క. అనలము గోవును బ్రాహ్మణుఁ, జన దెగిలితోడ ముట్టు శ జంద్రార్కులఁ జూ
డను నమైయుఁ దగ వానన,మును గాంస్థము ననఘ భిన్నములు వర్జ్యంబుల్.

ఆ. వృద్ధు వచ్చునపుడు శ విను బాలుప్రాణంబు

లెగయుఁ జూచు నతని శ కెదురు లేచి

ప్రణతిఁ జేసెనేని శ ¹బాదునఁ బడి యవి

దొంటియట్లు నిలుచు శ దురితదూర.

101

తే. అధ్యయనమున మ స్తకం శ బంటుటయును

నిద్రయును నశుచితతోడ శ నింద్యకోటి

శిరము గ్రోఁకంగఁ దగ దిరుశనేత మ స్త

కంబుతైలంబుఁ బూయఁగాఁ శ గాదు మేన.

102

సీ. నై రనిర్బంధంబు శ వలవదు గురునితో, నతఁడు కోపించిన శ ననుసరించి
తేర్పుట మేలు నిర్దించుట గురునెడ, ననృత మాడుట యాయురవపహరించు
విప్రగోక్షత్రియశ్రవృద్ధదుర్బలభార,వహగర్భిణిలకు నీ శ వలయుఁ దెరువు
మాన్యభూదేవుని శ మంగళంబుల వన,స్పతులను వలగొని శ చనఁగ వలయుఁ

తే. బంచదశిని జతుర్దశి శ బద్మమిత్ర

వసుతిథుల జన్మతిథులందు శ వలయు బ్రహ్మ

చర్య మడుగు లొండొంటితో శ జనదు తోమ

దోషములు గొండియముఁ గ్రూరభాషణంబు.

103

తే. అంగహీను దరిదు విగద్యావిహీను, రూపహీనునిఁ దెగడుట శ పాప మండు

పేద దేవతానిండలుశవేతనార్థ,కముగ జోన్యంబు నడపుట శ కల్మషములు.

104

సీ. దంతధావనము మూత్రపురిషన్దనం,బులు మాని యై చేయవలయు నుభయ

సంఘట నిద్రింపఁ శ జనదు లేండికి రేపు, మ్రొక్కి యాచార్యవిశ్రులకు వరుస

మఱి మ్రొక్కునది వీరికెఱుగుట దక్క దే,వార్చనంబునకు ముగన్నన్యకడకుఁ

జనఁ గాదు గర్భిణీసంయోగ మొప్పుదు, పరిణయంబునకు ముగ్ధసురతసుఖము

- తే. ననుభవించిన నవకీర్తి యందు రట్టి, యఘము వోవుఁ బ్రాయశ్చిత్తమాచరింప
నుత్తరము పడమర దలయుఁగ నయింపఁ, దగదు శీర్ణతల్పంబునిద్రయును గీడు.
- క. సిలేతంబులు ధార్యము, లతులమతీ కుసుమకోకిలముందుఁ గృతస్నా
నత రే పాము శుచితా, వ్యతుఁడగు సుస్నాతుఁడేని నొడలు దొడసినన్.
- తే. నీళ్ళ నాడక మును పూత నిందితంబు, సీర తక్షిణో విదిర్బుట సెట్ట యెరులు
గట్టివిశించినవస్త్రంబు గట్టఁ రాదు, మడత మార్పు తూపుదు ¹కడుమాపుడైన.
- క. వలవదు వటపిప్పలముల, ఫలములు నమలంగ మేడ్లిపండ్లను దగ దా
వుల మేకల నెమిళులయెఱ, చులుఁ గానివి యవిహితంపుఁజోటల నధిపా. 108
- క. విను ²మొరుచూచిన మూచూ, చినభోజ్యము నింద్య మన్యచి త్తముతోడం
గొనఁదగ దాహారము పొత్తునఁ గుడుచుట యఘము గూడకమామించుటయన్.
- క. చేతఁ గొని యుష్ణ ³నమలుట, రాతిపముని నుప్పు గొనుట న రాత్రి దధిమఘా
పేతంబుగఁ గుడుచుట ధ, ర్మేతరములు రేయి సక్తు న వెగ్గు నరేంద్రా. 110
- క. ఒకఁడు నూచినయది వా, రికి బెట్టక నమలుటయును న ప్రీతిం దనపం
క్తికిఁ దెచ్చినచుట్టలు వే, తొకభంగిగుడువ గుడుపు నుఱు విషభక్తిన్. 111
- క. నేయి మధువు సక్తువు దధి, పాయసము జలంబు భుక్తపరిశిష్టము భూ
నాయక యేరికి నిడఁ దగ, దాయువు పెంపారఁ గోరు న బాత్మక గలిగినన్. 112
- తే. అంగుళాగ్రముతో సిటికెననలందు మొదఱు
లనఘ దేవరితీర్థము న లనఁగఁ బరఁగు
వరుస వల కేలియుప్పలవాఱు పైతృ
కంపుతీర్థంబు తర్పణకార్యమునకు. 113
- క. ఆచమనపూర్వకంబుగ, నాచరణీయంబు సర్వ న మగుతర్పణమున్
వాచఃపరువత ప్రోధం, బాచారవిధిజ్ఞు లఘుము న లంఘ్ర కుమారా. 114
- క. దినమునసురతం బెయ్యెడఁ, జనదు చెడిపఁ గన్యక గవయఁజనదు పతిత నం
టనిదాని నగ్నఁ జూడం, జన దుమిసిన వార్ప కునికి న సక్తుతుఁ డైనన్. 115
- ఆ. అట్టియెడలఁ దనకు న నాచమనము దొర
కొనక యున్న సూర్యుఁ న గనుచుఁ బ్రణవ
కలనతోడఁ గూడ న వలచెవి ముట్టుట
శుచిత నిచ్చు నంధ్రు న సూరి జనులు.
- ఆ. భగిని గురుని మిత్రుఁ న బండ్లితు ⁴వంశజు, బేదవశినఁదెచ్చి న ప్రియముతోడఁ
దనగృహమునకల్మి న కనురూపముగఁ బ్రోపు, పెనుపు సేయు నాయుధవునకు సిరికి.
- క. పారావతములు శుకములు, శారికలును బుష్పలతలు న జనవర పసిడిం
దారమున నై నముట్టులు, నారయ గృహమంగళంబురలాదర్యములున్. 118

1. క. గ. చ. కుఱుమాపుడైన. 2. క. మూచూచిన; గ. మాన్యుచివ; పి. గ. నంజాట. 3. వంశజు. 4. వంశజు.

- తే. గ్రువ్వ గ్రుద్దివ్యాకుళుఁబ్రువ్వఁ గూబ
యల్లు సొచ్చిన శాంతి సేయుంప వలయుఁ
జనువుఁ గుడుపును సంధెలఁ శ జనదు రాత్రి
యైనఁ బిచ్చికార్యములు నేయు శ ట్టుముఁ జేయు. 119
- క. కలమును రూపము శీలముఁ; గలకన్య వరించి యందుఁ శ గనినయవత్సం
బులకుఁ దగ నడపునది మం, గళమును కృతదైవపైతృక క్రియుఁ డగుచున్. 120
- తే. వలయుఁ బ్రాజ్ఞుభోదజ్ఞుభిర్యముల నొకటి
తారకంబులుఁ దిథులును శ వారములును
బోస్య లెఱిగించినవి మేలు శ సునైతై
లోల మంగలివనికిని శ దైలమునకు. 121
- క. వినుము సపింజీరణ, మ్మున నేరోద్దిష్టుమునను శ భోజనవిధి వ
ర్జన మొప్పు నామతింపక, చన దామెతఁ గుడువఁ బోవ శ నజ్జనవినుతా. 122
- క. తల్లికిఁ దండ్రికి సుతులకు, నెల్లవిధంబులను వలయు శ హితములు సెప్పన్
మల్లకుఁడు గాక కర్ణము, ¹నల్లభ్యము గాఁగఁ జూచి శ సౌజన్యనిధి. 123
- సీ. క్షత్రియుఁ డశ్వంబు శ గజమును రథమును, నెక్కు నేర్పులు గడక బెక్కుగఱచి
నానాయుధాభ్యాసనైపుణంబునఁ బొల్చి, యుద్ధతంత్రములకు శ నోహటింప
కుండెడుమదిఁ బెల్చి శ దండనీతికి బాధ, కం బహునట్టిశాస్త్రంబు మొదలు
గాఁగ గాంధర్వంబుఁ శ గామతంత్రంబు లో, నుగ శాస్త్రముల నెల్లఁగదగినభంగి
- ఆ. నలవరించి మున్ను శ యధ్యయనంబునఁ, ²జొరపు గలిగి ధర్మచరణవేది
యై ప్రజాభిరతు శ యధ్వరకరణంబు, వలను మెఱసి నడవ శ వలయు నధిప. 124
- క. విను వర్ణాచారంబుల, ననఘ యిచటఁ దెలువఁ దోడఁగ శ నైనను మును లీ
వను లాయుర్వృద్ధికరము, లనుటకతన వలసె నీకు శ నై చెప్పంగన్. 125
- సీ. అధిప రజస్వల శ నంటుట కల్మష, మాచరితస్సాన శ యైనసతిఁ జ
తుర్థదినంబున శ దోషానమయమునఁ, జెందంగఁ దగు సంప్రగౌండ తార్య
లేనవనాఁడొండ శ నింతియు పస్తాహ, మునఁ బొంద మగఘాఁడుఁబుట్టు వినుము
మఱియును సమవిప్రమును లగదినంబు, లం దోలిఁ బురుషుండు శ నంగనయును
- తే. సంభవించు రిట్టులు షోడశశంబుదాఁక, నెల్ల నాఁడును ఋతుశక్తియెడలకుండ
నెట్టికార్యము గల్గిన శ ఋతుమతిన, మాగమము దప్ప నీకున్ననాయు వెక్కు.
- క. విను మాచార మవశ్యం, బును నడవఁగ వలయు ధర్మమున కది మూలం
బనఘా ధర్మం బాయువు, బెనుచును లక్ష్మీని యశంబుఁ శ బెం బొందించున్.
- తే. ఇన్నియాచారములలోన శ నెక్కు డంపు
నకలభూశంబులందును శ నదయుఁ డగుట

యాది మును లట్లు గావున శ నఖిలవర్ణ

ములకు దయకల్పి పెద్దయు శ వలయు గుణము.

128

క. ఈయాచారాధ్యాయం, బాయశ్శ్రీశ్రీశ్రికారి శ యగు బాపంబుల్
వాయం జేయును బృథివీనాయక సద్భక్తి జదివినను దగ వినినన్.

129

తే. అనినఁ బ్రీతుడై పాంశుస్యపాగ్రతనయుఁ

డమరతటిసీతనూజతో శ నన్నదమ్ము

లేమివిధమునఁ దమలోన శ నెనచి నశచు

వార లెఱిగింపు మహతయు శ గారవమున.

130

వ. అతం డతని కి ట్లనియె.

131

క. విను భక్తియు వెఱుపుఁ గలిగి, యనుజన్ములు పెద్దవాని శ నారాధింపన్

జనవర యతండుఁ దమ్ములఁ, గొనియాడన్ సికిఁ బట్టగుదు రుజ్జ్వలు లై.

132

క. అనుజుఁ డొకఁడు వెంగలి యై, నను దప్పెఁగఁ గాని పెద్దనకు గార్యజ్ఞ

ననరూఢి లేక తక్కిన, ననుజన్ములు సిక్కువడుదు శ రవసీనాథా.

133

చ. జనవర యన్నదమ్ములు ప్రసన్నమతిం గలకల్పి పంచి కు

డ్చిన వినుతించు లోకమును శ శ్రీయుఁ బొరింబొరిఁ బెంపు నొందు లో

భనిరతిఁ బెద్ద కానవడి శ పాడి దొఱంగిన బ్రాణగొడ్డవుం

బను లగు నవ్విధంబు మనకపడ్డది గాదె జగం బెఱుంగఁగన్.

134

తే. తండ్రిపిమ్ముట నన్నయ శ తండ్రి పిన్న, వారలకు నెల్ల నాతనికెవనిత దల్లి

దల్లి గడచున్న నని చెప్పితాత హఠియు, మనుమనికినిట్టులనునభిమన్యపాత్ర.

క. మానవనాయక యగ్రజుఁ, డైనను ననుజన్ముడేని శ నన్యాయంబుం

బూని సహోదరులకుఁ గీ, డైన నతఁడు దండు డందు శ రవసీపతికిన్.

136

వ. అని సహోదరప్రకారంబు సెప్పి వెండియు.

137

క. విను మప్పుఁ దల్లియట్లుగఁ, గొని నడవఁగ వలయుఁ జన్ను శ గుఱిపి పెనిచె నె

వ్వనిత యదియు నాతనికిని, జనసీసమ యంతు బుధులు శ సాజన్యనిధి.

138

క. జనకుం డధికుఁ డుపాధ్యాయనకుం బదిమడుగు లెక్కు శ డుర్వీనాథా

జనకునకు దశగుణంబులు, జనని గురుత్వమున నిది ప్రశస్తము శుతులన్.

139

క. జనసీజనకులచే నగు, జననం బాగమము తనువ్వివయ మని చెప్పన్

విను మాచార్యువలన నొం, దినపు ట్టజరామరంబు శ దివ్యంబు వగున్.

140

వ. కావున గౌరవంబున నాచార్యుండు సర్వాధికుండు.

141

క. అని యిట్లు సుప్రసంగంబున గురుజనతారతమ్యములు సెప్పినఁ దా

విని శంతసుతనయున కి, ట్లనుఁ బొందునపాగ్రతనయుఁ శ డతులితభక్తిన్.

142

క. భూసురులకు నృపులకు నుప, వాసము దగుఁ గాని యన్యవర్ణులకు దదీ

యాసక్తి గలిమి పెద్దయు, దోసం బని విందు ధర్మధుర్మస్వా

143

—అథా శ్రీమద్భువన ధర్మరాజున కుపవాసవిధివిశేషంబు సెప్పటం. అథ—

వ. ఉపవాసవిధియోగ్యతయును దత్తలవిశేషంబును విన వలతుం జెప్పవే యనుటలు
యు నప్పురుషవరుం డప్పుడమితేనితో దీని నీవు న న్నడిగినట్ల యే నంగిరసు
నడిగిన నమ్మునివతి నాకుం జెప్పె నత్రైతంగు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని పలికి
యిట్లనియె. 144

క. రాత్రి త్రయంబు బ్రహ్మ, ¹తత్త్రియులకు నుపవసంపఁ శ జనుఁ దదధికమున్
గాత్రస్థితి దప్పింపని. మాత్ర ²నయిన మేలు కురుస్థమాజవరేణ్య. 145

క. విను వైశ్యులకును శూద్రులకును నాలుగుగుడువు లుడుగుకొలదికి మిగులం
జన దుపవసంప నుపవా, సనిరూఢత పెంపు కల్మషము వారలకున్. 146

ఆ. పౌర్ణమాసిఁ బూర్వపక్షోష్ఠమీచతు, ర్దశుల నుభయపక్ష్యవశత వచ్చు
వస్తిఁ బంచమిని సుశనిష్ఠమై నుపవాస, మున్న వివిధశుభములొలయునండు.

సీ. ఏకభుక్తవ్రత శ మెంతయు నిష్ఠ మా, నం బెల్ల నడపిన శ సద్విజృంభు
సుభగాకృతియు రూపకాభితాంగనయు న, త్సుతులును ధనధాన్యతతులుభోగ
ములు సద్గుణంబులు శ భూరియశంబును, మొదలైన బహుశుభంబులకు బాత్ర
మగు నేడుగాలమర్యయ్యతుల వ్రతమునల్పి, యఖిలభూలోక సౌఖ్యములుఁ ద్రివి

తే. మోదమును గండ్లు రెండును శ మూఁడు నాల్గు
నీక్రమంబున నోపిన శ టైక్కినట్టి
దినము లెడపెట్టి కుడుచుచు శ ధృతి నొకేడు
నడపువారల త్రైతంగు లేర్పడఁగ వినుము. 148

క. ఎక్కుడుదినముల శుభములు, నెక్కు నఖిలవైభవములు శ నెక్కు దినమునం
దక్క క యుండెడుకాలము, నెక్కు మహాత్మతయు నెక్కు శ నిభవురనాథా. 149

తే. వత్సరం బెల్లఁ బట్టి పరవాసనియతిఁ, గడపినతనికిఁ బుణ్యలోకంబు లెల్ల
వాసభూములుమాసోపవాసవృత్తి, యైన బ్రహ్మలోకంబు సౌఖ్యంబుగలుగు 150

ఆ. ఎంతనిష్ఠ గలిగెనేనియు మాసంబు, లోనియెంద యెక్కు శ డైనదినము
లధిప యుపవసంప శ నగుఁ గాని మాసాధి, కోపవాసవృత్తి శ పాప మండు. 151

న. యుగసామర్థ్యంబుననుం బురుషుమహానుభావవిశేషంబుననుంజేసి యుపవాసవ్ర
తంబు మహాధికకాలకృతం బయినను గీడుం జేయక యత్యంతఫలప్రదం బై
యుండు. 152

తే. మాతకును వేదమునకు ధర్మంబులకును
బరము లగుగురుశాస్త్రలభములు లేవు
తపము లే దుపవాసవ్రతంబుకంటె
నధిక మైనది యండు మహాత్ము లనఘ.

153

- తే. పావనంబులలో నెల్ల యైవ్యబ్రాహ్మణుండు, పరమపావన మను శ్రుతి పౌరవేంకట
యట్లు గావున భూదేవతార్చనంబు. భక్తిసంభృతముగ నక్షరపంగ వలయు. 154
- వ. అస్తవక్తం బైనను నీయ్యంబు విన వలయునట్టిది గావునం జెప్పితి నని వలికి
వెండియు. 155
- చ. అనశననిషఁ జేసి సుర య్ లాదిమునుల్ మహితానుభావులై
రనఘ సహస్రవర్షనమృతనంతరకల్పిత మైనయేకభు
క్తనియమతంత్రమున్ నడపి య గాధితనూజుడు బ్రాహ్మణత్వముం
గనియె మహావనములఁ య గానిభలంబులు లేవు భూవరా. 156
- క. కావున నుపవాసస్త్రుత, సేవనము శరీరమునకుఁ య జిత్తంబునకుం
బావన మైహికమహిమయు, దేవనిలయసుఖము నివ్వ్యధిగౌ సమకూరున్. 157
- క. పర మగునీస్త్రుతమున కం, గిరసుండు దర్శకుండు తత్సూక్తిలవిగమునన్
నరు లెవ్వరు దర్శకు లగు, దురు వారిం బొరయ వేమిదమఃఖములు నృపా. 158
- క. ఈతంత్రంబు పఠించినఁ, శ్రీతి వినినఁ బాయు బహుమతరితములు తిర్వ
గ్జాతులభాష లెఱింగెడు, నాతెలి వగు నవరభవమునందు నరులకున్. 159
- వ. అనిన విని ధర్మజుండు సర్వధర్మజ్ఞానమాననీయునితో యజ్ఞకర్తయగుట మే లని
మీరు పెక్కడలం జెప్పితిరి యజ్ఞంబు ధనధాన్యవిభవసహాయనంపన్నులకుం
దక్కందక్కటివారలకుం జేయ శక్యంబు గామి దెల్లం బెల్లవారికి ననుష్ఠింప
నయ్యెనునట్టిపుణ్యకర్మం బెయ్యది యుపదేశింపవే యనుటయు నమ్మహివతికి
నమ్మహితాత్ముం డి ట్లనియె. 160
- క. నరవర యర్థంబులనుం, బరివారము లేకయును శుభభస్మితిఁ జేయన్
దొరకొని యుండుట గని యం, గిరసుండు పవనాసముం బ్రకీర్తింపఁ దగన్. 161
- క. ఉపవాసాయాసంబును, నృపముఖ్యా దుస్సహమగ య నీవు దలఁచి య
జ్ఞపరత్వము దుర్లుట మను, నెవ మిడి య ట్లడిగి తని మ్రనీపం గంటిన్. 162
- వ. అనశనస్త్రుతంబులందును జలుకని తెఱం గెఱింగించెద. 163
- చ. పగలును రేయుఁ గుడ్చి జల్యపానము లోనుగఁ గుడ్చునష్ట తు
ప్తిగ నొనరించి మర్త్యుఁ డొకకటిన్ నమమన్ మఱి యెప్పు నంట కే
మిగతిని బాపముం బొరయ్యమిం దలకొల్పుచుహోమకార్యముం
దగుమొయిఁ జేయఁచున్న విను య తంగెటిజ న్నగు నూర్ధ్వలోకముల్. 164
- వ. ఇది మేలితెఱంగు గొండలు దుమ్మరంబుగాఁ దలంతు రట్టివారలు దమ
యోపినభంగుల నంగిరసుండు పవదేశించినయుపవాసస్త్రుతవిశేషంబు లనుష్ఠించు
వా రని చెప్పిన నప్పొరవోత్తముం డయ్యత్తమబోధనిధికి నమస్కరించి
యధ్యాత్మికవిద్యాబోధక ప్రకారంబు లగువాక్యసంచయంబులు పెక్కడలం

గృహజ్వైపామనాదిమునీంద్రులును గృహండును నాకర్ణింప నుపన్యసించితిరి
కృష్ణశ్రోతృత్వంబు మహాకథమంబు కృష్ణనియున్నరూ పెఱుంగుటయు
నత్యంతసంభావనీయంబు. 165

ఆ. ఎవ్వఁ జెఱుంగఁబడిన శ నెఱుంగంగఁ బాలివి, యైనయెల్ల యవియునవగతంబు
లగుట యీషరాశ్యరాత్మజుఁ డాశ్రిత, కోటి కర్ణి గృహస్థగుటిచి చెప్పె. 166

క. కావున సభ్యాత్మకవా, క్యావలికిం జేరుగడ మహామహిమవదం
బై విలక్లిష్టమఁ శృంగుడ, యే వినఁగా వలతు నమ్మఁగ హితవాక్యంబుల్. 167

వ. అని పలికి యింకను సభ్యాత్మ విద్యావివరణంబు లగువాక్యంబు లనుగ్రహింప
వలయు నని సంప్రార్థనంబు సేసిన నప్పార్థివాగ్రగణ్యుతో నక్కురువరేణ్యుండు
హరసనత్కుమారసంవాదంబు నెప్పెద నది యధ్యాత్మవిద్యోపకార ప్రకారంబు
లైనయపన్యాసంబుల నొప్పి యుండు విను మని యిట్లనియె.

— ధృ హరసనత్కుమారసంవాదప్రకారము. ధృ —

చ. హరుఁడు సనత్కుమారుకడ శ కర్ణిమెయిం జనుదేర నమ్మనీ
శ్వరుఁ డుచితాసనాదు లుపకారవిధిజ్ఞతఁ దా నొనర్చి యా
దరధరితాత్ముఁ డై యభిమతం బగుకార్య మనుగ్రహింపు త
త్పరమతి నిర్వహింతుం దగ శ దానిఁ ద్రిలోచన మృత్యుమోచనా. 169

తే. అనిన నీతోడిగొప్పికి శ సర్థి వుట్టి
యరుగుడెంచితి దమ్ముడ శ యని ప్రమోద
మెనఁగఁ బల్కి యప్పరమేశుఁ శ డిట్లు అనియె
నఖిలలోకార్చితం డగునతనితోడ. 170

క. ధ్యానమున దర్శనీయం, బైనది యేవస్తు వెన్ని శ యనఘచరితన
మృణితతత్త్వంబులు నం, ఖ్యానము యోగంబు నెట్టిగతులం జెల్లున్. 171

వ. చెప్పుము మఱియు సభ్యాత్మవిషయంబు లగువిశేషంబులును వివరింపు మనుట
యు నయ్యంభోజసంభవుం డయ్యభవున కి ట్లనియె. 172

క. అరయఁగఁ దత్త్వము లనునవి, యిరువదినా ల్లంపు గొండ శ తిభదనుజహరా
యిరువదిమూఁ డనుటయఁ గల, దిరువదియే నంద్రు వానినే యె ట్లనినన్. 173

క. ఇరువదిమూఁ డనువార, ల్లిరిజేశ్వర స్రాకృతుల్ మృతీమనవిధ మ
తైరువు మనోబుద్ధులువా, రరయఁగ నొక్కండ యండురది యట్లుండెన్. 174

క. ఇరువదినా ల్లనువారలు, నరసి మనశ్శుద్ధి బుద్ధియనుకాన్తున న
ప్పురుసునఁ బలికెద రే గను, తెరువున విను తత్త్వవిధము శ దేవస్తుత్యా. 175

తే. పంచవింశ మధిష్ఠానభావ ముండి, విలసనము నిచ్చు దగఁ జతుర్వింశతికిని
దన్నకని తనయంద డిందంగఁ జేయు, దాన నప్పిండు గలయది శ లేనియదియు.

వ. చతుర్వింశ త త్వంబులు వివరించెద.

తే. అవధరింపుము భూతంబు శ లయిదుఁ దగ్గు

ఇములుఁ బదియంద్రియములు మనంబు బుద్ధి
యును మహేశ యహంకారమును బ్రకృతియు
నాఁగఁ ద త్వంబు లిరువదిగనాల్గు వోలుచు.

178

వ. ఆచతుర్వింశతిత త్వంబుల నధిష్ఠించి యుండుత త్వంబు నిర్దేశించెన.

179

క. 1 దేహం బనియెన నెరవున, నూహించును బుధుఁడు దాన శ నుండుఁ గాక్ష

స్వాహా శ్రియశ్రియః బుధుఁడు, సోహమనిశ కాన్మరు స్త్రియతనిఁ గనుటగున్.

క. ఈనెటి నిలుచుట గలుగదు, మానేష్వావంతు లైకమానవులకు ని

ష్టామానతపోవర్తకు, లైనను గార్హస్థ్యబహుమ్యభాత్మకు లగుటన్.

181

వ. కృతి పురుషు సమృతార్థత త్వం బనియు బ్రహ్మం బనియు నిర్దేశించి.

182

తే. అన్ని త త్వంబులకు సమృతార్థత త్వ

మెక్కు డది యాశ్వరంబు నశనీశ్వరంబు

సత్యపాకంబు సతిరహస్యంబు దానిఁ

గనిన మృత్యుజాలముచిక్కు శ గడవ వచ్చు.

183

క. అనఘ యనులోమమునఁ దోఁపును బ్రతిలోమమునలయమునొందుఁబయును గ

ల్లును సర్వతత్వముల కవి, యెనయిక బ్రహ్మమును గలయుత పుకత్వమగున్.

184

తే. ఉత్తమ శ్రద్ధ లేకున్నఁ శ జిత్త మేక, ముఖముగా కున్న నింద్రియములజయింప

కున్న వేదంబు సదుపక శ యున్న సతని, కీపరిజ్ఞాన మీఁ దగ శ దిగచరిత.

185

వ. అని చెప్పి తదనంతరంబ యధ్యాత్మంబుల నధిభూతంబుల నధిదైవతంబుల

నుపన్యసించె నాననత్కుమారుండు తత్ప్రపంచంబునారదునకుం జెప్పట యేను నీ

కెఱింగించి యప్పరిపాటి నిన్ను మున్న వినిపించితి ధర్మనందనా యమ్మునిపతి

మఱియు నప్పశుపతితో ని ట్లనియె.

186

ఆ. సకలజాతువులకు శ సామాన్య మధ్యాత్మ, మాది గాఁగఁ గల్గునంతవట్టు

నిట్లుగాఁగ నెఱుంగునెఱుంగుట యొందుమైఁ, గనుట యెఱుకగాదుకామదమన.

క. విను మధ్యాత్మ ప్రభృతులు, గనిరే ము న్నమరదనుజగంధర్వులుచుం

గనుటయుఁ గల్గునె బ్రహ్మం, బునయున్ననిజంబు తత్ప్రసాదంబు 2 బసదే.

188

క. ఓంకారవాచ్య మది యన, హంకారనిరూఢభావనా రాధ్యము ని

ష్పంక మశీల మనుష్ఠము, శంకర మఖిలంబునకుఁ దృపాహరము శివా.

189

తే. అప్రమేయ మవిజ్ఞేయ శ మచల మాది, విరహితంబు నితాంతంబువిమల మవ్య

యంబు పుండరీకాక్ష మనకువిషయ, మమృతము సదసత్త్వ మైక్యభాసి.

190

క. అది నారాయణుఁ డొకనికి, విదిత మతనివలన సురలు శ వివిధమునులు ని

- ర్మదసిద్ధసాధ్యగణములు, మొదలగునర్హులనుబోధములపాల మయ్యెన్. 191
- వ. అట్లయిన నాతత్త్వంబునృశ్యత్త్వంబు నిరూఢంబు గా దెట్లనిన వినుము బంధ విముక్తుండు గదా కనువాడు. 192
- చ. స్మృహార పొందు నిందియనగమాజయుగంబు మనంబు బుద్ధియుం బరువడిమై నహంకరణబంధము వాసినజీవుఁ దత్సము త్కరనహితంబుగా నతఁడుగదా బరతత్త్వమునందు లీనతం బారయును దాని నెవ్వరు ప్రభోధముగాఁ గనువారు సెప్పమా. 193
- క. భూతము లన్నియు నకఁగిన, యాతఁడే దనుఁ దాన కనుచు శ నంజనరహిత త్యాతిశయ మెనఁగ వెలిఁగెడు, నాతెలి వాతత్త్వమునకు శనమరు మహేశా. 194
- ఆ. అని సనత్కుమారుఁడభవుతో మఱియు ని, ట్లనియె దేహవర్తు శ లై నదైవ తముల నెల్ల నాదరమున నాకర్ణింపు, మేర్పరింతు యోగరహితము గోరి. 195
- ... శనత్కుమారుఁడు శివునకు దేహంతరత దైవతములం దెలుపుట. ...
- సీ. జిహ్వా సోముఁడు వాణిశిఖి ప్రాణమున గా డు, దానంబునందు శరతహదాలి వ్యానస్తనాంతరవర్తు లై వర్జన్య, గగనముల్ బలమునఁ శ గౌళికుండు మఱి నపానమున సమానంబునందు నీ, శానమిత్రావృరకస్పృమితు లక్షు లందు సూర్యుండు మేన శ నంఘ్రింఁ జెవి భూమి, ధరణీధరుండు దిక్ కతి యువన
- తే. మునఁ బ్రజాపతి బుద్ధియం శ దనఘు బ్రహ్మ యుండు నింతకు బుభ్యమాననుం డనంగ వెలుంగు నాత్మ యధిపాత శ విను ప్రబుద్ధుఁ డను సబుద్ధుండు నా నొప్పు శ నతఁడు మఱియు. 196
- క. ఈ దైవతముల నన్నిటి, నాదరమునఁ గనుచు యోగి శ యచలితనిష్ఠా ¹వేదమయా మూర్ధగతుం, డై దక్షతపేర్పి నిలుపుఁ బ్రాణము శ లచటన్. 197
- తే. అపుడు బుభ్యమానునిఁ గనుననవ్వరిష్ట తత్త్వ మవ్యక్త మంస్తు తత్ దర్శి యగుఁ బ్ర బుద్ధుఁ డాతని నతని నగబుద్ధుఁ డెఱుంగు చుండు నివి యాత్మదశ లతః శ డౌకఁడ యనఘ. 198
- క. ఇవిధము గాంచుయోగికి, నెవ్వరు సరిగారు యతు లభనేకు లచలు లై యవ్యస్తువు గోరుచు రది, ద వ్యోరులకు యోగితతికిఁ శ దక్క మహేశా. 199
- ఆ. తరుండు నక్షరుండుం శ బరుండును నందు ర, వ్యినుతదశల, బంచరవింశకుండు ప్ర బుద్ధనాముఁ డతఁడగబుద్ధునిఁ ²గనుఁబురు, పవిధము గనుప్రకృతిశనంగ మెఱుంగు.
- క. విను వడ్వీంశుఁ డబుద్ధుం, డనఁ జను వాఙ్మనసములకు శ నందక యునికిం దనుఁ గా నాతత్త్వంబుం, గనిన ప్రబుద్ధుండ యతఁడు శ కామధ్వంసీ. 201

క. వేటుగఁ గనినం బ్రకృతికిఁ, జూట విడిచివట్ల తనదుగ్గుజ్జానము న
క్కాటునిశించి తనకంటెను, మీట నొకటి లేమి గాన్పు శ మెయి కొనవలయున్.

వ. అని చెప్పి. 203

తే. తత్త్వమునఁ గల్గుమూఁడవర్ణలను దెల్ల
ముగ భవద్భవ్యసన్నిధి శ నిగడనమునఁ
గూర్పు టఁ లేశ నీ వెటుంగుటయు నాకు
నెల్లయోజనంబులు శ నెటుంగు టయ్యె. 204

వ. అని పలికి మునిజనకృత్యంబులు వివరించెన నవధరింపు మనుమాటయు ను
వ్యక్తంబుగా నాడి యాత్మికాతపస్వికి నప్పగమయశస్వి యిట్లనియె. 205

క. ముని వనమున శూన్యాలయమున నైన గుహానికేత్రముననేనిని నా
ననబంధధీరుఁ డై మనమునఁ గొని యింద్రియమువిషయకమునఁ బెడఁబాపున్.

క. గురుచుపదేశము నడపుం, బురహర విఘ్నాత్రవేగముల నాఁకలితోఁ
బొరయం డయ్యభ్యసనము, గురువుగ నాహర మెపుడు శ గొనఁ డేచవులన్.

క. కుడిచినయప్పుడ యోగము, దొడఁగుటయును వలదు మనసు శ మాలకయుండన్
మృత వినుము బుద్ధిఁ గొని యెక్కుమనిషును వలయు దానిఁ శ గుదియింపంగన్.

క. అది గుదిసిన విజ్ఞానము, గదలక నిర్వాతదీప్తకాంతియుఁబోలెం
బొదలును జిత్తంబును నుపలదశాసంప్రాప్తి నిశ్చలం బగు దానన్. 209

తే. అనఘ నిర్జననిశ్చబ్ద శ మైనయట్టి
చోటు హృదయసుఁ డగుదేవుఁ శ జూచువనికి
వలయు లే కున్న శబ్దసంకలితమేని
సజ్జనాన్వితస్థల మార్ద్రసమృతంబు. 210

క. విను తమము నిస్తమముఁ జే, తనారహితచేతనాస్యధామయతాస్థా
ననిరూఢము నగుతత్త్వము, గను నిన్నియుఁ గలుగుయోగి శ కరుణామూర్తి. 211

క. మదనహారా యోగనిరతు, అది గని దుఃఖములఁ దొఱఁగి శ యజరామరతా
స్పదమగునెలవున నిలుతురు, పొదలుదు¹ రణిమాదిచయవిశ్రభూతిపదమునన్. 212

వ. మఱియును. 213

తే. యక్షగంధర్వసిద్ధసాక్ష్యాదిభూత
కోటికంటెను మిగిలి యోగులు నిజేచ్ఛఁ
బరఁగుదురు భవ్యయోగతత్త్వరుల మేము
నిట్టు లగుట యోగీశ నీశయెటుంగుపనియ. 214

వ. అని నిజసహజన్ము లయినసనక సనందన సనత్కుజాతులం దలఁపించినవాఁ డయి
వెండియు. 215

1. క. రణిమాదివరభూతచయమునన్.

- తే. యోగధర్మంబుకంటెను శ్రీ ను త్తమంబు
గలగ నేరసు ధర్మ మొక్కటియు నపున
రాగమం బగుపదమున శ్రీ కరయ నిదియ
మేటినిచ్చెన సంయమికోటి కెల్ల. 216
- క. యోగంబుతెఱుగు నెప్పిలి, భో¹వరాభరణ సాంఖ్యమును జెప్పెదఁ ద
ద్యాగు లగునైష్ఠికులు భవ,సాగరముం గడతు రైక్యసంబోధమునన్. 217
— యి సఃత్కుమారుడు యక్షుడు సాంఖ్యయోగంబు తెఱు గెఱింగించుట. యి—
- వ. కావున సత్త్వాదరంబున నాకర్ణింపు మని పలికి యి ట్లనియె. 218
- ఆ. ఇంద్రియములకంటె శ్రీ నీశాన మన మహం,కారతత్త్వ మంత్రకంటె దాని
కంటె బుద్ధి బుద్ధికంటె బ్రకృతి యెక్క, డన్నిటికిని బురుషుఁ శ్రీ డెక్కడయ.
- తే. ఆంబరాదిభూతములు శ్రీబాదిగుణము
లింద్రియము లిరు దెఱుగు బ్రా²లేండుమాళి
మన సహంకారబుద్ధు లి శ్రీ ట్లనరి ప్రకృతిఁ
గలయఁ దత్త్వచతుర్వింశతత్వ మొందు. 220
- క. చేతనుఁ డగుపురుషుని ని, శ్చేతన యగుప్రకృతి వొంది శ్రీ చేతనతాప్ర
స్థిత యగుం బెఱతత్త్వము, లాతత్త్వం బనుమహాభ్యయందలితరంగల్. 221
- క. గుణములఁ బొందఁడు పురుషుండు,గుణమహితాప్రకృతి యిచ్చుగ్గుణముల¹కేమే
గుణములు దానను గుణులై, గుణిత్వ మానిర్గుణాత్మకకున కొలయించున్. 222
- తే. వీని నెల్ల ససత్కోటిఁ శ్రీ గా నెఱింగి
కొనుచుఁ బ్రకృతి నుపేక్షించి శ్రీ తనకుఁ దాన
కాని యొం డెద్దియును లేమి శ్రీ గాంచినపుడు
పురుషుఁ డవగతధూమాగ్నిఁ శ్రీ బోలి వెలుంగు. 223
- తే. అట్లు గాక యహంకార శ్రీ మావహిల్లి
బ్రకృతి దా నని నృప్తికిఁ శ్రీ బ్రళయమునకుఁ
గర్త యైన వికారాత్మకత్వ మొందుఁ
బ్రకృతివికృతులు గానియాప్రభువు²నపుడు. 224
- క. ధృతి పూనమిఁ బ్రకృతికి వశ,గతుఁ డగుచుఁ దమోమయత్వకలితం బగున
వ్యతతాసుఖత్వయును సుఖ,మతి పురుషుం డనుభవించు శ్రీ మననధ్వంసీ. 225
- క. నేరిమి దాని నుపేక్షం, జేరువ వచ్చింశభావశుద్ధిఁ బారయు గా
రీరమణ పంచవింశుండు, ³సారామలనిపుణమతిఁ బ్రసన్నాత్మకుఁ డై. 226
- క. ⁴సత్త్వాశ్రయమునఁ బురుషుండు, తత్త్వాశ్రయమునను సత్త్వతత్త్వముల వివే

1. చ. కలమి. 2. జ. నడపు. 3. జ. సారామలనిపుణతా ప్రసన్నా. 4. క. సత్త్వాశ్రయ
పురుషుడు. సత్త్వాశ్రయముండు సతత్త్వసత్త్వము లై క, ర్పత్వాశ్రయము.

- కిత్వాలేపత్వములన, విత్తము జిత్వంబు నొందు శ్ విశ్వాధారా. 227
- క. నానాత్వైకత్వము లజ్ఞానజ్ఞానజము అనవజయ కౌస్తు బుధుల్
వాని నవిద్యయు విద్యయుఁ గా నివి విను పంచవింశతస్థానాల్. 228
- క. విధ్యామయ మస్మింశుం, విద్యావిద్యావిభేద్యవిహితౌఁ డజరుం
డాద్యుఁ డనంతం శఛ్యతుఁ, డద్యతనుఁ డనాది కేవలత్మకుఁ డరయన్. 229
- ఆ. అని యపవ్యసించి శ్ యమునిపతి యను, శంభుతోడ మఱియు శ్ సాంఖ్యయోగ
శిష్టమానసుల కర్మస్థపజ్ఞాన, నైశానితీశయము శ్ వలసి యుండు. 230
- వ. ఎట్లైన దృష్టాన్తప్రకృతు లయి యాసుకృతు లపిచ్చిన్నాత్మచసంధానంబునం
దదీయదురవస్థం ద్రోవం జాలును రరిష్టంబు లవధరింపు మనుషులుకు వలికి వాని
నెల్లను వివరించెద నవి పరాశరసంయమీశ్వరుండు శిష్యుల కుపదేశించినవిధంబు
లై యుండు నంపట్టును మును నీ వాకర్ణించి తని యమ్మునివరుండు మఱియున
మ్ముహదేవుతో నరిష్టంబులంగాంచి యోగిజనంబులునర్వారంగధారణసహితంబును
బరమహితంబునునగునకేకత్వాకలనకృత్యంబునవృత్తువృజయింతురనినిర్దేశించి.
- క. జలమున మీను నుదుంబర, ఫలమున మశకములుఁబోలె శ్ బ్రకృతిం దా ని
మ్ముల నునికి దెలిసి వేర్పా, టలవఱిచినపురుషుఁ డవ్యయత్యముఁ బొందున్. 232
- తే. కమలదళమున నున్నజలమువిధమునఁ
బ్రకృతి నుంసి తదీయనంశ బంధవికృతి
లేనితనుఁ గని వెలుఁగు నిర్లగ్నేపనిశ్చ
లాజరామరపదవి జ్యేవాప్వాయుండు. 233
- ఆ. ప్రకృతి నిట్లు వాసి శ్ పంచవింశంకు మ, స్వీంశభావ మొంది శ్ విమలశివని
రంజననన్దయాపుఁ శ్ డై వెలుఁ గొందు న, డైటఁగు ముక్తి యందు శ్ దేవదేవ.
- క. ఈవరిబోధం బభవా, కాపిల మన్మద్గురుండు శ్ కపిలుఁ డతనిశి
యోపరిణతి బహుశిష్యులు, దీపితవిజ్ఞాను లైరి శ్ దృఢనిశ్చయతన్. 235
- క. ఏనును శిష్యుల కీవి, జ్ఞానము పెక్కుండ్రకుం బ్రసన్నమతిని గా
ధానూనంబుగఁ దెలిపితి, మానిత మిది దివ్యమునిస్సమాజముచేతన్. 236
- వ. గార్గ్యగౌతమకాత్యాయనాదులు దీననచేసి దీప్తబోధు లయి వీతాంతకులును
విజ్వరులును నిర్లెపులును నిర్భరానందులును నైరని చెప్పి వెంశియు ని ట్లనియె.
- క. సంగము బంధ మఖిలని, స్సంగత మోక్షంబు బహువిశచారము లేలా
పింగజటాజూటకలిత, గంగాఖాలేందుమహిత శ్ గారీసహితా. 238
- క. అని యిట్లు శివునకును న, మ్ముని విజ్ఞాపించి గగనగమున కెగసి వెనం
జనియె శివుండును నిజది, వ్యనిరర్గళచి త్రపథవిహారుం డయ్యెన్. 239
- క. అని చెప్పిన భీష్మున కి, ట్లను ధర్మతనూజుఁ డెక్కు శ్ డై నశుచిత్వం
బానరింపఁ జాలుతీర్థం, బనఘా యెఱింగింపవే దరయం డెల్లముగన్. 240

- సీ. అనవుడు నాతఁ డగమ్మనుజవల్లభుతోడ, వినుము తీర్థము లెల్లవియును మేల
సత్యాభిధాన మై య శౌచాతిశయముఁ జే, యంగఁ జాలు మానసం య బైనతీర్థ
మది ధృతి యనుమహాహ్రదమున శోభిల్లు, దమము రజస్సును య దటియఁద్రోచి
కొనుచునత్యమునూతఁగొనిచొచ్చియాచరి, తన్నానుఁడై శుచిత్వమునవెలుగు
- ఆ. పరుషుఁ వీరరాగఁగఱిహృతేంద్రియదృఢ, ¹వ్రతలసద్వివేకు శలలిశయిల్లు
విమలతీర్థములు సర్వసయత వారలఁ, జెందుటయును దీర్ఘనీధి యధిప. 241
- క. దమమును దపము నహింసయు, శమమును దీర్ఘమల వాన య శౌచాతిశయం
బమలగుగా కలుగు రి త్తజ, లములం దోఁగిన శుచిత్వలాభము గలదే. 242
- వ. అసె వెండియు. 243
- క. దొరకొనిదానిఁ గోరక, దొరకొనినందును మమత్వగుప్తహృదయతం
బారయక విగతస్పృహులగు, పురుషులు శుచు లేలతీర్థములు వారలకున్ 244
- క. అనినఁ బ్రియ మంది తాతకు, మనుమఁడు ప్రణమిల్లి బోధఁమహితా యేవ
ర్తనమున నుత్తమపదముం, గను నంద్రది యెఱుంగఁ జెప్పఁకరుణదలిర్పన్. 245
- వ. మృతుండు మేను విడిచి యెయ్యది సహాయంబుగాఁ జను నదియును విన వలతు
నని యడిగిన నమ్మహాసుభావుం డాభావల్లభున కి ట్లనియె. 246
- క. ²నీయడిగినగూఢము లగు, నీయర్థము లెఱుంగఁ జెప్ప య నింద్రగురుండు గా
కేయెడల నొరుండు గలఁడే, యాయన యిట వచ్చునిపుడ యడుగుము పీఠిన్.
- క. అనుసమయంబున నయ్యెడ, అనిమిషగురుఁ డరుగుడెంచె య సతనీకె గుంతి
తనయాగ్రజండుఁ దమ్ములు, జనపతులును గేశవుండు య సద్భక్తిమెయిన్. 248
- వ. ఎదుర్కొని ప్రణామపూర్వకంబుగా సముచితోపచారంబులం బ్రీతాత్ముం జేసి
యాసీనుం డై యున్నెడం గురుపతి యగ్గురునిం గురుపితామహు నడిగినయట్ల
యడిగిన నతం డతని కి ట్లనియె. 249
- ~*~ బృహస్పతి ధర్మజాపకు ధర్మవిశేషంబులు నెప్పుట. ~*~
- ఆ. తనకుఁ దాన కలఁడు య జననంబునప్పుడు, మరణమునను సుగతి య నరకమునను
దల్లి దండ్రి దక్కునెల్లబంధులు శరీరంబు ననుగమించి య క్రమ్ములుదురు. 250
- క. ఉత్తమపథంబు ధర్మాయత్తము ధర్మంబు మృతుల యకథిప సహాయం
బెత్తెఱుగున ధర్మక్రియఁ జిత్తంబునఁ, జేర్పవలయు య జీవించుతఱిన్. 251
- క. అది లేనివాఁడు నరకా, స్పదుండగు నటని గాన ధర్మరపరుఁ డగుటయ యొ
ప్పదము మనుజునకు నేఁ జె, ప్పెద మఱియును వలయువానిఁ య బ్రీతి నడుగుమీ.
- వ. అనిన నజ్ఞనపతి శరీరంబు విడిచి చనియెడుజీవుని ధర్మం బె ట్లనుగమించు ననుట
యు నయ్యాంగిరసుండు. 253
- తే. భూతపంచకశక్తులు య బుద్ధియును న

ధన్వంతరుఁ జీవుతోఁ గ దగిలి యరుగు
ననుచు రేతఃప్రకార మే క్షుణ్ణియై నృపతి
యతని కి క్షుణ్ణి చెప్పె నశ్రయమరమంత్ర.

254

తే. దేహగతభూప్రభృతిజం చరదేవతలును, మనసు నన్ననంత్రప్రే బాంధవినన్మపాల
కల్లు రేతస్సు పురుషుండుఁ గామినియును, బొందఁగా నొగర్భత్వమొందుఁజున్వె.
వ. అని చెప్పి మఱియును.

256

తే. పుణ్యపావానుగుణధంగిరబుట్టిసౌఖ్య, దుఃఖమయచంసరణమునఁ దొడరు నరుఁగు
వినుము కేవలధర్మవర్తన సుఖైక, భాజనత నొందు ధర్మైకవరత మేలు.

257

క. జనవర కృమిగర్హముఖ, జననంబులఁ బొంది నరకకనంవానముఁ జెం
దు నధికపాపాత్ముం డగు, మనుజుఁడు కర్మపవిత్రేషమహిమఁ దేలిపెదన్.

258

క. జననీకనక గురులయెడ, నొనరించిన మేలుఁ గీడు క నొదవించుసుఖం
బునకును దుఃఖమునకు నిం, తని కొలఁది యిడన్ వశంబెయజునకునైనన్.

259

క. మాతృపితృగురులు దక్కఁగ, నేతెరువుఁ బాప మొలసెనేనియు దానిం
బాతురు ప్రాణశ్చిత్త, స్థితులు తద్విషయ మైనఁ క జెడ దల్పములన్.

260

క. కొలు చపహరించునన్నరుఁ, డెలుకయుఁ బదియును నై నశ్రయమగ్ధననం
బులఁ బొందు నంత బాపము, వొలియక య తనికిఁ గుక్కనపుట్టువుఁ గల్గున్.

క. పరదారగమనదోషము, వరుసన వృక కంక గృహ క వలిముఖ శవభు
క్తిరతంబు లైనభవములఁ, బొరయించుం గృమియుఁగాగిరబుట్టించుఁ దుదిన్.

నీ. తనయ నొక్కని కిచ్చి క మనసు మరలఁబడి, యన్యున కిచ్చినశ్రయప్తివాఁడు
కృమి యగు దేవకార్యము సేసి మఱివైతృ, కంబు సేయక భోజనంబు సేయు
నతఁడు కాకం బగు క నన్నఁ దిట్టినఁ గ్రొంచ, మై పుట్టు బ్రహ్మకులాభిజాతఁ
గవసి శూన్రుఁడు నరకపుగుంటపు ర్వగు, నంతకుకింకరు క లంటఁ బట్టి

తే. కట్టికొనిపోయి కోసియుఁ క గాల్చియును గృ
తఘ్ను నుగ్రకంటకనమ్మదయముమీఁదఁ
గ్రంద నదిమియు మఱియు దుఃఖములఁ బెట్టు
తెఱుగు లెన్ని యన్నింటను కబలుతు రధిప.

263

క. ధనవాంఛ నిరాయుధుఁ జంపిన గాడిద మొదలు గాఁగఁ క బెక్కులు తిర్య
జ్జననంబులఁ బొందును శ, స్త్రనిహతిఁ దోడ్తోడ మరణదశ వాటిల్లున్.

264

ఆ. ఆడుదానిఁ జంపినతఁ డేకవింశతి, దూష్యనరక వానరదుఃఖ మొందు
నన్నదధిపయోధ్యుతాపూపహరణమల్, మఱి కాదికీటకమ మత సేర్పు.

265

ఆ. ఫలము నినుము వెండి క బనేడి మ్రుచ్చిలికొన్నఁ
గ్రోతి వాయనంబు క గువ్వ సీచ
కృమియు నగు నదంబరము హరించిన శశ

జనన మొందు నరుడు శ్ర మనుజనాథ.

266

తే. నమ్మి యిల్లడ వెట్టినసాము గొనిన
మీను లో నగునీచపురయోనులందుఁ
బుట్టు గంధవస్తువులు గొనన్వట్టివాఁడు
వినుము మఱుపుట్టువునఁ జంచురతనము నొందు.

267

తే. పనిత లీపాపములు నేసి శ్ర వానివాని, పత్తు లై జనియింతురు శ్ర పాపభీతిఁ
దెరువు దప్పక నడచిననరులు సౌఖ్యమందుదురు రెండులోకంబులందు నధిప.

వ. అని చెప్పి యిట్లనియె నేనుం గొన్ని దెఱంగు లెఱింగించితి మఱియు ననేకపదా
గ్ధావహరణంబులకు బహువిధంబు లగుఫలంబులు వాటిల్లు వాని నెల్ల ను శాస్త్రాం
తర శ్రవణంబున నెఱింగెదు గాక యనిన విని యక్కురువతి బృహస్పతితోఁ
బాపంబులం బాపికొను తెఱం గెఱింగింపవే యచటయు నతం డతని కి ట్లనియె.

క. విను దానంబులఁ బాపము, లనఘా చెడు దానములకు శ్ర నన్నిటికిని న
జ్ఞనసేవ్య యన్నదానము, మును లధికం బండ్లు పాపములఁ బాపునెడన్. 270

క. న్యాయార్జిత మగునన్నము, వేయింటికిఁ బెట్ట వలయు శ్ర విప్రజనము హ
ర్షాయ త్రంబుగ దానం, బాయనిపాపములుఁ గలవె శ్ర పౌరవముఖ్య. 271

తే. తిరిసియేనియు నన్నంబు శ్ర దెచ్చి ¹శిథిలు
లై న విప్రులయాఁకలి శ్ర యవహరించు
పురుషుఁ డార్థ్యలోకంబులపురుషవరుల
కర్పనీయుఁ డై వెలుగుచు శ్ర నంద యుండు. 272

క. వేదాధ్యయనార్థప్రతి, పాదనమున విప్రవరుండు శ్ర బ్రహ్మవిషయన
దూభదానంబుల నరవతి, యేమరితము లైనఁ గౌరవేశ్వర పాచున్. 273

తే. నేర్చియలజసిఁ బడినవ్యాధిజ్యవీధులఁ, బడసి వైశ్యుఁ డన్నం బిక్షిప్తడయు సుగతి
నచ్చునంతలు వడి సిరి శ్ర దెచ్చికొని చ,తుర్గు లన్నంబు వెట్టి కాంతరుదివంబు.

తే. దివము వంధ్యంబు గా కుండఁ శ్ర దివిరి యన్న
పానదానంబు లొదవినశ్రధంగిఁ జేసి
మఱి భుజించుటఁ బోలెడుమహితధర్మ
కార్య మొం డొకఁ డెందును శ్ర గలదె యరయ. 275

తే. అన్నదానంబు ధర్మంబులన్నిటికిని, ముఖ్యమింత యెఱుంగుగురుశ్రముఖ్యయనుడు
ననిమిపాధిపమంత్రికిరనమ్మహీనుఁ, డి ట్లనియె భ క్తివినయంబు శ్ర లెనక మెనఁగ.

క. ధ్యానం బింద్రియవృత్తుల, మానించు టహింస గురుశ్రమర్చనవిధి ని
త్యానుష్ఠానము తప మను,వీనఁ బరమసేవ్య మెది శ్ర వినఁగా వలతుఁ. 277

వ. వినిసింపు మనిన నమ్మహాత్ముండు. 278

క. ఈయాటును మంచి తెరువు, లై యుండు నహింస యున్నయైదిటికిఁ బవి
త్రాయతన మట్లు గాకయు, నేయు త్రమధర్మములను శ్ర నిది వెలిగించున్. 279

వ. అని పలికి యామం త్రణంబు నేసి వానవమంత్రి యమరనగరంబునకుం జనియె
దదనంతరంబ. 280

ఆ. ధర్మనందనుఁడు పితౄతామహుతో నర్వ, దేవతలునుభూమి, దేవతలును
మునివరులు నహింసగ్రానియాడుదురు దాని, తెఱఁగు సెప్పు నాకుఁ డేటపడఁగ. 282

వ. అనుటయు నమ్మహానీయుం డమ్మనుజపతిం బరమాదరంబున నాలోకించి. 282

— యి భీష్ముడు ధర్మజానకు నహింసాస్వరూపనిరూపణంబు పేయుట. యి—

ఆ. దంతియడుగులోనఁ శ్ర దక్కినజంతుచ, యంబునడుగు తెల్ల శ్ర నడఁగియుండు
నట్ల ధర్మకోటు శ్ర లన్నియు లోనగు, నిద్ధగుణ యహింస శ్ర కింత నేజము. 283

వ. అదియును 284

క. అరయఁగ నాలుగువిధములఁ, బరఁగుఁ జతుష్పాదవృత్తిఁ శ్ర బరఁగిన గోవుక
దొరయుచు నం దొకఁ డెడలిస, నరవర సద్ధర్మవర్తనము గుంటువడున్. 285

తే. మనసునను వాక్కునను గాయమునను హింస
నడపు మాంసంబు దినుటతో శ్ర నాలు గయ్యె
దెఱఁగు లవిసువ్వె హింస వర్తరింపఁ జేయుఁ
గాన కడఁ గీడు మాంసభక్షణము దలఁప. 286

క. ఈనాలుగుదెఱఁగులఁ దగ, మానుట యే జెప్పినట్టిమహితాహింసా
నూన చతుర్విధములు మాం, సానేకరుచిప్రమగ్నుఁ శ్ర డది యె ట్లుడుగున్. 287

క. కావున మాంసముపైఁ దగు, లేవిధమున నడుగుటయ యహింసారూపం
బై వఱలుఁజూచి భూవర, నావుడు నక్కరువిభుఁడు విశనయమయఁ డగుచున్. 288

వ. మాంసంబు పితౄదేవతలకుం బ్రియంబు శ్రాద్ధంబు మాంసముఖ్యంబుగా నడవ
వలయు నని చెప్పుదురు వధింపక మాంసలాభం జెట్లు గలుగు ననుటయు ననిమిష
నదీనందనుం డానరనాథున కి ట్లనియె. 289

తే. వాజమేధంబుకంటెను శ్ర బూజనీయ
కర్మ మందురు మాంసభక్షణమువిడపు
వినుము సంపుటయును జంపఁ శ్ర బనుచుటయును
గల్గువంబుల కెల్ల నర్హలము లధిఁ. 290

క. పితౄకార్యయజ్ఞముఖముల, శ్రుతివోదితహింసఁ గీడు శ్ర సార నేరదు వి
శ్రుతగుణ మాంసముచవిగో, రి తినం బ్రాణిఁ దెగటార్పుక్రియఁ బాప మగున్. 291

క. తను నమలినవాని నమలు, నని మాంసముతెఱఁగు సెప్పు శ్ర నాగమములు గా
వునఁ దద్భక్షణ ముడిగిన, ననఘ తపంబునకుం జాలు శ్ర నది యొక్కండున్. 292

క. జనవర మాంసముచవి గడ, చినచవు లర మంగ లేమిఁజేసి చవి యెఱింగ

- గినవాఁడది యుడిగిన నా,తని దేవసమానుఁడంపు యధర్మవిధిజ్ఞుల్. 293
- ఉ. మానసు తాతనుం గలదె య మాంసము ప్రాణులమేనఁ గాక య
మృదుల నొంచునపు దమక మేనులు సోకినమాత్ర నెట్లగున్
దానిఁ దలంపఁగా వలదె య తా నది మానిన హింస లన్నియన్
మానవె యంచు నుత్తముఁడు య మాంసము మాను దయ్యార్చిత్తుఁడై. 294
- ఆ. మాంస మా న కునికి య మచుజేత ప్రాణివ,భాభిరతి దొఱంగు య తగుటఁజేసి
యట్టివాని కభయ య మఖిలభూతంబుల,వలన నెవుడు నెండుఁ య గలిమి నిజము.
- క. స్వాయంభువుఁ డనుమనువున, నీయర్థము సెప్పె లోకహితముగ మార్కం
డేయాదులు మాంస ముడుగు, టాయుశ్శీరూపకారి యగు నని రధిపా. 296
- క. విను మాంసము గోరునరుఁడు, దనుజుఁడచూవె మును దేవతలు మాంసంబుం
డిను టుడిగి కాదె దానవ,జనితభయముఁ బోవఁ ద్రోవఁ య బాలిర వత్సా. 297
- క. దానము ధర్మము తప మి,జ్యానిష్ఠ యనంగఁ గల్గునత్కియ లెల్ల
మానవనాథ యహింసా, నూనాకృతు లండు శ్రుతుల య మానిన పెద్దల్. 298
- క. శతవర్ష దుష్కరతపః,కృతి నంజుడు దినమి నగు సుకృత మివి రెండన్
మరిఁ దలఁప నొక్కరూ పని, శ్రుతివేదులు సెప్పుదురు కుశరుక్షీతినాథా. 299
- క. తపముల దానంబుల బ్ర,హ్మపురినివాసంబు దప్ప య దన రాదు జనా
ధిప మాంసము నమలనిపు,ణ్యపురుషునకు సులభ మందు య రానెల వాయుల్.
- తే. అధిప యాపాథముఖ్యంబు య లైననెలలు
నాలుగింటను మాంసంబు య నమల కుడుగు
టాయురారోగ్యబలకీర్తు య లనుఫలములు
నాలుగింటిని నిచ్చు నశ్నరున కండు. 301
- ఆ. సగరనలదిలీపకన్యగభగీరథముఖ్య,నృపులు వార్షికంపునెలలు నాల్గు
మాంసభక్షణంబు య మానుట నుభయలో,కంబులందుఁ బెంపునగాంచి రండు.
- వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు శంతనుపుత్రుతో నిమ్మెము మహాసీయం బయిన
మాంసవర్జనంబు నాటించి రక్తి-నయపూసాదులు ఫలప్రభృతులు నగుభక్ష్యంబు
లాచరించి యేల వర్తింప రెల్ల జనంబులుననుటయు. 303
- య మాంసభక్షణమందలియదివిశేషంబు మానుట దుష్కరం బని చెప్పుట య—
- సీ. అతనికి నతఁ డిట్లు య లను మాంసములచవి, మరగినవారికి య మాన వశమె
యట్లు గాకయు సురతానక్తునకు బల, మొలయు నధ్వశాంతుఁ య డుల్లసిల్లు
క్షతము శీఘ్రమున ¹లోకపిత మగుఁగృశునకుఁ, బుష్టి వేగమ వచ్చుభూషవర్మ
విను మాంసభక్షణంబున నపూషఫలాదు,లం దవ్వితేషంబు య లరయఁ గలవె
- తే. మాంస మానినదోషంబు య మహితదాన

విధులఁ బాయు దివిజసిత్వవిధివిశిష్ట
మైనయెఱచి గీ డొలయుదు శ్ర యజ్ఞములకుఁ
బశువిధానంబు వేదంబుఁపనువు గాన.

304

వ. ఇట్లు గాన సంజుకు నమలుటయు నధికదోషంబులు గానియెఱఁగలునుం గలిగి
యుండు సగస్త్వండు రాజులకు వేట విధించెం గావునం గుతూహలంబుఁ
గోపంబు ననియెడుభావంబులం బొరయక లోకరక్షణార్థంబుగాఁ గ్రూరమృగ
వధంబును స్వహస్తవిక్రమార్జితమాంసంబున దేవసిత్వప్రీతినం బొనర్చుటకుం
గాఁ బక్షిమృగమారణంబును జేయుభూనాయకుండు దురితంబులం బొరయకుండు
విశేషంబు వినుము.

305

ఆ. అన్యమాంసమున నిశ్శాంగమాంసంబుఁ బో
పింతు ననుటకంటె శ్ర జెట్ట లేదు
మాంసభక్షణంబు శ్ర మానుటకంటెను
మేలు లేదు కర్మకాలకమున.

306

తే. మాంసభక్షణదోషంబు శ్ర మాను దాన
మహిమ ననుటయు మాంసంబు శ్ర మఱి భుజింప
కున్నఁ జూవె ధర్మము లెవ్వయును దలంప
దయకు సదృశంబులే కురుధరఃశినాథ.

307

తే. ఆత్మ సదృశత ప్రాణభ్రయంబునందుఁ
బ్రాణులకు నెల్లఁ గని మాంసభక్షణంబు
మాను దయ నార్జమానసుం శ్ర డైనపురుషుఁ
డాతనికి బ్రహ్మలోకాదు శ్ర లాటపట్టు.

308

క. భూతముల కలుగునతనికి, భూతము లఖిలములు నలుగు శ్ర భూతహితార్థి
భూతముల కభయ మిచ్చిన, పూతాత్మన కభయమిచ్చు శ్ర భూతావలియున్.

309

ఆ. దానముచు దపంబు శ్ర ధర్మంబు యజ్ఞంబు, శౌచమంత్రతంత్రసత్యములును
బుధు లహింసరూపములు గాఁగఁ జెప్పుట, నెల్లకల్మి సు మృతహింసకలిమి.

310

క. నరనాథ మహింసాగుణ, పరిగణనము గొంతమాత్ర శ్ర బలికీటి ధర్మో
తర యగునహింసమేలిమి, యరయం గడుఁబెద్ద దాని శ్ర నలవఱపు మదిన్.

311

ఆ. అనిన సంతసిల్లి శ్ర యమ్మహిపతి దాత, కధికభక్తి మ్రొక్కి శ్ర యన్మదీమ
సంగరంబునందుఁ జచ్చినవారల, కేది గతియు నాకు శ్ర నెఱుంగఁ జెప్పు.

312

క. బ్రతుకును జాపును సుఖదుఃఖదములుగా జంతుకోటి శ్ర కరుణామూర్తి
మదిఁ దలచుఁ బ్రాణలాభము, వదలు టరిది గాన యట్టివారి నడిగితిన్.

313

క. అనుటయు లెస్సగఁ దలఁచితి, విను మొకకీటంబునకును శ్ర వేదవ్యాసం
బున లోకహిత మొనర్చిన, మునికి నయినసత్కథనము శ్ర మునినుతఁచరితా.

314

- వ. దాన నీయశీగినయర్థంబు దెల్లం బగు నని పలికి భీష్ముం డిట్లనియె. 315
- క. శకటపథంబునఁ గీటం, బొకటి వెనఁ బాఱఁ గాంచె యోగీంద్రుఁడు జం
తుకలాపమానసదశా, ప్రకారసంవేది బాద్యరాయణుఁ డధిపా. 316
- వ. కాంచి నిరూపించి యాకృష్ణద్వైపాయనం డక్కిటకంబుతో నీవు భయంబున
రయం బెనఁగఁ బాటెదవు కారణం బేమి యని యశీగిన నది యమ్మునీంద్రున
కిట్లనియె. 317
- తే. తెప్పడెరలంగ బండు లేతెంచు చున్న
యవి మహాత్మ తన్నేమిజాతారవములుఁ
గడఁక నెడలను దఱిమి రొక్కపైఁజనరాలి
యలివు విని యుల్లమునఁ గడుగులుకు పుట్టి. 318
- వ. బ్రతుకును జావును బరమసుఖంబును నత్యంతదుఃఖంబునుం గాదె కావున. 319
- క. క్రందున మేను సిదియు నను, కొందలపాటొంది ప్రాణ్యగొడ్డ మగుటఁ ద
ప్పం దొలఁగఁ బాటెదను ముని, బృందారక¹ యనదె ప్రాణ్యభీతి దలంపన్. 320
- చ. అన విని దాని కిట్టు లను శ నమ్మహితాత్మకుఁ డెంతలెన్న నీ
మనికి దలంప నింద్రియనమాజసుఖంబులఁ బొందఁ గీటము
ల్లను టది లేదు దుఃఖబహుళం బిది యాయెడ లేల చావు నీ
కనయము సౌఖ్యకారి యగు శ నత్తెఱఁ గీవు దలంచి చూడుమా. 321
- వ. అనుటయు నక్కిటంబు. 322
- తే. అనఘ కీటంబులకు విషయజము లైన
సౌఖ్యములఁ బొంద లే దనుచుదువు గలదె
వినుము దమతమ తెరువుల శ ననుభవింపఁ
గలదు చావును భీతికి శ గారణంబు. 323
- వ. నీవు నామనం బరసి తింతియ కాక యింత యెఱుంగవే యది యట్లుండె నా
తెఱుంగ వధరింపు మేను దొలుమేన నొక్కశూద్రుండ ధనవంతుండ. 324
- నీ. ఆచారహీనత శ యతిలోభ మన్యధ, నాపేక్ష క్రూరత శ యవినయంబు
మొదలైనదుర్గుణంబులకు నెల్లను నెల, వై యుండి మాతకు శ నధికభక్తిఁ
బ్రీతి యెప్పుడునొనర్పరింతుబ్రాహ్మణమాత్రుఁ, డతిధియొక్కరుఁడొకయప్పుడరుగు
దెంచిన నతనిఁ బూజించితి నది కార,ణముగ జాతిస్మరణంబు గలిగె
- తే. మంచికర్మము సుఖము నొందించు టిప్పుడు, గాన వచ్చె మునీశ్వరకరుణనాకు
నత్తెఱుంగెఱిగింపవే శ యతివిశదము, గాఁగ నవపుడునాతండు శగారవమున. 325
- వ. ఆజంతువుం గనుంగొని నీవు నెప్పు నేల దుష్కర్మకోటివలనం గీటంబు వగు
పెరింగితి భవదాచరితంబు లైననత్కర్మంబులుం గాంచితి నమ్మేలునకు సంతో

పించి కాదై నీతో సంభాషించితి మదీయతపోవిశేషంబుననీదయినకీటత్వం బవన
యించెద విషాదం బవనయింపుము తపోబలంబును గడచినబలంబులుం గలవే
మనుష్యజన్మంబు నొంది మే లొనర్చెద ననుకోర్కి నీకుం బుట్టుట మేలు మాన
వులకుం గర్మభూమికృతంబు లైననదనత్కర్మంబులం జూవె దేవతలును గీటంబు
లు నగుట వాటిల్లెను నని పలికి వెండియు, 326

క. సుకృతము లమ్మెయిం గల్గుట, నకట జనిన్మృతీయుఁ గల్గె న్ననన్మృత్యుండ
ర్థకతయునీకు నొడవెనో, డకు మున్నతపదము నిచ్చుటకు మొయింకొంటిన్. 327

వ. అత్తెఱిం గాకర్ణింపుము. 328
అథా-వేదవ్యాసుడు కీటంబునకు నుత్తమజన్మములు గలుగ ననుగ్రహించుట...

ఆ. నీచశూద్రవైశ్యస్పృహజన్మములఁ గ్రమ,వృత్తి నొందు మెపుడుఁజిత్తమునకుఁ
బుట్టెఱుంగునట్టిప్రోఁడిమి నొనఁగితి, ధర్మపరుఁడ వగుదు న్ దానఁజేసి 329

క. అని సాత్యవతేయుడు కృష్ణ, నెనసి సుధాధారఁ బోలునీక్షణముం ద
త్తనవున నిగిడించిన న,మ్మునిపతిఁ గీర్తించె భూతశ్రములు త్రతము లై 330

క. అక్కిటంబును భక్తిన్, మ్రొక్కి శిరం బతనిపాదశ్రముల మోపి మనం
బెక్కుడుప్రమోదమునఁగడుఁ, జొక్కఁగఁదదనంతరమయ్యసువులం దొఱఁగెన్. 331

వ. కారుణికత్వగుర్యుం డగు నప్పారాశర్యుం డట్లవలీల మే లొనర్చి కీటంబుఁ గృతా
ర్థంబుం జేసి నితేచ్చం జనియె నదియు నమ్మహానుభావునిద్దేశించిన తెఱంగునజని
యించుచు ననేకపుణ్యంబు లాచరించుచు నృపజన్మంబునం బూజ్యులైన రా
జ్యంబు నొంది. 332

నీ. ఏనుంగు నెక్కి పెక్కేక్కినుంగు లిరుగడ, రాఁ దురంగంబుల్యశిరమణ యొప్పు
గొడుగులుం బడగలు న్ ముషీవడ గాయక, వందిపాతకులరశ్వంబు లెనఁగ
భూషణంబులరత్నశ్రుంజంబుదీప్తులు, దిక్కుల నెల్లను న్ దీబుకొనఁగ
సామంతకవిజనసేమంతినీముఖ,పరివారవైభవస్ఫురణ మలర 333

తే. దేవపతివోలె సాత్యవ్రతేయునాశ్రమమున కేతెంచి తత్పాదశ్రమల మాత్మ
ముకుటసంగతముగఁజాగిరమ్రొక్కఁగరుణ, నాతఁడెత్తితన్మత్తశ్రమక్కునేర్చె. 334

వ. ఇట్లత్పాదరంబున సంభావించి శిష్యజనంబు నియోగించి. 334

క. రాజన్యసముచితం బగు,పూజావిధి యాచరించి న్ పురుషోత్తమ నీ
వీజన్మంబున నన్ముని, రాజకీ వెఱఁ గగుతపశ్చరణ మొందవనా. 335

క. గోవులకై యొండెను వి,ప్రావలికై యొండె నిర్భరరాహవకేలీ
ప్రావీణ్యము మెఱసి విడుపు, నీ వసువులు దాన నధికశనిర్మలత యగున్. 336

వ. ఇట్లు నిష్కల్మషత్వంబు సిద్ధించిన. 337

క. ధరణీసురజననమహిమ, దొరకొను నీ కని విధించి న్ దుర్గాంతరిపు

- స్ఫురణహరణవణిత న, న్నరపతి వీడ్కొల్పె మునిజగనంబులు వొగడన్. 338
- తే. అతఁడు నానందసంభవితాంతరంగుఁ, డగుచు దండప్రణామంబు శ్రీ లాచరించి
యరిగి యమ్ముని చెప్పిన న్యాయట్లచేసి, భూమిసురజన్మలాభంబుఁబొందె నధిప. 339
- వ. ఇవిధంబున నద్విజౌఁడై. 340
- క. పుణ్యస్థలముల నెల్ల న, గణ్యము లగు యూషములు ప్రకాశములుగఁ గ
ర్మణ్యతయు వివిధరత్నహి, రణ్యాదిక దానములను శ్రీ బ్రస్తుతి కెక్కన్ 341
- తే. అధ్వరంబు లనేకంబు శ్రీ లాచరించి
యతఁడు మఱియును బాద రాత్రయణునిఁ గాంచె
నదయచి త్తత నప్పర్యాశరసుతుండు
వీడుకొలుపంగఁ జని యశోభవ మెనఁగ. 342
- క. వ్రతశీలతఁ బరఁగి తుదిక, శతమఖునకు నగ్గలంపునఘండ్లై యమరా
ద్భితనంస్తుతభవ్యపద, సితి నవ్యయవరమసౌఖ్యసిద్ధిం దనఁకె. 343
- వ. అని చెప్పి భీష్ముండు. 344
- క. మనుజేంద్ర కురుక్షేత్రం, బున నద్భుతఘోరసమరమున నమ్మాశ్రిం
దనువులు దొఱఁగిన నృపులకు, ననంతసుఖగతులు గల్గుటనుమానంబే. 345
- వ. భవదీయబంధు లందఱు నూర్ధ్వలోకప్రాప్తుల నీ వేమియు ననుమానింపకు మని
పలికినం బాండవాగ్రజుండు పరమసంతోషభరితాంతఃకరణుండై సురసరిత్సూ
నుతో విద్యాతపోదానంబులలో నెయ్యది విశేషం బెఱింగింపవే యనుటయు నమ్మ
హిపతి నమ్మహామతి గౌరవంబునం గనుంగొని. 346
- తే. వ్యాసమైత్రేయపుణ్యనంధ వాద మనఘ, వినిన నీప్రశ్నమున కది శ్రీ విశదమైన
యత్తరం బగు నేకాగ్రదీప్తవృత్తి, వగుమ నీ వని పల్కి యిర్లునియె నధిప.
- .. వ్యాసమైత్రేయసంవాదము భీష్ముండు ధర్మజానకుఁ జెప్పుట —..
- సీ. వ్యాసమునీంద్రుండు శ్రీ వారణాసీపురి, కరిగి ముక్త మైత్రేయుఁ శ్రీ డచట నునికి
నాతనియున్నెడ శ్రీ కప్రకాశతఁ జన్న, నెఱిగి యమ్మహితాత్ముఁ శ్రీ డెఱిగిభక్తి
బూజించి యుత్కృష్టభోజనంబునఁ దృప్తి, సేసిన నధికవికాసరుచిర
ముఖుడైన యమ్మహాత్మునిఁ జూచి మోదమ, గ్గలమయిమియందుఁ గానఁబడియె
తే. గౌరణం బేమొకో యని శ్రీ గౌరవమున, నాతఁ డడిగిన నతఁ డధికాదరమునఁ
దపము శ్రుత మాదిగాఁ గల్గఁగర్మకోటి, లోన నెల్లరు నధికంబు శ్రీ దాన మనియె.
- వ. అని మఱియును. 349
- క. దానార్హవస్తువులలో, మానిత మన్నంబ యర్హమయము లనువులున్
మేనుఁ దదీయబలంబును, గాన బుధులు దానిఁ దద్ద శ్రీ గైకొంపు మదిక 350
- క. తప ముల్లముకల్మషముల, నపగతములఁ జేయు విద్య శ్రీ కాన్వద మగు నా
తపసి మహితదానంబున, నుపచిత మగువిద్య తపము శ్రీ సుత్కర్షిండున్. 351

- క. కాన తపంబును విద్యయు, దానోదాత్త్యప్రవర్ధితంబులు విద్యా
నూనత్వం బచ్చుతుం గను, దానికి దీపంబు నద్వ్యతస్త్రవణులకున్. 352
- ఉ. కావున నన్నదానమునఁ గ గా కెటు లుండు మహాస్తమోద మ
త్యావిలచిత్తుఁ డైనను మగహ త్తరదానమునక విశుద్ధన
ద్భావత నొందు నిక్క మని క పల్కె నరేంద్ర తపంబు విద్యయున్
దైవతపూజనీయములు క దానము వానికిఁ బోషకం బగున్. 353
- క. అని శాంతనవుఁడు సెప్పిన, విని కాంలేయగ్రజంబు క విమలమతీ యం
గనలనమాచారంబులు, వినంగ నే వలతుఁ జెప్పరవే తెలియంగన్. 354
- వ. అనిన నతండు కై కేయీశాంజీలీసంవాదంబున నిది డెల్లం బగుం జెప్పెద విను
మని యి ట్లనియె. 355
- తే. సుమన యనియెడు కై కేయీయమరపురము, నందు శాంజీలిఁగని భవ్యమైనదివ్య
పదవి యేవ ర్తనమునఁ జోర్పుడియె నీకు, నతివ చెప్పుము నా కనిశ్చయజ్ఞ నధిప. 357
- వ. అని యడిగిన యాయమ కయ్యంగన యి ట్లనియె. 357
- నీ. మామకు నత్తకు క మార్పల్క దేవపీ, త్రతిథిపూజనములయందు సాలయ
నిలువాడిఁ దలవాకి క లెప్పుడు నెఱుంగక, పెలుచ నవ్వక శుద్ధివెలయ విప్ర
భిక్ష యోషిక గల్గి క పెట్టుచు వ ర్తింతు, వలయుకార్యములకుఁ జెలఁది మగుడఁ
బతి వచ్చునప్పుడు క భక్తియు వేక్కుయు, బొదల నాననపాద్యములను సుముఖ
ఆ. భావమునను సేవ క వాటింతు బిడ్డల, శిక్ష వదలఁ దిట్టఁ క జెట్టఁ గనియు
నాకు వేఱ ప్రియ మగనఁగ లేదు పతిమెచ్చు, వంటకముల చవికవంజి యిడుదు.
చ. వరుఁ డొకవెంట నెన్నఁడు స్త్రవాసగతుం డగు నాఁటఁగోలె న
పురుషుండు వచ్చునంతకును క బూవులు పూతలు మేలిచీర లా
భరణము లెక్కుడుంజవులపాకవిశేషము లాదరింప నె
పురుసునఁ గొల్చుఁ గూ మరువగబంధులకుం దగ నెమ్మి నల్పుడున్. 359
- క. గోవులు మొద లగుతిర్యగ్గీవులనుఖివృత్తు లరసి క చెల్లింతు గృహ
శ్రీవ ర్తనంబునకుఁ బతి, భావము సంకటపడంగఁ క బలుక నొకటియున్. 360
- తే. అగ్ని యోషి రక్షింతు రగ్రహస్య మైన
దాని వెలిపుచ్చ గర్భంబు క దాల్చి యున్న
యవుడు వాచవు లెల్లను క నవులఁ బెట్టి
దాని కెయ్యవి పథ్యముల్ క వానిఁ గొందు. 361
- క. అని చెప్పి యట్టిచందం, బున నడచిన సతికి లోకకములు రెండును సా
ఖ్యనిరూఢి యొసఁగుఁ బొగ డొందు నరుంధతివోలె నవ్వగ్రహాటి నరేంద్ర. 362
- క. నృప యాయాఖ్యానము ప, ర్వపుదినమున భక్తి జదువురవారలు విను పు

1. అ. 'ఇలుపడి'. 2. క. లెక్కటి యేవ పెట్టుచు. 3. జ. గొల్చి కూడుగురుబంధు.

ణ్యుచ్చ రుషులును నాయుశ్శ్రీ, లపరిమితము లొంది యమరు శ లగుదురు పిదపన్.
 వ. అనిన విని ధృతనందరుండు సర్వశాస్త్రసారం బై శ్రేష్ఠం బగుననుష్ఠేయం
 బెయ్యది పితామహా యనుగ్రహించు మని యభ్యర్థించిన నాపగేయండు కృపా
 విధేయుం డై నారదపుండరీకసంవాదం బాకర్ణింపుము దాన నీయసిగిన్ యర్థంబు
 దెలియును దీర్ఘపదుండును జపతత్పరుండును బుండరీకాభిధానుండును నైనమహా
 ద్విజుం డొక్కయెడ నారదమహామునిం గని భక్తిం బ్రణతుం డై యిత్రైతంగునన
 యడుగ నతం డతని కిట్లనియె. 364

—నారదపుండరీకసంవాదం బనుపరమేతిహాస ప్రకారము. —

- సీ. పరమేష్ఠి సెప్పినసరమధర్మం బల్పఘటితి మహార్థంబు శ భవ్యమతిః
 శ్రోతవ్యమును బర్హిజ్ఞాతవ్యమును దాని, విను ప్రకృతికిఁ బర శ మనఁగఁబడిన
 యిరువదే నగుతత్త్వ శ మరయంగ జీవాత్ముఁ, డతండ సర్వభూతాత్మకుండు
 నరుఁ డన వెలుఁగు సర్వపురుషునివలనన, కలిగి నారము లన శ వెలసినట్టి
- తే. యన్యత త్వంబు లతనికి శ నయన మగుట
 నతఁడు నారాయణుం డన శ నతిశయిల్లు
 విశ్వమును దనయంద య్యావిర్భవింప
 విలయ మొంద నద్దేవుండు శ విభుతఁ బొల్పు. 365
- క. పరమబ్రహ్మం బనఁగాఁ, బరత త్వం బనఁగఁ బరమృపద మనఁగా నీ
 శ్వరుఁ డనవిష్ణుఁ డన జగద్భరితత నారాయణుండు శ దా వెలుఁ గొందున్. 366
- ఆ. అతఁడు వాసుదేవుఁ శ డన నాత్మయనఁగ వేదాంతవాక్యబోధ్యుఁ డై వెలుంగు
 నగుల కప్పదములు శ నామాంతరంబు ల, ధాంతరంబు లేనిశయట్టి వనఘ. 367
- ఆ. సర్వశాస్త్రవాక్యసమితి నాలోకించి, మతియు దృఢవిచారమహిమఁ దెలిసి
 నిశ్చయింపఁబడియె శ నిష్ఠ నారాయణు, నెవునుఁ దలఁపవలయు శ నిదియొకండ. 368
- వ. కావున. 369
- క. పరమానుష్ఠేయం బిది, సరోత్తమా నీవు నెవుడు శ నారాయణుఁ డ
 త్వరతఁ దలఁపు సారకు నవి, స్తరశాస్త్రార్థములక్రందుఁడలపోతలకున్. 370
- క. విను మొకయించుక నే పై, నను నారాయణునిఁ దలఁచిననను సుగతిఁ గనున్
 మనుజుఁ డనినమది నెప్పుడు, నునిచినయాతనికి బ్రాతె శ యు త్తమధివణా. 371
- క. ప్రణత యగునమోనారాయణాయ యనునక్షరాలి శ నంతప్రాప్తి
 ఊణమున జిహ్వకుఁ దెచ్చినఁ, బ్రణవార్థం బైనపదముఁ శ బడయుదురు నకుల్. 372
- క. నారాయణపదవాచ్యం, బారయ బ్రహ్మంబు దాని శ ననిశము వినియున్
 సారమతిం దలఁచియు నిం, పారఁగఁ బొగడియు రమించు శ టతులహిత మగున్. 373
- తే. విండు నారాయణపరాయణుండు పాత, కముల గెలిచి వెలుంగుట శ కాదుదన్న
 నాశ్రయించినవారికి శ నతుల మైన, వెలుంగునొనఁగంగ, జాలుటశేధచేత. 374

- క. చతుర్థాశ్వాసములలోపల, చతులమతీ యెందు నిలిచిరనరనికి భక్తిన్
మతిఁ గేశవుఁ గూర్చక సద్గతి పెఱకర్మముల కల కల్లఁగ నేర్పున్. 375
- క. కనుటఁది యెందుమయి విష్ణుని భక్తిం గనుము నీవు శ్రమవ్రత యడై
వుని వినుముభక్తవత్సలుఁ, డనునామముగలిమిసృస్యకగు భక్తులకున్. 376
- క. అని నారదుఁడు పదదేశించిన నానైష్ఠికుఁడు నియత్యచిత్తుండై వి
ష్ణుని చర్చించు సభక్తిక, మననవిశేషమున నెప్పుడు శ్రమనుశాధిశా. 377
- తే. శౌఖ్యచక్రగదాధరు శ్రీశార్ఙ్గిఁ బుండరీకదళసన్నిభానుఁ గిరీటకుండ
లాభిరాము శ్రీసత్సన్మోక్షోభివక్షుఁ, గాఢభోజ్యులుఁ గలలోనఁ శ్రమను సతండు. 378
- క. చిరకాలంబున సాక్షాత్కరణంబును గల్గువానఁ గాననిపదముం
బారయనిశుభముం గలవే, కురువర నీవు నతిభక్తిఁ శ్రమిల్లుము విష్ణున్. 379
- క. అనిన విని హర్షపూరంబునఁ జిత్తముడేల భర్తృపుష్పండాశం
తనుసుతునకుఁ బ్రణమిల్లెం, దనువునఁ బులకాంకురప్రతతి బాదుకొనన్ 380
- వ. ప్రణమిల్లి యతనితో దానప్రియవచనంబుల రెంటియందును సభిరంజనం
బెయ్యది సెప్పవే యనుటయు నద్దేవవ్రతుం డన్నరదేవోత్తమున కిట్లను
రెండును మంచితెఱంగుల యెదిరిచందం బెఱింగి నడపునది దానంబు రంజకం
బగుట దెలుప వలవదు సామవాదంబుగుణంబు దెల్లం బగునట్టితిహానంబు
వినుము సెప్పెద బుద్ధినంపన్ను డగునొక్క బ్రాహ్మణుండు విజనం బగువనంబు
నం గార్యవశంబున మెలంగఁ దన్మాంసం బాహారంబు గొనుటకయి దారుణం
డగుదానవుం డతనిం బట్టికొనిన సాంత్యనభావణంబులు ప్రయోగించువాఁ
డయి యవ్యిప్రంశు గలంకయుఁ గొందలంబును లేనిడందంబుతో నదానవు
నానంబు గనుంగొనిన నాధైర్యధుర్యుం గనుంగొని తదీయం బగునుదాత్త
త్వంబునం జత్తంబు రంజల్లి యద్దనుజం డద్ధరాజివిజానితో మదీయం బగు
ప్రశ్నంబునకు నదుత్తరం బిచ్చితేని నిన్ను విడిచెద ననుపలుకువలికినతనశరీరంబు
డయ్యుటకు వెనుకంబాటుటకుం గారణం బేమి యని యడిగిన నమ్మహీసుర
వరుండు వేగిరపడక కొండొక సేవు విచారించి మహాపురుషా సీయట్టికృపాపరుం
డగుగండోచిన తెఱంగునం జెప్పట మేలు గాదె యాకర్ణింపుమని సౌముఖ్యంబు
నొంది. 381
- సీ. చుట్టల నీ దగురచ్చెట్లతనంబునఁ, బాసి వశ్చాత్తావ్రవరుండ వగుట
లేమి గల్గిన దుర్లభభామేయధనములు, గోరుట మొగమొట శ్రమిల్లు ని
చే బడ్డనిన్ను గెల్పితి నని యాతఁడు, బుట్ట కృప నుపకారమునకుఁ బాత్ర
ముగ నీవు సేసినఁ శ్రమిల్లు డామెల్ దన, యలఘుపౌరుషమునఁగలిగె ననుట

ఆ. కుమతిజనులు సీమగృణములు గొనియాడ, సిగ్గుచదుచు బుధులరచేతఁ బొగడు
గాన మరగు చునికి శ్రీ వీనిలో నొక్కటఁ, గార్వ్యపాండురతలు శ్రీ గలుగు ననఘ.

వ. అని వెండియు.

388

సీ. ఉచితంబుగా నెఱి శ్రీ మగ్గఁజెంచినమాట, సభ యియ్యకొనమి వల్లభకు సీమ
తప్ప తెల్లం బయి శ్రీ తాపంబుఁ బొందంగఁ, దేర్పొగనేరక శ్రీప్రికొనుట
సీసామ్మనకు నొరుఁ శ్రీ డాసించు చుండంగ, దానికిఁ దగ రత్న శ్రీ దలఁచు చునికిఁ
దులువ పిమ్మట నిన్ను శ్రీ మాపించువలుకులు, కులజలు నిజముగాఁగొనుట సీప్ర
తే. మానుషంబుల నశవంగ్రహమాయ కానిఁ, గాఁగఁ జెలులుగాంచుట వగ్రకలిమిపేర్చి
దాని వెలివుచ్చనోపమివిన నొకటఁ, గార్వ్యపాండురత్వంబులుగలుగు ననఘ.

వ. అని మఱియును.

385

సీ. భార్య పుత్త్రకుఁ జల్లుఁదార్యవృత్తము లేమిఁ, గ్రుమ్మరించుట జనశకుండు దల్లి
సోదరుల్ నవయుట శ్రీ యుర్వీసురుని శోవుఁ, దొలుమేనఁ జంపుటద్రుమ్మబుద్ధి
భూసురదేవార్థములు పుచ్చుకొనుట యర్థము గోలుపోక బాంధవులచావు
బానిస మొగమోటఁ శ్రీ బనిగొనఁగాఁ దన, యశమున కంతరాయంబు గలిమి
తే. పెద్దకాలంబు యత్ననంరపేడ నొంది, చెల్లఁ జేసినపని యొక్కపొల్ల వగతు
చే నసిద్ధతఁ బొందుట శ్రీ వీన నొకటఁ, గార్వ్యపాండురత్వంబులుగలుగు ననఘ.

క. అని యిట్లేర్పడఁ జెప్పిన, విని యద్దనుజపతి మెచ్చి శ్రీ విడిచెం గుంతి
తనయాగ్రజ భూసురు సా,త్వన మిట్టిది యడుగు మింక శ్రీ వలసినదానిన్. 387

వ. అనిన నజాతశత్రుండు గంగాపుత్రునదనంబునం జూడ్కి నిలిపి మోడ్చినకరంబులు
శిరంబునం గదియించి. 388

తే. మమ్ము సంసారవార్ధిపార్థరమ్ముఁ జేర్చు, యానపాత్రంబు సీకరుణాతిశయమ
యఖిలకల్మషములఁ బాపునట్టిదాని, వినఁగఁగోరెదనొకపురారవృత్తమనఘ. 389

క. మునిమనుజపతులసన్నిధి, నిను సీకృష్ణుండు మానవసీయచరిత వే
డ్కు నుపాసించుచు నున్నాఁ, డను త్రమప్రీతి దాని శ్రీ నాకర్ణింపన్ 390

క. సమ్మాదమ్మున నేనుం, దమ్ములునుం దేల సత్కథాకథనపర
త్వ మ్మాదరింపు మునివర్గమ్ము నృపచయముఁ బులకశరాజి వహింపన్ 391

వ. అనుటయు భీష్ముండు. 392

క. పుణ్యం బగునితిహాస మ, గణ్యగుణా సీకుఁ జెప్పఁ శ్రీ గనుసుకృతముఁ గా
రుణ్యనిధి సర్వతోకశ, రణ్యుండు కృష్ణుండు వినువర్గంబుఁ బడసితిన్. 393

క. పారాశర్యాదిమునులు, సీరాజన్యులును వినికి శ్రీ యోతకు లే దీ
గారాము నాకుఁ బరమో, దారపదావాప్తి గాడె శ్రీ ధర్మతనూజా. 394

వ. సీయశీగినయట్టిదానికి నొకయితిహాసంబు గల దది యుమామహేశ్వరసంవాదం

బనం బరంజం బారవోత్తమా యషురావృత్తంబు ప్రవర్తించుటకుం గతంబైన కథ మున్ను సెప్పి మఱి దానిం జెప్పిన నొప్పి యుండుం గావున నప్పరిపాటిం జెప్పెద నవధానపరుండ వయి యాకర్ణింపు మని పలికి మఱికిం బరమభక్తి బ్రణ విల్లి యప్పాండవముఖ్యముఖచంద్రికం దనవిలోచనచకోరంబు లాననమ్మానవ పతిక నమ్మాననీయమతి యిట్లనియె.

395

—.. భీష్ముడు భర్తజానకు శ్రీకృష్ణునిచిత్రచరిత్రంబు చెప్పట. —

క. తనయుని బకముటకై తప, మొనరింపంగ రుక్మిణియు సకముత్సృగవృత్తిం దనతో రాఁ దుహినాద్రికి, జనియెం గృష్ణుండు మునుల్గునంతన మందన్. 396

వ. ఇట్లు సని ద్వాదశవార్షిక వ్రతక్లిష్టుం జై యున్నపుడు గాన మునీంద్రులు నా రదపర్వతవ్యాసవాల్మీకి దేవలకాశ్వపప్రభృతులు శిష్యవర్గంబుతో వచ్చినవారలం బాద్యాసనాదినముచితార్చనంబుల సంభావించిన వార లద్దేవునిం బరివేష్టించి పుణ్యగోష్ఠి నడపు చున్ననమయంబున.

397

తే. ఆతనిముఖమున నెడలి మఠ హాగ్ని యమ్మహీధరమువిశినంబుల నేర్చె బక్షి మృగయుతంబుగ సిద్ధసాధ్యగణములున, మాకులత్వంబు కొందఁ బెల్లడరియధిప.

క. అకృష్ణుడు నిజసామ్య, లోకనమున నాశిఖిని మృలుగఁ జేసెం బూర్వాకారత నర్చనము ని, రాకులతం బొల్పె నది మఠహాద్భుత మయ్యెన్. 399

తే. దానికమ్ముచుల్లెఁ జిత్రమున భయము, విస్మయంబును బెనఁగొనఁగెఱఁగుపాటు గదిరి చిత్రరూపంబులకరణి నుండ, వారిఁ గన్గొని రుక్మిణీవల్లభుండు.

400

వ. మీ రీయనలంబు తెఱం గేమిగా నెఱింగితి రున్నయా నెఱింగింప వలయు ననుట యు వారలు సభక్తికంబు లగుచిత్రంబులతోడ.

401

క. దేవా విశ్వము గలుగుట, నీవలనన యడఁగుటయును నీ నీయంద భవ ద్భావాధీనమ నకల, స్థావరజంగమసమాహితత్వం బెల్లన్. 402

తే. నీవు మమ్ము బోధింపఁగా నేర్తు గాక, యిమ్ముహానలస్ఫురణంబు నీ నిట్టి దనఁగ నేము నేర్తు మె యేమియో నీ యెఱుంగ కునికి, గాదెనివ్వెఱవడితిమిక మలనాభ.

వ. అనుటయు భవదీయచేతః ప్రసన్నత గాదె జగంబులవర్తనంబులకు నాధాంబు.

క. కావున మీకుం బ్రియముగ, నీవహ్ని తెఱంగు దెలియ నీ నెఱిగించెదఁ జిత్రావలత విశువుఁ డని కమ, లావరుఁ డిట్లనియె వారలకుఁ గురువర్యా.

405

క. ఒకదానవుండు జగన్నాశకుఁ డిత్తటిఁ గలఁడు వానిఁ నీ జంపుట కేఁ బూ నక యునికి గలిగె వాఁ డ, ప్రకళావిదుఁ డగుట నాకృతంబున నగుటన్. 406

క. కడుఁ గ్రొవ్వి వాఁడు లోకము, నుడుకులఁ బెట్టంగ విసివి నీ యుగ్రతపమునం గొడుకుఁ బడసి యద్దనుజుని, బాడవడఁగింపం దలంచి నీ భూరివ్రతముల్. 407

చ. నడవ మదాత్మ యగ్ని యయి నీ నావదనంబున నిగ్గమించి యెక్కుడుపడి పద్మగర్భకడకుం జనె నమ్మహితుండు మన్మథుం

- గొడుగుగల బంచి వేతను ముగగుళ్లుగ వచ్చె గడంగి పోవున
పుడు వన మేర్చె నేను పుష్కల బూర్వవిధం బాడంగూడల జూచితిన్. 408
- వ. ఇది యద్దహనంబుతెఱుం గని చెప్పి యచ్చరమపురుషుం డమ్మునివరులతో మఱి
యును. 409
- నీ. లోకత్రయంబున శ్రీ మూకు నవిదితంబు, లేదు త్రికాలసంక్రమణలార
యత్తమం బగువురావృత్తంబు సెప్పి స్మృతాదుఁ జేయుండు సకన్ననిన వారు
సకలయంబుగల గృతాంశజలు లయి ము మ్మింతి, పెద్దసేయుదె నీవురపెద్దలకును
బెద్ద వయత్తుసంభృతజగత్త్రయుఁడవు, విశ్వస్రకారసంభవిమఁడ వేము
తే. నీయెఱుంగ నియతిహాస శ్రీ మేముగమున, నెఱింగి చెప్పుదుమనవుడుఁజెఱుతనగవు
మోమునకుఁ జెన్ను సేయ సకమ్మురహరుండు, వారలకు నిట్టలనుఁగురువంశవర్య.
క. మానుషయోని జనించితఁ, గాన మదీయ మగుబుద్ధిగౌరవము తదీ
యానుగుణతోఁపహితము, గా నెఱుంగుండు మీరు సెప్పుకత వినుటనడే. 411
- చ. అనుటయు వార లందఱుఁ బ్రయంబున దానికి నియ్యకొన్ననె
మృతములతోడ నీవనికి శ్రీ మాన్యచరిత్రుండు నారదుండ త
క్కినఁజెఱవారు సాలరు ప్రకీర్త్యవివేకుండు కృష్ణుఁ డర్థి
వినఁగల బురాతనం బయిసకవృత్తిము నిమ్మని సెప్పుటా పుగున్. 412
- చ. అని తగ నేకవాక్యతఁ బ్రయంబున నాతనితోడ నీవు ముగ
గనినది విన్నయట్టిది ప్రకామకఃకూహలచిత్తుఁడైనపు
ష్టుని వినిపింపు నావును మనోజ్ఞకథాకథనంబునందు నే
డకు నిగుక నమ్మునీంద్రుండు విశ్వాసమునన్ మొగ ముల్లసిల్లగన్. 413
- ... ఉమామహేశ్వరసంవాదం బమనీహాసము. ...
- క. నారాయణసౌహార్దో, దారత్వవిభూతి మున్ను శ్రీ తనకుఁ గలిమి న
న్నారాయణునిమనోరథ, మారం బూరించె శంకరరాంబికలకథన్. 414
- వ. అతైఱుంగు వివరించెదనట్లు సమస్తసంయమిసంఘంబును బ్రస్తుతిపూర్వకంబుగా
నియోగింపం బ్రయంబునం బురాతనకథాకథనంబునకుంబూని యద్దేవముని య
ద్దేవకీందసునకు వందనం బాచరించి తదభివందనంబు వడసి యవ్వభున కి
ట్లనియె. 415
- తే. తీర్థజనంబునకు నెందుఁ శ్రీ దిరుగు చుండి, యిత్తుపారనగంబున శ్రీ కేను వచ్చి
కంటి రమణీయ మగు కేశికావనంబు, సకలతరువల్లరీగుల్మరచారుతలము. 416
- క. కోకిలకులగంధర్వానీకధ్వను లెనసి బెరసి శ్రీ నిగుడఁగ నమరీ
లోకభ్రమరీమండలి, కాకలకలనాడములును శ్రీ గలసి చెలంగన్. 417
- వ. ఒప్పునవ్వనంబునం గనకస్థలంబున శార్దులచర్మవనసభుజగాభరణభసితాంగరాగ

విరచితాలంకారచాకాదివ్యదేశుండగుమహాదేవుండు సురసిద్ధసాధ్యవిద్యాధరముని
పుంగవభూతగణపతివృక్షంకమున్ను సప్తేరోలగంబున నేనును సముచితప్రకా
రంబున నయ్యనియూహించియప్రకారం గొల్పి యుండితి నట్టిసమయంబున. 418

సీ. పుణ్యాంగనాకార్యములు నాల్పి పుణ్యన, వీనివహంబులు శ దిశలు గొల్పి
చచుదేర శంకరసదృశపరిష్కార, కల్యాణతను వైభవగౌరి వచ్చి
వెనుకదిక్కున మెల్లపునఁ జేరి మోమున, కలఁతిన వ్యయమక్రిచ్చెలుపు నొసంగఁ
దమ్మిజేకుల నుల్లస మ్రోవితనపుదు, కరయగ్గమునను శంకరకునినేత్ర

ఆ. యుగ్మ మల్ల మూసి శ యున్నంత లోక మ
నర్కచంద్రతారకాగ్ని యై మ
హంధకారమగ్న శ హగుత్తయ సుతీర్థ
మందె భూతసముద్రయంబు లెల్ల.

419

ఉ. అప్పుడు ఫాలలోచనము శ నప్పరమేశుండు విచ్చె విచ్చినం
గవై దదగ్నిజిహ్వలు న్యగం బఖలంబును గారిదేవి య
ట్లాపుమి దంక్రి కై నఁ గని శ మల్లము బెగ్గిల నీశునంఘ్రిలం
గవ్వుగ మాళిభూషణము శాంతి ప్రణామము సేసఁ జేసినన్.

420

ఆ. హరుండు కనుణఁ జూడ శ నాహిమవన్నగ, దాహ ముడిగి శోభితత్వ మొలసె
నార్య పరమవిస్మయముఁబొంది యానర్ప, భవనక ర్తతోడ నవినయముగ. 421

సీ. నిటలంబుకను దెఱక ముకుం దారణ మేమి, సర్వేశ యిది రహస్యంబు గాక
యున్నేనిఁ దెప్పజే శ యన్న సద్దేవుండు, కాంతి నీ కెఱిగింపఁ శ గానియట్టి
పని యెందుఁ గల్గునే శ వినుము లోకాన్మక, త్యము నాకుఁ గల్గుటవలనఁజేసి
న న్నేది వొందిన శ నన్నిలోకంబుల, నది వొందఁ గాన నార్యంబకములు

తే. నీవు మూయంగఁ దిమిరంబు శ నిఖలలోక
చయముఁ గప్పిన భూతముల్ శ భయముఁ బొందె
నీకరంబులు ద్రోవక శ చీకటియును
జెఱచుటకు ఫాలనేత్రంబు శ దెఱవ వలసె.

422

వ. అనిన విని యంబిక దనకు నడుగవలయునట్టివి యడుగుటకు నది యవసరంబుగాఁ
గనికొని యక్కఱికి ట్లనియె.

423

క. నాలుగుముఖములు నీకు, న్నాలనయన కలుగఁ గారణం బేమి మధు
శ్రీలాలిత్యాప్తదవా, క్యాలీకలనమున నాకు శ నానతి యీవే.

424

వ. అనిన విని యమ్మహాదేవికి నద్దేవుం డిట్లను దైత్యులు సుందోపసుండు లన
నిర్వారు గలరు వార లవార్యభుజవీర్యశౌర్యసంపన్నులు నత్రుత ప్రాపద్యులు

నై యుండుదురు వారలవినాశంబునకై మయుండు లోకంబులం గలయొప్పులం
దెల్ల నుత్తమసారంబులు తిల ప్రమాణంబు లాహరించియొక్కకామినిం గావించి
తిలోత్తమ యనుపేరిసి నాకడకుం దెచ్చిన నచ్చెలువ నాకుం బ్రదక్షిణంబుగా
వచ్చునడ నేనిది దేవకార్యంబు సేయ నోవుఁ బామ్యనుతలంపుతోడ నత్తరుణి
దిరిగినదిక్కున కొక్కొక్క మొగంబు చాల్చి దానిం బరీక్షించితి నాటం
గోలఁ జతుర్ముఖుండ నై యుండుదు.

425

చ. అన విని గౌరి నీకు భువనాధిప కంఠమునందుఁ గప్పు గ
ల్గినకత మేమి నాకు నెఱిగింపుము నావుడు దేవదైత్యులం
బునిధి సుధార్థ మై తరువఁ శ్ర బుట్టి విషంబు త్రిలోకభీకరం
బనితరసాధ్య మై యొదవిశన త్తటి దాల్చితి దానిఁ గుత్తుకన్.

426

తే. అట్లు కంఠంబునందు మహావిషంబుఁ, చాల్చి నీలత గల్గిన శ్ర దానఁజేసి
కమలజాదీసురులు నీలకంఠుడనుచు, నన్నుఁగొనియాశిరస్సుడునలినవదన.

427

వ. అని చెప్పి శంకరుం డింక నేమి యడుగ వల తడుగు మనుటయుఁ బినాకం బెల్ల
యాయుధంబులకంటె మెచ్చి పట్టుదు దీనికిం గతం బెయ్యది యని యశిగిన నా
మృశం డామృదాని కి ట్లనియె.

428

సీ. ఆదియుగంబున శ్ర నబల కణ్వుం డను, సంయమి తపము నిశ్ఠానిరూఢి
మొయిఁ జేయఁ బెరిగె వ్యర్థికంబు తనువు ¹ము, నంగ నప్పుట్ట వేణువును బుట్టె
విను లోక సామాన్యభునత గా కుండ మ, హద్భు తాయామంబు శ్ర సధిక మైన
పరిణాహమునుగల్గె బ్రహ్మయమ్మునికిఁ బ్రత్యక్షమైవర మిచ్చె శ్ర నతనిమీఁదఁ

ఆ. బెరిగియున్న వెదురు శ్ర గర మర్థి దా బుచ్చి, కొని జగద్ధితంబు శ్ర గోరి చేసె
నాకు విష్ణునకుఁ బ్రీతాక శార్ఙ్గము లగ్ర, ఖండమున నొనర్చెగండివంబు.

429

వ. ఇవిధంబున విండ్లు మూఁడు గావించి లోకహితం బాచరించి యవ్వరించి య
మూఁడవవిల్లు దాఁ గైకొని తనలోకంబునకుం జనియె నిది పినాకంబునంభావ
నీయం బైన తెఱం గని చెప్పిన.

430

క. విని గిరితనూజ పెరివా, హనముల నొల్లక వృషంబు శ్ర సఖశేష్వర నె
మృనమునఁ గైకొని యెక్కుదు, వినఁగా నే వలతుఁ జెప్పువే కారణమున్.

431

వ. అనిన నద్దేవుం డమ్మహాదేవి కి ట్లనియె.

432

సీ. హిమవన్నగంబునం శ్ర దేను లోకహితార్థ, మైనమహాతప శ్ర మాచరింప
గోవులు సుట్టుఁ దేర్కవ నెడి తిరిగి నక, సంకటపెట్టిన శ్ర బంకజాతీ
కోపించి చూడ సంకతాపాకులత్వంబుఁ, బొందె గోకుల మరగవిందభవుడు
నమరులుఁ జనుజెంచి శ్ర స్థాపించి వృషముఁ గా,నిక యిచ్చి కరుణ జగ్గనింపఁబలికి

తే. నాకు గోఽతియవియెడనామ మిచ్చి
రవుకు గోబాధమాన్చి ర్యయ్యమలవృషము
వాహనముఁ గేతువును గా శ్రివస్త్రచార
మాచరింతు నెల్లెడ నది యాది గాఁగ. 433

వ. అనుటయు నంబిక యప్పురమేసుతో నీవు పరమశుచులును రక్షణీయులును నగు
నివాచంబుల వసియింపక యశుచియుఁ గేశానికి పాఠముండున్నట్లుగా నైవశ్యబో
నంబున నునికికే గతం బేమి యనిన నతం డిట్లుచెయె. 434

—.. క్షేపణః పార్వతీకే దశశ్శకానవాసితకం గాఢాంబుల సర్వతట ...

ఉ. ప్రాపుభూతముల్ జనుల యభూరవిధంబుల ముట్టి యెప్పుడు
మారణ మాచరింపంగ నశమ స్తజనంబులు వాశ మొందఁగా
వారిజనంభవుం డెఱిగి యచ్చి ననుం గగఁ గాంచి తత్ప్రీతి
కారము నేతత్కై వినయ్యగౌరవ మొప్పుగ వేడె వేడినన్. 435

వ. నిశ్చితంబుగా నొక్కడ నుండి లోకంబులు రక్షింప వలయు నని తలంపితి నట్టి
యెడ. 436

తే. మోక్షపరులు శుచిస్థానముగఁ బ్రశంస, సేయుదురు విజనత్వవిశేష మెఱిగి
కాన యి పై శ్లోకానంబు యమానమున, నొలఁగెగావున నయ్యెడననిగలిగె.

చ. అచటన యుండి లోకముల యన్నిటి నాత్మఁ దలంపి రక్ష సే
యుచు విహరింతు భూతచయ య మొక్కటఁ గూడి చరించు చున్నికిం
బ్రచురకుహాహుండ నయ య రాగముఁ బొందును నట్లు గాన నా
కచట నివాస మయ్యె విను య మన్యతలంబులు గానిఁ బోలునె. 438

తే. అనిన భసితాంగరాగంబుననస్థిభాగ, రాభరణములుఁ బరశుహూతాయుధములు
నై మహాగ్రత భీకర యైవరూప, మభవ యేల కైకొంటి వీ యనియె గిరిజ.

వ. అనుటయు నమ్మహేశ్వరం డాపరమేశ్వరితోడ. 440

సీ. లోకస్వరూపంబు య లోలాఠీ రెండువిధములు శీత ముగ్ధములు నాఁగ
జనునివి రెంబునకలంబు గ్రథిత మై, యుండు సౌమ్యాగ్నేయరౌగకలిత
మఖిలజగంబు సౌమ్యము విష్ణుఁ డాగ్నేయ, మేను వహింతు య్యుక్తుడెఱంగు
నెనయుటఁ గొని భరియింతు నే విశ్వంబుఁ, గావున నాగ్నేయభావరూఢ

తే. యైనయాస్థితి లోకహితార్థముగ వహించినాడ నిం కెయ్యదియీవు నన్ను
నడిగెదడుగుము నాపుష్కరసార్య సోముఁ, దలఁ బ్రియంబున నేటికిఁదాల్చితనియె.

చ. అనవుడు దక్షుడుజ్ఞమున య కల్గిననాఁడు సురాలి కేను బీ
డన మొనరించు పోట వికటంబుగ సోమునిమేను ద్రొక్కఁగా
నను శరణంబు వేడిన మగనంబున నక్కటికంబు వుట్టి చే
సినదురితంబు సోము నిటు య నేయక పోదని మాళిఁ దాల్చితిన్. 442

- చ. అని విని కొల్చి యున్నమును శ్రు లండలు నీకుదయావిశేషము
 స్మరముల మెచ్చి పొంగి యభినందనపూర్వము గాఁగ భక్తియుగం
 వినయము నుల్లసిల్లఁ బదిరవేలవిధంబులఁ బ్రస్తుతించి ర
 య్యుచుపమధాము గౌరి నమ్రయు బిది నా కని మోక్షుఁ గేలితోన్. 443
- తే. లోలలోచనదీప్తులు శ్ర బాలచంద్ర, భూషణనివదనంబునఁ శ్ర బాలయ మునుల
 మాననంబులు సంప్రీతి శ్ర మాన సాంత్య, నస్వరంబున ని త్లను శ్ర నలిననాభ. 444
- క. వణ్ణాశ్రమధర్మము లభి, వర్ణింపుము వేదనిరత్యవత్పుల యవి నా
 కర్ణములలో నఖిలజన, కర్ణంబులఁ బొంది పుణ్యైక ర్థత యొసఁగున్. 445
- వ. అనియె నని యిట్లు గౌరిలోకహితార్థంబుగా వణ్ణాశ్రమధర్మంబులు పరమేశ్వరు
 నడుగుటయు నారదముని కృష్ణునకుం జెప్పిన తెఱఁగు భీష్ముండు ధర్మజునకుఁ జెప్పు
 ట యువన్యసించిన నాకర్ణించి. 446
- క. మునివర నా దగుచిత్తం, బునఁ గౌతూహలము సాల శ్ర మొలతెంచె తలి
 ర్పున ¹ నెలరారెడు నేర్పడ, వినిపింపుము మీఁదికథ స్రవిస్తారముగన్. 447
- వ. అని యడుగుటయు. 448
- మ. ²స్ఫుటతత్త్వోదయసంభృతైకమధురా శ్ర భూతైకరత్నాధురా
 తటిసీఁఛమనోజ్ఞ మాళిలలితా శ్ర దాంతాత్మసంకీలితా
 త్పుటితాత త్వసమన్న తాశ్రితజనా శ్ర దూరాంజనా సుప్రతో
 త్కటశీలావనలోలదివ్యహృదయా శ్ర ³ధర్మప్రసన్నోదయా. 449
- క. దేహాభిమానసంభృత, మాహత మౌనిరసనాభిముఖభారివివే
 కాహీనమహాత త్వస, మాహితచిన్మాత్రరూప్యమధురిమసుభగా. 450
- మాలిని. త్వరితవిహితగాఢశ్రద్ధాయినమోదవాదా
 స్ఫురదరిదృఢశూలస్ఫూర్తినంశ స్తహస్తా
 తరణిశశిమయత్వోదారతాచిత్ర నేత్రా
 పరమనియతినిష్ఠాభవ్యహృత్పద్మనద్యా. 451
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
 తిక్తనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబునయానుశాసనిక పర్వంబు
 నందుఁ జతుర్థాశ్వాసము. 452



1. చ. నెలరారెడు. 2. క. స్ఫుటతత్త్వమలసంభృతైకమధురా. 3. గ. ధర్మప్రసంపదయా
 చ. ధర్మప్రతిపాలయా.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆనుశాసనికపద్యము, పంచమాశ్వాసము.



కాశీత్వాదరసు

స్లోకాలోకనవిలాస¹సుస్థిరభవనా

శోకముదాద్యవధూతి

వ్యాకోశవివేకభవన శ హరిహరనాథా.

1

... శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమున కిట్లనియె.

- వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2
- తే. అట్లు గంగాత్మజుండు ధర్మాత్మజునకుఁ, జెప్పి యిట్లనుఁ గారవశ్రేష్ఠ పద్య
నాభుతో నవ్విధంబున శ నారదుండు, పార్వతీదేవి ప్రశ్న ముగవన్యసించి. 3
- వ. ఇట్లనియె నప్పర్వతరాజపుత్రి ప్రార్థించిన నప్పరమేశ్వరుండు పరమాదరభరి
తుండై. 4
- సీ. అజుండు ముక్ లోకహితార్థంబుగా బ్రాహ్మణులను నృజించి ర్వాజులను వైశ్యు
లను శూద్రులను గ్రమంబునరంగఁగల్పించె, నాజాతులకు నోలినతని ముఖము
బాహులు నూరుటఁ శ బదములు సంభవ, స్థానంబు లగుటయుఁ శ దారతమ్య
భాగిను లగు నని శ పార్వతి కారంఘ, తత్తదాచరణీయధర్మములును
- ఆ. వినుము విస్తరించె శ విప్రులు లోకధా, రకులు వారియెడఁ బరరాభవంబు
సేత యెల్ల చేటుఁ శజేయు సమ్రానదా, నములు సకలశోభనము నొనర్చు. 5
- చ. ప్రియ మతి యజ్ఞసేనియు దక్షిన్దునిసేయుఁ విప్రుఁ గందఁ జేఁ
త యుభయలోకసౌఖ్యములు శ దవృగఁ జేయుఁ దదీయ మైనని
దయు నను బెట్టు దిట్టుట యధర్మత నాతనిసామ్ము వుచ్చి కొం
టయును మదర్థముం గొనుట శ డాపక చెప్పితి నీకన్క మంతయున్. 6
- వ. అని పలికి యిట్లనియె. 7

- సీ. అధ్యయనంబును యజనంబు దానంబు, నధ్యాపనంబును యాజనముఁ బ్ర
తిగ్రహంబును ప్రశాంతియుఁ దపస్సత్యశౌచంబులు విప్రధర్మంబు లాప
దలఁ దక్క నజనికి యవలవదు వాణిజ్య, మగ్నికార్యంబు శూద్రాన్నవర్జ
నము నిజదారసంయమనియమంబును, నిరుపద్రు గుడువును యహింస లేమి
- ఆ. యును నివాసశుద్ధియును సతిధిప్రియ,త్వంబు బ్రాహ్మణులకు యవలయుఁ దపము
పేర్చిసాధనముగ యధర్మమూలముగ వారల సృజించెఁ గాదె యవలినభవుఁడు. 8
- ఆ. తత్త్రియాలకు విస్త్రుతంబు మఃఖ్యధర్మంబు ధర్మణి వార్తిరక్షణమునఁ
గాని బ్రదుక దమ్యహానుభావులపాలనంబు సేయ శోభనంబు నొందు. 9
- క. రషణి యధ్యయనము యజనము దానము సాధుపోషణము దుర్జనులక
దమించుటయు సముత్సాహముకల్పియు ధృతియు సృపుల యకగుధర్మంబుల్.
- తే. శస్త్రజీవికయును సర్విషవృథాగ,మాహరించుటయును భృత్యు యసరయుటయును
బ్రజవివాదంబు వినుచోటఁబడుపాతి, గామియును రాజులకుఁ గృత్యకర్మణోటి.
- సీ. వణిజులు లోక ప్రవర్తనంబుల కెల్ల, సుపకారులు కృషియును సనేక
భంగి బేహరింబుఁబనులఁ బెంచుటయుఁ గృత్యంబులు వారల యకధ్యయనము
యజనంబు దానంబు యన్తాకర్మంబులు, త్రైవర్ణి కద్విజ్యత్వముకలన
నాతిథ్యములు విధేయములు వారికిఁదిల,గంధరసముల విక్రయము దగదు
- తే. మూఁడుజాతులశుశ్రూషకమూలకార్య,గతి తదుపయుక్తిశూద్రులకలిమి నడచు
వారు శుశ్రూషకులు విప్రవందనంబు,వినయ ముక్తూరులగుట తగ్గద్విహితకృతులు.
- క. తనతనవర్ణంబునకుఁ దగినయాచారంబు నడపి యకల్పిషరహితుం
డనఁ బరఁగు నెల్ల వారికి, విను ము న్ననుజన్మసౌఖ్యవిభవము గల్గున్. 13
- వ. ఇవి వర్ణధర్మప్రకారంబు లింక నాశ్రమధర్మంబులు వివరించెద నాకర్ణింపు మని
పలికి పార్వతికిఁ బరమేశ్వరుం డిట్లనియె. 14
- సీ. బ్రహ్మచర్యవ్రతసమన్వితయు గురు, నాశ్రయించుటయు సాధ్యయనకృతియు
నగ్నికార్యంబు గుర్వర్ణసంచారంబు, భైక్షచర్యయుఁ గమలాక్షి బ్రహ్మ
చారిధర్మంబు లాశ్రమముల కెల్ల నాశ్రయణీయ మై గృహస్థత్వ ముష్ణ
శౌచంబు నిజదారసంతృప్తియును బంచ,యజ్ఞంబులును నిగ్రహాభిరతియు
- తే. దానహోమదయాతిథిమానసములు, వలయు గృహమేధికిని వనశవాసవన్య
భోజనబ్రహ్మచర్యజగజినప్ర,ధారణములు వాన ప్రస్థధర్మణోటి. 15
- చ. కినియని సంగవర్జన ముకేంచనభావము దాల్చి విప్రవా
సనము ప్రశాంతి యార్జవము యశౌచము సద్వృత్తినిష్ఠ భైక్షభో
జన మిల నిద్ర సేత కృప సంతతతత్త్వవిచింతనంబు మా
నిని యతిధర్మముల్ శ్రుతి గ్రహించినభంగిన యేను జెప్పెన్. 16
- వ. అని యిట్లా శ్రమధర్మంబులు సెప్పిన విని యప్పురమేశ్వరుతోఁ బార్వతి తపంబు

తపం బనుచు మునిజనంబు లాచరింతురు దానితెఱుం గెఱింగింపవే యనిన నదేవుం కిట్లనియె.

17

—॥ శ్రుతుఁడు పార్వతీకి దపస్వరూపంబు నెప్పుట. ॥—

సీ. భోగాన్ధులై తపంబుచకుఁ జొత్తురు తపం, బనఁగ వానస్రపు శ లాచరించు ధర్మంబు లింద్రియశక్తనిగ్రహముతో, నుభయకాలమునను శ యోగసేవ ఫలకాంక్షఁ జేరి తపస్వరూపంబుగా, నడపి కాలంబైన శ నాకమునకు నరిగి తపోగంబు శ లయభవించురు పుణ్య, మవసిత మగుడు మత్స్యత్వమొంద తే. వత్స! రక్షణియతి నుభవములను, జనముఁ బంచాగ్నిమధ్యవాక్సంబుఁ గలుగు తపముఁగలవత్సరస్త్రియ శత్వంబొనర్చు, గర్తకదివాఁడుఁ దుడివచ్చు శ గానిమరలి.

వ. అని చెప్పి మఱియు

19

ఉ. దారముతంబుగా నడచు శ తాపముఖ్యు లహింసపేర్చికై కారుణికత్వ మగ్గలము శ గల్గి తలంతురు సర్వకేవులుం దారును నొక్కరూపుఁగ బ్రహంశి పుత్రకళత్రయుక్తి బెం పారుదు రూర్ధ్వలోకమున శ నజ్జనమున్ మఱి వచ్చుఁ గ్రమ్మఱన్.

20

వ. అనిన భవాని వచవానస్త్రవిశేషంబులు దక్షియఃఫలప్రకారంబులు నేర్పడ నాన తీయవే యనుటయు నభవుండు భరితాదరుం డై.

21

సీ. ఉపవాసములు మాన శ ముద్వీశయత్వ మానన మూర్ధ్వబాహుక శ స్థాపనంబు నియమితాహారత్వవిష్ట క్రమంబున, శశిమరుశ్యక్షవాక్సముల నిలుపు గంధర్వదేవనాథగస్థానముల నున్నియును బహుసౌఖ్యసంయుతము గాఁగ నానానవాస్రాభ్యమాననీయంబుగఁ, గావించు సంక్షేపగణనఁ గొన్ని

తే. మహితనియతులు నెప్పిత్రమఱియునేమి, వ్రతముసలిపించబాపని శ ర్హరణమగుటఁ బుణ్యోత్కత్తి నప్ప వర్తణ్యవాసి, కడుగు మింకను వలసినశ్చుట్టి వనుడు.

22

క. యాయావరుల నమరివం, ద్యా యేగ్విడఁ జెప్పు మనియె శ నంబిక దేవుం డాముమ కిట్లఁచఁ దీర్థవ, రాయణు లుపవాసవిధినశ్రమధికులు వారల్.

23

వ. అని యెట్లని

24

క. నాగాతీతనతతను, స్నానంబులఁ బల్ల లై నప్రజడలును భిక్షా నూనోపవాసశ్రమగు, మేనులు నై వారితపము శ మిక్కిలి మెఱయున్.

25

క. మాసోపవాసవిధులం, జేసి తృణజఘాన్యభుక్తి శ నెల్లించురు వా రేసురులకు లేనిసుఖ, వాసమ్ములఁ జరితములను శ వఱిలుదురు దుడిక.

26

వ. అనిన విని యవ్వనితారత్నంబు వైఖానసులవిధంబు వివరింపు మనుటయు న వివరూపాక్షుండు.

27

సీ. వైఖానసులు ఖరవ్రతు లెట్లు లంఠేని, శిలఁ దృణధాన్యముల్ శ సిదుక నడిచి

కొండలు పండులఁ శ్రీ గొటికి కొండలు¹గన్న, గుఱుములగువ్వల²తెఱుగు దోవఁ
నప్పటికప్పటి శ్రీ కాననంబున వైచి, కొని కొండ తాకు లెండ్రినవి యేటి
కొని కొండఁబువ్వుల³గొనికొండఁబిలంబు, గొండ తాహారంబుగొందు రట్లుఁ

తే. గాక యాహారపరులును శ్రీ గలరు వార

లిందునకుఁ బూజనీయులై శ్రీ యెక్కు డైన

పదవిఁ జరకాలబహుసౌఖ్యభాగు లగుదు

రని మహేశ్వరుఁ డుమకు ని శ్రీ ట్లనియె మఱియు.

28

వ. ఇవి యెల్లను వానప్రస్థనియమనిష్ఠాభేదంబులు తపంబు తపం బని మును లాచ
రింతురు దానితెఱుం గెఱింగింపు మని నీవు దొల్ల నడిగి (నవిధంబు) నందొడంగి
నాచెప్పినవిధంబు లన్నియుం దపం బనుశబ్దంబున కర్థంబు లై యండు నని చెప్పి
యంగుష్ఠప్రమాణదేహులు మృగాజనవనసులు నిర్ద్వంద్వములు నై వాలఖిల్య
లనుపేరం బ్రసిద్ధు లగుమునులు దినకరదీప్తులతోడం గూడి వర్తించుచుండుదురు
వారలతోవైభవంబునం గాదె జగంబులు సుస్థిరంబు లై యున్నయవి యెండు
మెయి దుర్లభంబు లైనట్టివి తపంబున సులభంబు లగుం దపంబు గడచిన
ధర్మంబుఁ గలదే యని పలికి యాదరాతిశయంబున శివుండు శైలేంద్రతనయ
తో ధర్మంబులు మఱియు నెఱింగించెద నవహిత వై యాకర్ణింపు మని యి
ట్లనియె.

29

ఉ. అంబుజనూతి యేర్పడ గృహస్థసమర్థముగాఁ బ్రవృత్తిధ
ర్మంబు నొనర్చె నార్యజన్యమాన్యము దాని తెఱుగు సాల నూ
త్తం బతికాంతు లేక తగు శ్రీ కాలమునన్ సమచిత్తవృత్తి ని
త్యంబును ధర్మముఖ్యముగ శ్రీ సర్థముఁ గామముఁ జల్పు టొ ప్పగున్.

30

చ. అతండు నివృత్తిధర్మము ప్రయత్నమునన్ వివరించె మోక్షణో
ద్యత మవి తత్ప్రకారిములు శ్రీ దాంతియు భూతచయంబుపైవయా
రతియును సత్యదృష్టియు విశ్రాంత యింద్రియకోటికిన్ దృఢ
స్థితిముగఁ జేసి యోగనిర్వృత్తిం బరిశాంతి యొనర్చికొంటయున్.

31

వ. అని మఱియును.

32

తే. తుత్పిపాసలచేఁ గడుఁ శ్రీ గుండినట్టి, యతిధి వచ్చినఁ బ్రియమున శ్రీ సతనిడప్పి
వోవునట్లుగ సమచిత్తభోజనంబు, వెట్టుపెల్లపుణ్యములకుఁ శ్రీ బెద్ద దలఁప.

33

క. దీనికి సఖిలాశ్రమసువి, ధానంబులకును గృహస్థతయ నెల వగుటన్
దానిపదాఱవపాలిన, మానము గా నరము నాశ్రమం బెయ్యదియున్.

34

క. అన విని గృహస్థునకు నేవని ముఖ్యం బనియె గిరిజ శ్రీ పశుపతి జననీ
జనకారాధన మతనికి, ననుత్తమం బైనధర్మ శ్రీ మని రూపించెన్.

35

- వ. అద్దేవుండు వెండియు. 36
- క. పతిభక్తుముఖ్యసర్వము, సతి కనవును దేవి నరుండు శ్ర జననీజనకుల్
మృతులైనను నాతి విగత, పతిత్వ మొందినను జేయుకను లేయ్యవియో. 37
- వ. అనుటయు నభవుండు వారివర్తనంబు లేఱింగించెద విను మని యిట్లనియె. 38
- క. దేవాతిథిశివపూజలు, గావించుట భావశుద్ధికలిమి నరునకున్
దేవీ వలయును నానికి, నేవిధమున బ్రహ్మచర్య శ్ర మేమటమి దగున్. 39
- వ. అని నిద్దేశించి మఱియును. 40
- ఆ. పంచవర్ణములెత్తకహృతీతో నిజ, దారత్వప్తః శగుచు శ్ర భాన్యతోటి
పక్షి యెటుక దినినరబ్రదుకుఁ గా కనుగృహ, పతికి నశ్వమేధశఫలము గలుగు. 41
- వ. అని చెప్పి. 42
- ఆ. ఎచట మెలఁగె నేమి శ్ర యెట్లుండె నేమి దా, నేమి సేసె నేమి శ్ర ¹యెల్లసంగ
ములును విడిచి కుడుపునవలన నియతి గల్గు, యతికి మోక్షవిధి యాటపట్టు. 43
- వ. అనిన విని సంప్రీతయై శైలరాజపుత్రి పురహరునితో రా జనువానికి భూజనం
బులయట్ల శరీరంబును భోజనాదులును నట్ల యుండియు నతం డెల్లవారలచే
మ్రొక్కు గొనుటకు నిగ్రహంబున గ్రహంబులకుం జాలి సర్వాధికత్వంబున శోభిల్లు
దానికిం గారణం బేమి యెఱింగింపవే యనుటయు నీశాసుర సిట్లనియె. 44
- ధృ క్షుండు పార్వతికి రాజ్యముహిమాంతముంబు నెప్పుట ధృ —
- సీ. అధికక్షుండుడవమున శ్ర నైనది రాజత్వ, మట్లు గావునఁ బేర్పి శ్ర నతిశయిల్లు
జనములచే మ్రొక్కు శ్ర గొనుటకు నిగ్రహంబునకు ననుగ్రహంబునకు శక్తుఁ
డై యుండు నతఁడు తత్సేయింసునీతీయ, విచ ముదమున రాజు శ్ర వినయపరునిఁ
జేసి యెల్లజనంబు శ్ర శిక్షించు నింద్రియ, జయమును నరివర్గజయముఁ బడయు
- తే. నఱిఁగి యువధావిశుధుల శ్ర నిడు నమాత్య
పదవి కనుర క్తనారవర్షద్బలముఁ బ్రోచు
హితపరుల మిత్రులుగఁ గొను శ్ర నిలకు మే లొ
నర్చు దుర్గంబు రక్షించుఁ శ్ర గూర్చు ధనము. 45
- వ. ఇవ్విధంబున సప్తాంగసంపన్నత్వంబు నొంది. 46
- క. చేయఁ డపాత్రవ్యయములు, సేయుం బాత్రవ్యయంబు శ్ర సేయున్ నిజర
తొయత్తు మెల్ల తెఱఁగులఁ, బాయక ధర్మంబు సేయుఁ బాపము దొఱఁగున్. 47
- ఆ. ఆచరించు దండ శ్ర మనోధికాముఁ డై, చారదృష్టిఁ జూచు శ్ర శత్రుకృత్య
ములను నాత్మదేశశ్రపురపరివారవి, ధముల నత్యభాషకముల నెగడు. 48
- క. ఉద్యోగము ప్రియవాదిత, విద్యావరినిచ్చ సంధిగ్రహవిహితా
వద్యత దీనానాథవి, పద్యాపన మాజ్ఞ వెరవు శ్ర వాఱించుఁ దగన్. 49

- జ. కయ్యమునకు నెపుడు క నాలుకవ్వకు నగ, నైనరణము తూకుడై యొనర్చు
య్యదానవిధిగ రామణుఁ డై యుండు, నితైజంగువృత్త క్రముత్తమంబు. 50
- క. ఈనీతులకు విరుగము, లై నవసుల నరకములకు క నకుగు నృచలి పా
వానీతదుఖ మెకతటి, మాను నొరుల కతని కెపుడు క్ర మానక యుండున్. 51
- జ. భావనుని గలిక క యూవిసీతులః బూసి, ప్రజల కవ్వం దతులగ్రరక్షణంబు
సేయు నట్టివిధులు క సరియును గీ డెయు, గాంచు బుణ్యలోకగతియుఁబడయు.
- క. అనుబయు కర్మకహస్యము, విను గోదెన ననిన శాంభునికి శంభుం డి
ట్లనియె కహింస రహస్యం, బనఁ బరఁగును కర్మజాత క్ర మఖిలమునందున్. 53
- వ. అనిన విని యూజగన్మాత యవ్విశ్వభాతతో హింసావర్జనం బేజనులకుం జెల్ల
నని చూచెన సహింస తెఱు గెఱింగింపవే యనిన నద్దేవుం డది కీతలంచినట్ల
వేలుం బి లికా క్రముంబుల నాకనంబున ముశకాదుల మఱియుం బేను నల్లి
సీరవేను లో నైనజంతువులం బంప యెవ్వనికి మూల రా దట్లు గావున. 54
- చ. ఫలము దళింబునుం దొడిమఁ క బాయుల రానినవానిఁ గొరిచు నాఁ
కలి కెరసేసి గోరనముకార్యము నట్టుల నిర్వహించి బు
ద్ధులు వెలి లేక నిష్ఫలతః క్ర మోదజపత్రనిభాక్షి చిత్రరూ
పులొకొ యనంగ నుండుశమకపుణ్యులు సూవె యహింసనాత్మకుల్. 55
- తే. అదియశ్రుతిచేత కర్మకహస్యమనఁగఁ, బడియెననిచెప్పి మఱియునుకథావ్రండు జేవి
క్లిప్తులను నట్లుగాక యహింస తెఱుగఁ, గలదు వినుము విశేషించికమలనయన.
- తే. విధివశంబున మృతిఁ బొందుకవివిధజంతు, నిచయ మం దనహంకారకర్మఁ డైనఁ
బురుషుం గల్గెను మేమియ్యఁబొంద నేర, డెట్లు లంఠెని విను మది క్ర యేర్పరింతు.
- సీ. దివియలోఁబడు బ్రవృత్తినివియయె త్రివవారి, బాపంబు వొందునేరయోసి దున్న
నాఁగేటిమొరం జన్ము క్ర నానావిధస్రావ, లన్నరుం బొందునే క్ర యఘమువారు
దమవనుల్ సేయ విధాత్మనశమున నా, యువు దెగినట్టిజంతువులు నచ్చు
నేము సంపితి మని క్ర మించుకేనియు నహం, కారంబు వారికి క్ర గలుగ దట్లు
- జ. గాన చూచె వారి క్ర గల్గెను మొందడు, పుణ్యపాపములకు క్ర బుద్ధి మూల
మని శీవుండు మఱియునను హింసవోలెనై, యధికధర్మ మెనగవిధము వినుము.
- క. దైవగతిఁజేసి తమకుం, జావ వలసి గోవు లొండుకసా వొల్లక న
ద్భావమున రంతిదేవుని, కావించుమఖమునఁ బశుకం క్ర గైకొని నెమ్మిన్. 59
- వ. అనేకసహస్రంబు లదుడెంచి. 60
- క. తము విశేసించుట కాభూ,రముని వేడంగ నతఁడు క్ర రాజీవాక్షి
క్రమమున విశేసించఁగఁ జ, ర్మములు దరులు గాఁగఁబాత్రర క్తము నది యై. 61
- క. ఆచర్యణ్యతి యనునది, గోచరమే వర్ణనమునకుం బ్రియ మగుకం
నై చవి చేయం బాలించి య, నీచమహితసలిల మయ్యె క్ర సెత్తురు సుదతి. 62

- క. స్నానమునఁ బానమున నా, కానందము సేయు నమృతహాసని గోపం
తానము దికికి నరిగె న, మౌనవపతిఁ డెప్ప నేల క్రమధురాలాపా. 63
- క. షరబలము పై నదిరి నెత్తురు వట్టులు వాఱు జంపురదురు దురిముద
పురుగుదనంబును బుణ్యోత్తర మని వేదములు సెక్కుకడకుటెన కథ్యా. 64
- క. పోరులయందలిమరణము, మారణముం బుణ్యలోకముహితమకొనుట
గారణ మెఱుంగు మహింసా, కారంభిక్తు నని నీవ క్రమమునకావీ. 65
- సీ. అని చెప్పి వెండియు క హర్షుడు పార్వతి గోద, విష్ణునా వేదకుఁ గెఱయు కఠుము
గాదు నవ్యములు మృగములచేత నశించు, బంగ మెల్ల నెర్రపగివ్యంబు గాఁగఁ
గోరు మృగము లని క కారణంబుగ మృగ, హాస రాజులకు భక్తి కవియ్యెడల్లుఁ
గాకి మృగములకుఁ క గలుగు నద్గతి రాజ, చే మృతఁ బొడిచి కైతెలుచి కింము
తే. దంశ్య దంశింప కుండు టకదంధ్య దంశ, నంబు గూర్చుట వొప్పు, కుంబుకొచ్చు
నట్టివని సేత నవరాధి క యైనయతని, లేనువు నొందుట నూ హింస క ధరింపితికి.
- వ. అని బోధించి. 67
- క. భూసురుల కలుక వుట్టం, జేసి నహుషముఖ్యస్థపులు క సెనులు క్రుశ్శిర
బాసురపతి విప్రునలుక, గాసిఁ బడఁడె తెలచి పడసె క గాడ నియనముల్. 68
- క. కావున వి ప్రారాధకుఁ డై వెలయు విభుండు రాష్ట్ర క మతసిధనము పై
న్యావలి బంధుత విప్రుల, దీవనలం బొడలు నింత క డెల్లము చేపి. 69
- వ. అని నిర్దేశించి కష్ఠి గారితో వెండియు. 70
- ఆ. షరచుమూత్రవిధులఁ క బశువులు యూపంబు, లందుఁ గట్టఁబడి మృహాకుచిత్వ
విభవ మొందువిహితకృతనన క్రియ మేను, విశించి వివ్యసుఖముకడముఁ బొలఁతి.
- క. హోమవిధులఁ దన్మాంసము, లామిషములు గాఁగ నోనఁగి క యమరుల నగ్ని
జ్ఞోమాదులఁ బ్రోవఁగఁ బర, మామితసౌఖ్యములు గల్గు క యజమానులకున్. 72
- క. శ్రుతివిహితహింస హింసగ, మతిఁ దలఁపఁగ రాదు మునిసమాచం బిడి దు
మృతతతిఁ బావెషవరమను, కృత మనికొనియాడుఁ గాన క గీర్వాణనుతా. 73
- ఆ. అని యహింస తెఱఁగు క లన్నియు నెఱిగించి, యింక నేమి వినఁగ క నిచ్చసేసె
దనిన రుద్రు నడిగె క నద్రిజ జనులజీ, వనము తెఱఁగు లెల్లవనజనాభ. 74
- సీ. అడిగిన నడ్డేవి క కద్దేవుఁ డిట్లనుఁ, గాంత మానవ్యంబు క కర్మభూమి
సుఖదుఃఖములముల్ క సురతిర్యగాత్మక, త్వంబు ల ట్లగుట పిత్రతంబు వలయు
మనుజుల కె ట్లన్న క విను ధర్మ కామముల్, విత్తసాధ్యంబులు క విద్య వార్త
సేవ కాకుటె యర కసిద్ధికి మూలముల్, విద్యవానికి ననగవద్యతయును
- ఆ. గర్వకుఁడు నేల క కాల మెఱుంగుట, జట్టికాని కేది క సంభవించె
నంనువిలువ మొదలనగు లాభమును నెడ, వ్యయము గల్గుటయు శిశవప్రదములు.
- క. పసులం బాలించునతఁడు, విసువక యేమిటక వానికవిధము తెఱిగి ప్రో

- చి నమస్కరణం జగు వెరవునఁ, బసిఁ గనుసేవకుఁడు ధనముఁబడయుఁ బొగడుతోన్.
- క. వంచయ ను హాద్యంబును, నించుకయును లేక ప్రభువునిష్ఠ మెఱింగి తాఁ
బొందినవని వెరవునఁ గా, విందినకర్మకరుఁ డొందు శ విపులధనంబుల్. 77
- వ. అని వెండియు. 78
- క. పరధనపరదారల నన, హరింపమియు దేవపితృసమాధానముం
గరుణయు నతిధనపర్యయు, గిరితనయా యెల్ల వారికిం గృత్యంబుల్. 79
- || శ్రుయ పార్వతికి పరకర్మపరిపాకంబు తెలుం గెఱింగింమట. ||—
- వ. ఆనిన విని యవస్థాదేవి వర్ణంబులకర్మంబులు పాకంబుఁ బొందు ప్రకారంబునెప్పు
మని యప్పురేషేష్వరు నడిగిన నలం శి ట్లనియె. 80
- చ. తనతమకర్మముల్ దెరువు శ దప్పక చేసినవారు దేవలో
కమున సుఖంబు నొందుదురు శ క్రమృతీ వచ్చియుఁ బూర్వజాతిజ
న్మమున మహార్థి బొందుదురు శ మానిసి యిమ్మెయిఁ దప్పి యెట్టి కృ
త్యములఁ జరించి రజ్జుమల శ కిట్టికులంబునఁ బుట్టు వాటిలున్. 81
- క. ఎంతెంతి మేలు సేసిన, నంతంతియ కులము నెక్కు శ ధై నమకూరుం
గాంతా విప్రుఁ డయిన న, త్యంతానంద మగులోక శ మతనికిఁ గలుగున్. 82
- వ. అని చెప్పి మఱియును. 83
- ఉ. అపదఁ దూలపోక సిరి శ నంది మదింపక శౌర్యవృత్తిమైఁ
బావుల గెల్చి యార్జవము శ బంధుజనాలికి నార్యకోటికిం
జూపుచు దీనులం గరుణఁ శ జూచి తగం గలమాత్రఁ బ్రోచుచుం
గోపము లేక మన్ని గలుగుగ్ దివిజాంశమునక జనించినన్. 84
- క. అనిన విని గౌరి గొందఱు, మనుజులు సంపద సుఖించి శ మనఁ గొందఱు లే
మి నలంగి దుఃఖపడుదురె, విన వలతుం గారణంబు శ వినిపింపు శివా. 85
- చ. అనుటయు శంభుఁ డి ట్లను దశయగ్ బలి భిక్షిము వెట్టి లేమిఁ గుం
దినచెలి జాట్లముం బిలిచి శ దీనత వాపి యపావవృత్తిఁ జె
ల్లినతోలుబాము గల్గునరు శ రెన్నగ మించు విధాత నిష్కృపా
త్ముని నతిలోభమాపితుని శ దుర్గతి దుఃఖతుఁ జేయుఁ బార్వతీ. 86
- క. విను మలుకయుఁ గూర్చియు లే, వనవద్యా యెజ్జనంబులందుచు విధికి
మును సేసినకర్మముఫల, మనుభవగోచరము సేయు శ సంతియ తఱితోన్. 87
- వ. అని యెఱింగించి వెండియు. 88
- ఆ. ధనము గలిగి యుండి శ ధవళాక్షి కుడువకి, కట్ట కుండుపరమృతవృజనము
లొదవు లొత్తి చెప్ప శ నువకారులైతొలు, పుట్టునందు మనినకయట్టివారు. 89
- ఆ. తమకు ధనము లేక శ తగుభోగముల కెవ్వ, రైన నడవ మచునుభూధ్యజనులు

దొల్లి పేదవార శ్రుల్లి మధుల కప్పుల, బెట్టల గోరుచుంకినట్టివారు.

90

సీ. ఆయాపక్ష కంఠ శ్రవణంబు సేసెను, వారు పాశ్రజనంబు శ్రవార విలిచి
తొలుమేనఁ బెట్టినయ్యఁ ఘోరమాధ్యులు, సనసింప బహులయ్యెత్తుమునఁ గలుగు
మనుజులు పూర్వజన్మమున నశులు డమ్ము, నవడగ దాంపక యచ్చిరనట్టివార
లాయానమునను విశ్రాంతి నుం బెడలెడు, జనులు ముందటిపుట్టునపునఁ గృపావి

తే. హీనులై యానకుల నలయు చి విదవ, నిదనిలోభులు ముదిసి ధనసేను డగున
రుండు ప్రాయంబునాఁ డీకగం నడంగి, తొంటిభవమున నీకింకదొడంగితండు.

తే. కలిగి యుండియుఁ దేవులకృతన బోగ, ములు భుజింపంగ లేనిమగ్న ధ్యులు గిరింద్ర
తనయ తొలుమేన రోగముల్ గనెడి చచ్చు, పుడు బానంబుసేసి, ముట్టి వారు. 92

తే. అధిక సౌందర్యములు గలవయట్టిజనులు

దొల్లి మాంసభోజనములు శ్రదొఱంగి యున్న

వారు రూపవిహీనులు శ్రదారు రూపు

గలగి తొలుమేనఁ గొనటులఁ శ్రబలికినారు.

93

క. విను సౌభాగ్యనమేతుండు, మును నిదదారైకపరుండు శ్రముందటినన్మం
బున భార్యకుఁ బ్రీతి యొనర్పనిమనుజుండు సుభగతావిగ్రహితతఁ బొందున్. 94

క. అమితజ్ఞానము విజ్ఞానముఁ గలిగియుఁ బేద యైననరుండు సనినజ
న్మమున వినికి గలిగియు దానము తెరువునఁ బోనివాఁడు శ్రనలినదళాక్షి. 95

క. తగుబుద్ధి లేక సంపద, మిగులఁ గలుగువాఁడు దొంటిశ్రమేనఁ గరుణమై
విగత ప్రజ్ఞం డయ్యును, దగ దీనులఁ బ్రోచినతండు శ్రదళితాబ్జముఖ. 96

సీ. మేధావి యై విన్ని శ్రమిగిలి విన్యలఁ బొల్పు, నరుండు దొల్తానునగగుడునకధిక
భక్తుఁ డై తన దైన్యపాంశిత్య మొరులకుఁ, గావించువేడుక శ్రగలుగునుజనుఁ
డభ్యసంపంగ విద్యాయుక్తి లే కుండు, నాతండు దొల్లి విద్యాధికత్వ
మున గర్వి యై శిష్టజనులకు సభ భంగ, మొనరించి కుండఁ జేరేనయతండు

తే. భార్యయును బిడ్డలును దాను శ్రబహుధనముల

భోగు లై రోగములు లేక శ్రపొల్పువార

లమలినాచారపాత్రదానములు సత్య

కరుణలును దొంటిభవమునఁ శ్రగలిగినారు.

97

ఆ. ఆలు బిడ్డ లొఱటు శ్రలై లేమిఁ గుందుచుఁ, దెవులుచేతఁ బడుచు శ్రనవయుజనులు
మున్ను క్రోధలోభములు నాస్తికతఁ బర, నీడనంబు సేసి శ్రపేర్చినారు. 98

సీ. కాంతభాత్యంధుండుశ్రగన్నులు సెకువాఁడు, దనయొప్పు మెఱయుచుఁగవలిమొరుని
వనితదొడ్డేనఁ జూరచినవాఁడుఁ కర్ణరోగార్థండు కలుకవాక్యములఁ దొల్లి
శిష్ట నొప్పించినకృష్ణుండు గడుపునఁ, దెవు లైనతండు పూర్వభవమునందు

- గమనము కోక ముగ్ధుని కర్కరను బాధితుఁ డగునరుఁ డన్యనతిని గన్య
 ఆ. విజిషి... కర్కరముననాతుకత మున్ను, గవిసినాఁడు శోషి క దివిరి యొరువు
 లుభాధిపతిఁ డున్నుగోచినమూలము దొంటి, పుట్టువున హరించి నట్టినిచు. 99
- ఆ. ఉదము... పుట్టువాఁడదొలుమేన నాఘాల, బంధనముల నొరులక ప్రన్నదనము
 సెఱచినాఁడు బంధు క్రమోజనఁగఁ గాలుసే, విజిచి సాధుజనులకెఱచినాఁడు.
- క. తిలకాదుఁ డిగింతులచే, నలమటం బడువారు బడియ క నశించియు ముష్టిం
 జలన నఁ బొడిచియు సాధులఁ, దొలుబామున నొంచినట్టికదుష్టచరిత్రుల్. 101
- ఆ. పాదరోగు లకుచిక్షుకముల దేవాల, యములు మెట్టుటయును కననపదవారిఁ
 దన్న లేక క్రొవ్వి క తిన్నుటయును దొలు, పుట్టునందుఁ గలిగినట్టివారు. 102
- చ. స్వోమున గుల్మ డ నతిసారమునక బలుపుండులక మహా
 దరమున వాతపి త్తకఫదారుణరోగములక నిరంతరా
 తుకు... వారు స్వయంతః క దొల్లి వినోదము గాఁగ జీవులం
 దర మిషి... పింపినారు గురు క దల్లడ పెట్టినవారుఁబార్వతి. 103
- తే. గూనివాఁడునుబిచ్చుక కుంటు¹ గుఱ్ఱం, గొలుచు లమ్మచో² గ్ర చ్చులుగలిపినరకు
 దూచిపెట్టుకుచోటులకదూస్కిదరసి, పూర్వభవమునలాభంబుఁబొందినారు. 104
- సీ. వెట్టులు దొలు మేన క నెడ్డన సాధుజ, నము మోసపుచ్చి ధనంబు గొన్న
 జను లనపత్కులు క విను తొల్లి పితృకార్య, దూరులు బాలఘాతుకులును జువ్వె
 పొలఁతి నపుంసకుల్ క పూర్వభవంబున, నెద్దుఁ బట్టినవారు క నేమితప్పుఁ
 బారయ కుంకఁగఁ గోపమునఁ ద్రికచ్చేదంబు, గావించినారును క గామసుఖము
- ఆ. విఘ్నపటిచితులువలు క విధవ దొంటి
 జన్మమునయందు భ ర్తృవంశచన మొనర్చి
 ధనము గూర్చినయదియు మగదంబుపేర్చి
 నోద్రుమగని హరించినకముగ్గులియును. 105
- తే. ప్రయతు లై పుట్టి యేవంతుఁబనులఁ గడుపు
 బోదికొనువా రహంకారమునను గర్వ
 మానమదదంధములఁ దొల్లి క మాన్యజనులఁ
 బరిభవించినతుచ్చులు క పద్మనయన. 106
- సీ. దానత్వ మొంది యశదల్పులఁ దిట్టల, నాటులఁ బడుచుం కనట్టినిచు
 లప్పాలఁ దొలుమేన క నతిగర్వ లై ప్రల్ల, దమ్మునఁ బెక్కండ్ర క దప్ప లేక
 తిట్టియు నశించియు, క దిరిగిన వార లా, పొలువలపై గృవ క గలిమి మేలు
 ధనికగృహద్వారమునఁ బ్రతిహారి డ, మూఁగంగ నుండి దైతన్యమున దుఃఖ

1. గ. పలుకంగఁ జ. నొకవై 2. గాల్సెయి... బడిచినాడు, 2. క. గ. జ. గ్రంతులచే. 3. గ. శొంచినారు. 4. క. గ. చ. గుఱుకు. 5. గ. జ. గ్రంతులు.

- తే. పశుజంబులు భోగైకదరతఁ దొల్లి, మానసియుల కనవర క్షమినివాకు
రాజదంశితఁ డెక్కటాకరాధుఁ ధ్రాక, దంబిహాపితఁ జేసికరండునూనె. 107
- క. విను కర్మఫలభయ లగు జగములు నీదేవ వికనగరకులు నొలుబా
మున మగుచి నీక నెర మిడి, కొనసట్టియకత్యహోధకమత్సికు లతివా. 108
- క. తమబంధులు దారును నొక్కమరియ తెగటాటువాకు కరుణారహిత
త్వమునఁ దొలుమేన నెకవగ, నమేయనరవధము సేసికట్టికురాత్ముల్. 109
- వ. అని యెఱింగించి యీశ్వరుం డీశ్వోతో నిట్లనియె. 110
- సీ. ఇంతి నాచెప్పియ్యఁ బ్రాజ్ఞమృతి లగుచుటకు నరకంబు క్ష దప్ప దండుః
బంపాటు తెల్లని క్ష బంపాచ్చి నరు లైచ, యెప్పుడు వాటిల్లునట్టితెజుఁగు
లివి యెల్లు గానయ్య క నెక్కుఁగాని పాపంబుల మానుష్యభవము గలుగు
నిట్టైన నమ్మెన క నేకర్మమునఫల, మైనను మానవు క లనుభవింప
- ఆ. రోపి మునులు దేవకయోనులు సత్తను, పురన తపముఫలము క లనుభవించు
రనిన దేని యెఱుఁగనయ్యెమోదయఁ బెక్కు, లక్షములు కృతార్థనైతి ననియె
- వ. అని వెంశియు నద్దేవునితో మనుజు లపరజన్మంబునం గాని కర్మఫలంబు లను
భవింప రంటిది తప్పు సేసినవరుల నరకతు లిట్టితప్పున కిట్టిదండం బనునిరూపణం
బున దంసింపెదరని యెక్కర్మంబుఫలంబుట్టువునన యనుభవించుటగా జెయనిన
గౌరీకి గంగాధరుం డీ ట్లనియె. 112
- సీ. జనకతుల్ దమరాజ్యసంబున దంశించి, నారు గా నొల్లక క నరులతప్పు
లకుఁ దగుదండంబులన వారిఁ బజతురు, తక్కిం గా లెవ్వరుం క్ష దప్పు సేయ
వెఱుచుటకై యట్టికవిధి మూఁడు టది పూర్వ, కర్మంబువలనన క కాని యపుడు
గల్గినతప్పున క్ష గా దన్న నాదేవి, యవనీకదంశితఁ క్ష డైననరున
- తే. కళుము నాయునొ పాయదో క యనిన నీశ్వ
రుండు నృపదంశితుఁడు యమకదండమునను
బడఁడు తేనితప్పున నరుం క బఱచినతనిఁ
బటుప కున్నాతనిని యమకబాధ వొందు. 113
- వ. అని నిర్దేశించి వెంశియు. 114
- క. విను తమచేసినకర్మంబునఫల మెవ్వరికిఁ ద్రోచిశ్రవుచ్చంగ రా దె
ట్లును గుఱవక పొదది యన, విని పార్వతి యిట్లు లనియె క విభునకుఁ గృష్ణా. 115
- తే. కర్మఫలములు గుడిచినఁ గాని పోవ, వంటి వానిఁ బ్రాయశ్చిత్త క మపహరించు
నగు రత్నమేధంబున క నఖిలపాప, ములును జెడు ననఁగా విందుకభూతనాథ. 116
- వ. అని పలికియిది యెల్లాకో యచుటయు భవుండు. 117

- ఆ. అతివ కామకృతము శ్చ లైనకర్మంబుల, ఫలము లనుభవింప శ్చ వలయు విను ము
కామకృతము సెడుటగలుగుఁ బ్రాయశ్చిత్త, మాచరింప సంశయంబు వలదు.
- క. కావునఁ గుడువక పొలియదు, దేవాసురమునుల కైన శ్చ దేవీ కర్మో
ద్భావితఫల మీయగ్గము, నీ వలనఁజవుము భవన్మృగనీవఁ దిరముగన్. 119
- వ. అని చెప్పి యపురమేళుడు వెండియు, 120
- క. సుకృతముల నరుఁడు నాకము, నకు జను నవి గొంచె మైన శ్చ నరుఁడ యగునువా
నికి దివి కేఁగి డిగినయత, నికి మానుషవైవభములు నెఱయం శ్చ గల్గున్. 121
- వ. అని నిర్దేశించి యుద్దేశరూపంబునం గర్మంబులతెఱం గెఱింగించి యింక నేమి
యడుగ వల తగును మనిన నంబిక కర్మకరణంబు జంతువశంబు గ్రహవశంబు
నా రెండుదెఱంగులం జెప్పుదు రం దెయ్యది దృఢం బని యడుగుటయు మృదుం
డి ట్లనియె. 122
- తే. నాతి విను గ్రహచారంబు శ్చ హేతువులుగ
నశుభములు శుభములు నరుఁ శ్చ డాచరించు
గ్రహము సేయించునే తాన శ్చ కాక చేత
కొడయుఁ డటె గాన ఫలములు శ్చ గుడువ వలయు. 123
- వ. అనినఁ జా వనునది యేమి యని యమ యడుగ నీశానుం డి ట్లనియె. 124
- తే. నిత్యుఁ డాత్ముండు దేహ మశనిత్య మతఁడు
ముదిమిఁ దెవులున వికృత మై శ్చ యది వికలతఁ
బొందుటయు దానిఁ దొఱఁగి తాఁ శ్చ బోవునట్టి
దశకు మరణ మన్నే రయ్యో శ్చ దనులతాంగి. 125
- క. జీవుఁడు జీర్ణశరీరము, బో విడిచి నవంబుఁ బొందఁ శ్చ బు ట్టనుపేరం
దా వెలయం దద్దశ జీ, వావలి వ ర్తించు నిటు గృతాగతిషర యై.
- వ. అనిన విని పార్వతి శర్వనితో బాలురు నచ్చుటకును వృద్ధులు పెద్దకాలంబు
బ్రదుకుటకును గారణం జేమి యనుడు నతండు. 127
- తే. మేను జీర్ణముగాఁ జేయుఁ శ్చ గాని మరణ
మొందఁ జేయదు విను కాల శ్చ మెందు నరుని
పూర్వకర్మంబు లాయువుఁ శ్చ బొదలఁ జేయ
నన్నముగఁ జేయ బ్రతుకును శ్చ జావుఁ గలుగు. 128
- వ. అని చెప్పిన నాయు వేమిటం బెరుగు నెద్దానం దఱుఁగు ననిన విని యమకు
నుమావతి యి ట్లనియె. 129
- ... శివుడు పాశ్చాతికి నాయురర్హిదిక్షయంబులకుఁ గారణంబులు నెప్పుట. ...—
- తే. ఓమయు నత్యంబుఁ గృపయు శ్చోచమును గురుల
ఫలనిభ క్తియు నాయువునబొలుపు నిచ్చు

నలుక బొంకు కూరత శుచితాపగమము
గురువిరోధ మాయువుఁ గడుఁ శ గుండ జేయు.

130

తే. తపమునను బ్రహ్మచర్యవ్రతమున హితమి
తాశనమున రసాయనాభ్యాసమునను
బెరుఁగు నాయు వాక్రియలపై శ నరుఁడు ప్రీతి
గలుగుటయుఁ బూర్వభవకృతకర్మఫలము.

131

క. తనలావున కధిక మును, పని సేయు ¹టయు క్తమును న్యవధ్యము నగుభో
జనములుహరించు నాయువు, వనిత యవియుఁ బూర్వకర్మవశతన కలుగున్. 132

వ. మఱియు నొక్కచిత్రమును సెప్పెద.

133

ఆ. సుకృతు లమరలోఁ కనుచిరవాసులు నిట
దిగి చిరాయువులును శ నగుదు రితరు
లతిచిరముగ నరకశ్రగతు లయి తుది నాము
వల్పు మగుమనుష్యు శ లగుట గలుగు.

134

క. నా విని భవాని పురుష, స్త్రీవిధములు రెండు గలవు శ త్రినయన వానక
జీవుఁడు వర్తించుతెఱఁగు, నీ వేర్పడఁ జెప్పవే యధనియెఁ గంసారీ.

135

వ. అనిన విని మహాదేవుండు మహీధరతనయ కి ట్లనియె.

136

క. తాత్త్వికము లైనపురుష, స్త్రీత్వంబులు లేవు పార్వతీ జీవున కా
తత్త్వమున కహంకృతిఁగ, ర్మిత్య మొలసి భావ్యవిభక్తమమొకొనుచుండున్. 137

వ. అని మఱియును.

138

ఆ. కర్మములకుఁ గర్త శ గాఁ డాత్ముఁ డతని న, త్వము రజస్సుఁ దమమునవారపితృ
కఫము లెట్లు మర్త్యకాయగతములగు, నట్ల పొందుఁ గర్తృలవియ చూవె. 139

తే. సత్యశౌచదయాదులు శ సాత్త్వికములు
రమణి లోభసంగాదులు శ రాజసంబు
లసృతహింసాపరత్వభయాలసత్వ
ధైర్యహానినిద్రాదులు శ తామసములు.

140

క. ఇవి నానాముఖములఁ బురు,షు వికారముఁ బొందఁ జేయునచుం బరఁగును హై
మవతీ కావున నర్వంబు వినుము గుణకృత్య మిట్టిరబోధం బొప్పన్.

141

తే. తన్ని సాత్త్విక రాజస శ తామసాత్ము
లైనవారలఁ బుణ్యలోకానుభవము
మనుజభావంబు నిరయప్రీతనముఁ బొందు
మోక్షలక్ష్మీ నిర్గుణునకు శ మునుఁగ మునరు.

142

వ. అని వెండియు.

143

- సీ. ఎట్టివి కర్మంబు శ్రుతివ నరులను, భాశుభసంప్రాప్తు శ్రుతి గాక
పరివృత్తియనునమేల్ వనశయుటయునుగల్గు, బలిభృత్యతలఁబట్టభర్తనముల
నొజ్జ శిష్యులఁ దర్శనోక్తుల వెజ్జ రో, గాన్తుల నానావిధభాషణముల
నలమటఁ బొందింతు శ్రుతివిధంబులచేత, లగ్నయు సుకృతంబు శ్రుతి ఫలించు
- ఆ. నని మఱియును జెప్పు శ్రుతిలేని యోజిత, మగు జగయుజంబునండజంబు
నువిద చోకు నెఱుంగునుద్భిజ్జములు స్వేద, జముల కదియుఁ జూపు శ్రుతివిధించు
- క. నరుడు జగయుజంబులలో, దరుణీ విను ముత్తముఁడు శ్రుతియు లేకున్నా
నరి నలఁడు బశువుఁ గావున, వశిష్ట మగునట్టివినికి శ్రుతి వలయు నగునకున్. 145
- క. ఇక దెఱుగు విను తమము శా, ర్వరమును దేహజము శార్వరము తేజస్సం
స్ఫురణమునఁ బాయు శ్రుతియునఁ, బరిహృతమగు దేహజంబునవర్వతపుత్రీ. 146
- ఆ. బ్రహ్మ యాతమంబుఁ శ్రుతి బాపుటకై తపో, వ్యాప్తిఁ బడసె శ్రుతిబునంగములును
గాన శార్వములు నశశార్వంబులును వానఁ, దెలిసికొనఁగ బుద్ధిశలఁక దేఱు. 147
- తే. శ్రుతికామాను లైనదుర్గుణము లెల్ల, వాయుహతి మేఘులంబునవాయుపగిది
శ్రుతియుచే బాయనరులలోఁగునలకరణి, శ్రుతియుతులు దేజరిల్లుదురతికయిల్లి.
- తే. శ్రుతిమనరునిఁబరిజ్ఞానమునునెఱియు, వానిసుకృతమృదునునననానఫలము
నిచ్చు నజ్ఞానినల్ల-ర్మమెంతయైన, నభుమగుఁగాన శ్రుతివంతుఁడగుటవలయు.
- వ. అని నిర్దేశించి సర్వేశ్వరితో నర్వజ్ఞుం డీ ట్లనియె. 150
- సీ. మృతిఁ బొంది వేగ జన్మించినఁ బూర్వదైహికములన్నియు బుద్ధి నెలయువాఁడు
జాతిన్మృతం దనఁ శ్రుతి జను నయ్యెఱుక పిద, వాఁడు గాఁగా జెనుననిత వినుము
పుట్టెఱుంగుట కత్మిబోధించుటగు నాస్తి, కుల మను జన్మంబుగలుగు తెఱుగు
జన్మిపోయినవారువచ్చియ త్తనువొంది, మెలఁగుటాకొక చోటఁగలిగియుండు
- తే. నట్టి తెఱుగు వెంగలు లైనశ్రుతియునిమాత
లొరులఁ జని కొనిపోయిన శ్రుతి గరుణతోడ
నమ్మహాత్ముండు మిడి పొ శ్రుతిన్న నరుగు
దెంచు అని నీ వెఱుంగు సంధియము లేదు. 151

... శ్రుతి పాఠ్యము కృష్ణాదులతెఱుం గెఱింగించుట. ...

- వ. అని తెలివిన గౌరి కల యనునది యేమి యెఱింగింపవే యనుటయునతండు. 152
- ఆ. స్వన్న మనఁగ నువ్వుజనముమనశ్చేష్ట, యనియుఁగాంచు మన మనగాగతములఁ
గాన కలలు నూచకము లగు భావిను, భాశుభోదయములకనియు జెప్పె. 153
- వ. చెప్పిన విని భవాని భవునితోడ. 154
- సీ. దైవంబో కర్మవర్తనము జనంబును, తాహంబో యనిన నశతండు దైవ
మోపికర్మంబు స్వయుట లేదు దైవనం, కలన ఫలం చిద్ముఁ శ్రుతి వినుము

- దేవి పూర్వకృతంబు ధైవనామకమునఁ, బరఁగు నప్పటిచేత ధైవపంబు
కృషివోలె నుండుఁ జార్జువగతి వర్షన, ద్వాయువులట్ల దైవప్రకార
తే. మెఱుఁగు ఖననమథనములకన్లు జలముఁ, జిచ్చుబుట్టు నమ్మెయి నరుచేప్త దైవ
యోగమున సిద్ధిబొందు నుగద్యోగరహితుఁ, డెత్తెఱంగునదైవసకృద్ధిబడయు.
- క. కావున నుద్యోగంబును, దైవంబును గారణములు ధైవమరసాఠీ
యేవిధమునఁ గర్మములఘ, లావా ప్తికి దీన సంశయము వలదు సుమీ. 156
- తే. అనిన నంబిక గర్భంబు ధైవ నాత్ముఁ డెట్లు, సొచ్చు ననవుడు నభవుఁడు సురతబీజ
రక్తదైవములే నూవె కారణము లాత్మ, గర్భసంవేశనమునకుఁగమలనయన.
- క. మాయారహితుఁ డహంకారాయ త్తలఁ జూవె పుట్టు ధైవను చెఱఁ బడి నా
నాయాసంబులఁ బడు నా, జ్ఞాయుతుఁ డై యాత్ముఁ డింత ధైవ చర్చింపు మదిన్. 158
- సీ. అని చెప్పి దైవరహస్యంబు వినిపింతు, విను మని పలికి యి ధైవ ట్లనియె శివుఁడు
దొల్లి మనుష్యులు ధైవ దొలుమేనికర్మంబు, లెఱుంగఁగఁ జూచుట ధైవ నెల్లవారు
మేలు సేయఁగ ననిశ్చయమలోకమున నధి, కం బగునందడి ధైవ గాఁగ మనుజు
లమరు లై చేర్చిననజఁడు వేల్పులసంక, టము వాయుటకు నుపాయము దలంచి
- తే. మానవుల కయ్యెఱుకకల్మిమాన్చి కామ, రోషముల నొలయించినకదోషకృతుల
వారు నరకాదినమ్మర్దకారు లగుడు, నదియుఁ గాదని చింతించి ధైవ యనువుగాంచి
- క. సరిగా నా రెండెడలకు, నరులు ననుట గోరి మనమునం గానమియుం
బరలోకవిధము శాస్త్రము, వెరవునఁ గనుటయు నొనర్చెవిధి వారలకున్. 160
- వ. అనినం బార్యతి పునర్జన్మంబు గలదు లే దనుసంశయంబుతోన పొట్టుపార లగు
దురు నరులు దాని తెఱంగు నిశ్చయింపవే యనుటయు నంధకారాతి యిట్లనియె:
- క. కలదో లేదో యనియెడు, తలపోతయ కాని నిశ్చితము గాదు సురా
దులకుఁ బునర్జన్మంబున, కలిమియు లేమియును నరులు ధైవ గానమి ధప్పే. 162
- క. కల దది యూరక కావఁగ, నలవియె శ్రుతివాక్యసమిత్తయర్థంబులపై
నిలిచిన శ్రద్ధం గ్రహమునఁ, దెలి వొందినఁ గాక యెట్టిధీమంతులకున్. 163
- వ. అనిన విని గారి గంగాధరున కి ట్లనియె. 164
- క. మృతు లైనవారలు నిరా, కృతు లై యుండుదురు వారిఁ ధైవ గీనాశభట
ప్రతి గొని చనుట యాపితృ, పతి శాసించు టవి యెట్టిభంగులు దేవా. 165
- వ. అని యడిగిన నదేవుం డి ట్లనియె. 166
- సీ. తటి యైన మనుజులఁ ధైవ దనువులు విడిపించి, మాయాశరీరసమన్వితముగ
నొనరించి దూతలు ధైవ గొని పోదు రందును, ధర్మవర్తల సుగంధంబు మృదువు
నైనమార్గమున ముగధ్యపువారి నిర్బాధ, నరణి బాపాత్ములఁ ధైవ బరునఁదపము
ముఱికియుఁ గలపథంబున నడపింతు రి, ప్పురుసునఁ జని పితృపతికిఁ జూప
- త. నరఁడు పుణ్యలోకగతియును మానవ, త్వంబు ఘోరనరకభావమును వి

- ధించి పుచ్చు వారిఁ గ దెలిచి మన్నించి భర్జించి వరుసతోడఁ గ జగురుఁబోఁడి.
వ. అని చెప్పిన నగేంద్రతనయ చంద్రశేఖరునితోడ. 168
- క. నరకం బెట్టి కల్మష, కర లక జముఁ డెట్టిభంగిఁ గ గాఢియఁ బెట్టుక
వరదా చెప్ప మనుడు న, స్ఫురహరుఁ డిట్లనియె వృష్టిపుంగవ శ్రీతిన్. 169
- సీ. రారవం బనఁగ ధర్మరాథలిక్రింద మ, హారారవం బన గ నపుల దాని
కావల విను కంటకకావనం బన నుండుఁ, గ్రమవృత్తి బేర్పు నుకృతములు గలిగి
యగ్నికుండంబు నా గ నట పంచకవృంబు, నాఁ గల విట్లున్నరకతలము
లైదండుఁ బాపక్రియాతారతమ్యంబు, లూపించి యంతకుంఠదునుపఁ బనుచుఁ
తే. దగినయెడలఁ బాపాత్ములఁ గ దద్బటాలి
దహవక రనబంధనకాడనములఁ
బలువ వారలఁ గుక్కలఁ గ గఱచుఁ గ్రిములు
దొలుచు గ్రద్దలు నొప్పించుఁ దుండనిహతి. 170
- వ. మఱియును యమదూతవ్రాతంబు నానావిధవేదనలం బెట్టి దంపించుచుండు. 171
- ఉ. అమృతఁ బాపముల్ వొలియునంతకు దుఃఖము లంది కీటజ
స్వములఁ బట్టియోనులఁ గ్రమంబునఁ బొంది మృగత్వమానుష
త్వముల నోలిఁ బొందుదురు గ వా రిను మెంతయుఁ గ్రాగి కల్మష
త్వము దొంగుమాడ్చి నవతామరస ప్రతిమాసలోచనా. 172
- వ. అనిన విని పార్వతి పాపంబు లనునవి యెట్టివి యెఱింగింపవేయనుటయు నీకానుం
డి ట్లనియె. 173
- యి క్రింద పార్వతి మానసానిక కాయకము లనుభవింపపాపము లెట్లుండు. —
- సీ. మా విని క్రివిధముల్ గ మానసవాదిక, కాయకంబులఁ బాలకంబు లందుఁ
బరధనాచార్యులపాపామోక్షధ, క్షేద్యముఖములు గ మానసంబు
లవృతదారుణభాష్యగాదులు వాదిక, ములు వధంబును బంధమును నభివ్య
భిషింబును నవ్యభామారతము మద్య, పానంబు మొదలై నకపాపకృతులు
తే. కాయకంబులు విను మధికం బవేయ
పాప మది దుష్కృతంబులలోన నెల్లఁ
బాపమున నిందతో వచ్చుఁ గ బ్రాణగొడ్డ
ములును జేటులు నరకాభి గ మునుండుటలున. 174
- క. లోకము నిష్కర్మాన, త్యాగంబు మై చెడదె సర్వనావలి మధుపా
నాకాంక్ష దొడుగి కన్న న, గాకల్పా యేమి సేయ గ దక్కిదు వరున్. 175
- క. కావన నేధమున నుర, నేవింపక యుదుగు టొప్పుఁ గ తెలువ నకలవ
వ్వాదలకి దానఁ గీర్తి శ్రీ వైభవపుణ్యగతులు గ నేర్చికొన నగున్. 176
- క. అన విని యింటికి నుక్మతిము, లనునవి యెట్టి వని యడుగ గ నదేవికి ని

ట్లనియెం జంబ్రార్థధరుం, డనుమోదోల్లాసి యగుచు య నంబుజనాభా. 177

తే. బౌపరమికాభిధానంబు య నంబుజాక్షి

నిరుపకరణాఖ్యమును సోపకరణనామ

కంబు నయి లోకమున సుకృతంబు పరంగు

ద్రివిధముల వానిఁ దగ వివర్ణింతు వినుము.

178

సీ. బౌపరమిక మనునది పావవర్జన, మకట కానంగ నేర య రజ్జజనులు

యత్నంబువలదు 'వ్యాయంబేమియునులేదు, పరలోకభీతి బాధవముల దోహది

నంతన సుగతిసాధ్యం బొడంగూడెను, నదియు నాత్మాభీన య మట్టిదాని

సుకరత్వ మెఱుంగక య చొత్తురు నరకంబు, వెరవరుల శ్రుతముననవృద్ధయోగ

తే. మునను ధృతిఃస్మి నింద్రియవినిమయమున

నది దమకుఁ గలిగింతురు యమ మనంగఁ

బరంగు నది దాన నాకంబుఁ య బడయ వచ్చు

ననినఁ జెప్పంగ నేల ధర్మాభియుక్తి.

179

ఆ. నిరుపకరణమనంగఁ య బరగు శౌచంబు సత్యంబు శాంతి దాంతి యార్జవంబు

వ్రతనిరూఢి సముపశ్చవానంబు బ్రహ్మచర్యంబుకల్పినియమ్రమంశ్రుదాని. 180

సీ. అభ్యంతరంబుబ్రాహ్మ్యముననంగ శౌచ, మిరుదెఱుంగై యుండుకృపాదయసుకృత

మాభ్యంతరము విను య మాహారశుద్ధియు, నంగశోధనము బ్రాహ్మ్యంబు సత్య

మన్నది గన్నది య విన్నది యున్నయో, పున నుక్త మగుట యంతభోజవదన

శాంతి బుద్ధింద్రియసన్నివారణ దాంతి, కర్మేంద్రియముల యోగ్యప్రవృత్తి

తే. యార్జవము కుటిలుఁడు గామి యగు వ్రతంబు

మంచివని పూని నడపుట యంచితోప

వాన మతననిగ్రహ మపశవద్య మైన

బ్రహ్మచర్యంబు కామునిరబారి బడమి.

181

ఆ. నాతి తీర్థసేవకంబును నియమవి, శేష మగుట దానిఁ య జెప్ప వలయు

సకలవదులఁ తీర్థసంజ్ఞలు గల వల్లి, కరుగునట్టి విచ్చు య నధికఫలము. 182

తే. వానియందును మునిపద్యమావనీయ, దేశములు నల్లిసంయోగ దేశములును

దెలియు మన్యోన్యసంగమర దేశములును, బరమతీర్థంబు లగుఁ బద్మకవత్రనయన.

క. వనధి మహాతీర్థం బం,దును సంయమివరులచేతఁ య దొల్లి ప్రియమునం

గొనియాడఁబడినచోటులు, విను ము త్రమతీర్థములు విశ్వేశాభరణ.

184

క. వెలి శుచి యై మఱి తీర్థం,బులు సొచ్చుట మేలు నియమములు దీర్చితగ్

వెలలినయెడ దేవార్చన,ములు విప్రార్చన లవశ్యమును గృత్యంబుల.

185

క. చేరువతీర్థముకంటెను, దూరపుఁదీర్థంబు మేలు య తోయజవదనా

- శారీరాయానము త, త్కారణ మై వేదవాక్యగతి యిట్లుండున్. 186
- క. విను సోపకరణ మనునది, ధనధాన్యాదికసమగ్రతను గృహమేధుల్
గొనియూ తెఱఁగు దానంబున వైదిక ప్రైతృకాదికృణ్యక్రియలన్. 187
- సీ. న్యాయార్జితం బైననయర్థంబు వేదవి, త్వము శాంతి మొదలగునవగుణములు
గలవస్తునకుఁ బుణ్యకాలపావనదేశ, కలితంబుగా భక్తి కలిగి యిగి
మేలిదానము శక్తి కలిగియుట శక్తికే, దగుట దానికిఁ గడుఁదగమి యుత్త
మము మధ్యమము సభ్యమము నగు దానివి, ధానంబు విను మిట్లు క దైవికంబు
తే. బైతృకంబును లోనైననవనులఁ దాను, వేద-సేయువస్తువుఁ గొనునవిప్రుకోర్కె
కనుగొనిం బునదియునునధినిచ్చుటధికతర మైనఫలమిచ్చునంబుజాక్షి. 188
- తే. చేయు పెంతియూమేలైనఁ క జేసి పిదప, వగచినట్టిదానము దనుఁ బొగడికొన్న
దానవిధి నిష్ఫలంబులు క గాన రెండు, నుడుగుదాత మహాఫల కమొందఁగొంచు
వ. అనుచును దాక్షిణ్యదాతవృంబు లెయ్యవి సెప్ప మనిన భవుం డిట్లనియె.
- ... కవుండు పార్వతికి దానఫలవిశేషంబుల నెఱిగించుట. ...
- సీ. అన్నంబుఁ దోయంబు క సఖిజంతువులకుఁ, బ్రాణముల్ గాన యశ్వరమవస్తు
వుల మేలు దాతవ్యములలోన నెల్లను, సతిభుల కవి యిచ్చు క టమరలోక
చిరమహాసౌఖ్యంబుఁకజేయుఁ గాంచన మగ్ని, యగుట నద్దాన మృత్యుతపావ
నము సర్వకామప్రదము గోవు సద్విప్రు, నకు నీగి తద్రోమృనికరసంఖ్య
- ఆ. వరుస నాకలోకనానంబు గావించు, నందుఁ గపిల నిచ్చునాతఁ డిరువ
దొక్కతరమువారి క నూర్ధ్వలోకమునకు, ననుప జాలు వికచ్రవనజవదన. 191
- క. విను భూమిదానకర్తకు, నవిమిషలోకమున నిలువ క నగు సౌఖ్యంబుల్
దనరుచు నుండఁగ నెఱింగె, పున భూమి గలంతకాలమును గిరితనయా. 192
- ఆ. భూమి సఖిల మగువిభూతివిశేషజా,తంబు గలుగుఁ గాన క తత్ప్రేమాన
మెల్లవస్తువులును క నిచ్చినయిట్లగు, దానఁ బోనిపాపకరమము లేదు. 193
- క. అతివా కన్నియ నిచ్చినఁ, చిత్తవతి ముద మందు సురలుఁబ్రీతులగుదు రం
చితగతి కర్తకు దొరకును, సతితేజస్వీయశస్క క మగు నబ్బవమున్. 194
- తే. విద్య యిచ్చుటసత్సత్త్రవిషయ మైన, నవ్యయానందపదముఁ జేరయంగఁజాలు
దగఁగదక్షిణయిచ్చి పేదలకువిద్య, యానియోగించుటయుఁదత్సమానకృతియ.
- సీ. తిలరాశి యిచ్చినఁ క గలుగు నగ్నిప్రో మ, ఫలము వాసోదానకఫలము చిరత
రాయువు గొడు గీగి క యఖిలపీడలఁ బాపు, దానదానీజనదానమహిమ
కర్మవిమోక్షంబుఁ గలిగించు దీపదా, నముఫల మాత్మాత్రివిమలభావ
మంబుప్రవాహంబు క నధిగమింపఁగఁ జేతఁ, నిఖిలవ్యసనముల క నిస్తరింపఁ
- ఆ. జేయుఁ దెరువు లెప్పు క సేయుట సంతాన, మిచ్చు నౌషధంబు క నిచ్చు పెల్ల
తెవులుఁ బాపుసాదుఁడెరువరి కునికిప,ట్టానఁగుటానఁగుదనుసుఖోదయములు.

- వ. అనిన విని యజ్ఞంబులెఱుఁగెఱింగింపవే యని పార్వతి స్త్రాంతించినం బరమేశ్వరుం సి ట్లనియె. 197
- సీ. విను మింతి నైదికంబును లోకంబును, నన రెండుదెఱుఁగులయజ్ఞవిధులు
వర్ణయోగ్యావ్యవహరించితన, ధాన్యమిత గొని దేవతలకు: దృష్టి
యగునట్లుగా ఋత్విగర్చన మొప్పఁగాఁ, గావించుచది నైదికంబు దేవ
తలకు మహాత్మ్యవంబులుసేయుటయు గీత, వాన్యవృత్తము లనవద్యములుగ
- ఆ. సంఘటింపుటయును న సద్గంధమూర్ధన, శక్రశిఖోద్భవభద్ర్యములు న
మాదరంబుతో నెవేరించుటయు లోక, కంబు రెండు నమరగణహితములు. 198
- తే. ధర్మములు దానములును సద్యోతచయము
సద్యశములు గావు వినుము యజ్ఞమున కరయ
యజ్ఞకర్త లోకోత్తరుం న డతని కచ్చు
టతనిచేఁ గొను టధికపుణ్యములు చెలువ. 199
- ఉ. మానస కృత్యముల్ సురసమాజ మెఱుంగఁగఁ జాలు: గావునన్
మానస మిక్కడనిఁ జన న మంచిగఁ జేసిరయేని యజ్ఞమున్
దానము నాది యైనసుకృతంబులు లగ్గ ఫలింప నీమ తే
ధ్యానపరత్వపూరితసుకృతంబులకున్ ఫల మిచ్చు మెచ్చునున్. 200
- క. అని చెప్పిన హిమవద్గిరి, తనయ త్రిపురనైతోడ న దైవికవిధు తే
వినఁ గని సంతోషించితి, వినిపింపుము పైతృకంబునిభము వృషాంకా. 201
- సీ. అనిన నాసర్వజ్ఞుఁ న డదేవి కి ట్లను, గయ కరుణేత్రంబు న గంగ యాది
యగుపుణ్యదేశంబు న లతిఫలదంబులు, మాఘభాద్ర పదాఖ్యమాసములు బ
హుళపక్ష మపరాహ్లా న ముగ్ధులి యమవన, ¹తేరసి నవమాద్యృతిధులుఁ దృప్తి
చిత్తదేవతల కిచ్చుఁ న గుతపదాహిత్రతి, లలు నితాంతవత్సములు పితృకి
- తే. యలకు శౌచ మస్రోధ మనవ్యగ్రభావ, మర్హములు శుక్లపక్ష పూర్వాష్టయ్యుగ్ర
దివసజన్మదినములు నిర్గదితము లాజ్య, ముద్గపాయసా పూషముల్ న ముఖ్యకోటి.
- క. శ్రోత్రియు లరోగు లవికల, గాత్రులు పాత్రములు పైతృకములకు నచ్చా
రిత్రత్వము ముఖ్యంబు న, గాత్ర మృతక శత్రునన్యకులుఁ గొన రతివా. 203
- ఆ. గంధపుష్పమాలికాధూపదీపవ, స్త్రముల సర్ప లిచ్చి న తగఁగ భోజ
నములు నిర్వహించి న క్రమవృత్తిబిండ ప్ర, దానవిధి యొనర్చుటను మెత్తు.
- వ. అని యెఱింగించిన మేనకాత్మజ మృదునితో ని ట్లనియె. 205
- క. మృతిఁ బొంది పునర్జన్మము, నతర్క్యగుణ జంతుకోటి న యప్పుడ పొందుం
చిత్తపూజన మని యెవ్వరి, కితవుగఁ జేయుదురు దీని న నెఱింగింపు శివా. 206
- ఆ. అనుడు నచట నున్నరమునిజను లెల్లను, నతమాజ నాత్మఁ న బొగడి యభవుఁ

శిష్యులు భ్రమంబు క నేర్పక విరువేళ్ళు, గదుర నుండి కట్టకు కంపదమన. 207
సీ. అంబిక కిట్లను క హేతుఁడు పుడఁపించె, దునునది పొంది గుహ్యతమమువినము
దివిజుల్లుల పిన్నదేవతలును దేవభృంగి ముత్తరదీక్ష క పితృచయంబు
దక్షిణాశ నుండఁ క దత్తుడనెంబలు, వసున హవ్యతగ్వంబు లంపు
సచ్చివవాచ క శ్రావణు సేయఁగా, నాపితృసంఘంబు క హన్ష మొంది
తే. యాయవును శ్రీ యుగీర్తియునాదియై, యైహికంబులును గతియునాదరమునఁ
గర్త కొన. గు సురాసుర క గడువయత్తి, తపిలకును బూజనియంబు సితృగణంబు.

వ. అని నిశ్చేశించి వెండియు. 209

క. తమతమసారములకుఁగఁగ, గమలాక్షి చేయుదానకల్పలవిశే
షము నొక్కరూప యగుఁ ద, తప్రమాణరూపణము సేసి క పలికెదఁ దెలియక.

క. విను మొకకుంచెఁబుధాన్యము, దిన కాయతి కిట్లనతఁడు క వాని నొనఁగినన్
ధనకోటి గల్లువాఁ డ, డన మొనగిన నొక్కరూప క తత్తత్ఫలముల్. 211

క. పరుషత్వము లే కంఠక్షిరణంబున శుద్ధి సాలఁ క గలిగి ప్రియము పొం
పిరివోవఁ జేత దానము, పరమోత్కృష్టంబు పద్యకవత్త నిభాక్షి. 212

క. అని చెప్పి కొన్ని ధర్మము, లనఘా యెఱింగింతు నీకు క నవధానముతో
విను మని పలికి శివుం కిట్లను విశదము గాఁగఁ గూర్చి క యంబుజనాథా. 213

చ. తెప్పలు గొన్నవారి కవి క దీటుట కావధ మీగి దుర్గతుల్
దవులుజనాలిఁ బ్రోవు సువ్యథంబుగఁ దైరికకోటి నన్ను బాం
ధవరహితత్వదీనశవధాహము దుఃఖతు లైనవారిఁ దే
ర్ప వెరవు నోర్పుఁ గల్మియును క బ్రస్తుతి కెక్కినమేటి ధర్మముల్. 214

వ. అని పలికఁ బార్వతీదేవి పరమప్రియంబు నొంది. 215

... శ్రుతుడు పార్వతికి ధర్మవిశేషంబుల తెలుం గెఱింగించుట. ...

సీ. ధర్మంబు నానావిధంబులఁబరఁగు నం, క్రవి యెఱింగింపవేరయనును హరుఁడు
విరతంబు లగుఁపుత్రిస్మృతులచేఁ జెప్పఁగాఁ, బడిన తెఱంగులు క పడఁతి వినుము
జాతిధర్మములు దేశభేదధర్మములుఁ గులధర్మంబులును గణధర్మములును
గాయంబువికృతులఁ క గాలవర్యయముల, వచ్చునావద్ధర్మకవర్తనములు

ఆ. గాఁగ నిట్లు ధర్మగతు లైదు గల వని, చెప్పుటయును గౌర క శివునితోడఁ
బుణ్యలోక కలితభోగంబు లెట్లుండు, వనిన నిట్లు లనియె క హరుఁడు కృష్ణ. 216

సీ. ఎల్ల భువ్మంబులు క నెక్కాలమును దద్ద, విలసిల్లుఁ గల్పకకృష్ణజనిత
మనులేప మాహార క మమృత మంబరములు, నిత్యామలినములు నిరుపమాన
భంగి దీప్తంబు లాభరణముల్ వాన ర, మించుచు నన్యోన్యమిత్త భావ
మొప్పంగ మేనులయొప్పును మనముల, మార్దవంబును గుణమాన్యతలును
తే. గలిగి పురుషులుఁగాంతలుఁ క గామహర్ష, లీల లెవఁగఁ గ్రోధాదులులేక రుజము

జరయు నెఱుంగక నలఁ జరింగుతురు దివంబు, నందు సంతతఁగ్గూర్చానంద మొంద
వ. అనిన విని హైమవతి సుగతిహ్నుఁగులకుం జనం గలవాఁరిం జూచి వీ లట్టివా రని
నిశ్చయంప వచ్చుట కామి యెఱింగింపు మనవును మృతండు విను మని
యిట్లనియె. 218

చ. జనులకుఁ గీడు రోయక యభవము ధర్మరతిం జరించిన
జ్ఞనగురువూ - నాబులును శ్రవణహితోక్తులు దీనపోషణం
బును నతిధిప్రియత్వమును శ్రభూరిదయాద్వితీయం గలట్టివా
రనిమిషలోకాము లని శ్రయాత్మ నెఱుంగుచు మేనకాత్మజా 219

చ. పరుసనివల్కు బొంకు లగుపల్కులు నన్యధనాభిలాషముగ
బరవనితావిలోలతయు శ్రబాంధవనజ్ఞనవిప్రియంబు దు
శ్చరితులతోఁగిప్రైప్తియును శ్రసంతతధర్మరతాధ్యనాయయం
గరినిధయాన ఘోరసర్వకంబున కేఁగెడివారిచిహ్నముల్. 220

క. అని చెప్పిన విని హిమగిరి, తనయ వృషధ్వజనితోడ శ్రధర్మంబులు పె
క్కనుపమమూర్తీ పరమం, బనఁ జాలెఁడధర్మ మెద్ది శ్రయన్నిటిలోనన్. 221

వ. చెప్పు మనిన నప్పరమేశ్వరుం డిట్లనియె. 222

క. రమణీ వర్ణత్రయధర్మము లిచ్చు సుఖమాలు దూఱుమయము లచిరముల్
గమనాగమకరములు ని, త్యమహాసౌఖ్యంబు మోక్షధర్మం బిచ్చున్. 223

సీ. కావున విను త్రివర్ణంబుకంటెను మేలు, దలపోయ మోక్షంబు శ్రదానిఁ బడయు
తెఱుఁ గెఱింగించెడిఁ శ్రదెఱుఁ గృహస్థధర్మంబున నిల్చి ఋణంబు లెల్ల
బాచి వనమునకుఁ శ్రబరమశాంతత నేగి, సద్గురుముఖమున శ్రసాంఖ్యయోగ
విదుఁ డగునది పంచరవింశతి జ్ఞానంబు, సాంఖ్యంబు ధర్మనిశ్చలత యోగ

తే. మానమాచారయుగళ మేకకాధికరణ, మస్థలితముగ మది నది శ్రయలవరించి
ధ్యానపరుఁ డయి శీతోష్ణహర్షశోక, ముఖము లగవివిధద్వంద్వములఁ దొఱంగి.

ఉ. శౌచము బ్రహ్మచర్యమును శ్రశాంతియు లఘుశనంబు నై యశం
జూచుచు సంతరాత్మనెడ శ్రసాచ్చినవిఘ్నవిశేషమున్ ధృతిం
ద్రోచుచు భక్తియుక్తికి గురుండు ప్రమోదమయుండు గాఁగఁ ద
ద్గోచరతం జరింపఁగ న్యకుంతితమోక్షసుఖంబు సొప్పకన్. 225

తే. అది సదాఖ్యాచకలన నశ్రత్యంతనిర్మలంబు నవ్యయమును నచరలంబు ఘనము
నై జరావ్యాధిమరణభగ్నాదిదుఃఖ, బహుళసంసారచక్రంబుఁ బాప నేర్పు. 226

వ. అని యుపదేశించి వెండియు. 227

క. విను సంసారమునకు విను, వనిమర్త్యుండు శోకమోహావశగతుఁ డై మో
క్షనిరూఢిఁ బడయనేరఁడు, మనము విరక్తముగ విసివిరమణిముక్తిగనున్. 228

వ. అట్టిదశ చింతావివర్జనంబునను భూతాస్థితత్వపరిజ్ఞానంబునను దృష్టారాహిత్యం

బువను గాని కలుగకు గావున వానిభంగులు స్త్రీకటించెన.

సీ. ధనములు సేసిన బాంధవపులు చచ్చిన దక్షిణములగుగుణములకయందు మనసు
వెట్టియున్నది క యెట్లు వెగదిన, దాపంబు వొందుట క దక్క నొండు
గలుగునే సుఖము దుఃఖంబును కోకివ, యవి మాన్చి వచ్చును కనరుగుచుండు
కేవలసుఖము లేక దావా వున నైన, కేటు వృశ్యములు క స్థిగ మగుట

తే. మున్నకేయున్న వెగదిన మన జరింప, దరయఁ గీడు నరిగ్రహముది సమగ్ర
మైనతంకు పొద్దిమాల్చివచ్చు తాన, తనకు బంధంబు గావించి కౌనులతాంగి.

ఆ. విను ధనాక్షనంబు క ధనరక్షణంబు ధనవ్యయంబు ధనవికనాశనముఁ బ్ర
గాభద్రాభిములు క గావున దుఃఖభా, జనము ధనము గాల్పుమనంగవలయు.

క. రమణీ తృప్తానమకుఁ, భిమును బరిత్యాగనమసుఖముఁ గలవే కా
యము ముడిసిన ముడియకు ప్రాణము గొనిపోజాలుతెల్లలనం జనుదృష్టన్.

క. కామములు భోగములఁ దెగు, నే మెలఁతుక కేత నాటుకనే చిచ్చు ధృతిం
గామములఁ దొలుగుసౌఖ్యము, కేమెయిసౌఖ్యములుఁ బోలుకనే యరయంగన్.

క. విచ్చలవిడి నింద్రియముల, నెచ్చటి కైనను జనంగ క నిచ్చిన నరకం
బచ్చువటుచుఁ గుదియించిన, దెచ్చు సుగతి నడన కది నశ్చిమాళిమణి. 234

తే. కామనమున నతితృప్తుఁ క డై మనుష్యుఁ, డృతృప్తాపరితాంతరంగు డైన
గొఱియ నడవిలో నెత్తెకకొలుపులియు, బోలె వృశ్యవాతనిఁ గొనిపోవుదేవి.

వ. అని పలికి జరామృత్యువులఁ గ్రోవం జాలుమే తెయ్యది యంటునిఁ జెప్పెద
నాకర్ణింపు మనుషలుకు పలికి యిట్లనియె. 236

తే. ధనములునుదానములుఁదపోధనము వాజి, వేయరాజనూయంబులు క వేయనోపి
చేయుటలుగావుమోక్షదశస్థిత్య మొకడ మంద జరకుమృత్యువునకునిందువదన.

తే. జాములును దివసములు మౌనములు నేర్చు
నైనకాల మాయువుఁ గొని క యరుగు చుండు
నెల్లి నేయుపహలు నేడ క యింతి మా పా
నర్పువని రేపచేయుట క నామతంబు 238

తే. మేలు గడు వేగ చేయరుకాలపాశ, బద్ధు లై యేమటుటఁజేసి పడఁతి మనుజు
లింత యెటుఁగుటనంసారమెడలఁద్రోచు, నట్టివిసువుటఁ బుట్టిచుకనది హితంబు.

వ. ఇవిధంబున. 240

క. ఈతెరువు లాదరింపఁగ, కేతోగతికిని విమర్శసిద్ధి యొకవుఁ ద
జ్ఞాతవిరక్తియు ముక్తికి, నాతెరువ సమీపవర్తి క యచలేంద్రసుతా. 241

క. వైరాగ్యంబు ప్రశాంతికి, గారణము ప్రశాంతి ముక్తి క గను మోక్షానం
దారాము జరామృత్యువు, తేయావునఁ జేర నేర క విద్యచరిత్రా. 242

క. అని చెప్పి మఱియు శివుఁ డి, ట్లను హిమగిరిసుతకు సాంఖ్యమమలినహృదయా

విక వివరించెద సంస్కృతి, యనురోగంబునకు వైద్యమది యరయంగన్. 243

— శ్లోకము పాద్యతికి సాంఖ్యప్రకారంబు చెలువుట. —

ఆ. జ్ఞానమున విముక్తికై సాంఖ్యులు వడయుదు, రరసి చూడఁగా నిరర్థకంబు
ఘోరతరము సంస్కృత శారీర మైనత, పంబు బంచవింశతభజన మూఁది. 244

నీ ప్రకృతి కన్యకనామకమను గల నందు, మహాదహికారత్యన్మాత్రలును మ
నమునిం ద్రియములు భూతములు జ్యములుగా, నోలిన యరువది నాలుగయ్యె
బంచవింశకతత్వభావితక్షేత్ర మా, తత్త్వసంతానంబు క సత్త్వమును ర
జస్సుఁ దమస్సు నాశ్మజనునిజగుణములఁ, ప్రకృతి వాఁ గరణరూపములు గాఁగఁ

ఆ. గొని నృజించు లోకకోటి నయ్యవ్యక్త, మణువు నిత్య మేక క మక్రియం బ
హేతుకంబు చక్షురదాదల క గ్రాహ్య, మది ప్రధాన మనఁగకనతిశయిల్లు. 245

తే. సాంఖ్యతుష్టిప్రకాశమల్ క సత్త్వికములు
మోదభేదాదికద్వంద్వములు లతాంగి
రాజసము లప్రకాశసంకరాగమోహ
ములును దండ్రయఁ దామనములుగ నెఱుగు. 246

క. ధృతివిజ్ఞానశృద్ధలు, నతివ యపమ్నాహమును క్షయయు హర్షము నం
చితన త్వవృద్ధిఁ బరివర్ధితంబు లగు సత్త్వ మరుగఁ క దెరలుం దాదున్. 247

తే. ప్రధానభావమానృత్య ద్రోహచింత, తాపములకు రజోభివ్యర్ధనము వృద్ధిఁ
జేయు వానికి నెల్ల సంకీర్ణభావ, మావహిల్లు రజఃక్షయ క మావహిల్లు. 248

తే. సంశయంబు విషాదంబుకడత నిద్ర, విసు తమస్సు వర్ధింపఁగాఁబెనువు నొందు
నది విహీనతఁ బొందిన క నవియు హీన, భావ మొందు వికస్వరూపవృత్తనయన. 249

నీ. ఒక్కఁ డొక్కనిచేత నెక్కుఁచుడఱుఁగుచు, ద్రిగుణంబులును బ్రవర్తించు వీన
జనితంబు లగు ప్రీతికసంతాపమోహాదు, లాదవినఁ దత్తద్గుణోదయములఁ
గని యుపేక్షించుచు క మనము నూనఁగనీమి; కార్యంబు ధర్మార్థకామములకు
నమరమనువ్యతిరేకగననములకు, మూలముల్ సత్త్వాదు క లోలి నెఱుఁగు

తే. బుద్ధి యనఁగ మహత్తత్త్వమునకు నామ
మది వివేకవిజ్ఞానచిహ్నంబు భూత
జని యహంకారమునకు లక్షణ మహంక
రణము దొఱఁగుట మోక్షకారణము దేవి. 250

ఆ. అన్నియింద్రియములకడరింప మగుడఁ జే, యంగ మనసు సామ్యనవియు నదియు
భూతతద్వికారములును దేహము తదన్యండు దానఁ బరగియుండు దేహి. 251

క. విను దేహియు దేహము వే, ఆనునిశ్చయదృష్టి గల్గునాతఁడు సాక్షా
మనసు మగిడింప నది నిర్మలస్కలఁ బొనర్చి మోక్షమార్గముఁ జూపున్. 252

ప. అప్పుడు ప్రకృతిందొఱంగి పంచవింశకుండు వెలుంగు నాతత్త్వంబు పరమహంసుం

- డనం బరంగుఁ దద్విజ్ఞానంబుకాంతిసాధ్యంబునుబరమకాంతిప్రదంబు నైయుండు.
 మ. రసగంధాదిగునాలిలేదు నవికాంతమున నర్జునం
 చంద్రాత్మ నక్షాత్వభంగిని మహాత్మ్యస్ఫూర్తిఁ జక్షుఃప్రభృ
 త్యవహరింప. దేవజ్ఞులరమాత్యాభ్యుంబు వక్షింశకం
 బు నమత్వంబును నాచుకాంతం దతివా శ పాండుఁ విమోక్షితిన్. 254
- వ. ఇది కపిలాదిపరమర్షి సేవితంబైనసాంఖ్యసర్వంబు యోగ ప్రకారంబు వివరించెద.
 నీ. విను మింద్రియములననుసరించి బుద్ధియు, నాత్మంబు నొక్కటియునుటఁగాన్పు
 యోగవేదాన శ ముగ్ధులి యగ్నిన, మారాధనంబును శ నధికవాగ్వి
 వర్ణనంబును సత్త్వవత్త్వంబు దానాధ్య, యనములు శౌచాత్మ్యములఁబావ
 ములఁబాల్పఁబావవిద్యుక్తులైనుజియోగ, మాచరింపంగయోగ్యుడగునరుండు
 తే. మనసు వట్టుట మాన్యమునగుచు దాని
 కామిషము గలగాని శ శట్టట్లు సుచియు
 నజనమును నగుచోట మృతద్వాపనమునఁ
 గాయమున కార్జవముభంగిఁ శ గలుగ నుండి. 256
- క. మనమున నైదింద్రియములు, నునిచి మనం బాత్మ వల్ల శ నొడిగింపంగ నె
 ఱ్కొని ప్రాణంబు నపానం, బును వశ్యత నిలుచు యోగ్యముననిధికి నై. 257
- తే. అపహితుం డయి తద్దత శ యనుభవించు, గా నపానమిత్రప్రాణశ్శక్తికి మూర్ధ
 మతివ యమ్యై నిలవగునతఁడచూచె, జీవుఁడనఁ బరమాత్మంబునానెలుంగు.
 వ. అని వెండియు. 259
- ఉ. ప్రాణు నపానంబును నపాననిఁ బ్రాణునియందు నిల్పి ని
 యోగము గోరి చిత్తము విరమించుఁ బట్టంగఁ బ్రాణసంయమా
 జీగత దేహమధ్యశ్శక్తిః శ జన్మగఁ దత్త్రియ మొంది మూర్ధపా
 ర్గితఁ గోర్కె నల్పు నపరమ్యునిదద్దతుఁ డైవయోగికిన్. 260
- వ. అని చెప్పి వెండియు. 261
- చ. అలసతయోగ విచిత్రతయు శ సత్యకేనాదరణంబు రోగముం
 గలయును లోభమున్ భయముఁ శ గామముఁ శ్రోధము కాల్యమున్ విరో
 ధులు విను యోగసేవకు నగదుష్టతఁ జెచ్చిన యోగ మిచ్చు
 ధు లెనిమిదింట నప్రతిహతంబు డయి యోగి చరించు నెల్లదగ 262
- ఆ. విక్రమేచ్ఛ నిక్రమిగ్రహించుటయును, గోలఁది మీటుకుడుపుఁగునునమియును
 యోగి శౌచ్య వరఁడుగయుక్తవర్తనుడైన నువిద దుఃఖహారియోగ మొందు.
 వ. ఇట్టివి యోగధర్మం బనిన నంబిర సాంఖ్యయోగశ్రవణంబునఁ బరిజ్ఞాతపర
 మార్థ నైతి భవవీయసాముజ్యంబుభక్తు లెట్టివరిచర్యం బడయును రెటింగింపనే
 యని యిదిగవ మృదుంబు మృదాని కిట్లనియె. 264

అథ శివుడు పార్వతికి నాత్మసాయుజ్యవాప్తిసాధనములు చెబుచుట. అథ-

- క. విను మువిచింత్యుండ సురలకు, మునులకునేనియును యోగ్యమునుసాంఖ్యమునా
యొనరించినయవి యీశుండ, ననాతనుండ నవ్యయుండ నస త్యాత్ముండన్. 265
- క. ఏను బ్రసన్నుండ నైవం, గానిది లే దర్చకులకుఁ శ గావున మల్సీ)
ధ్యానస్తుతివందనముఖ, నానాభజనముల వలయు శ నైష్ఠికత శివా. 266
- ఆ. నాలుగాశ్రమముల శ నలువురు విప్రుల, కలివ పాశుపతమృహావ్రతంబు
తెఱుగు లేను దొల్లి శ దెలిపితి శిష్యప్ర, శిష్యనరణి నది ప్రసన్న మయ్యె. 267
- క. మంగళరక్షాశుచితా, లింగార్చనయోగ్యతలు ఫలించుటకై భూ
తిం గావింఁదిఁ దల్లి, ప్తాంగులు గపాలధరులు శ నై శాంతిమొనున్. 268
- తే. బ్రహ్మచర్యభిక్షాననరత గలిగి, జటితయొండె ముండితయొండె శ సంభరించి
మనసు నాయంద తిరముగా శ నునిచి యొందు, వస్తువులదెన నొల్లమిశ్రవర్తిలంగ. 269
- క. చరియించుభక్తజనులకుఁ, బరమావందైకతానుభవ మొనఁగుదు న
వ్యైరపున మత్సయజ్యము, దొరకొను వారలకు వికచక్రతోయజవదనా. 270
- వ. ఇది సాముజ్యవాప్తివ్రతారం బని చెప్పి వెండియు. 271
- క. శివలింగస్థాపనముఁ ద్రి, భువనములం బరమహితమృహంబుం గరుణన్
ధవళాక్షి చేసితిం ద, త్ప్రీతిమలలింగమున నన్ను శ భావించు టుటున్. 272
- చ. కలమొయిఁ బాల నేత నుదకంబులనేని వరాభిషేకమం
గళము నొవర్చి భక్తిరతి శ గంధము మాల్యము భూపదీపం
కలనములున్ నివేద్యమును శ గాధనమర్చణ మొండఁ జేసి లిం
గలసితమూర్తియందు ననుఁ శ గాంచి భజించిన ముక్తి సేకుటున్. 273
- క. అని పలికి నీవు దేవాం, గన లాదిగఁ గల త్రిలోకకాంతలకును మ్రొ
క్కువకుం బాత్రం బగువద, వనజంబులు గల్గి యొప్పునరసతివి శివా. 274
- క. చతురపు వివేకవిభవో, న్నరచి త్తపు ప్రతివిధాపననైష్ఠికతానం
యితమతివి లోకకజ్ఞా, నితామహిమనహజమతి వ్యసందిత వరయన్. 275
- క. కావునఁ గాంతాధర్మము, నీవలనందెలియువేడ్క శ నెమ్మనమున నా
కావిర్భవించెఁజెప్పం, గా వలయును దాని వికచక్రమలదళాక్షి. 276
- ఆ. అనిన సిగ్గుతోడ్యయలఁచిన వొల్లసిన, చెన్న మొగము వింతకఁచెలుపు దాల్చు
వాంచి యెత్తి గారి శ వరునితో నిట్లను, నేను మీకుఁ దెల్పు శ నెంతదాన. 277
- క. ఐనను మీ రడిగిన మ, న్మానసబోధంబుకొలఁది శ మగువలతెఱుగుల్
పూని వినిపింప కుండుట, దాన తగదు గాన చెప్పెదను సర్వజ్ఞా. 278
- క. అని పలికి మఱియు నిట్లను, నను నెప్పుడుఁ బాయ కుండు శ నదు లెల్ల ను న
వ్యసితలతోడ నమాలో, చన మొనరించి మఱి చెప్పఁ శ జను నిత్రెఱుగున్. 279
- వ. అని విన్నవించి గంగ యమున గోదావరి కాశికి కావేరి కృష్ణవేణి పెన్న (సర్వద

బాహుద లేవ తమన) మొదలైనవనదులు మున్న తనతోడన వచ్చియున్న నన్నా
తులగుటించి యీశాసుం వీట్లడిగెను నెల్లు పెన్నద మనిన గంగాదేవి నీ కంటెనే
మెలుగుదుమే నీ వెరింగినలెటంగున సంగనాధర్మం బెరింగించి పతిం శ్రీతునిం
జేయు మేము భవదీయవాగమృతంబు వీనుల నినిచెద మనుటయుఁ బార్వతి
నన్నచి త్ర యై వల్లభువదనంబునం బొక్కి నిలిపి. 280

క. దేవా నీకు ప్రసాద, శ్రీ వచ్చినయెటుక సుందరీవిధము భవ
ద్బావంబునకుఁ బ్రియంబుగ, సేవాధర్మంబుఁ బెరియఁజెప్పిన ననియెన్. 281
తే. అనినవిని సురలో మునులు ప్రయంబుఁబొంది, రమరగంధర్వసిద్ధసాధ్యాంగనాద
నంబు వినువేడఁవచ్చి యన్నలివవదన, వెనుకదెననుండ దేవకీతనయ యవుడు.
వ. అని చెప్పి యప్పురుహోత్తమవీనులు వికసిల్లు చుండ నారదుం డిట్లనియె. 283

—అథ పార్వతి కృతకు బత్రితాధర్మంబుల తెలుఁ గెడింతుట. అథ—

క. వసితలుఁ బురుషులుఁ బ్రియమునఁ, దను వినతింపంగ జైలకతనయ నమాక
ర్లనకౌతుకి యగునీశా, నునితో మృదురీతి ని ట్లగును గమలేశా. 284

సీ. బుతుమతి గాక శుద్ధతయఁ గల్గినయింతి

కవ్య తత్పరిణయకరణమునకు

నొదియులు పను తల్లియును దింపీయును దం శ్రీ

అంబున్నతండు మూతులుఁడు నోది

రుండును యోగ్యవ్యగునిఁ జూచి వారలో

నెవరైనను ప్రితి క నిచ్చవారు

పతి యంతినుండియుఁ క బ్రభువు దానికి నెట్లు

గావున నారండ క దైవ మనుచు

తే. నతనిమత మూఁది దేవతాపీఠనమర్చ, నమాలు సతిధిపూజనము సకన్తతినమాచ
రించుచును బరిహితమువ్యాటించి నడపు, నతి పతి వ్రత యిహపరకౌఞ్చుచుహిత.

వ. ఏతద్విషయం బయినయొక్క సిద్ధర్శనం బనధరింపుము. 286

సీ. బ్రాహ్మణుఁ డొకనికి క భార్య లిద్దఱు గల, రం దొకభామిని క యతనిహితము
నడ పెడునవధాన క మెడలి యాతఁడు పంప, కయుఁ దాన సురపితృకార్యపరత
నడఁచుఁ దక్కిటియింతి క నాథుఁ బొటించుచు, దన్వతంబునఁజేయుకధర్మవిధులు
వారు మువ్వరు విధివశమున నొక్కట, మృతిఁ బొంది రాపతి వ్రత వరుండు

తే. ననినసుగతికిఁ జనెఁ బెజ్జవనిత జముఁడు

నీకుఁ బోలేదు మరలుము క నీశరీర

మునక యని యాఁగె నది శోకక్రముప నబాష్ప

యైనఁ గన్గొని యతఁడు దగ్ధయార్దుఁ డగుచు. 287

క. పతిమతము గొనక ధర్మము, నతివ నడపుటొప్పు దింక క నైవను బతికిన్

- హితము లగువానిఁ జేసిన, నతనిఁ గలయు దనినఁ జనియె శ నదియును మరలన్.
- వ. కావునం బతికి ననుక్రమ యగుట గృహిణికి ధర్మం బని పలికి వెల్లియు. 289
- క. లలన యిటు వాసి నాథుఁడు, వలదినచవివంటకములు శ వండి యిడి తనుం
గలయఁ దలంచిన మెయికోని, యెలమిం దైసేసి హృదయ శ మీ వలయు శివా.
- తే. పనులయెడ మాటు వలుకక శ యనవధానుఁ, దైనపతిఁదలఁపించి ధర్మార్థకలిత
కృతులు నడపుచు సవతి గర్భిణను బోది, తంబు లేకొక్కఁడైయున్మిత్రవగువునకి.
- క. నవతాలికిఁ బతి వలచిన, నవుఁ గా కని యతనియిచ్చకనురూపముగాఁ
దివిరి నడచునతి దైవము, శివ యది దగు నెల్లజనమునచే మ్రొక్కు గొనన్.
- క. తనచేతికి నిచ్చినవ, స్తునికాయము నిల్లురువునచొప్పన మగుడం
గొన వచ్చి భార్య పతి దె, మ్రచినప్పడ యిచ్చుటాప్పు శ నకపటవృత్తిన్. 293
- క. పతి దనకు నేమి యిచ్చిన, నతిముదమునఁ బొంద వలయు శ నాత్మజుఁడైనన్
మరిఁ గొంకక యేకాంత, స్థితి నేకాననత నున్ని శ సెట్టి ప్రమదకున్. 294
- క. ధని యధనుఁడు రూపసి యొ, పునివాఁడు వివేకి మూఢభావుఁ డరోగుం
డనుగతరోగుఁ డనక యం, గన పతిఁ బాటింప వలయుఁ శ గామధ్వంసీ. 295
- క. బలి భిక్షము గడవ కిడ, వ్వలయును దేవపితృపూజనంబులకాలం
బులఁ బతి శుభ మందుటఁ ద, త్ఫలంబుగాఁ గోరు టాప్పిదము నతికి శివా.
- క. గతి బలియచువ్వె భార్యకు, నతనిఁ గడచినట్టిసత్వరాయణము కృపా
యత కలదే కావునఁ దా, నతనికి భక్త యగు టిచ్చునఫలశుభంబుల్. 297
- వ. అని చెప్పి యప్పరమేశ్వరునకుం భార్యతి భార్యలయధర్మంబుల వివరించు
నది యై యిట్లనియె. 298

— పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రత కన్దంబు లగుధర్మంబులఁ దెలుపుట —

- నీ. పరమేశ యాసురి శ వైశాచి రాక్షసి
యనుపేళ్లు గల వధర్మార్థంగనలకు
వ్యభిచారతత్పరత్వంబు వారికి నెల్లఁ
గల దనురాంశజ శ క్కార్యనిరత
దనయిచ్చు బొలియించు శ ధనధాన్యములు చల
హృదయ భోగపరాత్మ శ యీశ్వరగలదు
వైశాచి క్రోధన శ భగ్తుపుస్త్రాలయందు
నిఃస్నేహ గృహకార్యనిపుణ గాదు
- తే. కలహశీల రాక్షసి సముకంబులేదు, బొంకు వల్కు నెప్పుడు నిద్రవోవు వీత
లజ్జ యిందఱు నాథుకులంబువారి, దురిత మొందించి పోదురునరకమునకు. 299
- అ. ఎఱుక గలిగి పిదపననియుఁ బతిభక్తి, గలిగి ధర్మమోపి శ చలిసి శాంతి
గలిగి యున్న మున్నుగలపాపములు వాసి, పురుషుతోడ దివికిఁబోవఁగండు.

- ఆ. అట్లు గాక సత్సంగయంతిమనమయంబు, నందుఁ జింత దక్కినయనుమరణము
నేరీలేని సుగతి కై సిద్ధించుఁ బరితపమే, తంబు గాఁగ నన్నోతంబినులకు. 301
- క. ద్విజకామినికి నభిప్రాయము, ప్రియ గాంచినపదవ నయ్యకైత్యము శోభో
ద్విజతయ్యుఁ బరిభ్రష్టయు డై, తృజించి యనుమరణనియత కై యగుట మహేశా.
- క. అని చెప్పి గారి పతి కి, ట్లను నా దగుచాలమున కై నభిలేశ్వర నిన్
వినిపించితి నేఁ గొన్నచ, చనముల నీతప్పు నాకు కై నైపుము కరుణన్. 303
- క. అని సిగ్గునఁ జె న్నగునా, నన మించుక వాంచి యెత్తునగతనయ శివుం
డును మునులను మునిపత్నులు, వినుతిందిచి మధురవాక్యవిభవం బెనఁగన్.
- క. సురగంధర్వభారతి, స్మరకంపురుషరగాదినారీజనమల్
వడమప్రీతిని బాగదిరి, పరిమేశ్వరి నలుఁగు లడరఁ కై బంకజనాథా. 305
- క. అని చెప్పి నాడమం కి, ట్లను నగ్గోవిందుతోడ కై నప్పుడు ప్రియ మా
ననమునఁ బాదలఁగ బార్వతిఁ, గనుఁగొని పచ్చేశ్వరుండు కై గారవ మొప్పన్.
- క. నానీనంవాదము శుచి, యె నైష్ఠికజనుల కెవ్వఁ కై డాదర మెనఁగం
గా నలినాక్షి చెప్పున, వానికి నిత్యామరత్యనైభవ మొదవున్. 307
- క. మనసంవాదం బెవ్వరు, వినిరి నియతి నజ్జనులకు కై విభవముఁ దేజం
బును గీర్తియు నాయువు శ్రీ, యును నారోగ్యంబుఁ గల్గునమత్పలనయనా. 308
- క. అని నిద్దేశించి శివుఁడు, ననియె శివయుఁ గొలుపుతోన కై చన నిద్దెనకుం
జని రన వశమే యద్భుత, మనీషావ్యం బప్రతర్క్యకై మది శ్రీరమణా. 309
- క. అని పలికి నారదుఁడు నా, వినినకనినయద్భుతంబు కై వినిపించితి నీ
కనియెం గృష్ణుని నభ్యుల, మనంబు లానందపూరకమగ్నము లయ్యెన్. 310
- వ. అని యిట్లు భీష్ముం డమామహేశ్వరసంవాదం బనుపుణ్యకథ సెప్పిన ధర్మ
తనయుండు సోదరసహితంబుఁగాఁ బ్రమోదరసభరితుం డై. 311

—శ్రీభీష్ముడు ధర్మజునకు బరపాప్తిపేతుభూతం బగుజపవిశేషంబు చెబుట.—

- నీ. అతనికిఁ బ్రణమిల్లి కై యనఘ పరప్రాప్తి, యెద్దాన సమకూరుకనెఱుంగఁ జెప్పు
మనిన సతండు నాశరాయణధ్యానపూ, జాస్తుతితత్కథాశ్రవణనిరతి
యమ్మేలు గావించు కై నధిప విద్యజ్ఞన, సంరక్షణము కల్మషములు బాపు
వేశ్యయొక్కతదొల్లరవిద్యాంసు నోకరుని, ముచ్చిని తలవరుల్మోద జూచి
తే. యితఁడు మావాఁడు మీరిదియేటి కాగ, డంబుసేసెద రని మోక్షకణంబు నేసి
యాసుకృతమున బ్రాహ్మణ్యయైజనించె, దగఁగ నర్చింపు మీపు విద్యజ్ఞనముల.
వ. అనిన విని యాధిష్ఠితుండు చారి ద్రవ్యవ్యాధిశోకంబులకు శాంతి సంపాదంపం
జాలుజపం బెయ్యది సెప్పవే యనుటయు ననిమిషనదీనందనుండు బ్రహ్మవిష్ణు
మహేశ్వరులను వినాయకవిశాఖవహ్నివామచంద్రాదిత్యులను శక్రవరుణ
యమకుబేరులను సురభిని సమాద్రంబులను గంగాదిమహానదులను మరుదల్కి

వసురుద్రాదిదేవతలను బిత్తుదేవతలను వాలఖిల్యాదిసింహులను వేదవ్యాసవాల్మీకి
నారదాగస్త్యనౌలమకశ్యపాత్రికణ్వాదిమహామునులను రంభాద్యష్టరః శ్రీలను
ధర్మతపస్సుత్సములను సహారాశ్రంబులను వారాగ్రహంబులను నశ్విన్యాది
తారకంబులను మానస్తవత్సరంబులను వైసతేయకాస్తవేయలను గాశీక్షేత్ర
కురుక్షేత్రాదిపుణ్యక్షేత్రంబులను వైమిశారణ్యదండకారణ్యాదిపుణ్యారణ్యంబు
లను మేరుహిమవక్ష్యాలాసాది ప్రభుత్వైలంబులను దిక్షభోభూములను బుణ్య
భూమిహంబులను భూసురులను జక్రవర్తులను రాజులను బరమభక్తి దలంచి
కీర్తించి నమస్కరించి యీనమూహంబంతయు నన్ను రక్షించి నాకు నాయు
రారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధిపరమానందంబు లభిసంపదపూర్వకంబుగా నిచ్చుగావున
మని యిచ్చు గోరి మోక్షమోక్షభగవతే వాసుదేవాయ నమః పురుషోత్తమా
య నమః స్వర్వలోకగురువే నమః స్వర్వలోకపిత్రే నమః స్వర్వలోకపితామహాయ
నమః స్వర్వలోక ప్రపితామహాయ నమః స్వర్వలోక ప్రధానాయ నమః స్వర్వ
లోకేశ్వరాయ నమః స్వర్వలోకవిశిష్టాయ నమః స్వర్వలోకసుఖ ప్రదాయ నమః
స్వర్వలోకకర్త్రే నమః స్వర్వలోకభక్త్రే నమః స్వర్వలోకహర్త్రే నమః స్వర్వ
లోకనిధయే నమః స్వర్వలోకనిధానాయ నమః స్వర్వలోకహితాయ నమః స్వర్వ
లోకహితకరాయ నమః స్వర్వలోకోద్భవాయ నమః స్వర్వలోకోద్భవకరాయ
నమో విష్ణవే ప్రభువిష్ణవే యని పఠించుట మహాజపంబు.

313

క. పాపంబులను భయంబులు, నాపదలుం బాయు నిమ్మకాయోజపమున ధా

శ్రీపాలోత్తమ శుభములు, ప్రాపించుచు ధర్మతత్పరత సిద్ధించున్.

314

వ. అని యిట్లు గంగాపుత్రుం డజాతశత్రునకు సర్వసిద్ధికరం బయినయిమ్మహాజపం
బుపదేశించె నని చెప్పి తదనంతరసత్కథ లాకర్ణించు మని పలికి జనమేజయునకు
వైశంపాయనుం డిట్లనియె.

315

తే. మనుజునాథ యశేషధర్మములు సర్వ

పాపనములు శాంతనవుండు శ బహువిధములఁ

జెప్ప నిమ్మొయి విని యుధిష్ఠిరుండు భక్తి

నమ్మహాత్ముని నిట్లని శ యడిగె మఱియు.

316

చ. అతఁ డొకరుండు లోకముల శ కన్నిటికిన్ మహానీయ మైనదె

వరముం బరాయణంబు ననునవై భవ మెప్పుని కొప్పు సర్వన

స్తుతిరతి నెప్పుని గొలిచి శ శోభన మెందు జనంబు మేలు నా

నతిశయ మొంది నీకు మత శ మై చను నెమ్మది ధర్మకోటిలోన్.

317

తే. జపములం దెల్ల నుత్తమజపము నాంగ, నంచితం బయి తన్ను జగపించుజంతు
పుత్రకు జన్మసంసారబాధనము లోపి, పాపు నెమ్మది యెఱింగింపు శ పరమబోధ.

వ. అని యిదిగి నాభూషణికి భీష్మం పట్టనియె.

319

—అథ భీష్మశు భర్తావక్త విష్ణువక్త్రాభ్యాం బహ్మశాస్త్రముం బని చెప్పెట. అథ—

నీ. అఖిలజగత్ప్రభు శ్ర వగుడేవతేపు ననంతనిఁ యుగమోత్తమాభిధాను
సందితనామసకహస్రకంబున సంస్తుతించుచు సంతోషోత్థితమనస్కుఁ
డై యజమానుఁ డిశ్వయుఁ డైనయారని, నర్పించుచును దృఢశ్రద్ధాననిరతుఁ
డగుచు నమస్కృతి శ్ర యాచరించుచు ననాద్యంతం నన్విష్టు నశభ్యక్షు నెల్ల
తే. లోకములను బ్రహ్మణ్యుక్తిలోకతీర్తి, వర్ధనుని నర్వభాష్ట్ర శ్ర వరదు లోక
నాథు భూతభవోద్భవునమ్మి భక్తి, గొలిచి నర్వదుఃఖంబులఁదొలంగఁజ్రోచు.
తే. ప్రస్తుతులఁబుడకీకాశుభురమభక్తి, దలఁచియర్పించుటయ నామకతంబునర్వ
భర్తములకును నమధికశ్రమము నైన, భర్త మింత యెఱుంగుమఃకర్మతనయ.

నీ. పరమతేజంబును శ్ర బరమపదంబును, బర మైన బ్రహ్మంబు శ్ర బరపరాయ
ణముఁ బవిత్రంబులు శ్ర నాఁ డగువానికి, నెల్ల బవిత్రంబు శ్ర నెల్లమంగ
ళంబులకును మంగళశంబులు నెల్ల దేవతలకుఁ బరమదైత్యతము భూత
నమితి! నవ్యయశ్రవకుండు నగునట్టి, వాఁ డెవ్వఁ డెవ్వారవలనఁ దోచు
తే. నాదియంగమునాగమమున శ్ర సంత్యవేళ, నడఁగు నెవ్వనియందుఁ జరరాచరములు
విశ్వలోక ప్రధానుఁ డిశ్వవిష్టువేయు, భవ్యనామంబులును బావశ్రభయహరములు.

తే. భూరిగుణయోగవిఖ్యాతములును ఋషీన
మాజపరిగీతములును నై శ్ర మహిమఁ దనరు
నమ్మహాత్మునినామంబు శ్ర లభికతరవి
భూతికై చెప్పెదను విను శ్ర భూషవర్య.

323

వ. అని పలికి విశ్వంబు విష్ణుండువచ్చుటగుండు భూతభవ్యభవత్ప్రభు వనునివిమోద
లై రథాంగపాణి యట్టి భృంగుడు సర్వప్రహరణాయధుం డనియెనునివి తుదగాఁ
గలసహస్రనామంబు లుపన్యసించి.

324

ఆ. కీర్తనీయుఁ డైన శ్రకేశపునివ్యనా, మంబు లివి భవద్ధిశ్రంబు గోరి
తరతరంబ కీర్తిశ్రంబు లయ్యె నశేష, భంగి వేయుఁ గురునృపాలవర్య.

325

—అథ భీష్మశు భర్తావక్త విష్ణునామ ప్రభావంబు చెబుట. అథ—

నీ. విష్ణునామంబులు శ్ర వేయును నిత్యంబు, వినినఁ బఠించినశ్రుతునుజుఁ డిహము
నందుఁ బరమమైన శ్ర సమభంబు నొందక, యత్యంతశుభముల శ్ర ననుభవించు
విప్రుండు వేదాంతవిదుఁ డగు రాజా వి, జయ మొందు వైశ్యుఁ డ్రక్షయధనంబు
పడయు శూద్రుండు సుఖశ్రాగిత వెలయు ధ, ర్మార్థకామప్రజాశ్రద్ధిజనులు
తే. గాంతు రయ్యెఱెఱుంగు లేకాంతభక్తి, శౌచి యై విని కీర్తించిర్ సారయశము
నచలలక్ష్మీయు వంశవశ్రవతయు మేలి, పెంపుసొంపునుగలిగిశోభిల్లునరుండు 326
నీ. పురుషోత్తమునినామకములువేయుఁగీర్తించు, నాతఁడొక్కడనుభయంబుఁజొందఁ

- డగుతపీర్వమునఁ దేజమునఁ గాంతిని బల,రూపగుణంబుల శ రూఢి కెక్కు-
రోగబంధావసాద్యులకుఁ బఠనమాత్ర, న మృయుచరితము శ లడఁగు వాసు
దేవాశ్రయుఁడు వాసుదేవపరాయణుం, నను నగుమర్ష్యుఁ డశ్వినుతనాను
- ఆ. కము లుపన్యసించి శ కల్మషంబుల నెల్లఁ, దొడఁగి దుష్కతులకుఁ శ దొలఁగి జన్మ
మరణములకు రోగకృజరలకు నందని,వరము మొన బ్రహ్మకపఠము నొందు. 327
- క. స్మృతిసౌఖ్యతొంతిశ్రీ,ధృతికీర్తులు గలుగు దుర్మతయుఁ గ్రోధము లు
జ్జతయును మాత్సర్యము లే, వతిపుణ్యత విష్ణుభక్తు శ తైనజనులకుఁ. 328
- సీ. చంద్రార్కనక్షత్రసహిత మైననభంబు
నచరాచరోర్వియు శ జలనిధులును
సురదైత్యగంధర్వగరుడయక్షోరగ
వ్రజములు హరివశశవర్తనములు
బుద్ధియు సింద్రియశములును మనంబు న
త్వంబును బలముఁ దేజంబు ధృతియు
క్షేత్రంబుఁ దద్గతక్షేత్ర జనస్తువు
లరయఁగా వాసుదేవవత్సకంబు
- తే. లాగ మోదితాచారమయంబు ధర్మ
మద్యశుంకు తత్ప్రభువు నాంశ్శ్రమమును యోగ
తంత్రమును శిల్పకేదశాస్త్రములుఁ గర్మ
ములు జనార్దనువలన నశనుద్యవించె. 329
- ఆ. విష్ణుఁ డొక్కరుండ శ విను మహాభూతంబు, దక్కుభూతతతులు శ పెక్కు గలవు
నరిఁ ద్రిలోకములను శ బరఁగి విశ్వంబు భూ,తాత్ముఁ డమ్మహాత్ముఁడనుభవించు.
- ఆ. వ్యానసంప్రణీత శ మైనయీవిష్ణుస్తవంబు సకలశోభనంబులును సు
ఖములుఁ గోరువురుషుఁ శ డమలినబుద్ధిఁ బ,రింపవలయు భక్తిరపెంపుతోడ. 331
- క. అజ విశ్వాధీశ్వరు న,ర్వజగత్ప్రభవావ్యయ ప్రవర్తనకరు నం
బుజలోచను నెవ్వారలు, భజింతురు పరాభవమునఁ శ బడ రహ్మణ్యుల్. 332
- క. కావున విష్ణునిపేళ్లగు, నీవేయుఁ బరింపు నీకు శ నెప్పుడు నాయు
శ్రీవిభవారోగ్యంబులు, భూవర సిద్ధించుఁ బరమ్రబోధముఁ గలుగున్. 333
- క. అని యిట్లుపదేశించిన, విని మోదము నెమ్మనమున శ వెల్లిగొనఁగఁ బాం
డునియగ్రసుతుఁడు గాంగే,యుని కభినందన మొనర్చి శ యుచితవిషయంజ్ఞై. 334
- వ. పూజానమస్కారంబులకు నెవ్వరు భాజనంబు లెవ్వరికిఁ జెట్ట సేసినం జేటు
వాటిల్లు నెవ్వారలు సంతోషించిన శుభంబులు సొప్పకుం జెప్పవే యనిన
నతం డతని కిట్లనియె. 335

అథా బ్రాహ్మణపూజానమస్కారములు పరమోత్కృష్టము లని చెప్పటం. అథా-

సీ. పూజానమస్కారములకుఁ బాత్రములు బ్రా

హ్మణులు వారలకుఁ గీర్తనాచరించి

వాసపుంగును జెడు శ్రవారిసంతసమున

నఖిలశుభంబులు శ్రవనహిల్లు

ధర్మసేతువు లోకకథారకిం బఖిలశా

స్త్రవ్రతము విప్రవ్రతజులు

తనమును వాక్కును శ్రవనము విపులకొక్క

కుడువుమాత్రన పావకోటిఁ బాతు

తే. రమ్యహాత్ములు సాష్టకు శ్రవణలూర్ధములకు విను దేవతలు దేవతలకు బాలుఁ
డజ్జఁ డన లేదు పూజకు శ్రవన్తు లనిన, శధిస వృద్ధులఁ బ్రాజ్ఞుల శ్రవణగ నేల.

వ. అనిన నిని యహితశత్రుండు బ్రాహ్మణులఁ బూజించుటవలన విశిష్టం బయిన
శుభం బెయ్యది దృష్టం బయ్య వారలయందు వర్ణనీయం బగువర్తనం బేమి
గానంబడియు నీ విట్లు వారలం గొనియాడె దెఱింగింపవే యనుటయు నావగావు
త్తుండు పవనార్జునసంవాదం బనునీతిహాసంబు విను మది భవత్ప్రశ్నంబునకు
సదుత్తరం బై యుండు నని పల్కి యజ్ఞనవతి కిట్లనియె. 337

అథా పవనార్జునసంవాదంబు భీష్మండు ధర్మజానకుం చెప్పటం. అథా-

సీ. అధినవహ స్త్రాహ్మణ్యముఁ జేసుచీ,వులు నేలి యమృతశ్రవణరాక్ర
మములఁ దనర్చి షక్తర్చిము లెవ్వరును నెందు, లే రని యత్యవశలేషయై క్తి
నాడిన నొకభూత శ్రమాకాశమున నుండి, యెఱుంగక పలికెద శ్రవెల్లవారి
కధికులు గారె ధర్మరామయ లనవుడు, నతఁడు వారలు రాజు శ్రవాశ్రయించి

తే. నడపికొందురు మనుగడ శ్రవణమితేని,కంటె నెల్లెక్కు డై రట్లు శ్రవణ యేను
మనుతుఁగూర్చినఁ జెటుతున్నెల్లిననమస్త,భూతములనన్న వెఱచియ శ్రభూతమరిగె.

వ. అట్టియెడం బవనుండు గగనంబున నుండి తన్నెఱింగించికొని యన్నరవతితోడ.

సీ. భూదేవశక్తిని శ్రవాద రాజులు ప్రజారక్ష యొనర్చుట శ్రాహ్మణులకు
నధికులు గలరె యశ్రవాన్యకై యింద్రుండు, గౌతముఁ డలిగిన శ్రవానిఁ బడఁడె
కుంభసంభవుచేత సంభోధి యడఁగెదె, యనలుండు భృగుకావ్యహతుఁడు గాఁడె
యన విని మఱుమాటశ్రమాదక యొన్నయర్జునునకుఁ బవనుఁ డిట్లనియె మఱియు

తే. నాంగిరసవంశసంభవుం శ్రవణుచక్రుఁ

గోరి నిజపుత్రి సోముఁడు శ్రవారవమున

నిచ్చె నాదంబులు దమకయిచ్చ వనము

పండు పసియించి మువిహృదకయింబు లలర.

340

వ. వర్తించునెడ నొక్కనాఁడమ్ముని యమునానదీస్నానంబునకుం బనుటయు మున్న

యశ్వనితం గామించి వేచి తిరుగువరుణుండు.

341

క. ఎత్తికొని పోయి తనపురి, నత్తామరసాక్షి నునిచె నమ్మునికడకున్

మత్తన చని నారదముని, యత్తైజః గెటికింప నాథః ధాతనితోడన్. 342

తే. తాన దిక్పతి దన కిట్లు నదగునె యొకుల, భార్యగొని పోవ నీ వేగి న పలుకు మిట్లు
యనినఁజని నారదుండు సెప్పిననువిజవఁ, కయ్యె గామాంధుఁడై నత్తిసన్నివిభుఁడు.

వ. విడువ కున్న నమ్ముని యచభ్యుకడకు వగిడి వచ్చి. 344

సీ. ఇంతిఁ దా విడువనయంతియ కాదు నా, బెడతల వట్టి ప్రోపించె వరుణుఁ
డని చెప్పొటయు నల్లి న యతఁడ. నర్వజలంబు, ద్రావిన వరుణపురంబు ధూళి
మయ మైన భయ మాంద్రిమానినిఁ గొనివచ్చి, యొప్పించి ప్రణమిల్లితప్పు వాసి
కొని మునికృప గాంచి న చలియె నాదిక్పతి, ధరణీక రాజులొ న ధరణీసురులొ

ఆ. యెక్కు డనిన వినియు న క్కిట్లు వడి యున్న, యతనితోడ నానంద మురులసుర
నమితి కోడి వచ్చి న తరలు సొచ్చిన నగ, స్తుంకు విజయలక్ష్మీనందఁబుయును.

వ. గంగాతీరంబునం గ్రతువు లొనఁచింగీర్వాణులం బూర్వగీర్వాణులు గాసి చేసిన
వసిష్ఠునికడకు వారలు వలియం బాటుదేరం గోపించినయత్తాపసోత్తముని
రోమానలజ్జులలు సాకారంబు లయి యాదైత్యలోకంబు నేర్పుటయుం
జెప్పి యక్కుంభసంభవుండును వసిష్ఠుండును శ్రేష్ఠు లగుట రాజుల కోడఁ
బాటు గాదో కదే యనిననుం బలుక కున్న యన్నరవతితోడం బవమానుండు
మతియు నిట్లనియె. 346

... పవనంబు కార్తవీర్యార్జునకడకు వత్రి ప భృతులమహిమ సెప్పుట. ...

సీ. ఒకతటి దేవతలకు దైత్యులకు మహా, రణ మయ్యె నప్పొర న రామనాథు
నమితిచే నర్కుండుఁడెఱుంగుండు సౌలసి, వెలుఁ గడంగుడఁ దమక మొలసి వెగడు
పడినయద్దివిజుల న వడి నంటఁ దాకి య, య్యుసురలు నొప్పింప న త్రికడకుఁ
బాటి మమ్ముం గావు న పరమదయాత్మక, యనుడు నతండు చంద్రాగ్రతనువు

ఆ. లక్షతములు సేసి న యసురసైన్యము రూపు, మాపె నిజకటాక్షమాత్రమునన
యతని నృపులకంఠెనధికుఁడందమొ హీనుఁ, డందమోనిజంబ్ర మధిప చెవును.

సీ. అనిన నూరక యున్నయర్జునుతోడ న, దాగతి యిట్లను న ధరణీరాధ
సురవతి యాశ్వినుల్ న సోమపానంబున, కర్ణులు గారన్న న నాశ్రయంబు
వాటించి వారికై న భార్గవచ్యవసుండు, దనమృ త్రములబల్కి న స మిషులకు
నెగు నేయంగ నయ్యుండుండు వోటున, వ్రేటున నాతని న గీటించు

తే. బుద్ధి నొకశైలమును వజ్రమాను రయమునఁ

గొని మహాగ్రతఁ గవియ నమ్మునివరుండు

జలము నల్లిన శైలవజ్రములుఁ దాను

మునుగఁబడి యబ్బులారాతి శ్ర మూర్ఖవోయి.

348

వ. ఒక్కొక్కసేపునకుం దెలిసె నంతకు నమ్మునిపరుండు మదుం డనువాని శతయోజన
దీర్ఘవాచ్రదంతుని నృపంచి పంచిన.

349

ఆ. వాడె నురగణంబు శ్ర వాసపుఁ గబళింప, వారు శరణుశరణు శ్ర వరమునీంద్ర
యనిన వారిఁ గాచె శ్ర నమ్ముని వాడిచ్చిరవుడు సోమపాన శ్ర మాశ్వియఁకు. 350

క. నీ వాచ్యవసుండును ధా, శ్రీవరుచరి గామి యెల్లు శ్ర దెలుప కుడుగుదే
నావినియు నొక్కమాటయు; నావిభుఁ డాడండ దాని శ్ర కలయక మటియన్. 351

వ. వాయుదేవుం డన్నరజేవుననికరుణంజేసి యతనిచే టోర్వనివాఁ డై.

352

నీ. అకట దత్తాత్రేయశ్రవకు భక్తి శుశ్రూష, నేసి కాదె యివ్వ్యశిష్టబలప
రాక్రమంబుల నొంది శ్ర రాజుల కెల్లను, నెక్కు డై తాకృత శ్ర మేల మజన
విను మీ వొకండవేళ యనిమిపాదినను స్తభూతంబులును వృద్ధిబొందు టవని
దివిజులకృపన యీకలెఱుఁ గెల్లజనబులు, నెఱిగినవని శాంతిఁ శ్ర గొఱిలి విప్ర

తే. కులముదైవస్వరూపం బరగుట మనంబునందుదృఢమఁగనిల్పిత్రదా శ్ర యమున
వెలయువాడవై ననుమేల్కవినుమునాదు, బుద్ధియనవుడునతఁడు ప్రభోధ మొలసి.

క. నీవరపు నేసి బ్రతికర, నేపు నహ్మకృతియు విడిచి శ్ర యెల్లవలన మే
లాపాదించుచు విప్రుల, శ్రీపాదము లాశ్రయించి శ్ర చెందెద శాంతిఁ. 354

ఆ. అనిన సంతసిల్లి శ్ర యనిలుఁ డానవు బుద్ధి గలిగి బ్రదుకు మనుచు శ్ర గారవించి
వీడుకొల్పి చనియె శ్ర విప్రులమె షిట్టి, దని యెఱుంగు కురుకుశలా గ్రగణ్య 355

— ధృతిఘ్నఁడు ధర్మజాతుఁ గృష్ణుని ప్రభావం బుపన్యసించుట. —

వ. అనుటయు నవ్యభుండు బ్రాహ్మణమహానుభావం బింకను విన వలతుం జెప్పవే
యనుటయు నవ్వడమిఁజేసికి భీష్మండు దనకు నింద్రియంబులును వాఙ్మననం
బులును నపుడు దుర్బలాబు లగుట యెఱింగించి యనుండు దక్షిణాయనంబు
తుది నేరుచు వచ్చె దేహన్యాసంబు తడవు లేమి దోచు చున్నది కృష్ణండు
నీకు విప్ర జనవిశేషంబు వివరించువాఁ డని పలికి యిట్లనియె. 356

తే. ఏను గృష్ణు నెఱుంగుదు శ్ర మానవేంద్ర, యెత్తె గ్రీ డావరాహమైయిద్ధరి త్రి
నిది యెకండును జెప్పఁగారనేల కృష్ణు, లీలఁ గాదె భూమ్యాదిభూతాలి గలిగె.

వ. కృష్ణండు. 358

తే. బొడ్డుతామరయం దొక్కశ్రవురుఁడు డుద్భవించునట్లుగఁ 3 జేసితర్ద్యిరచనాని
భమున నఖిలచరాచరప్రభవ మయ్యె, నరయ సామాన్యమేకృష్ణునవరమలీల.

క. విను మెత్తటి ధర్మంబులు, దనుజులచే బాధఁ బొందు శ్ర దత్సమయమునన్
జనియించి యద్దురాత్మలఁ, దునుముం గృష్ణండు ధర్మధుర్యులఁ గాచున్. 360

క. శూలియునుం దాన దిశా, పాలుగునుం దాన విశ్వవతియును గురుభూ

- పాలవర తాన కృష్ణండు, కాలము దిక్కులును దాన శ కలఁ డఖలములన్. 361
- ఆ. అరయఁ గృష్ణఁ డధ్వరరాత్మకుఁ డఖలాగ, 'మోక్షమంత్రతంత్రము క్రి నతనిఁ
బ్రస్తుతించి మేలు శ వక్షమడు రధ్వర, కర్త లైనవసులు కారవేంద్ర. 362
- క. చయనంబుల ఋగ్వేదం, బయమహితసువర్ణనామఁ శ డగుకృష్ణగుణో
దయము వినుతించు యజ్ఞ, క్రియానిత్యు లైనసురలు శ ప్రితిం బొందన్. 363
- క. విను ఋగ్వేదము కృష్ణుని, వినుతించుట యుటదె యఖలశ్రవేదంబులుఁ ద
జ్జనితవిలాసంబులు వేదనిరూపితవస్తువు ననఁ శ దాన కుమారా. 364
- తే. అగ్నులును యజమానుఁడు శ నాహుతులును
యాగఫలరూపమును గృష్ణఁ శ డని యెఱుంగు
మనశశాంకతారకముల శ నెనఁగులేజ
ములును గృష్ణమయంబుల శ భూవవర్ణ. 365
- క. పరమజ్యోతి యనఁగ నిర్జరామరవదం బనంగ శ సత్యం బన భూ
వర యమృత మనఁగ దేవకీ, వరసుతుఁడు వెలుంగు వేదవర్ణముతుడలన్. 366
- క. అని యిట్లువదేశించిన, విని మోదము నొంది పాండురవిభునగ్రసుతుం
డనిమిషతటిసిసుతునకు, విసతుం డై నెహ్మనమున శ వేడ్కదలిర్చుక. 367

—.. కృష్ణుడు ధర్మరాజునకు బ్రాహ్మణప్రభావంబు నెప్పుట ..—

- వ. కృష్ణునకుఁ బ్రణమిల్లి దేవా భూదేవమాహాత్మ్యంబు విస వలతు నాన తీయవే
యని విసయసంభృతుం డగుచుఁ బ్రార్థించిన వచ్చివచ్చునిమిఁదఁ గరుణామృతము
యం బగునాలోకనం బొలయ నదేవుం డాదరభరితుం డై యిట్లనియె. 368
- క. ననుఁ బ్రద్యుమున్న డివ్వీధమున నడిగిన వాని కేను శ ముద మందుచు నా
తనిహితమా గోరి కుంతీ, తనయాగ్రజ యున్నరూప శ తగ ని ట్లంటిన్. 369
- సీ. వర్ణత్రయము నపరవర్ణంబు సాధింప, నమఃపితృప్రీతు శ లాచరింప
నైహికసుఖము లభ్యపార్జింప వలసిన, వారికి విపుల శ చేరుగడలు
దివిజుల కైననామయపు శ్రీయుఁ గీర్తియుఁ, దనరుట తల్ ప్రసాదమునఁ జూపె
యలిగి భస్మము సేయ శ వలచి పెం పొనఁగంగ, నవనీసుకులు శక్తులట్టు లగుట
- తే. వారిఁ గోపింపఁ జేయక వారలకుఁ బ్రి
యంబు సేయుచు వారు ప్రహర్ష మొందఁ
దనకుఁ గలభంగి నిచ్చువ్రతంబు రెండు
భవనములయందుఁ బెంపును శ బొగడుఁ బడము. 370

—.. దుర్వాసుడు కృష్ణునిమనశ్శుద్ధి పరీక్షించి యనుగ్రహించిన ప్రకారము ..—

- వ. నాకనినయాశ్చర్యంబు నెప్పెద నాకర్ణింపుము స్వతంత్రప్రవర్తనం డగుదుర్వా
సుండు మనమందిరంబునకు వచ్చి మందహాసంబు సేయుచుఁ గోపించుచు సుము

ఘండగుచు విమూఖులౌను నొందుచుఁ గుండవనొల్ల ననుచుఁ బెక్కుండ్రకుంఁగావిం
చినకూడుగూర దానికొక్కండ భుజించుచు నెక్కువైనచు భూమి శయనిం
చుచు నెంచేసిం బోవుచు ములి వచ్చుచుఁ బ్రవర్తించు నుండి యొక్కనాఁడు
కృష్ణా నాకుం బాయురంబులొంద కేమి వృద్ధుడఁ జెట్టింపనే యనఁ దత్తణంబ
కావించినం గొంత గుడిచి గొంత దనయొకలం బూముమనిగం బూసితి నచ్చేరువ
నున్నరుక్మిణిం జూచి కొంత యక్కాంతమేనం న న పూసి యధ్యరూపంబుగా
రథంబున నప్పొలఁతిం బూన్చి రథారోహణంబు సేసి వీధికి వెడలి యమ్ముద్ది
యను ములుగోలం బొనుచును రథంబు నడపింప నాకుం గోపంబు నీర్వయు
నించుకయు జనియింప కుండ నేనుం జూచుచుం దోడన నడచితి నప్పుడు
యాదవు లాశ్చర్యకోవభయాయ త్తచితులైయనేక ప్రకారంబులందమలోఁ బలు
కుచుఁ జేయనది లేక కలంకుల వచ్చు చుండ.

371

ఆ. రథము దివిచి డన్చి రమణి మేనిమీఁద, మ్రొగ్గతిలగఁ బడిన శ్రీ దిగ్గ నుటికి
దానిమీఁద ధూళి శ్ర దాఁ జల్లి వెనఁ బాటె, నమ్మనీశ్వరుండు శ్ర యామ్యుడిశకు.

క. పాటిన నాతని వెనుకన, పాటితి సంస్కారనా ప్రభావణములతోఁ

దేటి మరలి యమ్ముచి విముఁ, గాటియ వెట్టిఁ గదే యశకు యనుచు దయన్

న. నన్నుం గనుంగొని నీవు కోపంబు జయించితివి నీకు వరం చిచ్చెడఁ గైకొనుము.

ఆ. ఎల్లవారుఁ దమకు శ్ర నెంత గూర్తురు నీకు, నంత గూర్చి నిన్ను శ్ర ననునరించు
వారుగాత లోకశ్రమద్యుండవై యెందు, మాటు లేక యతుల్యమహిమమనుము.

న. అని నిర్దేశించి మఱియు నిట్లనియె.

376

క. నాయంగంబుల నెల్లం, బాయన మతిభక్తిఁ బూసి శ్ర పాదరలమునం

బూయపు గావునఁ గలుగు న, పాయం బటకాల నీకు శ్ర నవిలంఘ్యం బై.

క. విను పరమపదస్థాప్తికి, ననుగుణ మై యుండుఁ గాన శ్ర యదియును నశుభం

బన రాదు నీవు బ్రాహ్మణ, జనములయెడ నడపు మిట్టిచందము యెపుడున్.

న. అని పలికి రథనవాసవరిక్రాంత యగుమీఁతల్లిం జూచి నీవు సౌందర్యసాధాగ్యం

బుల నప్రతిమాన వై మాననీయత్వంబునం గృష్ణనిరూపశ్రవసాస్రాంతఃపుర
కాంతలకంటె నెక్కు డగు మని దీవన యిచ్చి యమ్ముని యంతర్హితుం డయ్యె.

ఆ. రుక్మిణియును నేను శ్ర రుచిరనంపద నప్పు, డతిశయిల్లునన్యరదంగకములఁ

జూచికొనుచు మిగులఁకొద్యమందుచుఁ బ్రియ, మెడఁద నెలకొనంగననింజికరిగి.

ఆ. అందు వస్తుచయము శ్ర ముందటికంటెను, బహుశమును మనోజ్ఞప్రధంగికంబు

నగుటఁ జూచి యద్భుతకాయ త్తచితుల, మైతి మిట్టివార శ్ర లననిసురులు.

క. కావున వారికి భక్తుండ, నై నెలయు కుమార యనిన శ్ర నతఁ డట్టిడ యై

కా నెలనె నీవు నట్టిడ, నై నెలయుఁగ నలయుఁ గారవ్యాప్యముఖ్యా.

382

వ. అనిచెప్పినం బ్రమునితమానసుం డగుచు శత్రునవనాథుండు మాధవుతో
దుర్వాసుండు శత్రునిసంభవుం డని విందు శత్రునిమహిమ వినవలతుం జెప్పవే
యనిన నన్నయజ్ఞోత్తముండు భరితాదగుం డై. 383

... కృష్ణుండు భగవాను శివునిమహిమ చెప్పట. ...

ఆ. అడుగవలముదాని శ నసిగిరి నీవు న, న్నధిప నామనము ప్రియంబుఁ బొందె
శివునిఁ దలఁచి మొక్కి-శశివ్రదివ్యమహిమ నె, ప్పెననితాంతవిమలహృదయకమల.

వ. ఏకాగ్రచిత్తుండ నై మాకర్ణింపు మని ధర్మజన కిట్లనియె. 385

క. శతరుద్రీయము నేనరుం, డతిభక్తిని శివుని మనమునందు నిలిపి యం
చితమునఁ బొందు సులభం, బతనికి సర్వంబు నిందు శ నందు నరేంద్రా. 386

వ. అని వెండియు. 387

నీ. అమరు మహాదేవుఁ శ డనుపేరు శివునకు, నవ్వరమునకు మీఁ శ దరయ లేదు
తత్కౌ-వద్యక్తిల శ ధర్మవిరుద్ధపుజాతుల నెల్లను శ సమయఁ జేయు
దేవతల్ మనులు సత్తిప్రయత్నంబునఁ, గావించుదక్షిణార్కమున శివుని
మఱచిన నయ్యజ్ఞ శ మఱవఱలై పోడె, భగవేత్రనాశ మూర్తిగ ననేక

తే. భంగములు రావె వారి కాశ్రప్రభువుచేత, శరణు వేడినఁ గావఁడేకరుణానట్టి
వారి నీశుపెం పే మన శ వచ్చుమఱియు, వినుము తద్దివ్యలీలలు శ మనుజనాథ.

నీ. ప్రబలదైత్యులు ఘర శ త్రయనాయకులు జగ, త్రయము నస్తతిమస్త్రతాపలీల
బాధింప దివిజులు శ ఫలలోచనుఁ గాంచి, కాపుము కృప దేవదేవ మమ్ముఁ
బసవుల మగువారిః శ బసవతి వైననీ, వనుచు మహాక్రోశ శ మాచరింప
వప్పరంబులు మూఁటికనత్రు మొక్కటన భ, స్మముగాఁగఁ జేసి యశమూర్త్యణంబు

తే. నంకమున నిడ నది బాలుఁ శ డైన నీతఁ

డవ్వఁ డని మాప వెఱఁ గుది శ యెల్లసురలు

వినుతి నేయ బ్రాహ్మణమూర్తి శ వెలుగునలని

కిడియె ¹దుర్వాసుఁ డనునామ శ మీశ్వరుండు. 389

తే. అతఁడు నూ వెమాయింటికి శ నరుగుడెంచి, యంత సేసినాఁ డనవుడునచ్చెగువును
భక్తియునుమదిఁబిరిగొనఁబాండునగ్ర, సుతుండు నిభృతిమై దేవకిసుతునితోడ.

క. శివముఖ్యనామములు ప్ర, నవనకృతి భోగమోక్షనము లగు నని విం
దు విమలబోధ యెఱింగిం, పవె వాని నిరుక్తి ననినఁ శ బరమస్తీతిన్. 391

వ. అతం డిట్లనియె. 392

క. శివదేవు ముట్టఁ గొల్వఁగ, నవనీశ్వర యతనిపేళ్లయర్థ మెఱిగి నం
ప్రవనకృతిఁ గూర్చ నా కై, న విభాతకు నైన నరిది శ నామదిఁ జూడన్. 393

వ. అయినను. 394

క. నీ విన్న నన్న నహితి, నన్న నాయెటింగిట్టిగలి జెప్పిన న
దేవాదిదేవుననానా, మావల విను మచల మైన శ యవధానముతోన్. 395

ఆ. అగ్ని నాయ వానశవాదిత్యవసుమరు, గాదిదేవతామృతమాత్ముఁడైన
శివుఁడహిమఁ బ్రీతి శ జెప్పుట వినుట న, స్వార్థసాధకంబు శ లగు నృపాల.

— యి కృష్ణుండు భక్తజనుల శివనామనిర్వచించుట పుట్టెను. యి—

క. వినుము సరేంద్ర మహాత్మ్యంబున నుండను నీశ్వరత్వమున నఖిలమహా
మునిజనములును మహేశ్వరుఁ, డని కొనియాడి హరుఁ బొప్పున ప్రతిముండై.

నీ. ఉగ్రత్వమునఁ బ్రతాపహీనుతి రుద్రనా, మముఁ దాల్చె దేవసంఘమున కెల్ల
మహతి నాఁ బాలు పాత్రమహానీయదేవత, గావున విను మహాేశదేవుఁడయ్యె
నఖిలసత్కర్మఫలకారశుభములు, సేయువేడుకకల్మి శ శివుఁ డనంగఁ
జనియె సుసిర తేజమున వెలుఁ గొందుట, నంచితస్థానస్రమాఖ్యుఁ బరఁగె

తే. జంగమస్థావరాత్మక శనకలభూత
రూపబహుత నొందుట బహురూపనామ
ధేయఁడై యొప్పె ధూమ్రపుంశజాయజటల
వలన ధూర్జటి యనుపేర శ వఱలె హరుఁడు. 398

ఆ. వినుము విశ్వ లనంగఁ శ జనుదేవతలు దన, యంద పాడమి రట్టు శ లగుట విశ్వ
రూపనామకమున శ దీపితుం డయ్యె నా, త్రిపురమర్దనుండు శ నృపవరేణ్య. 399

నీ. బహునేత్రములు మేనఁ శ బ్రజ్వరిల్లుట నర్వ, తశ్చక్షురాహ్వయోదాత్తకీర్తి
బరఁగు భూతము లెల్లఁ శ బహువులు దాఁ బతి, గావునఁ బశుపతి శ నా వెలుంగు
విషమఘ్నఁడై యున్మి, శ వృషవాహనుఁడుమృత్యు, వనఁజనుఁబ్రాణపాత్రలాఖ్యనమత
నొంది పహించు వేదదోక్తాభిధావముల్, మఱియుఁ బెక్కులు వానిశ్రమహిమవేద

ఆ. వేత్త లైనవారు శ వివరించి యన్యోన్య, బోధకత్వమునఁ బ్రభూతసౌఖ్య
లగుచు సంతతము శివారామతాసిరూ, ధాత్ములై చరితు శ రధిపముఖ్య. 400

క. ఈనామనిర్వచనములు, మానవుఁడు పఠించినను స్రమాహితమతి యై
వీనుల నించిత సౌఖ్యము, నానందము నిందు నందు శ నతనికిఁ గల్గున్. 401

వ. అని చెప్పి మఱియును. 402

క. వ్యాసమహామని లోకహి, తాన క్రిని శివునివిషయ శ మై పత్యముగాఁ
తేనె నుపస్థాన మొకటి, య సమధిక పుణ్యవాక్య్యయము విను మధిపా. 403

నీ. సర్వజగన్నిత్యసాక్షి లోకైకశు, భావహమూర్తి నిశరామయుండు
బ్రథమభూతములకుఁ బ్రథమతమంబు ను, దా త్తంబు నయినభూతంబు శివుఁడు
దనముఖంబున నగ్ని శ జనియించె దను సభ, క్రికసమారాధవ్యక్తుల నియతిఁ
బాటించువారికి శ భవమాక్షిణంబు గా, నిండువేడుక మది శ నిండువాఁడు

తే. వితలచతుర్థకత్వవిశ్రుతి వహించి, కరుణఁ దత్తత్పదస్థిరారకలనకల్య
లగునవర్యారతులకు న్యయ్యైవిధంబు, నీద్యవదవుల నొనఁగుమరహేశ్వరుండు. 404

తే. ఈయువనాన మచలితశ్చాయవృత్తి
నరుండు శివలింగ నన్నిధానమున వాఙ్మ
రూఢముగఁ జేసి యాయురారోగ్యనకల
కామ్యవైభవైశ్వర్యముల్ గలిగి నెగడు.

405

—❧— శీఘ్రుఁడు ధర్మజనకు ధర్మనూత్నప్రకారంబు సెప్పట. ❧—

వ. అనిన విని యత్యంతసంతోషంబు నొంది కుంతీతనయాగ్రజంబు శాంతనపుతో
ధర్మంబులు బహుప్రకారంబులు గలవు పరమానుష్ఠేయం బగు ప్రకారం
బెమ్మది దాని నెఱింగింపవే యనుటయు నజ్ఞనపతికి జాహ్నవీనందనుం డి
ట్లనియె. 406

ఆ. ధర్మములకు సంజ్ఞ గ తద్వేదు లగుమహాత్ములు దగంగఁ జెప్పుదురు నరేంద్ర
వినుము కాలపాకకమున నది యవ్యథా,త్వంబు గలిగి యవిశ్రదత్వమొందు. 407

వ. ఎ ట్లంటేని. 408

క. అనఘ యధర్మము ధర్మం, బనుమతిఁ బుట్టించుఁ దృణసమావృత మై ప్ర
న్ననితలముచందమునఁ దోఁచిననూయుంబోలె నూత్నచిత్తత లేమిన్. 409

క. తప్పక కాన్వంగ లేమిం, జెప్పెనువారలును దద్విశేషము దప్పం
జెప్పఁగ ధర్మంబు తెరువు, దప్పు నది క్రియావరులకు గ దైన్యము దెచ్చున్. 410

వ. కావున ధర్మంబునూత్నప్రకారంబు. 411

క. శ్రుతముఁ బరిత్యాగముఁ గల,మతిమౌతుల నమగు లోభకమదమోహనమా
వృతబుద్ధులు గానినమం, చితచరితులవలనఁ దెలియు గ శీలనిరూఢా. 412

క. కామార్థంబులు మోహోద్దామతకృత్యంబు లని యెదంగని ధర్మ
స్తోమమునఁ దగులుదనముల,చే మేలుగ నెఱిగికొనుము గ సిద్ధవివేకా. 413

తే. అనఘ యుచితస్వాగ్ధ్యామ్యమునను యజ్ఞ
మువనమాచారమున నిష్ఠ గ పొనుఁగువడక
యుండు నెవ్వారలకు వార గ లోపి నడపు
నదియ కనుము ధర్మమునూత్నవదవి గాఁగ.

క. అన విని యుధిష్ఠిరుండు నా,మన మిప్పుడు మీరు సెప్పునూటల సంజే
హనిరూఢ మయ్యె ధర్మము, గనికొన వలయుటకు బహుముఖత్వముకల్పిన్. 415

క. పారంబు లేనిధర్మా,చారంబున మునుఁగుమాద్యుశక్షుస్రులకుం
దీరం బిట్టిది యని తెలి, వార భవాదృశుల తగుదు గ రర్థిలిఁ జెప్పన్. 416

తే. ఆగమోక్తవిధంబుఁ బ్రకృత్యక్షముచు న,మాచరణముఁ బృథగ్విధవ్యాకులములు
ధర్మనూత్నత యిష్టాటఁ గ దశ్య మిట్టి, దనఁగ రానియిష్టాన్నదీక్షయనఘచరిత.

- వ. అనిన నావగేయుండు శాంతేయగ్రజుతో నిట్లనియె. 418
- క. ఇవి మూడుదెజుంగులు ధర్మపుస్తాత్మత నిశ్చయింప శ్రమఖ్యవదంబుల్
దివిరికొని యివియ చూచుట, యవనిశ్వర పూర్వమునులభయందుఁ గలుగుటన్.
- క. అనుమానింపకు మంధుఁ, నను నిశ్చయకాత్ముఁడును జగదండునుబోలెన్
జననాథ యేను బల్కెద, పని నృకముగ నూడు మింక శ్రవేయును నేలా. 420
- క. విమలాత్మ యహింసయు వా, నయి నత్యయఁ గ్రోధవర్జ్యవంబును విను ము
త్తమధర్మ రాశి యిది ధర్మమునవరమనీమి దీని శ్రమరపుము మదికిన్. 421
- తే. బ్రాహ్మణారాధనమునందత్పరుఁడవలయు, తక్కు మొందవిచారముల్ ధర్మపుత్ర
యనిన మానస మానంద శ్రమంద నారతఁ, దితని కతిభక్తి వందనంబాచరించి.
- వ. ఎవ్వరు ధర్మంబునెడి సమాయ నేయుదు రెవ్వరు దాని సుపాసింతు రెఱింగింపు
వారి వారిపొందుగతులను విన వలతుం జెప్పి మనిన నప్పొరవోత్తమునకు న
ప్పురుషనత్తముఁ డిట్లనియె. 428
- సీ. వినుము రజస్తమోఽవికృతులఁ దలవిన, మానసంబులు గలకమానవులకుఁ
గలుగు ధర్మద్వేషకలనంబు వారలు, నరకవాసార్హులు శ్రధరణినాథ
సత్త్వవరాత్ములు శ్ర సతతంబు ధర్మము, పాసింతు రూర్ధ్వలోకాధివాన
మునకు వారుక్తులు శ్ర మునుమును పుట్టివ, సుతుఁడు ధర్మము పద్మ శ్ర జనకు దాని
- తే. పాశనంపద సుమతు లుకపాఠితగ ను, పాసనము నేయుదురు తియ్యవంటివరువ
మాదరించి తిదువచార శ్ర మాచరిండు, వెరపు గలయట్టిదనములభవిధము దోవ.
- వ. అనినం గాంతేయగ్రజుండు శాంతనవుతోడ సాధులు నసాధులునన నెట్టివారు
సెప్పు మనుటయు నమ్మహాత్ముం డిట్లనియె. 425

—ఇది కిష్కిండు భర్మజునకు పాధ్వసాధుజనుల విమాపించి చెప్పట. ఇతి—

- సీ. తమమంత నెఱుంగరు శ్రధర్మంబు ననువదే, శమునను గాన రసాధుజనులు
ధర్మబోధం బివ్వధంబులు రెంటను, గలిగెనువారు సాధులు తదీయ
చరితంబు విను విశువరు మలమూత్రంబు, లర్హంబు గానివో శ్ర నధివ యతిధి
భోజనశిష్టాన్నభోజులు దెరు విచ్చి, తగినవారలకుఁ బ్రదక్షిణముగ
- తే. నరుగుదురు నడపుదురు నశత్యార్థవములు
శరణు సొచ్చినఁ గాతురు శ్ర సురతిగుప్తి
వరులు నిజవారత్మపులు శ్ర గురువనీతు
లమరహృదయులు నంతోష శ్ర మారఁ గలరు. 426
- వ. అని చెప్పెయి. 427
- తే. సాధు లింద్రియవిక్రాంతి శ్ర సుహరింతు
రఘుము దెలిసి ప్రాయశ్చిత్త శ్ర మాచరింతు
రప్రకాశంబుగా ధర్మ శ్ర మాచరింతు

రఖలభూతదయాభుత్వ త మారఁ గఁగు.

428

వ. అనిన విని యజాతశేషుండు శంతనపుష్కతో నప్రయత్నములకు నర్థంబు సిద్ధిం
చుట గలుగు ధర్మపరులను నీతివిదులునైనబలవంతులుబహుమార్గంబు లగునదు
పాయంబుల నర్థంబు లాకాంక్షింప సిద్ధింప కుండఁగ గొండఱకు సిద్ధించియు నవి
భోగంబుల కుపయోగ్యంబులు గా కుండు శిక్షలు పెద్ద లేకయుం గొన్నిచి త్రంబు
లందు విద్య లలవడు శిక్షితు లయ్యను నిర్విద్య లగుటయునుం గలుగుఁ జెవుళ్ల
నోసియుం బోట్లం బడియును గొండఱు సావరు పూరిపుకక దాకి బలాధికులు
నచ్చుట చూచెద మిట్లు గాఁ గలం బేమి యెఱింగింపవే యచుటయు నన్యుహిత
కన్యహత్తుం డిట్లనియె.

429

—శ్లో. శుభాశుభంబులు పూర్వజన్మకృతపుణ్యపాపంబులచేఁ గల్గు నని చెప్పట.

క. మొలవం బెట్టనియట్టిది, మొలచునె తొలుమేనిదానశ్రమల నానార్థం
బులు సిద్ధించుఁ బ్రయత్నంబులు లేకయు నింత నిజము త భూషవరేణ్య.

430

తే. అలఘులేపములు దొలుమేనఁ త గలిగెనేని

వెదకిొని వచ్చు నన్నరు త విపులభోగ

ములు పుతాకృతవృద్ధసేవల ఫలించు

బుద్ధికలిమియు విద్యలఁ త బొలుచుటయును.

431

క. తొలుమేన నహింసారుచి, గలిగిన దీర్ఘాయు వొందుఁ త గారణభూతం
బులు భూవర యివి యాగుణ,ములు లేమియ కీడులకును త మూలం బరయన్.

వ. కావున.

433

తే. వినుము దానంబుఁ దపమును త వృద్ధసేవ
నము నహింసయు నియతకృత్యములు సర్వ
జనుల కిహ్మహాగుణములు త మనచూనందు
దృఢముగా నిల్పి నడపుము త ధీరవర్మ.

434

వ. అని యుపదేశించి యాపగానందనుండు వేడియుఁ బొండవాగ్రజున కిట్లనియె.

సీ. ఎప్పుడు ధర్మంబునడ నాదరము గల,వానికిఁ గాలంబు త దాన యిచ్చు
ధర్మతత్త్వప్రబోధముఁ బరిస్ఫుటముగాఁ, గావున సుస్థిరభావశుద్ధి
సహితతపస్కృతసానదానజపంబు,లను దేవతాపూజలను నమోఘ
కాలుఁ డై వర్తింపఁగఱా ధర్మయోగంబు, నమకూరు ధర్మంబు త సాధనత్వ

తే. మొంది చేయించికొని చెప్పు త బొందు నిర్మ

లాత్మకండు సంసారపాశరాత్మకంబు

సత్య మజరామరము బోధనైత్య మచ్యు

తము పరానంద మగునప్రదంబు ననఘ.

436

వ. అని నిరదేశించి మఱియును,

437

తే. కనుకలుంగు వేగవ్యానమునివరుండు
నధిప కృష్ణుండు నీకుఁ బరాయణంబు
చింత దిగఁద్రావి పాలింపు శ శాంతవృత్తిఁ
బ్రజల సర్వంబునందును శ విజయి వగుము.

438

క. అని యిట్లు పడేశించిన, యనిమిషతటిసీతనూజ్యనతులవచనముల్

విని మో మలరంగఁ బులకలు, తనువున బాదుకొన నొప్పె శ ధర్మజుఁ డధిపా. 439

సీ. ఆవుడు వీడింది సగత్యవతీసుతుండు శం, తనునందనునితోడ శ ధర్మజుండు

దెలి వొందె భవదుష్టదేశామృతంబున, ననుజులుఁ గృష్ణుండు శ నాప్తనకల

రాజన్యులును ధృతశరాస్తుండుఁ దానును, దగ ని స్తుపాసించి శ దయకుఁ బాత్ర
మయ్యె పిచ్చొలుపు విశయ్యవసీసుఁ దటితోడఁ, గ్రమ్మట నిలఁడు నీరకడకు వచ్చు

ఆ. వాడు గాక యనిన శ వాల్మీకమున నార్చి, మైనచూడ్కి నమ్మకహత్తుఁ డతనిఁ
బాచి పురికిఁ జనుము శ శుభవరంపరలకు, భాజనంబ వగుము శ రాజమూఖ్య. 440

— ధృ కృష్ణుండు ధర్మజు నూడెంది కరివరంబునకుఁ బంపుట. ధృ —

వ. అని యనుజ్ఞ సేసి వెండియు.

441

సీ. నీబుద్ధి ధర్మైకశనిష్ట గావుతమ స, మగ్రదయీణబహుశయజ్ఞములు య

యాచించదును శ్రేష్ఠాన్వితంబుగఁ జేయు, రాజధర్మంబుగఁ శ బ్రకృతిరంజ

నము నాచరింపు చుట్టములును జెలులును, బండివవృక్షంబుఁ శ బక్షికులము

లెట్లట్ల ని న్నాశ్రయించి సుఖించువా, రర్కునియు త్రరాయణము వచ్చు

తే. అరసికొని యుండి నాకడ శ కరుగుదెమ్ము

పొమ్ము తల్లియఁ దమ్ములు శ భూవరుండు

నీవు సుఖుల రై యుండుఁడు శ వృషవరేణ్య

యనుడు నానంద మొంది ధర్మశాస్త్రజుండు.

442

వ. అట్ల చేయువాడ నని సవివరంబుగాఁ బలికి దేవవ్రతునకు దండప్రణామం
బాచరించి యిట్లు వీడుకొని.

క. మును లనుపగఁ గృష్ణాదులు, జనుదేరగఁ దోడఁ బురికిఁ శ జనియెముదితు లై
జను లెదురుకొనగఁ బుణ్యాంగనలును విప్రులును వచ్చి శ కని దీవనతోన్. 443

క. సేయు సల్లగ మహిమో, ద్యాసీతుఁ డై యిట్లు వోయి శ ధర్మజుఁడు నిజా
వాసంబు సొచ్చి గాంధా, రీసంభావన మొనర్చి శ ప్రియము దలిర్పన్. 445

ఆ. తల్లి కెఱిగి ముదము శ ద్రావది కొనరించి, నకలపౌరజనుల శ జానపదుల

నెలమి యొలయ వీడుకొలిపి భూసురులకు, దానవిధుల నమ్మకదం బొనర్చి. 446

వ. వివరు లైవనతులకు సమగ్రధనంబు లొనంగి ధృతశరాస్తునిం బ్రభూతపూజా
కరణంబునం బరితుష్టునిం జేసి.

తే. తమ్ములును గృష్ణుండును బ్రహ్మాదమునఁ దేలి

సమృహీశ్వరుఁ డపుడు రాక్షాభిషేక
మంగళము నొందినట్లు నెఱుమై దలంచి
గట్టి యెనయూటబెంపుఁ శ గాంచి పొలిచె.

448

వ. అట్లు శోభిల్లి వారిల నుచిత్రకారసమాచరణంబులకుం జన నియోగించి య
భ్యంతరమందిరమున కరిగెనట్లజాతశక్తులు 1 సమ్యగంగీకృతసామ్రాజ్యండయి
జనసంపూజ్యం బగుచరితంబున సంప్రవర్తిల్లు చుండఁబంచాశద్వాసరానంతరంబ
వాసరవతి యుత్తరాయణగతుం డగుటయు.

449

—→ ధర్మజుడు కృష్ణుడఁ దోడ్కొని భీష్ముయొద్దకుం బోవుట. ←—

సీ. అక్కొరవేశ్వరుం శ డప్పుడు గడలి గాం, ధారిని ధృతరాష్ట్రధరణిభుని
గొంతిని మున్నిడతకొని కృష్ణుఁ డమ్మని, డనతమ్మలను విదురుని యుయత్సు
సంజయులను గృహశాస్త్రధామ్యుల మంత్ర, కోవిదు లగుయాచక్షులను దోడఁ
గొని వత్తుచందనాగదువువృషభపుత్ర, కుండచుల్ వట్టింతుకొని యనేక

తే. రత్నములుఁ గాంచనంబుఁ దో శ రాగ నగ్ని

యంచితంబుగఁ దా సంఘటించి యోగ్య

జనసమాసీతముగఁ జేసి శ నకలవరిజ

సంబుఁ గొల్వ మహావిభ్రవంబు మెఱయ.

450

వ. చని భీష్మునివీరశయనసానంబున కనతిమూరంబునం దేరు డ్గినం గృష్ణాదులను
రథావతరణంబులు సేసిరి తానను వారును బారాశర్యనారద దేవలప్రభృతిపరమ
సంయమినముసాన్యమానం డగుసమ్మానసీయుం జేర నరిగి మునిజనంబులకు విన
తుం డయి తదభినందితుం డగుచు నాధర్మనందనుండయ్యమరినదీనందనునకు నభి
వందనం బాచరించి నమీచీనధ్యాసతత్పరుం డైనయద్దేవప్రతు సుద్దేశించి

451

తే. అనఘ వచ్చితి ధర్మనందనుఁడఁ బ్రణతి, యాచరించెద నావలు శ కవధరింప
నవసరంబేనివను సమయంబు వార్చి, యగ్ని మొదలుగఁ దే దగునట్టివాని

452

సీ. తెచ్చితి బుద్ధిజల్ శ వచ్చిరి హరియు నీ, లేనయుఁడు ధృతరాష్ట్రుడును సమస్త
బంధులుఁ గలమహీశ్వరులు విప్రులు, బౌర, జనులు నేతెంచిరి శ నదయవ్యాయ
వీరి జూడుము కను శ విచ్చి నావుడు నమ్మ, హాత్ముఁ డందఱఁజూచి శ యాన్మపాలు
కేలు దెమల్చుచు శ మేలు సేసితి దైవ, యోగంబు గాదె నీ శ వొదవు టరయ

ఆ. మనుజనాథ 2 మాఘమాసంబుశుక్లవ, తంబు నామనమున శ సంప్రమోద

మావహిల్లఁ జేసె శ నని యభినందించి, యతని కధికహర్ష శ మావహించె. 453

వ. తదనంతరంబ ధృతరాష్ట్రునితో నిట్లనియె.

454

తే. వేదశాస్త్రపరిజ్ఞానవృద్ధసేవ, నములు గలిగి యశేషధర్మములు నెఱిగి

- వ్యాసమునిఁజేరి దేవహాస్య ముద్ధిం, జెప్ప విని నిమ్మ శంకర శ్రీ నొప్పి తనఁడు. 455
- క. కావున భవితవ్యమలకు, నీ వడలఁగ వలదు పాంశునృపపుత్రులు న
ద్యావమునఁ జూడ వేచ్చిన, భూవర తగ నీవు గన్నర పుత్రులు గారే. 456
- క. కిరి బలిపాలింపుము, వీరలశుశ్రూషఁ జిత్తశృత్తి ముదమున
గూరఁగ ధర్మసుతునిఁజేరి, గాఁబడ్డము గలిగి వనలు శ్రీ గజపుము నెమ్మి. 457
- తే. ఏ నెఱుంగుదు నితఁడు సీతయెడఁ బ్రియంబు
భక్తియును గల్గి యక్రూరభావుఁ డగుట
నీవు పల్కులెవ్వఁడన సీతయెడఁ బించి
వనలు గొనుము కౌరవకులభారధుర్య. 458
- క. విను సీతనయలు దుర్యోధనాదు లవిసీతివకు లభధర్మజ్ఞులు క్రొ
ధను లితిలుబులు వారల, మనమున నిడి వగవ వలదు శ్రీ మనుజాధీశ. 459
- వ. అని పలికి కృష్ణు నాలోకించి. 460

—.. భీష్ముడు శరీరంబు విడుచుటకు (కృష్ణుననుజ్ఞ గొనట. ...—

- తే. దేవదేవ జీవాత్మక శ్రీ దేవవంద్య, శంఖచక్రగదావద్యుతచారహస్త
వాసుదేవ త్రివిక్రమ శ్రీ వరద పరమ, పురుష ప్రణతి యొనర్చినశ్రీగరుణఁజూడు. 461
- వ. అనుచు నమస్కరించి. 462
- ఆ. బలము నీవ నాకు శ్రీ భక్తుండ నీయెడ, నాలు బిడ్డ లేనియట్టివాడఁ
గావు నన్ను నధిక శ్రీ కారుణ్యమున ని మ్మనుజ్ఞఁ గమలదళమృగనోజ్ఞనయన. 463
- వ. అని వెండియు. 464
- సీ. మాధవ పాండుకుశూరవగ్గమనకు, గతి నీవ రక్షింపు శ్రీ కరుణ మెఱయ
దుర్బుద్ధి యొనయాధుర్యోధనునితోడఁ, గృష్ణుఁ డెక్కడ నుండఁగలుపు గలుగు
నక్కడ కంటి నేఁ శ్రీ బెక్కునూలులు నట్లు, నెప్పుఁగా నాపంపు శ్రీ నీయ కఠిండు
దమవారి నెల్లను శ్రీ నమయించి తానును, నమసె ని న్నెఱుంగుమృగనమితమహిమ
- తే. నరుండు నారాయణుండు ననుభవరమమునలు
జగము రక్షించుటకుఁ గేలికన్మ మొంది
సంసరించెద రని పర్యాశరసుతుండు
నారదుండును జెప్పిరి శ్రీ నాకుఁ దొల్లి. 465
- వ. అనిన విని వాసుదేవుండు దేవప్రతీపదవం బత్వాదరంబున నాలోకించి. 466
- ఆ. కీ డొకప్పు లేడు శ్రీ కృతపుణ్యుడవు తండ్రి, నలనిభక్తివంపు శ్రీ గలవు దానఁ
గాడె బంటుఁబోలెఁగాంగేయ మృత్యువు, నీవశమున నిలిచెనెర్భరముగ. 467
- .. భీష్ముడు శరీరంబు విడిచి నాకలొకగతుం డగుట. యి —
- వ. నీకు నే నమజ్ఞ యిచ్చితి వసువులం బొందు మనినం బరమానందంబునం బొంది
పాండునందనులను భృతరాష్ట్రునిం డక్కడ వారఁడుం గనంగొని మీచేత

ననుజ్ఞాతుండన చా యని పలికి యాదజం గొంగిలించుకొని యాన్మశంస్యంబును
 సత్యంబును నిత్యంబులుగా బాటించి బ్రతుకుఁ దని చెప్పి తాను వొల్లి రాజుల
 గెల్చి తెచ్చివధనంబులు విప్రజనంబుల కిచ్చి ధర్మతనయు జూచి యెల్ల బ్రాహ్మ
 ణులును బూజనీయులు ఋత్విజులు నాచార్యులు వృద్ధులు విశేషించి పూజింప
 వలయువా రని నిర్దేశించి యూర కుండి భారణానుక్రమంబున సమహితాత్ముం
 డయి వామువుల నన్నిరుద్ధంబు సేసిన నవి యూర్వ్యులం గైకొనియె నమ్మహాత్ము
 డవయవంబులం బ్రాణంబులు వాపికొనుచు వచ్చునయ్యెనొట్లు శల్యరహితంబు
 లగు చుండె నట్లగుటం గాంచి కృష్ణాదు లగునఖిలజనంబులునాశ్చర్యభరితాంతః
 కరణు లగుచుఁ గీర్తించి రానంయమచతురునిచే సర్వామృతనసన్నిరుద్ధం బై
 యాత్మ మూర్ధంబు భేదించి మహోల్కాకారంబున నాకసంబున కెగసి కొంతద
 వ్వరిగి యంత సంతర్హితం బయ్యె నప్పుడు పుష్పశృష్టి గురిసె. దేవమందుభులు
 మొరసె నంబరంబున సిద్ధులు సాధ్యులుం బొగడుచుం బ్రమోదంబు నొందిరిట్లు
 దేవ వ్రతుండు దివంబునకుం జనుటయు.

463

శ్లోక పరలోకగతుం దైవభీష్మునకు నగ్ని సంస్కారంబు సేయుట. శ్లోక

- నీ. ధర్మపుత్రుండును శ్ర దమ్ములు విదురయు, యుత్సులు నగురుకాష్టోత్కరంబుఁ
 జంపనవారుసంకచయమును గొని నమ,స్థలి నమం దితచితి శ్ర యలఘుభంగి
 విరచించి రయ్యధిస్థిరుఁడును ధృతరాష్ట్రుఁడును నమ్మరున్నదీర్ఘతనయుపుణ్య
 గాత్రంబు సుషానకలితంబు శ్ర విహితాను, లేపంబుఁ బుష్పవాగ్మోషశోభి
- తే. తంబురు త్తమక్షేమావృతంబునుజ్ఞు.లాభరణభూషితంబుఁ గా శ్ర సధికభక్తి
 జేసి రప్పుడు సామంబు శ్ర సెలంగ హోమ, మాచరించిరి యాజకు శ్రలగ్ని యలర.
- క. కనకములు మణులు భూసుర, జననంఘంబున కజాతశత్రుఁడు శ్రద్ధా
 వినయ ప్రీతియుతంబుగ, ననేకములు వేషక నొనగె శ్ర నవహితమితయై. 470
- వ. తదనంతరంబ.
- క. తలదిక్కు గవలుఁ బాదం,బులదెన ధృతరాష్ట్రపాండుఁడూహ గ్రతనూ
 జాలుఁ బట్టి యధిక విభవో,జ్జ్వల మగుపాడెవయి నిడిరి శ్ర శవరత్నంబున్. 472
- వ. అమ్మయి నన్నలపురును వహించిరి భీమసేనార్జునులు ధవళచామరంబు లిడిరి
 యుయాత్తుండు త్తమచ్చత్రంబు వట్టి వృక్క లగుకౌరవస్త్రీ లాలవట్టంబులు
 వట్టిరి ధౌమ్మ్యండు క్రియాకలాపంబు నడపె నట్లు సొద సేర్చి దేవవ్రతుని
 దేహంబు క్రొత్తాగ్ని కావూతి సేసి బహుసుండంబు లెత్తిపుత్రంబు ప్రయో
 గించి ప్రజ్వలించఁ జేసి రివ్విధంబునం చిత్తమేధంబు విభవమహితంబును విధి
 విహితంబునుం గా ననుష్ఠించి యక్కొరపు లవనన్యంబుగాఁ దిరిగి కృష్ణ
 ద్వైపాయన నారద దేవలప్రభృతు లనుగమింప భాగీరథికిం జని సర్వభరత

భార్యసమేతంబుగా నగ్గంగేయనకుఁ దిలోదకప్రదానంబు లాచరించి రట్టి సమయంబున. 473

—అథ శ్రుత్వోకామర మ్మౌంఘాదేవి గృష్ణమలం గమంగౌ దుఃఖించుట. —

సీ. ఉదకంబులందుండి యుత్థిత యై శోకవిహ్వలత్వంబున యికలగమన
యగుచు నెమ్మోముచై యనన్రలు గ్రమ్మఁగాఁ, జనుదెంచి కారవశసమితియెదుర
నిలిచి భాగీధి యలఘుండు జనకొడు, కిలఁ బరికింపఁగా య న్నెట్టిభంగి
వాఁ డయ్యెఁ జరితంబునవఁడిమి మీరెల్ల, నెఱుంగుదు రైనను య నేను గొంత
తే. సెప్ప వినుఁడు గృహ న్రత్యశీలుఁ డచుల, బుద్ధి రాజవృత్తాఘ్నోద్యభూరికృతుఁడు
కార్యసంపేదిపితృ భక్తిఘ్నోద్యదార్య, సమృతుండువిద్యాపరిశ్రమఘ్నుఁడు. 474
తే. కాశిరాజకన్యకలకుఁ య గాఁ బెసంగి, వానిచే గాసి యైరి భూతవరులు పలువు
రంబుకై పూని వానిమగ్నహోబలంబు, జామదగ్వంధుఁడె రలువశ్రవాలకరిగె. 475
వ. అని విలాపంబు సేసి వెంటియు. 476

తే. అంతవాఁడు శిఖండిచే య నట్టు లగుట
గనియుఁ బెక్కులు పఱియలు య గాక యనికి
కతనఁజేసి వజ్రమయంబు య గాఁగ నోవు
నని తలంచెద నాడెంద య మన్నలార. 477

వ. అని వగచిన గంగాదేవికి దేవకీనందనుం డిట్లనియె. 478

—అథ శ్రుత్వమరణశుభిత యగుగంగను గృష్ణద్వైపాయనం దూఱుచుట. —

తే. నీవు శోకంబు దక్కుము య నీసుతుండు, వరమగతి నొందె శాపనన్రస్థాన్ధిజేసి
వసువు మర్త్యుడై వర్తించెన ననదృశప్ర, భావుఁ డాతఁడు వగ వేల య దేసీకు.
చ. అతని శిఖండి యేల యమకరాధిపతున్ సమయింపఁ జాలునే
యతఁడు నికేచ్చఁజేసి నమ్రనందితదివ్యశరంబు లంగసం
గతములు సేసి పాన్పుగ సుకృతసితి మృత్యువు మాన్చి యుండి కి
ర్త్యశిశయ మొంది తా వలచినప్పుడు వోయె విషాద మేటికిన్. 480

వ. అని యూరడిల్లం బలికఁ గృష్ణద్వైపాయనమునివరుండును బరమాదరణీయరత్నర
వచనంబుల వజ్రహ్నువీదేవి! నానందం బాపాదించెఁదనంతరంబ యాత్మీయసలిల
సాంగత్యంబు నొందునమ్మందాకినిచేతం గృష్ణాదులు నందఱు జనపతులును నను
జ్ఞాతులు నాశీర్వాదప్రీతులు నై మునులునుందోడ నడవ నది వెడలి రని యిట్లు
భీష్మునివృత్తాంతంబు వైకంఠాయుండు జనమేజయునకుం జెప్పిన నప్పుడమితేఁ
డిత్రైశంగున వత్తాతకు వలయునిధానం బాచరించి చరితార్థం దైనయస్పార్థివ
ముఖ్యుండు మఱి యెట్టిచందంబువం బ్రవర్తించె మునీంద్రా యెఱింగింపవే యని
యడుగుటయు. 481

చ. పోరుణదివ్యచిత్ర పరిశకాంతమహాత్మ్యవిధానచిత్ర ని

ర్వికృతవిలాసహృద్య సుతివిస్తరవిస్ఫురజైకవేద్య పా
వకబహుభవ్యనామ పరివర్ధనసంక్షయ దూరధామ వి
శ్వకలితతోషణా సుభగ్రసాత్మవతేయవచోవిభూషణా.

482

క. ¹సత్సేవ్యచరణ శమవ, ద్వాత్సల్యాధరణ ధర్మతత్త్వోద్ధరణా
హృత్సంగతభక్తికదురి, తోత్సారణధుర్యవృజ్ఞాయాఖవిసరణా.

483

మాలిని. స్త్రయవిరహితపూజ్యా శ మంత్రగీతాధిరాజ్యా
నయనహిమగుసూర్యా శ నైష్ఠికక్షేమధుర్యా
దయితభువనరితౌ శ ²చాంతిసంపద్యతాత్
నియమనికటవర్తి శ నిష్కళానందమూర్తి.

484

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాశ్మయత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్తనసోమయాప్రణీతంబయిన శ్రీమహాభారతంబున యానుశాసనికపర్వంబు
నందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

485

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి

యానుశాసనికపర్వము నమాప్తము.



1. క. సత్సేవ్యచరణ సముద్వాత్సల్యా. 2. గ. చాంతిసంవిత్సమత్ - జ. చాంతి సంవత్సమత్
ట. చాంతి సిద్ధత్సమత్.



హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

అశ్వమేధపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము



నామకపార్వత్యభి
ధానకమాధుర్యధుర్యతత్వాశ్చేషో
పానీతనిరంతరసాం
ద్రానందస్థావితాత్మ శ హరిహరనాథా.

1

శ్లోకమగ్నం దశధర్మజానిః గృహాదులు ప్రబోధించుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లమరనదీనందనున కుదక
కర్మం బాచరించి ధర్మనందనుండధృతరాష్ట్రపురస్సరంబుగ భాగీరథి యుత్తరించి
తత్తీరదేశంబున. 2

ఉ. ఉమ్మలికంబునం బొగ్గుల సమల్లముతోఁ బొరి లోచనంబులం
గ్రమ్మంగ నశ్రువారి ధృతిగౌరవ మేద మహాగ్ర బాణపా
తమ్మన మ్రొగునేనుఁగువిధమ్మన నేలకు వ్రాలఁ బట్టె వే
గమ్మ వృకోదరుండు మరళభస్మమవంపున నమ్మహీశ్వరున్. 3

ఆ. పట్టి యతఁడు దనదుకపైచీర యాస్తరణంబు నేసి భూస్థలంబునందుఁ
బెట్టె మానవమాలు శ పెద్దయు నలఁదురి, యరునాదిసోదరాలి వొదివె. 4

వ. శృంగం దుదితవచనంబుల నాభూపాలుం బ్రబోధించె నవ్వకు ధృతరాష్ట్రుండు
గదిసి కూర్చుండి యుక్కురుపతితోడ. 5

నీ. తత్త్రధర్మంబునఁ శ గైకొంటి మేదిని, యుమ్మలికింపక శ లెమ్మ వత్స
యనుజవర్గము నీవు శ వసుభవింపుము శ్లోక, కాలంబు గాదిది శ యేల వగవ
నని పల్కి విదురహితాలాపములు దన, వివకుండుటయు సుయోధమనికిడు
నద్దుచ్చుబుద్ధి బా శ వసువరింపఁగ ధర్మ మొదలిశకరమున శ వింత పుట్టి

ఆ. సనియఁ దెలియ నాశ్విరసకు గాంధారికి, వగలు మిగులఁ బొగులవలయుటయును
 నుగ్గడించి మమ్ము శ నొంటివగ్గులఁ గనుం, గొనుము వంత దీర్పు శ మనియెనధిప. 6

వ. అనిన విని యూరకున్నం గని శౌరి యక్కారవఱితో బంధువులు శోకింబు నొం
 దిన మృతకోటికిం బరితాపంబు వాటిల్లు న్నం గాక భవదీయజ్ఞాతులు సమరం
 బున ననివర్తులై యూర్వలోక వర్తులైరి వారికి శోకింపం బని యేలు శోకిం
 చిన వారలు మగిడి పత్తురే యని పలికి వెండియు. 7

క. విన వలయువాని నెల్లను, జననాయక వింటి వీవు శ శాంతనవునిచే
 వనట యుడుగు మిఁక దుర్మతి, యునుబోలెను వగచు చుండు శ టుచితమె నీకున్.

వ. వ్యాసనారదాదులును నిన్ను బోధించిరి వారివాక్యంబు లూహింపుము. 9

చ. ఆతులితదక్షిణాన్వితమశ్రవోధ్వరక ర్తవు గమ్ము దేవతా
 పితృనివహంబులం గరము ప్రీతియు భక్తియు నుల్లసిల్ల న
 స్థితములు నేయు ముర్విఁ బ్రజ శ జేకొని రక్షకుటింపు బంధుసు
 స్థితు లొనరింపు మెప్పు సత్కథి ప్రజపూజ లొనర్పు భూవరా. 10

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు సాత్యవతేయు మొగంబు గనుంగొని దేవా భవదీయ
 దయాప్రేమంబులు నాపై నెప్పుడు సత్యంతగాఢంబు లై యుండు నన్నుఁ బెక్కు
 ధంగుల రక్షించితి రిటమీఁద వనంబున కరుగ ననుజ్ఞ యిచ్చుట నాకుం బ్రియం
 బగుగనియ ట్లయినం బితామహాకర్ణులం జంపినకూరకర్మనకు శాంతి యెట్లు
 గలుగు నమ్మహాకల్మషం బేమిటం బాయు సయ్యసుప్తానంబు విధియింపుం డని
 పలుకుటయు నాధర్మధుర్యునకుఁ బారాశర్యుం డి ట్లనియె. 11

సీ. నిష్ఠించి యిబ్బంగి శ నీ కేమి సెప్పిన, వాక్యంబు లెల్లను శ వఱదఁ గలసి
 పొయెనే నీ దగునబుద్ధి యిం తొప్పదో, కాక మర్త్యుఁడు గాఁడు శ కర్త యీశ్వ
 రునినియోగమున మేళును గీడు నొనరించుఁ, గాన నీమండి బాహ్యకర్మశంక
 గలిగెనేనియును యాగముల దానంబుల, నది వాపిశొన రాదె శ యశ్వమేధ

తే. మధికదక్షిణాన్వితముగ శ ననఘ చేయు

మంతతో భవదీయచిత్తానుతాప

మంతయును బాయు రఘురామ్యనట్లుఁ బూరు

భరతులునుబోలె దానతత్పరుండ వగుము. 12

చ. అన విని యమ్మునీశ్వరున శ కాన్పపుఁ డి ట్లను నశ్వమేధయా

గనిరతి భూమిపాలు గతకల్మషం జేయఁగఁ జాలు నాఁగ ము

న్నును వెడ వింటి సజ్జనమృతోజ్జ్వలచోమహనీయ నీవు సె

ప్పినవలు కూడి యాక్రతువు శ ప్రీతి నొనర్చెద నెల్లభంగులన్. 13

వ. అని పలికి మునీంద్ర యొక్కవిన్నపం బనధానంబుతో ననధరింపు మశ్వమేధం
 బధికదక్షిణాన్వితంబు గావలయు ననుట డెల్లంబుగా మీరు నాన దిద్దితిరి నా

కర్ణంబు లేకు శయ్యంబున మృతులైనవరులగుతులు శిశువులును శోకా
క్రాంతిలునుం గావున వారలవలన ధనాహరణం బత్వంతాకరణీయంబును దుర్ల
భంబును నైనది దొల్లి దుర్యోధనుండు మాతోడియాసునంజేసి పెక్కండు
రాజులను ముక్కిడిమూఁదలనుం గూడఁ బెట్టి ధనంబు వ్యయపెట్టి భూమియు
బండారంబునుం బాపచేసె నివ్వధంబున నిర్దనత్వంబు వాటిల్లె ధనార్జనంబునకు
నొండాక నెరవు దొరికొన దిట్టిది కర్ణవ్యం బని యెఱుంగ కున్నవాఁడ మంత్రుల
రై నాకుఁ గార్యం జెఱింగింప వలయు నని ప్రార్థించిన నమ్మహాత్ము డమృహీతం
బరమాదరంబున నాలోకింది కొండాక విచారించి.

14

సీ. అనఘ మరుత్తుండు శ్ర యజ్ఞంబు సేసి మహాధనరాసుల శ్ర నవనిసురుల
కిచ్చె వారవిగడు శ్ర నెక్కు డై యుండుటఁ, ద్రవ్యితండంబులు శ్ర దమగృహముల
నిడికొని పెరిగిన శ్ర మెల్లను నిధియుఁ గా, ని మ్రొననెలవున శ్ర నిమమ నుండి
యండలు నేక వాక్యత దీని నెవ్వరు, గనినను నిది వార్యధనమ యనిరి

ఆ. మానవేంద్ర యమ్మహానిధానము దెచ్చి, వలసినట్లు నీవు శ్ర వ్యయము సేయు
మనిన ధర్మతనయుఁ శ్ర డతఁ డెట్లువార్జించె, వంతకాంచనము మరహాత్మ చెపును.

క. అనుటయు నానత్యవశీ,తనయుండు మరుత్తుపుణ్యరేరచరితంబు
వివఁ గోరుట మే లెంతయు, వినిపించెద మీను లలర శ్ర వినుము నరేంద్రా.

16

వ. అని పలికి యిట్లనియెఁ గృతయుగంబున దండనీతిప్రవర్తకుం డగుమనువునకుఁబ్ర
జాని యనుతనయుం డదయించె నతనికి తుతుం డదృఢించె నాతనికి నిత్య
కుండు ప్రభవించె నాభూపతికి నూర్వరు సుతు లుదయించి రం దగ్రజం డగు
వింశునకు వివింశుం డదయించె నప్పుడిమితేనికిం బదియేవురు గొడుకులు వుట్టిరి
వారిలోనం దెద్దవా డగుఖనీనేత్రుం డధికబలశైర్యుండును నకార్యవరుండును
నై సోదరులం గలిపికొని నడవక పడువలువురం జెఱచి సామ్రాజ్యంబుఁ గైకొని
యండి.

సీ. మంత్ర విద్యేమంబు శ్ర మాన్యపరాభవంబును బ్రజాపీడనంబులును గలిగి
మొక్కఁ డగుటయు శ్ర ముద్విలి మంత్రులారినఁ బాపి యతనినంధమని రాజ్య
మునకుఁ బట్టము గట్టికొని రక్కుచూరుండు,దమయ్యయ్యచేటుచిత్తమునఁ దలఁచి
నచినప్రభృతు లగునర్వజవంబుల,యాత్మల ననురాగ శ్ర మావహిల్ల

తే. సత్యమును బాడియును నొప్ప శ్ర నిత్యధర్మ,వరత వర్తిల్లె నమ్మహీశ్వరుండు సతత
దానతత్పరుఁ డై కలరధనము లెల్ల, విప్రులకు నిచ్చి దారిద్ర్యరవికలుఁ డయ్యె.

18

క. దానఁ గడు డస్సె నారని, సేన యరాతు లది యెఱిగి శ్ర చెచ్చెర బలనం
తానముతోడంబైకొని, యానరపతిఁ జెఱచి రాతఁ శ్ర దాపులుఁ దానున్.

19

క. 'వనమునకు సేగె నయమి, జనములు నచ్చెరువు నొందుకచందంబున న

1. ఆ. మనమునకు సేగె...చందంబున ను, గ్రనిమతి కొల్పిల్ల దమ.

- జ్ఞనవిభుఁడు నియతి నట తప, మొనరించి మహాప్రభావ శ్ర మొంది కడంకన్. 20
- క. అమలమతిఁ గరముఁ గ్రోలగ, నమరించి మానితతపోమరయాధికశక్తి
ధమనక్రియ యొనరించిన, నమితగుణా చెప్పఁ జిట్ట శ్ర లయ్యెను దానన్. 21
- వ. ఆకర్ణింపుము. 22
- క. భటతురగసామజరథో, దృఢసేనాసముదయములు శ్ర బహుళరుచినము
త్కటకాంచనరాసులు నచ్చటఁ బొడమెం జూడ నక్కరబం బగుధంగిన్. 23
- వ. ఇట్లు బలంబును ధనంబునుం గల్గుటయును. 24
- క. ఆనరవతి రయమున రిపు, భూనాథులమీఁద నడచి శ్ర పోరుల వారికా
సేనాయుతముగఁ జంపియుఁ గానలకుం దోలియును బ్రకాశత నొందెన్. 25
- క. కరధమనంబున నాతఁడు, కరంధముఁడనంగ బరఁగి శ్ర గౌరవమునవి
స్ఫురణము విభవము శౌర్యముఁ, గరుణయు ధైర్యంబు వెలయఁగనిలయేలెన్.
- తే. శమము దమమును సత్యశౌర్యచములుఁ గలిగి, యజనశీలత సశ్వమేధాధ్వరంబు
లంగిరసుఁ డవదర్శసంకడై నయింపఁ, బెక్కి నరైల్లోకములు సప్రసీతిబొగడ.
- శ్లోక వేదవ్యాసమనోద్రుండు ధర్మజానకు మరుత్తుచరితంబు పెప్పుట. శ్లోక
- క. అతనిమనుమఁడు మరుత్తుం, డతులయశుఁడు విష్ణుసవృశుఁ శ్ర డనఁ దగు నాగా
యతలయఁడు భర్మతత్త్వస్థితివిదుఁడు సమిధజహుళశ్ర తేజం డధిపా. 28
- ఉ. అమ్మనుజేశ్వరుండు విభ్రవాతిశయంబు వెలుంగ సశ్వమే
ధమైనరించు చుంకి వివిధస్ఫురితాలయమల్ ప్రదీప్తభాం
డమ్ములు సత్పదార్థము ల్రిడం దగుతక్కును గల్గుసిద్ధపా
త్రమ్ములసంఖ్యముల్ పసిఁడి శ్ర బ్రస్తుతి శ్ర కక్క ఘటించె భావరా. 29
- వ. అట్లు నమకట్టి యతండు. 30
- చ. హిమగిరిసాను దేశమున శ్ర నెక్కుడువైభవ ముల్లసిల్ల య
జ్ఞ ము దగఁ జేసి భూమిసురశంఘము లెల్లను దృష్టి బొంద హే
మ మొనఁగెఁ గుప్పఁగూరలు నగమగ్రకుతూహలుఁ డై కనత్తున
ర్ణమయగృహక్రియోపకరణప్రకరంబులు నిచ్చె భక్తితోన్. 31
- వ. అని చెప్పి యిది మర త్తునియాభిజాత్యంబును దదీయవిత్తవిశేషంబును నెఱిం
గించుట యవ్వీతం బతనికి దొరకొనిన తెఱంగును నెఱింగించెడఁ దదంచితక్రతు
క్రియాప్రకారంబును జెప్పెద విను మట్లు కరంధముఁ డనం బరఁగి మనువంశ
దీపకుండై పేర్చినయాభావతి నిజతవగ్గప్రభావంబునను మహానుభావుం డగు
నంగిరసుండు దన కువద్రష్ట యయి యనేకాశ్వమేధంబులు సేయించుటంజేసి
యావహిల్లినమాహాత్మ్యంబునను మహీపతు లెల్లఁ గొలువం బూజ్యసామ్రా
జ్యం బనుభవించి తనవలచినయప్పుడుతనువుతోడవయ్యార్థలోకంబునకుంజనియె
వమ్మునుజవతితనయుం డవితీన్నామధేయుండు ధరాభారధోరేయుం డై యతనిన

పోలి ప్రజలం బాలించె.

92

చ. అతనినుతుడునూవె మనఃబాధివన తగు యమ్యుకుత్తుఁ డా

పలి దనతండ్రిపిమ్మటఁ గృతఃకరితుఁ డాద్యుఁడు నొకనీతివి

శ్రుతమతి దానశీలుఁ డనఁ గ రూఢికి నెక్కి తదీయ కాజ్యసు

నీతి వెలుఁ గొండె వానవుని. ౧౪౬౬ జేకొనఁ డీసుమెంపునన్.

38

క. వానవుఁడును నవ్విభునెడి, నీకు గలిగి తన్ను మిగులరసే నని తచ్చిం

తానక్తు డై మంత్రిని, వానమునకుఁ జనియెఁ బూర్వకంశ ప్రవరా.

34

వ. చని యరనితోడి.

35

నీ. అనఁడు మరుత్తుడు ౧ నిను వరింపఁడలంచుఁ, ననయజ్ఞమున కుపకృత్య గాఁగ

ననురాధిపతి యగునట్టి నాకును జేసి, యుపదర్శనం బింక ౧ నొక్కమర్త్య

నకుఁ జేత నీమెంపునకు హాని కాదె నన్, విడిచి యాతని మజ్జ్యవిధులు నడపుఁ

డాతనిఁ దొఱచి మృదాస్తత మెఱయు పె, కాకడంగ నేటికి ౧ ననుకు నతని

తే. పలుకులకు నవ్వియాబృహస్పతి మహాత్మ, యెఱుంగ నేనిచ్చ నన్ననీ ౧ వింతసెప్ప

నేల నర్యలోకముల కర్థభుఁ డైన, నీగురు డొరు నాశించుననే మహేంద్ర.

36

వ. అని వెండియు.

37

ఆ. అగ్నిసల్లనై నగనబుద్ధుఁడు మైల, వడ్డ నుర్వి వొరలఁ ౧ బడిన మేరు

నగము నంచలించినను బొంకు వొరయునే, నాదుపలుకు నెమ్మనముననమ్ము.

38

క. అన విని ప్రమదంబునఁ దే, లినచి త్తముతోడ నమదర్శిలం జనియెం

దనమంజిరంబునకు సుర, లనురాగముఁ బొంద నిండుఁ ౧ డమలచరిత్రా.

39

నీ. అది యంతయును విని ౧ యమ్యుకుత్తుఁడు త్రిద, కాచాద్యుడ కేఁగియతనితోడ

నీకు నెఱింగించి ౧ నీపంపునన యేను, సంభారముల నెల్లనంఘటించి

యజ్ఞాచరణమున ౧ కమరి యున్నాఁడ నీ, వుపదర్శనంబు నేర్యుటకు రమ్ము

నావును నిండుండు ౧ ననుఁ దనయాగము, నకు మున్ను వరియించినాఁడు నాకు

తే. నెల్లు రావచ్చుననియెనాఁయింద్రమంత్రి, యల్లు వలికిన మాతాతర్కనఘనీదు

తండ్రి నంప్రీతితో నుపకృత్యయ్యె, నట్లకృపసేయు మని పల్కెనవ్విభుడు.

చ. విని ధిమణుం డమర్త్యులకురనిన్నను వోవుఁ గ్రతుప్రయోగముల్

మనము దలిర్చఁగా నడపి ౧ మర్త్యయాగమునొజ్జఁ గాఁగఁ జా

ల నిది నిజంబ యింక ననుకలాప మునర్చక పొమ్ము వేఱ యె

క్కని నుపదర్శనంబునకుఁ గైకొను మారసి నీవు నావుమన్.

41

వ. అజ్ఞపతి లజ్జకుండై మిడి వచ్చి యెదుర నారదుం గని వినయం బెనంగ

వినతుండై నిలిచిన నమ్ముని యతనిం గనుంగొని యెట వోయి వచ్చె డేల

విన్న నై యున్నవాఁడవు నీతెఱం గఱింగింపు మెవ్విధంబున నైన నీవిహదంబు

మాన్వెద ననుటయు నమ్మునుజనదుండు మిదీ మాధ్వరంబునకు నాంగిరసు నుపా

ధ్యాయంగావరింపం బోయితి నదేవ గురుంకు నన్ను దూషించి పరిత్యజించె
నింక నేటి బ్రదుకని పలికిన నప్పరమసంహృది యప్పుడమితేనితో బృహస్పతి ని
న్నొల్లకున్న నేమి యంగిరిసుని పిన్నకొడుకు సంవర్తం దాధిమణుచేత ధిక్కరింపం
బడి నకలంబును విడిచి వెడలి వైరాగ్యంబుమెప్పున దిగంబరుం డయి తిరుగు
చున్నవాఁడతనిపాలికి నరుగు మమ్ముహాత్మ్యంఁ భవస్మఖంబునకు నుపదర్శనం బా
చరించు ననవుకు సంభసిల్లి సూభావరుం డి ట్లనియె. 42

క. మునివర బ్రదికితి సంవర్తుని నెచ్చటఁ గాంతు నెప్పుడునునం దగ నా
డిన నతఁడు వ్రోవు నేయక, ననుఁ గైకొను నెఱుఁగఁజెప్పునాకుం గరుణన్. 43

వ. అని స్మార్తించినయచ్చాస్కితో త్తమునకు నన్తిపోధనవత్తముం డి ట్లనియె. 44

సీ. భూపాల యతఁడు కాశీపురిఁ బాయక, వర్తించు నున్మత్తవర్జనమున
నలని నెఱింగెడఁగనట్టియుపాయంబు, వినుచు పరద్వారమున శవంబు
నిడికొని నీ పుంకు యే మేలెంచి చూచి ని,వర్తించువాని సంభవర్తఁ గాంగ
నెఱుఁగుము మరలి యక ప్లేఁగంగ వెచుకనకహమ్ము నిశ్చలభక్తిపూర్వకముగ

ఆ. నెచట నైన నీకు యే నేకాంత మొదవిన, శరణు సొరుము వినయకథరితవృత్తి
నాదుగుఱుతు సెప్పినా రెవ్వరనినను, జెంద నారదుంకు య సెప్పె ననుము. 45

... మరుతుఁడు సంవర్తఁడవయజ్ఞ మున కుప ద్రవ్యగా పరియ్యుట. ...

సీ. ఇప్పుడు నారదుం య డెం దున్నవాఁ డని, యడిగినయత్తైన య నతఁడు నాకు
ని న్నెఱింగించి యగ్నిప్రవేశము నేసె, ననుము శంకింపక యుచుకు నమ్ము
హీనతి వారాణసీపురంబున కేఁగి, దిక్కుమాలినపీఠం య గొక్కచోటఁ
బడి యున్నఁ గని దానిఁ బుట్టించికొని పుర,ద్వార ప్రదేశంబు య నేర నరిగి

తే. యచట నక్కుణవము నిశ్శియంతనంత, వేచికొని యుండుఁ గా నొక్కయెట్టివాఁడు
వచ్చి శవముఁ గనుంగొనికవాటువడ్డ,వసరమునుబోలెఁ గ్రమ్మటికసాటుటయును.

వ. వాని సంవర్తం గా నెఱింగి యజ్ఞనవతి యతనిపజ్జన చనం జన నతఁడు మరలి
చూచి పై ధూళి నల్లియు నుమిసియు వేఁదుఱుచందంబు భావింప నాభూ
వల్ల భుండు. 47

క. వినయముతోఁ గేల మొగుచుచు, ననుగమనం బుడుగ కరుగనారండును ని
ర్జన మగుప్రదేశమునకుం, జని యొకపటవిటపిసీడఁ య బడియెన్. 48

వ. డప్పి భావించుకొని యమ్ముహాత్మ్యం డట్లు గూర్చుండుటయు. 49

సీ. ఆరాజు నేరి సాకష్టాంగ ప్రణామంబు, నేసి నిల్చిన ననుఁ య జెప్పి నిన్ను
ననఘ పుత్తెంచినయతనిచే రెఱింగింపు, నిజ మైన సిద్ధించు య నీమనోర
థంబు బొం కగునేనిదలయేకు ప్రయ్యలై, పకు దని యమ్మునికపలుకుటయును
నారదుఁ డెఱిగించె య నాకు మిమ్ముని నిజ, మాడిన సంవర్తఁ య తాతఁ డెచట

తే. కేమి తెలుగున నన్నవాఁ డెఱుంగ వలయు.

తెల్ల మునుడు మీఁతెలుఁ గెల్లఁజెప్పి నన్ను

నీవుఁ బుత్రుఁడవుక యస్యాయ్యావ్యధన్య

వసుండు పొడఁ జొచ్చె నని చెప్పె న సరవరుండు. 50

వ. చెప్పిన నపురమమఁని యప్పుడమిజేనియాననం బాలోకించి.

51

క. ననుఁ గానఁగ నీవచ్చినఁచని యెయ్యది యనిన నాన్యఃపతి నాయజ్ఞం

బునకుఁ గృప మీర లుపనఁబ్బనముం జేయంగ వలయు న సంయమినాథా. 52

వ. ఏను మరుత్తుం డనువాఁక భవదీయజనకుం కుసాధ్యాయండుగాఁ గ్రతుకర్త
యైనకరంధమునెప్పొండ ననుటయు నంపర్తుడు నుప్రీతి నాతనితో నీవు
నీకార్థంబు నాకుం జెప్పితి నాలెఱంగు ననుము మాయన్న యగు బృహస్పతి
జనతపోబలంబున నన్ను ననమానించిన మదీయకృపాధనాదివస్తువు లెల్లను
విడిచి యిట్లు దిడిగెడ ననబోఁటికీనుండు నీ కుపకర్తృయైన నయ్యెడు పెంపునం
గలచె యమ్మహాత్ము నీవు వడియింపు మల్లు గాక యేన కావలయు ననుతలంపు
గలజేని. 53

ఆ. అన్న నాకు మాన్యఁ న డాలంకు వసువంగ, నాచరింతు నీదురయాగమునకు
నొజ్జితనము వేగ న ముర్వీశ యగ్గురుఁ, గని యనుజ్ఞ వడయు న మనిన విభుండు.

నీ. ఆతని కడకు ము న్నరిగిరిఁ గృప వుట్టఁ, బలికితి నతఁడు నానవలుకు సరకు
గొవక యను ర్త్యయాభవము ననుస్థించు, నేను మర్త్యునియొజ్జ న నేల యగుదు
ననియె నాతోడియ్యాసున వానవుఁడుగురు, నుడివినకతమునఁ న గడఁగి గురుండు
నను ధిక్కించె నిం న కనఘ యందే మని, పోదు మీమాహాత్మ్యముననువాన

ఆ. వుని నతిక్రమింతు న చని నమ్మి యున్నాడఁ, గైకొనంగ వలయుఁగరణ వెలయు
ననిన మునియు నట్ల న యయ్యెఁగ గా కని, పలికె మఱియు నాన్యఃపాలుతోడ.

వ. ఏను నీయధ్వరంబున కుపకర్తృవంబు నేయు చుండ నద్దినస్పతియు బృహస్పతియుఁ
బ్ర ద్యేషించి రోషంబు వాటింతురు దానికి నులికి నీవు సంచలించిన మదీయకా
వంబునం గీడువచ్చు నింత దలంచి సుస్థిరనిశ్చయింపవు గావలయు విచారించుకొ
మ్మనిన నమ్మహానీయతో నమ్మహీనాథుండు. 56

— ధృ నడవరండు మఱతుని యజ్ఞ మున కుపద్రవ్వు యగుట. ధృ—

నీ. నీకృప గాంచితి న నాకు నిం కొందువి, చారంబు లేటికి న సంయమింద్ర
యాదినస్పతియు బృహస్పతియును నేల, పశుపతి విద్యేష్యవరతఁ గలఁచె

“తే. అయ్యెడుం గాక యెరుకు నీ * కనుచు నీవు, సంచలించినయత్తుడ * కావ మిత్తు
నీకుఁ గీడును కాటిల్లు * నింత దలంచి, సుస్థిరంద్రవు గావర * నుజ్జితమన్య.”
ఈపద్యము తీవ్ర కద్యమునకుఁ దర్వాక ముద్రితగ్రంథములో నున్నది. వ్రాత ప్రతులందుఁ
కావట్టును ప్రక్షిప్తం బని తోఁచెడిది.

నేనియుఁ గలఁగుదునో యని పలికి మీ, సంగతి వాసిన శ సరసిజాన్త
చంద్రతారః కులార్థవలములు గలయంత. కాలముఁ బూర్వార్థములు లేక
తే పోవు నని శవధము శుద్ధభావవృత్తిఁ
బలుకుటయు మెచ్చి యమ్మనిగవతి మహేంద్రు
కంటె నిను ధనవంతునిఁ శ గానొనర్చి

క్రతువు నడపుదు నని చెప్పి శ ప్రనుద మోఁగ 57

వ. మఱియు నిట్లు నెఱ్ఱెఱంగున నేను ధనవంశీంక నగును నంటేని వినుము
హిమవంతంబుచా త్రరభాగంబున ముంజవంతం బచువర్షణంబు గలదందు శివుం
డు శివానహాయండ్లై సురసిన్ధుగరుడగంధర్వాదివమ స్తభావజాలంబు నేనింప
విహరించు చుండు. 58

క. మరణజారోగము ల, గ్లిరియేసిరువులను లే నశబలకృత్త
రకువులఁ గుసుమఫలంబుల, గర మొప్పుదు నుండు నెల్లకాలకు బుడున్. 59

తే. ఆనగంబుపార్శ్వంబులనడఁగిరిణు, రుచివిలాసంబు ననుకరించుచు వెలుంగు
శుద్ధకాంచనమయశిలార్థనూలవాలు, కా ప్రభాజాల మాశ్వర్యకారి యగుచు. 60

వ. మన చుయ్యెడకుం బోయి. 61

సీ శ్రీకంఠు దుద్రుని శ శివుఁ బూషదంతఘ్ను, హరునిఁగవన్ది శంకరుని సంత
కాంతకు వరదుని శ నాదిదేవునిఁ ద్రిలో, చను నహస్రా కుని శ శాంతమూర్తిఁ
"జీరవాసుని ధన్వి శ సిద్ధు దండధరు మృగవ్యాధు సుష్టిమిఁ శ గనకబాహుఁ
బశుపతి వృషభ ధాతవతి మార్తంధక్తుని, నజ నగ్నివక్త్రుని శ నభవు భవుని

ఆ. భక్తిఁ బ్రస్తుతించి శ ప్రణతులఁ దేల్చి త, త్కరుణ వడసి వసించి శ త్రవ్విరండు
ములు నృపాల పెక్కుమోవులు దెత్తము, రమ్మ భారవహులఁదెమ్ముదాల. 62

క. అని పలికి యమ్మహాత్ముఁడు, గొనిపోవఁగఁ బోయిశివునశకుంతితకరుణం
గనక మసంఖ్యముమోవులు, గొని వచ్చె నతండు మంచుకొండయివులకున్. 63

వ. ఇట్లు మహాధనవంతుండై మరుత్తుండు సువర్ణమయంబులుగా యజ్ఞవాటంబును
భండ ప్రముఖనకల శ్రీమూసాధనంబులును శయ్యాసనాదులుం గావించుకొని
తత్ప్రదేశంబున నతిమానుషం బగువిభవం బెనంగ యజనంబున కువక్రమించు
టయు బృహస్పతి యంతయు నెఱింగి యంగంబు కృశంబై వెలులువారునట్టి
వగం బొందిన సంక్రందనుండు సూచి యవ్వచ్చస్పతి కి ట్లనియె. 64

ఆ. తెలివు వొంది యున్నదియె నీదుచి త్తంబు, సురల బ్రదుకుతెరువు లరసి నడపు
చున్నవాడవే నశముత్సాహమున వారు, నీకుఁ బ్రియ మొనర్చినేర్చి మండ్రై.

వ. అనుటయు నాచార్యుండు సర్వంబు సంపన్నంబయిన ననిమిషవతి యతినితోడ.

క. నీయొడలు డస్సి వెలువెల, నై యున్నది నీకు నిట్టియధికవువగవుం

1. క. గ. చ. జ. గ్లిరియం దెయ్యెడల. 2. క. గ. చ. ట. "జీరవాసుని ధన్వి + బిషదంతు నీదు మృగ.

జేయగ జేయవనీనులం, జేయదు గంగితులం గాంగెం శ జెప్పము వారిన్. 67

వ. అనవున నాచార్యుం డిట్టికి లేగు మరుత్తుండు మహానీయం బగుమఘం బొనరింప నుద్యోగించినవా డితనికి మద్విరోధ యగునవత్తుండు యాజకుం డయి యది నడపువా డిత్తొనని వింటి ముహూర్తంబునకు మూలం బిది యట్లు గాకుండం జేయ వలయు నజ్ఞనాయకు నీయమించి సంవత్సరనియాజకత్వంబు నవశ్యంబును మాన్పునది యని వలికిం బాకాకానులడు పార్థివంబున నున్నయిదిదేవు నాలోకించి నీవు మరుత్తుపాలికి బొమ్మలండు క్రతుకిరణంబున కుత్సహించిన వాడని తపీయం బగునుపదర్శింబు బృహస్పతి యాచరించువాడు గా సంఘంబించి రిమ్మని నియోగించిన. 68

అ. అట్లు నేయవాడ శ నని యట్లు నిజాను, స్ఫురణ మతిశయిల్లు శ నరుగుటయును నల్ల మచ్చురువున శ నూన మరుత్తుండు, ప్రణతి యాచరించి శ భక్తితోడ. 69

— యి అగ్నిదేవుం డింకొకడేము మరుత్తు కలంగింప వచ్చుట, యి —

నీ. సంవత్సరం బిలిచి యానంద పాద్యము న్యేస. చరణమల్ నడపించి శ పరిసరమున నున్న నయ్యనలుం కరయ్యోర్వీశ్వరనితోడ, బలనైరి వనుప నీరపాలి కనఘ యరుగుడెంచితి మారతనై యన్న నవ్విభుం, కవ్యానవుండు సౌఖ్యమున వెలుగు చున్నాడె యమరసకముత్కరం బతినికీ, బ్రయ మాచరించి వర్తించుచున్నె

అ. యాదరంబు గలదె శ నాదెన నాసహ, సాక్షి నెమ్మనంబునందు హవ్య వాహ యనుడు నతడు శ వసుమతీపతికి నిట్లనియెఁ గౌరవాన్వయా గ్రగణ్య.

క. సురనాథుండు దద్దయు సుఖ, సుర లారనికిం బ్రయంబు శ సౌలయక యొనరిం తురు నీదెన నాదర ము, వృకువవరున కగ్గలంబు శ భూవవరేణ్య. 71

వ. నావచ్చినపని సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 72

క. నీజన్నమునకు ధిషణుండు, యాజకుడై మన్యు నిన్ను శ నమరత్వదశా భ్రాతృఁ జేయు నమ్మెయి, రాజితముగ నాచరింపు శ క్రతుకార్యంబున్. 73

వ. ఇది యింద్రుండు నీతోడం జెప్పు మన్న కార్యం బనుటయు నమ్మనుజనాథుం డవ్వహత్ముతోడ. 74

అ. అనఘ యేడుమ్రొక్కులబృహస్పతికిమ్రొక్కుద నతండు నన్నునదయవృత్తి నవహసించి తాను శ యాజకత్వమునకు, నెట్లుజొరక యున్ననను బోయి. 75

క. అనుజం డతినికి ననుపెను, పొనరినసంవత్సరభక్తి శ నొడఁబఱచి తగం గొని వచ్చితి మత్క్రతుయాజన మీయోగీశ్వరుండ శ చాలుం జేయన్. 76

అ. అనిన నగ్నిదేవుం శ డమరగురుం డువ, ద్రష్ట యైన వజ్రధరుండు నీకు నలఘుపుణ్యలోకములు సులభ్యములుగ, లీలఁ జేయు నట్లు శ మేలు గాదె. 77

క. అనవుడు సంవత్సరం గడు, గవలి యనలుతోడ నిట్టిగతి నీవిం కా

డిన మధ్యారుణకృష్ణిని, నినుఁ గాల్తున్ మగుకు మిప్పునికిఁ దిగుగకుమీ. 78

చ. అనుటయు కీతి నగ్ని యమరరాధిపుపాటికిఁ బోయి యే మరు
త్తునిఁ గని నెమ్మి నీ దగుక్రతుక్రయకున్ గురు యాజకుండు గాఁ
గొను మని చెప్పితిన్ విని య్యకుంఠితనిశ్చయఁ జైనయవ్విభుం
డనిమిషమంత్రీకిన్ వెఱతున్ నాతనితమ్మునిఁ గోరి తెచ్చితిన్. 79

వ. ఈయోగీశ్వరుండు మదీయాశ్వరంబునకు యాజకుం డనుపలుకు వలికి నంవర్తుం
జూపె నే నంత నిజవక పురుషాతునకుం యియ బానిసించిన నీకుం బుణ్య
లోకంబులు సిగ్గించు నట్లు చేసిన మే లని తఱిమి చెప్పినను నప్పుడమితేఁ జొడం
బడంక. 80

చ. అన విని యింద్రుఁ డిట్లనియెన్ నన్నకి నిహరి వోయి చెప్పు మ
జ్జనపతితోడ నావలుకున్ నమ్మతిఁ జేయక తక్కు చేని నేఁ
బనిచెడ వజ్రమున్ జమునిరాటికి నన్నరనాథు వేగమే
యనుచుట కింతయెల్లదమేన్ యాతనికిన్ మనియూజ్జ యారయన్. 81

వ. అని పలుకుటయుఁ బావకుండు పాకశాసను నాలోకించి. 82

నీ. ఇంక వచ్చిన దారుణశోభదగ్ధుఁ గా, వింతుఁ జూచి యనిన్ విపులకోప
మూర్తియై పలిక నంశవర్తుండు గావున, వెఱతు నేనట వోవన్ వేటొకండు
పోవుఁ గాకనవుడు న్ దేవేంద్రుఁ డన్యుల, నీవు దహింతు గా న్ కేవిధమున
నొరులు నిన్ను దహింతురారో పేదమాట యిట్లువచ్చే యుచుటయు న్ నగ్ని వలుకు

ఆ. మూఁడులోకములును న్ వాఁడిమగంటిమి, నేలు చున్నవానిన్ నెమ్మి వృత్తుఁ
డాక్రమించె నిన్నునదియును గాక పర్వశ్య మఱియు వినుమునబ్రహ్మబలము. 83

నీ. నయ్యాతి క్రతువున న్ నయ్యాశ్వీశుల సోమ. పానంబు నీ కొడతబాటు గాక
పాయంగఁ బెట్టిన న్ భార్గవచ్యవసుండు, వారికిఁ గా సురివర్గనహిత
ముగ నిన్ను బాధితుండగుఁ జేసె నిజమంత్రబలమున దాని కీ న్ వలిగి వజ్ర
మేడైఱఁ గొని యమ్మునీశ్వరున్ ¹సాధింపఁ, గడఁగిన నగుచు బెట్టడంచెగాదె
తే. యతఁడు పుడిసెఁడునీరవ్యయప్పు డతనిఁ, దెలిచి సోమ మాశ్వీశులకుఁగలుగఁజేసి
తరయ నెందును బ్రహ్మబలలాతిశయముఁ, గడచినట్టిబలంబులుఁగలవె యనఘ.

క. అనవుడు బ్రహ్మబలము గడు, ఘన మగు తెఱుఁగుదు మరుత్తుఁ న్ గాఱియఁ బెట్టం
జనదే నా కని శక్రుఁడు, పనిచెను గంధర్వలోకవతి ధృతగావ్వున్. 85

వ. పనుచునప్పు డతని కిట్లనియె. 86

తే. నీవు వోయి మరుత్తునిన్ నెమ్మిఁ గాంచి, గురుని నీకు యాజకుండుఁడగునొనగవలయు
నట్ల చేయక యున్న వృత్రాని శ్రోధ, దీప్తుఁ డైకులిశంబుఁ బుత్ర త్రైందు ననుము.

వ. ఈమాట నంవర్తునినన్నిధిన యాడు మని పలికిన నాధృతరావ్వుం డియ్యకొని

చని సంవర్తసహితుం డై యున్న మరుత్తునిం గని తాను గంధర్వం శనియును
ననిమిషపతిపంపున వచ్చితి ననియనుం జెప్పి యప్పుడమిజేనితో మఱియు ని
ట్లనియె. 88

చ. వినుము మదీయబుద్ధి పృథ్వివీర యాజకుఁ గాఁగ నీమఖం
బునకు బృహస్పతిం గొనము శ పూర్వదిశాపతి కవిధంబు ప్రీ
తి నొసఁగు నట్లు సేయ కవధీరణ చేసిరియేని వజ్రముం
బనుచు నతండు నీపను సకథాపదులుకా విసఁ జాటి చెప్పితిన్. 89

సీ. అనిన మరుత్తుఁ డకయ్యమరగురుండు నా, యాగంబు నడపుట శ కాత్మ రోసి
రా కున్న సంవర్తం శ బ్రాశించి తెచ్చితి, నింక నట్లులు సేయ శ కెట్లు వచ్చు
నను మిత్త ద్రోహాశమధికి పాపముగాదె, యిది నీవెఱుంగుదగ్గయ్యంద్రుఁ డెఱుంగు
సిద్ధపాథ్యాదీప్రకీదులు నెఱుంగుదు, రిమ్మాట గురునకు శనియ్యకోల

తే. యనుడు గంధర్వం డదె విసకనయ్యె వజ్ర
ఘోరనాడంబు నీ కోర్వం శ గొలఁది యగునొ
కాదొ నీవ యెఱుంగుదు శ మేదినిశ
యచటయును నృపుఁ డాలించి శ విని భయమున. 90

వ. సంవర్తన కెఱింగించి. 91

క. కులిశము వచ్చుచు నున్నది, యలుకొందెడు నామనంబు శ వనఘచరిత స
భ్యులు సంత్రాసము నొందిరి, తలకొని రక్షింప వలయు శ దయ మమ్మెల్లన్. 92

వ. అనిన విని యమ్మహాయోగీశ్వరుండు. 93

సీ. ఇంద్రునిదెన భయంబించు కేనియు వల, దతండు న న్నెఱుంగఁడేయధిపనిము
సంస్తంభవిద్యాప్రకృతైస్తవైభవమున, వజ్రంబు వతండు నశవాసవాది
దైవతంబులయో యుక్తధంబులు నాచేతఁ, బ్రతిహతిం బొందు దురవ్వనచంక
వృష్టి ప్రముఖమహావికృతులబాధింతు, ననుడు మోయించునిదె శ యరుగుదంచె

ఆ. భిదుర మెవ్విధమున శ భీతి దొఱుంగుదు, ననియె నృపతి యాతఁ శ డల్ల నగుచు
దాని సరకుగొనకు శ తగువర మనుగు నా, తపముపేర్చి నిత్తు శ ధరణినాథ. 94

చ. అనిన మరుత్తుఁ డి ట్లనియె శ నాతనితో భయ మెల్లఁ బాసె నే
నిను వర మర్థి వేడెద మృసివ విరోధము దక్కి యర్వరం
బున కిట వచ్చి దైవతవిభుండు నిజోచితపావ్యభాగముం
గొనియెడువట్లు గాఁగ మునిశకుంజర చిత్తమునం వలంపవే. 95

క. తమభాగంబులు దక్కిన, యమరులునుం బ్రీతిఁ గొనఁగ శ యాగంబు ప్రయో
గము ను ప్రణీత ము లో, కమనోజ్ఞము గాఁగ వలయుఁ శ గారుణ్యవిధి. 96

క. అనుటయును మదాహ్వనం, బున నింద్రుండు సోమపానమున కేతెంచుం
బనువెంటు రితనితోఁ దక్కినయమరులుఁ దొడఁగు యజ్ఞకృతికి నరేంద్రా. 97

— యమకముననుసరించున హవిర్భాగములు గొన విద్రాదులు వచ్చుట. —

వ. అని పలికి దవ్యులన యశ్వజంబు వారించి గంధర్వులకు వీక్షణీలు నేయించి యయ్యోగింపుండు దేవేంద్ర! దేవతలను బిలిచె నమ్మహాత్మునిమహానీయమంత్ర శక్తి నాహూతు లైన ముష్టికహూత ప్రభృతిబృందారకులు ప్రియంబున నరుగుడేర నమ్మహాత్మి యశ్వజతి పారల నెదుర్కొను తెఱంగు నడపి తానునుగూడ నడచి వారికి నశ్వసాహ్యోపూజకంబులు విధివిహిత ప్రకారంబునం జెల్పించె నమ్మరుత్తుండును ముగత్పడికిం బ్రణమిల్లి దేవా నీవువిజయంచేసి నాజన్మంబుపథలంబు నేసితి కృతార్థుఁడ నైతిం పృథాధామ నారూఢియలుక మాసి నన్నం జల్లసిచూర్చిం బూ విని ప్రార్థించి నావర్తుం జూపి యిత్రావనపతి బృహస్పతి స్వరూపంబ కావునం గ్రతుయాజకుండుగాఁ బ్రతిగ్రహించితిసని విన్నవించుటయు ననిమనాథుండు నీచులను నీతిం బొందితి నీలం దయ్యచరగురుననుజం దలని యట్లుగుటకు నందియం బేమి యనుచు విక చక్షదనుం దై కనుంగొనిన నమ్మని వరుం డాదివిజవరున కిట్లనియె.

93

ఆ. అఖిలలోకభర్త య మరేంద్ర నీ విట్లు, లాదరమున వచ్చు + టరయ నాత పంబుఫలముగా ద్రె సావనమూర్తియీ, రాజకృతువుఁ బుణ్యరరాశి యయ్యె.

చ. నకలవిధానదత్తుఁడవు య సర్వము నారసి చేయఁ బంపు నీ నకృపవిలోకనంబులను 1 సాధ్యము లై క్రతుమంత్రతంత్రముల్ వికలత లేక చాల్లు జనకవిశ్రుతుఁ డీనృపుఁడ కా భవద్దయన్ సుకృతులలోనఁ బెంపు గని య చూడఁ గనుం దగఁ బుణ్యలోకముల్.

100

వ. అని యిట్లు నిభృతుం డై యభివర్ణనపూర్వకంబుగా సంభాషణం బాచరించిన. నీ. భూరిహర్షంబునఁ య బొంది పురోదరుం, డమృతాశనులఁ గలరయంగఁ జూచి యజ్ఞవాటం బుదాత్రాభిరామంబుగఁ, జేయింపుఁ డశ్వరత్న స్త్రీజనంబు నాట గంధర్వులకపాలఁ జెల్పింపుఁడు, నావును వారట్ల య నడపి మఱియు నకలకర్మములకు య సాహాయ్య మాచరిం,వంగ వేటోకయస్మితభంగి వెలిఁగి

తే. అసితనముచితీత మశుంకరించి, వేడ్క సంవర్తముని హవిర్వ్యధి యొనర్ప యాగముజ్వలమును సుప్రయోగకంబు, నగుచు నొప్పారె భరతకులగ్రాగగణ్య.

తే. 2 ప్రీతిఁబేర్వేరఁ బిలిచి చేరసేత సోమ, మమ్మహాతొగియంది యీశనమ్మిబాస మాచరించి సహస్రనేత్రాదులైన, యమరు లానందమునఁ దేలి య రథివముఖ్య.

వ. ఇట్లు మరుత్తుండు మరుత్పతికిం బరమర్పి ప్తి గావించి యామంత్రణంబు నేయ నయ్యందఱు నభినందించి నిజనివాసంబులకుం జని రజ్జననాథుండు.

104

చ. యజనము నెల్లుకాలము నకమాప్తరఁ బొందిన నాఁడు దద్దయ క్క-జ మగుభంగిఁ బ్రస్తుతికృతాంచనరాసు లనేకముల్ బహు.

1. గ. సాధ్యము లై. 2 చ. ప్రీతి రెట్టింపఁ చేర్వేరఁ + పిలిచి సోమ.

ద్విజులకు భక్తియుక్తియును శ్రవేడుకయున్ వినయంబు నొప్ప నం
భజనపరాత్ముఁడై యొనఁగె శ్రవారవవంశవయోధిచంద్రమా.

105

తే. అంతః బోవక హేమమయత్వమహిత, యజ్ఞవాటభాండాదిపరదార్థములును

బ్రాహ్మణావళి కిచ్చె నగ్రపాట సతఁడు, హిమగిరిప్రాంతమునఁ గ్రత్యనెలమిఁజేసి.

౪. సంవర్తనచేత ననుష్ఠాతుం డై నిజపురంబునకు నరుగుదెంచి వార్ధివేష్టితవసుంధ
రావలయంబుం బుణ్యవరత వెలయం బాలించె బ్రాహ్మణులుఁ దమయోపినంత
యుం బసిండి ద్రవ్య తండంబులు దెచ్చుకొని తక్కినదానినచ్చట నొక్కడనిధిగా
నిక్షేపించి దీనిం గాలాంతరంబున నెవ్వరేగం గని రిదియక్క నినవారిధనంబ యని
రమ్మహాకాంచననంచయంబు గొని వచ్చి విచ్చలవిడి సత్వ మేధయాగంబున నకల
దేవతలం దృప్తులం జేయు మనియె నట్లు వేదవ్యాసమునీశ్వరుండు సెప్పినవచనం
బుల వినియును బంధువిషయశోకంబునం గ్రమ్ముటం దెలివి నొందియు నొండక
ధూమంబు వొడవినయనలంబునుంబోలె నున్న పాండవాగ్రజంగనుంగొని కమల
నాభుండు.

107

తే. వంక యైనతలం పెల్ల శ్రవనుమతీశ, యరయ మృత్యుపదం బగు శ్రనార్జువాన్వి
తంబు బ్రహ్మపదం బింత శ్రతధ్య మేల, యీతకాఠతలంపుల శ్రబీటువాఱ108

క. కర్మానుష్ఠానంబును, నిర్మలముగ నడవఁబడడు శ్రనీచే విను మో

ధర్మతనూభవ వగయును, నిర్మలము సేయ విది మనీష కలిమియే.

109

౪. వగ నిర్మలము సేయ మి యెట్లంటేని నీ వంతశృంగుల నెఱుంగవు గాదె కావున
నేతద్విషయం బైనయొక్క యతిహాసంబు గల దాకర్ణింపుము.

110

— ధృక్పృథ్వుడు ధర్మరాజునకు మహాహాసమంటి పేయటధృ—

నీ. అవని యెల్లను నృత్యభ్రాతృమించి తదీయ, గుణ మగుగంధంబు శ్రగొనిన వజ్ర
వానిపై వజ్రంబు శ్రవైవ గ్రహంబున, వంబుతేజఃవశనాంబరముల

యందుఁ బ్రవేశించి శ్రయందులరనయావ, సంస్పర్శశబ్దముల్ శ్రచండవిక్ర
ముం డై సయతఁడు స్రముద్ధతిఁ గొనఁ గొనఁ, వోడ్తోడనమ్మపేండ్రుండుకులిశ

౮. నివాతి వెలువరింప శ్రనిర్భరవేగుఁ డై, యతనిలోను సొచ్చె శ్రపసుర దాన
మూర్ఖునోయె దివిజముఖ్యుండు బోధితుఁ, జేసె మంత్రవిధి వశస్థిఁడతని.111

౪. ఇట్లు వసీష్ఠయుక్తమంత్రశక్తిం బ్రబుద్ధుండైనవృద్ధశ్రవుండుశరీరాంతర్గతుం
డై నవృత్తు నదృశ్యం బైనవజ్రంబున వధియించె నవ్యాసవుం డీధర్మరహస్యంబు
తెఱంగు మునుల కెఱింగించె మునులు నాకుం జెప్పి మానవేశ్వర దీని నీవు
దెలిసికొను మని పలికి యచ్చాండవాగ్రజునితో నవ్వండరీకాతుండు వెండియు
నిట్లనియె.

112

నీ. శారీరమును మానవసంబును నా రెండు, దెఱంగు లై వ్యాధి వర్తించు వండు

వినువాతమును బిత్తమును క్లేష్మమును సమ, త్వంబు: బొందినయత్త్యన్వస్థుడగున
రుం డవి మూఁడు నొక్కం డైన వికృతి నొందినశరీర వ్యాధి యనఁగఁబరఁగు
సత్త్వరజస్తమస్సుమత సుస్థితి వివ, మత మనోవ్యాధి యాశ్రితయమునకు

అ. నొంటి దోఁచు పెప్పుకు య నొదవ దన్యోన్యసం, జనక జన్యభావనత్తజేసి
వికృతికాల మొకటకొకటి దోఁచు నది వా, తాదులందు గుణములందు సధివ.

వ. ఇది సూక్ష్మకర్మాచూన ప్రకారంబు దీని నీ వలవరింపు గావునం గర్తానుష్ఠానం
బును నిర్మలంబుగా నడపంబడ దంటి నని వలికి మఱియును. 114

క. వాతాదులందు గుణములు, నీ లేరువునఁ దక్కు వగుట యెక్కుడగుట నీ
చేతః ప్రశక్తి దోచి నృ, పా తెలియఁగ వలయు సమతృపరశాంతికినై. 115

నీ. అమ్మయి గాక వాతాదులు సత్త్వము, ఖ్యములును దివిదినఁ గలఁగుదేని
నది నీస్వభావ మీ యనఁ గల దింకను, జెప్పెన నవధాన య మొప్ప వినుము
సథ కేకవస్త్ర రజస్వలఁ జాంచాలి, గొని రాక మజపు కాననములోన
నిజములు గుఱచుట యెడఁ బెట్టుకు జటా, సురసైంధవాదులకరితకృతులు

తే. దలఁచుము మాత్స్యశ్చరిమున యదైవ్యవగుట, బుద్ధిసేయకు భీష్మాదియద్ధతంత్ర
మారయంగ యుద్ధంబు గాదందుఁ బుట్టుకీ పమీ లేమియును జిత్రగింపకుండు.

వ. దాని నెట్లు యుద్ధంబు గా దనియె దంటిని నది మిథ్యాయుద్ధంబు సత్యయుద్ధం
బాకర్ణింపుము. 117

ఉ. అమ్మయి బంధుమిత్రులనగ్రహాయతకల్మి ప్రయోజనంబు లే
దమ్మహానీయయుద్ధమున య కాత్మయ తోడు మనంబు శత్రుఁ డీ
వెమ్మయి నైన శాంతి ఘటియింపుము లోపగఁ దీర్పు మందు శాం
తమ్మహమీ మనోవిజయితన్ వెలు గొందుము శాంతబుద్ధి నై. 118

తే. అంతరం బగునిక్కయ్యక మధివ గెలువ, కిట్ల యేగరిఁ జోయెదోయెఱుంగ దీని
నీవ కనిగొని నమ్మద్ధినిశ్చయప్ర, వీలుడవు గమ్ము మాటలు య వేయు నేల. 119

వ. అని చెప్పి కాంతేయాగ్రజనితోఁ గృష్ణుండు వెండియు నిట్లను రెండక్షరంబులు
మృత్యువు మూఁకక్షరంబులు బ్రహ్మం బవి యెయ్యవి యంటేని వినుము మను
యనునవియును నమమ యనునవియును నైయుండు భూతంబులచేతం గానంబడక
యా బ్రహ్మమృత్యువులు వోరు చుండు. 120

క. తత్త్వ మనశ్శర మశరీర త్వంబునఁ బరఁగు భూతకరాశి నియతనా
శీ త్వంబు హింసకత్వము, తాత్త్విక మై లేదు దేహాదళనమున నృపా. 121

క. శరధిపరివేష్టితక్షితి, బరిపాలించినను దానినై దృఢమమతం
బారయక వర్తించిన న, పురుషుని దురితంబు లెట్లు య పొందఁగ నేర్చున్. 122

క. వనమున నన్యోహారంబున వర్తించినఁ బదార్థములపై మమతన్

- మనమున విడి కుండిన న, న్మనుజుడు మృత్యుముఖనర్తి శ్రమనుజాధీశా. 123
- క. కలిపగటగెలుపు గెలుపే, యు ఘుమరినీ గొనవలయు శ్రమభ్యంతరశ్ర
త్రులఁ దద్విజయము మోక్షము, నలవలుపం బాని నొంట శ్రమమ్మేలగునే. 124
- క. విను మంత్రశ్శుభలో, ఘుమఁ కను గాముండు నిర్విభ్రకామృ బగున
ర్తనము విరిశీ మధ్యక్షనయ, బసవానంబులును నామకహితములు గదా. 125
- వ. ఇవిష్టయంబునం గామగీత లనుచాశ్చ్యంబులు గలపు వాని నాకర్ణింపుము
కాముండు లోకంబు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 126
- క. అనసాయుం డగునెవ్వఁ, నను నను బాధించు జాలఁగడు ప్రయత్నమునా
ధన మగునె వేదవేద్యుం, డ నయి వడఁగుచున్ననామెక్కను విహతికే నై. 127
- క. ధృతి నెవ్వఁడు నన్నుం బ్రవిహతుఁ జేయుఁగ జూచు భావ శ్రమగునునతనికే
నతఁ డది యెఱుఁగఁడు గాన విహతి బొంకై బ్రవఁగా జగయము లేకుండున్. 128
- క. ననుఁ దపమునఁ బ్రహరించెద, నని యెవ్వఁడు దోడఁగు నతని శ్రకాతపముఫలం
బునదెనఁ గోరిక నై యే, జనియింతుం జెఱవఁగా వ్యభిమి యెవ్వనికేన్. 129
- క. నను మోక్ష మూఁది జెఱచెద, నని యెవ్వఁడు దలఁచు వానిశ్రయం దే మోక్షా
ర్థమై యునికి నవధ్యుడ, ననాతనుఁడఁ ద్రోవ నొకఁకుంఁ జాలఁడు నన్నున్. 130
- క. అని యివిధమునఁ గాముండు, దనుఁ జెఱవఁగ రామిఁ జెప్పుతలఁపొందిన జె
ప్పినభంగి నెదను దోఁచెను, విను మవధానమునఁ బొండ్రవేయప్రవరా. 131
- చ. పనివడి పూచి పట్టమి సుఖబంధురధైర్యము నిర్వహింతు నే
ననుమతి సొన్న కుండుట నశ్రమ గ్రతవంబునతత్ఫలేచ్చ లే
కునికి విమోక్షతృప్త భర శ్రమొండమి కాము నడండుఁ గాన యి
య్యుచువులు లేమి సుఖ్య యనప్రపాయతి గా నతఁ డాదె భూపరా. 132
- క. విను పెక్కు లేల కోరిక, మనమునఁ జొరనీక యున్న శ్రమదీయుం గాముం
డనవద్య యశ్వమేధం, బొసరింపుము గోర కుండు శ్రమొక్కటియు మదిన్. 133
- ల. అశ్వమేధముఖమునం దట్ల యనఘ య, లోలువత్సగుణవిశాలబుద్ధి
శాలి నై ఫలాభిసంధి లేకక్కాము, ధక్కుఁగాఁ బొనర్చు శ్రధర్మతనయ. 134
- క. చచ్చినబంధులఁ గొని రా, వచ్చునె తలఁపకుము నీవు శ్రవారిం గ్రతువుల్
విచ్చలవిడిఁ జేయుము నను, మెచ్చు జగంబు ననుకూరు శ్రమీఁదనుగతియున్. 135
- వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు పెచ్చెఁ బారాశర్యుండు బోధించె దేవస్థానుండు నారదుం
డును హితవచనంబు లుపదేశించిరి భీమాదులు నలువురును ద్రావదియును దగిన
మృగములు సెప్పిరి శాస్త్రచక్రుర్మహీతు లైనమహీనురులు యోగ్యవచనంబు
లువద్యసింది రివిధంబున నందఱవాక్యంబులు నాకర్ణించి శోకంబు విడిచి
యాభాకాంతుండు ధరణీపాలనాధ్వరకరణంబుల కియ్యకొని యనుచిత్రనివృత్తి

కె గంగాతీరంబునఁ గొన్నిదినంబులు నిలుచువాఁ డయి మునివర్గంబునకుఁ బ్రద
క్షణంబును బ్రణామంబునుం జేసి. 186

క. మీకారణ్యంబున నా, శోకం బంతయును బాసెన్ సుమనస్కృత సు
శ్లోకాత్మలార కలిగెన్, నాకుఁ విచ్చేయుఁ డింకన్ నను మఱవకుండే. 187

— యి వ్యాసవారణాసురులు ధర్మకాండోని స్వస్థానములకుఁ బోవుట. యి —

వ. అని పలికి విశేషించి వేదవ్యాసమునివరుపాదంబుల కెఱుంగి భవత్ప్రసాదంబునం
గందువ గనినక నకమ్ము మిమ్ముం బురస్కరించుకొని సోయి చేకొనం గలవాఁడ
నప్పటికి నన్నిధి సేయవలయు నప్పెన్నిధికి నాశ్రయంబైన హిమగిరి మహీధరం
బులలోన నెల్లను బరమాశ్చర్యసిధి యని సవిషయంబుగాఁ బ్రార్థించి నాపైఁ
బెక్కులు కల్యాణకరణకల్యంబు లగుమాట లాడితిరి మహాభాగ్యవంతులకుఁ
గాక యిట్టివారికారణ్యంబు దొరకొనునె మీకరుణామ నన్ను భాగ్యవంతుం
డని తెలిపెను నని బహుప్రకారంబులం బ్రస్తుతి సేసె నట్లొనరింతులై
యమ్మహాత్ము లందఱుఁ గృష్ణార్జునామంత్రిణులు గైకొని యంతరానంబు సేసిరి
పదంపడి భీష్మునకుం బరలోకక్రియలు ధృతరాష్ట్రసహితుం డై యూచరించి
కర్ణప్రభృతికురు ప్రకరంబునకు నూర్వలోకసాంద్రసౌఖ్యసిద్ధ్యర్థంబుగా నానా
విధదానవిధులు నిర్వర్తించి కృతకృత్యుండై కతివయదినంబుల కచ్చోటు గదలి
పాండవా గ్రజుండు పాండుసృపాగ్రజు నగ్రేసరుం గావించుకొని కరినగరం
బున కరిగి యతనిం బూజించి తదనన్జాశోభితుం డగుచుఁ గృష్ణుండును భీమా
ద్యునుజులును మోదంబు నొంద జనులు నభినందింపఁ బెం పారిషివసుంధరాపరి
పాలనధురంధరుం డయ్యె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున
కి ట్లనియె 188

— యి ధర్మకాండ ధుజిం బాలించువపుడు కృష్ణార్జునుల వర్తించువిధము యి —

తే. ఇవిధంబున ధర్మజుం యెలమి ధరణి, పాలనము సేయఁగాఁ గృష్ణార్జునులై
తెఱుంగువారలై యెచట వర్తించి రెఱుంగఁ, జెప్పవే నాకు నజ్ఞపర సేవనీయ. 189

వ. అని యడిగిన వైశంపాయనుం డి ట్లనియె. 140

సీ. ధర్మజుం డెక్కుయి యధరణిఁ బాలింపంగ, ననఘ యింద్రప్రస్థమున వసించి
కృష్ణుండుఁ గ్రీడియుఁ యగ్రీడావరత సరి, తాననవర్వతసానుడేత

ములఁ జరించుచు విప్రభూజులఁ బుణ్యకథాశ్రవణమున సృతావ్యగోష్ఠిఁ
బ్రొద్దు వుచ్చుచుఁడమృతపూర్వవృత్తము లైన, సమరతంత్రప్రముఖములఁజెప్పి

తే. కొనుచునుండుదు రాత్రియతనయు నరుండు, దలంచినగచినశోకంబురదలఁగునట్టి
వాక్యసంతతి నావృష్టివరుండు జేర్చు, నముచితోక్తుల ధర్మజుశాంతి వొగడు.

క. విను మయకృతసఖఁ గ్రొత్తగఁ, గని యచ్చో నొక్కయెడ సకాతుకనానా

1. క. మాపుకప్రస్తుతి సేవె. 2. ట. పృథిని బాలించె నని చెప్పిన 3. జ. విను మామయుసధ.

- జనపరివృతులై యందు, రిహాననిభవమునఁ బ్రమద శ్ర మారగవారల్. 142
- వ. ఒక్కనాఁ డవ్వందరికాశుండు గాండీవితో నిట్లనియె. 143
- సీ. సమరంబు ధర్మవిజయపరికీర్త్యంబు, గాఁ జేసి భూమి నిశ్శమ్మంటకముగఁ
బాలించుచున్నాఁడు శ్ర ప్రజా ప్రీతి నొందంగ, విద్యజ్ఞానంబులు శ్ర వివిధసుఖము
లనుభవించుచుఁ దన్ను శ్ర వినతింప నెగడెను, శాంతియు సమతయ్యనకలజనముఁ
గొనియాడు సిద్ధులు శ్ర మునులు నేవొందురు, ధర్మనాదనుఁడిట్లుదాతుఁ డగునె
తే. యతని కున్నతి గావించి శ్ర రనిలజంకుఁ, గవలు సంతయనీచేతిగొండివంబు
లీల గల్గి మహాధర్మశాలి పత్య, నిత్యుఁ డమ్మహిపతి కృతశ్రుత్యుఁ డయ్యె. 144
- వ. అని యగ్గించి యతనియాననం బాలోకించి. 145
- ఉ. నీవలనన్ మహాత్మ విను శ నిర్భరచిత్తుఁడ నైతిఁ జాడఁగాఁ
బోవుతలంపు వుట్టెడుఁ బ్రభూతగుణున్ బలదేవు వత్సలన్
దెవకి నార్చిచిత్తు ఎసుకదేవుని మద్గతరాగసాంద్రున
ద్యావుల సర్వయాదవులఁ శ బార్ష ససుం దగ నన్ని పుచ్చువే. 146
- క. ద్వారకకుఁ బోయి వచ్చెదఁ, శౌరవపతి కితై అంగు శ శార్యజ్ఞానో
దారుడ వగునీ వాచి, త్యాగధము గాఁగఁ జెప్పు శ మగుసమయమునన్. 147
- తే. అవ్యభుఁడు వోయి వత్తు గా శ కనక పోను
మేనుఁ బ్రాణంబుఁ దనయులు శ మిత్రగణము
బంధులును సర్వచయము సకష్టానివేంద్రు
సొమ్ము తదనువ ర్తనము వ్రతము నాకు. 148
- వ. కావున. 149
- క. మనము కరినగరమునకుం, జని పుణ్యాత్ముని వజాత్రకేతుని నెలమిం
గని తగునవసరమున నిచ్చుని విజ్ఞాపించి యతనికవనిచినభంగిన్. 150
- క. సడతము పోదమనుడుఁ గ, వృద్ధి గొండొకవడి విచారకనన్మానసుఁడై
కడు మే లటు నేయుద మని, యొడఁబాటుంబలుకు వలికి శ యొయ్యనపిదఁన్. 151
- వ. అమ్మహాత్ముతో నిట్లనియె. 152
- చ. అనిఁగి దొడంగునప్పుడు మధదాత్మ గలంగినఁ గొన్ని తత్త్వతో
ధనమహానీయవాక్యము లుదాతకృపం దగ నీవు నెప్పి తే
మనమున పానియర్థములు శ మాధవ నిల్వఁగఁ జాలనైతి న
వ్యసుతవచస్సుధారసము శ వీనుల నిం కొకమాటు నింపవే. 153
- క. అనిన వగుచు నొక కేల వ, తనిఁ గొంగిటఁ జేర్చి బుద్ధితత్త్వవిహీనుం
డును శ్రద్ధారహితుఁడు నై, తని దూఱి ముకుండుఁ డిట్టులను నారనితోన్.
తే. బ్రహ్మచర్యవేదనమునకుఁ శ బరమహేతు

భూతములు నాటివాక్యముల్ శ బుద్ధిఁ దన్న
హార్థములు నిల్పవైతి శక్యంబె యింక
నవ్వచనములు సెప్పంగ శ నలఘుశౌర్య.

155

— యి శ్రీకృష్ణుం డర్జునునకుఁ దత్వజ్ఞానీరీరణము సేయుట. యి —

వ. తద్విషయం బగునది యొక్క యతిహాసంబు గల దాకరింపుము నాకడకు నొక్క
విప్రోత్తమాండు వచ్చిన నేనును దత్వజ్ఞానంబు తెఱంగుపడేసింపనే యనుటయు
నలింపఁ కాశ్యపనామధేయం డగునొక్క ధరామరుం డొక్కడ విజితేంద్రియుం
డును జ్ఞానవిజ్ఞానకాలియుఁ ద్వక్తనంపారవర్తిగ హుండును బ్రబుద్ధసేవితండును
నగునొక్కసిద్ధుని గాంచి సంభృతవినయుండై శిష్యత్వంబున భక్తి నాశ్రయిం
చిన నమ్మహాద్విజునకు నమ్మహానీయండు సెప్పినవాక్యంబులు సెప్పిన నవధానం
బుతో విను మని పల్కి మనీయవదనంబునం జూస్కి నిలిపి యిట్లనియె. 156

ట. అట్లు భక్తిఁ దన్ను శ నాశ్రయించిన శుచి, త్యాగికుండు నిర్మలత్వకుండు
నతులవినయవరుండు శ నగునిప్రయని వీక్షించి యిట్లులనియె శ సిద్ధవరుండు. 157

సీ. పుణ్యంబు లగుకర్మముల నెప్పుడును జేసి, యింపారు చుండునై హేళి సుఖంబుఁ
ద్రిదివంబుఁ బడసితి శ ధీయుత యత్యంత, యత్నలబ్ధం బైన యట్టిపదము
పదపడి యొక మాత్ర శ భ్రంశంబు నొంది కా, మక్రోధముఖచిత్తముల విశేష
ములఁ బొరిఁబొరి జన్మమును మరణంబును, గలుగంగ నేను దర్శులను దండు
తే. లను నహోదరులను బుత్రులను ననేక, జాతికలితులఁ గాంచితఁ శ జన్ముఁబాలు
వివిధభంగులవానిఁ ద్రావితఁ సుహృద్వి, యోగధననాశదుర్దశ శ లొందె బెక్కు.

క. మానసశరీరము లగు, నానావేదనల వివిధనరకగతుల దుః
ఖానేకత్వ మొనర్చుచి, మానవవధబంధన ప్రసమద్దనకృతులన్. 159

వ. అనుభవించుచు నుండి విసివి లోకతంత్రంబు పరిత్యజించితిఁ బదంపడి యాత్మ
ప్రసాదంబున నిట్టిసిద్ధి పడసితి నింక లోకంబుల నాలోకింప నాకుం బ్రజానర్థంబు
గలయంతకాలంబును శుభంబ నిరంతరం బై కలుగుచుండు నే నంతకంతకు
నెక్కుడులెన్న యగుదశలన పొందుదు బ్రహ్మానందంబు సులభంబ యని పలికి
మఱియును. 160

ఉ. శ్రీతుండ నైతి నీదేవఁ బరసిస్సుటభంగిని జెప్పు మెద్ది నా
చేత నుపాస్తిమైఁ బకయఁ శ జేరితి నీ కది గల్గనట్లుగాఁ
జాతు పవశ్యముగా వినయసుందర నన్ను నెఱింగి వచ్చి తి
వీతెలి వస్మదీయమతి శ కించిన నిన్నుఁ బరిగ్రహించితిన్. 161

క. అనుచు నతఁడు హర్షించుచు, ననుఁ బరతత్త్వప్రజోధనమునఁ గృతార్థా
త్మునిఁ జేసి జన్మమృతిదుఃఖనిరాస మొనర్చు పరమగౌరవాన్నిధి. 162

వ అనుచు దచ్చరాంబులు గరంబుల నవలంబించి ప్రణతి యాచరించి కేలు
మొచ్చి యన్న నయ్యుర్వీసురోత్తముతో నాసిగ్ధసత్తముండు నీకుం బరిపాటిం
తెచ్చెన నావధానమానసుండు నై యాకర్ణింపు మని యిట్లునియె. 168

ఆ. ధర్మసాధనంబు నడచువు ధర్మము పరిష్కారదామి యట్లు న గాన తనువు
నోమ వలయు నుత్త్యక్తజేమిట నేమిటి. కాత్మహితము గోరికయనఘచరిత. 164

వ. ఏమిటుటల తెలింగు వివరింకెద. 165

నీ తననర్థములు బుద్ధులును ననన్యములు, కాలంబు నారయ్యగఁ దలంపఁ
దాహారములు గొను న నవియును నగునవి, గానిని యనువివేకంబు బుద్ధి
నొనుపఁడు బహుళభోజన మొకమరి నేయు, నొకమరి దున్నివృత్త నుపవసించు
గతకాలమును నవకర్మంబును గురుదుష్ట వివచునిగుడ్డము న విపులరసము

తే. నైవయస్నము దా నరశయక భుజించు
గుడువుపై గుడ్డు దిననిద్ర న గూరు సురత
వరత నొందుఁ బెల్లయానకచకు విమూఘుఁ
డతని బాధించు దోషత్రయంబుఁ గెరలి. 166

వ. అని చెప్పి. 167

— ధృ క్లేష్ణాదిరోగవికారంబుల నిరూపించుట. ధృ —

ఆ. అర్హకర్మలోప న మవచయ మొనరించు, ననఘ దేహమున కకనర్హ వేగ
ధారణములు రోగకృతి జనింపఁగఁ జేయు, గామరోషములను గాయమెడలు.

క. అత్యంత ప్రబలంబులు, వైత్యవికారములు రేగి న ప్రాణములకు శీ
ఘ్రాత్యయముం జేయు మహోద్ధత్యంబున నెలపు వెడలకడటిమిసుచరితా. 169

తే. అవ్యికారంబు లెక్కు డై న యడరి యెచ్చ
పెచటు భిక్షంబు నేయు నకయ్యెడలు మర్మ
నామకంబులు మర్మభిక్షన్నత్య మెట్లు
నేయు కుండు బరిచ్యుతి న జీవమునకు. 170

క. వినుము తెలియంగ జ్ఞేష్టం, బనుదోషం బారఁ బరఁగి న యవయవములు జా
డ్యనిరూఢంబులుగాఁ జేయును లోపలిబయలు నెల్ల న నొయ్యన కప్పున్. 171

వ. పడంపడి. 172

క. కుత్తుకకు నక్షపను నూ, త్పొత్తిలి పోసిన యాంగు న నూర్వశ్వాసం
తెత్తఁగఁ జేయుకు జీవుం, డత్తనవున నుండ నేర న కంతట వెడలున్. 173

క. సోతోమార్గంబులఁ జూ, వేతమ కర్తంబు లైవవిషయంబులఁ బ్ర
స్థితమతిం బాతుర్యో, పేతము లై యింద్రియంబు న తేనును బుట్టున్. 174

క. సోతోమార్గములు కఫము, చేత నిరుద్ధంబు లై నఁ న జెను నిందియబా

తాతతశ్చ క్షుణ్ణ దానసు, వీతము లగుఁ జేప్పిశములు శ విను మనుజులకున్. 175

తే. వాయు వంగంబులందు దుర్భాస్వ్యాప్తిఁ గదిరి
నొప్పుఁ దెవులును బుట్టించునొప్పు సెఱచు
నందు లెడలిండుఁ గ్ర మమున శ నెందుఁ బరఁగి
తనువు ¹నూనుగుఁ జేసి జేవుని వెలార్చు 176

క. నాలుక యాడుట కేలుం, గాలు ముడువఁ జావ వగుట శ కాయంబునయం
దీలీలలు వాయుగతుల్, ²మే లే నివి గలుగుఁ దక్కుమే లనులాత్మా. 177

క. ఎక్కటి యట్టివి దోషము, లొక్కొక్కమరి లెండుమూఁడునొదవిబెరయుఁ దా
నక్కడు నన్నిచాతం, బక్కజముగుఁ దనువుఁ బావునవి శ జేవాత్మన్. 178

క. ఈ విధమున వెడలి చనిన, జేవుడు నిజకర్మకాలసిద్ధగతులకుం
బోవుం దదృవనుఖముఁ, భావేతముఁ బొందు చుండు శ నయ్యెయెడలన్. 179

క. కృతకర్మఫలము దేగఁ గుడిచి తనకుఁ దగినట్టిపుట్టు శ నెందు మగుడ ని
ట్టి తెఱంగున జేవాత్మడు, గతాగతము లనుభవించుఁ శ గల్గుమాహితా. 180

క. పాపాత్ములు సరకముఁ బుణ్యోపేతులు దివము విధిస్యము క్తి నవతలం
బ్రాపింతురు గావున ని, ర్లేపం బగు మోక్ష మొంద శ లే రట్టిజనుల్. 181

తే. ఊర్ధ్వగతి కేఁగుచూసవు శ లుండునట్టి, నెఱవు లాక్ష్యలు శాస్త్రసుశిష్యయమున
గని యెఱిఁగింతు రవి నీవుననుము నీకుఁ, దెలియుంట్లుగఁ జెప్పిన శ ధీనమగ్న. 182

తే. సోముడనఁ దారిఁ ములననూర్వ్యుడనఁగఁ, గలుగుతేజస్విమూర్తులనెల్లవలందు
ధర్మపరులుండుదురు తాదృతమ్యములకు. మనసులెరియనట్టివి గడుగమంచి వగునె. 183

క. అదియును గాక ఫలంబులు, దుది ముట్టఁగఁ గుడిచి వెడలఁ శ ద్రోవఁ బడదు ర
ట్టిది సౌఖ్యమగునె శాశ్వత, పదంబు మోక్షంబ కాక శ భవ్యవిచారా. 184

వ. అని చెప్పి గర్భావాప్తిప్రకారం బెఱింగించెద వినుమనిపలికిసిద్ధం దాభాసురున
కిట్లనియె. 185

తే. అశుభములును శుభములు శ నైనకర్మ, ములఫలంబులు గుడువక శ పోవఁ గాదు
మన్యువశకతమైనయూత్మకు నుదాత్త, చరిత యదికా రణమును వ్యోజనమునకు. 186

క. ఎనయఁగ శుక్లముశోణిత, మును బెరసి వెలందిగర్భమున నెలకొను న
పుని బ్రహ్మశక్తి బీజ, త్వనిరూఢిం బొనరు నవి వ్యోదలుఁ బిండం బై. 187

క. విను మాబీజము పిండము, తనువునఁ జైతన్యరూపితం బరఁగి శిరం
బును గేలుఁ గాలు నుదరం, బు నురము వెన్న ననునంగ్రముల నేర్పఱచున్. 188

వ. అని చెప్పి. 189

క. జననార్హవేళ వెలువడి, తనతోల్లిటికర్మములకుఁ శ దగిన వివిధవ
ర్తనములఁ బొందు నవి దెగినఁ, జని మఱియం బుట్టు గర్మనంతరికిం దగన్. 190

క. నరుఁ డెంతకాలమేని, బరమం బగుముక్తివదముఁ యబడయక యుండుం
బురువవర యంతకాలముఁ, బొరిబొరి నిబ్బంగిఁ జావుఁ యబ్బువు నొందున్. 191

సీ. కావున ముక్తికైఁగారణం బగువాని, నేర్పడఁ జెప్పెన నెఱిగికొనుము
దానంబు శేమమును యదమును బ్రహ్మచ,ర్యంబును వ్రతపరిరక్షణంబు
దయయును బరధనశవారవర్జనమును, నియమయమేంద్రియశుద్ధిహాములు
జనసి జనక గురుశ్రవణపూజలును దేవ,తాతిథి పితృదేవతార్చనములు

తే. సత్యమును శౌచమును శుభ్రసంవిధాన
నిరతియును ధైర్యమును శ్రౌర్యనిరసనము
గలిమి పుణ్యవృత్తం విడి యగుగునరుఁడు
మొనయు దీని నూలెగఁ గొని యమోక్షమునకు.

192

క. పడవడి ధర్మాచరణము, వొడలుం దత్సాక్షివిధము యబుధజనులకడం
గదలక నిలిచి యెఱిగికొన, విదితం బగు వారిశీల్యవృత్తములఁ గడున్.

193

క. వారలు సెప్పెడిశాంతో, దారవచనసమితి వినగఁ యదగతబహుగం
భీరార్థము లంతఃకర,ణార్థము లైన బారయ యవాపన లెందున్.

194

సీ. వ్రతపరినిష్ఠమై యవర్తించు చుండియు, ద్రియవిజయమును శాంతియును గలిగి
బ్రహ్మైకభజనతత్పరుఁ డగు చుండెడు, నతనికి బ్రహ్మంబు యహుతవహుండు
సంస్తరంబును యోగ్యసమిధలు జలమును, మంత్రంబు గురుఁడు బ్రహ్మాంబుట్టి
సచ్చరణంబు సూక్ష్మబ్రహ్మచర్యంబు, దీనియం దుత్తమశ్రితగలుగు

తే. వాడు హర్షశోభామృతవామహతుఁడు
గాఁడు మేదురమోహంధకారమున వె
డంగువడఁడు సంసారనిష్ఠుఁగసిద్ధిఁ
బొందుఁ గాలక్రమమున నప్పురుషవరుఁడు.

195

వ. అని చెప్పి మఱియును,

196

— యథా తత్త్వజ్ఞానవిశేష ప్రదర్శనము. యథా —

సీ. ఆదిసృష్టి బ్రథాన యమనుతత్త్వమంబుజా, ననుఁడు గల్పించి చేతన మొనర్చె
క్షర మంద్ర దానిఁడత్పర మగుతత్త్వంబు, నక్షర మనియును యనమృత మనియు
నార్యులు సెప్పును యరమ్యధునంబున, యందు సంపన్నంబు యలఖలభూత
జాలంబులకును సంశ్రవణకంబు లైనబీ,జము లిది శ్రుతివాక్యసంభృతార్థ

తే. మతఁడు గలిగించె గమనము యనాగమనము

జీవరాశిఁ గావున యనావిధమున
పది భ్రమించుచు నుండు బుద్ధ్యాతిశయము
కతవ జీవాత్ముఁ డొకఁడు దన్ యగందినపుడు

197

- క. విను సుఖదుఃఖము లచిరము, లనియుం దను వశుచి యనియు న్ నఖిలపదార్థం
బును నశ్వర మనియుం గ,ర్హనిరూఢత జాడ్య మనియు న్ మదిమాహించున్.
- క. ఊహించి తన్నుం గప్పెడు, మోహవేశంబు ద్రోచి న్ మోక్షపదప్రా
ప్తిహను సంసారాబ్ధ్యవ, గాహనముం జేయ కుండు న్ గతకల్మషుం డై. 199
- వ. అని పలికి వెండియు 200
- క. జనిరుగరామరణములు, గని ప్రకృతివిధంబు లెన్నఁగ నెఱుంగుటం ద
జ్ఞనితత్వమునకు విసి, విసమర్పులు పరమపదము న్ వెదకుదు రనఘ. 201
- సీ. అట్టివా ఁట్టివా న్ రగుట మేల్ గనికొని, యజనంబుం బూతంబు న్ నైనచోట
నాసీనుఁ డై హృదయంబున నొకచింత, యను లేక యూహిష్యయుండి యడరి
తోచుతోవుల నెల్లం న్ దోడ్తో నడంచి ని, రాలంబునుం డైననయతఁ డొకండు
సర్వమిత్తుండును న్ సర్వసహుండును, నిర్జితేంద్రియుండును న్ నిర్భయుండును
- తే. గామకోపహీనుఁడు శమ్యఘనుఁడు నైన
యతఁ డొకండు మానాభిమానాపగమము
సర్వభూతాత్మకత్వదశ్యనముఁ గలుగు
నతఁ డొకండు వీరలు గండు న్ రనఘ ముక్తి. 202
- సీ. బలయాలాభాలాభములుఁ బ్రియద్యేషంబులును సుఖదుఃఖములును సమంబు
లై యుండు నెవ్వని న్ కాసపాటును నవ, జ్ఞతయు నెందును లేక న్ సర్వధర్మ
తంత్రలోలుండును న్ ధర్మశీలుండుఁ గాఁ, డెవ్వఁడు గూర్చువా న్ రొవ్వ కుండు
వా రని తనకు నెవ్వరును గల్గక త్రివ, ర్ణేచ్ఛ యెవ్వనిచేత న్ నీడ విడువఁ
- తే. బడు నకర్మభావంబుఁ దావత్రయావ
గమము వైరాగ్యసుస్థిరత్వమును గల్గు
నరయ నెవ్వనియందేని న్ నతఁడు నతఁడు
నతఁడు నతఁడును గండు రక్తవ్యయవసంబు. 203
- క. అనమాలంబ మశబ్దము, రసగంధస్పర్శరూపశరహిత మగుణ ము
ల్లసితగుణ మగు నెఱుంగు న, భ్యసననియతివరుఁ డొకండు న్ వడయుం బుత్రా 204
- తే. సర్వసౌకల్యవర్జనశ్రాని యగుచుఁ, బరమశాంతి చిత్తంబునఁ న్ బట్టుకొల్పు
నతఁ డనింధనానలముననల్లల్లఁ బొందు, వికృతవర్జితయైవనిరవ్యతి కృతాత్మ. 205
- వ. అని నిర్దేశించి యోగిజనానుభావ్యంబైననెల వెఱింగించెద నని పలికి యోగులు
దాని నాత్మదర్శనానందంబు నొందుదు రవధానంబున నాకర్ణింపు మని యి
ట్లనియె. 206
౮. అనఘ ముంజగర్భ న్ మగునిసేక నిదర్శనంబు గాఁగఁ గనుఁగొనంగ వలయుఁ
దనువు ముంజ మాత్మ న్ తదిషీకనిష్కర్మ, విధము సుమ్ము యోగశ్రవిదునివెరవు.
౯. తనువువలన నిష్కర్మం, బొనర్చి జీవాత్మఁ గాంచు న్ యోగివరుం డ.

- య్యను వొదలి యట్లు దన్నుంగనినప్పుడు జననమరణగతులం దొలంగున్, 208
- క. ముక్తుడు జరామరణవియ్యట్లు డై హగ్నశోకయోగ మెడలి న
గృహులకు ను నెప్పుడ మీ, శక్తుండు గుణజువ్వై బ్రహ్మచర్యముపేర్చిన్. 209
- ఆ. బహిలియధిరత్వ క మూహించి యాత్మయుం, దధికనిష్ఠ గలుగునలడు సకల
భూతకోటివలనం క బాగుడు భయము రా,గాదిదుఃఖములకునగపడండు. 210
- క. విను యోగయక్తునకు శాస్త్రసిహితీ జఃబాధ యగ్నిదాహము మొదలై
చనునవ్వికారములు లే, వనఘ యలడు గోరం డైంధ్రమగుపద మైనన్. 211
- క. తనయంద తన్ను లెసగ, గనుటం గడచినసుఖంబు క గలుగదు లోకం
బుల నెందు దాని కయ్యెడు,వినుతానుష్ఠానమునకు క విసువమి వలయున్. 212
- వ. అయ్యనుష్ఠానం బెట్టి దనిన. 213
- క. తనయెఱింగి తెరువున నె,వ్వుల మంతర్వర్తి జేసి క మఱి బాహ్యగతిం
జననీ కుండంగ నది యె,ననవులం బడు నిజువ వలయు క నచ్చట దానిన్. 214
- వ. అది యెట్లనిన. 215
- తే. దంతములు జవ్వా గుత్తుక క తాలులము
కంఠనాళంబు హృదయం బభగణ్యచరిత
మఱియు లోపల నెచటికి క మనసు మెలంగె
దా గదల్చక యచటన క యాగవలయు. 216
- వ. అని చెప్పి నని చెప్పి నాతో శిష్యుం డని మఱపునంబలికి తలంచికొని కొండాక
నవ్వుచు నవ్విత్రుండు నామొగంబు సూది యచ్యుతా యాసిద్ధుం డనువాండనేన
కదా నీయెఱుంగనియదియునుం గలదెఱవీయు నక్కాశ్వపనామధేయుండడిగిన
తెఱుంగు దానికి నుత్తరంబు నాయుచ్చివవిధంబును విను మని యిట్లనియె. 217
- ఆ. కేలు మొగిచి వినయకళాలి యమ్మేధాని, విశదకరుణఁ జెప్పువే మహాత్మ
పరమమోక్షకరణపరిగతం బైనయ,దాత్రనూత్మసుకర్యధర్మ మనియె. 218
- వ. అనిన నవహితుండ వై యాకర్ణింపు మని వలికి యిట్లంటి. 219
- ఆ. పాలకడవ పెక్కుకృపసులలో దీందిన,యాతం డెట్లు దాని క నరసికొనుచు
నుండు నట్లు లోన క నునిచినమనసు నే,మఱక యాత్మ నెదకుర తెఱుగు మేలు. 220
- క. ఈతెఱుగున నుద్యుక్తుం, డై తెలి వొందినమనంబు క నతులవివేక
భ్యాతి మరగించి శశ్వ,ద్వ్యోతిత మగుబ్రహ్మముం జ్యేతురయోగి గనున్. 221
- తే. అయ్యనాదిత త్వముచక్రురాదికంబు,లైనయింద్రియములకు గ్రాహ్యంబుగాదు
నకలమలనిరాసాజ్ఞప్రసన్నతరమ,నఃప్రదీపంబు తద్దర్శనం బొనర్చు. 222
- క. కలయంగ నెల్లయెడలం, దలలును లోచనములును బృథంబులు హస్తం
బులు నై యాత త్వం బు,జ్వలభంగి వెలుంగ యోగనంతుడు గాంచున్. 223

- క. తను నేర్పరించి కేవలమును శాంతము నైతత్వమును సంతతముం
గనుచున్నఁ దన్ను నెఱుంగఁ, గనుఁ జేకటిఁ బాపువెలుగు శ గలుగుఁ బుత్రా.
వ. బ్రహ్మవిద్యారహస్యంబు సర్వంబు నీకుం జెప్పితి నీ వింక సుఖవి గమ్ము పొమ్ము
నేనుం బోయెన నని యామంత్రణఁబు నీసిన నపాస్తనశయ్యుం డయి యా
శిష్యుం డరిగె నిట నిన్ను దర్శింప వచ్చితి నని వలికి యమ్మహాద్విజుం డంత
ర్హితం డయ్యెఁ బరమహితం బైనయీవాక్యసంతానంబు సమవధానంబున వినం
బడియేనే పాండవమధ్యమా నాఁడు రథస్థుండ వయిన నిన్ను నేతదీయం బయిన
యర్థజాతంబు వినిపించితి నని యవ్వరుషవరుతోడం బురుషోత్తముండు వెండియు
నిట్లనియె. 225

- నీ. వ్యామిశ్రమతి యగునరనికి నకృతాత్ముఁ, జైనవానికి నవ్యధానరహిత
చేతస్కునకు నిది శ సెప్పఁ గా డే దొల్లి చెలియగఁ జెప్పితి శ దేవతలకు
గాండివి నీవు దక్షగ గ నిది మర్త్య లా, కర్ణింపఁ దగువారు శ గలరె యొకులు
పరమరహస్య మీశ్వరిపాటి దీన న, య్యమృతవస్తువు గని శ యఖిలదుఃఖ
ఆ. ముఁఁ దొఱంగి నిత్యము క్తత వెలుఁ గొందు, నరుఁడు వైశ్యులైన శ నాతులైన
శూద్రులైనఁ గంఠ్రునువ్వెయిమ్మియుక్తి, బ్రాఁ తె బ్రాహ్మణులకుఁ గాజులకును.
క. విడిపించితి నిను బోధం, బునకు నుపాయంబు ఫలనరమాదయుము మోక్షం
బును సౌఖ్యనిర్ణయము ని, క్కనుట గడవ సుఖము లొందుశ గలవే యరయన్.
ఆ. శ్రద్ధ గలిగి లోకసంగ్రహనంగంబు, నీడ విడిచి యెవ్వఁ శ డీయుపాయ
మాల భజించు వాఁడు శ మోక్షులక్ష్మికీ బలి, యగు నొకింతసంద్రియంబు వలదు.
క. చెప్పు గలయది యెల్లను, జెప్పితి నీ కింత గడవ శ జెప్ప నొకఁడు లే
దిప్పాట నెలల నాటిటఁ, బొప్పుడు యోగంబు నియతిశుద్ధాత్మునకున్. 229
వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు జిష్ణునకు నధ్యాత్మవిద్యావిషయంబు లగువాక్యంబులు
సెప్పె నని చెప్పిన వినియన్నరనారాయణులు మఱియు నెవ్విధంబున వర్తించిరని
యడుగుటయు. 230

- చ. గుణమనుతానుభూతిహృత్కిరణోవిదసారవివేకభవ్య చా
రణసురసిద్ధసాధ్యఖచక్రప్రముఖాఖలభూత సేవ్య వీ
క్షణకలనాకృతార్థమునిరసార్థబహుస్తుతివాక్యైరత్నభూ
షణమహనీయభేదన నిరనర్గకృపాకృతలోకపాలనా. 231

- క. నవ్యత్వపురాణత్వద, శావ్యవసయదుర్నిరూపసౌందర్యా వే
దవ్యాసవాప్తికాశిత, దివ్యధురాధుర్య యోగిభీనతాక్య. 232

మాలిని. భువనభవనదీప్యన్నూర్తి కేతోవిలాసా
ననిత్యశశిమయత్వసాఫరచతుర్వికాసా

వివిధనిగమవిద్యారణేద్యసూక్ష్మప్రభాసా
పవనవిజయలీలాప్రౌఢచేతోనివాసా.

233

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతంబయిన శ్రీమహాభారతంబునయశ్వమేధవర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

234





హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధమహాభారతము

అశ్వమేధపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

— ❧ —



సఖనిష్పాదనకే

లీనక్రవదారవిందశ్రీలా సతతా

భ్యాసవికాసినమాధిన

మాసాదితశాంతిలోల శ హరిహరనాథా.

1

— ❧ —

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె.

2

ఆ. అట్లు శౌరి పార్థ శ నందితబ్రహ్మవి, ద్వాప్రబోధకంబు శ లై నయటి
వినుతవాక్యములు సకవిస్తరముగ విని, పించి యతనివలనిశ్చీతి జేసి.

3

వ. వెండియు నిట్లని బోధించు.

4

సీ. భర్తృభార్యాకృతశ్రభవ్యసంపదంబు, సభయనామకము నై శ యతిశయిల్లు
నట్టిది యొక యితిహాసంబు విను పార్థ, జనసుతసమధికశ్రజ్ఞానవర్తి
తాత్మకుఁ డైనమహాద్విజుఁ డొకఁడు వి, విక్రప్రదేశస్యవిత్సవిరతి
నున్నెడ నల్ల నానన్న యై వినయంబు, భక్తియు నెనఁగఁ దత్పత్ని ప్రణతి

తే. యాచరించి మహాత్మ యశ్శాత్మబోధ, భరితఁగాఁ జేయవే నన్నుఁగరుణ పల్ల
వింప నని దయ వుట్టంగ శ వేఁడుటయును, మందహాసవిభాసేయై మగువఁ జూచి.

క. ఈమాటకుఁ జారుముఠ, నామది ముద మందఁ గాన శ నాతికి నిసి యే
లా మేటితలం పనుత్రో, వేమియు లే దోపి వినుము శ హితవచనంబుల్.

6

వ. నాయెఱింగినభంగి జెప్పెన నని పలికి యయ్యతులప్రతుండా పతిస్తత కి ట్లనియె.

సీ. వివను గావను జేయ శ వెర వై నయవి కర్మములు వానిఁ గర్మకర్తలు నమస్త
సిద్ధిప్రదము లని శ చెప్పుదు రజ్ఞాన, తిమిరాంధులై విను శ ధీరచిత్త
జగమున లేదు నిగమ్యర్మత్వ మందేనిఁ, గలిగె నేనియును మా శ ర్మముగ దాని
నిందింతు రెక్కుడునెల వది యాత్మ నే, గందు బ్రహ్మంబు నిగమ్యశత నందు

తే. వెలుంగు నన్నితో సోముండు క గలసి మినున

ధర్మ మం దెప్పు నడసి భూతములు చాల్చు
నజుడు మొదలుగ నక్షరోపాస్తి యందుఁ
జేయుదురు శాంతి నింద్రియజత్వ మొంది.

8

వ. అక్షరంబు తెఱం గెఱింగించెద.

9

సీ. స్వర్ణంబు రసము రూపంబును శబ్దంబు, గంధంబు గా కున్ని క కారణముగఁ
దృక్కున జిహ్వ నేత్రమున శ్రోత్రంబున, స్పృశంబునను బరిగ్రహవిధాన
మాచరించుటకులో క నై యండ దాతత్వ, ¹మమలినబుద్ధ్యవ్యక్తము దానిఁ
బ్రాపించు బ్రాణాదికపంచవాయువులును, విను దానివలన వ్యర్తనము బొందు

తే. నంద డిందు బ్రాణంబు నకపానమును న

మాననామకవ్యానమధ్యమున నడచు
మెలుంగుచుండు బ్రాణాపానములకు నడిమి
దెన నుదానంబు శ్రుతి యిట్లు క దేటవడిచె.

10

క. నెలకొని ప్రాణాపానంబుల బురుషుండు సుప్తు డైన క బొలఁతి విలీనం
బు లగు సమానవ్యానంబులు యోగులు సంశయంబు క బొందరు దీనన్.

11

క. విను తెలియంగ నుదానంబున సుప్తు డైన బ్రాణము నపానంబు
వనజవిభలోచనా పురుషుని వికవపు యోగిజనులకమా పి ట్లుండున్.

12

... అంతర్యాగ ప్రకారంబు నిరూపించి చెప్పట ...

వ. ఇవ్వాయువు లేనును మనంబును బుద్ధియుం గూడ నీయేడును వైశ్వానరునకు
జిహ్వలు వైశ్వానరుం డనఁ బ్రాణులదేహంబులం దన్నిరూపంబున వెలుంగుచున్న
యాత్మండు ఘేయంబును భక్త్యంబును దృశ్యంబును స్పృశ్యంబును శ్రావ్యం
బును మంత్రవ్యంబును బోధవ్యంబును నగునీన ప్రసంఖ్య నమిథలు పూతయు భ
క్షయితయు ద్రష్టయు సృష్టయు శ్రోతయు మంతయు బోధయు నయినయీ
యేద్యుడును వసునను ఘేయూడు లయినహవిస్సు లేడింటిని వేల్చుఋత్విజు లిది
న ప్రహోతృవిధానప్రకారంబు వైశ్వానరువదనంబులు పదియు ²దిగ్భాయు
సూర్యచంద్ర వృధిపీపావక శక్ర విష్ణువజ్రపరిమిత్రాత్మకంబులు శబ్దస్పర్శ రూపరస
గంధపక్షవ్యక్త ర్తవ్యగంతవ్యవిసర్గానందంబులు హవిస్సు లీపడింటిని గ్రమంబున
నాహుతులు సేయుహోతలు శ్రోతత్వక్షుర్జిహ్వహ్రీణవాక్పాణిపాదపాయూ
వధంబు లయినదశేంద్రియంబులితైఱంగు దశహోతృవిధి యీరెంటిని నెఱింగి
యిం దేవిధంబుననేనియు జీవాత్మం డుపద్రష్టగా నంతర్యాగంబు నడపుయోగిజ
నంబులు జననమరణవిముక్తు లగుదురు బహిర్యజ్ఞ పరులు గమనాగమనభిమణం
బులం బొందు చుండుదు రని చెప్పి పెండియు.

13

1. గ. మమలినబుద్ధ్యవ్యక్తము, 2. చ. దిగాకాశసూర్య.

- క. విను ప్రణవాదికరూప, త్వనిరూఢిం బుట్టు వాక్కు శ దాని వెనుచనున్
మనము పురుషాబుద్ధిం, ¹బనుపడి యని చెప్పె సతికి శ బ్రాహ్మణు డనఘా. 14
- క. విని యావిప్రునితో నీ, ట్లను నమ్మలనాగ మన మనఘా ప్రే రేపం
గ నెగయు వాక్కు తదనువ' ర్తనము మనంబునకు నెవ్విధంబునఁ గలుగున్. 15
- వ. అనవుడు నతండు. 16
- చ. మనసు నుదాసవాయువును శ మానిని గూడి వెలార్చు వాక్కు నా
త్మనివలనన్ భవద్వచనఘా జనతానుభవంబుచొప్ప యై
నను విను కార్యఘా గుఱిచిరం దగ వాగనువ ర్తనంబు నీ
యన వలనన్ మనంబునకు శ నమ్మెయి గల్గుట నట్లు సెప్పితన్. 17
- వ. అని పలికి మఱియు నమ్మహిసురో త్తమం డీ ట్లనియె. 18
- క. మనసును ²వాక్కును చూలో, ననఘచరిత యెక్కు డెవ్వ శ రని యంభోజా
నను నడిగిన నరఁ డెక్కుడు, మన మనవుడు వాణి యక్కశమలభవుతోడన్. 19
- వ. ఏను నీకుం గామదోహిని నయి యుండ న న్నెట్లు దక్కువగాఁ బలికి తనిన
నతండు స్థావరంబును జంగమంబును నన నాకు రెండుమనస్సులు గల వండు
స్థావరంబు నాయొద్దను జంగమంబు నీకడను నిలుచు భవద్గోచరత్వంబునం
బరఁగువర్ణంబు మంత్రంబు స్వరంబు జంగమమనస్సుగా నెగడు దానికంటె
నీ వెక్కుడు నీకంటె నెక్కుడు స్థావరమనస్సు గావున నిమ్మాట యాడం గల
దానవు గా వని నిర్రేశించె. 20
- క. విను మమ్మెయిసిరేకం, బున నవ్వాగ్దేవి మూర్ఖ శ వోయినయ లే
మిని బలుక కుండి పదపడి, వినయంబున నజని శరణు శ వేడె లతాంగీ. 21
- వ. అనిన బ్రాహ్మణి పతితో బ్రాహ్మమాటకుం గొఱవోయినవాణి యేమిటం దేతె
నని యడిగిన బ్రాహ్మణుం డీ ట్లనియె. 22
- క. ప్రాణాపానంబులయెడ, వాణి నిలుచుఁ గాన ప్రాణవాయు వొదలి త
తీణత్వ ముడిపె నది గీ, ర్వాణజ్యేష్ఠప్ర భావవాసిత యగుటన్. 23
- వ. ఇట్టి పని వాఙ్మననప్రకారంబు లెఱుంగుట మోక్షంబునకు మూలం బింకను
వాణీమనస్సుల తెఱుంగు సెప్పిన వినుము. 24
- తే. ప్రాణ బాదువుట వాణి యశ్రపానుఁ జెంది
తా నుదాసభూతాత్మయై శ తనువు విడిచి
వ్యాసచేష్టిత సర్వసంప్రవ్యాప్తి నొంద
మనసు సుసితి నొందు నశమానునందు. 25
- వ. మనసు సుసితిం బొందుట ముక్తికిం గారణం బని చెప్పి వెండియు. 26
- సీ. ఘోషిణి నాఁగ నశ్రఘోషిణి యన రెండు, దెఱుంగులు గలిగి వ్యాగ్దేవి వరంబు

నం నభూషిణి గర్భిణి యుత్తమరసంబు, గోవుచండంబునఁ శ గురియంచుండు
నవ్యయరూపదీప్యప్రభావోద్భవ, బ్రహ్మవాదిన యిట్లు శ బ్రాహ్మవిధము
గనుట మహానందకర మని చెప్పి య, స్వప్రంశ మతియు నశ్వలదితోడ

తే. వినుము ఘాగ్రాదికము లైదు శ మనసు బుద్ధి
యొక యధిపానమున సంక్రియను నెఱుంగ
వలల యొం దొంటికివయంబు శ నలమికోనఁగ
ననిన వివరింపు మా తెఱం శ గనియె నిలి. 27

వ. అనుటయు నయ్యవనీదేవుం డయ్యవిద కి ట్లనియె. 28

నీ. గంధంబు ఘాగ్రంబ శ కాని తక్కి నయాఱు, నధిగమింపఁగ నోప శ వధిగమించు
రగము జిహ్వయ యితరము లాపసికె గావు, రూపంబుఁ జక్షుస్సరయోవు నెఱుంగఁ
బెఱయవి యెఱుంగవు శ తెఱవ సంస్పర్శంబుఁ, గాంచఁ జర్మంబ తత్కటివి గానఁ
జాలవు శబ్దంబుఁ శ జాలఁ బట్టంగ శ్రోత్రంబ యన్యమాను ద్రతర్కరణమునకు

తే. వెరవు లేవు నశయితసరవేశనంబు
మనసుకృత్యంబ యిక్కార్థమునకు నొండు
సారవు నిష్ఠ బుద్ధిన యగుఁ శ జూరఁగ నేర
విత్తెఱంగున కడరంబు శ తెఱిగికోనుము. 29

— ఖండితం ద్రియమనఃపరస్పరసంవాద ప్రకారము. — ఖండితం

వ. అని చెప్పి మనస్సునకు నింద్రియంబులకుం దొల్లి గలిగినసంవాదంబు నెవ్వెర
నాకర్ణింపు మింద్రియంబులు మనస్సుతో నేము నీవు నొక్కరూప యనుటయు
మనస్సు వాని కి ట్లనియె. 30

చ. చన దిటు లంట గం పెఱుంగఁ శ జాలదు నాసిక జిహ్వయుం జవులే
గొన వెర వేదు రూపు గనుఁగొంటకు గన్ను వలంతి గాదు సోఁ
కు నెఱుఁగుశక్తి చర్మమునకకుం బ్రభవింపదు శబ్దజాతము
న్వినఁ జెవి కల్ప మేనియును శ నే యొడఁగూడదు నేఁ దొఱంగినన్. 31

వ. నిజంబుగా నేను దొఱంగితి నేని. 32

ఁ. అప్రయోజనంబు శ లైయుండు నాఁజిన, నిష్పలట్లు శూన్యనిలయములును
బోలె మీన్వరూపకములు గాన మవలోన, నెక్కుఁజేన చూచె శ యింత నిజము.

వ. అనిన విని యింద్రియంబులు మనంబున కి ట్లనియె. 33

నీ. ఇంతవ ట్టిదీద శ మి ట్లైనయంతన, కలుగ నేర్పునె యధికత్య మేము
వెలి గాఁగ నీ వోక్రవిషయంబునేనియు, ననుభవింపితయేని శ నధిక మగుట
గావంగ వచ్చు మార్గం నొకం డడఁగిన, ననుభవింపుమ తదీయార్థ మట్లుఁ

- గాక ఘ్రాణంబున శ గంధంబు జిహ్వార, నంబు చువున రూపంబు వినుము
 ఆ. చర్మశక్తిజేసి శ సంస్పర్శవిషయంబు, శ్రోత్రయుక్తి శబ్దమాత్రకంబు
 కాని యెంటు నొంటి శ గబింపు: జాల వె, ట్లని తాసిరూఢి శ కాసపటి. 35
 క. మును మే మాలంబించిన, వెనుకఁ గదా నీకు ననుభవించ వశం బో
 మనసా నీ వెంగిలి కా, దనుమా యవ్యవయ మెక్కు శ డయ్యెకు మనలోన. 36
 క. నీ వడఁగిననుం బ్రాణముఁ, గావఁగ మాయుడ బోధకం బగుద్రవ్యం
 బావర్తింపఁగఁ జేయుట, గావించును నీకుఁ దెలివుఁ శ గనికొను మిదియున్. 37
 నీ. అట్లు గాది ట్లని శ యనుశాసనము సేయఁ, గడునేర్చుశిష్యులకడకుఁ బోయి
 వినిపింపఁ దొడఁగి యశ్వవిసృతార్థములు వార, లుగ్గడింపఁగ గనునొజ్జవోలే
 ముముఁ గొని విషయోత్కరము నీవు భోగ్యంబు, గాఁజేసికొందు నీకలలు గన్న
 యప్పుడు మాలేమి శ నవ్యవయంబు బొం, కైన వాకిలి లేనియాలయంబుఁ
 ఆ. జెంది మరలినట్లు శ సేద్యులు వొరయుదు, గాక సత్యభుక్తి శ గలదె నీకు
 నింతవట్టుఁ గాన్పు శ మేమును నీవును, గలసి పరఁగ భోగకలన గలుగు. 38
 వ. అని యవ్యవయంబున మనంబును నింద్రియంబులును సంవాదంబు సేసె నని యప్పు
 రుషవరుం డావరవర్ణినితో వేఱొక్కండు చిను మని యి ట్లనియె. 39
 నీ. ప్రాణప్రథృతు లగుశవను లంభోరుహ, గర్భుని నొక్కటఁ శ గానఁ బోయి
 యెక్కుడు మాలొన శ నెవ్వఁడు నావుడు, నవ్యభుం డెవ్వార శ లడఁగ నడఁగు
 దురు పెటవార లెవ్వరికిఁ బ్రవర్తన, మొందిన నెల్లవారను జరింతు
 రధికు లందఱును శ నట్టివారలు మీరు, ననుఁ డని పలికినఁ శ జనక నిలిచి
 ఆ. ప్రాణు డాది గాఁగ శ నందఱుఁ దమతమ, వలన నవ్యభంబు శ గలుగఁ దెలువ
 నారఁ డే నెఱుంగరాదుది యట్టిద, వినుఁడు మీవిశేషవృత్తిభంగి. 40
 తే. ఏప్పు డెవ్వరివలన నేరవొప్పు గలుగు
 నవుడ వా రెక్కు డగుదు రశన్యోన్యమిత్ర
 భావమునఁ దాల్చుఁ డొండ్డొరుం శ బవనులార
 పారిఁ బరస్పరభావనాశవరుల రగుండు. 41
 వ. ఇలైఱంగున మీకు భద్రం బగుం బొం డని పుచ్చె నట్లుపడేజించిన బ్రహ్మ
 వాక్యంబుల వాయువులు సమత నొండె నని చెప్పి వాయువిషయం బైనయది
 నారద దేవమతనంవాదంబు సెప్పెద నాకర్ణిపు మని బ్రాహ్మణండు బ్రాహ్మణి
 కి ట్లనియె. 42
 తే. దేవమతుఁడనువిప్రుండుదేవమునిన, రేణ్యు డగునారదుని నొక్కపుణ్యభూమిఁ
 గాంచివినతుఁడై యాతనికరుణవడసి, భక్తిరసమువొంగారఁదగత్పొలమునకు.
 నీ. అల్లన చన నారఁ శ డాదరంబున నిందు, రమ్మండు మనుచుఁ గర్రమునఁజావు

నెక సమాసీకుఁడై శ కకు వినయంబున, హన్తముల్ మొగిచి దక్రమానమగ్న
యెఱిఁగింపు పవనంబు శ శేరింటియందును, బాయమానం బగుజుతువునకుఁ
దొలితొలి యెద్ది కాఁ శ దొడఁగు వర్తింపంగ, నవవుకు నారమం శ డతనితోడ
తే. వాయు వెయ్యది గర్భవశవానమనకుఁ, జొనుపు జీవునిఁ దజ్జుఁతుకడన వేళఁ
దొలఁత దాని కనంతరకలితమైన, చూరులంబు ప్రవర్తించు శ మఱియు వినుము.

తే. పురుషునందు సమానంబుః శ బోలఁతియందు

వ్యాసమునుజువ్వె పొడమించు శ వరుస ననఁడు

శుక్లమును శోణితంబును శ జాలు గల్లు

సయ్యుగంబును విధిచెట్లు శ నమరఁ బొంద.

45

క. విను నృప్తశోణితంబునఁ, బనుకొనుశుక్లంబువలనఁ శ బ్రాణుఁడు దగ వ

ర్తన మొందుఁ బ్రాణశుక్లము, లనూన హేతువులుగా నకపానఁడు నడచున్. 46

క. చనుఁ బ్రాణుఁ డధోగతి నూర్చుకొనూఁడి సపానఁ డివ్వీరధము గలయీరెం

టను నగ్నిచుయోదానంబును వ్యానంబును సమానశ్రమును వర్తించున్. 47

ఆ. పాపకుండు సర్వర దేవాత్మకుండు ప్రాణంబునకు సపాననామమునకు

సంతరమున వెలుఁగునాభవ్యమూర్తియు, దానరూప మండు శ తద్దజులు. 48

సీ. విను మహారాత్రంబులను శుభాశుభములు

సత్యావృతంబులు శ సవనదాహ్వా

యములును నైన ద్వంద్వములు ప్రాణాపాన

ములకు నామాంతరంబులు తడియ

మధ్యవర్తిత నొప్పుమహానీయపహ్నియు

దానంబు దాని నిర్వ్వంద్వభావ

మాంతరమాగవిద్యాప్రవీణులు గండు

పరమశాంతి యనంగ శ బ్రహ్మ మనఁగ

తే. సరయ భదంబు లే దన్నయట్లు లుండు, సమ్మహావస్తువును నుదాగనాకృతియ య

నంగఁ జెవి యార విందుమునలినగర్భు, చేతననిదివ్యముని యిట్లు శ సెప్పెఁగరుణ.

వ. అనిచెప్పియింద్రియమనఃపవనంబులభంగులు గనుంగొనుటయీత త్వంబులకుఁ

బరమం బయినత త్వంబు గనుటకుఁ గతం బైయిండు నని పలికి యద్ధరామకుం

డా రామారత్నంబును నదయంబుగా నవలోకించి యుత్తమరహస్యంబు సెప్పెద

నాకర్ణింపు మని యిట్లనియె.

50

— శ్లోకవాక్య వ్యూహవిహిత ప్రకారము. —

సీ. కరణంబు కర్మంబు శ కర్త యన్నీతద్వి, రాజతకారకకర్తయముచేత

సఖలంబునంబ్యావృత్తమొందుపూఁగాదు, లునుమనంబునుబుద్ధియును బ్రవరులు.

కరణ హేతువు లండు శ గంధాదినివయనం, తతియొ మంతివ్యభోక్తవ్యములును

గర్భ హేతువు లగు క గలవు గొనంగ నానఁ, గాన మాట్టంగ వినఁగఁ దలంప

తే. నిశ్చయము దగఁ జేయంగ క నేర్పు లేకు
గలవు జీవాత్మనకు నవి క కర్తృ హేతు
భూతములు 2 వాన విషయానుభూతి సతఁడు
దోహదగునట్లు మోక్ష హేతువులు సుముఖ.

51

వ. కరణకర్మకర్తృ కారకాత్మకుం డగుజీవాత్మకుం భోక్త యగుట దక్కి వివిధ
విషయమూర్తు లగువానిస్సల నుదాసీనత్వస్సగతంబులు సేసి వేల్పునిష్ఠ
నాత్మస్వరూపం బగుననంబు ప్రజ్వలితం బయి యవిద్యాధూమరహితం
బగుచుం బొలుచు నది మోక్ష ప్రకారం బుల్లు గాక భోక్త యగునని నట్టిద
బంధ ప్రకారం బని నిర్దేశించి ముక్తభావంబునకు మూలం బయినయోగ
యజ్ఞంబునం దేను బ్రవృత్తుండ నై యన్నవాఁడ దానికి సర్వపరిత్యాగంబు
దక్షిణ దాన సకలాత్మం డగునారాయణుండు ప్రీతుం డై స్వీకరించు నస్తతః పేరు
మునులు ముక్తి యని చెప్పుదురని చెప్పి యవ్వీపుండు వెండియు.

52

సీ. శాస్త్రయొక్కండ తశ్చాననంబుననయే, జరియింతు నొక్కండ క గురుఁ డతండు
సెప్పినయర్థంబు క చిత్తంబులో నుంతు, శ్రోత యొక్కండ తద్దజ్ఞాతబుద్ధి
నెగడుదు నొక్కండ క వగవంగ విద్యేష్ట, వాని వ్రాల్చినదిక్కన్త్రాని యెడఁగు
గడపుడుఁ గడవంగఁ క గారణ మయ్యెడు, తెఱఁగు పెద్దలచేత క నెఱిగినాఁడ

ఆ. వినుము దేవతలను క మునులును బరమేష్ఠి, మొద్ద కరిగి మాకు నెదిహితము
యనిన నావిధాత క యక్షిరోపాసన, మనయే గాన దుర్గ క మబల కడతు.

53

వ. ఇంక నెక్కడ గడచెద మున్న కడఁదిఁ గ్రోధతిమిరంబుచు లోభవ్యాకంబును
గామదస్యమాషితంబును నగుదుర్గంబు గడచి యొకవనంబు ప్రవేశించితి
ననిన విని యవ్వనిత యవ్వనం బెట్టిదని యడిగిన నమ్మహాద్విజం డిట్లనియె.

54

ఉ. అంతకుఁ బిన్నలున్ వెదక క వంతకు బెద్దలు లేవు దుఃఖ ము
త్యంతముఁ జేయ సౌఖ్య మెన క లార నొవర్పంగ నొండాకంటిమం
దంతటినేర్పు లేదు వెఱ క పన్నది యేమియు నవ్వనంబు ని
శ్చింతతఁ జొచ్చి యున్ననరుఁ క జెందదు నిర్వృతి సెందు సుగృహీ.

55

తే. కొన్నిటికిఁ బంచవర్ణముల్ క కనుమఫలము, లందుఁ గొన్నిటి కేకవర్ణాంఛితంబు
లవనిజములుగొన్నిటికిన క వ్యక్తవర్ణ, కములుసౌరభ్యమాధుర్యసమధికములు.

56

వ. అవ్విననంబున.

57

క. వృక్షంబులకుం గలుగును, దీక్షగుణములును సతిధిత్వ ప్రికృతియుఁ బ
ద్యాక్షి యతిథులు బ్రహ్మస, దృకులు సౌఖ్యంపునిట్లఁ క దేలుదురు మునుల్.

58

1. X. లేదు కలదు జీవా. 2. X. వానివిషయానుభూతి.

- ఆ. కలఁకులకును మింట్లేకిని మేర లివి యన, రాదు గాన యయ్యరణ్యభూమి
వెలుంగు లొండు సారపువీనుము తేత్రజ్ఞుండు, రవి తదీయ సేవభవముఁ బాచు.
- క. నమ్మగనయ ప్రహ్లాదంభవ, మగుజలము వహించుచుండు శ నందులనదులున్
నగములు విను దానఁ దప, స్విగ్ధం బవ్యయవదంబుఁ శ జెందం గాంచున్. 60
- వ. ఇట్టి దవ్యపిసంబు, 61
- ఆ. మాననీయనియతిః పహితతపోధన, వంతు లైనయట్టివారు శాంతి
దాంతిన్ స్పృహతలఁగదలకొన సుసమాహితాత్ములై వసించు శ రందుసాధ్య. 62
- వ. అని చెప్పి మఱియును. 63
- సీ. వినుము మూర్ఖునఁ జవిగొన దర్శనస్పర్శ, నము లాచరింప విశనంగ నెలయ
నేమినంకల్పంబు శ నడఁ జేర్చ నిష్టార్థ, ములను¹ననిష్టార్థములను గోరు
టయును నొల్లక త్రోచుటయును న్యభావకృత్యము లవిగనుఁగొంచునబలవానఁ
బారయ నెట్లన్న మేల్ దొరకొనుఁ గోరక, యను బోదు కీడు ప్రోచినను దీని
తే. నఱిగి యేను న్యభావంబునడఁ బయోజ, పత్ర గతజలబిందువుభంగిఁ దాల్చు
నని యెఱింగించి బ్రాహ్మణుడతివతోడ, మఱియు నిట్లును శాత్రవ్యమధనకల్య.
వ. ఒక్కయెడ నధ్వర్యునకు యతికిం గలిగిననంపాదంబు సెప్పెద నాకర్ణింపు మధ్వ
ర్యుండు పశువుం బ్రోక్షించు చుండ యతి నిరీక్షించి యిది హింస గాదే యనిన
నలెందు. 65
- తే. ఛాగ మిది యరయంగ నాశకంబుఁ బొంద, దూర్ధ్వలోక సుఖంబుల శ నొందుఁగాన
శ్రుతులవాక్యముల్ నీ కెక్కనూసృతంబు, లగునయేనినీ విట్లంట్రయనుచిరంబు.
- వ. అని వెండియు నప్పశువు నుద్దేశించి. 67
- క. భూతములు నిండియంబులు, నాతతగుణ యాత్మయోనుకలండుఁ గలయఁ బిం
డేతరుఁ డగుజీవుఁడు సా, ఖ్యాతిశయం బొందు నధ్వరరాతిశయమునన్. 68
- క. అని పలుకుటయును యతి యి, ట్లను ఛాగము వృణ్యగతికి శ నరిగెడుఁబో యి
ప్పని నీ కెవ్విధము ప్రయో, జనంబు సిద్ధించుఁ జెవుమ శ సమ్యక్ఫణితిన్. 69
- వ. అనుటయు నధ్వర్యుం డతని కి ట్లనియె. 70
- క. ఆగమముపశువిధిం దగ, యాగ మొనర్చినఁ ద్రివిష్ట్రపానేకమహా
భోగానుభూతిభవ్యన, మాగమ మిది యనుట బొంకె శ యాగమవేదీ. 71
- చ. అనవుడు హింస పాప మని శ యాగమవాక్యములంద కాదె యే
గని యిటు లంటి నన్న యతిఁ శ గన్గొని నీవు సమాధిఁ బ్రాణరో
ధనము మనోలయంబు సుకృతంబులుగా నొనరించి వెండి యో
గనిరతిఁ బొందె దత్తైఱుగు శ గాదొకొ హింస దలంచి చూడఁగన్. 72
- వ. అని పలికిన నయ్యధ్వర్యునకు నయ్యతిముఖ్యుం డి ట్లనియె. 73

- చ. సరమతనంబు గాఢపరిపాకము ¹నొందినఁ జిత్తుభాత్మకా
²క్షరము నచి త్తభూతగుణజాలతనుక్ షరమున్ వివేకితా
 పరిణతిఁ బాపి చూచి యనన్యచాయసుఖస్థితి నూచి పొల్లలం
 బారయక తోవు హింస యనుకబుద్ధి విమూఢత గాక బోధమే 74
- చ. అనవుడు నాతఁ డాగ్యవచనామృత మానినవాఁడు గీకు మేల్
 గనుఁగొనఁ జాలు నేను బశుశకార్యమునప్పుడు మీ రను గ్రహిం
 చిన క్రియఁజూడ నేర్తుఁ జివ్రచిద్వయమున్ విభజించి దాన హిం
 సనము నొకింతయుం బారయ శ్చ జన్మయు నేయుడు మేలు నొందుదుకా. 75
- క. అనుటయు నతనికి యతి యి, ట్లనుఁ బశుయజ్ఞమునకించు శ్చ ననఘ తపోయ
 ష్చైవరూఢి మేలుగవున, వినిపింపఁదలంచి యంటి శ్చ వేయును కేలా. 76
- వ. అనవుడు నమ్మాటకు నయ్యధ్వర్యుం డొండబడియె నని చెప్పి యాభాసురవర్యుం
 డాభామినితో నీయర్థంబున శొక్కు యతిహాసంబు గల దాకర్ణింపుము నహస్ర
 బాహుం డగునర్జునుండు దుర్జయ ప్రతాంబున నఖిలద్వీపంబులు నేలి వ్రాలి
 తనకు నెదురు లే కున్న విభృంభించి పరశురాముం దొడరి యతనికి నత్యంతం
 బ్రీయం బాచరించిన నతండు బహుశాఘోషశాశోభితం బయినపాదపంబు
 నుఱుముగా నఱకి పడ వైచిరచందంబునం బరశుఖండీతనర్వాంగుని జేసె నంత
 నిలువక తత్పక్షంబురాజులుం గూడకొని తదీయతనయులుం దారు నారాముని
 యసన్నిధి నతనిజనకుం డగుజమదగ్నిం జంపినం బెంపారుకోపంబున నాటోపం
 బెనంగ నాజామదగ్నియందు రాజుల నెల్లం దర మిడి యరువదియొక్కమాఱు
 పరశుధారపాలు సేసిన నతనికిఁ బితృదేవతలు సన్నిధి సేసి. 77
- ఆ. పరశురామ నీవు శ్చ బ్రాహ్మణుండవు నరే
 శ్వరులఁ జంప నేల శ్చ వలవ దుడుగు
 మయ్య యనుడు నాతఁ శ్చ డ ట్లన కుండుఁ డీ
 రేను రాజపశువిధానమునను. 78
- క. సారనియతిఁ బాటించి మ,హారోహాగ్ని పరితృప్త శ్చ మగునట్టులుగా
 వీరాధ్వరంబు సేసెద, వారింపక యరుగుఁ డనిన శ్చ వా రాతనితోన్. 79
- క. యజ్ఞుంబులలోనఁ దపో,యజ్ఞంబు త్తమము దాని శ్చ నాదరణమునం
 బ్రాక్షోత్తమ చేయుము స,ర్వజ్ఞుఁడు ప్రీతుఁ డగు శాంతశ్రవణ మొప్పుజుమీ. 80
- వ. అని చెప్పి మఱియు ని ట్లనిరి తొల్లి యలర్కుం డనురాజు మనస్సప్తస్థంబు
 లగునిం ద్రియంబుల కలిగి దివ్యాత్మంబులు ప్రయోగింపం జూచిన నవి
 యయ్యువనివతితో నయ్యుత్తంబులం దారు సెడి మనియును రోహవేశంబునం
 బ్రయోగించిన నతండ చెడు ననియునుం బలికి యోవుదేని నీతపోమయంబు

త్రేనయ త్రంబులు నంధింపు మనిన నతండు క్రోధంబు దక్కి యోగంబున శాంతి నొంది వానిం దమ్మావతక్షణలా త్రసాధితంబులం జేసి నీవునుం దవంబున నంతస్మిన్మయసౌఖ్యం బనుభవించుము బాహ్యశత్రుజయంబు జయంబు గాఁ గొనకుము.

81

గ. అని నిష్క్రింది పలుక న,వ్యిచుతచర్మింపుడు శాంతిరవిభవంబున నూ నిసమసుతుల డి మునిమా, ననిచా త్రంబై నతవమృతన మే లొందెన్.

82

సీ. అని చెప్పి బ్రాహ్మణుల డయ్యింతి కి ట్లచు, దొమ్మిదిగుణములు శ్ర గొమ్మ కలవు స్తంభాతిమ నిహార్షంబులు సాత్త్విక,గుణులు క్రోధనరంభములును శోక మునురాజనంబులు మాహతంద్రాన్వష్ట,ములు తామసము లిట్లు శ్ర గలుగురిపులఁ దునుమ నేయత్రంబు శ్ర లను వగు వాన న,య్యాంతరశత్రుచరయంబు నెల్లఁ

తే. దునిమి యేనింద్రియంబుల శ్ర మనము నోర్చి

శాంతి నొంది శ్రేయస్సిద్ధిసాధనం బా
నర్చునది ముఖ్యవైరినిర్మలయముఁ జేయు
నంబరీషగీతలు విను శ్ర మంబుజాక్షి.

83

వ. అంబరీషుం డినురాజు రాజనీతిపరత్వంబునం బరమ ప్రభుత్వంబు నొంది యరా తుల నెల్ల విగతాసులం జేసి పూజ్యం బగురాజ్యంబువరిపాలించు చుండి యొక్క నాఁడు విద్యజనంబులతో ని ట్లనియె.

84

తే. అకులనెల్ల జయించియు శ్ర నదిజయంబు, గాఁగొనక యున్నవాఁడ నశ్రగ్గలపుఁబగజ యింపకున్నఁదద్విజయవిశేషానుఁదృష్ట,జనిబరామృత్యువశగవర్తననిఁజేయు.

85

క. అంతటిరోధము గెలువక, శాంతి గలదె యని తదీయశక్తి నడఁచి ని శ్చింతత్వ మొంది యాభూ,శాంతుఁడు సామ్రాజ్యమున సురభినితి వడసెన్.

86

... ఒకవంతు విప్రహాపధయం దెనయమునితో నెనసంవాదము. ...

వ. అని వెండియు నవ్వెపుం డి ట్లను,జనకచక్రవర్తికినొక్కబ్రాహ్మణునకుం గలిగిన నంపాదంబు సెప్పెది నాకర్ణింపుము జనకుండు దనకట్టెదుర బ్రాహ్మణుండు గొఱగామి సేసిన నతనితో నీవు నావిషయంబున వసియింప వలదు పొమ్మనిన నతండు.

87

క. నీవిషయ మెంతవ ట్లది, యే విని పరవిషయమునకు శ్ర నేఁగెడఁ జెలియం గా వినిపింపు మనుడు నా,భూవల్లభుఁ డూర కుండఁ శ్ర బుణ్యచరిత్రా.

88

ఆ. ఊర కుండి మూర్ఖ శ్ర నూని యొక్కింతసేపునకుఁ దేటి యిట్లు శ్ర లసియె నాడు తాతంత్ర డ్రితరముగధరణి మద్యశ్యేత, నుండ నాకు మమత శ్ర యెలయ దండు.

వ. విధిల నెప్పుడు వసియించెద నివ్వరంబును మదీయం బని యంగీకరింపబడదు కావున నిది నావిషయం బన లేమిం జసిమున్న నీతో నాడినమాటం బుట్టినవగ

మెపున మూర్ఖ వచ్చె ననిన విని యువ్వెత్తుం జాభూవిభునాననం బాలోకించి. 90

క. సరనాయక నీయేలెడు, పురిమన భూమిని మమత్వముగ గలుగ కి

పైరవై యందుటకుం గళం, బరయంగ నెద్ది వినిపింపు మది విశదముగన్. 91

వ. అనుటయు నజ్ఞునతి యతని కి ట్లనియె. 92

తే. అరయ నివి యెట్లు జెడియెడునవియకాన

వినుము మధన మిది యని నీనిలోన

నొకటియండు సంగీకార మెలయ దెల్ల

విషయమును నాయదియ యచ్యుతధను గలుగె. 93

వ. ఎ ట్లంటేని స్త్రాణాదుఁకు గోచరంబు లయినను గంధాదులు సేకం గలయవిగా

పున నాయుపి యన సంపాదించెని భూమ్యాభిభూతంబులు నాచేతనిజ్ఞితంబు లై

మద్వశగల్గెంబు నొంది యుండు. 94

చ. అనవుడు బ్రాహ్మణ్యవరుఁ డల్లన నవ్వను నిన్ను నారయ

స్మనమున వేడ్క వుట్టి సర న నాయక వచ్చితి నేను ధర్ముడం

బనుపమనివ్వినోపరిపాకము గాధనరూఢభావ మొ

ది నిలుచుఁగాత నీ దగుమృదిన్ సతతంబును శాంతికారి యె. 95

వ. అని ధర్మచేతలే జగతునకు పరం బిచ్చి యంతర్ధానంబు సేసె నని చెప్పి యాధరణి

సురోత్తముం కియుత్తమాంగసతో హితోపదేశంబు సేసెద నవహిత వయ

యాకర్ణింపు మని పలికి యిట్లను సంసారవ ర్తనంబు వరల విడిచి యే నేక

తంబ యున్నయెడ నీవు మ్రచ్చిలి వచ్చి మదీయవై రాక్ష్యంబు మాన్పుఁ దలంచి

నాకు నధ్యాత్మబోధంబు గలుగం జేయు మని యభ్యర్థించిన నీతలం వెఱింగి

యు నెఱుంగనివాడవౌలె నధ్యాత్మవిద్యాబోధక ప్రకారంబు లైవ రాక్ష్యంబులు

సెప్పితి నే నింక లోకంబులం గలసి చరించువాడం గాను నిక్కపుబ్రాహ్మణుడ

నయితి బ్రహ్మచారి నయితి జీవన్ముక్తుడనయితి మిముబొంట్లకొలఁదిగానన్నం

జూచెద వదినాతెఱం గెఱుంగమి యేను జగంబు సమస్తంబును వ్యాపించి

యున్నవాడ నాయున్నభంగి నాబుద్ధి సకలవృక్ష్యరాజ్యంబును నాకలోకాధి

రాజ్యంబును సరిగా వని తలంచునాబుద్ధియ నాకు ధనంబు దాక్షిణ్యం నగ్ని

యున్నచందంబున సర్వజంతువులయందును సంతర్గత యె సిద్ధి యున్నది గురు

వాసగృహవాసవనవాసపరు లగుబ్రాహ్మణుల శ్లోను శ్రేయఃబ్రాపికిం దెరు

వొక్కండ యందఱునుసరితులుసాగరంబుబ్రాపించిన తెఱంగునఁ బరతత్త్వంబు

నొందుదురు బుద్ధి నిష్కార్యంబు నధిగమింప వగుఁ గాని శరీరంబున వశంబు

గాదు కర్మంబు లాద్యంతివంతంబులు శరీరంబు కర్మబంధనకరం బిరత యెఱుం

గుదుం గాన నాహ్వానియంబునం బరలోకభయంబు లేదు నాచెప్పియధ్యా

త్మవిద్యావిషయవాక్యంబులతాత్పర్యంబు చిత్తంబున నెఱిగొలిపి భావనానిరత
నయి యుండుము నన్న పోలెను వెఱవకు మనినఁ బత్ని సాష్టాంగదండ ప్రణామం
బాచరించి కేలు మొగిచి. 96

సీ. నీవు సెప్పినమహానీయవాక్యనికాయ, మతిగహనం బకృతాత్మలకును
నర్థగ్రహణశక్తియచఘ కలునె కృతాత్మల కైనఁ గ్రమ్మనఁజెలియ వచ్చి
యుండ దయ్యెఱుకకు న నుదయింపఁ బట్టెన, యట్టియపాయంబు న నాదరమున
నాకుఁ బ్రపాదింపరవే కరుణాకర, నావును నాతఁ డధనాతితోడ

ఆ. నరణి బ్రాహ్మణుండు న గురుఁ డుత్తరారణి, తపము సుతము నిర్మలకన మొనర్చు
జ్ఞానవహ్ని పుట్టు న మానిని యని చెప్ప, వనిత యిట్లు లనియె న వల్లభునకు. 97

క. జనవినుతచరిత బ్రాహ్మణుఁ, డనఁగా జేత్రజ్ఞుఁ డగుట న యల్పము దోచెన్
మనమున నతని నరణి గాఁ, గొను టవ్వస్తువు నెఱింగికొని పిదపఁ గదా. 98

వ. అనిన నతం డి ట్లనియె. 99

ఆ. అతని దోఁపఁ జేయునట్టిపాదనము లే, దింద్రియముల కందఁ న ిడేమి లక్ష
ణములు లేవు నిర్గుణత్వనిరూఢుం డ, హంత లేమి దోఁచుఁ న గాంత కనుము.

వ. అని నిర్దేశించుటయు జేత్రజ్ఞవిషయసంశయంబు వాని యయ్యంతి శాంతి
వొందె నని గోవిందుండు సెప్పిన గాండీవి యాబ్రాహ్మణుండును బ్రాహ్మణియు
నిట్టివారగుదురె వారెచ్చటివారు వారల నా కెఱింగింపవే యని యడిగిన
నదేవుం డతనియాననం బాలొకించి. 101

క. నామనమును బుద్ధియును గృహమహితా బ్రాహ్మణుండు న బ్రాహ్మణియు హృషీ
కామేయ మైనజేత్ర, జ్ఞాములవస్తు వన నేన న యనియె నరేంద్రా. 102

—ఇతి గురుశిష్యసంవాదంబు కృష్ణుం డర్జునున కెఱింగించుట. ఇతి—

వ. అనిన విని యర్జునుం డచ్యుతునితో భవత్ప్రసాదంబున మదీయమతి యతి
విశదయును నూత్మగ్రాహిణియు నయి యున్నయది పరమం బైనవేద్యం బగు
బ్రహ్మంబు నెఱింగింపవే యనుటయు నాకృష్ణుండు గురుశిష్యసంవాదం బను
నిలిచొనంబు విను మది సీప్రశ్నంబునకు నుత్తరం బయి యుండెడు నత్తె
ఱుంగున మేధావి యగునొక్కశిష్యుండు సంశితవ్రతుం డయినగురు నడిగిన
నగ్గురుండు ప్రజాపతిభరద్వాజ భార్గవ గౌతమ కాశ్యప వసిష్ఠాత్రివిశ్వమిత్ర
ప్రముఖు లగుయినిజనంబు లాంగిరసుం బురస్కరించికొని విరించికడకుం జని
తచ్చరణంబులకుం బ్రణమిల్లి హితం జెయ్యది తత్ప్రప్తి సుపథం జెట్టిది
వివరింపవే యని విన్నవించిన నన్నలినాననుండు కృపాధురీణం బైనచిత్తంబున
నత్రవస్సినత్రముల కెఱింగించిన తెఱుగు నీకుం జెప్పెద నవహితుండ వయి

- యాకర్ణింపు మని వలికి యిట్టనియె 108
- ఆ. ఆదరాద్ధృః షగుచు న్నలరినమోముల, కాంతి వింత గాంగఁ న్ గమలగర్భుఁ
డాతపస్విజనుబ్రయాననంబులుగల, యంగఁ జూచి యిట్టు న్ లనియె వత్స. 104
- తే. నత్యమ నన భూతంబులు న్ సంభవించు; నంద వర్తించు దాననయడఁగు నిదిగు
ణత్రయాత్మకసత్యచక్ర మమల, బుద్ధులార నత్యంబు ప్రసేది వినుఁడు. 105
- క. శ్రుతి యనఁ దప మనఁగఁ బ్రజా, పతి యన నత్యంబునకు న్నవరనామంబుల్
ప్రతులార నత్యమన న, స్వితతిమహిమ మైనవరమృవేద్యము సుండీ. 106
- క. కావునఁ గామార్థ, మాపేశము లేడల విశిచి న్ యనవరతంబు
సేవించురు నత్యము భృగ, భావాకలనమున యోగపరినిష్ఠాత్ముల్. 107
- వ. అది హితంబు తత్ప్రాప్తికి సుకథంబు సెప్పెద వినుఁడు. 108
- క. చతురాశ్రమములును జరణ, చతుష్టయము గాఁగ వర్ణనముదయసంసే
వ్యత నొప్పెకధర్మము సుం, షతులంబు శివప్రదంబు న్ నగుకథ మరయన్ 109
- వ. నాలుగాశ్రమంబులకు సామాన్యంబ యధ్యాత్మవిత్త్వంబు లేక పరతత్త్వంబు
నొంద రామి మారుతాదిత్యేంద్ర ప్రజాపతులకును లోనుగా నిట్టిద యధ్యాత్మ
దర్శనం బనం జతుర్వింశతితత్త్వావలోకనంబు గావునఁ దత్త్వంబులు వివరించెద.
- తే. అంబరాదిభూతములు శ్రద్ధాదిగుణము
లింగ్రియము లిరుదెఱఁగు ముగ్ధసింద్రులార
మన మహంకారబుద్ధు లిట్లానరి ప్రకృతి
గలయఁ దత్త్వచతుర్వింశత్యత్వ మొందు. 111
- క. వినుఁడు ప్రభవవిలయజ్ఞానవిరూఢము గాఁగ వీరినైజ మఖలముం
గనిన భవమోహ మొందఁడు, గనుఁ బరతత్త్వంబు నతఁడు న్ గతకల్మషుండై.
- వ. అని నిరేశించి యదేవుండు వెండియు. 113
- క. వ్యక్త మనిర్వాచ్యం బ, వ్యక్తము సుస్థిరము ధృవము న్ వ్యాపిత్యధురా
యక్తము కలితగుణ త్రయ, శక్తి నవద్వారపుర మనసాధ్యము సుండీ. 114
- క. తత్సాధనంబు తగ్గత, చిత్తులభర్తప్రసేది న్ జేయుఁ ద్రిగుణసం
పత్సాధనంత మది గుణ, జత్సుప్రతులైనవారిచే సాధ్య మగున్. 115
- సీ. సంయమివరులార న్ నత్వరజస్తమో, నామరూఢములు గుణంబు లవియు
నన్యోన్యమిధునత్వ న్ మన్యోన్యసంశ్రయ, మన్యోన్యసంక లితానువృత్త
భావ మన్యోన్యోపకవనాచరణంబు, గలిగి దుర్బోధత్యగభావంబు
లై యుండుఁ దమము నిరయమిత మైనరజస్సు, దన్నియమమున న్నత్త్వంబునడచు
- తే. నత్త్వ మడఁగినచోఁ దమశ్చరిత మెనఁగు
లోభశోకనమోహానిద్రాభయములు

వికృతిదుష్కారమాప్యపావకృతికోప

శాశ్వతాత్మ్యములు తమస్సంభవములు.

116

ఉ. పాపములు జేయును బనులును బంధులుగొక్కలు మీలును గోష్టులును
జీవులుగాకులును గ్రీములును జంకలు నక్కలును గొంకనక్కలు
నోములు నూకులును బొదలును నోవులును బీడలును బొందువారు ముఖ
తామసభాగు లట్లు మఱి ను తద్విధజంతువు లెన్ని యన్నియన్.

117

క. ఇవి తామసంబు లని గుణనివహములొక గీడు వాపన నేర్పునతఁడు త
ద్వివిధవికృతివిరసన హేతువివేకము గలుగఁగా న్యథోగతి దలఁగున్.

118

చ. బలమును శౌర్యమును మదమును బ్రాభవమును సుఖదుఃఖభాగితా
కలనమును జెల్మినేతయును న గంఠయు నొల్లమియును బ్రతాపమును
గలహము నీగ్వ్యయును బహువికల్పపుభావలు గామినీజనం
బులయెడ గాఢరాగితయును బొంకును నబ్బు రజః ప్రభుతముల్.

119

చ. అని దొలుబామనం గలుగునట్టిజనంబులు నీతు లిట్టి వి
ట్టివి యవినీతు లన్మతివ్యటివృత్తి గల్గి త్రివర్గవర్తనం
బువెరపు నొంది యర్థములను బొంపిరివోవుచు గామసౌఖ్యవై
భవముల గ్రాలుచు మనుజుభావనిరూఢతఁ బొల్తు రెంతయున్.

120

క. రాజనగుణములకుం గల, నైజ మెఱుఁగువారు తజ్జనకవైకృతముల్
ధీజితములు గావింపఁగ, నోజ గలిగి శుభదవృత్తి ను నొందును రెందున్.

121

నీ. సంతోషమును బ్రకాశతత్వంబును బ్రియమును, నానందమును గరుణాభిరతియు
ఘోషయును సత్యంబునొంబును ధృతియు న, కార్పణ్యమును చిత్రిత్యయునహింస
యును నార్జవంబును నననూయయును గ్రోధ, రాహిత్యమును నసంకరంభతయును
సమత దాక్షిణ్యంబు ను శ్రద్ధానాతయు న, స్మారభావంబు హీనకారవంబు

తే. సత్త్వజాతంబు లివి పూర్వజన్మసంక లితములై నట్టివా రహంకృతి మమత్వ
మర్థత్వము ¹కామార్తిలేకతులబోధ, భరితులై యూర్ధ్వలోకవైభవము గండు.

క. వినుఁ డాగుణంబు లన్నిటిఁ, గనికొని త త్తదనుషక్తి న గలుగనివాఁ డ
ప్రసన్నుడే భుజింపఁగాఁబడె, డనఘాత్మకులార మింగు ను నతఁ డారాశిన్.

123

చ. అని చెప్పి యపురమేష్ఠి మఱియును

124

నీ. వేర్వేరు యుండవు న వినుఁడు గుణంబు ల, న్యోన్యసంక లితంబు ను లగుచుఁ బరఁగు
సంగతత్వమునన ను సంసారయూత్రాప్ర, వర్తనం బొనరించు ను వానిలోన
నెయ్యదిమిగులఁదోషి చెప్పెదజ్ఞన్యంబు, లొలయుఁబాయుటయునొక్కొక్కమాటు
గలుగు ²దమం బెఱుఁగగలి యధికం బైన, స్రోత స్సథోముఖ సుతి రజస్సు

ఆ. వెరిఁగినపుడు మధ్యసరణి సత్త్వము వృద్ధి, బొంద నూర్ధ్వవృత్తి ను బొందు వీని

- మును ¹ప్రకారభేదమున నెఱింగించితి, నవి ²నదు త్తరంబులనఘులార. 125
- క. శ్రాత స్సన ³జీవగమన, హేతు వగుదశావిశేష శ్ర మిగుణమునఁ దా
నీ తెనువు నొందు నని కనుఁ, డాతలమతులార కరణ శ్ర మగు నదిత్రోవన్. 126
- వ. గుణత్రయంబునం ద్రోచుటమే లది శ్రోవువడునట్టివిత్పన్నత్వంబు లే కుండునేని.
- క. సాత్త్వికులకు దివము రజో, మత్స్యకలితవ ర్తనులకు శ్ర మధ్యభువనవా
నత్త్వముఁ దామసులకు నీ, చత్స్యకరాఘోజగంబు శ్ర సంప్రాప్త మగున్. 128
- క. ధర్మార్థకామగోచర, కర్మములకు సాత్త్వికాద్వికప్రకరవికా
రోద్ములు హేతువు లగు ని,ష్కర్మత కేతద్విహూతి శ్ర కారణము సుఁడీ. 129
- క. క్రమమునఁ బ్రాణంబు నపా,నము సత్త్వంబును ⁴రజస్సు శ్ర నాకుం జూడక
యమివకులార యుదానము, రమ మిట్టుల శ్రతియు సువివిధతరంబుగఁ జెప్పున్. 130
- క. జపమును వానము యజ్ఞము, దపమును గర్తృజనచి త్తదశలను సత్త్వా
ద్యుపహితములగుటనడచుం, ద్రివధంబుల సాత్త్వికపుగ్రతియు మే లెందున్. 131
- క. వినుఁ జెక్కువ దక్కువ లే, కనయము నెనసినగుణత్రయంబునుజూరే
వినుతావ్యక్తం బనఁగాఁ, జనుతత్త్వము శివ మచలము శ్ర శాశ్వతమరయన్. 132
- క. నడనత్ప్రకారనిత్యం, బది దాని తెఱం గెఱుంగునారఁడు విజ్ఞా
నదశావసూతగుణుఁ డై, యదీనగతిఁ బొందఁ గను నిర్రామయవదమున్. 133
- వ. అని యుపదేశించి విరించి వెండియు. 134

—శ్రుతిబుద్ధహంకారాది త్త్వప్రకారము. ఖఖ—

- నీ. అవ్యక్తమునను మహాత్తత్త్వ ముదయించు, నది బుద్ధి మతి ధృతిశ్శాంతి నంచి
దులబ్ధినామంబు శ్ర లొంది యెందును గని, విని చని కావించి శ్ర విభుత నొప్పు
దాన సహంకార్యత త్వంబునకుఁ గల్లుఁ, బ్రభవంబు వినుఁడు తద్యావితాత్మ
కంబై ప్రవర్తించు శ్ర గార్యనీతుల లోక, మఖలంబు వర్ణత్రయప్రజనితు
తే. లభ్యయనమును వ్రతమును శ్ర నధ్వరంబుఁ
దపము మొనలెనక్రియ లందుఁ శ్ర దగిలి నడచు
తెల్లఁ దద్వ్యాప్తి జేసియ శ్ర తెల్ల మింత
జగము రంజిల్లు దానితేజంబువలన. 135
- క. వినుఁ డాత త్వంబుల సం,జనితము లగు మేదినియును శ్ర జలమును జేజం
బును వాయువు నాకాశము, ననఁగ మహాభూతములు నిర్రతిశయమహిమన్. 136
- తే. తద్గుణంబులునూరె గంధంబు రసము
రూపసంస్పర్శశబ్దముల్ శ్ర రూఢభంగిఁ
బరఁగునవ్విషయములఁ బాల్పడ్డమనను
గలుగుజంతువు మోహంధకార మొందు. 137

గ. ప్రకారభేదమున నెఱింగించుదు త్తరంబులనఁగ. రజస్సునకుజూడకయమి.

- క. వీర సౌలజంతువులును, లీనము లగు చుండుఁ దమమశ్రవీనస్మృతికై
 యానూనం బగునిర్మల, మానసమును బొరయునీరు శ్ర మహితార్జునముల్. 138
- చ. పిషయంబులు సశ్వరములు, విషసన్నిభములు సమగ్రవికృతిజనకముల్
 ధిమిగాగుణముల నెల్లఁ గలువములుగాఁ జేయు మోహలోభకరములై 139
- ఆ. మాంసశోణితాస్థిమయశరీరంబులఁ, దారు గాఁగ లగ్గతలఁచునట్టి
 క్షుణ్ణజనులు వీరకీడు గానగ లేక, చిక్కి చెడుదు రింత శ్ర నిక్కువంబు. 140
- వ. పండితులు వీనిచేతం జెడ రని పలేక పశ్యసంభవుండు వెండ్రియు. 141
- తే. అంతరాత్మ యనంగఁ బ్రాణాదిపంచ, కమును వాఙ్మనోబుద్ధులుఁగ నా నిరూఢి
 గలుగు నీయప్తకంబు లోకమున కెల్లఁ, చా నుపాదాన కారణత్వమువహించు. 142
- వ. ఇష్టధంబునం గనుంగొనుట బోధంబునకు నిధానంబు. 143
- సీ. వినుఁ డహంకారసంక్రజనితంబు లగుచును, రాదికబుద్ధింద్రియములుఁ జాయు
 ముఖ్యకర్తృంద్రియములును మనంబును, నేకాదశేంద్రియాగ్రీక మీక
 శిందినందడఁ బడ శ్ర కుండక యం జెడి, యింపేనిఁ దనవంక శ్ర కీర్షణ జాలు
 బుద్ధితత్త్వము గల్గుశుద్ధాత్మకుండు పెరి, తత్త్వంబు గనుటకుఁ శ్ర దా వలంతి
- తే. యనియెఱింగించి మఱియునిర్మల నజుండు, స్వేద ముద్భేద మండ మశ్రవీనఁబుట్టు
 సధమమధ్యమోత్తమశత్రై నభూత, రాసు లత్యుత్తమములు జగ్రాయుజములు. 144
- వ. భూతతారతమ్యజ్ఞానంబు మానసీయంబగుటనిట్లు సెప్పితనధ్యాత్మాదులంజెప్పెదఁ
 దద్బేదిత్యంబు విద్యామూలంబై యుండు నవధానంబుతో వినుండు. 145
- క. అంబర మాది యనిలతే, జోంబుధరలు వరుసతోడ శ్ర నగుజూరె ద్వితీ
 యంబుఁ దృతీయంబుఁ జతుర్థంబును బంచమము భూతశ్రుతి యట్లుండున్. 146
- వ. అధ్యాత్మాదులు భూతాధిష్ఠానంబులు గావున భూతంబులమున్నవన్యసిందితి. 147
- సీ. శ్రోత మధ్యాత్మంబునూరె శబ్దం బధి, భూతంబు దిశలు ప్రభుబుద్ధులార
 యధిదైవతము చర్మ శ్ర మధ్యాత్మ మందలి, నంనర్ప మధిభూతశ్రసంజ్ఞకంబు
 దానికి సధిదైవతంబు విద్యుత్తు నే, త్రంబు దా సధ్యాత్మికంబు రూప
 మధిభూత మూదిత్యుఁ శ్ర డధిదైవతము జహ్వా, యధ్యాత్మికము రస శ్ర మారయంగ
- తే. దానియధిభూత ముపెత్తెరదధిదైవ, తంబు ఘ్రాణ మధ్యాత్మంబు శ్ర దలఁచ గంధ
 మంచితాధిభూతము తదీయూధిదైవ, తంబు మారుతమండ్రవిద్యజ్జనములు. 148
- వ. ఇది బుద్ధింద్రియ ప్రపంచంబు. 149
- సీ. పాదపాయూఞ్శ్రపాణివాగ్విర్గంబు, కర్మేంద్రియములు సకల్కర్మలార
 యధ్యాత్మములు వాని శ్ర కగుసధిభూతముల్, గంతవ్యమునువిసగ్గమును శుక్ర
 మును గ్రమవృత్తిమై శ్ర వినుఁడు కర్తవ్యవ, క్తవ్యంబులును సధిదైవతములు
 బభ్రుమిత్రిప్రజావతిశక్రవహ్నులు, మఱి యహంకారంబు శ్ర మనసు బుద్ధి

- తే. పూజితాధ్యాత్మకము లధ్యభూతవృత్తి
వెలయు నభిమాన ¹మంతవ్యూహము నిశ్చ
యంబు నధిదైవతము ²రున్దుః శ డమృతకరుఁడు
బ్రహ్మ మిది వేదవాక్యోక్త్యయము తెఱఁగు. 150
- ఆ. ఇట్లు దెలియ నెఱిగియిం ద్రియంబులనిం ద్రియాధ్యములనుభూతస్థానమును దె
మఱ్ఱి చిట్లు కుండ శ మనసున నొడిగించుటయులార భవనోరానంబు 151
- వ. అని నిశ్చేశించి నీరహితుని దానయమివకులతో నూత్నభావత్వసంపాదనియు
శివయు నగునివృత్తితెఱం శిక్షించెన ననుమాట మున్నాది బట్టనియె. 152
- నీ. కమలంబు దనయంగళములన్బొట్టుకా, మముల విద్వారములకరులం దివునుఁ
గామంబుల మర్చ్యుగా నోర్చిధీకుండు, విదనముఁ జేముక్తతెనువు కాంచు
నిం ద్రియంబులు పద్యయంతిల గుఱించు, తెఱచుచు వెన వది శ నింధనముగ
నాత్మాగ్ని వెలుఁగుభూతావలి నాత్మకం, చన సూక్ష్మత త్వోక్త్యర్థము గలుగు
- తే. భూతపంచకజః ధి రోగ్ధాతిశోక, సహితభోగలవాతశక్త్యాశ్రయము దీపి
విభులు కాముండుఁ గ్రోధుండుగవీరి గెల్వ, వచ్చినప్పుడు యది గడవెంకవచ్చు.
- ఆ. మనసు మనసునందగమడచి యాత్ముని నాత్మ, యంద కాంచునట్టియతఁడునర్వ
విదుఁడు నకలభూతశ్చవితతియందును దనుఁ, గనుచు నుండు నిర్వికల్పకముగ. 154
- తే. ఆత్మతత్త్వ మేకంబ దీప్తపాంతరములఁ
గలుగఁ జేయు ప్రదీపంబుకరణి నావ
హించు రూపాంతరముల స్రవ్యైలమియును బు
ధుండు గనుఁగొని బ్రమయక శ యుండు నొకట. 155
- తే. ఆవరంజ్యోతిశేభృ ల్యర్యముఁడు వరణుఁ
డనిలుఁ డగ్ని సోముఁడు విష్ణుఁ శ డజుఁడు శివుఁ డ
నంగఁ బరఁగుశబ్దములు స్రవ్యైతులు దానిఁ
బ్రయతు లయి భజింతురు శ నియతులార. 156
- వ. అని చెప్పి యచ్చతురాసనుం డమాననీయులతో మఱియు నిట్లను ధర్మంబునకు
నహింస లక్షణం బధర్మంబునకు హింసయు దేవతలకుఁ బ్రకాశత్వంబును
మనుష్యులకుఁ గర్మంబును నాకాశంబునకు శబ్దమును వాయువునకు స్పర్శం
బును జ్యోతిస్సునకు రూపంబును జలంబునకు రసంబును బృథివీ గంధంబును
భారతి శబ్దంబును మనంబునకుఁ జింతయు బుద్ధికి వ్యవసాయంబును దదీయ
మహత్తత్త్వస్వరూపంబునకు ధ్యానంబును నవ్యక్తంబునకు ⁴ సాధుత్వంబును
యోగంబునకు ⁵ బ్రవృత్తియును జ్ఞానంబునకు సన్న్యాసంబును లక్షణంబులు
లక్షణజ్ఞానంబు పరతత్త్వపరిజ్ఞానంబునకు హేతుభూతంబు. 157

1. గ. సంకల్పములును 2. గ. వేదయమృతతే. చ. గనఁగఁజేయు 4. చ. సమత్వంబును 5. త. చ. ట. పృత్తంబును

ఆ. బ్రాహ్మార్చనః సప్తసన్న్యాసకలనంబు, పరమగతి నొనర్చు శ భవ్యలార
ద్వంద్వరహితః శైవ్యతని జరామృత్యుని, సరణకరణ మైనభగవత్ ముందు 158

... ఆవ్యక్తనామకత్వనిరూపణప్రకారము. ...

సీ. ఆవ్యక్తనామకంబగుతత్త్వ మరయ స,లింగంబు పురుషుడు డగ్ధలింగుడు డతః
క్షేత్రంబు నెఱుంగుటకై తత్త్వజనః జను,క్షేత్రంబు నాంగఁబ్రకృతియనంగ
సవ్యక్తమనకునామాంతరంబులుగణ,ప్రభవమాతత్త్వమాప్తభువుగుణము
లెఱుంగవు చేతనాహీనముల్ గానయ,య్యంతరాత్ముడు తత్త్వీయప్రపంచ

ఆ. మెఱుంగు నిట్లు లగుట శ యెఱిగి గుణముల, విడిచి నిలిచి తత్త్వవేది యంత
రాత్మవేశనమున శ నచలనిరామయా,వ్యయపదంబు నందు శ ననఘలార. 159

వ. అని వెండియు. 160

సీ. జ్యోతిస్సులందు వర్ణ్యుడు రవి భూతంబు,లం దగ్ని పరుడు విగ్ధ్యులఁ బ్రధాన
సావిత్రి దేవతాశనమితిఁ బ్రజాపతి, ఘనుడు వేదముల ముఖ్యుంబు ప్రణవ
మనిఁచయమృతఁబ్రాణమగ్ర్యమ ఛంద,ములకు గాయత్రి యశ్శగ్ధముఁపశువు
లకు మేటి యజ మఖిలచతుష్పదములకు, భేనువు మిక్కిలి శ మానవులకు

తే. బ్రాహ్మణుండు పరిష్కండు శ పక్షులందు, శ్వేన మధికంబు యజ్ఞ విగ్ధానములహు
తంబు పెద్ద యగములఁ గృతంబుమేలు,ధాతువర్ణములోన సుత్రమము పసిడి.

సీ. యవ లోపధులలోన శ నన్నంబు భక్త్యభో,జ్యములందు జలము పేయములలోన
నమరాచలము పర్వతములలోఁ బ్రతంబు, తరువులలోన నూర్ధ్వంబు దిశల
జాహ్నవి నదులందు శ సాగరంబు సరస్సు, లందు గృహస్థత్వ శ మాశ్రమముల
నెక్కు డారయ నెక్కు శ దేను బ్రజాపతు,లం దంబిత్యాత్మకం శ డైనయట్టి

తే. విష్ణుఁ డెక్కుడు నాకంఠైరవినుడు తెలియ,నీశ్వరుడు దేవతావలి శక్తల నెక్కు
డతఁడు నా నేననఁగ విష్ణుఁడనఁగ వస్తు,వాకఁడ మూర్తిత్రయంబునననుల్లసిల్లు.

క. నెఱయఁ బ్రధానపదార్థము, లెఱుంగుట పరిబోధమూల శ మెఱుకల కల్ల
మెఱుఁ గిడుట మమ్ము మాప్తుర, గుఱుకొని యొకఁడుగ నెఱింగిరకొనుటదలంపన్.

క. దివనము రాత్రియునం బొరి, బ్రవర్తనముఁ బొందుచుండునగిదిని సుఖనం
భవదుఃఖజననములు జం,తువులకుఁ గలుగు వలదుబ్బు శ *దురపిల్లంగన్. 164

తే. పొదలుఁ దఱుఁగుటకై పొడ శ *వొదవుఁబడుట
కై *కడను జేరుఁ బాయుట శ కై జనించు
బాలియుటకు నై సుఖంబును శ బొందు దుఃఖ
మందుటకు నై పదార్థము శ లఖలములును. 165

క. జ్ఞానము సవిశేషస్థితి, దానికి నాశంబు లేదు శ దానిఁ దెలియుట
మానాహంకృతిమమతలు, మానిననిర్మలుడు మోక్షసూర్యముఁగాంచున్. 166

1. చ. మాద్యము. 2. జ. దురపిల్లంగన్. 3. జ. వాడుగు. 4. కదిం శేరు.

వ. అని వివరించి యాసమంచితాచాళలతోడ నాశ్వమస్త్రకారంబు తెలింగించెద నని వలికి యిట్టివి యుపన్యసించె. 167

సీ. గురునకఁ డ్రయహితకరుఁ డయి వేవాధ్యయఁ మొనరించుచు¹ నశన మమల భిక్ష నొనర్చుచు న బిష్వచలాశనం, డముఁలో నొకటి ధార్యముగఁ జేసి స్నానశీలుఁడు బ్రహ్మచర్యపగుఁడును, నియమితేంద్రియుఁడును న నిత్యశుదియు యష్టావస్థితయు న నబహుభాషియు మేఖలాఘ్నండు నై శయనవాసనప్ర

తే. చారవిధములు ననుచితార్థ² చరితములుగ, నశ్వధర్మసిరూఢుడై న శాంతి గలిగి వేర్వీరుడునాగు నడవుచుఁ గల్మషంపుఁ బనుల, కాయక వర్తిచుకృష్ణాచారి.

సీ. అస్త్రస్త్రకాకనకమావర్జనం డయి, నిజచారవిరతుండు న నిర్మలప్ర చారుండుఁ బంచయశ్టపగుండు నతిథిశి,ష్టాశియు శుక్లవస్త్రాన్వితుండు శక్త్యనుగుణజానకశాలియు నచవలేం, ద్రియఁడును శుదియు ప్రైత్రీపరుండు స్వాధ్యాయశీలుఁడు న సన్నితస్థుండు, నై యాజనంబు నకధ్యావనంబు

ఆ. శక్యమైనఁ జెప్పి న ఊమ గల్గి సత్ప్రీతి, గ్రహ మొనర్చి మిత్తు³ న లహితు లనక మాటకార్యమునను న వశ్యస్థుడై గృహ,స్థుండు నడచు మరితనూరుఁడగుచు.

సీ. గ్రామంబు దొఱంగి యరణ్యస్థి⁴లంబునఁ

బర్హశాలావాసకపరతి నొంది
స్నానతంత్రము రెండునంద్యల నడపుచు
బ్రహ్మచర్యవత్సభాసి యగుచుఁ
బూరిపంటలు ఫలంబులు మూలములు శాక
సముదయంబును నశకనముగఁ గొనుచు
నజనంబు వల్కల న మంబరంబుగఁ గొని
శయనకృత్యంబు భూతనలి నొనర్చి

తే. యతిధులకు నెడ మిచ్చి యాకహారములను

భక్షి నాత్మీయములలోనఁ న బంచి పెట్టి
యధ్యయనహోమశీలుఁ డై న యన్ని యింది
యముల గెలిచి వాన ప్రస్థుఁ న డతిశయిల్లు.

170

క. ఈమూఁ డాశ్రమములలో, నేమిట వర్తించువారకలేనియు ముక్తిం గామించినఁ జొరఁ దగు వి,ద్యామూలాచార మైసకయత్యాశ్రమమున్. 171

సీ. సర్వభూతదయానుభవంగంబు గలిగి య,తీతవస్తువులఁ జింతింప కెద న నాగతంబులమీఁద న నాన సేయక వర్త, మానలబ్ధము లుపేక్షానిరూఢిఁ గూర్చు చంగంబులఁ న గూర్మ మెట్లుట్లు యింద్రియముల లోనికిఁగదిగించి⁵కొనుచు సముదితకాలభిక్షాచర్య కొరకొన్న, యంతన నిజదేహాకృత నడపి

1. చ. నన్నమమల. 2. చ. జరించుచు. 3. గ. చారములుగ, వాదరించుచు ప్రైజాకత్యాగ మొందివేల్చి.

- తే. ప్రమాదాననంబు దళక్కుంగ నెవ్వఁ, దర్శి నెవ్వని యిచ్చిన శ నంద కేక
వాభోజి యగుచు నమస్కారనఖ్య, నతినిరాకృతిరహితుడై యతి డెలుంగు.
- క. అనసూయయు సర్వోధంబును దమమును బ్రహ్మచర్యమును ఋజుభావం
బును సత్కీర్తియు నప్రేమను, ము సహినయఁజూరె యతికి శ ముఖ్యవ్రతముల్.
- తే. వృక్షమూలనదీతీర్థవిజననిలయ, విఙ్గనగిగుహానిత్యవిశ్లేషదేవ
నదనవాసియై కాట్యాయనాశ్వవస్తు, సంచయనము లుడిగి యతి శ సంచరించు.
- క. లేనమేలు ప్రకాశింప, తనుఁ గనఁగొనునట్టిదను లుగ నాసీనతమై
ననికిఁ దగియెడుచండం, బున వర్తించుయతి సర్వము కత నొందున్. 175
- వ. అని యెఱింగించి మఱియును. 176
- సీ. సన్నాన మనఁ దవశ్చరణంబుపేరు త, సోజ్ఞానము క్షిప్రబుద్ధు లైన
జనము లచింత్యం బభజర మమృతంబు నా, వెలుఁగుత త్వముః గంధుర వీరతామ
సము నవధూతరారజనము నై శుద్ధన, త్వాశ్రయం బఁబూద్యయంబు గలుగు
నారు తపోవృత్తివలన సుజ్ఞానమా, గ్గంబున నడతు రేకత్యశోభి
- తే. మహితనానాత్వ మనఁగ సకమ స్తభూత
నమదయన్త మై యున్నతత్వము ప్రకాశ
మగుట నఖిలగుతులఁ దోచుకనవిధంబు
గలుగుబుధుఁడు నిర్ద్వంద్వఁ డై శ కాంచు ముక్తి. 177
- వ. అవ్యక్తప్రభవంబును బుద్ధిస్కంధంబును నహంకారవిటపంబును మహాభూతో
పశాఖంబును నింద్రియకోటరంబును సంతతాశావల్లవంబును శుభాశుభఫలం
బును నై సంసారవృక్షం బొప్పు చుండు. 178
- క. జ్ఞానాసి నది నజికి యభి, మానాహంకారమార్యమతి యగుపురుషం
డానంత్యము ప్రస్ఫుటముగఁ, గానంగా నేర్పు విగతశకల్యమలారా. 179
- ఆ. నిమిష మైనఁ బరమ్యనియతి నాత్మని నాత్మ
యంద కనినఁ దెలిపు శ కి నారఁ బడసి
బోధమహితమునులభిపొందునవ్యయగతిఁ
బొందఁ గంధ్ర ప్రకృతిరహిండు దొఱిగి. 180
- ఆ. పరమనియతి యనఁగఁ శ బ్రాణనయమనంబ, యది క్రమాభివృద్ధి శ నలవరింప
గాఁ బ్రసాదసిద్ధి శ గలిమి ధృవం బవ్వి, శేషకలన మిష్ట్రసిద్ధి జేర్చు. 181
- క. అవ్యక్తతత్వజాతము, భవ్యము నత్వంబు దురితరహితహరం బై
యవ్యయ మమృత మనింద్రియ, భావ్యం బగుతత్వ మొందఁగబ్రా కగుఁ జాండీ.
- వ. కావున,
- తే. సత్వభావనకంటఁ బ్రశస్త మైన, కృత్య మరయంగ లే దంధ్ర శ నిత్యవస్తు

సమ్యగధిగమసిక్కిత సంయమప్రసిద్ధు లాగమతంత్రప్రక్రిస్తులార. 184

- గ. వినుచీ సత్త్వము బురుషుం, గనుగొను బురుషానలనం గాని మనము ద
క్కినతెనుగేమిల నైనం, గనుగొనియెక ములుల వెచ్చ గా కుండు జాడీ.
ఘ. ఇట్లుగు పెట్టనియెకదేని సత్త్వంబు, సంతోషమును హింసయును ధృతియు
క్షమయు నాజ్ఞవరును సన్మానమును బరి, త్యాగంబు విజ్ఞానయోగదశయు
నాత్మికంబులు కారతత్త్వవిభజము తీయనుమానమున బురుషాధిగమము
బహులు యెప్పొక్కదశమంతు సత్త్వంబు, బురుషుం నొకడనుబుద్ధి గొంద

తే. తార్కు లూఁడుదు ర్మల గ్రయంబు దుంబ

రమున మశోము వారి మోగము పసిమి

నట్లు సత్త్వంబునం దంతరాత్మక మందు-

గాక యనియెకవాని శ్లోకము గలదు.

186

- చ. అనిన విని యమ్మును అమృహితాత్మనితో ధర్మంబు లనేపిధుంబులు వీనిలో నెవ్వం
డెయ్యది యవలంబించె నదియ వాడు మేలును నే మన్నింటిమీదనుం బరచిన
బుద్ధులు గలిగి యనిశ్చయదర్శనల ము యందు మిది ప్రధానానుష్ఠేయం
బని యుపదేశింపవలయు సత్త్వభువనంబంధప్రకారంబును బ్రస్తుటంబుగా
నెఱింగింపు ములుయు వారికి వారిజనునం నీ ట్లనియె.

187

అట్లు సత్త్వంబునకావ్యవస్థయంబుగా విహరింపట. ఖండితము

- నీ. సకలధర్మములలో సర్వభూతాహింస, మేటి యహింసాసత్తమేతుండైన
వానికి సుత్రమృజ్జానోదయం బగు, నది మోక్ష మొనరించు సనఘులార
కోరికమొందు గిర్మిత కారి యయ్యెడువాడు, పొందు గతాగతంబుల ఫలాభి
లాషంబు లేక నిర్ద్వేషత మేలాచరించిన ముక్తి సిద్ధించు వినుడు

తే. విషయ పురుషుడు సత్త్వంబు స విషయ మిట్లు

భోక్తృభోజ్యత్వసంబంధమున బాసంగి

యండియును బద్ధవత్ప్రవ్రయాలనంబు

కరణి సతండు తత్సంగంబు స బోరము కుండు.

188

- క. సత్త్వము ప్రదీప మావర, తత్త్వము గాంచుటకు గాన స తత్పాధసతా

1 తత్త్వము వదలక చిత్తను, ఖత్వాకలిత మగు నెలవుగంతు కృతాత్మత్. 189

చ. అది సమపాయ మొందును సుకపామనమగ్రత లేమి నేర్పి ద

భృతయము దూరమార్గమునం గ బొందెనుభద్రము వాహనాధ్యుడు

నది నెఱి సుత్తరించి కనునందము నొసహితుండు గాంచునో

ప్పిదము విసాధనుం డయిన బే లెటు లొందంగ నేర్పు జెప్పఁడా.

190

- ఆ. ఇట్లు లగుట యెఱిగియెఱిగియేనియును నెఱుంగ కేని బలిమితొచ్చు గడిగి

- చేయువని ఘటించు సన్నిధింప కుండుట, కొలఁదిఁ జోక దుఃఖములును గలుగు. 191
- క. స్థలపథమునఁ బోతమున్, స్థలమార్గమునందు వాహనము వినియోజ్యం
బులు గా విమ్రోయ సాధన, కలనవిభాగజ్ఞుఁ డైనఁ శ్ర గడను దరితముల్. 192
- వ. అని చెప్పి. 193
- తే. తిరినిఁ దగ ను త్తరించునంతకును బోత
మాదరించి త క్కొల్లనియట్లు పురుషు
దర్శనము సంభవించునంతకును సత్త్వ
మూఁది పిదపఁ దత్సంబంధ శ్ర ముడుగుఁ డనియె. 194
- వ. ఇట్లుపడేశించి మఱియు నిట్లను నవ్యక్తంబుగుణంబు మహత్తత్త్వంబు మహ
త్తత్త్వగుణం బహంకారం బహంకారగుణంబులు మహాభూతంబులు మహా
భూతగుణంబులు శబ్దాదు లం దాకాశంబునకు శబ్దంబు గుణంబు వాయువునకు
శబ్దస్పర్శంబులు గుణంబులు తేజస్సునకు శబ్దస్పర్శరూపంబులు గుణంబులు జలంబు
నకు శబ్దస్పర్శరూపరసంబులు గుణంబులు పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధం
బులు గుణంబులు శబ్దంబు మృదుఖరాదిబహువిధభేదంబులు గలిగి యుండు
స్పర్శంబు శితోష్ణముఖ్యవివిధప్రకారంబులం బరఁగు రూపంబు శుక్లకృష్ణ
ప్రభృతినానావిధంబులం జను రసంబు మధురతిక్తాదిప్రచురభంగుల నడచు
గంధంబు సురభిత్తిప్రముఖానేకవిశేషంబుల వర్తించు నిట్లు పెక్కుచందంబులం
జెల్లువిషయంబులతెఱం గెఱుంగుట వానిఁ దొఱంగుటకుం దోడ్పడం జాలు
నని చెప్పి వెండియు. 195
- ఆ. భూమిముఖచతుష్కర్మమునకంటె దివి యహం, కారతత్త్వ మంత్యకంటె దాని
కంటె బుద్ధి బుద్ధికంటె బ్రకృతి యెక్కు, డన్నిటికిని బురుషుఁ శ్ర డధికుఁ డరయ.
- క. భూతములతారతమ్యము, చేతోగత మైనయట్టిశిష్టజనము ప్ర
ద్యోతితుఁ డగుపురుషుఁ గని ని, రారెంకావ్యయవసంబు శ్ర ప్రాప్తింపఁ గనున్.
- సీ. పంచభూతంబులఁ శ్ర బరఁగింపఁ గుదియింపఁ, జాలుదక్షిణ వాని శ్ర నేలుప్రభులఁ
దనరు మనంబు రక్తధ్వముల సారథి యెట్లు, లట్టింద్రియంబుల శ్ర నాఁగ నడవ
నదియ వలంతి భూతాత్మకంబును బుద్ధి, నన్నాహమును మనశ్సారథిఁకము
నింద్రియాశ్వము నైశ్రయ్యాడ్యరథంబున, నభిమతగతి సంతశ్రరాత్మః డెందు
- తే. నెలవివర్తించునిట్లుగుటెఱుఁగుబుధుడు, ఘోరసంసారమోహవాగగురకులోను
గాక నిర్గుణపథమునఁగ్రాలి కను ని, రామయము నవ్యయంబును శ్ర నగువడంబు
- వ. అని పలికె మఱియును. 199
- క. శరనిధిలరఁగలభంగిం, బొరిఁబారి నవ్యక్తమునన శ్ర పుట్టు నడంగుఁ
సురసరధరణిరుహముఖ, చరాచరానేకభూతజాలము లెల్లన్. 200
- క. అవ్యక్తాదికనకలము, నవ్యయఁ డగుపురుషుఁ డాశ్రయంబుగఁ బరఁగుఁ

- సువ్యక్తంబుగ నిది గను, భవ్యులు వడయుదురు మోహభంధవిముక్తిన్, 201
- క. విను డక్కనుటకు మూలం, బనఘం బగుతపము యగుట నతివిషయ దహో
ధనసమ్మగ్ధిధనముపా, ర్జనం బవశ్యంబు వలయు న న్మతులారా. 202
- సీ. భూరితపంబునఁజూరె బ్రజావతుల్, బహువిధపుష్పనిర్వహణనిపుణు
లైరి వన్యంబు లాహారంబులుగఁ దప, మాదరంబులఁ జేరి న కాద ముచులు
కాలత్రయంబు లోక శ్రీతయంబుచు, గాంతుకు విద్యల న గౌరవంబు
లొదవుఁ దపంబున న నొండువిధంబులఁ, బడయుగ రానియెగును. ముదంబు
తే. లచ్చ మైనతపంబున న వచ్చుఁ బడయ, బ్రహ్మవధమద్యపానాదిపాతకంబు
లెల్లఁ బాయుఁ దపఃకృతి న నిర్ధతపము, పేర్చి సర్వభూతంబులఁ న వ్రీతిఁ బొందు. 203
- క. మమతాహంకృతినహితత, పమునఁ బ్రజావతిమహిషభవ్యవధము
యమి వొందు సిందు సందేహ మొకింతయు లేదు సిద్ధిలాత్మకులారా. 204
- క. మమతాహంకారవిము, క్తము శుద్ధము నైనయచలితభావముతో
సమవేతం బగుతపమున, యమి గను నకలోత్తరావ్యయవప్రాప్తిన్ 205
- వ. అని చెప్పి వెండియు. 206
- క. తమము రిజస్సుఁ దొఱఁగి న, త్వమునన రమియించి యగుణాతిత్వము గని న
త్వము ను దిగవిడుచు నైరా, గ్యమహితుఁ డగు మునివరుం డకల్మషులారా. 207
- క. పరమం బనంగ వేదాం, తరహస్యాత్మత వెలుంగుతత్వము నిక్కం
బరయఁగ జేత్రజ్ఞుడ యను, వరిణితి గలయతఁడు సర్వభవవిమండునుడీ. 208
- క. వృత్తివిశేషమునఁ జనిన, చిత్తమువెనుకఁ జని యందుఁ న జేర్చి మనసు దా
నైత్రెఱఁగునకుం దివియమి, యత్తమపురహస్య మంపు న యోగమున మునుల్. 209
- క. వినుఁ డవ్యక్తాంతం బగు, పని యెల్ల నవిద్య నొలయు న బంధము మమతం
బనుపడిన మృత్యు వమృతం, బనఁ జనునది నిర్మమత్వ న మారఁ గలిగినన్. 210
- సీ. కర్మముల్ మే లంపు న కర్మశత్పురులు బు, ద్ధాత్ములు విద్య వ్యర్థత నుతింతు
రవి హోడశవికార న యగుమూర్తిగల్పించు, నది నిత్యుడగ్రహ్యుడడవవెలుంగు
పురుషునిఁ దోపించు న నరయంగఁ గర్మమ, యత్వంబు లేమి విద్యామయత్వ
మతనికి నైజ మై న యతిశయిల్లుట శ్రుతి, సాటు నిత్రెఱఁగుసురజ్ఞాన మేమ
తే. హత్మనకుఁ గల్గి యుండు నకయ్యార్యవర్ణుఁ
డఖిలనంకల్పములఁ బాచి న యాత్మ నాత్మ
యంద కాంచి యనామయ న మజర మమృత
మనుపదమ్ముఁ బ్రాపించు గృ న తాత్మలార. 211
- వ. ²(అని యిట్లు కమలగర్భండు.) 212
- క. జ్ఞానపరినిష్ఠితాత్మకు, లైనవిముక్తిపదనిర్ణయజ్ఞులచే న

1. హోతెంచు 2. ఈవచనము పెక్కిటఁ గావరాదు.

- మూనిత యగుగతి యిది ¹క, రాక్షసుగతివిరక్తజనస్యమంచితసుండి. 218
- వ. అని నిర్దేశించి వెంకియ. 214
- క. కోరికలకుఁ జొరక యనం, గారూఢత గలిగి యెల్లరయంచును సమతం
గూరినది త్తంబులు గల, సారాత్మకు లీపథమునఁ శ్ర జనుటకు శక్తుల్. 215
- క. చెప్పితి సర్వంబును నీ, ²చొప్పన నడవుఁ డెడ నొందు శ్ర సారనీకుఁడు మీ
రొప్పెను తెను విది దీనం, దప్పుదు పరమపదసిద్ధి శ్ర ధార్మికులారా. 216
- క. అని యిట్లు కమలగర్భుఁడు, మునులకుఁ దత్త్వోపదేశశ్రమును జేసిన వా
రనవద్యసమాధికు లై, యనితరసులభ మగుసౌఖ్య శ్ర మందిరి వత్సా. 217
- వ. అని పలికె గురుం డ శిష్యునితోడ. 218
- క. సీవును నివ్యాక్యంబులు, భావంబున నెలవుకొలిపి శ్ర పరమనమాధి
శ్రీ వాటింపుము నిత్యవ, దావాప్తి ఫలించు నీ కశనాయాసమునన్. 219
- క. అని గురుఁడు ప్రబోధించిన, మనమునఁ దెలి వొంది తత్ప్రమంచితమార్గం
బున నడచి పొందె శిష్యుం, డనామయం బజర మమృత శ్ర మనియెడుపదమున్. 220
- చ. అని వసుదేవనూనుఁడు సకమాదర మేదురచి త్రవృత్తిఁ జె
ప్పిన విని వారియుల్లములకెం పిటు లుండునె వార లెవ్వరో
వినుటకు నాదుడెందమున శ్ర వేడ్కి జనించె నెఱుంగఁ జెప్పవే
యనుటయుఁ బార్థమోముఁ గృప శ్ర నమ్మహితాత్మఁడు నూచి నవ్వుచున్. 221
- క. అనఘ విను మే గురుఁడ నా, మనంబు శిష్యుండు విమలకమానన సీపైఁ
బనుపడుప్రీతిం జెప్పితి, ననితరసులభాతిగుహ్య శ్ర మగునిప్పదమున్. 222
- క. విమలము నచలము నగుచి, త్తము నాదెన నేకభక్తితత్పరముగఁ జే
యుము నిత్యము నీయధ్యాత్మము ననునంధింపు పాస్యదపు దురితములన్. 223
- క. సమరమునవ్వుడు నీ కీ, యమృతపదప్రాప్తిహేతు శ్ర వగునమ్యగౌభీ
ధము వివరించితి నచలత, రమింపు మీ దెవుడు శమధురరాధుర్యుడ వై. 224
- వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు జిష్ణున కధ్యాత్మవిద్య వివరించె నని చెప్పినఁ బరమగురుం
డును విశిష్టశిష్యుండును నగునవ్వరుషవరులు మఱియు నెవ్విధంబునం బ్రవర్తించి
రాకర్ణించుకొతుకంబు నామనంబున నెనకం జెనంగెడు మునీంద్రా యెఱింగిం
పవే యని యడుగుటయు. 225
- చ. పరమదయావిధేయ పరిపాలితవేదకలాప ⁴వక్త్రని
ర్భరశమనూక్త్యతాతనువిభాసిత పన్నగతల్పభూషణ
దరభరితా పవిత్రపదకతామరసస్మరణా పరాపర
త్వరహిత పద్మజాదిసురసవందిత పశ్చిమనాళసందితా. 226

క. వినుతచతుర్వర్ణకనం, జనకముఖభుజోరుపాద శ సంవిదభేదా
మునిహృత్కమలమరాళా, జననమరణహరణచరణస్థనరసిజలీలా.

227

మాలిని. పదపమదమరాలీ శ భక్తనంబోషశాలీ
విదళితసురనైరీ శ విశ్వలోకైకధారి
మదరహితహితైషీ శ మాన్యయోగప్రతోషీ
నదపనవరచిత్రా శ నర్వనిర్మాణవేత్తా.

228

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యశుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బున శ్రీమహాభారతంబునయశ్వమేధపర్వంబు
నందు ద్వితీయాశ్వాసము.

229





హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆశ్వమేధపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.



నగసుతాత్వమహితవి
ధానుతశశ్వలసల్లతావేప్తనపే
లానిత్యశాడ్వలతరు
త్వానుగుణఫలప్రదత్వ శ హరిహరనాథా.

1

→ తాను ద్వారక కరుగవలయు నని యర్జునుని గృహంబు దడుగుట. ←

వ. దేవా నైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు ఫల్గును నఫల్గువిద్యా
విశారదుం జేసి శౌరి యతినితోడ.

క. వాచిత్రము వసుదేవుని, జూచుట గోరియును నీవు శ సుమనోవృత్తిం
జూచి యనుమతి యొనర్చుట, వేచినయది నన్ను బుచ్చుచే ద్వారకకున్.

చ. ఆనవుడు నక్కిరీటి దగ శ నయ్యదువంశవరేణ్యుతోడ ని
ట్లను నటులేని బో వలయు శ హస్తీపురంబున కితైఱంగు సె
ప్పిన నిను ధర్మవంశనుడు శ ప్రీతిగ నందుల కన్ని పుచ్చు న
య్యనుమతి గల్గునట్లు దగ శ నాడెద నవ్యభిషాల నచ్యుతా.

వ. అనిన విని దామోదరుండు దారుకు రావించి రథంబు పూచ్చు మని నియోగించెఁ
దదనంతరంబ ధనంజయుండు దమతోడం జనుదేరం దగువరివారంబు నమకట్టం
బడవాళ్లం బనిచె నొక్కింత సేపునకు దారుకుండునుం దే రాయితంబు సేసి తేరం
బడవాళ్లనుం బరిజనంబుల సన్నద్ధులం గావించి సన్నిహితంజేయ నాకృష్ణార్జు
నులు ప్రయాణోచితాలంకారాలంకృతులై రథం బెక్కి కరినగరంబువధంబు
గైకొని చనువమయంబున.

సీ. వినయ మారంగ గోరిందున కిట్లను, గాండీవి దేవ నీకరుణజేసి
కారవసైన్యసాగర ము త్తరింపంగ, గంధీను గురుభీష్మకర్ణమూర్ఖ్య

- దుష్టయవీరుల క్ష విజ్ఞించితిమి నీవు, శాత్రవయోధుల క్ష నమయఁ జేయ
వెనుక నేను జయఁబుకొనుచువచ్చితిమి. తేజాబును బేకు సౌఖ్యంబు నతుల
తే. మైసభవవీయసుక్ర సాధాతికయము, కలఁ బడసితి ముక్తహితమహాధి
రాజ్యసంపూజ్యుఁ డయ్యె ధర్మజుఁడవచ్చి, తాభిరక్షణత్రనికతాంతరంగ. 6
- క. నీమహిమి వొగడఁ గొలఁదియె, దామోదర విశ్వసంవిధాతవు భవవీ
యామలతేజమి యగ్ని. స్తోమము కాలాన్విత్యకౌభివి కృష్ణా. 7
- క. భవవీయశ్వసనము వా, శుభవు నీశ్రోధముఁ బ్రసాదయోగంబును మృ
త్యువు లక్ష్మీయు నీవలనన, యవుఁ శ్రీతియ మరణమను మహానందంబున్. 8
- క. సావరజంగమమయజగ, దావిర్భావసిత్రిక్రమాలయంబుల్
నీవలనన యగు చుండును, భావతీతుఁడవు సర్వవతివి ముకుందా. 9
- వ. అని వెండియు. 10

— శ్లోక కృష్ణాదులు లింగప్రస్థమునుండి హస్తినాపురంబునకు వచ్చుట. —

- క. నారదదేవలకౌశిక, పారాశర్యాదిమునులకపలుకుల భీష్మ
దారవచనముల నెను నఘ, మారా యే నెఱిగి యుండునను నకలముగన్. 11
- వ. కావున. 12
- క. నావలనికరుణ పెంపున, నీవు ప్రసాదించినట్టి నిరవద్యకవి
ద్యావిస్తారంబున దృఢ, తావిశేషమర్థి రమించెకనం గ్రతువురుమా. 13
- వ. అని యిట్లు సభక్తికంబుగా సంభాషణంబు నీసిన వాసుదేవుండును వితతా
దరవాక్యంబుల నభినందించె నష్టదశవరు లట్లు నల్లాపంబులు నేయుచుం
బోయి తమరాకకు నమఁపకృతిం బ్రేషనామజపురంబు ప్రవేశించి ధృతరాష్ట్ర
మందిరంబున కరిగి యక్కుచువృద్ధుని గాంధారిని బ్రణామవినయవిశే
షంబులం బ్రీతులంజేసి కుంతీసమారాధనం బాచరించి విసురధౌమ్యయుయుత్సు
నంజయులదర్శనంబులు నముచితప్రకారంబుల నడపి కౌంతేయగ్రజ నత్యంత
భక్తిపూర్వకంబుగా నమంచితవిధంబునం గాంచి తదాలింగనాద్యాదరణం
బులు విడిసి రప్పగ్మనాభుండు నాఁడు నవ్యసాచినదనంబున నతనిచేయు
పూజావిధానంబుల మాననం బలర నసియించి మఱునాఁడు మహానీయాస్థాన
మండపంబున నున్న యన్నరేంద్రుకడకు నయ్యంద్రసుతుండు దోడన చనం జని
సుఖిగొప్పి నుండ నట్టియెక నగ్గాండీవి యప్పొండవపూర్వజనాననంబునం జూక్కి
నిలిసి నిభృతుం డై. 14

- తే. కమలనాభుండు పెద్దయుఁగల మిచట
నున్నవాఁడు దండ్రీయును సహోదరాది
నకలబంధులు నితనిదర్శనము గోర
కుండు రే వారిఁ జూడ నీతండుఁ గోరె.

- క. ద్వారకకు నిమ్మహాత్మ్యంబు, మీరనుమతి సేయఁ జని యశ్రమేయగుణుల నా
సీరిని వసుదేవుని గని, గౌరవ మెనంగంగఁ దల్లిం శ గాంచి ముదమునన్. 16
- క. తక్కటిసోదరుల సుతుల, నక్కునఁ బ్రియ మారఁ జేర్చి శ యష్టరజనుల
మిక్కిలిమన్నన మక్కువ, నెక్కినఁగా నాదరించి శ నిలువక మగుడున్. 17
- సీ. దేవర యిప్పుని శ దివ్యచిత్తఁబునఁ, జూచి మీ కెట్లులు శ నూడఁ బోలె
నట్టుల యుత్తరం శ బానతి యిత్తుడు, గాక నావుడు సధిక ప్రియమున
మాతులుఁ గాంచి యశ్రమాధవదేవుడు, మనమాటు గాఁగ నశ్రమస్మృతులును
నాలింగనంబులు శ నాచరించి హలాయ, ధుని దేవకీదేవి శ గనిసయపుడు
- తే. భక్తిమనకు నై పూజించి శ బంధుజనుల, నందఱు దత్తదాచిత్వ శ మభినుతముగ
నాదరించి వారలకుశ్రలానుయోగ, విధము నస్మత్కృతముగ శ విస్తరించి. 18
- క. పరిజనయోగక్షేమము, లరసి పురజనమ్ముఁకుఁ బ్రియం బెనంగఁగ నా
క్యరచనలుం గార్యసమా, చరణములు నొసర్చి నడపి శ సఖసర్వకృతులున్. 19
- తే. మఱియు వలయకృత్యంబులుఁ శ దెఱఁగువఱువ
వలసినన్నిదినంబులు శ నిలిచి యశ్వ
మేధమునకు బాంధవజనశ్రమిత్తభృత్య
వర్గసహితుఁ డై చనుదెంచుకవాడు గాక. 20
- క. అని ధర్మజుండు వలికిన, విని కృష్ణుండు నంతసీల్లి శ వివతుండై గొం
తిని ద్రావని దగుమెయి వీడ్కొని తాను సుభద్రఁ దోడకొనిపోవుటకున్. 21
- వ. గొంతి యెంతయం బ్రియంబున ననుజ్ఞసేయుటయు నర్జునుననుమతియుంగొని 22
- తే. వివిధవాహనారూఢులై శ్రవిభవ మెనంగఁ, బాండవేయులుఁ దక్కినశ్రబంధుజనులు
ననువరాఁగ సాత్యకిదోడనగురుదేరఁ, బురమువెడలి యొక్కడనిల్చికరము నెమ్మి.
- క. సముచితభంగుల నందఱు, గ్రమమున వీడ్కొని వధంబు శ గైకొని తనచి
త్తము దృష్టియఁ బాండవము, ధ్యమఃపై నొలయంగ నల్లనరుగుచు నుండెన్. 24
- ఆ. అట్లు మరలిమరలి యర్జునుం జూచుచు, జనఁగ నతఁడు చూడ్కిననినయంత
దవ్వు జూచు చుండెనవ్యధంబున సితాం, బురుహలోచనుండు శ వోవునపుడు. 25
- క. నరనన సాత్యకి రుచిరపు, టరదంబునఁ జనియె వెనుక శ నలఁతిరథముపై
నరిగె సుభద్రయు నిమ్మెయి, నరుగఁగ హరిమీఁద నింద్రుఁ శ డలరులు గురిసెన్.
- క. పవనుం డనుకూలతమెయి, బ్రవర్తితుం డయ్యె నతిశుభప్రదభంగుల్
వివిధములు మఱియు ధరణి, భవ తొఁచె నిమిత్తములు నిశతాంతస్సుటతన్. 27

—శ్రీ కృష్ణఁ డుదంకాశ్రమంబునకు పోవుట. యి—

- వ. అట్లు వోయి పోయి మార్గంబుకలవం జేరువ నున్నయుదంకాశ్రమంబు గని
యందుఁ జని వివయం బొప్ప నమ్మునిం గని యతనిచేయనతిధిసత్కారంబులం
బ్రియం బంది యతనిపాల నాసీనుం డయి యుండ నతం డవ్వండరీకాతున

కిట్లనియె.

చ. భరతులచాలి కేఁగి తగఁ గ బాంధవకౌఠవబంధుభావనం
గరము దృఢంబు సేరియు సుఖభక్తి రాజుల వాఁవాఁది
స్ఫుఠమహాధిరాజ్యములకొప్పుల నిల్పితె పక్షపాతితా
దురితము లేనినీవు జనకతోమవిధానవిశారదుండ నై.

29

వ. అని యి ట్లెఱుంగనివాఁ డయి యిగ్గెడునట్లుపోతె నింనాగర్భంబుగాఁ బలికినం
బడ్డనాభుండు దాచును దాని నెఱుంగు ధావించి యాభార్గవువాననం బాలో
కించి.

30

చ. కర ముచితంబుగాఁ బలికి గ ర్వపుమాట నడల్పి భీతికి
దెరు వగునట్లు చెప్పి కడు క్షీనతి దోషఁగ నాకి సంధి క
క్కురువతిఁ దమ్మునొప్పు మొనకొల్పఁగ బాలన నాకు భీష్ముడు
న్లుకుడును దోడుచెప్పిరి ముతమల్ బహుభంగుల నొత్తి రత్తఱిన్.

31

వ. అతిలోభంబునంజేసి వంశధర్మంబు విడిచి యెవ్వధంబులను సంధికిం జొరక కురు
కుమారులు పొందిపునఁగో భండనం బొనర్చి సబంధుపరిజనంబుగా మరణంబు
నొంది యుత్తమలోకంబుల కరిగి రిక్కడఁ బొందునందవంచకంబు దక్కం
దక్కటివా రెల్ల పట్ల పోయిరి కాలనియతి గడవ నెవ్వరికిని శక్యం బగునే
యనిన విని లోచన మాయితంబు లగుతారకంబు లుద్వృత్తంబులు నేయుచు
నత్తపోధననత్తిముం.

32

క. కౌరవకులమున మిథ్యాచారుండ నై త్రుంచి తకట గ శక్తుండ వయ్యుగ్
నేరిమిమైఁ జేయవ పొం, దారఁగ నిక్కిల్చివమున గ కంఠటికె దగన్.

33

వ. ఘోరప్రకారం బగుశాపంబు నీకెచ్చెన ననిన నచ్యుతం డామునితో నా
మాటలు దేటవడ విని తగినయట్లు సేయుదు గాక యని వలికి యి ట్లనియె.

34

చ. కినియుల మాను మేలె మునిగిం గుపితత్వము శాంతవృత్తి నా
యనునయ మాదరింపు విను గ ముల్పుతపంబుచేతఁ గోలుపో
దునే మఱియట్లుగాక యతిశ్రద్ధువ్కుర మైన తపంబు నందితం
బనఁ దగుబ్రహ్మచర్యమును గ నాటఁగి పోవె కటా శపించినన్.

35

వ. అనిని విని యుదంకుడు శ్రీవత్సాంకు నవలోకించి.

36

క. అగుఁగాక నీవు సెప్పెడుతగ వెయ్యది సెపుమ వినియొకదం బోలిన నే
మగిడించెద శాపోస్మృతి, మగుమన్మానసము ననుడు గ నల్లన నగుచున్.

37

చ. తమయు రజన్యు నత్తము నుడంక మదీయవశప్రవర్తమా
నములు మరుద్వసుప్రభృతినాకిచయంబు మరువృథంబు న
ర్వమునను నేను నిల్చు సుఖశవానత నకా దగఁ జెంది నిల్చు న

- ర్వము విను మేన చూపె యపకంబు వరం బనఁ గల్గుతత్త్వముల్. 38
- తే. ప్రణవముఖవేదములుఁ జతుర్దశ్యములుఁ జ
తుష్టిభాగ్యమములును నర్హకర్మ
జాతములును నమంచితస్యమోక్ష
ములును మన్మయముల కాంగ శ జలిసికొనుము. 39
- క. క్రతుపదులు నన్న లెగ సంస్తుతింపి ఫల మందఁ గంపు శ దోషయుతులు న
మ్మతిఁ బ్రాయశ్చిత్తంబులఁ, స్మృతాత్ము లగుదురు మదియశీర్తనవరులై. 40
- క. మానసు మదగ్రస్త్రుతి,గా నెఱుంగుము ధర్మనిని జగద్రక్షకు నై
యే నభిమతకాలములను, మానితజన్మముల నొంది శ మనుతుఁ దపస్వీ. 41
- క. భవవర్ధనవిలయంబుల, నవలీలన నరున బ్రహ్మ శ యనవిష్ణుఁ డనక
శివుఁ డన నిర్వర్తింతును, భువనంబు నేన చూపె శ భూరిమహిమలన్. 42
- క. ధర్మంబుకలక గాంచి యు, ధార్మికులం బాలియఁ జేసి శ ధార్మికులను బే
రర్పిలి రక్షింతు నుచిత, కర్మాచరణముల నేజగద్రథమునకై. 43
- వ. అట్టివాడ నయి యుండియు నశ్రమము లగుధార్తరాష్ట్రుల నత్యంతధార్మికులగు
ధర్మనందనాదులతోఁ గలుపుటకుం బలుదెఱంగులం బడితి నది దివ్యజ్ఞానదేదీప్య
మాను లగుచారాశర్యప్రభృతిమునివరులచిత్తంబుల కక్క నక్కరపులు దమ
దారాత్యంబున మాహాత్యవంతు లగు నాకొంతేయులం దొడరి ధర్మనమరం
బున నమసిరి నాచేసినవని యిట్టిది నన్న నుదంక నీవింక నే మనియెద వను
మని పలికిన నతండు వినతుం డగుచు నిట్లనియె. 44
- ఉ. ఇహమ నీమహామహిమ శ యేర్పక నమ్యగనుగ్రహంబునం
జెప్పినయీనమంచితవిశేషము లెల్ల నెఱుంగుదుక మదిం
గప్పినయీదురాగ్రహపుగర్వము నీ వొనఁగంగ నాకు ముక
చొప్పసియె సుధానదృశనూక్తుల, దేర్చితి వీవ యచ్యుతా. 45
- వ. అని వెండియె. 46
- ఆ. అతుల మైననీద్రమామహిమకు నేను, బాత్ర మగుచునేని శ బద్ధనాభ
యనువమానతాపకాశ్రితిఁజూపవే, నాకుఁజూడ్కి యను ముగనంబు నలర. 47
- శృంగుఁ దుదంకునకుఁ దపవిశ్వయాపంబుఁ జాపుట. శృంగ —
- చ. అనుడు దయాళుఁ డైనవారి శ యర్జునుచూచినదివ్యమూర్తిఁ జూ
పినఁ గని సంప్రమోదమును శ భీతియు విస్మయముం బెనంగొనక
మునివరి పాణిపద్మములు శ మోడ్చి నమః పురుషోత్తమాయ తే
యనుచు విసిరి నమ్ర మగుగనంగము నివ్వెఱ నిశ్చలంబుగన్. 48
- వ. ఒక్కొంత నిలిచి నిభృతస్వరంబున. 49

సీ. పుండరీకాక్ష యాశ్వుడమి మంతయను భవత్సావనం క్రిసంశ్వాప్త మయ్యె
నంబరం బెల్లను శ నావృత మయ్యె నీ. మహితమనుజ్వులగు శ్రకముల
సంతరితుము దావకాద్యుగళుడే, శంకులచేత సంభవ మయ్యె
భవదీయమహనీయ బాహ్యభానిచ, మాపిహితము లయ్యె శ న్నదిశలు

తే. బహుచరణముల బహుశిరోభాగములను

బహుజతరముల బహుభుజాశ్రవణరసములను

దేవ యిట్లు సర్వంబును శ నీవ యై త

సర్పి తిది నాదుకన్న మ్రసంబు దనిపె

50

వ. విశ్వరూపా యారూపం బుపరంహరించి నీ దగునెప్పటియారూబు గ్రౌనవే
యనిన నవృతమేశ్వరుండు వరంబు గోరు మని మానరిచ్చిన నమ్మహితాత్ముడు
సంతృప్తార్తిహర నీమూర్తి గంటి తలంటె విక్కిలివరంబులును గలవే
యనుటయు.

51

క. ఆదేవుఁ డతనితో నటు, గాదు ననుం గనుట శుభము శ గావింపక పో
దేసి ప్రియ మడుగు మిత్తుఁ బ్ర, మోదంబుగ నీకు ననిన శ ముని యిట్లనియెన్.

వ. అవశ్యంబును నా కట్లు గావలయు నని యవధరించి లేని దేవా యిది మరుదేశం
లిచ్చట జలంబు దుర్లభంబు నాకు జలనన్నిధి యెప్పుడుం గలుగఁ బ్రసా
దించుము.

53

క. అనుటయు సంబుజనాభుండు, దనయెప్పటిలితమూర్తి శ ధరియించి మునీం
ద్రునితోడ నన్నుఁ దలఁవఁగ, ననఘా దొర ను జలంబు శలని పలికి తగన్.

54

వ. వీక్షించి చనియెం బదంపడి యాభృగువంశవరుం డొక్కడ మెలంగు నుంకి
త్పక్షితుం డయి హృషీకేశుం దలంపె.

55

సీ. కుక్కలు సుట్టి రా శ నొక్కమాలంగుండ, బాహుబాణానన్యపాణియును ది
గంబరుండును మలితనాంగుండు నగువాఁడు, దోచె నచ్చజలంబుకొరంగుచుండు
మేనితో నమ్మని శ వానిఁ దప్పక చూడ, వాఁ డోయుదంక యశ్వారి డప్పి
వోఁ ద్రావుమనుడు నాశభూసురాగ్రణియొల్ల, నని పల్కెఁ బల్కినరవిమణివు

ఆ. నీరువట్టు శ్రమముఁ శ గూరిన నీమీఁది, కరుణ వచ్చినాఁడఁ శ గాను నాక
యర్థిఁ ద్రావు టాప్పు శ ననియె నాచండాలు, నలుకమొ నదలైతన త్రవస్వి.

56

వ. అదల్చిన నతండు సారమేయంబులుం దాను సంతర్ధాసంబు నేసె నానంతుమివెఱఁ
గుపడియొక్కింతవిచారింబియొక్క పట ప్రచారంబు కృష్ణసంపాదితంబున వలయు
నని యూహించునమయంబున నయ్యెడకుం గృష్ణుం డరుగుడెనుటయుం గనుం
గొని యమ్మహాత్మునితోడ నమ్మనివరుండు.

57

క. జలము నినుఁ దలఁవఁగా నిటు, గలుగునె చండాలునొడలఁ శ గాతెమనీ రే
నలఘుగుణ ద్రావుదునె యే, కొలఁది శ్రమం బైన వరము శ గుచ్చితమయ్యెన్.

- చ. అనన్తరః గృష్ణః శిట్ట లనుగ్నాఃషిఃబోయే బ్రయత్న మెల్ల నీ
వనఘ యెఱుంగనైతి సమగ్రయం బొక డిమ్మయిఁ గల్గె నేర్పడ
న్విజయ నిలింపవల్లభుని శ సేగయి వేడితి నేనుధారనం
బనిలిరిసాధ్య మైనశుభ శ మయ్యెడుభూతి దొలంగె నక్కటా. 59
- వ. అది యెట్లంటేని. 60
- క. ఏను సుధ యడుగుటయు హరి, మానవులకు నేల యగు నశమ ర్థత్వము మే
లైన తెఱఁ గొండు గోరుము, దానిం దగ నిచ్చెదన్ ముగ్ధం బారంగన్. 61
- వ. అనిన నయ్యనిమిషపతియాననం బాలోకించి. 62
- క. నిను వేడుట మోఘముగాఁ, జనునే యెట్లైన నాదురచనపు సెఱవ క
మృనివతికి నమృతరస మి, మృని ప్రార్థించిన మహాత్మ శ యాతఁడు నాతోన్. 63
- వ. సమయంబు సేసికొని వచ్చె నతెఱం గాకర్ణింపు మమ్మహితసౌజన్యధన్యుండు. 64
- శా. మాతంగత్వము బాల్చి యే నరిగి సకమ్మానించి యాభార్గవుం
బ్రీతుం జేసెద నట్టు లిచ్చిన సుధన్ శ ప్రీహూషితస్వాంతః డై
యాతం డొల్లక యగ్న నేమి విను నా శ కన్యాయ్యవృత్తంబు గా
దీతంత్రంబున కీవ సాక్షి యని తా శ నేతెంచె నిన్ గానఁగన్. 65
- వ. నీవు ప్రత్యాఖ్యానంబు చేసిన నతం డంతర్ధానంబు నేసెం గానిము దాని కేమి
సేయ వచ్చు నాయుచ్చినవరంబు బొంకు గా కుండ నీకు జలం బెప్పుడుం గలుగం
జేసెద. 66
- చ. అనఘ జలంబు నీవలసినప్పుడ మేఘము లీమరుసలం
బున నొసఁగున్ భవద్యశము శ పొంపిరివోవ నుదంక మేఘనా
మనుతవిహారముల్ గలిగి శ మాన్యత నెప్పుడు నియ్యెడం జరిం
చును జలదంబు లింక నను శ సుప్రత దూఱకు పోయివచ్చెదన్. 67
- క. అనినం బ్రీతుం డయ్యెను, ముని యంతర్ధానకలనశమునఁ గృష్ణుండుం
జనియె నని చెప్పి మఱియును, జనమేజయనృపతితోడ శ సంప్రీతిమయిన్. 68
- వ. వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 69
- ఆ. మనుజనాథ యెప్పుడును మరుదేశంబు,నందు నియతవృత్తి శ నద్భుతంబు
దలకొనంగ నయ్యుగదంక మేఘంబులొక్కొక్కపుణ్యతిథిభులనొలసి కురియు. 70
- వ. అనిన విని జనమేజయుండు మునీంద్రా యువేంద్రుని శపించుటకు నుత్సహించిన
యదంకుండేమివిధంబుతంబున నమ్మహానుభావంబు నొండె నెఱింగింపవేయనుచు
నావిభునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 71

—.. జనమేజయునకు వైశంపాయనుండుదంకుచర్చితంబు నెప్పుట. —

నీ. అతనికి గురుభక్తిగతనఁజొప్పియె న, తెలుగుపెం వది విను శ తెలియ వతఁడు

- దనగుగుం జైనగౌతమునకు శుశ్రూష, నియతిహైఁ చేయ చరన్నీహభక్తి
కంబుగఁ జెప్పియుఁగ్రాలంబు ననిన నా, నాయమిహతి శిష్యునమితి శ్లా
వివిధవరము లిచ్చి యవీక్ష్యల్ని వుచ్చి యు, దంకనిదిహ్ను య దలఁపకుండె
- ఆ. నత్తపఃపరాత్ముఁ య దతిస్మఁ బరిచర్య, నదపు చొక్క నాంబ య గనునువ్రేగు
గలుగునట్టివంటకట్టియమో వట్టు, గుడించు మోచి తెచ్చి యగురువరేణ్య 72
- క. అటు మోచి తెచ్చియుం దొక, జట పెద్దయుం దగిలి యుంక య పరభసముగ వై
చుటయుం దెగి మోపుతో ముండుట నది నశియెనుజరాస్థితచ్చవి మెఱుగున్. 73
- సీ. దాన నన్నియతుండు య దనవయఃపాకంబు, నెఱింగి శోకంబున య నేర్వ నమ్ము
హాముని యశ్రువు య లంబలిం బట్టంగ, నీజపు స్త్రీం బనిచె నరన్నీరజాతీ
రయమునఁ బట్టి కళరంబులు వేడిమి, నెరిసిన విడిచిన య ధరయుం దలచె
నమ్ముని యాశిష్యు య రమ్ముని చేరంగఁ, బిలిచి నీ వేటికి య నలఁతఁ బొంద
- ఆ. దనిన నరఁడు శిష్యు య లందఱుపై గల, కరుణ మీకుం బెద్దకాలమేని
మునివరేణ్య నావల్లన లేద దానికి, నుమ్ములింప శ్లాఘలుండవచ్చు 74
- వ. అనుటయుం గృప చిగు రొత్తుచిత్తంబుతోడ. 75
- క. ఎలస్రాయ మిచ్చితిని నీ, కలఘుమతి యిచ్చెదను మృదాత్మజ నుల్లం
బురఁగఁ బెండ్లిలి గ మ్ముని, పలికి మఱియు నాతఁస్త్వివతి యిట్లనియెన్. 76
- క. నీ లేజంబు సహింపఁగ, నీతామరసాతీ దక్క య నెవ్వరికిం దప
స్సీతా శక్యము గా దిది, చేజోగతిఁ జూచి తగవు య సిద్ధించుటకై. 77
- వ. ఇమ్ముద్దీయకును. 78
- క. తను వొండుగఁ జేసెద నది, జననాంతర మెట్టు లట్ల య సజ్జనసుత నీ
వనుమానము దక్కుము యా, వనమును గైకొనుము కన్య య వరియింపు తగన్.
- వ. అధర్మము గా కుండునట్లుగా వరం బిచ్చితి నని యనుగ్రహించి యక్కన్యకా
రత్నంబునకును. 80
- చ. తనులత యెందు నేసిన నుగదంకుడు యావనలక్ష్మీం దాల్చి య
వ్వనిత వివాహ మయ్యె నృవృవర్య పదంపవీ యమ్మునిండ్రుతో
ననుం బని గొండు మీరలు మృనంబున నెద్ది దలంచి వేక్క. నీ
సిన నది దెత్తు మీకరుణఁజేసేయ కల్గెడు నాకు శక్తియున్. 81
- క. అని విన్నవంబు నేసిన, విని దక్షిణఁ బ్రీతి యగుట య వే తొరులకుం గా
కనఘ భవదీయచరితం, బునఁజూపే నాకు ననియె య ముని మనుజేంద్రా. 82
- తే. అంత నిలువక మునిపత్ని య కతఁడు భక్తి, నెఱిగి తల్లిమీ రానతియింప మీకు
వలయునట్టిపదార్థ మృతశ్యమును న, మాహరింతు నే ననుటయు య నయ్య హల్య.
- చ. వలవదు లాఁతివాడ వె భగవద్గుణతోషితగౌతమాంచితో
క్తులు మది నూండు మన్నును నరకుంతితచిత్తత నొత్తి పల్కె న

య్యలఘులేశ్వరీయాసతి శ్రీయంబున మిత్ర సహాభ్యుదేవికుం
నలములు దెమ్ము నాగం బ్రోక్షింబుగం బొప్పు వహించు తమ్ముడా. 84

వ. అని యట్లు వనిత నారంభ ప్రసంగం డయి యప్పనికి జనియె బదంపసి
గౌరిమం దడంకుం బొడిగాన టెనట నున్నవాం దని యాహల్య నడిగిన
సాభ్యగుండంకుడు డనినతెజు గెటించిన నద్దయాళుం దదేవియాననం
బాలించి. 85

క. అసాదాననరేంద్రుం, దాసురచరిత్రుడు శాప క మాతని నటు గా
జేసినయది మున మహాం, నానక్తుం గాన టెజుంగం క దమ్మని యతనిన్. 86

సీ. ఎటుల నిట్లగుట మనశ్శరీర నామింబి, దయ చిగు రొత్త నారతనికి గీచు
రా కుండన్నానా క తేకొని కావవే, యనిన నానయమి క యంత వెజవ
కల యే నతివి క నెడకు రానీ కని. తని నూజులించె మరణంకుం డరిగి

ఆ. మనుజర క్తసిక్తరేఖలు గోరమీ, నములు వృత్తలోచనములు నైన
యగ్రమూర్తితోడ క నొక్కసూన్యాబి, నెలమి నానయన్న క రేండ్రుం గాంచె. 87

క. మని యట్లు నెమ్మిం గాంచనం, గని యతఁ డాకొనుటంజేసి క గాసిలి యెచ్చో
గనువాడనొ రెగుభక్త్యం, బనుచండంగ వచ్చితివి ప్రి క యంబుగ ననుచున్. 88

వ. ఉదంకుం దలిని కిట్లనియె. 89

క. గురుకార్యంబునకై భూ,వర నిన్నుం గాన జేను క వచ్చితి గుర్య
ర్థరతులు హింస్యులు గా రి, ట్లరయక యాడుచె యధర్మ క మగుమాట నృపా. 90

వ. అనుటయు. 91

క. దినమున మూడవయామం, బునయవరార్థంబు యోగ్యతముగ నాహారం
బునకుంగల్పించిరి నా, కనిమిషు లటు గాన మాన క నాకలి వ్రతున్. 92

సీ. అని పల్కె సాదాసుం క దమ్మని యట్లని, నభివ మద్దురుకార్య క మాచరించి
వచ్చెద మగుడ నభవశ్యంబు నామాట, నసృతంబు సారమ నీ క వరికోటి
కీర్తనదార్థంబు క లితు వాత్రమ మేను, గురులకుం గాంగ నానోరుకోర్కి
సేవ తీ ర్తని ప్రితనిశ్చయత్వంబున, నరుగుదెంచినవాడ క ననుచు నృపతి

ఆ. యట్లు కాక యేమి క యర్థించి వచ్చితి, చెప్పు మనిన నరండు క చిత్త మలర
ననఘ నీదుపత్తి క యర్థిమై ధరియించు, కుండలంబు అని యతండు సెప్పె. 93

1. 'వ. అక్కట యెట్లయ్యెడు నే యనుచుం బలికిన నమ్మదియ భయంబు గొనుచు.
సీ. ఎటుల నిట్లగుట... మనుజుల క్తంబుల దక్షపుత గోర, మిషములును వృత్తలోచనము లైన
ఆ. యుగ మూర్తితోడ + నొక్కసూన్యాబి, నెలమి నానయన్న + రేండ్రుం గాంచె
హాంబిత్తభయభయభయమ మై, ప్రయత్నమైకొనరాక యనంగ.''
యని హాకారము కొన్నిటా బాపట్టి.

వ. చెప్పిన వివి యన్ముకజవకుం వొకలభనం బిచ్చువారలుం గలరె కుండలంబు
లకుగ కొం డెద్దే లము నకుగు వనబయు నానయమి నీవు నెవం బిడి
త్రోవం గలవాడవు గా వే శ్వవత్తు లొల్ల నని పలికిన నానూవల్లభుం
డవూటం కియ్యకొని యన్నాతి యన్న బోటిఁ జను మేః బుడైందతి నని
చెప్పి నీవాంభిగం బెఱింగింపు మని నియోగించిన నన్ముని యద్దేని యెచ్చోట
నున్నయది మని యకిగిఁ నప్పుడమిటే శల్లదె తన్నివాన ప్రదేశం బని
చూపినం బోయి.

94

నీ. అద్దేవిఁ గని యతం క్త శల్ల చెప్పిన ముని,వల్లభ నా కాననవాలు దెమ్ము
నృపుపాల ననియె నగ్నైత యగ్నకుండు, ననిదెంచి విభు నభిజ్ఞాన మడిగె
నాతఁ డీగతి నేమ క్త మగు నని నిశ్చింపఁ,గా దిని వెలి గాగ క్త లేదు వేఱ
గతియును ననుమిల క్త తివసు నాయుచ్చ,వర్ణితాభిజ్ఞానసర్వయముగఁ

ఆ. జెప్పు మనన సంతకేల్లి ముమ్మదయంతి,కడకు నరిగి తప్పి కారమునన
వలుకుటయును భర్త క్త వసువున నిచ్చెవఁ, గుండలములు నీకుగురుహితార్థి. 95

వ. అని యక్కొమ్మ యమ్మహితాత్మనితో మఱియును. 96

నీ. సురలు గంధర్వులు క్త సురగులు నిక్కుంక,లములకుఁ బెక్కుపాత్రయముల వేచి
తిరుగుదు రెంత క్త వొరసిన నేమిటి, నీవు నిద్రించిన క్త నేల నిదన
నవహరింతురు భక్తి క్త నర్పించి యివి చాల్చు, నాకలి నీకువ క్త ట్టగ్నిభయము
విషవికారము భూత్యభతాభభాదలు, వొరియవు విషము బాఱురకు నైనఁ

ఆ. బెద్దవారి కైనఁ క్త బెట్టిన నయ్యయి,కొలఁది నమరి యుండు క్త గురియుఁ బసిఁడి
వీని నప్రమత్తవృత్తిమఁ గొని చను,మయ్యగురులు నిన్ను క్త నభినతించ. 97

శ్లోకములకుండు మదయంతివలనఁ గుండలంబులు పుచ్చికొనుట.

వ. అని చెప్పి యప్పరమపతివ్రత భక్తిప్రీతివిగయములు మనంబున సంకురింప
నుదంకునకు నక్కుండలంబు లొసంగినం బ్రమోదం బెసంగ నాశీర్వాదంబు
నేసియూ సంయమివరు డబ్బామచేత నాయంత్రితుండై భూమిశ్వరుపాలికి
వికాసలసితవదనారవిందుం డగుచు నేతెంచి యక్కుండలలాభంబు ప్రకటించి
దీవించి దేవా నీవలనం గృతార్థుండ నైతి నని పలికి నా కానవాలుగా నీవు
సెప్పినవాక్యం బత్యంతగూఢంబు రెదభిప్రాయంబు నెఱుంగ వలతుం జెప్పం
దగి యుండుననిం జెప్పు మని యడిగిన నెరిం డతనితోడ. 98

నీ. బ్రాహ్మణజనముల క్త రాజులు పూజింతు, రటు గాన యేను విప్రసార్పణంబు
నేయుదు విప్రునిశ్చేతన యిట్టెతి, వెడదప్పు నన యొండుకెరవు నాకు
దురితంబు వాపంగ క్త వొరకొన దది కార,ణముగ భూసురపూజనంబు దుష్క
-రము దీన మేలు గంగదు మనంగ రాదిది, గాదన్న వేటొందు క్త గలదె మార్గ

- తే. మని యభిజ్ఞానమాగ మగ్గయంతి పల్లవ, సెప్పి పుచ్చిత నిల్లు విశిష్టరత్న
మయమహాకుండలము నిగ్గ మౌనముగీచి నీకగన వనతలపుకడలోకవంద్య. 99
- వ. అరియె నాశ్చరునశలకేయక శ్చరన్నికొనేటి యాసాదాననరేంద్రునకు
నంద్రాక్షరమాధానమానినీ ప్రియ బుగగుటఃతాబునం గార్యదర్శనంబును
గుండలవానశ్రద్ధయు జాలెనుచును గలిగెఁ దదీయవచనశ్రవణానంత
రంబ యుదంకుం డతినితో మిశ్రత్వంబు సంభాషణమాత్రసిద్ధం బగుట బోధ
వృద్ధులు సెప్పుదు లేమ సీమనం గృతాధురక్ష నైతి బోవుచున్నవాండ మగిడి
వచ్చెద నని పలికితి బొంకు వడ కుంక వత్తు ననినఁ జిత్తంబు కృపాయత్తం బగు
చుండ నాభూపతి యత్తాపసోత్తమనాననం బాలొకించి, 100
- ఉ. చంపెడనట్టినాకడకు శ సుమమివల్లభ వత్తురయ్య నీ
పెంపుచు నిగ్గముం దెలిసెఁ శ చీతఁడ నైతి మదార్తి నీతఁ
స్సంపదఁజేసి పాపు మని శ సంస్తుతిఁ బల్కిన వీరులందుఁ బే
రిం పొలయం బ్రసన్నత వ్యహింపఁగఁ జిత్త ముదంకుఁ డిట్లచన్. 101
- ఉ. ఏమిట నైన నొప్పుమి నగలేంద్ర సుచిత్తులఁ బొందెనేనియొక
వే మరయొక భవద్గణమ శ వీరికిలంకునిఁ జేసె నిన్ను సాం
ద్రామలకీర్తి గౌతమమహామహిని నల్లనిచి త్రవృత్తి నీ
వై మలఁగించె గావలయుఁ శ బాధివన త్రమ పొందు మున్నతిక. 102
- క. అని పలికి మఱియు బలుదీవఁ లిచ్చి యలంకు గార్యవమున నతినిమేక
దనకరముల నివిరి ప్రియం, బొనర్చె నిర్దురికుఁ డై న్యయుర్వీపతియున్. 103
- వ. భక్తివినయసంభరితుం డయి యప్పరమమునిం బ్రస్తుతించి నమస్కరించి
యామంత్రణంబు చేసిన నమ్మహాత్ముండు కుండలంబులు కృష్ణాజినంబునం బది
లంబుగా ముడిదిగొని గౌతమాశ్రమంబునకు రయంబునం బోయిపోయి వక్ర
ఫలంబులం బెరిగినబిల్వంబు గని యాకటిపెల్లునం దదీయవిటపంబున
నకుండలం బగునయ్యాజినంబు దగిల్చి యమ్మహీరుహం బెక్కి ఫలంబులు గోసి
కొను చుండె. 104
- నీ. గాలి నవ్విటవ మార్గలోల మగునుఁ దగు, లేకలి యయ్యకినంబురపుకమఁ బడినఁ
గని యొక్కనాగంబు శ గ్రక్కునఁ జనుదెంచి, వెనఁ బుచ్చికొని కడురవేగవఱవ
గాంచి యుదంకుండు శ గ్రమ్మన దిగదాటి, వెనుకొనునంతకుఁ శ గనపపుట్టఁ
జొచ్చెనయ్యురగమార్గసు వ్రతపరుఁడతీ, న్రముఖశాప్తముగొనిత్ర వ్వదోడఁగె
- తే. దాని సైరింపఁ జాలక శ ధరణి దలరె, విప్రుడై వచ్చి గీర్వాణరవిభుఁడు గొయ్య
కోలఁ ద్రవ్వినమాత్రఁ బాతాళయాన, మేల సిద్ధింప నేర్పు ముగ్ధసీం ద్రవినుము.
- వ. పాతాళభువనం లిచ్చటికి నహస్రయోజనంబుల నున్నది కుండలంబులు గొని

పోయినభుజంగం బైరావతావత్సరం బడిన విని యమ్మునిశిష్యుండు. 106

క. పాతాళంబున నున్నను, వే గొలు గుండలములు క విను మప్పని నా
చేతం గా కున్న ను, త్రము విడువఁబడి నిర్మలం బని పలికెన్. 107

చ. పలికిన నత్తవస్త్రిదృశ్యభిష మెటింగి పురేంద్రుఁ కొండుప
బ్బులపని సిల్పి కామమునకుం గులిశంబునఁ గల్లువాఁడియున్
బలువును నిచ్చి వత్తెనె క బాంధవ మేర్పడఁ జెప్పి భీతిమై
నిల దెను విచ్చె నమ్మునియు క నేడైఱఁ బొచ్చె భుజంగలోకమున్. 108

వ. చొచ్చి యనేక ప్రకారప్రకారపడిచీరింబును బహురత్నదీప్తిజాలదీప్తిమూ
సంబును నైనయగ్రహసీయలోకం బాలొకించి దశయోజనాయామంబును
బాచయోజనవిస్తారంబును నగరద్వారంబు గలి యతండు కుండలాహారణంబు
దుర్లభం బనుతలంపున డిల్లవడియె నయ్యెడ నరుణవదనంబును నసితాంగం
బును సితవాలంబును నై వెలుంగతురంగం బతని కిట్లనియె. 109

ఉ. ఆతత మైననాదగునకపానము నూడు మొకేంతయున్ జగు
ప్పాతరవృత్తి నీదుహృదయంబునఁ జొన్నకు లోకవంద్యుఁ డ
గౌతమునాశ్రమంబున నశఖంశితభక్తి నుపాస్తి నేసి నా
బ్రీతునిఁ జేసినాఁడివు వగ్గరిచులేవధన యట్లు గావునన్. 110

వ. నీకుం బాడనూపి యైరావతసుతుండపహరించినసమంచితకుండలంబులు మగుడం
జేరెడునుపాయం బుపడేళించితి ననిన నువంకుం డేను నిన్ను నెఱుంగ నుపా
సించుట యెట్లు గలిగెఁ దెలుపు మనుచు నయ్యెశ్వం బతనితోడ భవద్గురునకు
గురుండం బావకుండ నీవు పుచివయి నభక్తికంబుగా నిత్యంబును నన్నునియతిం
బూజించి తత్తైఱం గెఱుంగవే యని పలికినంబ్రీతి నొంది యతండు తదీయోప
దిష్టప్రకారం బాచరించిన. 111

నీ. ఘోటకోత్తమరోమకూపంబులం దెల్ల, నొక్కట ఘనభూమ క ముద్గమించి
కవిసి పాతాళలోకం బంతయును గప్పె, వాసుకిప్రభృతినకవాసభూము
లుపరుద్ధభావంబు క నొందె నైరావతా, వాసంబు హాహార్యవంబుతోడ
నాకులం బయ్యె నకట్లతిదారుణం బైన, వెనుబాగ నెంతయు క భీతి నొంది

ఆ. యమ్మునీంద్రుకడకు క నహివరుల్ రయమున, వచ్చిభక్తి నర్ప క లిచ్చి వినతు
లై తదీయకార్య క మసిగి యెటింగి వే, తెచ్చికుండలంబు క లిచ్చి రధివ. 112

—ఓ ఉదంకుండు గుండలంబు లిచ్చి యహల్యను సంతోషపఱచుట. ఓ—

చ. అతండును వారిఁ బోఁ బనిచి క యగ్నికి భక్తి బ్రదక్షిణంబు నే
సి తగ నమస్కరించి విలసిల్లఁగఁ దేజము ప్రీతిచిత్తుఁ డై
యతలమ్ము నిర్గమించి రయ క మారఁగ వచ్చి యహల్యఁ గాంచి తె
చ్చితి నివె కుండలంబు లని క చే నిడి భూస్థలిఁ బాగి మ్రొక్కినన్. 113

తే. ఆయుమయు గౌతమండు నశత్యాదరమునఁ, గొంగిలించుచు దీవించి శ గారవింప
నడఁచు నమ్మనివతినిగన్యమునకుఁ, పెక్కు మాటులు భక్తివైకృత్యైక్కి నిలిచి.

క. మీకరుణఁ గాక తగుమొయి, నీకుండలములు పరిగ్రహించుట నమఁక
వైకృత మొలకనఁ దలఁగుట, నాకొలఁదియె యనియె వినయనమ్రుండగుచున్.
వ. అనిన విని వార లత్సంతనఁతుష్టాంతరంగులై రగౌతమం డతని కి ట్లనియె. 116

ఉ. నీచరితంబు చిత్రమహానీయము మిత్రసహజీతీశ్వరఁ
నీచరఁ బాప నాగ మహానీతము సేసినకుండలద్వయం
బాచతురత్వ మాబళిమి శ యాశ్చర్యనిశ్చయ మ్మట్టు లొప్పు థ
శ్రీచితరీఁ దేర నొకఁ శ జోవున యేచు నిజుబ పల్కితిన్. 117

వ. అనియె నయ్యుండఁకుండట్లు ననమహాతపంబుబలిమిం బరాక్రమించి యనన్య
సులభంబు లగుకుండలంబు లాహరించి గురుజనమనోరథసిద్ధి గావించె నా
భృగువంశమహాత్మక మహానుభావం బిట్టిదనిన విని జనమేజయుం డమ్మహాత్మునకు
వరంబొసంగి చనినవాసుదేవుననంతరవృత్తాంతంబు మునిన త్రమాయెఱింగింపవే
యని యడిగిన నవ్విభునకు వైశంపాయనుం డి ట్లనియె. 118

నీ. ఆభాగవోత్తము శ నట్లు వీడ్కొని కృష్ణుఁ, డరిగి యలంకృత శ మైననిజపు
రము సొచ్చునప్పుడు శ రైవతకాచల, యాత్రామహాత్మవ శ మఖలజనులుఁ
గొనియాడు చుండి యగ్గోవిందుసందర్శనంబున నుత్సవోత్సవ త్రభావ
మిమ్మకి యై ప్రమాదమృతం దేలి ర, దేవదేవుడు వసుధదేవుఁ గాంచి

తే. దేవకీదేవి బలభద్రుడేవుఁ దక్కుఁ, గలుగువృద్ధబాంధవులను శ గని వినీతిఁ
దత్తదుచితమనోజ్ఞవిధానమంచి, తాచరణములు నడపె చ్చిరయం బెలర్ప. 119

వ. వార లందఱకు ధర్మనందనుచెప్పినచొప్పునఁ బ్రణామాదియోగ్యోపచారంబు
లాచరించె ననుజతనుజామాత్యభృత్యులు దమ్మం గనినం బ్రీతివాత్సల్యసంభా
వనాబళుమానంబులు మెఱయ నాదరించె సాత్యకిషుభద్రులం దగుతెఱంగులం
దగినవారలం గానిపించె నట్లు సకలజనప్రమోదాపాదీ యైనదామోదరు నత్యంత
సమీపాసీనుం జేసికొని వసుదేవుడు భారతరణప్రకారంబు యాతాయాతజనం
బులచేత వింటిం బ్రస్ఫుటంబుగా విన వలతుం జెప్పవేయని యడిగిన నయ్యుతుం
డతని కి ట్లనియె. 120

క. అది యతివిస్తారము పెక్కుదినంబులు సెప్పు బట్టుఁ శ గొంత దగం జె
ప్పెద నే బ్రధానపురుషన, ముదయనమరవిధము లఘుతరోక్తులఁ జెలియన్.

నీ. కారవసైన్య మేకాదశాక్షౌహినీ, కలితంబు దానికిఁ శ గట్టె వీర
వట్టంబు భీష్ముఁ డాప్రభువున కెదు రొడ్డి, రెలమిమై బాండుపుశ్రులు శిఖండి
నక్క డ సప్తసంఖ్యాక్షౌహినీక మ, నీక మిమ్మాడ్కిఁ బరన్నినబలద్వ
యంబును భేదధు శ లచ్చురువడఁ బోరె, గాండీవి దోడ్చుడఁగా శిఖండి

- తే. యన్నదీనందనుని బహిర్యధిరంబు నంగు గూలిచె నుత్తరాశ్వుగమువచ్చు
నంతకును న్ముతీ బాహిర్యమా... 124
- క. గురుఁ డై కుడివనులు విన్నవించుచు మొనర్చె నతనిఁ ద బరిమార్చునా
పెరవున నన్బుకన్బున, దొ... 124
- క. గంధున రాధాతనయఁడు, దొ... 124
- చ. విను మఱువాఁడు శబ్దః కర్తివర్తన... 125
- వ. దుర్యోధనుండు దనశిష్యుల భీమశేఖర... 126
- ఆ. అలెఁడు మదవు వెడలి... 128
- క. గురుసుతుఁడు పాండవతనయశిబిర మారే యడలి పొదివి... 129
- వ. ఆరాత్రి యేనును బాండుసుతులు నచ్చట లేమి నంత వ్రుట్టె... 129
- క. అని చెప్పెఁ గాని యభిమన్యునిచా వేర్పరఁగఁ జెప్ప... 130
- వ. దాని నెఱింగి సుభద్ర గద్గదస్వరంబున గోవిందునితోడ నీయల్లుం డభిమన్యుండు
దెగుట మీతండ్రికిం జెప్ప లారం జెప్పు మన్నా యని వసుదేవుండు వినంబలుకు
చుం బుడమింబసిన వసుదేవాదియాదవజనంబులు మనంబులం గదిలినకొత్త
నెవ్వఁగలం బలవించినం బద్మనాభుండు వారల నెల్ల సూరార్చి వారణపురంబున
సుభద్రయు నుత్తరయు నభిమన్యునిదన నెత్తినశోకంబున నోకులత్వంబు
నొందినచందంబును గొంతి దగుమాటల వారిఁ దేర్చిన లెఱంగును నెఱింగించి
పాండవు లేవురను వేర్వేఱ యభిమన్యునకై మఱి కాంచనగవాదినస్తవులు

విష్ణుకరంబుల కొంచుగటయు మఱియుం దహకకరణాదిధర్మంబు లాచరించుట
యునుం దెప్పి మఱియు మరంబునం దెరలక మరలక యాసౌభద్రుండు రాత్ర
మూర్తియై మువ్వోధన ప్రణ కృప ప్రాణి శృతవర్మ కన్దాదివీరవ్రాతంబు
గలించి యనేకకృపతోకంబు జముతోకంబున కనిచి యనిమిషులు వొగడ నుత్త
మతోకంబున కరిగి సుఖ యై యుష్మవాడు వానికి వగవ నేల యనియుం బలికి
యిట్లునశాంతి గావించి.

131

- ఆ. బంధుతోకమునకుఁ శ బరమప్రియం బైన, యుచితవర్తనమున శ నుండఁ గృష్ణుం
డని నవిత్తరంబు శ లగువాక్యములఁ బ్రీతి, సిగురు బొత్త నిట్లు శ సెప్పి మఱియు.
వ. కరివృరంబునం బుట్టినవిశేషంబులు విను మని పలికి వై శంపాయనుండు జనమేజ
యన కిట్లనియె.

133

... వ్యాసుడు పాండవుల సశ్వమేధయాగోస్థుఖులఁ జేయుట. ...

- సీ. చుటచుటఁ దనచెప్రల్ శ నూడినయట్లుగ, నభిమన్యుసంస్తుతి శ యైన వాక్చ
యము ప్రసంగాధీనమై బంధుజనులందుఁ, బొడముటయును ధృతియెడలి తలరి
యుత్తర విలపింప శ నత్తవ్యయలమట, గనుఁగొని పాండునందనులు వనటఁ
గూడిన నచటికిఁ శ గారుణ్యమూర్తి వేదవ్యాసుఁ డేతెంచి శ తగినమాట
తే. లాశి వారలవగ మాన్విరయశ్వమేధ, విషయవిధులు ప్రసంగించిరవేగతోడఁగఁ
డని నియోగించి వారెల్లనట్ల కాశ, యనిన నాతఁ డంతర్హితంకయ్యెనధిప.
క. అన విని జనమేజయుఁ డ, మున్నె యిట్లు హితోపదేశముం జేసినఁ బాం
డునృపాగ్రతనయుఁ డెక్మొయి, ననఘ తోడఁగె నశ్వమేధయాగంబునకున్. 135
క. అని యడిగిన వైశంపా, యనుఁ డాతని కిట్లు లనియె శ నప్పుడు కుంతీ
తనయాగ్రజండు దమ్ములఁ, గనుఁగొని యుత్సాహలక్ష్మీరగనుఁగవ నొప్పన్. 136
సీ. వ్యాసమహాముని శ వత్సలత్వంబున, నానతి యిచ్చిననమాననీయ
వాక్యంబు వింటిరె శ వసుధ యిత్రటి వసు, హీన యై యున్నది శ దానఁజేసి
భూదేవనిహితధనాదాన మావశ్యకం బయ్యె దానిశ్రకృత్యమును హి
మాచలయాత్రాసకమాచరణప్రకారమును విచారణీయములు గావె
ఆ. యనుడుఁ బవనతనయుఁడతనితో నీశ్వరుఁ, బరమనియతిఁ గొలిచిరకరుణ వడసి
ప్రమథగణము నెల్ల శ భక్తిఁ బూజించి య, తలమునందు భూతభబు లొనర్చి.
క. తెత్తము గాక నరేంద్ర మ, రుత్తలిత మైనదానరూపము సుమహా
దాత్తస్థితి నున్నకనక, మిత్తటి నిలదెనఁ దలంప శ నేటికి మనకున్. 138
వ. అప్పనికి సముచితసైన్యసమేతంబుగా దేవర విజయంచేయ వలయు ననిన
నర్జునుండును గవలును నట్ల పలికిరి దానికి ధర్మనందనుండు ప్రియం బంది
కృతనిశ్చయుం డయి ధృతరాష్ట్రుడకుం జని యశ్వమేధయాగోపక్రమోత్సవ
శ్రవణంబునం బుత్త్రులం దలంచి శోకనంతాపసమాక్రాంతం డయి యున్న

యన్నరపతిచరణంబుల కెఱంగి వేదవ్యాసువచనంబులు గాంధారియు వినుచుండ
సతనికిం తెప్పి యతని నయ్యజ్ఞాచరణంబునకు ననుష్ఠ వడపి యయ్యగువురను
దండ ప్రణామపూర్వకంబుగా వీడ్కొని గొంతిపాటికిం బోయి చంద్రోషవికచ
వచన యయి యున్నయదేని యధ్వరవిధానంబునకు ననుమతిసేయుం దనీయ
పాదంబులకుం బ్రణమిల్లి తదామంత్రితం డై యాహ్వానమండపంబునకు నను
గుడొచ్చి యయ్యత్పురావించి కార్యంబుతెఱిం గెఱింగించి నీవు నగరరక్షకై
నిలువు మని నెయ్యం బలర వికురచ మేతంబుగా నిలిపి బలంబుల సంఘటింప
బడవాళ్ళం బనిచి నియతుం డయి సురపితృపూజకంబులు వీడ్చి మహేంద్రార్చనం
బొనర్చి మహితావధానుం డై.

139

క. నానావిభజనంబులొందిత, దానము లొనరించి యచ్చితం బగువర్షిన్
దానియధికారి ధాన్యుం, దాను బ్రదక్షిణవిధాన్యతం గొలిచి తగన్.

140

క. సితలేవనసితభూషణ, సితమాల్వసితాంబరములఁ శ్ర జెన్నుగ నమలం
కృతుఁ డై సితాతపత్ర, ప్రతిమిఱయఁబూర్ణ చంద్రుఁడని వెలుగుచున్.

141

వ. షోడశశ్వేతాశ్వపూర్వధరధామాఘం డై.

142

క. భూదైవతదత్తాశీ, ర్వాదాంబులుఁ బుణ్యగానరవములు రోదో
మేదుర పుంగళతూర్వని, నాదంబులుఁ జెలంగ బుధజగన్ముతు లెనెగన్.

143

చ. వెడలును నమ్మహీవిభునిరవేడక యెఱింగి వృకోదరుండు గ
వ్యాయును బిన్నతమ్ములును శ్ర వైభవ మొప్పు నలంకరించి యె
క్కుడు మెఱయం బ్రధానభట్రఘోటకదంతిరథప్రతానముల్
1 దడిగలుఁ గుంచెలుక్ గొడుగుతండములుక్ విలసిల్ల వచ్చినన్.

144

క. కని యానృపుఁ డలఁతినగవు, నిను పారెడిచూడ్కి వారిరెన్నెమ్ముగములపైఁ
దను పారుచుఁ బొలయుం జనఁ, జన రాజులు గూడుకొనిరికన్వంబులతోన్.

145

వ. ఇష్టింధంబున నరిగి యక్కురువంశవరుండు నముచితప్రయాణంబుగిరినవిదరణ్యం
బులు గడచి హిమశైలంబు సేరి ధామ్యాదిపురోహితులఁ బురస్కరించుకొని తదీ
యతలం బధిష్ఠించి యొక్క యాచిత ప్రదేశంబున విడిసె నట్టియెడ.

146

→ శ్వానుడు హిమవత్పర్వతంబున నున్న పాండవులకడకు వచ్చుట. ...

శా. బాలార్కద్యుతివుంజసింజరజటాభారంబుఁ బ్రావృష్టన
శ్రీలీలం బ్ర హసించునంగమును రోశచిన్ స్ఫురదండంబు ను
స్మిలన్నీలమృగాజనాంబరము నై శ్ర నిర్వాణదానక్రియా
శీలుం డైనవరాళరాత్మజుఁడు విశచ్చేసెం గృపాలోలుఁ డై.

147

వ. ఇట్లు నన్నిహితుం డయిన వేదవ్యాసమునీశ్వరునకుం బాండవులు పరమభక్తిం బ్ర
ణామపూర్వకంబుగాఁ బూజించి కర్తవ్యం బెయ్యది యాన తిం డనిన నమ్మాన

చ. మఱియును నన్నిధిం గలనశ్శమంచితకాంచనరాశి బండులం
బెఱికిల మోఘులు గొలది శ నెట్టంగఁ బెక్కగుబాడువుల్ జనుల్
వెఱంగుపడంగ భేచరులు శ వెక్కన మందఁగ శత్రుకోటికిఁ
వెఱ పొనరించువార్త వృధివని బరఁగఁ నడపించె భూవరా. 157

ఆ. ఏరునేలకొలది శ నెడనెడ విడియుచు. బోవ వలసి యుండె శ భూరిభార
వహులడప్పి యెఱుంగువాఁ డగునాధర్మ, నందనునకు ధరఃశీనాథవర్మ. 158

వ. అంత నక్కడఁ గృష్ణుండు. 159

తే. ద్వారకానగరమునకుఁ శ దన్నుఁ బుచ్చు, నపుడు ధర్మజుడశ్వమేధాధ్వరంబు
సమయమగుట ప్రతీక్షించినకలబంధు, యుక్తముగరమ్మనినమధుర్రోక్తియూడి.

— ధృక్పథండు సకలబంధుసహితుం డై కరినగరంబునకు వచ్చుట ధృ —

వ. అరసికొని యుండి యప్పొండవార్గజండు యాగంబున కుద్యోగంబు నేయుట
చారులు సెప్ప నాకర్ణించి కుతూహలొన్నిద్రుండై బలభద్ర సాత్యకికృతవర్మ
ప్రహృష్టుఁడౌ దేష్టసాంబాదియాదవసమేతంబు కావసు దేవ దేవకీసమనజ్ఞాతుండై
సుభద్రం దోడ్కొని కరినగరంబున కరుగుదెంచిన ధృతరాష్ట్రుండును గాంధా
రియు గొంతియుం బనువ నుత్సుకుం డై యుయుత్సుండు విదురుం బురస్కరించి
కొని యప్పొంచజన్మధరు నెదుర్కొని పరమభక్తిం దోడ్కొని వచ్చిన. 161

తే. మున్ను ధృతరాష్ట్రకడకు నాశ్వెన్నుఁ డేఁగి
యతని గాంధారిఁ బ్రణతిపూర్వార్వాతిమధుర
వాక్యములఁ బ్రీతి నొందించి శ వచ్చి గొంతిఁ
గాంచి ప్రణమిల్ల నద్దేవి శ గాఁగిలించి. 162

వ. పెక్కుభంగుల దీవించె బలదేవాదులుం దగిన తెజంగున నప్పొండురాజమహిషిం
గని రక్కులపాలికాతిలకంబు పులకంబులం బెరిగినమేనితో మాననీయచరిత్రుం
డగునద్దేవకీపుత్రు సంభావించి. 163

క. ప్రమద మెనఁగ విదురుఁ బనిచి, నముచిత మగునర్చనంబు శ సంకర్షణపూ
ర్వము గాఁగ నడపి యదునిక, రమునర్చలు సంభృతాదరంబున నడపెన్. 164

వ. సుభద్ర దన్నుం గనినం బరమప్రియంబున గారించి యభ్యంతరమందిరం
బునకుం బుచ్చె బద్ధనాభప్రభృతు లగునాబంధుజనంబు నెల్లను నగరిచేరువ
శోభిల్లుమందిరంబు విడియింప యుయుత్సు నియోగించె నట్లయ్యందఱు
నభినందితు లై యున్ననమయంబున. 165

ఉ. ఉత్తరపుణ్యగర్భమునకనుండి భవజ్జనకుండు పూరువం
శోత్తరుఁ డాదిరాజగుణ్యయోగి పరిక్షితుఁ డుద్భవించినం

జి త్ర మెలర్చు బుత్తుఁ డని శ చెప్పిరి వెల్పులివారి కింటిలో
నట్లే నున్నవృద్ధతతు శ లార్చె జనం బఖిలంబు నుబ్బునన్. 166

క. బాలుఁడు మృతజాతుం డో, యాలోసన యేడ్చు బెరయ న నలమట నచ్చో
నాలలన లుగ్గడించినఁ, బేలిరి శోకమున జనులు న ధీరవిచారా. 167

వ. అత్తటి రోదనధ్వనులు గలయం బెలంగిన విషాదవేదనాయత్తంబు లయిన
చిత్తాంగంబులతో శౌరి సాత్త్వికే యనుగమనంబు సేయ నత్వరంబుగా గొంతి
యున్నెడకుం జనుదెంచె నప్పు డాకుంతిభోజనందనయు ద్రావడియు సుభద్ర
య నార్తనాదంబు లెసంగం దనకడకు రయంబున రా నెదుర నయ్యదు
వీరుండు గాంచి శోకసమాకులమానసుం డడ్యో నప్పాండురాజపత్ని పురుషో
త్తముతో డగ్గు త్తిక నెలుండు దగుల ని ట్లనియె. 168

— యి పరిశీల్పానివాసంబునకై కుంతీసుభద్రలు గృష్ణుఁ బ్రార్థించుట. యి—

క. గతి నీవె నాకు మత్సర,తతికిని నీమయ్యుఁగుట్టరతనముఁకు వుట్టెకా
మృతుఁడై కూరుం డగుగురు,సుతునియిషీకాన్త్రవహ్నిశ్రజాఁడినకతనన్. 169

సీ. దేవకీపుత్ర సంరక్షితుఁ జేయవే, యబ్బాలు నద్వారుశాన్త్రసంప్ర
యోగంబునవుడు కృపాగరిష్ఠుండ నై, చేసీతి ప్రతిన గాఢచెద నవశ్య
మునును త్తరాగర్భభవనితు నే ననిబాలు,బ్రదుకుతోడిద నాదురబ్రదుకుదుపవ
తనయాసుభద్రలు న ధర్మజుం డనుజు లా,శిశువు సంజీవితుఁ న జేయ కున్న

ఆ. బ్రదుక రస్వయమున న కుడకపిండప్రదా,నంబు లెడలు మత్స్య న నందనయును
నూఱిసింపఁబడియో నొకనాఁడు నీచేత, దానియూర్తి కరుణాశ్రదలఁగవయ్య 170

వ. దేవా నీ విక్కులంబు గలిగించినవాఁడ వింకను నీవ వీని బ్రదికింపవే యని
పల్కుచుం బుడమిం బడిన గొంతి నగ్గోవిందుం డనునయవచనంబుల నూరార్చి
యెత్తె నట్టియెడ సుభద్ర యమ్మహాత్మునితో ని ట్లనియె. 171

క. గురుసుతుఁడు భీమునకునై, పరమాన్త్రం బెత్తె దానిశఫల మందంగా
నరుఁడును దత్పత్నియుఁ గాం,దిరి తుది నే నీకు నేమి న పుష్పదుఁ బ్రభువా. 172

క. నీమఱిది యాకొడుకువై, బ్రేమం బెప్పుడును బెంప న బ్రే లెడి మనుమం
డీమెయి వ మ్మయి పోయిన, నేమి యగునో యెఱుఁగ నీవ న యెఱుఁగుదు దీనిన్.

సీ. ధర్మజుం డెమ్మెయి న ధరియించు నెవ్వగ, పవననందనుఁడును న గవలు నేమి
వెరవున నుపశమింతురు దీని విను దేవ, యన్త్రప్రయోగంబునవుడు నీవు
గురుసుతు నదలించి న కుచ్చిత నిన్ను మో,ఘాన్త్రుని జేసెద నంటి దాన
నూఱిసి యుండుదు న ముజ్జ్వలతేజ నీ, మహితానుభావత న మాకు నెల్లఁ

ఆ. దెలిసి యుండుఁ గాన న యులుకము నత్యద, యాత్రి తాభిరక్ష న లనఘ నీకు
నైజములు శిరఃప్రణతి నేమ వేఁడవఁ, గరుణ నిక్కులంబుఁనాదికొనుము. 174

తే. వివిధంబునఁ గోలుపోనీవు నీవు, పాదపుల నీమనన్నిధిః న బాపకర్మ
శీలుఁ డైనయశ్వత్థామ న గోలుపుచ్చ, వాని నే మనఁగలదుదుర్వారా తేజ. 175

వ. అని వెంసియు.

176

చ. భువనము లొక్కపెట్ట మృతిఁ గ బొందిన జీవము లావహింప నే
గు వలచినట్లు లైన గుణరూఢుడు మేనమఱిఁపొత్తుఁ జా
వ విడు తె వంతపెంపున నగవారణ నీయెగురం బ్రలాపముల్
వివిధము లే మొనర్చితిమి గ వెట్టుల పై యిటు భక్తవత్సలా.

177

తే. అనినఁ గృపయును శోకంబు గ నగ్గలింప, జనజనాభండు జను లర్థివినఁగఁ బిన్న
వాని బ్రతికింతు వగవంగనలవదనియె, నెలుఁగుజలదన్యనమ్మున గ్గైసక మెనఁగ.

వ. ఎల్ల వారును బ్రమోదంబు నొంద నట్లు జలికి సూతికాగృహంబునకుం గుంతి
ప్రభృతులు దోడ రా నరండు వోవునప్పు డది ధవళకుసుమనీతనర్వపలాజపూర్ణ
కుంభప్రముఖమంగళవస్తువులను బ్రజ్వలితపావక ప్రదీప్తశ త్రుపిచుమందవల్లవాది
భూతపరిహారకపదార్థంబులనుజతురవృద్ధాంగనాచిత్తకదమవరిచారి కాముఖ్యహిత
కారిపరివారజనప్రవర్తనంబులను బరిశోభితంబయి యుండెనమ్మందిరంబాగోవిం
దుండు ప్రవేశించె నట్టియెడ నంతకుమున్న.

179

సీ. కడచి ద్రాపది సని గ యడలునఁ బడి యున్న, మాత్యనందనతోడగమాధవుండు
ననుడెంచె వీడె సగవినయంబుగాఁ గను, మనవుడు నుత్థిత గ్గ యై వికీర్ణ
వేణీధరంబుతో గ వినతి యొనర్చి భ, క్తార్తి వాపుట నీకు గ నతిదృఢ వ్ర
తంబు కడే దేవ గ దయ వెలయంగ నీ, శిశువు సంజీవితుఁ గ జేయవయ్య

తే. నీవు గూర్చేని మేనల్లునికీ దవీయ, పుత్తుఁ ద్రోణునిపుత్తుండు గ బాలియఁజేయు
వాఁడె పతిహీన యగుపాప్రవతికీబుత్త, హీనతయును బాటిల్లిన నెట్లు బ్రదుకు.

ఉ. నందనుచావు నిక్క మయ్యనం జను టప్పుడ కల్లు దేవకీ
నందన యెల్లభంగి నరగనందనుపాలికి నాజి కేచి హా
వంధనతోడి తెంపునకు గ వారక యిచ్చినబాస దప్పె నిం
కం దనుఁ గన్న దెప్పు నొడిగకాఁ డని కొంకెడఁ గాని యయ్యతా.

181

తే. పద్మనాభండు వచ్చినగబాలుఁజంకఁ, బెట్టికొనిపోయిమొక్కిఁతుఁ గ బ్రీతియెనఁగ
సని తలంచుచునుండితిరనమ్మనోర, భంబు విఫలంబుగాఁ జేసె గ ద్రాణి పేర్చి.

182

వ. అని యంత నిలువనివలవంతపెంపున బాలశవంబు నెత్తికొని యంకతలంబున నిడి
కొని తదాననం బాలోకించి.

188

ఆ. తాత లోకగురుఁడుగదామోదరుఁడు వచ్చి యుండ లేచి మ్రొక్క- గ వుజ్జ్వలాంగ
ధర్మవేది యైనతండ్రికిఁ బుట్టి య, ధర్మపరుడ వగుట గ తగునె నీకు.

184

క. కను విచ్చి గొంతిఁ జూడుము, ననుఁ జూడుము ద్రువదన్యవత్సనయఁ జూడుము నీ
జనకునితల్లి సుభద్రం, దనయా చూడు తల యెత్తి గ దరహాసముతోన్.

185

చ. అని పలవించి యానరసిజానన మూర్ఖ మునింగి నేల వ్రా

లినఁ గరుణంబుపెంపున విశ్రాంతఁ బొందుమనంబులన్ నబా
ష్టనయనయుగ్మకంబులును శ బాడఱుమోములు నైనకౌరవాం
గనలయలంతఁ గాంచిన పరగల్ మిగులుం బగవారి కేనియున్.

186

వ. ఒక్కంతసేపునకుం డెలి వొంది విరాటనందన ధరాతలంబునం బడి యున్నభంగిన
ఫాలతలంబునం గేలు మొగిచి గోపాలదేవునకు మ్రొక్కుచు వెక్కుచు శరణు శర
ణని పలికిన నవ్వగమకృపాపరుడోడ కోడకు మనుచు బాదప్రత్యక్షనోపస్పర్శ
నంబు లాచరించి యశ్వత్థామప్రయుక్తంబును బ్రహ్మశిరోనామకంబును సగున
మృహాస్త్రం బువసంహరించి యబ్బాలశపంబు శయ్యాతలంబునం బెట్టం బనిచి
దరోల్లసితు లైనయెల్లవారలం గలయం గనుంగొని.

188

— యౌక్త్యఙ్గుడు వృకజాతుం డైనపరిక్షితు లబ్ధివితుం జేయుట. —

తే. మీఁదబొంక గుమాటయ్యేమీరువినఁగ, నాడనిబ్బాట బ్రదికింతుఁడజాడుఁ డళిల
జనులు నిప్పుడ తేలుండు శ సంతనమున, దీని విని పాండవులు శ్రీ తిరనూనువారు
వ. అని ప్రతిజ్ఞ సేసి యిట్లనియె.

189

తే. పగఱయొకనైన నే బొంకురవలుక నేని, నమరముఖమున నెన్నఁడుఁ శ జలితవృత్తిఁ
బిఱిఁది కడు గిడనేని నిశ్చిన్నవాని, యంగమున జీవ మీప్రాద్ధరయావహిల్లు.

190

క. ధరణీసురకులమునెడం, గర మెక్కుడుప్రియము నాకుఁ శ గలదేని సధ
ర్మరతుఁడనయేని నియ్యు, త్రరాసుతుండు లబ్ధజీవితత్వము నొందున్.

191

క. నరనియెడ నామనంబున, విరోధ మెన్నఁడును నేమిరవిధమున నైనం
బారయమి నిజమీనియా సుస్థిరముగ నిబ్బాలుమేన శ జీవము నెందున్.

192

క. నిక్కపుధర్మపునస యే, నక్కంసాదుల వధింతు శ టారసి చూడన్
నిక్కువ మై యార్వజనుల, కెక్కెనయేని నసువర్గ శ మీశిశువు గనున్

193

తే. మహితసత్యంబుఁ బరమధర్మంబు గాఢ, నిర్మల, బ్రహ్మచర్యంబు శ నిత్యసుప్ర
తిష్ఠితంబు లై నాయందుఁ శ దేజరిల్లు, నేని నిబ్బాలునకు జీవ శ మిపుడ వచ్చు.

వ. అని యిట్లప్పురుపోతముండు వలికిన.

195

సీ. బాలునిమేనికీ శ బ్రాణముల్ వచ్చిన, నల్లన కదలఁ దగదంగకములు
మఱి కను విచ్చె నశ్రుతెఱిగు దెల్లంబుగాఁ, గని గొంతి మొదలైనకౌరవాంగ
నలు మనంబులు నిండి శ యలువులఁబాఱెడు, నానందపూరంబులనఁగఁబొల్పు
హర్ష బాష్పములు రోగమాంచకంచుకితదే, హంబులు నై యలకరార నళిల
తే. జనసమూహములునుసంతనమునఁదేల, గగనమున దివ్యవాణియర్కమలనాభుఁ
బొగడమీతండ్రి యున్నయశ్వత్థామము, గరముశోభిల్లనప్పుడుకౌరవేంద్ర.

ఉ. ఉత్తర బిడ్డ నెత్తికొని శ యొయ్యన మో మలరంగ వచ్చి య
త్యుత్తమతేజుఁ డైన పురుషోత్తమనంఘ్రిలపాంత భూసలిం

1. క. యః పులఁ కగఁబా ననఁద. 2. 'యయ్యుత్తమతేజఁ డైన పురుషోత్తమ' నని కెక్కుప్రతులు.

జిత్ర మెలర్పఁగాఁ దనదురచెన్నగుఁఫాలము సేర్పినకా ముదా
యత్తమనస్కుఁడై యతఁడు శ సాదరభావల గారవించుచున్.

197

క. వినుతబహురత్నవిస్ఫుర,దనేకభూషణనికాయ శ మబ్బాలున కి
చ్చినఁ దక్కటియదువీరులు, జననాయక యొనఁగి రక్కశజంబగుతోడవుల్.

198

వ. అప్పుడు.

199

తే. ఆత్మకులము పరిక్షిణ శ మైన జనన, మొందె గాన యియ్యభిమన్యునందనునకు
నర్తమగుఁ బరిక్షిన్నామకమనియెఁ గృష్ణుఁడఖలజనములువినఁ జొరకవాధినాథ.

వ. అట్లు వుండరికాక్షుండు పాండవసంతానంబు గలిగించె నట్లప్పురమపురుషుచేరం
బ్రత్యుజ్జీవితుం డైనభవజ్జనకుం డేకమానవయస్కుం డగుకొలంది నొక్కపుణ్య
దివసంబున.

201

సీ. ధర్మసుతుండును శ దమ్ములు నమ్మహాకనక మట్లెత్తించిరకొని యుదాత్త
వైభవ మెనఁగంగ శ వచ్చినఁ గృష్ణని,యుక్తులై విదురయుత్యుత్సు లర్థిఁ
గస్తూరినీఘలకలయంపులను గప్పు,రంపు ముగ్గుల బహురత్నతోర
ణములఁ దోరపుము త్రియమల నొనర్చిన,పాలంబమాలికాశ్రవంక్తులను బ

తే. సిండివూర్లకుంభముల విశిష్టమరక,తప్తకరమయకదళికాశ్రంతంభములను
గరము దోరంబుఁ జిత్ర రేఖంబుఁగా న,లంకరించిరి పురముఁ గులప్రదీప.

202

వ. నకలజనంబులుం గయినేసి కలయం బాలయ నప్పు డప్పురంబు చంద్రోదయ
ఘూర్ణమానం బయినయర్ణవంబు ననుకరించె నయ్యచ్యుతుండును బలదేవ
సాత్యకీప్రద్యుమ్నప్రముఖులు ప్రమోదంబునం బొంపిరివోపుచుం బెంపారు
నలంకారంబుల నభినవోదారచారుత్వంబు వహించి యెదురుచని పాండవు
లం గని రయ్యురదెఱంగులవారలును సౌహార్ద్రంబును సౌముఖ్యంబును సౌజన్యం
బును నత్యంతంబును మెఱయ నర్హంబు లగునాచారంబులు నడపి రట్లు కృష్ణ
నమేతు లై మీ తాతలు హస్తోలాసభాసమాను లగుచు నాసమగ్ర కాంచన
సంచయంబుఁ బురస్కరించుకొని పురప్రవేశం బాచరించి.

203

క. తొలుత ధృతరాష్ట్రాంధా,రులఁ గని మఱి గొంతిఁ గాంచి శ ప్రోస్తీలచ్చ
తులుఁ బ్రమదసంభరితచి, త్తులు నయినయుయుత్సుని విశదురునింబ్రీతిన్.

204

వ. కానిపించికొని సంభావించి సంభృతాహ్లాదు లగుచుం గృష్ణాదియాదవలోకంబు
నుం దారు నొకరవ్యమండవంబున నుండి రట్టియెడ.

205

...వ్యాసుడు కృష్ణసహితు లై యున్నపాండవులయొద్దకు వచ్చుట...

సీ. తగువారిఁ గాంచి యశ్రయ్యుతం బగుభవ,జ్జనకు లెఱంగు విశస్తార మొప్పుఁ
జెప్పిన వార లగచ్చెరువాటు నంతనం,బును నెమ్మనంబులఁ శ బెఱగొనంగఁ
బద్మనాభు ననేకశ్రభంగుల వినుతించి, యిట్టివి వింత లే శ యెల్లనాడు
నిట్లుల కాక మాయెడ నీమకరుణపెం, పని యభినందించి శ రట్లు గలసి

తే. నెమ్మిం దారును గృహ్లాదులై చమ్యవమున నుచితవర్తనకలితులై యుండఁగొన్ని
దివసములకు సుప్రీతి నేతెంచె బోధ, భావతుం డైననత్యవశ్రీసుతుండు. 206

క. వతెంచిన గోవిందపు మేలంబుగ నెఱుంగొని శుభహితపూజానం
ప్రీతుఁ డాసించి యతఁ గూతావలం గొలిచి యుంకికన్యకువచనములన్. 207

వ. ననుచితశోభి దశసి రహ్మంక గ్రజులకు మునిజనాగ్రణితో భవత్ప్రసాదం
బునం బడసికన్యమహాధనంబు మహాసేయంబుగా నశ్వమేధయాగంబునం దుప
యోగంబు నొందింపఁ గరెకనాజ్ఞ యీవే యునిన సంతసిల్లి యానందము
వహం శీట్లయె. 208

ఆ. తుంగమేధ మఖిలగుహ్యతహారము నీ, వది నమగ్రదక్షిణాస్వితముగఁ
దేసి నిర్మలత్యభానమానిడ వై, వెలయు మహ్యతీరణకలవరేణ్య. 209

చ. అనవుడు ప్రీతి నొంది యతఁ యచ్యుతుఁ గన్గొని భవ్యమైనయి
ప్పని దగ నిల్లు సేయం మని య వస్తులు తల్లి యుం దండ్రీయన్ గురుం
డును సచివుండు నిష్టనఖ్యుడం గురుణాకర నివ మాకు నీ
యనువచముఖ్యవృత్తి జగ యంతటికిఁ గతి వేయ నేటికిన్. 210

వ. అనిన విని యంబుజనాభుం డతని కిట్లనియె. 211

ఉ. వ్యాసులు పంచినట్ల నియమాధ్యక్షఁ జేయుద మశ్వమేధముం
జేసి కృతార్థతం బొరసి య చిత్తమునెవ్వగ యెల్ల బాఁకి
మానుకృతంబు ధన్యుచర్యప్రవరం బని యేన చెప్పి కా
దే సుగుణాభిరామ నిను య దీనికి జొన్నితి ముక్ దృఢంబుగఁ. 212

చ. అనుమతి యింక వేఱ పడరయం దలఁ పేటికిఁ గౌరవేంద్ర న
స్థునవుము వాజమేధకరణంబున కేఁగి సేయువాడ నీ
యనుజులు నల్లు రే నొకడ య నధ్వరకార్యము లెల్ల నీదునె
మ్మఁమున కెక్కఁ జేయుదుము య మాన్యచరిత్ర తొడంగు మర్థితోన్. 213

నీ. అన విని నమ్మాద య మారినచిత్తంబుతో వభినందించి యానరేంద్ర
వరుడు పాశాశర్యులను గనుంగొని, దీక్షకు నయ్యెనుదినము మీరు
నూది యానంస్కార య మాచరింపుఁడు దయ, ననవుకునమ్మనిర మాజ్ఞవల్క్యుఁ
డేర్కొని పైలునిఁ యీ ప్రీతి నెఱింగించి, వారును నేనును య వసుమతీశ

ఆ. నశవలమువనులు య నశవువారము చైత్రమాసకలితపార్వరమాసి నిష్ఠ
డరయుం బనువు మేధ్యమగుతురంగముఁ దదృష్ట, లై నయట్టిజనుల య నంచితాత్మ.

క. వేదోక్తవిధిసహితభ, వ్యాదరమున విశువఁ బశిన్యమయ్యశ్వం బీ
మేదినిఁ గలయం దిరుగును, నీ దగునిర్మలయశంబు య నెఱయ మెఱయంగన్. 215

వ. నర్వనంభారంబులును నమకట్టెంపుము స్రుక్పివాది క్రతుసాధనంబులు గ్రీత

లుగాఁ గనకంబునఁ గావింపఁ బడువు మని చెప్పిన నష్టములేదు. 216

క. తురగవరీహౌవిషు లగు, పురుషులఁ బిలిపించి యశ్వపుంగవృం గని తెం
డరయుండు మనకొదమలలో, అహహుఃశబ్దముఁ గీర్తనయింబునుగన్. 217

వ. అని పలికి కర్మాధికారులం గలయుం గనుంగొని యజ్ఞంబునకు నలయునట్టిభాండ
ప్రముఖింబు లయినసాధనంబులును స్రుక్ష్మవాద్యుపకరణంబులును సువర్ణ
మయంబులుగా వేగంబ చేయించ వలయు నని నియోగించిన నట్లు కాక యని
చని వారును బదంపడి. 218

క. తురగంబును సంభారో, త్కరమును గొని వచ్చి చూప ర ధర్మజుడు పరా
శరసుతునకు వాని వినయా, పరత సమర్పించె గురువు ర పాలవరేణ్య. 219

క. ముని యశ్వముఁ జూచి కరం, బహురాగముఁ బొంది మేష్వ ర మగు నిది దీని
వినుతవిధానమున విడుత, నునవుకు నతఁ డతనితోడ ర నానర ముఖన్. 220

తే. దీని రక్షింప నర్హుండు ర మానసియు, బోధ యెవ్వండు నీమనఃపబ్బి నరసి
యిట్టివాఁ డని యాసతి ర యమ్ము నాకు, ననిన నమ్ముచినాధుఁ డశ్వమధిపుతోడ

క. దివ్యాస్త్రవిదుండు ధిమాణ, భవ్యుండు శౌర్యోత్తమండు ర పార్థుండు డగు న
శ్వవ్యాపనక్రియకు నితఁ, డవ్యాపతి నాచరించు ర నక్కార్యంబున్. 222

వ. భీమసేనుండును నకులుండును మనరాష్ట్రంబు రక్షించువారు భవదీయకుటుంబ
కార్యంబులు సహజేవుండు నడపువాఁ డని నిర్దేశించిన. 223

—.. ధర్మజుం డహమ యజ్ఞశ్వరక్షణంబునకు నియోగించుట. —..

సీ. అహహౌవల్లభుఁ ర డర్జునుఁ బిలిచి య, ధ్వంయు క్త మైనయఃసత్తురగరత్న
మనఘ సంరక్షణీయంబు నీ కొరులకు, నిప్పుని శక్యంబె ర యెల్లభంగి
నిక్కార్యమునకు నీ ర వేగంగవలయు నీ, యందితాశ్వము చరిత్రుండునుండ
నెడనెడ రాజుల ర కే నశ్వమేధనీ, క్షీతుండ నై యుండల ర సెప్పు ముచిత

తే. కరణనియతి నిరోధంబు ర గాకయుండ, నడపు మని చెప్పి భీమసి ర నకులురాష్ట్ర
గోపనమునకు సహజేవుఁ ర గులకుటుంబ, నమరీరక్షకుఁబనిచియ్యతాహమెనగ.

వ. మతియునుం గలయలంతివనుల కర్హ జనంబుల నియోగించి గాఁ ధారీభృతరాష్ట్రుల
యనుమతి వడసి కుంతినమనుజ్ఞాతుం డయి యశ్వమేధమఖంబున కున్ముఖుం
డయ్యె నని యిట్లు ధర్మపుత్రపుణ్యచరిత్రంబు సెప్పిన నపురమధార్మికుండునకల
లోకమనోజ్ఞుం బగుయజ్ఞం బెవ్విధంబున సిర్వహించె వినువేష్మ నాచిత్తంబునం
జగు రొత్తెడుఁ జెప్పవే యనుటయు. 225

ఉ. మానమవాదిదోషపరిమూర్జననిర్మలచి త్తభక్త స
న్మానసలోల వీరపరిమాణఃఖుతివిశాల శాంతతా
హీనవిదూర విశ్వహిత్ర హేలవిచార నిరామయావ్యయ

సానకసిద్ధిమంగళవిభావక¹వేదసభైకనాయకా.

226

క. అనపేక్షితఫలతాశో, భనమహాసీయక్రియావిశాకాత్మకరూ
ప నితాంతధూతనంశ్రిత, జనపాపా పరమమిత్రనత్యాలాపా.

227

మాలిని. తరుణజరతభావ్యద్రావణోదారమూర్తి
హరణకరణనిర్మూలానతాభ్యంతరాత్రి
మరణజననదుఃఖోన్మాదహృత్పుణ్యకీర్తి
చరణకమలపూజ్యాశాలిచిత్రానువర్తి.

228

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్రి బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబున యశ్వమేధపర్వంబునందుఁ
దృతీయాశ్వాసము.

229





హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

అశ్వమేధపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము



—❀❀❀—

విద్యాశాంతకృతి

ప్రావీణ్య ¹నిరూఢిగణ్య శ పాదసతతసం

సేవసతత్పరహృత్కమ

లావాసకృతప్రమాద శ హరిహరనాథా.

1

❀❀❀ ధర్మజం డక్ష్వమేధదీక్షం యాని హయంబుం బుడమిం దిరుగ వినుమట ❀❀❀

వ. దేవా నైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లశ్వమేధయాగోద్యోగ ప్రద్యోతితుం డయినపాండవాగ్రజుడీక్షకు నగ్నం బయినదినంబు సంప్రాప్తం బగుటయు మాహూర్తికద త్రశుభముహూర్తంబునం గృన్తద్వైపాయనాదులైన ఋత్విజులు వేదవిహితవిధానమహితంబుగ నక్కురుక్షీతివతి దీక్షీతుం జేసి రవ్యసుంధరావల్లభుండు సంవీతక్షేమకృష్ణాజనుండును దండపాణియు నయ ఋత్విగనంబులు బలయం బరమసంయమిపరివృత ప్రజాపతిప్రఖ్యుండును గన త్కాంచనాభరణభూషితుండు నయి బహుళ ప్రభలు నిగుడ నందీప్తపావకనన్ని భుండును నగుచు వెలింగె దత్తుల్యాకల్పకల్పనంబున ఋత్విగననమాజంబునుం దేజరిల్లె నావేదవ్యాసమహామునిచేత శాస్త్రోక్తప్రకారంబున ముక్తం బయి హయోత్తమంబు వెడలె నప్పుడు.

2

సీ. వివ్వచ్చుఁ డాగమ్యవిధివంతముగ ధర్మ నందను నామంత్రణంబు వడసి గండివపాణి యై శ కవదోనల్ ధరియించి, తేజోవిశేషంబు శ రాజితముగ య్యశ్వరత్నంబు శ ననుసరింపఁగఁ బ్రజ, బాలురు వృద్ధులు శ భామినులును లోనుగాఁ బఱలెంచి శ లోలత ²నతనినా, హయమును గనుగొనునప్పు డగ్గ తే. లంపునందడి నూమ్మ జగనింప నాజ,నంబు లవ్వీరునకు దీవ్యవలఁ బొగడ్డ లను బ్రమాద మొనర్పిర్యవనధిరవము, ననుకరించెనయ్యులిపు స్మరపాగ్రగణ్య. 3

1. శ. నిరూఢగణ్యపాతకతత, 2. గ. సతని వా, హయము గనుంగొను.

వ. ఇచ్చిధంబునం జహనాకవ్యశితోడ యజ్ఞకర్మకుశలుం దైనయాజ్ఞవల్క్యశిష్యుం
డర్చ విభానాబులకయి మూననీయవిశ్రజనహితంబుగాఁ జనియె నప్పరమ
తులంగంబు ధరించి బ్రహ్మచరీంద్రావంబునం దిరిగి యుత్తరాభియంత్రం బై యల్ల
నల్లన యగుగుచుండ నర్జునుం డనునరించి పాలనపకుం డగుచుం బ్రవర్తింపం
ద్రొగ ర్దదేశంబునందు. 4

— ధృ అర్జునుతోఁ ద్రొగ ర్దదేశాధిపతులు యుద్ధము నేయుట. ధృ

సీ. ఉద్ధతు లై త్రిగర్వోర్వరాపతిపుత్ర, పౌత్రు లయ్యశ్వంబుః శ బట్టువారు
గాఁ బూని తేరులు శ గమరయంబునఁ దోలి, కొని యడ్డముగ వచ్చుకోలులకు
నలుగక నరుఁ డన్న శ యానతి దలఁచి యా, రాజకుమారవర్తంబుతోడ
ధర్మజనశ్యమేర్ధంబున కపకార, మాచనించుట పాప శ మదియొఁ గాక
తే. యేమూ మీరును బాంధవ్యమేనకమేనఁగ, నడచుటొప్పుదె పగయేలనఁగ వారు
సూర్యవర్మరామకుం డగురహితమకు, మారుఁ డగ్రణి గఁగ నురదారలీల. 5
చ కవినిన వారితో మతియఁ శ గవ్వడి యిట్టు లనుకొ నయాధురాధుని
ప్రవణుఁ డజాతశత్రుఁడు తురంగమరతుకు సంపునపు భూ
పవితతి యెల్లనుం దెలియె శ భారతయుద్ధమునందు బాలురం
దివిరి వధింపఁ గాదు కృపఁ శ దిన్నఁడనం బెనఁగం జరింపుమీ. 6

చ. అవినయవృత్తి నశ్వమున శ కడ్డము వచ్చిర యేని నీవు బాం
ధవము దలిర్పఁ బల్కి యనిఁ శ దప్పఁగఁ ద్రోవుము కెన్న మాను మ
న్నవచనవృత్తి నా దగును శనంబున నెక్కొని యున్నిఁ జేసి యా
హవమున కొల్లనయ్యెడఁ బ్రయంబులు గావొకొ మీకుఁ బ్రాణముల్. 7

చ. వలవదు పొండనంగ నిలునెం బడ కేళున సూర్యవర్మయ
బృలీయునిమీఁదఁ గ్రూరశరశపం క్తి నిగిడ్చినఁ ద్రుంచె జిహ్వయ
ముల నది యెఱునవ్వు తనశ్రమో మనుతమ్మికి లేతయెండ యై
చెలువముచెన్న వింతలుగఁ శ జేయఁగ నావిజయండు భూవరా. 8

వ. అట్టియెడ. 9

తే. సూర్యవర్మవిరమ్ముడు శ శూరవరుఁడు, కేతువర్మ గాండీవిపై శ శాతబాణ
వృష్టి గురియుచు సుధుర్రవేగ మొప్ప, నన్నఁ గడచి బెట్టడరిన శ నన్నరుండు. 10

చ. అతని నొడుంగ నేయుటయు శ నాలనిరమ్ముఁడు చండవిక్రమో
ద్ధతి ధృతవర్మ నాముఁ డతిరదారుణసాయకపం క్తి సత్వరా
తతిగతిఁ బర్వ జేయుచు బృథాసుతుఁ దాఁకిన మెచ్చు వచ్చి య
య్యతిరథవర్మ డప్పుడు తిరదుగము లేయఁగ నొల్ల కుండుటన్. 11

చ. శరములు ద్రుంప నాలిండు వెగన బలునారనముల్ నిగిడ్చె న

న్నరువయ నాబలిష్ఠుల మృతనంబున గొంజొక యల, వుట్టి య

న్నరవరసూతిపేర రమ్యునం బదితూళిలు గ్రచ్చె చాచికి

దెరలక యక్కుమాకుండును శ్రీ వీరశరంబుల జేయ నొందినన్.

12

ఆ. ముష్టి సకలి చోర్జ్యత లగు గాంధీవ మింక, బడిన నాత్రిగర్తబలము దెవలు
సెలంగనార్చె ¹ శంధుజేయంగలయోధు, లక్కుమారవర్మనవులంద్రోచి.

13

తే. ఇంద్రధనువుచందంబున శ్రీ నెనక మెనంగ

గాంధీవముపాటు గంటిరే శ్రీ చంకవిక్ర

మాభిరాముండు గాంధీవి శ్రీ యన్నవలుకు

లకు మహోగ్రత నూప నొల్లండు గాక.

14

ఉ. నిక్క-వు:గిక్క- వచ్చిన నరచిన్ నొనలం గలు సూపు వింటిపా

టక్కట రిత్త వోవునె న్నరపాత్రులం దెగటార్పు నీతఁ గిం

దొక్కఁడు ద్రిక్క కుండ మన శ్రీ ముప్పమి సూడంగ నేల మున్న పే

రుక్కునఁ బాడు టొప్పు నని శ్రీ టొక్కట నరును నాక్రమించినన్.

15

క. అట మున్న గాంధీవం బుత్త-బరయమున నెత్తి శోభదమానుం డక్కు

దృటమూర్తిఁ దాల్చె నన మి,క్కట మై కడగంటికెంపు శ్రీ గొమరారంగన్.

16

వ. ఆబీభత్సుండు.

17

క. పిడుగులు వడిఁ బెక్కిక్కటం, బడియెడు ననఁ దొరంగఁ జేసెఁబటువిశేఖముల

పుడు మేదిని దోడద చె, ప్పెకుకొలఁదియె రథివరులకేనుఁగుఁబెంటల్.

18

ళా. ఆముగ్రోద్ధతి సూచి వెల్కుటి త్రిగర్తానీకముల్ నల్లడం

బాయం బాతెఁ దదాపు లేము దగ నీరవం పోపి న ద్భక్తిమైఁ

జేయంగాఁ బనిగొమ్మ పేర్చిగ మముం శ్రీ జేగొమ్మ సమ్యగ్దయా

శ్రీయుక్తా యనినక ధనంశయుండు గానచెన్ వారి నెల్లం గృవన్.

19

వ. అట్లు వెనుకొనక నిలిచి యెలం గెత్తి వారలతో మీ డిట్లు ప్రాణంబులు గాచి

కొనుండు నావంచినపని సేయం బూని బుద్ధి గలిగి సుఖుల రై యుండుం డని

వలికి యయ్యోంబు ననునరించె నది క్రమగతిం బ్రాగ్భ్యోతిషపురవరినరంబునకుం

బోయిన దానితెలు గాక రించి.

20

నీ. భగద త్తతనయుండు శ్రీ బాహుగర్వంబున, బాల్యసిద్ధం బగుతౌల్యమునను

బురి నిర్గమించి య్రత్తురంగంబు వెలిపించి, కొనిపోవఁ గాంచి య్రత్తురుండు గాంధీ

వము నజ్యముగఁ జేసి శ్రీ వాలమ్మ లొక్కట, నక్కుమారునిమీఁదఁ బెక్కుగురియ

నవ్వజ్రదత్తుండునొవ్వు దన్నిన దాని, నచ్చట దిగఁ ద్రావితొచ్చె బురము

తే. సత్వరంబుగ నటుసాచ్చిరసామజంబు, బన్నంగాఁ బంచి వెన నెక్కిబలముఁజలము

వీడయును నొప్పు నన్నరుఁడదాకి శాత, ఘనశరంబులు వరంగించెఁగౌరవేద్ర.

- క. నడుమన వానిం బాగుండు, పొడిగా నేయంగఁ గనలిత భూవకుమారుం
డడరించె దోమరంబులు, గడఁ బెక్కు విమిడుతకడుపురగతిఁ గవియంగన్. 22
- ఆ. అనలశిఖలువోనియమ్ములగఁబు వాని, రూపు మాపి యన్నరతుండు వాడి
లేనిదొడ్డతూపుర లేనింటిఁ దొడి రాచ, కొడుకు నేసె చూలిత పుడమిఁ గూలె. 23
- క. కూలియు నీడంబోవక, బాలుండు రయ మార దంతిరైకిం జని దో
ర్లల మెఱయ నరుఁ బటుశర, జాలంబులఁ బొదివె గగనశచరు లగ్నింపన్. 24
- చ. అతఁడును దీప్త బాణముల త నాభగద త్తతనూజదంతి నా
వృతముగఁ జేసె నట్లు పృథ్వివీరనందన యేమి సెప్పుదున్
శతమఖపుత్తుతోడ ¹దివ్యసత్రయ ముగ్రరణం బొనర్చె న
ద్భుత మెనఁగం జతుర్థదివ్యముం దెగునంతకుఁ బోరె ధీరతన్. 25
- వ. ²(తెగియెడునమయంబున.) 26
- ఆ. అక్కుమారుఁ డేచి త యర్జున యర్జున, యేచు గలుగ నీకు త నెందుఁ బోవ
వచ్చు వృద్ధుఁ డైననవాడు గావునఁ దండ్రి, నష సె నట్లు నన్నుశంసమతె బేల.
- వ. అని యదల్చి. 28
- క. పెనుసెలయెటులు వాఱఁగఁ, దనరుగిరియఁబోలె బహుమృదంబుల దొరఁగం
గనుపట్టుకంజరము సిం, హనిభం డగుపారుమీఁద త నడరం జేసెన్. 29
- క. అది ³పూతార్థము సేసిన, నొడవినకరశీకరముల త నుర్వీవర యం
బుదముక్తనలలధారలు, వొడివినగిరివోలె నింద్రపుత్తుం డొప్పెన్. 30
- చ. కరి యిటు లేవునం గవియఁగా భగద త్తసుతుండు దీప్తవి
మృతశరపంక్తి నాహవపరటుత్వము నూపిన నల్పకోపసుం
దరుఁ డగుచున్ నరుండు శత్రుధారనిభం బగునారసంబు భీ
కరగతి నేయఁ గూలె నది త కౌరవనాయక పర్వతాకృతిన్. 31
- క. కూలిన సేలకు వచ్చిన, బాటం గని నాకలోకప్రతిసుతుండు దయా
లోలుం డై మార్దవహృ, ద్యాలాపము లొప్ప నిట్టు త లను నారనితోన్. 32
- వ. ధర్మతనయుం డశ్వమేధదీక్షితుం డు యత్తురంగంబుపజ్జ నన్నుం బుత్తెంచు
సప్పుడు. 33
- క. సంపకుమీ రాజుల నను, కంపాతిశయంబు మెఱయఁగా నడపుము నీ
పెం పనుకుసుమమునకు నా, పం పొనరించుటయ సౌరభముగ నెఱుంగుమీ. 34
- క. అనియెం గావున నీపైఁ, గినుక వొడమ దులక విడువు త గీతయశుం డా
జనపతియాగంబునకుం, జనుదేరఁగ వలయు బంధుజనములు నీవున్. 35
- ఆ. అధిపతనయ నిన్ను త నామంత్రితునిఁ జేసి, పోవుచున్నవాడ త నీవు హస్తి
పురికిభావిచ్చె త్రమునఁ బున్నమకు ముద, మొదవ నరుగుదెంచుటొప్పుఁ జేయు.

1. క. చుట్ట. దివసద్వయ...ద్వితీయదినముం. 2. ఇది పెక్కిటలేదు. 3. గ. ననితె. 4. చ. ఘోరము.

క. అనిన నతఁ డట్ల కా కని, వినతుం డగుటయును వ్రీతి శ్ర విజయం డభినం
దన మాచరించి యశ్వము, వెనుకఁ జనియెఁ బూరుకులవశవి త్ర చరిత్రా. 37

—ఇతి అర్జునుడు సింధుదేశాధీశులతోడ యుద్ధంబు సేయుట. ఇతి—

వ. అది సింధుదేశవ ర్తియగుటయు భారతరణమాత్రు లయినసైంధవయోధులపుత్ర
పౌత్రులు పూర్వవైరంబు వాటించి యాటోపంబున ననేకసహస్రసంఖ్యలరథి
కులు రాజనందనులుం గూడుకొని క్రీడిపై నడచి రట్టియెడ. 38

సీ. అరుణాంబుదంబులు వరఁగి పెన్నెత్తురు, గండలుఁ గురిసె మార్తాండబింబ
మసితారుణచ్ఛాయ శ్ర మయ్యె నుల్కాతతు, తెల్లదిక్కులఁ బెల్లు శ్ర డులై నశ్వ
సహితంబుగా నవ్యసాచిఁ జాట్టును ముట్టి, యతనిపై నయ్యోధశ్రవితతి యొక్క
పెట్ట శస్త్రాస్త్రముల్ శ్ర బెట్టుగాఁ గురిసిన, నప్పొండవ్రఁడు పెనుగడప్పి సోలె

తే. నేమి సెప్పుదు నీకు సుగ్రద్దామవిక్ర
మాభిరాముండు నాఁ జనుగనక్కిరీటి
కరము కరము బెం డగుటయు శ్ర గాండివంబు
వశియెఁ బుడమిపైఁ గురునరకపతివరేణ్య. 39

చ. అనిమిషులున్ మునీశ్వరులు శ్ర నప్పుడు శోకమునన్ మునింగి య
ద్వనజయకాంక్షు లై నియతి శ్ర పుద్ధి ¹వహించి నవీర్యపం త్రసా
ధనవరు లైరి తెప్పిటి యశ్రతండు ధనుర్ధరుఁడున్ సముల్లస
త్రయవిధవోజ్జ్వలుండు సముదగ్ర మనస్కుఁడు నయ్యె భూవరా. 40

వ. ఇట్లు తెలి వొంది విజృంభించి. 41

శా. నారాచ ప్రముఖాశ్రుజాలపటువిశ్వాసంబు తీవ్రత్వరా
ఘోరం బై విలసిల్లఁ జేయ నమరగ్నిఁ గీతలం బంతయున్
వైరిప్రాతశవావృతం బగుడు గీర్వాణుల్ మునుల్ సిద్ధు ల
వీరుం బ్రస్తుతి నేయుచుం బాదలి రుగ్ధేవ ప్ర మోదంబునన్. 42

వ. హతశేషం బైనయాసింధురాజకుమారసైన్యంబు దైన్యంబు నొంది నలుదిక్కుల
విచ్చియు నొచ్చియు వివ్వచ్చుండు రణధరణి బొలిచి నిలుచుటఁ జూచి మాత్ర
ర్యధుర్యం బై మగుడం బోరికిం బూని యడరిన నష్టరందనందనుం డందలి
రథిశముఖ్యులతోడం దమయన్న సెప్పినవాక్యంబు లుపన్యసించి మీ రేల జాలి
బడియెదరు ప్రాణంబులు మీ కింతసేఁ దయ్యనే యని పలికినను నిలువక పైపయి
వా రురవణించిన. 43

క. నవ్వుచు నానాశరముల, నవ్వీరులఁ బొలియఁ జేయ శ్ర సంతయు విని తా
నెవ్వగతో దుశ్యుల యా, కవ్వసీఁ జౌత్రాన్వితముగఁ శ్ర గానఁగ వచ్చెన్. 44

సీ. వచ్చి కన్నీళ్ళు శ్ర వదనంబుపై పెల్లి, గొన రోదనంబు నేరసిన నతండు

1. గ. వహించినవీర్యపంత్ర.

దయ నిలనిడియెఁ గోరదండ మప్పడఁతుక, పోత్తునిఁ జూపి యశ్రబ్బలుఁ గావు
మితఁడు మీయల్లునిఁనుతుఁ డన్న నప్పార్థుఁ, డిప్పుడు నాయల్లుఁ యెచట నున్న
వాఁ డని యడిగిన య వనిత వెక్కుచు నతం, డాత్మీయజనకుఁ డుగ్రహావమున
తే. ననఘనీచేతఁ బెగుట దా య విని నితాంత, శోకమగ్నఁడై యుండి నీరరాక బిట్టు
వినట బెగ్గిప్రాణముల్ యిడిచెననుచు, నెలుఁగు గడలుకొనంగఁ 1 బెల్లెడ్డైనధివ.
వ. అప్పుడు శోకాక్రాంతం డయి గాండీవి వదనంబు వాంచి యుండ నయ్యుగ్మలి
యతని నుద్దేశించి. 46

సీ. ధార్తరాష్ట్రులకీడు య దలఁపక సైంధవు, కొఱగాము లెల్లను య మఱచి తండ్రి
లేనియీశిశువుపై య మానితం బైననీ, యక్కటికంపుఁజూ య వడరఁ జేయు
మాశ్రితవత్సల య యనుచు నబ్బలునిఁ, జరణానతునిఁ జేసి య శరణు శరణు
కృప నన్న రఱింపు య కీ ర్తియు ధర్మంబుఁ, జేకొను మనవుడఁ య జిత్త 2 ముడల
తే. రాచకొల మిడిగాల్పనేత్రకౌర్యమూల, మని తలంచుచు నాతఁడయ్యత్తివతోడ
నధమవృత్తిసుయోధనుం య డంతకంటె, నేముఁ గొఱగాము మాచేత్రనింతపుట్టె.

క. అనుపలుకు వనికి బహుసాం, త్వనముల నూరార్చి యాసురదతిమ స్తకముం
దనయక్కునఁ జేర్చి యబల, చనుము వగవు డక్కి యని ప్రసాదభరితుఁడై. 48

వ. వీడ్కొలిపిన దుశ్శల దనమనుమనిం దమబలంబులం గొని ప్రియంబునం జనియె
నయ్యనిమిషపతిసుతుండును గ్రతువిషయంబు లయి వలయుననుష్ఠానంబులు విధి
వంతంబులుగాఁ జలుపుచుఁ దురంగంబువెనుకం దా రా మృగానుసారి యయిన
పినాకపాణియుంబోలె బోవు చుండ నదియును నిజేచ్ఛ నఖిలదేశంబుల సుఖ
సంచారంబునం బ్రవ ర్తిల్లుచుఁ గ్రమంబున 3 మునిపూరపురంబునుపాంతంబునకరి
గిన నన్నగరంబుపతి యైవబభ్రువాహనుండు నిజజనకుం డయినయర్జునురాక యా
కర్ణించి. 49

ఆ. వినయమెసఁగ నార్యుర జననమేతంబుగా, నరుగుదెంచి య తనిరచరణములకుఁ
బ్రీతి నెఱఁగ నక్కిరీటి యన్నరపతి, నాదరింప కుండ య మేదినీశ. 50

వ. అట్లుండి తనయనాదరంబునకుం గారణంబెఱుంగక సవిచారుం డై. యూరకున్న
యక్కుమారునితో ధనంజయుం డిట్లనియె. 51

ఉ. యాగవిము క్తమై చనుహృయంబున కడ్డము వచ్చి పట్టి కా
కీకతి మె త్త బాటు దగునె నృధర్మవిహీనతా రణో
ద్యోగము లేక తక్కి భయ య ముల్లముఁ జేరఁగ నిచ్చురాజురా
జే గుణహీన పౌ మ్మనిన య నేమియుఁ బల్క కలందు గ్రమ్మఱన్. 52

సీ. అరిగి పట్టనవిధి య నల్లన చనుచుండ, నర్జునుం డతనితో య నాడినట్టి

1. గ. క. చ. బెట్టెడ్డె. 2. ట. మురిలి. మరియు 3. మూలమునను దెనుఁగునను 'మణిలారపుర' మరియు 'మణిపూరపుర' మరియు 'రెండుపాతము లున్నవి.

తెఱఁ గెల్లఁ దన దగఁ దివ్యబోధంబునఁ, గని భుజంగో త్రమృతనయ సదయ
వృత్తిఁ బాతాళంబు శ మెలవడి యన్నరా, ధివునిపాలికఁ జనురదెంచి యేను
మీతల్లి నా గేంద్రసూతి నులూపి నా, పేరు హితంబునెత్తి ప్రియమనీష

తే. నరుగుదెంచితి వినము మీయయ్యవనువు
దలకొనుము రాజులకు నర్హు శ ధర్మ మైన
యని యొనర్చుము దనతోడఁ శ బెనఁగు టధిక
సమ్మదము సేయు నక్కురున త్తమునకు.

53

క. అనిన సభ క్తికముగ న, వ్యనితకుఁ బ్రణమిల్లి యాహారవము జనకునితోఁ
జనునె యొనర్చఁగ నని య, వృనికిఁ జొరక వచ్చితిని శుభ ప్రదమూర్తి.

54

క. నీ వింత దెలిపి పలికెద, వావిభుఁడును మున్న నన్ను శ ననుమతుఁజేసెం
గావునఁ దల్లి మీకుం, గావించెద నిద్దఱకు నశఖండ ప్రియమున్.

55

— శ్శబ్దభివృద్ధివాహనం దర్శననితో యుద్ధంబు సేయుట. శ్శబ్ద—

చ. అని నిజమందిరంబునకు శ నయ్యెలనాగఁ దగంగఁ బుచ్చి య
మృనుజవరుండు సాధనస్యమంచిత మైనరథం బుదా త్రరే
ఖ నెఱయ నెక్కి యర్హపరికల్పితభూషణలేపనాంబరం
బును సమరోత్సవోద్దతవిభూతియు నై తనమే నెలర్చఁగన్.

56

ఆ. ఎక్కి హంసకేతు శ వేడెఱఁ గ్రాలంగ, నరిగి యశ్వమునకు శ నడ్డవడఁగఁ
జూచి మెచ్చి నవ్యసాచి మార్కొనుటయుఁ, గురిసెనతఁడునిశితశరచయంబు.

శా. వానిం దా సవలీలమైఁ దునిమి దుశర్వారోద్యముం డ ద్రిభి
త్సూచుం డొక్కటనాత్మసూసునొడలం శ మాపుల్ నిగిడ్చెం బదా
తానిశ్శంకుఁడు బాహుసారమద మే శ పారంగ నవ్వీరుమేన్
వే నారాచము లైదునాలుగులు పృథ్వీనాథ నాటించినన్.

58

చ. మదిఁ గొనియాడి యారిపువిరమర్దనుఁ డంచసిడంబు ద్రుంచియే
పొదవఁగ మేను నొంప నచశ్లోద్ధతి నాతనిజత్రు వేసె బె
ట్టిద మగునారసంబునఁ గఠిండిమగం డగుబభ్రునాహనుం
డది వడిపేర్చి శోణితజ్రలార్ద్రత నొందక యుచ్చి పోయినన్.

59

క. అమ్మేటిమగఁడు దనచా, ప మూఁతగ నిల్చి సోలి శ వదవడి తెలి వు
ల్లమ్మున నొలసిన నౌరా, యిమ్ముడి యని పొగడఁ గొడుకు శ నెంతయుఁ బ్రీతిన్.

తే. పొగడి యే దీప్రశరములు శ నిగుడఁజేయు
సుద్ధతికి మంచిబంటు వై శ యోర్వ వలయుఁ
జమ్మ రా యని పలికె వాఁలమ్ము లధిక
రయము మెఱయంగ బరఁగించె శ రాజముఖ్య.

ఆ. మొనసివాని నతఁడు శ ముత్తునియలు గాఁగఁ, జేయ మత్సరంబు శ చి త్తవృత్తిఁ

దనికి సత్వరముగఁ దద్దా త్రమున నించె నరుడు పెక్కు మెఱుంగునారసములు.

ఉ. దానికి నీడఁబోవక యుద్ధగ్రహరాక్రమ మొప్పు వజ్రకీ
లానిభరణ మెఱుంగులవిరలాసము నింగి వెలుంగ నుద్భటుం
డై నిగిడించె బాధుహృదయస్థలి నారస మత్తశత్రువి
ద్యానిపుణత్వశాలి యగునన్నరపాలసుతుండు భూవరా. 63

— యిట్లునుడు బభ్రువాహనునికరంబుచేత బుడమిం దెట్లుం యి. —

క. వడి నది వీపున వెడలినఁ, బడియెఁ బుడమి నర్జునుండు శ పదపడి త్రెల్లెం
గొడుకును ము న్నతఁ డేసిన, బెడిదపుటేటులయలంతఁ శ బృథ్వీనాథా. 64

వ. అట్లు దనపతియును సుతుండును భండనంబునం బడుట విని శోకాక్రాంత యగు
చుఁ జిత్రాంగద యలూపియం దోడన చనుదేర నచ్చటికి వచ్చె నట్లు వచ్చి
యచ్చెలువయ్యిద్రవపురంగనుంగొనియల్లంబుజల్లనఁ దల్ల డిల్ల మూర్ఛమునింగి
మేదినిం బడి కొంతవడికిం దెలిసి యలూపి నాలోకించి. 65

నీ. నీకతంబునఁ బతి శ నాకుమారునిచేత, ననిం బడి యన్నవాఁ శ డతివ కంటె
నీవు పతివ్రత గావె ధర్మజ్ఞువు, గానిదానవె యేమిశకారణమున

నిది కార్యముగఁ జెప్పి శ తీసిన్నవానికిఁ, గొడుకుదిక్కున నాకు శ నడలు లేదు

వరుఁ జూచి పొక్కెద శ వామాతీ నీదెనఁ, దప్పు సేసినను నీతనిఁ గృపార్ద్ర

✓ తే. చిత్తవై యెల్లభంగి సంభవింతుండఁగఁ, జేయవమ్మ యక్కట నాథునేయఁబనిచి
నాపు సూచియు వగవపుర సాహసమున, కొలఁదిలేదు నిన్నేమందుఁగలువరేణ్య.

వ. అని పలికి పారుం జేరం బోయి, 67

✓ అ. మహితకీర్తిలోల శ మత్ప్రాణవల్లభ, యన్యజనుల ప్రాణ శ మరసి కావఁ
బాలునట్టిసీకు శ నేల ప్రాణంబుల, నిట్లు వదలి పోవ శ నిచ్చియుండ. 68

నీ. నాథ నీ వెప్పుడు శ నన్ను మన్నింతువు, కను విచ్చి చూడక శ యునికి దగునె

హయమున కెవ్వరు శ నడ్డంబు రా కుండ, ¹నాఁగితి వగ్రజానధ్యరంబు

వ హ్మయి పో కుండ శ లెమ్మిత్తురంగంబు, వెనుకొన వలవదే శ యనఘ నీకు

నని యా రిఁ బలవించియహివుత్త్రిదెనఁ జూచి, సుతుఁ డెట్లులుండినఁబతికినిమ్ము

తే. జీవ మాండురఁ బెక్కండ్ర శ జేసికొనుట

పురుషులకుఁ దప్పె భార్యలీత్రైపునందు

²నడవరే యొర్చి నీదుమృతమున నింత

యెఱింగి కలిగింపు వరు వేయు శ నేల తల్లి. 69

వ. అని యంత నిలువక. 70

అ. కొడుకుచేతఁ బచ్చి శ పడి యన్న యిక్కురు, కులవరేణ్యుఁ గరుణ శ గూరి నీవు
బ్రదుకఁ జేయ కున్నఁబ్రాయోవవేశన, మాచరింతు నహికులగ్రగణ్య. 71

1. క. నాఁగి నీయగ్రజానధ్యరంబు. 2. క. నడకురే.

వ. అని పలికి పతిచరణంబులు శిరంబుసోడం బ్రణమిల్లి యాసీన యై యూరకుండె
నట్టియెడ బభ్రువామానుండు దెప్పిటి లేచి యప్పొలంకిం జూచి. 72

చ. ఇంచుక యేనియుక వనట శ నెన్నఁడు బొందనితల్లి నేడు నా
మంచితనంబునం బిలుకుమానిననాథుని సుగ్ర శత్రులన్
మంచు నినుండువోలె బరిమా ర్పుమహాబలుఁ జూచి యిట్లు దుః
ఖించుచు నుండఁ జూచితి స్రకిల్పిషచిత్తున కింత వెదయే 73

క. గాదిలితనయఁడ నగునే, గా దన కిక్కురుకులాగ్ర గణ్యుని నిమ్రై
మేదినిఁ గూల్చితి మణికిరణోదాత్రం బైనమకుట శ ముర్విం బొందన్. 74

వ. అని విలాపంబు సేసి విష్వచ్చుతోడం గూడ యజ్ఞతరంగానుసారులై వచ్చిన
యాజ్ఞ వల్క్యశిష్య ప్రభృతిబ్రాహ్మణజనంబులు నయనపథస్తాప్తు లగుటయు. 75

సీ. అధ్వరహాయవిషయంబుగా వీ రేమి, వని సేయువాళొక్కొ శ పార్థు డిట్లు
వడియున్నవాఁ డని శ వలవించి జనకుని, నిట్లు సేసినపావుఁ శ డెవ్వీధమున
నాచరించునొకొ ప్రాయశ్చిత్తమనిపల్కి, పండ్రెండువర్ష మున్ శ భైతవృత్తి
నిమ్మహాత్మునిక పాఠలమ్మన నడవంగ, వలయుఁ గా కొం డెద్ది శ గలుగ నేర్చు

ఆ. నని యులూపిదిక్కు శ గనుఁగొని నీవు ప, న్నంగఁ దండ్రి నిట్లు శ భండనమున
విగతజీవితండుగఁ శ దెగఁ జేసితిని నింక, నెలమిఁ బొందు భరతశకులపవిత్ర. 76

వ. అని వెండియు. 77

క. జనకునిఁ దెగఁదార్చినపావునకుం బ్రాణంబుతోడి¹పాత్తు మనంగా
మనమునఁ దాల్చి మి గలుగునె, చనుఁగాక యతండు సనిసర్యవృత్తిక తగన్. 78

వ. అని యుగ్గడించిస్థావరంబులుజంగమంబులు నగుభూతంబులువిన భుజంగపుత్రియు
నాకర్ణింపఁ జెప్పి² ప్రతంబు నిష్పం బూనెద మాతండ్రి లే కనిక నిజం బగునేనిఁ
బ్రాయోపవేశంబ యుత్తమ కృత్యంబు వీరవధంబు పాపం బంతకంటెను రాజవ
ధం బెక్కుడంతకంటె గళునగ్గలంబు ధార్మికవధంబు జనకవధపాతకం బింతయని
కొంది యిడ రా దిట్లుండ వీరుండును రాజును ధార్మికుండును జనకుండు నైన
యిమ్మహితాత్ముని వధియింపనమహాపాతకుని కేతద్వీతానుష్ఠానంబు దక్క నొం
డుమెయి నిష్కృతి గల్గునే దీని నడవెద నని పలికి యపురమనియతుం దుపస్సర్ప
నం బొచరించి పలుకు లుడిగి కూర్చుండె నప్పుడు. 79

— యి ఁబావీ సంజీవమణిచేత జర్జుమం బ్రతికించుట. యి —

ఆ. అట్లు దెంపు సేసి శ యాసీనులైనయా, తల్లిఁ గొడుకు నవని శ ద్రెళ్ళి యున్న
విజయుఁ జూచి పాఁపరవెలది సంజీవన, మణి దలంచె గురుసరమాజముఖ్య. 80

వ. తలంచిన భుజంగమంబులకుం బరాయణం బైనయమ్మణి యమ్మహాభాగహస్త

1. 'పాత్తున మనగా' అని కొన్ని ప్రతులు. 2. గ. ప్రతం బనస్థింపం.

తలంబునకు వచ్చిన నాభామిని బభ్రువాహనునాననం బాలోకించి.

81

సీ. విజయండు సచ్చనే శ్ర వేడుఁజులార యింద్రనిచేత నైన నీతనికి నొక్క

ప్రియము నేయంగఁ గోరెయనునీకొఁదియూ, రయుబుద్ధిసీతండురణ మొనర్పఁ
దలఁచిన నివ్వీరుతలఁపు సిద్ధింపంగఁ, జేయుటయును నింత శ్ర సేయ వలసె

నాకుఁ గావున మోహనం బగుమాయాప్రయోగంబు నడపితి శ్ర నుజ్జ్వలాత్మ

తే. నరుండు నారాయణుండు మహాత్తరము సువ్యయితని తేజమెప్పురికినిన్లు దాని
నార్పవచ్చుమీవగ పెల్ల శ్ర దీర్ప నిపుడ, యుత్థితుం డగునీకార్యవోత్తముండు. 82

వ. మాయాప్రయోగంబ వేటొండు గాదు నీకు మీతండ్రితోడ భండనంబు నేయ
బుద్ధి పుట్టించితి నింతమాత్ర యని తత్ప్రదేశంబున నున్నయెల్ల జనంబులు నుల్లం
బుల నానందంబు నొందఁ బలికి యమ్మణిపూరపురపతికరతలంబున నమ్మణి యిడి
దీని నిమ్మహాత్మనిహృదయదేశంబున మోపు మనవుడు నతం డట్ల చేయుటయుం
బాగుండు ప్రత్యుజ్జీవితుం డై.

83

తే. లేచి కూర్చుండి కలయంగఁ శ్ర జూచి యెట్లు

సెరలకాంతియు దంతర్గుచియును బెరయ

నతిమనోహరముగఁ దననసుతునితోడ

మనుజనాయక కుశలమే శ్ర యనుడు నతఁడు.

84

సీ. వినయ మారంగ నాశ్రలేనిచరణంబుల, కెఱఁగి భవత్పుణ్యవిహితమున

నఖిలంబుఁ గుశలంబ శ్ర యసిన నిజ్జనముల, మొగములయం డెల్ల శ్ర వగపు దోచి

యచ్చెరువాటును శ్ర హర్షంబుఁ గదిరెడు, నిది యేమి సెప్పవే శ్ర యెఱుంగుదేని

నాచెప్పినట్ల ర్శణంబున కేతెంచి, తీపు చిత్రాంగద శ్ర యేల వచ్చె

ఆ. నిచ్చటికి నుటూపి శ్ర యేమిటి కిపుడు న

నైంచె ననుడు భక్తినిర్భరముగ

నతఁడు సాఁగి మ్రొక్కి శ్ర హస్తముల్ మొగిచి య

య్యహితనూజఁ జూపి శ్ర యతనితోడ.

85

వ. అంతయు నిమ్మహానుభావ నడుగుం డనిన గాండీవి యాయంతివదనం బాలో

కించి కురువంశనిస్తారకా నీరాకకుం గారణం బేమి యిమ్మణిపూరపురనాథుని

దెస నావలన భవదీయచిత్తంబు ప్రసన్నం బయి యున్నయదియె యిన్నరపతి

యును నేనును జిత్రాంగదయును నీకేమియు నవరాధంబు నేయము గదా

యనుటయును.

86

— యి ఊలాపి యర్జునునితో వసువులొప్ప ప్రసాదంబుల నెఱింగించుట. యి—

సీ. అల్ల న నవ్వుచు శ్ర నయ్యంతి యతనితో, నాథ నీయం దొకనాఁడు నెగ్గు

గలదె నాపుత్రునివలనఁ గీ డెక్కడి, యది వినీతాత్మ చిత్రాంగదయును

గినియక విను మేను య వినతోత్తమాంగ నై, చెప్పెద నీసుతురచేత నీకు
నావహిలై సమభ య మాహవంబున నీవు, గంగాతమాజు శిఖంజినెపము
తే. గాంగఁ దెగటార్చి తది పాత్రకంబు దాని, కనఘ నిష్కృతి సేయకృతనువు విడిచి
తేని నరక వాసమునకుఁ బోన వలయుఁ, గాన నిష్కృతి సేసితిఁగడఁగి వచ్చి. 87
వ. అది యెట్లంటేని నాకర్ణింపు మే నొక్కనాఁడు సఖనమేతంబుగా సురనదీ
స్నానంబునకు వచ్చి యుండ వసువు లక్కడ కేతెంచి యింత నంత నొక్క
రేవునం దోచి కృతస్నాను లై నిజరూపంబున సన్నిహిత యైనగంగాదేవితోడ
గాండీపధరుండు శిఖండిం బురస్కరించుకొని గాంగేయుం డేయ కుండం బరమ
సాయకంబుల నతనిం గూల్చె నట్లు కుత్సితజయార్జనం బొనర్చినయయ్యును
సేము శాపనంతాపితుం జేయుదు మని చెప్పిన నప్పరమానుభావయు దాని
కొడంబడినపలుకు వలిక నంతయు విని తతఁబ.

88

నీ. అరిగి యే దండ్రికి య నత్తెఱం గంతయు, నెఱింగించుటయు నతంఁడెనక మెనఁగ
భయమున రయమానఁ య బజతెంచి వసువులఁ, బెక్కువిధంబులఁ య బ్రియము వుట్టఁ
దెలిచి ప్రార్థించిన య నలుక వో విడిచి వా, రతనితో విను సమయం బొకండు
సేసెద మనిలోన య వాసవిఁ దత్సానుఁ, డగుబభ్రువాహనుం య డన్త్రవిరతిఁ

ఆ. బజపి కూల్చెనేనిఁ య బాము నక్కిల్పివ, మనిన మగిడి వచ్చి యాభుజంగ
నాథుఁ డెల్లఁ జెప్పె య నాకు నిప్పని దగ, నిట్లు దీర్చితిని సమన్ధతేజ. 89

వ. తీర్చినతెఱంగు నెఱింగించెద నని పలికి బభ్రువాహను నుపలక్షించి యి
క్కుమారుండు సీతో సమరంబు సేయ నొల్లక నీకు సమస్కరించి మరలి
మందిరమునకుం బోవు చున్ని బుద్ధిం గని సమయకార్యంబునకు నిది యవ
సరం బని యూహించి రయంబున నితనికడకు వచ్చి రణంబు మీతండ్రికి
బ్రియంబును ధర్మంబు నని చెప్పి యితనిం బోరికిం బురికొల్పి యివ్వరునియందు
వసువులు సెప్పినవిధంబు గలుగునట్లుగా విక్రమవిశేషం బావహించితి. 90

క. అనినఁ బ్రియ మంది డేవీ, యనఘం బగునీచరిత్ర య మస్మత్కులవ
ర్ధనకారి యగుట యెప్పుడు, గనినది గాదె యని పలిక య గాండీవి నృపా. 91

ఆ. పలికి నాదరముగ య బభ్రువాహనుఁ జూచి, మానితాగమిష్యమాణచైత్ర
మాసపౌర్ణమాసి య మహితాశ్వమేధకా,లంబు దాని దేవఁ ద్యలంపు గలిగి. 92

క. నీవును దల్లులు బంధుజ, నావళియుం బరిజనములు య హస్తిగరికిన్
రావలయు ధర్మజునిసం, భావనముం బడయు టానఁగుఁబరమశుభంబున్. 93

చ. అనవుడు నట్ల సేసెద నుగదాత్తచరిత్ర పురంబు సొచ్చి యి
వ్వనితలు నీవు నావలనివత్సలతఁ గొనియాడు చియ్యెడఁ
మన ములరంగ నిల్చి జనమాన్యునిఁ గా ననుఁ జేసి త్రి సే
ననువఁగ వచ్చి చేయు మనుష్యానము యజ్ఞతురంగరక్షకై.

94

వ. అనుచుం బ్రణతుండై బభ్రువాహనుండు స్థాగించినం జాథుం డప్పార్థివుతో
నేను దీక్షితుండ నగుట యెఱుంగవే నాకుం బురప్రవేశంబు నేయం జనదు
పోయి వచ్చెన మీరును సుఖుల రయి యుండుం డనిన నట్ల కాక యని యతం
డుచిత్రప్రకారంబునం బూజించి యామంత్రణంబు నేయ నభ్యామలచేత నను
జ్ఞాతుండై యమృతహస్తండు యజ్ఞశ్లోబు ననుసరించె నదియు నిజేచ్ఛ నఖిల
దేశంబులం బ్రవర్తిల్లె నట్టియెడ. 95

క. రాజగృహపురముకడ న, వ్యాజి యురుగు పెఱిగి యాహ్వనమునకుఁ బిలిచెన్
రాజశ్రీ-ర్థిధనుం డగు, నాజిష్ఠుని మేఘసంధి యనురా జధిపా. 96

వ. అట్లు లవ్వరంబువతి యగుజరాసంధపాత్తుండు జాల్యంబునం దన్ను నెదిరి నెఱుం
గమిం గవ్వడిం గయ్యంబునకుం బిలిచి పుచ్చి తోడన కల్పితరథాదూఢుండై
పెడలి యవ్వసవికి నడ్డపడి. 97

సీ. వనితలలోపలఁ గ జనియెడుచాడ్పున, నివ్యాజుఁ గొని యంచుకేని శంక
లేక పోయెదవు పోనీక యేఁ బట్టెద, దీని గయ్యము నేసెదేనిఁ జేయు
మనుడు నవ్వడు సతం గ డమ్మగధేశుతో, విఘ్నకర్తల నేను గ పెరవుతోడ
మాన్పింతు వినుము నామనమునఁ గిన్న లే, దది యెట్లు లనిన మృదగ్రజండు
తే. ¹సామమునన కర్జము నీవు గ నక్కఁబెట్టి, కొందుగాని యెవ్వరియెడఁగ్రూరవృత్తి
వలన దని నాకుఁ జెప్పిన గ వాఁడు గాన, యట్లు నేయుడు నీయిష్ట గ మాచరింపు.

— యి అర్జునుడు జరాసంధపాత్తునితో యుద్ధంబు నేసి యాడించుట. —

చ. అనవుడు నేమియుం బలుక గ కానృపపుత్రుండు నిర్జరేంద్రపు
త్రునివయి సుజ్జ్వలంబు లగురతూపుగముల్ వరగింప వాని నె
ల్ల నతఁడు శాతభల్లతతులం దునుమాడియు నొల్లఁడయ్యెడ
తన వొకబాణ మేనియును గ దాఁకఁగ నేయ సరేశ్వరోత్తమా. 99

వ. అగ్రాంధీవిక్రప యే మని చెప్పుదు. 100

క. తనమీఁద మగధుఁ డేయఁగ, జననాయక రథ్యములను గ సారథి నైనన్
గొనకొని నొప్పింపక యల్లన శరనికరంబు పైఁ గల్గయ నిగిడించెన్. 101

క. అది బలహీనతగాఁ గొని, మద మేపారంగ నక్కురమారుండు లీలం
గదిసి బలునారసంబులు, తదంగమున గ్రుచ్చె నతఁడు గ దాన నలిగియున్. 102

వ. ఆనహదేవుపుత్రుగాత్రంబు దాఁక కుండునట్లుగా శరంబులు నిగిడించి. 103

ఉ. సారథిఁ గూల్చి యశ్వములఁ గ జంపి రథంబుఁ బగిల్చి కేతువుం
జీరి శరాననంబుఁ బొడి గ చేసిన నమ్మగధుండు ధీరతో
దారగతిన్ సముజ్జ్వలగ్రదాభిమణంబున బాహు వొప్పు న
వీరవరేఱ్యుపైఁ గవిసె గ విక్రమ మాకృతి దాల్చి పొల్చె నాన్. 104

1. క.చ. జ...సామమునఁ గర్జమున నీవు.

వ. అట్లు గవియుటయు.

105

తే. అప్పుడును మత్సరంబున శ కలండు భాజ

నంబు గా కుండె గాన యశస్సుండు వెడల

వాతీయమ్ముల గద పలుకవ్రయ్యలై మ

హీతలంబున దొరగంగ శ సేసెనధివ.

106

వ. అ ప్లేసిన.

107

సీ. నివ్వెఱవడినయ్యానృపనందనునితోడ, నయ్యతిబలుండు మాయన్న యొకని
ప్రాణంబునకుచు దశపుకు మయ్య యని ¹యాన,తిచ్చినకతన నే శ నేయ కున్న
నీ వింతవడి పోర శ నిలువఁ జాలితి విన, మది యట్టు లుండె రారజార్హ మైన
ధర్మంబు వాటించి శ తాఢితి నన్నుని,తియ చాలు నింక శాంతియ నరేంద్ర

తే. తగినయది యని వత్సనశతండు నిజమా, నట్ల కా కని యూహించి శ యమ్మహాత్ము
పాదపరిసరమున భక్తిఃప్రణతుఁ డైన,గుచ్చికొంటఁజేర్చియక్కరునిభండు.

వ. వచ్చుచైత్రమాసంబునం బున్నమనాఁడు పాండవాగ్రజనశ్వమేధం బనుసంధిం
చుట్టకై బంధులు సీవును రావలయు ననిన నవ్వనుమతీపతి యట్ల చేసెన నని
యత్యంతవిషయంబున నవ్వజయుం బ్రియపూర్వకంబుగాఁ బూజించి యామంత్రి
తుం జేసిన నాతండు స్త్రీతుం డయి యభిసందించి యమ్మగధవతిం బురంబునకుం
బోవం బనిచి యశ్వరత్నంబు ననుసరించె నదియును వంగ పుండ్ర స్లేచ్చదేశం
బులం జరియింప నయ్యెరాజులు సెనకినం దేజోధనుం డగునాధనంజయుండు
జయించుచుఁ జన నత్తురంగంబు.

109

సీ. చేసి దేశంబు సొచ్చి నశిశుపాలుని,తనయుండు శరభుండు శ దనదుశుక్తి
పురము వెల్వడి యుద్ధపూర్వకంబుగఁ జేరి, యమ్మహావీరున శ కర్ప లిచ్చె
నతని వీడ్కొల్పియశ్వత్థుల తేజఁడు ఘోట,కము వెన్కఁజనుచుఁడేంకఁణకిరాత
ముఖ దేశవృషతులు శ ముట్టినఁ దగ గెల్పు, గొనుచుఁ గ్రమంబునఁగోనలులను

ఆ. గాశులను జయించె శ గ్రమ్మతి యత్తురంగము దశార్ణదేశ్యగామి యయ్యె
జిహ్మఁ డనుసరింపఁ శ జిత్రాంగదుం డని, నేసి యోశి పూజ శ సేసె నధివ.

110

వ. ఇట్లు దశార్ణపతి పార్థునిం బూజించి యాతనియాదరణంబు వడసి పోయెఁ బదంపడి
తురంగంబునిపాదాధీశ దేశంబునకుం జనిన నేకలవ్వనందనుండు పాకశాసననందను
మీఁద నైపాదసేనాసమేతుం డై తోఁ తెంచిన.

111

చ. ఆతనిబలంబుఁ గ్రూరవిశ్రేఖార్పుల నేర్పిన బాహుసారగ
ర్వీతుఁ డగునన్నిపాదపతి శ వీఁక నెదుర్కొనినం గిరిటి యా
తతిపటుబాణదీధితులఁ శ దన్మనంతమనం బడంచె వాఁ
డతివినయంబునా విసతుఁ శ డై తగ నర్పితుఁ జేసె నాతనిన్.

112

1. గ. యప్పు, గించినకతన నేఁ • గినియకన్న.

వ. అ శ్లేకలవ్యనందనుం దనవశంబు సేసికొని ధనంజయుండు హయంబు ననుగమించె
నది మరలి మఱియును దక్షిణాభిముఖం బయి చని తిరుగఁ జొంద్రాంధ్రద్రవిళ
శేరళకణ్ణాట దేశాధీశులననాయాసంబునవశగితులంగావించికొనియె గ్రమంబున
సారాష్ట్రంబు సొచ్చి గోకర్ణసమీపంబునం బ్రవర్తించి పదంపడి. 113

సీ. ద్వారకానగరంబురచేడవ ఘోరక, మరుగంగఁ బ్రీతు లై యదుకుమారు
లాలపుటాలంబుననువున నయ్యిండ్రి, నందనుఁ గని పూజనం బొసర్చు
నభినందము సేసె య నవ్వీరుఁ డురాబ్ధి, తీరదేశంబులఁ దిరిగి పంచ
నదముపైఁ జని మాపు య సరనాథ గాంధార, దేశంబు సొచ్చి వర్తరింప శకుని

తే. నందనుఁడు బాల్యకలితదుర్గయముపేర్చి
దనదుసేనలఁ గూర్చి యుద్ధామగతిఁ గి
రీడిఁ దాకిన నతఁడు వారించి పాండ
వాగ్రజనియజ్ఞ జెలుపంగ య నంతఁ బోక. 114

క. పొదివినఁ గనుగవ వెడకెం, పొదవఁగఁ జతురంగముల శత్రోత్కరములఁ దాఁ
బొదివె విజయుఁ డవి వడియుం, జెదరియు నన్నంబు లైనఁ ద జిత్రములోనన్. 115

ఉ. మత్సర మెక్కఁగా నుబలుకమన్నఁడు దుర్దమలీలఁ గిట్టి బీ
భత్సునిపై నిశితశరపంక్తి నిగుడ్పఁ దదీయబాహుసం
పత్సముదీర్ణతం దనదుర్భావమునం గొనియాడి యెంతయున్
వత్సలుఁ డైనయన్నరుఁడు య వానికి నిట్లనుఁ గౌరవోత్తమా. 116

క. రాజులఁ జంపకు మని మా, రా జానతి యిచ్చె నుద్ధరత నే నని న
య్యోజ విడిచిన పై నఁ బ, రాజితుఁగా నన్ను నద్రరావతి దలఁచున్. 117

అథా ఆరుణఁడు గాంధారదేశాధీశుఁ యుద్ధంబు సేసి జయించుట. థాం

ఉ. కావున నేఁ గడంగ విను య కయ్యము నీ కిది యేల తమ్ముడా
నా వినియ్య వడిన్ శకునినందనుఁ డయ్యమరేంద్రనందనుం
దా విశిఖంబులం బొదివె య దానికి నప్రవృత్తు వానిశ్చిరకం
బావిజయుండు బల్వేడఁద్రయమ్మున నేలఁ బడంగ నెసినన్. 118

వ. అచ్చిత్రము నూచి యుచ్చోటం గలయట్టి. 119

క. ఎల్లజనులు నివ్వీరుం, డొల్లఁడు గా కు త్తమాంగ య ముర్వి నిటుల వే
డొల్లఁగ నేమఁడె వలసినఁ, జెల్లంబో యితనికరుణఁ చెల్లు వి ట్లున్నే. A 120

వ. అనుచు నక్కుమారుం జేరి యతనితేరు మరల్చికొని పోవంబోవ. 121

తే. దురభిమానముపేర్చి నన్నరవరుండు
మరలి నరుమీఁద నడవ మున్ య తేరలి చనిన

బలము గ్రమ్మటి యయ్యుండునట్టి జట్టు
బలనీ శస్త్రాస్త్రచయములు శ పరంగ జేయ.

122

చ. అవి నిశితాస్త్రపంక్తి దునుమాడి రయం బెనంగంగ గప్పె నా
హవతల మంతయం దలర శ నప్పటువిక్రమశాలి యమ్మహా
గ్రవిహారణంబునం గలంగి శ కన్గని బాతె బలంబు లక్కుమా
రవరుని గాచికొంటకు ధరగావర మంత్రులు వానితల్లియన్.

123

వ. అర్జుంబు గొని రయంబున శరణు శర ణనుచు వచ్చిన నవ్వివ్వచ్చుండును నవ్వె
లంది నభినందించి మంత్రులకు మాననీయవచనంబులం బ్రియం బొనర్చి య
బ్బాలునితో సాంత్వనస్వరంబున నిట్లనియె.

124

ఉ. నీ విటు వన్ని నావము నశనింపవరాక్రమ రాక నూచి మ
ద్యావము భేద మొందుటయు శ ధర్మజపం పిది రాజకోటి నే
నేవిధి నైన జంప నని శ యెల్లజనంబు వినంగ జెప్పనే
కావున నీబలంబులన శ కాని నినుం దెగటార్చ కుంపితిన్.

125

వ. విశేషించి గాంధారీధృతదాప్తులం దలంచి నాకు నీడన నిట్లు గా వలసి యుండె.

ఆ. అట్టు లగుటజేసి శ యవనీశనందన, యంత ప్రాన్తం బోరి శ తింక శాంతి
బొందు టాపు ధర్మపుత్రునితోడిసాం, దొప్పనయ్యనీకు శ నుదితశౌర్య.

127

వ. అని చెప్పి యాగామి యయినచైత్రంబుపున్నమనాఁ డన్నరేంద్రచంద్రునశ్వమే
ధయాగంబున కనురాగం బెసంగ రమీ యనియునుం బలికి యప్పండవమధ్య
ముండు మేధ్యాశ్వంబు ననునరింప నది కరిపురంబుదిక్కు మొగం బయ్యురుగం
జొచ్చె నట్టియెడ నతండు వివిధదేశంబులం దిరిగిన తెజం గెల్లనుంజారులచేతవిని
యజాతశత్రుం డప్పురుహూతపుత్రుం డశ్వరక్షణం బట్లు ధర్మప్రకారంబున
నిర్వహించుటకుం బ్రీతి వహించె నద్దినంబు.

128

ఆ. మాఘమాసపౌర్ణమాసి యై యుండె నా,ధర్మనందనుండు శ పేష్టి వెలయు
నెలమి మిగుల జెద్దకొలుపున నుంపి త,మ్రుల సశౌరవముగ్రబిలువ బనిచి.

129

వ. అనిలనందనునాననం బాలోకించి.

130

క. నీతమ్మాడు తురగముం గొని, యేతెంచుట వింటి జైత్ర శ మింకం దడపు శే
దీతతే మునులను నృపనం,ఘాతంబుచు బిలువ బంపఁగగా వలయుం దగన్.

131

వ. యాగశాలయు శిల్పిజనులం గొని కల్పింపుము తగువారలకు విడియం దగియెడు
వివిధగృహంబుల నొనరింపు మని పనిచిన నతండు.

132

ఆ. యజ్ఞవాటమును జగనాధిపులకు ముని,వ్రాతములకు విడియ శ వలయునట్టి
మందరములుం గనకశ్రమణిమయంబులు గా నొనర్చె దద్దమగుజగనంబు వొగడ.

- క. ధరణీసురులను బనిచెను, ధర నెందును దిరిగి మునుల శ్రాస్త్రీశుల న
ధ్వరమునకుఁ బిలువుఁ డని య,మ్మరుత్పుత్రుఁడు వాడుఁ జని స్రమంచితభక్తిన్.
- చ. పిలిచిన రాజులుకొ మునులుఁ శ్రీ వ్రీతి యెలర్ప బలోత్కరంబు శి
మృత్యుఁ దమతోడ రా మనము శ్రీ లువ్విభు లూరఁగ యజ్ఞవర్తనం
బులు గనుఁగొంటుకై సకలభూవలయంబునఁ గల్గునట్టివా
రలు సనుడెంచినం గురుధరరావతి చిత్తము వేడ్క నూనఁగన్. 135
- క. ఎదురుకొని వీడుఁబట్లకు, ముద మారఁగఁ దాన యనిచి శ్రీ మొక్కలములు నిం
పొడవించునట్టివియుఁ గాఁ, బదార్థములు ¹ప్రజడలమునఁ శ్రీ బాటించితగన్. 136
- క. భోజనశయనాసనములు, రాజ్యలెడునట్లు గాఁగ శ్రీ రాజుల కెల్లం
దేజోధనుఁ డాధర్మత, నూజం డీడఁ బనుచు జనవిశ్రుతసుచరిత్రా. 137
- చ. మనులకు నెల్లఁ గందములు శ్రీ మూలములుకొ ఫలకోట్టునుం బ్రీయం
బానరఁగఁ దాన పోయి మధుర్రోక్తులతోడ నమర్పణంబు సే
యు నిటుల సంవిధానము లగ్రహానము లై విలసిల్లఁ జేయు న
య్యనిమిషనాథవై భవుఁ డగ్రహంకృతివర్జనసంస్తుతంబుగన్. 138
- తే. యజ్ఞవాటంబుఁ దక్కటిర్యమాలయములు
లలితభంగి రమ్యములు స్రవక్షణములఁ
గా నొనర్చినశిల్పినిశ్శకాయమునకుఁ
బసదనం బిచ్చె నంతసం శ్రీ బెనక మెనఁగ. 139
- సీ. పాండవాగ్రజుఁ డట్లు శ్రీ పవననందనుఁ బంచి, యజ్ఞశాలాకర్యణాదు లైన
కృత్యముల్ నడపుటఁగృష్ణుండు గనుఁగొని, కడుఁబ్రీతిఁ బొందెనాశ్రయపాళు
రచ్చెరు వొంది రథయ్యమృతాంశువంశని, స్థారకుం డర్థిమై శ్రీ దేర బనుప
ననవద్యపశువుల శ్రీ నఖిలజాతులవానిఁ, గొని వచ్చి రత్యంతశకుశలపరిజ
- ఆ. సంబు లన్నపర్యతంబులు నాజ్యవా, హినులుఁ గల్గి విప్రజనవరంప
రలు భుజించుపేర్మియొలసి యాగారంభ, సమయమద్భుత ప్రజనకమయ్యె. 140
- క. విను లక్షభూసురులు గుడిచిన నొకమరి మ్రోయుభేరి శ్రీ సెలఁగుచు నుండుకొ
జననాయక యెప్పుడు నే, మని చెప్పుదు సశ్వమేధరయజ్ఞవిభూతిన్. 141
- చ. శరధిపరీతభూమిఁ గలగ్రనర్వజనంబును దోచె నమ్మహా
ధ్వరమున భూపతుల్ మకుటశ్రవంక్తులు భూషణరాజి జక్కఁగాఁ
బారిఁబారిఁ ద్రోచికొంచు మదిఁ శ్రీ బొంపిరి వోయెడు వేడుకం బనుల్
వెరవులు లావులుకొ మెఱయ శ్రీ వేయువిధంబులఁ జేయు టావుఁగన్. 142
- సీ. కలయంగ రాజులఁ శ్రీ గనుగొని ధర్మనం, దనుఁడు భీమునిఁ బిల్చి శ్రీ మనుజవతుల
కెల్ల ను వే పూజ శ్రీ లిమ్మన్న నమ్మరు, తనయండు దగఁ దనగ్రతమ్ముదోయి

నెలమిఁ గూర్చికొని మ్రహీశుల సబహుమూ,నంబుగఁ బూజించె య నలిననాభుఁ
డప్పుడ నీరిసాగ్యకిముఖయాదవ,సహితంబు నాఁగఁ బ్రసన్నుడన

తే. కమల మొప్పంగఁ బొండవార్తగ్రజనికడకు
వచ్చుడును బ్రియ మలర నరవ్యసుమతీశుఁ
డాబలుండును సతఁడును య నాదిగా న
మస్తయాదవులకు నధిశా ర్ప లిచ్చె.

143

వ. నారాయణుండు నరునిం బ్రసంగించి పొండవార్తగ్రజమొగంబు గనుంగొని
ద్వారవతినుండి యాపుండును విచక్షణుండును నగువాఁ డొక్కరుండు వచ్చె
వివ్వచ్చుం డప్పురంబుపరిసరంబునఁ జోవం జూచితి ననియె వివిధనంగరంబులం
దదంగంబు కృశం బై యున్నయది యనియుం జెప్పె నప్పార్థుండు సేరువకు
నరుగుదెంచెం గాలోచితక్రియాకలాపంబునకుం దొడంగు మనవుడు నప్పుడమి
తేఁ డప్పుడుపో త్తమునితోడ.

144

క. నీపంపునఁ జోవుట నుద్దీపితబలశౌర్యరధైర్యతేజోయతుఁ డై
యాపార్థుండు యోగజ్ఞ,మోషేతుం డయ్యె నడపు య ముచితంపుఁబనుల్.

145

— యి కృష్ణుడు ధర్మజునితో నర్జునుసందేశంబు నెప్పట. యి —

వ. అనిన నవ్వారిజనాభుండు ద్వారకనుండి వచ్చినవాఁ డగ్గాండివి దనతోడం
జెప్పె నని చెప్పినమాటలతెఱం గాకర్ణింపుము.

146

ఆ. నాదువిన్నపముగ య నరనాథునకు విన్నవింపు రాజు లెల్ల య వేక్షతోడ
జన్నమునకు వచ్చుచున్నారు మున్నెట్టి,వారలైనఁబూజ య వలయు ననుము.

147

వ. విశేషించి మదీయపుత్రుండు.

148

క. మణివూరపురాధీశుండు, గుణగణవిభ్రాజితుండు య గురుహితుండు విచ
క్షణవరుండు బభ్రోవాహనుఁ, డణుమాత్రముఁ గీడు లేనియట్టిం డెందున్.

149

క. మీచరణసరసిజంబులు, నూచుటలై రాక దనకు య సువ్రతముగ మున్
వేచి యునికి వచ్చుఁ గృపా,గోచర మగుచేతకుం ద్రగును మీ కనుమీ.

150

వ. అని చెప్పె ననిన విని యవ్వాక్యంబు లభినందించి ధర్మనందనుండు గోవిందుని
తోడ.

151

నీ. ఏ వింటి విజయుఁ డరనేక యుద్ధంబుల, నలజడి వడుట య య ట్లతఁడు నాఁడు
నక్కట ద్రోణభీష్మాదులతోడియె,క్కుడుఁజొర నిడుమలఁ య బడియె నేఁడు
నిత్రెఱంగునఁ బడియెడు నాకుఁగా నిన్ని,పాటులు వడునె యరపురమసౌఖ్య
యోగ్యదేహుండు ని య నొక్కటి నడిగెద, నతనిమేను సులక్షణానివృతంబు

తే. నామదికి నెక్క నీవు గ య న్వఱి కన్న,యట్టికిఁడు తదీయంబు య లైనయవయ
వముల నెం దేనిఁ గలిగెనే యమితదుఃఖ,భాగి యగుటకు మూలమైరవద్రునాభ.

క. తెలువఁ దగునేనిఁ గరుణం, దెలుపుము నా కనుడు వాసుదేవుండు నీకుం

- దలుపుటయుఁ గృత్యమే విను, తెలివెడఁ గఁమాత్ర వసుమతీవరముఖ్యా. 153
- తే. నక్వగాత్రంబులందును శ్ర నక్వసాచి
కధికశుభలక్షణంబుల శ్ర యశిశయిల్లుఁ
దనువుమాత్రకు నించుక శ్ర ధరణినాథ
యొక్క-డై యుండుఁ జటుదొడ శ్ర లిదియ కొఱుత. 154
- క. అలజల్లు దీనివలనం, గలిగెనునో కాని తక్కు శ్ర గలుగ దరివ్పం
బలఘుశుభలక్షణాన్విత, విలసితనఁ డైన గాంధీవికి నెఱ్ఱెడలన్. 155
- వ. అ ట్లున్నరూపు సెట్టినవెన్ననివచనంబులు విని యవ్వసుంధరావల్లభుం డతని
యాననం బాలోకించి యది యట్ల కాక యని పలికె నప్పుడు పాంచాలి పద్మ
నాభుం బ్రీతిస్థితం బగుచూడ్కి నాలోకించిన నాలోకనాథుం డది యర్జున
విషయం¹బైన ప్రీణనంబు తెఱం గగుట యెఱింగికొనియె నట్టియెడభీమాదులును
యాదవకూడులును నక్కిరీటిగుణంబు లగ్గించుచు నాప్రాద్దున కదియ
గొప్పిగ నల్లావంబునీయు చుండ నగ్గాండీవిపాలనుండి కాలరి ననుడెంచి. 156
- నీ. పాండవాగ్రజనకుఁ శ్ర బ్రణతి యొనర్చి వి,వ్యచ్ఛుఁ డిప్పురి నేర శ్ర వచ్చె నెల్లి
వచ్చు మీ శ్రీపాదశవనజంబులకు మ్రొక్క,ననవుడు హర్షాశ్రు శ్ర లడరఁ బులకి
తాంగుఁ డై వానికి శ్ర నన్న రేంద్రుండు పస,దన మాధరణవస్త్రకనకములు న
మగ్రంబుగా నిచ్చె శ్ర నందలు నానంద,రసమునఁ దేలి యారాత్రి పార్థుఁ
ఁ. జూచువేడ్క నూనశ్రుచును వేగు టెప్పుడో
యనుచు నండ నుదయ శ్ర మయ్యె నినుఁడు
శ్రీడి సమయవిహితకృత్యముల్ నలిపి హ
యంబు మున్ను గాఁగ శ్ర నరుగుడెంచె. 157
- వ. అప్పుడు. 158

—అర్జునుఁడు యజ్ఞాశ్వంబుతోడ హస్తీపురంబునకువచ్చుట. —

- క. విను మింద్రతురగసమభే,లనమున నవ్వాజి జనమూలకు నెల్లను లో
చనపర్వ మయ్యె వారివ,దనముల సంతోషమధురతరభాషణముల్. 159
- నీ. కలయంగ ని ట్లని శ్ర చెలఁగె నిగ్గాండీవి, దక్క నిమ్మాడ్కి నొంకొక్కరునకు
నశ్వంబు దనయిచ్చు శ్ర నఖిలదేశములకు, నరుగంగ ధరణీశు శ్ర లచట నచట
బలములతో వచ్చి శ్ర బలసి తదీయరో,ధం బాచరింపఁ దృణంబు గాఁగఁ
గొని లీలమై గెల్పు శ్ర గొనుచోట్ల నుగ్రత, వాటింప కగ్రజురపలుక యెట్టి
తే. దశల నైనను బాటించి శ్ర తా నొకండ, ననుతలం పెప్పు నుల్లంబునందు లేక
తనువు గవుసెనఁబెట్టి పురచ్చినవిధమున, ²నరుగుదేవచ్చునే యిది శ్ర యొక్క-జంబు.
- క. సగరాదులఁ జెప్ప వినుమో, మగఁటిమియును బలము ని ట్లరమానుషభంగి

- నేగడునే యింకను బుట్టకు, జగతిని ¹గాండీవితోడ శ సరివచ్చునుగల్. 161
- క. మానుషము దైవమును సరి, నే నే నని కాశ్యపిన్ శ నెలయింపంగ ని
త్యానందుఁ డయ్యె ధర్మజుఁ, డీనిర్మలభాగ్యమహిమ శ యేరికి గలడే. 162
- క. విను మట్లు నెలంగంగ ఘూర్ణన మొందినయల్లవం బర్హంగం బొంగారెక
జననికురుంబు బాపె, పనఘా చూడ వినఁ బడయ శ మఖిలజగములన్. 163
- వ. మఱియును. 164
- నీ. నృపు లోహటింప జంకత వుమీనునేసి చే, కొనియె బాంచాబునిగ్రహాతునితండె
సురసేనతోఁ బురంధరు గెల్చి భుజగర్వ, మే పార ఖాండవం శ బేర్చె నితండె
యొక్కటిబవరాన శ నీశాను మెప్పించి, పాశుపతాస్త్రంబుఁ శ బడసె నితండె
యొంటిమై భీష్మాదియోధుల కురువతి, ధృతిఁ బాపి గోవులఁ శ ²దెచ్చె నితండె
- తే. ప్ర తిననేసి విషమసమగ్రమునఁ బొద్దు
గ్రంక నీ కాంగి సైంధవు శ గూల్చె నితండె
యనుచు నందడిగాఁ గ్రమ్మి శ యుట్టు తె త్తి
చూచె జనలోక మాసవ్యసాచిఁ బ్రీతి. 165
- క. ఆవాక్యము లెల్ల వినుచు, భావ ములర నట్లనుండు శ భాసుర మగున
మూ వగ్రేసరముగ యజ్ఞవాసంబునకు వచ్చె శ నంచితలీలన్. 166
- వ. అట్టియెడ ధర్మనందనుండును భీమాదులును గృష్ణుండును బలదేవ ప్రభృతులును
ధృతిరాష్ట్రం బురస్కరించికొనుచు నప్పొప్పు నెదుర్కొని రతండు వారల నెల్ల
సముచితాచారసం ప్రీతులం గావించి గాంధారిని గుంతినిం గాంచియీతకాండు
తీరంబు గనినచందంబు నొంది యందఱు నభినందించుచు బొదివికొని యుండ
నొక్కరమ్యప్రదేశంబున నుండె నాసమయంబున. 167
- నీ. బభ్రువాహనుండు వైరభవ మొప్పుఁ జిత్రాంగ
దయు నులూపియుఁ బ్రమరదంబుతోడఁ
దోడ రా ధర్మశ్రుత్రునిమందిరమునకు
నరుగుదెంచుటయు నరక్కురువరేఁబుఁ
డును దమ్ములును గృష్ణుఁడును బలభద్రాది
యాదవులును బ్రీతు శ లై తదీయ
నందర్శనము నర్హనతార్కారచరితార్థ
ముగఁ జేసి రతండును శ దగినవిధుల
- తే. నందఱకుఁ బ్రియ మొనరించి శ యాంచికేయు
నతనిభార్యను గని నమరస్కృతు లొనర్చి
గాంతిఁ గాంచి యాచుమయమగులకు నెఱిగి

¹ పలుదెలుగుదీపనలును గొంగిలియొక బడసి.

168

వ. ధర్మశాస్త్రం గొలిచి కూర్చుండ నతని కలంకును ననుజులును వేర్వేరు సర్వరత్న రాజీవిరాజితంబు లగుభూషణంబులను బరమాంబరంబులను నొసంగిరి సీరపాణి శౌరి ప్రభృతులు ప్రభూతాభరణంబులను భాసురవాసోవిశేషంబులను నతని నర్పించి రక్షుననరంబున.

169

సీ. చిత్రాంగదయు నాగధృత్రియుఁ దొలితొలి, గాంధారిగనిగొంతిఁగాంచి రెలమి దీవించి గాఢసంభావనఁ గొంటి, జేర్చి యద్దేవి రతత్నాద్భుత సగు తొడవుల నర్పించె శ్రద్ధోవదియును సుభద్రయు వారుఁ ద మ్ముచిత్ర ప్రకార మునఁ గన్న నమ్మెయి శ్ర వినుతపూజనముల, నతులనమ్మోదము శ్ర నావహించి

ఆ. యోగ్యతములను శ్ర మునిచి తత్సల్లాప, సౌఖ్య మొంది రట్లు శ్రనకలవర్త నముల నశ్వమేధనముపక్రమం బుదా, త్రాభిరామ మయ్యె శ్ర నధిపముఖ్య.

170

వ. ఇదంపడి యర్హ దివసంబు సంప్రాప్తం బగుటయు సాత్వ్యవతేయమునివతి కురువతి పాలికిం జనుదెంచి నేడు యజనంబునకుం దొడంగుము యాజ్ఞికులు శుభము హూర్తం బానన్నం బయ్యె నను చున్నచారు నీమఖంబు మహానీయంబు నీవు మహాధనవంతుండ వైతి దక్షిణలు ముమ్మడుంగులుగా నిడి మూడుమఖంబుల ఫలంబు నొందు మత్స్వమేధానబృథంబు పరమపావనంబు నమస్తదురితపరిహరణ నిపుణంబు నీకు భారతరణకృతజ్ఞాతీవధంబు పాలకం బనుమెరమెర మనంబునం గలిగి యుండు నట్టివి యెల్లను దీన నిస్తుషంబు లగు నమస్తశుభంబులు నావహిల్లు నని యాజ్ఞాననంబు సేయుటయుఁ బ్రాజ్ఞప్రవరుం డైనయాభూవరుండు.

171

— ఓ ధర్మరా జశ్వమేధయాగంబు నుప్రయోగంబుగాఁ జేయుట. ఓ—

క. ప్రయతుం డై హయమేధ, క్రియాకలాపంబునకుఁ బ్రకీర్త్యముగాఁ జొచ్చి యుదాత్తభంగి జనమే, జయభూవర నడపె గాఢశ్రుంప్రీతిమెయిన్.

172

క. క్రమయుక్తము యుక్తముగా, నమరగురుప్రతిము లై సరయాజ్ఞికులు క్రియా నముదయము నడవఁగా స్థలితము లే కవహుకము సారకశతత్కృతువొప్పెన్.

చ. అవహితు లై ప్రవర్ణము బుధాభిరుతంబుగఁ జేసి ఋత్విజుల్ సవనము లుక్తమార్గము ప్రశంసకు నెక్క నయించి వేదవా క్యవిహితవృత్తిమై నభిస్రవాఘృదయు బొనరించి రరి మా ధవుఁ గొనియాటలం దమకృతంబులకుఁ మెఱుఁ గిడ్డయలుగన్.

174

వ. అట్టియెడ.

175

సీ. ² వివిధభోజ్యపదార్థవిభవంబువలనను, సంత్పత్తి బొందక శ్ర చనునరుండు ధనధాన్యవస్త్రసంకతతిలబ్ధి దారిద్ర్య, మపనయింపక యేఁగునట్టివాఁడు గోరి యెయ్యది యైన శ్ర గారవ మెనగంగఁ, బడయక రిత్తవోయెడుమనుష్యుఁ

1. గ. పలుదెలుగుదీపనయును 2. గ. సారాన్నముల మహావిహితములను.

దెద్దియేనియు దుఃఖి యెలలినఁ జనుడెంచి, యని నిస్తరింపక యరుగునలఁడు
తే. మందునకు ¹ వెదకినను లేరడంద మొంద, నరసి కుడువుఁడు కట్టుఁ డిశ్చాచురూప
వస్తువులు గైకొనుఁడు దురదృష్ట దెలిపి, పాపికొనుఁ డని భీమబంధువలకు చునికి.

ఉ. ఆయతులాధ్వరంబున వ్రతాభిరతత్వము లేనివాఁ డుపా
ధ్యాయుఁడు గానివాఁడు నిగ్రహాంగకచట్టము లేనివాఁడు లే
డేయడఁ జూచినన్ నభ నశరేశ్వర యట్టినదహ్యులవ్మారు
న్నాయకుకొల్పిదివ్యమనినాథులు దక్కఁగఁ గల్గ రెచ్చటన్.

177

వ. అట్లుం గాక.

178

సీ. కనుఁగొనుకాతుకంబునఁ గూడి చనుడెంచి, దివ్యముసీండు లభితి ప్రియమున
నభినందనము సేయ య నఖిలగంధర్వులు, నానందనము లగుశావములను
నవ్వరః స్త్రీలు హృదయము లైననృత్యవి, శేషంబులను నుల్లసము చుండ
సిద్ధవిప్రజనంబు య సేనలు నల్లుచు, బహువిధాశీర్వాదప్రవరతఁ బరంగ

తే. నాద్యులై పేరు గలుగుపదార్థు రవని
వరులయాగంబులకు సరివచ్చు మిగులుఁ
గాని యిది వట్టపడ దనఁగా వెలుంగు
ధర్మతనయునియశ్వమేధవము నరేంద్ర.

179

వ. పసిఁడియిట్టికలం జతుశ్చిత్యంబు నష్టదశకరాత్మకంబును గరుడాకృతియును గా
యజనం బొనర్చి మహానీయం బై యొప్పు చుండు యూపక్రియానమితంబున
ఖాదిరంబు లాఱును బైల్లంబు లాఱును బాలాశంబు లాఱును బేషపారు
మయంబులు రెండును స్లేష్మాతకతరుకల్పితం బొకండును గా నిడువదియొక్క
యూపంబులును దక్కును శోభనార్థంబుగా ననేక కాంచనయూపసంచయంబును
శాస్త్రోక్తప్రకారంబున యాజకులు నిలిపి వానియందు.

180

క. నలుగాలివానిఁ బక్షుల, జలచరము ల విధియుతముగ య సంయోజింపం
బొలిచెం బశువులు మున్నూ, ఆలఘుయశోమహిత యమృతహాసనమునన్.

181

క. వరయాపసుయోజిత మగు, తురంగమముచుట్టుఁ బశుతత్తుల నిల్పినసుం
దరభావము దత్తమఖి, స్ఫురణం బిట్టి డని చూపురహాలిక మెఱసెన్.

182

తే. ఆగమోక్తంబు దర్శనీయంబు నైన, యాసుతంత్రంబు నొనరించురూపజకోత్త
మావలికిఁ దా నలంకారక మై పరాశ, రాత్మజునిశిష్యుకోటి యెల్లప్పురె నధిప

183

— ధర్మరాజు వ్యాసుడు యజ్ఞదక్షిణగాఁ దనరాజ్యం బంతయు నిచ్చుట. —

వ. సర్వపశు శ్రవణంబు లాచరించి ఋత్విగ్గసంబు లశ్వాలంభనమయంబున
యాజ్ఞ సేవి సన్నిహితం జేసి యశ్వంబునవయవంబులమాంసంబు లయ్యెదేవత
లకు నాహుతు లిడనవచ్చు డమృతహాదేవి నిజహస్తంబునం జేయం దగియెను

1. క. వెదకిన లేడు + నంద. 2. గ. విశననంబు లాచరించి.

హుతంబులు సేయించిరి తదనంతరంబ యశ్వవపాహామంబునం బరంగు
గంధం బాఘ్రాణించి ధర్మనందనుండు దమ్ములుం దానును బరమానందంబునం
బొందె శేషించినయశ్వావయవంబు లర్హప్రకారంబున యాజకులు వేల్చి రిట్లు
సాత్యవతేయుండు యుధిష్ఠిరునశ్వమేధం బఖిలలోకహితంబుగా నిర్వహించి
యాతనిగుఱించి యుదాత్తనాదం బెసంగ నాశీర్వాదంబు సేసి సమస్తదేవ
మునులును దీవన లిచ్చి రప్పుడు కౌరవవంశపావనుం డగుభూవరుండు. 184

తే. అలఘుభక్తిసదస్యులృకలము యెనక, మెనంగఁగోటిజేల్ నిష్కముగ లిచ్చి తనదు
వసుధ యంతయునొనఁగె దిగవ్యప్రబోధ, ఘనత నొప్పువేదవ్యాసమునివరునకు. 185

క. విను ఋత్విగార్థ్యుం డగున, మృనివతి యట్లు కురువంశ్రముఖ్యుం డొనఁగ మే
దిని సంప్రమోదమునఁ గై, కొని యిట్ల ను నానరేంద్రకుంజరుతోడన్. 186

ఆ. జగతి ఋత్విగర్థముగ నిచ్చి తేము వి, ప్రస్వభావకలనఁ గ బసిఁడిఁ గొనఁగఁ
గోరెదము కరంబుగారవంబున బ్రాహ్మ, శాఖిలపితదాయి గ వగుట మేలు. 187

వ. అని వెండియు. 188

క. ఇలకు వెలగా హిరణ్యం, బలఘమతీ మాకు నొనఁగు గ మనుటయు ధరణీ
శులు వినఁగా నప్పొరవ, కులవతి యావేదరక్షకున కిట్లనియెన్. 189

ఆ. అశ్వమేధమునకు గ నార్దులు దక్షిణ, ధరణి యండు గాన గ నరునిచేత
విజిత యైనధరణి గ ప్రజనిత్రీతిమై, ఋత్విగర్చనముగ గ నిచ్చినాఁడ. 190

వ. అని మఱియును. 191

చ. వనమున కేఁగి యందు సుఖశ్రవానత సుండఁగలాఁడఁ గాక యే
ననఘవిచార బ్రహ్మధన గ మక్కట కొందునె యన్నఁ బ్రీతిమై
ననుజులు యాజ్ఞ సేనియును గ నట్టిద యాపని యొండు సెప్ప కుం
డనుటయు మార్గ బాష్పపులకాంకురముల్ ధరియించి రందఱున్. 192

వ. అప్పుడు. 193

తే. దివ్యవాణి క్షీర్తింఁచె గౌరవవ్యవరుని
సఖిలజనములుఁ బ్రస్తుతిముఖరు లైరి
తానుఁ బొగడి వేదవ్యాసుం గ డానరేంద్ర
చంద్రునకు నిట్లు లను విప్రశచయము వినఁగ. 194

క. ఏ మమ్మెద మనినఁ బృథివి, యోమనుజాధీశ కొనుట గ యొప్పెడుతెరు విం
దేమియును నెగ్గు లే దీ, భూమిసురులకోర్కి దీర్చి గ పుచ్చుము ప్రీతిన్. 195

క. అని పలికినఁ గృష్ణుం డి, ముగ్ధునినాయకుపనుపు సేయుము నరేశ్వర నీ
వని చెప్పిన నొడఁబడి తన, యనుజులతో నట్ల కాక గ యని యతఁ డర్థిన్. 196

తే. కోటికోటులుమాడలు గ గుప్పవోసి, ధరణివెల యని చెప్పి యగ్రస్థరమనంయ
మూఢివతికి సమర్పించె గ నతఁడు ఋత్వి, గావలికిఁ బంచిపెట్టెనగ్రయ్యతులధనము

వ. మఱియును.

198

తే. అతులకనకమయము లై నరయజ్ఞవాట, వేదికాయూపతోరణ్యవివిధభాండ
దండశయ్యాసనాదుల య ధరణినాథుఁ, డొనఁగె విప్రచయంబులరకుల్ల మలర.

తే. అట్లు విప్రుల కిచ్చి యనంతరంబ

రాజులకు వైశ్యులకు శూద్రరాజు కన్య
జాతులకు మేచ్చులకును బ్రభూతధనము
ద్రవ్యితండంబు లిచ్చె నారధరణివిభుఁడు.

200

క. ఇమ్మెయి సకలజనులు హే, మమ్మునఁ బరితృప్తులై యనమంద మ్మగుమో
దమ్మునఁ దేలుచు నిజవా, సమ్ములకుం జని రజాత్య శత్రుఁ బొగఁడుచున్.

201

క. రెండవమరుత్తుఁ డై య, ప్పాండవముఖ్యుండు సేయ్యుపరమవితరణం
బొం డొక యెడఁ గల్గునె యె, న్నందును జూడ విన నజ్ఞనస్తుతచరితా.

202

క. తనయంశ మైనకనకము, విను కుంతీదేవి కిచ్చె య పేదవ్యాసుం
డనఘా యది యంతయు న, వ్యవతచరిత ధర్మకృతుల య వినియోగించెన్.

203

తే. సకలబాంధవభూపతిసంయుతముగ, నానరేశ్వరుఁ డవభృథరన్నానపూత
గాత్రుఁడై చిత్రగతసర్వకల్మషములఁ, బాచి నిర్జితస్వర్గ త్వరభాసి యయ్యె.

204

వ. అ ట్లాప్పి యప్పడమితేఁడు పరాశరనందనుచరణారవిందంబులు దనవెడంద
నొసలు సోక జాగి మ్రొక్కి యక్కులవతిం బెక్కుభంగులం బ్రస్తుతించి
యామంత్రితుం జేసిన నామునిశ్రేష్ఠుండు శిష్యసంఘసహితంబుగా నంత
ర్ధానంబు సేసి నట్టియెడ.

205

అథ ధర్మజుడు యజ్ఞంబునకు వచ్చినరాజుల నెల్ల సత్కరించి పంపుట.

క. అనుజులు సఖిలనృపాలురుఁ, దనుఁ బరివేష్టించ నొప్పెఁ య దారలలోనం
బెను పొందుచంద్రుగతి న, మ్మునుజాధీశ్వరుఁడు కురుకురమార ప్రవరా.

206

తే. క్రతువుఁ జూడ నేతెంచినరరాజవరుల, కందఱకు మణిభూషణహస్తీవాజి
వారకాంతాచయముల నరవ్వసుమతీసుఁ, డొనఁగె ధనదునికైవశిరసెనక మెనఁగ.

ఆ. బభ్రువాహనునకుఁ య బరమవిశేషంబు, మెఱయ గారివించి య మేలివస్తు
కోటు లొనఁగి ప్రీతి య గూరినమనముతో, నతనిఁ దత్పురమున య కరుగఁ బనిచె.

క. చిత్రాంగదయు నులూపియు, వృత్రారితనూజుపాల య విభవమహిత లై
గోత్రావర నిలువఁగ న, ధాత్రిసుఁడు సనియె సమృద్ధం బెలరారన్.

209

తే. మున్న చనుదెంచి ప్రీతిమై య నున్నయట్టి
దుశ్శలకుఁ బెంపు గలుగఁ దగత్పుత్రపుత్రు
సింధుదేశంబునకు నభిషిక్తుఁ జేసె
దోహలమున నజాతశత్రుఁడు నరేంద్ర.

210

- క. తమరమదేశంబు భూరమణుల నెల్లను విభక్త శ్ర రాజ్యలుగా ¹ నె
య్యము నెలయ నిలిపె బాండు, ధీమారమణుపెద్దకొడుకు శ్ర కౌరవముఖ్యా. 211
- వ. ఇత్తైఱంగున నెల్ల రాజులయుల్లంబులు ప్రమదంబునం బొందం జేసి వీడుకొలిపి
కృష్ణునకు నమ్మి త్రవ్వవస్తునిస్తారమహాహారం బగునువహారం బిచ్చి దేవోప
చారములు భారాధించి కృతార్థత్వంబు నొంది యుష్పరివోత్రముండు బల
భద్రునకు భక్తియుక్తంబును వివిధతత్త్వవిరాజితంబును నగుపూజావిశేషంబునం
బరమనంతోషం బావహించి సాత్యకిప్రభృతిమాదవలోకంబున కతిలోకంబు
లగనానావిధవదార్థంబు లొనంగి యుయ్యందఱుం దనచేత నుచిత ప్రకారంబుల
నామంత్రితులై బ్యారకానగరంబున కరుగం దారు మఱియు ననేక దేశాగతు
లైనవందంబుల నన్నచానంబులం గనకవస్త్రాదిదానంబుల ననురక్తులం గావించి
మహారాజంబున దిశలు పిక్కటిల్లం జెలంగుమంగళతూర్యంబులు మొరయుం
బుజ్జాపాతకరహంబులు నానందనానంబులు వినుచు ముదిరంబునకుఁ జనుదెంచె
నని చెప్పిన వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 212
- ఆ. అనఁ యిత్పితామహునియశ్వమేధయా, గంబునమయమునఁ గరంబు విస్తృ
యంబుఁ జేయఁజాలునట్టిది యే మేనిఁ, గలిగెనేని విరఁగ శ్ర వలతుఁ జెల్లమ 213
- వ. అని యడిగినయశ్వమేధానాయకునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 214
- క. అమ్మొయిఁ బ్రభు తథనలా, భమ్యున భూమిఁ గలయట్టిరబ్రాహ్మణు లెల్లఁ
నమ్మొర మొందఁగ హయమేధ మ్ముజ్జ్వలభంగి నొప్పె శ్ర దత్సమయమునన్. 215
- తే. అఖిలజనములు నచ్చెరువంద ధర్మ, నందనునిమానసమున నారనంద మొలయు
నలనినై మకరందధారాభిశోభి, కుసుమనర్మంబు పెల్లుగఁ శ్ర గురిసె నధిప. 216
- వ. అట్టియెడ. 217

— యి సత్ప్రసంగచరిత్రంబు నకులంబు బ్రాహ్మణులకుం జెప్పటం. యి —

- సీ. ఒక్కచిలంబునరనుంఁడి వెల్వడి యొక్క, నకులంబు విప్రజనంబునదుమ
సిలిచి సత్ప్రస్థునలఘుధర్మంబు నేమియుఁ బోల దియశ్వమేధ మనిన
నవ్విపు లతివిస్తృయం బంది యక్కుంగిఁ, గనుఁగొని మంత్రవర్తనముఁ దంత్ర
గమనికయును వివిధము లైనదానవి, ధులు బహుళత్యాగములును లోక
తే. సంతతమా లయ్యె భక్తియు శ్ర శ్రద్ధయును బ్ర
యంబు వినయంబు సురమునిహర్ష మావ
హిల్లఁ జేసె నీ వేమిట శ్ర నిమ్మహాధ్వ
రంబుఁ గీడంటి చెప్పుమ శ్ర ప్రస్ఫుటముగ. 218
- వ. అనుటయు నన్నకులంబు వారల కిట్లనియె. 219
- సీ. వినుఁడు ధర్మక్షేత్ర శ్ర మన రూఢ మైనకు

1. క. నెయ్యమున నిలిపె బాండు, ధీమారమణుని పెద్దకొడుకు కురురాజ ప్రసరా.

కుక్షే త్ర మునయందు య రోషకామ
విరహితుం డొకమహోద్విజుఁ డుంఛవృత్తిమై
నుండు భార్యముఁ దనయందు నతని
వత్సయు సహచర్యభావంబు నొంది వ
ర్తింతు రట్టులు తపశ్శ్రీ వెలుంగ
మున్నెడఁ బలుపంట య లన్నియు సత్వంత
వికలంబు గా ననారవృష్టిదోష

తే. మావహిల్లిన నతని కారహార మొనరఁ
జేసికొనుట దుర్బుట మయి య చెల్లు చుండఁ
దారు నలువునుఁ జని తృణభాగ్య ముల్ప
మేటి కొని వత్తు రాఁకలి య దీక్ష కుండు.

220

వ. అట్టి యెడ నొక్కనాఁ డయ్యందఱును లేవు దొడంగి పడమటిజామునకు వెదకి
తెచ్చినవూరికొలుచు ప్రసమాత్రంబు సక్తు వయ్యెం గర్తవ్యానుష్ఠానంబులు
నడపి యనంతరంబు మాకుంచెడు పేలపిండియుఁ జెటి మానెండు (నలువురును
సమంబుగాఁ) బంచికొని యుపయోగించువారై మున్నసమయంబున.

221

— యయముడు సత్ప్రసూనికడ కతిథి మై వచ్చుట యి —

తే. అతిథి యొక్కధరామరుం య డరుగుదెంచె
గని ప్రియంబున వా రెదుర్కొనినభక్తి
కముగఁ బర్వశాలాభ్యంతరమున కతనిఁ
దోడికొనిపోయి యాసనస్థుఁడుగఁ జేసి.

222

చ. అకుగులు గడ్డి ప్రీతి యెసఁగ లారంగ దద్దయునెమ్మిఁబల్కిర
ప్పుడు మది వల్లవింప మునిగవుంగవుఁ డాతని కాత్మభాగ మె
క్కు డగువినీతిఁ జూచి బుధకుంజర నిర్దురితార్జనంబునం
బడసినయట్టిసక్తువు కృపారతి నాఁకలి దీనఁ దీర్చవే.

223

వ. అని సమర్పణంబుసేసిన సమృహీసురోత్తముం డాసక్తువువయోగించెదాననతండు
తృప్తి బొంద కునికి యమ్ముని గనుంగొని యేమిట నితండు తృప్తుం డగు నెట్లు
సేయుదునోకో యనుచిచారంబు వొడమి డోలాయమానమానసుం డయ్యెం
దదీయభార్య తదింగితం బూహించి యతనితోడ.

224

క. నాపాలిసక్తు విచ్చెద, నీవురుఘని దృప్తుఁ జేయు య మీ వనిన నతం
డాపాలతిక్షప్పియును సం,దీపితజతరాగ్ని యైసఁగెఱుగును గనుచున్.

225

వ. ఇట్లనియె.

క. మృగములుఁ బక్షులు లోనుగఁ, దగునాహారములు దెచ్చి య తమ ప్రియలకు నిం

- పుగ నిచ్చు నాకుఁగొనఁగాఁ, దగు నభవద్భోజ్య మైనద్రవ్యముసాధ్యే. 227
- క. శ్రీ సంతోషించు తెఱఁ, గానపడనిమనసు గలుగునట్టియధముఁ డి
చొప్పనడిఁ గనుఁజని యచ్చో, గాసింబడు జమునిభటులు శ గాటియవెట్టన్. 228
- వ. అనిన విని యవ్వనిత యతనివదనంబునం జూక్కి నిలిపి. 229
- తే. పతియ చుట్టంబు బక్కంబుఁ శ బతియ చెలియుఁ
బతియ తల్లియు దం శ్రీ యుఁ శ బతియ గురువుఁ
బతియ దైవంబుఁ గావున శ నతనిపని యొ
నర్చుటయ చూవె ధర్మంబు శ నాతి కరయ. 230
- వ. అట్లుం గాక. 231
- క. మానితగుణ నీవాఁకలి,తో నుండఁగ నేటిపాలు శ దోషం బిదియి
ట్లే నాహారము గొందునె, యీనిర్మలమతికి దీని శ నిమ్ముచితవిధిన్. 232
- చ. అని తననకు విచ్చినఁ బ్రియమున నమ్ముని యమ్ముహోద్వీజం
గనుఁగొని డప్పి వో దిదియుఁ శ గైకొను మన్న నతంకు శ్రీతి నె
క్కిన భుజియించి వెండియునుగ గూరఁడ తృప్తి దదంతరంగముం
గనుఁగొని య త్తపస్విపతి శ గ్రమ్మఱ నెమ్మదిఁ జింత నొందినన్. 233
- వ. తదీయతనయుండు తద్దళావిశేషం బెఱింగి. 234
- సీ. తనపాలినక్తువుఁ శ దండ్రికిఁ జూపి యీ,యతిధిఁ దృప్తునిఁ జేయునమనఘ దీనఁ
దనయుండు దండ్రిచిత్తమున నెక్కినినకృత్యం బాచరించుట శ య్వర్గధర్మ
మన విని యమ్ముహోముని యెంతప్రాయంబు, ననిననువిను జనరకునకు సుతుఁడు
బాలుండ యాఁకలి శ బాలుర కగ్గల, మట్లు గావున నిది శ యనుచితంబు
- తే. నావుడును దాన పుత్రుఁ డనంగ విండు
నన్నుఁ గాచుట యరయంగ శ నిన్నుఁ గాచి
గొనుట యిప్పిండి యిమ్ముహోత్మనకు నిచ్చి
కావవే నన్నుఁ గారుణ్యభావితాత్మ. 235
- వ. అనినం గొడుకుమాటలకు నమ్మహితాత్మండు శ్రీతాత్మండైయానకు వాయతిధి
కిచ్చినం బుచ్చుకొని యతం డుపయోగించె దానను నాఁకలి వోనితెఱంగుదోఁ
చిననయ్యించిత ప్రతునిడెందంబు గుండు నొందినం గోడలుతదాకార ప్రకారంబు
గని తనయంశం బైనపిండి మామముందటికిం దెచ్చి. 236
- సీ. ఇదియును నతిధికి శ నిం డన్న నక్కట, యాఁకటఁ దలరి నీరయంగకములు
శిథిలంబు లైనవి శ సేడ్పడి యన్నది, చిత్తంబు దీనిఁ బురచ్చికొని నిన్ను
డప్పితో నుండంగ శ నెప్పటఁ జూడఁగ, లాఁడ నే ననుడు నాశలన మీరు
మద్దురుగురులకు శ మహితశుశ్రూషకుఁ, గాదె ప్రాణములు నంగములుఁ గలిసు
- తే. విహిత మిటు సేత నాకనుగృహిల్ల

గాఁగఁ జేయుండు నన్ను మీఠకరుణ యలర

ననిన సంయమివరుఁ డియ్యకొని యతనికి

నచ్చెలువపాలినక్తువు న్ నర్థినిచ్చె.

237

ఉ. ఇచ్చినఁ బ్రీతిఁ బుచ్చికొని న్ నయిం పెనలార భుజించి తృప్తిమై
నచ్చుపడంగ మెచ్చున ముఖాంబురుహం బలరంగ నిట్లనుం
బొచ్చెము లేక యయ్యతిథి న్ భూరిగుణోత్తర నిన్నుఁ జూడఁగా
వచ్చితి నేను ధర్మఁడ భగవద్వ్రతశీలతఁ జూచి మెచ్చితిన్.

238

క. భక్తియు విసయము శ్రద్ధా, యుక్తియునుం దాల్చితోడీయొప్పును గరుణా
నక్తియు నతిథులయెడ నను, రక్తియు నీయంద సుస్థిరత్వముఁ బొందెన్.

239

క. నీదానంబున విసిత్తు, లై దైవతఁడనీడు న్ లభివర్ణ న ము
త్యాదరమునఁ జేసెద రిదె, రోదసి నమ్మర్థముగ నగరుగుదెంచి తగన్.

240

క. అనిచూపి పలుకనవసర, మునఁ బరస్పర్యండు గురిసెఁ న్ బుష్పాసారం
బనవద్యహృద్యనాదం, బున మ్రోసెను దేవదుందుభులు గగనమునన్.

241

ప. అప్పు డయ్యతిథి వెండియు.

242

— యమఁడు సక్తుప్రస్థుని బ్రహ్మలోకంబునకుఁ బో నియోగించుట. —

క. నినుఁ జూచువేడ్క నేడ్యరు, మునులమనంబుల నమగ్రమునఁ గదిరెడు న
జ్జనకీర్తనీయ దివికిం, జనుదెమ్మె ప్రియాసుతస్మృతాసహితముగన్.

243

తే. తుంధ హరించుఁ బ్రజ్ఞావరిశోభనతలఁ, దృష్టగుందించుఁ గృప నీప్రభవిసి వాని
ననఘ నిర్జించి తాలు బిత్త డ్డనక యతిథి, పూజనం బిట్లు నడపినపుణ్యమునకు.

244

క. తగుప్రియమున నకుటుంబం, బుగఁ దననభ కీవు రాక న్ బుద్ధిం గని బ్ర
హ్మగడఁ వేడ్క విమానం, బు గురువ్రతశీల శీఘ్రమునఁ బుత్తెంచున్.

245

చ. వినుము ప్రభూతదానములు న్ విశుతయజ్ఞముల నధర్మతా
వినుతికి నెక్కఁ జాలవు విశవేకనిధీ పరిశుద్ధిశోభితా
ర్జనమునఁ దెచ్చికొన్నది వగరం బగుఁ బాత్రము నర్హకాలముం
గని లఘువస్తువేని నోనఁగం గను టుజ్జ్వలధర్మ మారయన్.

246

క. అని పలుకుచు దివ్యంబగు, తనయాకారంబు సూపె న్ ధర్మండు కన
త్కనకమణిమయవిమానము, విహవీధిం దోచె మునులు న్ విన్వయ మందన్.

ప. అప్పుడు సక్తుప్రస్థుండు పరమప్రీతిం దానును దనవారుచు ధర్మదేవతకు దండ
ప్రణామంబు సేసి నిలిచిన.

248

తే. ధర్మదేవత యతనితో న్ ధర్మనిరత
కంటె బ్రహ్మ పుత్తెంచినశ్రునవిమాన
మనఁగ నది భూమి కవతరించిన బ్రమోద

మెనఁగ నాధర్ముఁ డాతని శక్తి లనియె.

- క. వేమక నాలుం గొడుకున, నోడలు నీవును బ్రభూత్వగుణ యెక్కుము నం
 ద్రుడమెయి నివ్వమానము, నీడితగతి బ్రహ్మనభకు శ నేఁగఁగ వలయున్. 250
 క. అసవును నక్తుప్రస్తుండు, దనవారును దాసు నెక్కి శ ధర్ముం డనుపం
 జనియె నది యంతయును నేఁ, గనుఁగొనుచు బిలంబు వెడలఁగానామేనన్. 251

... సక్తుప్రస్తుండు సకుటుంబముగా బ్రహ్మలోకంబునకుఁ బోవుట. ...

వ. ఆసక్తువు గంధంబును సతిధిపాశ్యజలక్లేదంబునుం బొరసి సక్తుప్రస్థకృతం బైన
 పరమధర్మంబునుహిమంజేసి మదీయమస్తకంబును నొక్క పార్శ్వంబునుం గనక
 మయంబు లయ్యె నాడు దొడంగి మేను దానవిధిస్థలంబులకును బుణ్యాశ్రమ
 భూములకును వివిధాధ్వర ప్రదేశంబులకుం జనుచుండుడుఁ నక్కటి వక్కవనిండి
 యగు ననులంపున నెన్నిచోట్లకుఁ బోయిననుం గా నుండు లోలో తరచరితుం
 డజాతశత్రుం డశ్వమేధంబు సేయుచున్నవాఁ డయ్యెక నాకోర్కి సిద్ధించు నని
 పెద్దయ నానతో ననుగఁదెంచితి నించుక విశేషంబునుం గాన వినుం డది కారణం
 బుగా నయ్యుంఁచవృత్తివిప్రునిధర్మంబు నీయజ్ఞంబు వోల దంటి నని పలికి యన్న
 కులంబు దా నెక్కడ బోవుటయు నెఱుంగకుండం బోయెఁ బాండుకులపవిత్ర
 యమృఖంబునం గలిగినయాశ్చర్యంబు తెఱిం గెఱింగించితి ననిన విని జనమేజ
 యుండు.

నీ. జన్మంబునందు రాజవ్యూలుఁ దపమున, మునిజనంబులు శాంతి శ ననఘ విప్రు
 లాసక్తు లగుదు ర శ ట్లగుటఁ గాదే పల్వ, రవనీశ్వరులు దొల్లియాగకృతుల
 నతులకీర్తులను సర్వదతులను బడసిరి, ధర్మ నందనుఁ డత్యుదాత్తభంగిఁ
 దొంటిభూనాథులకంటె సత్యమునను, శౌచమునను భక్తి శ శ్రద్ధ ¹నీ

తే. సతిశయిల్ల వేరవ్యాసుఁ శ డాది గాఁగఁ, గలుగునార్యజనులచిత్తములకు నెక్క
 నమరవల్లభుచంద మందముగఁ జేసె, సశ్వమేధంబు మెచ్చుల శ కాకరముగ. 253

వ. అట్టిపరమధర్మం బానకులంబుచేత గర్హితం బగుటకుం గారణం జేమి యని
 యడిగిన వైశంపాయనుండు ధర్మపుత్రునధ్వరంబు నీ చెప్పినయట్టిద యెనను
 నొక్కటి సెప్పెద నవహితుండ పగు మన్నకులంబు హింసాత్మకం బైనవసు
 యజ్ఞంబుకంటె ²సహింసామహితం బైనతపోమయయజ్ఞం బధికం బని చెప్పిన
 యది యయ్యె రిత్త చెప్పట గాక తనశిరంబును శరీరార్ధంబును సువర్ణమయంబు
 లైనకతంబునుం బలికెం గాన దానివచనంబులు ద్రోపువడ జేతద్విషయం
 బైనది యొక్కయతిహాసంబు గల దది యాకర్షింపు మని యమృతజనాధున
 కి ట్లనియె.

నీ. అమరాధిపతి దొల్లి శ యాగంబు సేయంగఁ

1. క. గలిగి యతి. 2. గ. వహింస సభిషతం బైన

దొడంగ మహామునిస్తామములును
 సురసంఘములుఁ గూడి య కురుకుఖ్య ఋత్విగ్
 ణముల నేర్పఱచి సాం య పయర వేది
 గల్పించి తగ నగ్నికార్యంబు నడపంగ
 నర్హులు పశునిచరయంబుఁ జేర
 నమ్మనుల్ గనుఁగొని యధికదయాద్రింబు
 లగుచిత్తములతోడ య నమ్మహేంద్రు

ఆ. నాననంబు నూచి య క్కట హింస ధ, ర్మంబు గాదు కృతయుగంబు సాచ్చ
 ననఘ వత్సర త్రయము ప్రాతఃకాలినవీ, జంబు లిఖులు యజనసాధనములు. 255

క. వేదోదిత ప్రకారం, బాదర మెసంగంగ నడపు య మది యుత్తరభ
 ర్మోదయము నేయు నీకు దయాదృష్టిం జూప వసుగర్భాద్రి మహాత్మా. 256

ఆ. అనిన వారిమాట య లాదరింపక యుండె, వానప్రంశు దాన య వాదు పుట్టె
 నమ్మనీశ్వరులకు య నలనికి సురసంఘ, మతని గూడ వాద య మతిశయిల్లె. 257

వ. అట్టియెడం గర్మకాండవిదుం డగునుపరిచరవసువు నన్నిహితం డగుటయు
 నయ్యరుదెజంగులవాడును నారాజన్యుని సాయీగాఁ గోరిన నతండు దేవతా
 వక్షసాతంబునఁ బశువిశననంబు కర్తవ్యం బని పలికి యధఃపాతంబు ప్రాపించెం
 గావున హింసారహితం బయినయజనంబు వూజనీయం బగుటకు సంశయింప
 వలవ దట్లుం గాక. 258

ఆ. ఉంఛవృత్తి యైనయర్విసురోత్తముం, డట్లు ప్రాణరతు య కై ఘటించి
 స్వజనములును దానుభజింప నుండి యా, సక్తు వళిధి కిచ్చెఁ య జనదై పొగడ.

వ. అనిన విని జనమేజయుం డది యట్టి న మునీం ద్రా సీవచనంబుల కోపంబుతో ధర్మ
 మార్గగతం బైనద్రవ్యం బింతభవ్యంబు గదే యవ్వస్తువు దానంబునకుం బ్రధా
 నం బగుట యింకనుం బ్రస్ఫుటంబుగాఁ బ్రకీర్తింపు మనవుడు నానందయు యు
 వ్యాసవపాత్రపాత్రు నాలోకించి యిట్లనియె. 260

— య అగ స్త్యమహామునిద్వాదశవాక్రి కయజ్ఞప్రభావము. యి. .

సీ. ఇవ్విషయంబున య నెందుఁ బ్రసిద్ధతం, బరఁగెమనట్టిది య ధరణిసాధ
 వినుతేజోహంబు య వినుము చెప్పెద నగ, స్త్యుండు వండ్రెండెట్లు య సువ్రతాభి
 రతిఁ జేయుమహిలాధ్వరమునకు దివ్యాను, భావంబు గలయట్టి పరమమునులు
 వేడ్క ఋత్విజు లయి య వెలయు నిజప్రాణి, నఖిలతంత్రంబులు య నాచరింప

తే. నాసమయమున వర్షింపఁడయ్యె నిందుఁ
 డోషధులు వికలత్వంబు య నొందె దానిఁ
 జూచి యుత్తరపాదను లగ్యస్త్యునకు నన్న
 దానవిధు లెట్లు నెల్లునో య తగువిధమున.

వ. ఇతండు ద్వాదశవారికం బైనదీక్షావిశేషంబు నొందినవాఁడు ధర్మమార్గాగతం
బున నద్రవ్యంబు దక్క నొండు వినియోగింపండు వానయుం గురియ దని ము
చ్చిరి తఱులో¹ బలుకుపలుకులు ప్రతాపదీపితం డగునక్కంభనంభవుం డాలిం
చి వారలతో నిట్లనియె. 262

ఉ. న్యాయము గల్గి యధ్వరమునందు విఘాతము వుట్ట కుండఁ దాఁ
దోయదకోటిఁ బన్ని హరి శ్ర తుష్టిగ వృష్టి యొనర్ప కన్న నే
²నాయనురేంద్రతం గొని మ్రహాద్భుతవృత్తి జగంబుఁ బ్రోచెదన్
మీయెడఁ జింత దక్కుఁడు నృమిద్ధతపఃవరులార నాదెనన్. 263

క. కాదేనిఁ ద్రిజగముల బహు, శోదార ద్రవ్యకోటు శ్ర లున్నయునికి మీ
పాదములవలెనరమునకుఁ, దే దొరకొను నశ్రమమునఁ శ్ర దెచ్చెద వానిన్. 264

తే. అంత సేయంగ వలయునే శ్ర యన్న ననఘు
లార యుత్తరకురుభూము శ్ర లారఁ బండి
యున్నయవి యాగకాలోచితాన్నమునకు
వలయుధాన్యములే దలఁపున శ్ర వచ్చు నిందు. 265

వ. అని పలికి వెండియు. 266

క. ఆజాలి యేల నిర్మల, బీజహవిస్తంత్ర మేను శ్ర బ్రీతి నొనర్పం
గా జగతి వజ్రపునం జెడు, నే జన్నము విఘ్నపకునె శ్ర యేటికి వగవన్. 267

సీ. అన విని సేవు ధర్మాగతిసంసిద్ధ, వస్తుదాయవి నిరవద్యతపము
వ్యయముగా నీ కేల శ్ర వాసపువైకిన్క, నఖిలజగద్ధన శ్ర మాహరించి
కొన నేల యుత్తరకురుభూములందలి, ధాన్యంబు లేల నృనాన్యవీజ
హుతములందు ఫలేచ్చరయోజింప నేల మా, కై యిన్ని దెజుఁగులరయందుఁ బాతె

తే. నీదుచి త్తంబు దీని విగ్రనిశ్చయముగఁ
జేసి సుఖ వగు మేము మ్రాచేసినట్టి
సుకృతములఁ దెచ్చికొందుము శ్ర సులభములుగ
వలయునాహారములు లోకశ్రవందనీయ. 268

మ. అని సల్లాపము సేయుచుండఁగ ననేకాంభోదజాలంబులం
బనిచెం బెల్లుగ వర్షములే గురియఁగాఁ శ్ర బజ్రన్యం దాప్రాద్ధ తా
నును నాచార్యుఁ బురస్కరించుకొని నృన్నం గావవే యంచు న
మునిశార్దూలునిఁ గాన వచ్చె వినయంబుభక్తియుం దోఁపఁగన్. 269

ఉ. వచ్చిన గారవించి యనవద్యపుటర్చన లిచ్చి సంయము
త్రైచ్చగ శాంతనద్యచనశ్రీలఁ బ్రమోద మొనర్చి యాతనిం
బుచ్చె సురేద్యముక్తముగఁ శ్ర బోడిగఁ గ్రమ్మట వేల్పువీటి కా

1. క. బలుకుపలుకులకుఁ బ్రతా...సంభవుండు రోపించి. 2. గ. నాయనురేంద్రుని. 3. గ. బ్రోచిగ.

సచ్చరితుండు లోకమును శ సంతస మందె వెలింగె జన్నమున్.

270

తే. క్రతుసమూ ప్తినమయమున శ సతండు వినయ
భరితుఁ డై యోగ్యభంగి సకపురమమునుల
కర్ప లిచ్చి యామంత్రా శ మాచరింప
వారుఁ బ్రీతి నేగిరి నిజావాసములకు.

271

—.. జమదగ్నిమహాముని పితృదేవతలకాపంబున జపతం బై పుట్టికథ..—

వ. ఇవిధంబున హింసారహితంబుగా మహితమూగంబు సుప్రయోగంబు సేసి యగ
స్త్వండు పరమప్రశస్తి నుజ్జ్వలుఁ డయి వెలింగెం గావున ధర్మమార్గాలద్రవ్య
కృతం బై తపోమయంబగుయజ్ఞంబు ప్రాజ్ఞజనమనోజ్ఞం బై వెలయు నని
చెప్పిన విని జనమేజయుం డిట్లనియె.

272

తే. అనఘ సకులహంబున శ నల్లు దోఁచి
బ్రాహ్మణులతోడ మానవ్యభాషణముల
నెవ్వఁడెనియు నొక్కయశహీనబోధ
ఘనుఁడు నల్లాప మొనరించె శ నని తలంచి.

273

తే. ఆతఁ డెవ్వఁడో యని నిన్ను శ నడుగఁ జూచి
వెండియును బ్రస్తుతో క్తుల శ విందు ననుమా
నంబుతో నూర కుండితి శ నాకు నతనిఁ
జెప్పఁ దగునేని బోధనశీల చెవుమ.

274

క. అనుటయు వైశంపాయనఁ, డనూనపుణ్యప్రదీప్తుఁ శ డగునీ కెందున్
వినఁ దగనియదియుఁ గలదే, వినిపించెద ముంగివిధము శ విను తెలియంగన్.

275

సీ. జమదగ్ని పితృకార్యసంకల్ప మత్యంత,నియతాత్ముడై చేసె శ నిష్ఠ యొప్పు
జాతునూతనకలశంబున హోమధేనువుఁ దాన పిదికి గారరవముతోడ
ని మ్రోనయెడఁ బదిలముగా డించిన, నతనిచి త్తము తెఱం శ గరయుబుద్ధి
సాకారవృత్తిఁ గ్రోధాధిదైవము వచ్చి, ప్రామాదికం బనుభంగి దోఁవఁ

ఆ. గుండతోడిపాలు శ గూల్చినఁ గినియక, యూర కుండె నానశముజ్జ్వలాత్ముఁ
డప్పు డాత్మ మెచ్చి శ యదైవ మతనికి, నిట్లు లనియెఁ గురుమ్యహిశవర్య.

276

క. భృగువులు కోధను లనఁగా, జగతిఁ బరఁగు వాద మది మృగపాపరికలితం
బగుట దెలిసె నోడితి నీ, కగణిత మగునీతపమున శ కలికెడ ననఘ.

277

వ. అని వెండియ.

278

క. నాదెనఁ బ్రసన్నుడవు గ, మూదరమునఁ జూడు సైంపు శ మవరాధము వి
ద్యాదయిత యనిన నమ్ముని, యాదైవముఁ జూచి శాంతియలవడ నెమ్మిక్.

279

వ. నాయెడ నిప్పుడు.

280

- క. నీ వేమితప్పు నేసితి, త్రోవుము శంకాభయంబు శ దొలంగెగ సంత
 ల్పాలితకు నలుగుట పితృ, చేవలకుం గలుగుం బొమ్మర్చిదిగ్గున ననుడున్. 281
- వ. భీతి హాభూతం బంతర్ధానంబు నేసెం దవవంతరంబ యాజమదగ్గిం బితృదేవ
 తలు కొపించి పాదనూపి పాతకతో నీవు శ్రాద్ధంబునకు నంకల్పించి యుండి
 తద్వైకల్యములు పుట్టిన నూర కుం బని పలికి ముంగి వయి ఘట్టు మని శపించిన
 నతంబు పాలకు దండప్రణామంబు నేసి తపస్వికి నలుగం దగ దని యపరా
 ధంబు గనియునుం గ్రోధాధిదైవంబునకు నలుగ నైతి. 282
- ఆ. తప్పు నైచి నన్నురదయఁ జూచి శాపమోక్షము ననుగ్రహింపుం శ డమితతేజ
 లార ముని పినీతిరలంపటుం దగుచుఁ బ్రార్థించుటయును వారు శ దెలిపు నొంది.
- వ. విదగ్ధవిప్రనమూహం బొడంబడునట్టియమితవాక్యంబుల నీ వెన్నుండేని మహా
 ధర్మంబు గీ డని యాడితి నాటం నీకు శాపమోక్షం బగు నని నిర్దేశించి
 రన్నకులంబును నక్తుప్రస్తునికలంబునం దగినమాటల నాతెఱంగున సదస్యులతో
 ధర్మనందనశిష్యమేధంబు పట్టిజేపించి విగతశాపత్వానందంబుపొందియంతర్హితం
 బయ్యె నని యిట్లు జనహేజయనకు మై శంప యుచుండు పాండవాగ్రజునశ్వమే
 ధంబువిధంబు విస్తార ప్రస్తవనీయంబుగా వివరించుటయు. 284
- శా. భక్తిస్మితమనీంద్రచిత్రకమూర్తప్రస్థితసౌరభ్యసం
 యుక్తారూఢతర ప్రకాశతమరూపోల్లాస రాగాదిని
 ద్ముక్తకాంతిజనైకతారసిక చిరమృద్రాసదోన్నిద్ర ధీ
 శక్తిస్త్వైరపహారదూర లలితా శ సద్భావనోస్మిలితా. 285
- క. అజరామరపదక రవద, భజనా సంసారజలధిరపారీణస్తో
 త్మనా స్వమూర్తిపైదిక, యజనా పాశ్చాత్యనాడికార్చ్యజనా. 286
- మాలిని. త్రియోగకమలవీధీర్దీప్తసంచారలీలా
 నియమితపవనాత్మగ్నిప్రభాస్నిగ్ధసంగా
 స్మయవికచమహాబ్జస్త్వైరమార్ధ్వకధారో
 దయచయ మధురాత్మా శ దర్శితానందవర్మాః. 287
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
 తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యశ్వమేధపర్వంబునందు
 సర్వంబును జతుర్థాశ్వాసము. 288

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతమునందలి
 యశ్వమేధపర్వము సమాప్తము.



హరిహరనాథాదు సముః.

శ్రీ మదాంధ్రమహాభారతము

ఆశ్రమవాసపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.



శ్లోకములు

సాధనపదపద్మో
పాసనవిద్యా శమైకవరతానిత్యా
భ్యాసజనహృద్య పేద
వ్యాసవచోవిభవవేద్య శ హరిహరనాథా.

1

శ్లోకములు { యుద్ధసిరాదులును గాంధారిధృతరాష్ట్రులును } శ్లోకములు
నొండొరులయెడల నడచికొన్నప్రవర్తనము.

వ. దేవా జనమేజయుండు నైశంపాయనున కీ ట్లవియె నట్లు పితృపితామహాశ్రమ
ప్రాప్తం బయినసామ్రాజ్యంబు జగత్సృజ్యప్రకారంబునం గైకొని మహాధ్వర
ప్రముఖధర్మకార్యధుర్యులును సముపాసితాద్యులును దయావిధేయులు నగుపాండ
వేయులు ధృతరాష్ట్రువలన నెవ్విధంబువారై నడచిరి హతవుత్తమిత్రామాత్యుం
డును గతైశ్వర్యుండు నగురాజును యశోమహిత యగుగాంధారియు నెట్టిభంగి
వర్తించి ర తైఱంగు నా కెఱింగింపుము.

2

సీ. అనవుడు నమ్మని యమ్మహిపతికి ని, ట్లనుఁ బొందునందను శ లాంబికేయు
నెడ భక్తివినయంబులెనంగంగ వర్తింతు, రతనియోగక్షేమ శ మరసి యెలుసు
దత్సమీపంబునఁ శ దగ నిల్చి తమకు నె,య్యది యైన నెఱింగించునట్లు గాంగ
నుందురు విదురయుశయుత్సుసంజయులు దా, రును నిత్యమును వచ్చి శ వినతిఁ జేసి

తే. కొలిచి కూర్చుండి యానవు శ నలఘుకార్య
విధము లేర్పడ నడిగి యశ్వభునిచెప్పి
నట్ల చేయుదు రతఁడును శ నాదరంబు
గాఢవత్సలత్వంబును శ గలిగి యుండు.

3

ఉ. కౌరవనాథ కుంతియును శ గౌరవ మొప్పుగ వచ్చి కొల్చు గాం
ధారి నతిప్రయత్నమున శ ద్రాపది తాను సుభద్రయున్ ముదం

- బారంగ నిత్యముం ¹గొలుచు న్నక్కరుపంశమహాత్తరక మహా
దారము లైనవస్తువు లుదాత్తత నిత్తురు వార లందఱున్. 4
- క. చిత్రాంగదయు నులూపియు, ధాత్రీశ్వర వత్తు రెవును న్నద్రావదితోడక
గాత్రములు భారివినయా, మత్రములుగ సుబలనుతః బ్రహ్మదమునఁ గొలువన్.
- క. ఆతల్లికిఁ దండ్రికి నం, ప్రీతి యలరఁ గుడువఁ గట్టఁ న్నబెట్టు నుదాత్త
స్థితంబు లైనవస్తు, వ్రాతంబుల నిచ్చు ధర్మరూ జనుదినమున్. 6
- తే. గుల్లఁ జెఱువులుఁ గట్టించుఁ న్నగోరి యాల్లు
లగ్రహారముల్ గావించు న్ననాబికేయుఁ
డధిప ధర్మతనూజుఁ డ్రత్యంతహర
చిత్తవృత్తి యై యనుమతి న్నసేయు చుండ. 7
- క. జనవర ధర్మజుఁ గొలువం, జనుదెంచినయట్టివివిధజనవతు లెల్లక
మును ధృతరాష్ట్రునిఁ గొలుతురు, విను మాకొడుకుమది పల్లరవించునుదానన్. 8
- క. నూనులు లేమిం గలిగెడు, దీనత్వము దోప కుండఁ న్నజేబప్పాఖ్యా
నూనులుగఁ జేయు ధర్మజుఁ, డానరపతి నతనిదేవి న్నతులితభక్తిన్. 9
- సీ. వంశవృద్ధులు పుత్రవర్గవియక్తు లై, యున్నవా రేమిట న్ననుమ్రులింతు
రో యనువుయిలాట న్ననాయుధిమీరుఁడు ద, మ్ములకును దగునమోక్షులకు నిష్ట
భృత్యులకును మీరు న్నప్రీతియు భక్తి, నానావికేయనిదెన న్ననతిశయిల్లు
నారాజు పంచినయట్ల చేసి చరింపుఁ, డతని నారాధించు న్నటస్మదీయ
- ఆ. చిత్తమునకుఁ బ్రియము న్నసేయుట యతనికి, మనసు గానియట్టిరపని యొనర్చు
టగలంపుదుఃఖు న్నమావహించుట యని, యనుదినంబుఁ జెప్పు న్నమనుజనాథ. 10
- క. విను మెల్లవారు నతనివ, చనములు మది నూది యట్ల న్నచరియింప మరు
త్తనయుండును నమ్మొయివ, ర్తనము నడపు చుండు మనసు న్నదద్దయు నెరియన్. 11
- క. ద్యూతంబున దుర్యోధను, చేతం దమవడినపాటు న్నచిత్తంబున క
త్యాతురతఁ జేయుచుండుట, నాతఁడు ధృతరాష్ట్రజూచియలుగు మనమునన్.
- తే. శ్రాద్ధదివసంబులందుఁ బుత్రప్రజమున
కాంబికేయుండు గోకనకాదదాన
కీర్త్యముగఁ బారలౌకికశ్రక్రియలు సేయు
నట్లుగా సంఘటించు ధర్మరాత్మజుండు. 13
- సీ. అతులభాగంబును న్ననంచిత్యాగంబుఁ, దొల్లింటియట్టుల న్నచెల్లఁ జేయు
ధృతరాష్ట్రునకు ధర్మసుతుఁడు గాంధారికి, బూర్వప్రకారనం న్నపూజ్యదాన
²నిరతిఁ జెల్లించు నక్కరువృద్ధుఁ డిమ్మొయి, బాండుపుత్రులుదన్నుఁరబరమభక్తి
శిష్యవర్తనమున న్నసేవింప దానును, గురునట్ల వాత్సల్యవరత నెవుడు

1. గ. గొలుతు రక్కరుపంశమహాత్తరక. 2. చ. నిరతిఁ జెల్లించును + నిష్ఠ నక్కరువృద్ధు, పాండు.

తే. వారలకు శ్రీయు నాయువు శ్ర వైరిజయము
మానసమున నాశాసించు శ్ర మానవేంద్ర
యతః తొంటిప ర్తనముఁ దగ్గత్తుతునికీడు
నాత్మఁ దలఁపఁ డెన్నఁడు ధర్మాత్మజుండు.

14

క. విను మతని తెఱఁ గెఱిగి పరి,జనములతో నాంబికేయశ్రచరితము దుర్యో
ధనుకొఱగామియు నెవ్వఁడను వాక్రుష్ణంగ వెఱతురకు కురుప్రచరా.

15

సీ. రాజ్యాధిపత్యసంరపూజ్యత్వమున ధృత,రాష్ట్రపాంశుసుతాంత్యరంబు గాన
రొకభిలు జానపరదోత్కరమునఁ బొర,వర్గంబునందును శ్ర వసుమతీశ
యమ్మొయి నడ పెడనవచ్చుండవాగ్రజు,వలన నిజాత్మజశ్రవలనికంటె
నక్కరురాజు శ్రీయం బందు నట్లున్న,యక్కాలమునఁ బవననాత్మజుండు

తే. నన్నిహితుఁ డైనయప్పు డర్జునవిభుండు
దనతనూజులఁ దలఁచి సంరతాప మందు
నతనిఁ గనుఁగొని యబ్బీముఁ శ్రడతనిసుతులు
దమ్ముఁ బఱచినపాటులు శ్ర దలఁచి యలుగు.

16

తే. హృదయముల నొండొరులదెన శ్ర నిట్టివార
లయ్య నతఁడు నతండు నశనోన్యభాష
ణములయప్పుడు మృదులవిశ్వాస మొప్పు
నాడుదురు చుట్టములు మెచ్చునట్లు గాఁగ.

17

వ. ధృతరాష్ట్రం దేశతంబ యున్నయెడ వృకోదరుం డతనికి నింత నంత నుండి
గాంధారియు విను చుండ.

18

✓సీ. అంధునికొడుకులశ్రయం దొక్కరునిఁ దప్పి,సోనిక త్రుంచితి శ్ర భూరిశక్తి
దర్పితం బైనమరద్బాహుపంజరము సొచ్చినరిపురాజన్యసింహుఁ లకు
వెడలంగ వచ్చునే శ్ర వెంగలు లై వారు, గయ్యంబు సేసిరి శ్ర గాక నన్ను
నెఱిగినఁ దొడరుదు శ్ర రెట్లులు దుర్యోధ,నాదుల ననిఁ దెగఁబోర్చినట్టి

తే. నాదుదోర్దండములఁ జంద్రనం బలంది
కుసుమదామముల్ సుట్టి మ్రొక్కుదు మహావ
కారు లరయంగ దైవముల్ శ్ర గావె యనుఁ ద
1 దీయమర్కంబు లెల్ల శ్లేదిల్ల నధివ.

19

వ. దీని ధర్మసందనుండు ధనంజయుండునుం గుంతియు ద్రౌపదియు నెఱుంగరు
గవ లొక్కొక్కమాఁ టిమ్మాటలువిని సంతసిల్లుదురు ధర్మసందనుతెఱం గెఱుంగు
టంజేసి పుయిలోడి తా రేమియు నాడరు ధృతరాష్ట్రగాంధారులుం గాల
పర్యాయంబు గనికొని డెందంబులు గంద నూర కుండుదు రట్టిభంగిఁ బంచదశ

వత్సరంబులు ననియె నంత నొక్కనాఁ డయ్యంధవృసతి బంధుజనంబులం
గూర్చి ధర్మనందను రావించి యతండు విను చుండు గద్గదకంఠుఁడగుచు వారల
తోడ.

20

— యౌ ధృతరాష్ట్రుఁడు ధర్మజునితోఁ దపమనోధంబు చెబుట. యౌ—

సీ. నాకలంబునఁజేసి యాకారపులకు నా, శంబు వాటిలుట ద్రేల్లంబు మీకు
జడుఁ గూరు నతితృభి యజ్ఞాతిజనద్రోహకరు రాజుఁ జేసితిఁ యగుధరిత్రి
కచ్యుతుచెప్పినయమలవాక్యంబులు, విన నేరనైతి నాశ్రయపమువలసి
ఘనతరశ్చేహంబునను మొగమోటను, దగియెడుమాటలఁ దఱిమి యొత్తి

తే. యాడ కుంశితి భీష్ముండు య నత్ర గురుండు
విడురుండును సంజయుండును య వేదిధముల
నాకుఁ జెప్పిరి గాంధారి య నన్ను దూఱి
చెప్పె నమ్మాట లేఁ బెడతచవుల నిశితి.

21

వ. ఇత్రైఱం గంతరంగంబున శల్యం బై యున్నయది యని చెప్పి వెండియు.

22

క. సుతులు సమరమునఁ దిరుగక, మృతు లై నద్దతికే జనినగమేలిమి యస్త
న్మతిఁ దలఁచి వరకు త్రచఁరిత మని యప్పురికి వగవఁ య వ్రీతియ కలుగున్.

23

వ. అని పలికి పాండవా గ్రజుఁ జేరం బిలిచి యతనితోడ.

24

సీ. నీ వరయంగ సురభావాప్తి గొఱఁత లే, కుంశితిఁ జనవును య నుజ్జ్వలంపుఁ
దేజంబుఁ గలిగి వర్తించితి దానంబు, లంచితములుగఁ బె య క్కాచరింపఁ
గంటి శ్రాద్ధంబులు య గాంధారిసుతులకుఁ, బలుమాఱుఁ జేసితిఁ య బరమధర్మ
శీల పాఠశాలికే య జెట్ట నేసి రగణ్యపుణ్యుండ వగునీదురభూరిలక్షి

తే. నవహరించి రద్దుర్యోధనాదు లట్టి
కష్టచతురితులఁ బాడిమైఁ య గయ్యమునన
నిహతులుగఁ జేసి తక్కురునికర మూర్ధ్వ
భవనగతిఁ గాంచి సుఖ మందె య భూవవర్య.

25

జ. కావున నేమియుఁ జేయంగ వలవదు వారికయి యశకారణకరుణా
శ్రీ విలసితుఁ డగునీతో, నావిధముం జెప్ప వలసె య నరవరముఖ్యా.

26

సీ. ఏకార్యమైనను య నెవ్వఁడెనియుఁ జేయఁ, దొడఁగునప్పుడు వినుకపుడమితేని
చే ననుజ్ఞాతుఁడై య కాని తొడంగఁ గా, దట్లు గావున వార్ధకాభిలీఢ
మైనమదియకార్యమునకు సంస్కార, మాచరింపఁగఁ య దప మాచరించు
ననికే భూపాల నీరయనుమతి వడయంగ, వలసి చెప్పెద రాజశ్రవంశజునకు

ఆ. సమరమరణమొండ్రవిమలతపమునకుఁ, జొచ్చి యందు నిలిచి య చచ్చుటొండ
వలయు నన్నదీయకలముఖ్యు లిట్టుల, నడపి రనువు నన్ను య నడివి కనఘ.

27

క. రాజు గురుఁ డెల్లవారికి, రాజోత్తమ గురునియాజ్ఞ య రంజిల్లగఁ బే

రోజం జేసినకృత్యము, నూ జగములు రెంటియందు శ్ర శోభన మిచ్చున్. 28

తే. ఏను గాంధారియును దహమాననీయు, మునులచేరువ వల్లలభములు ధరించి
కందమూలఫలముల నాఁకలి హరించి, నిన్ను దీవించు చుండెద శ్ర మన్ననతఁడు.

క. ధరణీరాజ్యము నాకును, నరవర సౌఖ్యంబు జేయునా నీ విష్ణు
దురపిల్లి దుష్కరం బగు, నరణ్యవాసమున కేగిరనట్టిద యైనన్. 30

తే. గూఢబుద్ధి నై నమ్మించి శ్ర కురువరేణ్య, యే నెఱుంగక యుండంగ శ్ర నిట్లు శోక
వనధిఁ దేలుచునుండి తిరవ్వనట గంటి, నింక రాజ్యంబు నాకెట్లు శ్ర లించుఁజెప్పుమ.

✓ ఉ. తల్లియుఁ దండ్రియుఁ గురుఁడు శ్ర దైవము నా కరయంగ నీవ భూ
వల్లభ నీవు కానననిరవాసము గోరి చనంగ నెట్లు తే
నుల్లము వట్టి హ స్తిపురి శ్ర నుండంగ నేర్తు యుయుత్సుఁ బెంపు శో
భిల్లంగ రాజు జేయ నినుఁ శ్ర బ్రీతి యెల్లర్పంగఁ గొల్చి వచ్చెదన్. 32

క. అతఁ డారనుండు నీ కీ, క్షీతి కొడయుఁడు దుర్యశంబురచే గుందుట భూ
వతివర 1 కని కని దూ టి, ట్లతిమాత్రము సేయఁదగునెయ్యకట నాకున్. 33

సీ. నీవు రాజపు గాక శ్ర నీ కేను రాజనే, గురుని మహారాజుఁ శ్ర గురువరేణ్య
నిటు సేయ మని పంపర నే నొడయుండనే, దుర్యోధనాదులగ్రమ్యతములు
నామదిలో నిల్చ శ్ర నేమును వారును, 2 విధిమోహమున నైన విరసభావ
మావహిల్లినఁ బుట్టె శ్ర సంతలు పనులు గాం, ధారియు గొంతియు శ్ర గారవమున

ఆ. నాకు నొక్కరూప శ్ర మీకుఁ గాననవాస, మెల్లభంగిఁ గలుగునని నేనుఁ
దగిలి తోన వత్తుఁడగుమాటగా నాట, గాదు నాదుహృదయశ్ర తియు నిట్లు. 34

క. పలికెద నే సత్యము నా, కిం ప్రీతిం జేయ దధివ శ్ర యీ వి ట్లయినం
గులముకలక దై వకృతం, బలఘుమతీ విడువు శోక శ్ర మరయము నన్నున్. 35

తే. నీకు శుశ్రూష యొనరించిరవృషవరేణ్య, చిత్తతాపంబు మానంగఁ శ్ర జేసికొందు
ననితలంచునక విడువంగరనగునెయవన, తుండ నై నిన్ను వేఁడెదఁదొఱుగు వగలు.

క. అనుచు పతని చరణంబులు, దనఘాలతలంబు సేర్చె శ్ర ధర్మతనయుఁ డా
తని గ్రుచ్చి యెత్తి కౌఁగిట, నెనయంగాఁ జేర్చి యాతఁ శ్ర డిట్లును సధిపా. 37

తే. నీవు శుశ్రూష చిరకాలనియతిఁ జేసి, తేను వృద్ధుండ నైతి నాకింకఁదపము
వలన దయ్య రాజును బాలిరవాడ యెవ్వ, రేమి సేసినఫలములగ్రమొడ సృచాల. 38

వ. అని పలికి విదురకృపసంజయుల నుద్దేశించి తనకు ముఖశోషయుం దనుగ్గానియుం
గలిమి నుగ్గడించి నాలుక దొట్టువడ వారలతో మీర లనునయవచనంబుల సజా
తశత్రుం డెలి వొందం జేయుం డని చెప్పి డప్పి యెక్కుడు గదిరిన గాంధారితను
వున మేను సేర్చి మూర్ఖిల్లుటయు నార్తి నొంది యెక్కుంతీనందనా గ్రజుం డి
ట్లని పలవించె. 39

1. క. కనికని - మారిటలి; ఆ. కనకకర దుది ని ట్లతి. 2. గ. విధిమోహితుల మయి విరస.

- క. కరిదశసహస్రబలవి, స్ఫురితుఁ డగువిచిత్రవీర్యపుత్రుఁ డొకతలో
దరి నూతనగొనియె విధి యెవ్వరి హీనులఁ జేయఁ డకట ర వక్రం దైనన్. 40
- చ. అనిలజమేనిచంద మగునాయసరూపము చూర్ణితంబు సే
సినబలమూఁ నీయుఁ డొకఁడేడియ నక్కట యాశ్రయించె నే
మనఁ గల దవ్యధాత్మ నని ర యూతనికీమను మానసంబునం
జొనుపమి లావ పేరుకొని ర శోకము ధర్మజుఁ డొందె భూవరా. 41
- సీ. అప్పుడు గాంధారి ర యల్ల న ధర్మజుఁడొడ మీతండ్రి యశతులతపంబు
తోడినంతతలెంతఁ ర గూడు దొఱంగి తా, నండుటఁ గూర్చుండ ర నోవ కునిఁ
నిట్లయ్యె ననవుకు ర నెవ్వనికతమున, నిమ్మహాత్మున కిట్టియెడరు వుట్టె
నట్టి నామనవు నే ర మనఁగల దంచు నా, తఁడు శీతజలము హస్తమునఁ బుచ్చి
తే. కొని యతనిమోమునందు నగ్గున విదిర్చు
నమయమున విదురుండును ర సంజయుండు
నఖిలభరతభార్యలు నేడ్చి ర రవ్యభండు
నివిరెఁ జలికేల నానృపునవయవములు. 42
- క. నిపురంగఁ దెలిసి యతనిం, గవుఁగిటిలోఁ జేర్చి మస్తకము మూర్ఖునుకొ
రవవృద్ధు నతఁడు నాశ్లేషవిశేషంబున నొనర్చి ర సంప్రీతునిఁగన్. 43
- వ. అట్లు దెలివొంది ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మరాజుతో నా కెట్లునుం దపంబునకయి
కాననంబునకుం జోవ వలయు ననిన నజ్జనపతి నీ వారంగిపు మప్పుని మఱి సెప్పి
దనిని త్రోవుమాటగాఁ బలికిన నయ్యారంభికేయుండు పెక్కుమాట లాడ శక్తి
లేదు న న్నింక నలజఁగి బెట్టుకుము తపశ్చరణంబునకు నీయాజ్ఞ వడిసి కాని
కుడువ ననియె నయ్యనరంబున సాత్యవతేయుండు కృపావిధేయుం డై యచ్చ
టికి వచ్చి సకలజనంబులవినతులు గైకొని దీవన లిచ్చి యాధర్మతనయునా
ననం బాలోకించి. 44
- యి వ్యాసుఁడు ధృతరాష్ట్రు వనవాసంబున కనుజ్ఞ యచ్చట. యి—
- సీ. ఆంభికేయుండు సెప్పినట్టుల చేయుము, వృద్ధుండు నాత్మజ్యవీరహితుండు
నైనయీతఁడు తప ర మాచరింపఁగఁ గోర, కున్న గాంధారి శోకోపశమము
దాలిమి నొదవి యిందాకఁ బ్రవర్తించె, నింక నియ్యమకును నిదియె తలఁపు
గావున నీకు నీరకార్యంబు సెప్పుంగ, వచ్చితి వీరి జోనిచ్చుటాప్పు
తే. ననఘ పూర్వరాజన్యులు ర ననినయట్టి, సాఖ్యపథమున నీరాజు ర ననుట మేలు
గాన యీతనికాననగమనమునకు, ని మ్మనుజ్ఞ విచారంబు ర తెల్లఁదక్కి. 45
- క. నీవినయము భక్తియు సంభావనమును వీరివగలఁ ర బావగ శుశ్రూ
షావశవర్తిత నడచితి, భూవర చిరకాల మింకఁ ర జోనిమ్ము తగన్. 46

- చ. అన విని యాకురుప్రవరుఁ య డమ్మునివల్లభుమోముఁ జూచి యి
ట్లను మహితాత్మ మాకు గురుఁ య డన్నను ధర్మవిభోపజేష్టు యు
న్నను బర్హదైవ మన్నను మనఃస్త్రియకార్యకలాపకర్త యు
న్నను విను నీవ నీదువచనంబున కడ్డము వల్కువాఁక నే. 47
- ఆ. అనిన నమ్మహాత్ముఁ య డను రాజులకు రణ,మరణ మొంకె దృఢసమాధిఁ దనువు
విడుచు టొండె గాక య వృద్ధు లై రోగత,ల్పయునఁ జావు మేలె య ధరతముఖ్యు. 48
- వ. అనిన విని ధర్మతనయుం డొండు వలుక వెఱచి యి ట్లనియె. 49
- క. అనఘా యిక్కురుముఖ్యున, కనుజ్ఞ యే నిచ్చితిని మనహృత్తర మగుమీ
యనుమతీయుఁ బడసెఁ జనుఁ గా,క నిజేచ్ఛను నాకువిఘ్నకరగాము దగునే. 50
- సీ. అనుటయుఁ బ్రియమంద్రియమ్మహాముని యమ్మ,హీశ్వరుతోఁ బాండుఁడనృపాలు
గద్దియ నిడికొని య క్రతువులు సేయించి, యవిరళభోగానుభవము నడపి
యీతనివారలఁ య బ్రీతి నీక్షించి తా, శిష్యుండవోలె సంరసేవనంబు
భక్తిఁ నొనరించె య బదవడి నీవును, దిగ్విజయాదులఁ య దేవ మితని
తే. నొందునట్లుగఁ జేసితి యొకటఁ బిదవఁ,దాన పదుమూఁడువర్షములధరణియేలె
నీవు ముగ్ధుఁడ 1యి త్తటి య నియతి నడపి,తిలనిమవి లేదు కలఁక యొక్కొంటయేని. 51
- క. కేవలతపఃక్రియానం, సేవనతాత్పర్య మిపుడు య చి త్తంబునయుం
దావేశించినయది యీ,భూవరునకు నితని ననిచిరపుచ్చు మడవికిన్. 52
- ఆ. అనిన ధర్మతనయుఁ య డట్లుల కా కని, పలికెఁ చత్త ణంబు య పరమ మోగి
వంద్యుఁ డయిననత్యవతికొడు కాత్మత,పోవనమున కరిగె య భూపవర్య. 53
- సీ. తదనంతరమ ధర్మతనయుండు ధృతరాష్ట్రుఁడ నీ కట్టులు య నూడఁ బోలె
విదురుండుఁ గృపుండు న్యాయ్యదికృత్యమనివిని,శ్చయ మొనరించిరిసంజయునియు
యుత్సునిమనముల య నొలసినకర్తవ్య, మెద్ది దానిన చేయు య పెంతయేని
నాకుఁ బ్రి యంబు భూనాథ యానతుండ నై, వేడెవ నొకటి నీరవిశదబుద్ధి
ఆ. నేమి సేయుఁ దలఁచిరతేని నీ వక్కట, యారగించి చేయు య మయ్య యనుడు
నరిగె నానృపాలుఁ య డభ్యంతరావాస,మునకుఁ దోస సుబలతనయ ననఁగ. 54
- వ. ఇట్లు కురువృద్ధుండు వృద్ధసామజంబుచందంబునం జనునప్పుడు విదురుండును
యుయుత్సుండును గృపాచార్యుండును సంజయుండును వెరుకన చని రజ్జనపతి
దివసకృత్యంబు లాచరించి భూమిసురులం బూజించి యాహారతంత్రంబు
నిర్వర్తించె గాంధారియుం గుంతీప్రముఖభరతభార్య లనునయింప భోజనవిధి
యొనర్చెం దదనంతరంబ విదుగాదులుం బాండవేయులును వసితాజనంబులుం
గృతాహారు లయి యావై చిత్రవీర్యం బరివేష్టించి యుండఁ బాండవాగ్రజ
నప్పొందునృపాగ్రజుం డేకాంతస్థానంబునకుం దోడ్కొని పోయి యతనితోడ

నపాంగం బయినరాజ్యంబు పూజ్యం బగుధగ్ధంబుతో నెనయ నడవుట
దుష్కరంబు గావున నాయెటింగినంత బోధించెద నాకర్ణింపు మని పలికి యు
టనియె. 55

— ధృతరాష్ట్రుడు ధర్మజనకు రాజనీతికేషంబులు నెప్పుట. —

- సీ. నీవు నిచ్చుటను విరద్యావృద్ధజనములఁ, దగ నుపాసించు మర్రముల వారిఁ
బ్రీతులఁ జేయుము శ్రీ సీతులు వా రుప, దేశింప వాని నూర్చదినమనంబు
గలిగి ¹వర్తింపుము శ్రీ కార్యంబు నిర్దియం, బుల రాజ్యతంత్రంబుఁబోలె నరసి
రక్షించు ముప్పిండు శ్రీ రక్షితం బైన శుభంబులం గావించు శ్రీ భావశుద్ధి
- ఆ. ధామములును బిత్తప్రీతామహా క్రమనమా, గతులు విశదమతులుఁ గాఁగవలయు
నచివు లతివిదగ్ధచారులఁ బనుపుము, పరులయా వ్తజనులభంగు లరయ. 56
- క. పురరక్షణము దృఢంబుగ, నరవర చేయంగ వలయు శ్రీ నమ్మఁ గలుగున
త్తురువుల నిడఁదగుఁ గుడుపుని, దుర మొద లగులోనివసులతోడరువు లరయన్.
- సీ. ఆ పృష్ఠధులఁ బెట్టు శ్రీ మంగసాజనులనం, రక్షకు నెల్ల కార్యముల మంత్రి
జనములతోడ విరచించి చేయంగ, వలయును గుప్తనివాస మొండె
మాడువుమీఁ దొండె శ్రీ మాటు లేనియరణ్య, తల మొండె మంత్రవిధానమునకు
నర్హముల్ కేవల శ్రీ మైసటిమంత్రంబు, గోపనం బొందినఁ శ్రీ గురువరేణ్య
- ఆ. యశులకర్మములు ఘోరావాప్తి నొప్పుఁ బం, గ్వంధజనులు చీకు శ్రీ లైన నీర
హస్యభావణములయప్పుడు సేరువ, నునికి యొప్పు దార్యవినుతచరిత. 58
- క. విను మంత్ర భేదమున వచ్చినకిడున కనఘ శాంతి శ్రీ సేయు టరిది గా
వున మంత్రులతో మంత్రా, వననియమం బూది చెప్ప శ్రీ వలయుం జుమ్మి. 59
- సీ. వ్యవహారములు శుచు శ్రీ లైనవిద్వాంసులఁ, దోడుగఁ గొని తీర్పు శ్రీ దుష్టజనుల
దంశించునెక వారిశతష్టలకొలఁదులు, మడి ²దూచి చూచి తగ్గన్మాత్ర దండ
మాచరింపుము విను శ్రీ మాయవ్యయములు సం, జ్ఞేపరూపంబున శ్రీ లేవడలు
దానికి మును దేవతాపూజనము భూసు, రార్చనమును జేయు శ్రీ మమలబుద్ధి
- తే. పొద్దు సాలంగ నెక్కినరప్పుడు సమ్మర్త, భోజనక్రియ నిర్వహింపుము సుశీల
మాన్య తడనంతరమగంధరమ్యాభూష,ణాంబరములుని జీచ్చమైననుభవింపు 60
- క. కొలు విమ్ము మాపుకడ యో, ధుల కెల్లను సంధ్య వడ్డ శ్రీ దూతలనుం జా
రుల సంభావించుము రా, త్రులఁ గాంతాభోగతత్పరుండ వగుము నృపా. 61
- తే. ఏమి గొత్తగఁ బుట్టిన శ్రీ నించు కేని, నలసుండవు గాక దాన నీ శ్రీ వరసి తీర్పు
³మిట్టితెజఁగుల కిప్పొద్దు శ్రీ లింతవట్టు వర్ణములు కౌరవక్షీతిగ్రహగ్రణ్య. 62
- క. న్యాయంబుతోడ వివిధో, పాయంబుల నర్థముల నురపార్జించుము భూ
నాయక రాజ్యవిఘాతము, సేయుజనుల నెఱిగి చంపఁ శ్రీ జెటవన వలయున్. 63

1. గొన్ని ర్తింపు కార్యంబు. 2. చ. మాత్రమంత్రంబు. 3. 3. మా. 3. 4. ఆ. రుని తెజఁగుల శ్రీ పూర్వనిర్వహము.

- క. వసులయెడ మేలు గాంచిన, మనుగడ యగలము సేసి యన్నింపుము రా
జనయజ్ఞ భృత్యకోటిం, గొనియాడుము సేత పేరు య గ్రుచ్చి కొలువునన్. 64
- క. నీవలనను భక్తిసేసి, హావేశము గలిగి శూరుం య డై యలజడికిం
దా వినువనినత్కులజం, గావింపుము సై న్యవిభునిశ్రాం గురుముఖ్యా. 65
- సీ. ఆత్మరంధ్రము లించు య కైనను నొరులకు, నెఱుంగ రాకుండంగ య మఱువుసేయు
మన్యరంధ్రఃబలు య నారసి కనుము శత్రులకడ బుద్ధియు య బలుపుం గలుగు
వారల నెఱిగి భూతవర యొక్కమై నీగి, మన్నన నెఱిపి తనస్మానసములు
నీయెడ నార్ద్రంబు య లై యుండఁ జేయుము, చేరువనృపులకు య వైరబంధ
- ఆ. మెట్లు గలుగు దాని య నేమఱి కుండుము, వారియపుల నున్న య వారు మిత్తు
లగుదు రెల్లభంగి య నధిప యుదాసీను, లట నమీపవర్తు య లైనవిభులు. 66
- క. వీరలసప్తాంగంబులు, నారసికొని యునికి కార్య య మవనిశ సదృ
క్పారబలుండైననృపుతో, గారవమున సంధి సేయఁగ వలయుం దగన్. 67
- తే. దైవమానుషబలములు య దఱిగి యుండు
నెవ్వరికి నెప్పు డప్పుడ య యెనక మెనక
వైర మతినితోఁ జాటింప య వలయుం జెఱచు
టప్పనము గొను టర్వత్వ య మరసి నడవు. 68
- క. నడవునఁ గోల్పుచ్చఁగ నగు, నెడయు విడిసి యుండి చెఱచుకొనియు నీ వే
ర్పడఁ గనుగొని యం దర్పము, నడవుము నిజసైన్యరక్షణము వలయుంజమి. 69
- క. ప్రెగడలమనసులు విరసము, లగుగతి నడవురిపురాజ్య య మరసి విభిన్నం
బుగఁ జేసి కలఁచి పైకొని, జగతీవర కొనఁగ వలయు య సౌకర్యమునన్. 70
- ఆ. బలము లేనఁగ దైవబలమును కలిగి లో, గుట్టుచేటు లేనియట్టివృషతీ
వలన మత్సరంబు య వలదాశ్రయంబుచం, దంబుపొందు వడయఁదగునృపాల. 71
- య భృతరాష్ట్రాడు ధర్మజానకు శత్రురాజుల జయించు తెఱంగు సెప్పుట. య—
- ఆ. కుడువ నిచ్చుతఱియుం య గురువర ¹క్రక్తించు, నవసరంబు నెఱిగి య యరినృపాలు
నీవు ధీరవృత్తినిడుం ద్రాటఁ బోనిముక్తి, క్రమ్ము కపిల యనఁగ య గ్రమ్మి ²చెఱవు.
- సీ. ఉత్సాహశక్తియు య నుర్వీశ మంత్రశక్తియుం బ్రభుశక్తియుం య గెలవివాని
కిని నీకు నిట్టివి యని తారతమ్యముల్, నెరవునఁ బరికించి య వేర మెత్త
వలయుట నెఱిగల్గి య పలుకక యుండంగ, దగుట యూహించు టుత్తమవిధంబు
మూలబలంబును య మొత్తాలవారును, మిత్త బలంబును య శత్రుబలముం
- ఆ. గానసంబుబలముం య గైజీతగాంధ్రును, నెనయట్టిబలము య లాఱు నరసి
యుచిత కాల దేశయుక్తంబులుగఁబన్ని, కొనఁగవలయువానికొలఁదులెఱిగి. 73
- తే. సంపదల నాపదల నొక్కరచంద మగుట

వికృతి నొందుట యాబల్యవిరతులందుఁ

గాంచి యెల్లప్పుడును హితకారి యైన

బలము నెక్కుడుగాఁ బోవు శ ధరతముఖ్యు.

74

క. ¹పరుల గెలిచి నిర్భయముగ, ధరణిఁ బ్రజం గాచు వెరవు శ ధర్మవధమునం

బరిపాలించిన వెలయుం, గురువర కృపవెంపు వదలకము ప్రజలయెడఁ.

75

క. వినికి గలిగి రక్షించుచు, ననువున దయతోడిపాడి శ నాయతు లెల్లం

గొనుచుఁ దగ నేలి పొగ డొం, దినరాజున కుర్వి కామరధేయవ కాడే.

76

సీ. ధర్మమార్గంబున శ ధరణిఁ బాలించిన, నైహికసుఖములు శ నగ్గలంపుఁ

బొగడును బరలోకకృపారసాఖ్యములును, సిద్ధించు విపులదర్శిణులు వెట్టి

యశ్యమేధప్రముఖాధ్యరంబులు పెక్కు, లాచరించుటకంటె శ నధిక మందు

మేదిని ప్రజల నశ్రద్ధాపరంబును గరుణాతిశయంబు మరధ్యస్థతయును

తే. గలిగి బిడ్డల నరసినకరణి గాఢ, రక్షణం బొనరించుట శ రాజవర్య

వినుచు తమ్ముల నీగిమరన్ననల ననుది, నంబుఁ గొనియాడు మానందస్రనంబుఁ గాగ.

చ. నరవర రాజనీతులు జగనస్తుతుఁ డైనదీతనూజుడుగ

హరియుఁ బరాశరాత్మజుడు శ నాదిగఁ గల్గినపెద్ద లెల్ల నీ

కరయఁగఁ బెక్కు పెప్పిరి మరదాత్మయు నీదెనఁ బ్రీతి ² పెద్దయుం

బారయట నేనుఁ గొన్ని యిటు శ వోలినభంగి నెఱుంగఁ జెప్పితిన్.

78

క. ³నిత్యవిధినద్వివేకము, సత్యవ్రతశీల ధర్మసారజ్ఞ భవ

స్మత్కృతీతమ యైనను, నిత్యంబును వృద్ధనేవ శ నిష్ఠఁ జలుపుమీ.

79

సీ. అన విని ధర్మజం శ డంబికాపుత్రుతో, నావగాసుతుండు లేఁ శ డబ్జనాభుఁ

డాత్మపురంబున శ కరిగె ⁴వాత్సల్యత, నీవు దక్కంగ నాకు శ హితము పెప్పు

నొడయుఁ డెవ్వఁడు భవశ్రదుపదిష్టవధమున, నిష్ఠమై నడచెద శ నెమ్మనమున

నీవు ప్రీతిని బొందు శ నృపముఖ్య నాపుడు, నాతఁడు సంతస శ మంది యతని

ఆ. నధివ విశ్రమింపు శ మధిక శ్రమంబు నా, తనువునందుఁ జెందె శ నని తగంగఁ

బోవఁ జెప్పి బాంధ్రవావళి కభిముఖుఁ, డయి నిజాలయముల శ కరుగఁ బనిచి.

80

వ. తాను నభ్యంతరగృహంబున కరిగి సుఖానీనం డై యున్న నమ్రానననాథుతో

గాంధారి డేవా వనంబున కెపుడు విచ్చేయువాడ వని యడిగిన నాభూవల్లభుం

డదేవి కి ట్లనియె.

81

క. మాతం డి పరాశరసుతు, చేతం బడసితి ననుజ్ఞ శ శీలవరతో

వేతుఁ డగుధర్మతనయుఁడు, ప్రీతి నొడంబడియెబంధురబృందయుతముగన్.

82

ఆ. ఇంకఁ దడయ నేల శ యింతి వే వెడలుద, మట్లు గల్లజాద శ మాడి పాప

1. గ. అరుల. 2. క. బద్ధమం_ట. బంధము. 3. గ. నిత్యము వినికి వివేకము_జ. నిత్యవినితి

వివేకము. 4. ట. వత్సల నీవు, దక్కంగ నాకు హితంబు పెప్పు.

భాగు లైననీదుగ్పట్టల సుగతికి, ననుచువాడఁ దపమానతీతయమున.

88

— ౧౦ — ధృతరాష్ట్రుండు వశవాసంబునకుం బురజనులచే ననుజ్ఞ గొనుట. . . —

వ. అని పలికి యుమ్మగువదిక్కు మొగం బయి వారికి సుగతి గల్గునట్లుగా నిష్పాకను గొన్నిపుణ్యక్రియ లజాతశత్రుననుమతితో నాచరించి బోదము గాక యని నిశ్చయించి తనకుం దపోవనగమనంబున కై పోతులయనుజ్ఞ గొన వలయు నని పాండవా గ్రజనకుం బెప్పుం బనిచిన సతండు దగుపురజనుల నెల్లను ²బడి సేసి వెలార్చికొనుచు నఖిలబంధుమిత్రులునుం బానుచు వచ్చి ధృతరాష్ట్రమందిర ద్వారపురోభాగంబున నిలిచి నయ్యాంబి కేఱుండు గాంధారియునుదోడరావెడలి వారిసన్నిధికిం బనిబ్రాహ్మణ ష్టప్రియవైశ్యశూద్రసంకులం బైనయన్నగరజన ప్రక రంబు నుదేశించి.

84

సీ. కౌరవకోటియు శ్రమిరుఁ బెద్దయుఁ గాల, మనఁగి పెనంగి యశ్వోన్యసంభృ తాధిక స్నేహుల శ్ర రై ప్రవర్తించితి, రనఘవ ర్తసలార శ్ర వినుండు నాదు పలుకు వృద్ధునకుఁ ద్రవశ్చరణంబున, కై వనంబున కేఁగు శ్ర టర్హకర్మ ముచితకృత్యంబులశ్రయోజ మీ రెఱిగిన,యడియ కా మది ముద్రమార మీర

ఆ. లెల్ల నా కనుజ్ఞ శ్ర మిచ్చి కానకుఁ బుచ్చుఁ, డనుడు సర్వజనులు శ్ర సప్రసహిత దృష్టు లగుచు గద్గడిక నెలుం గెడలఁగ, నార్తి దోష నేడ్చి శ్ర రధిపముఖ్య.

85

వ. విని ధృతరాష్ట్రుండు వారి కిట్లనియె.

86

సీ. ప్రజ ముద మొందంగఁ శ్ర బాలించెఁ బుడమి శం

తనుఁ డనంతరమ శాన్తతనవ్రచేత

రక్షితుఁ డగుచు మీరరలు ప్రీతిఁ బొడల వి

చిత్రవీర్యండు నిర్ధాత్రి యేలెఁ

బదవడి పాండున్యృపాలుండు మీరు హ

రింపంగ భూమి రక్షించెఁ బిదప

ధర్మనందనునిచంద్రము మీయెఱింగిన

యది సత్యధర్మాత్ముఁ శ్ర ధైర్యముతని

తే. ననుసరింపక యన్యాయమాచరించి, దుర్లయంబున నిల యేల్లిత్రుంచె గులము నుర్విఁ గలభావతులను దుర్యోధను ఁడు, వానిదుశ్చేష్టులకు మూలకమైన కాదె.

వ. అది మీమనంబులం బెట్టక.

88

క. మహి లెస్సగ రక్షించిన,మహితగుణులయన్న కొడుకుననుమం డని నా

కు పి తంబు గోరి కరుణా,సహితుల రై యిం డనుజ్ఞ శ్ర సద్వ్రతమునకున్.

89

వ. అని యప్పు డజ్ఞనంబులమనంబుల లే కున్నను దనకీర్తిగడించి యరణ్యగమనాను జ్ఞాకరణంబునకుం బ్రార్థించి యవ్విభండు వెండియు.

90

ఆ. వృద్ధ కృపణ పుత్రులవీరహిత గాంధారి, యీసెలంతఁ జూచి శయైన మీర
లకట కాననమున శ కరుగుట మే లని, మా కనుజ్ఞ ముండు శ మాన్యులార. 91

వ. అని పలికి పాండవాగ్రహం జూపి. 92

సీ. తమటలనను నీరతండు దిక్పాలక, ¹మధ్యభాసితం డైనశమఘవుఁ బోలి
మహనీయవిభవస్రమ గ్రత వెలిఁగెడు, కేమిట నేమిట శ కెపుడు మీర
లీతనిఁ బొదివి సంశ్రీతిగ వర్తింపుఁ, డయ్య యిల్లడ యిమ్మరహాసభాపు
నిడితి మీకడ మిమ్ము శ నెల్లభంగులఁ దన, పరిపాలనంబునఁ శ బరమసుఖులు

ఆ. గా నొనర్చువాఁడుగ నప్పగించిన, వాడ నేను మీకు శ వేడి దాఁకు
నట్లుగాఁ జరింప శ నన్నత్కలీనుల, కధికదుఃఖకారి శ నైతిఁ గాని. 93

క. ఆరయ నెన్నం డైనను, మీరలు నా కెగు గాఁగ శ మెలఁగుట లే దో
పౌరవరులార నన్నుక, గారవమున ననుప రయ్య శ కాననమునకున్. 94

వ. అనిసం పౌరజనంబు లేవ్వులు మ్రింగికొని యెండోరులం జూచుచు నూరకున్న
నమ్మహీశ్వరుండు మఱియును. 95

సీ. సాధుచరిత్రయు శ శాంతయు నైనయి, గాంధారియును నేను శ గాఢవినయ
మార మీతెలి విట్లు శ గోరుచు నున్నార, మఖిలధర్మాభిజ్ఞు శ డగుపరాశ
రాత్రిజండును ధార్మికాగ్రణి పాండవా, గ్రజుఁడును నాకు నరరణ్యగమన
మునకు నిచ్చి రనుజ్ఞ శ మోడ్చుఁగేతొదలఁగదియించి మిమ్ము వేర డెదఁగృపాధ్యు
లే లార యనుమతి నేయఁడు శ మీరు ననుడు, వారలు త్రరియంబులునవదనవినిహి
తములుగాఁ జేసికొని రోదనము రవంబు, లెనఁగఁ జేసిరి విను ధరణీశవర్య. 96

వ. అ ప్లేడ్చి యుడిగి తమయంతపట్టునుం గూడికొని కార్యవచనంబు లార్యచరితుం
డును జతురాలావకల్యుండును నగు²శంబు వనువిప్రోత్తమునకుం జెప్పి యిత్రైటం
గున ధృతరాష్ట్రునితో నాడు మని నియోగించిన నాతం డారాజున గ్రభాగంబునఁ
జేరి సవినయంబుగా ని ట్లనియె. 97

ఐ భుతరాష్ట్రునితో శంబు వనువిప్రుండు పౌరజనసమ్మతి పెప్పట. ఐ—

సీ. భరతవంశోత్తమ శ పౌరజనంబులు, దమమాటలుగ భవత్ప్రన్నిధాన
మున న న్నుపన్యాస శ మొనరింపఁ బంచిన, యట్టిభాషణము లేకాగ్రబుద్ధి
నవధరింపుము మీమహాహ్వయంబునమహీ, విభులయం దొప్పమి శ వెదకియైనఁ
గానము మము మీరు శ గన్నట్టి ప్రజల నె, ట్లట్ల రక్షించితి శరాదరమున

తే. వినుము దుర్యోధనుండు సేసినయనర్హ
మొక్కటియు లేదు నినుఁ ద్రిలోకోత్తరుండు
సత్యవతికొడు కే మని శ నమ్మతించి
వంచె దానిన చేయుము శ పరమనియతి. 98

క. అడ లేడఁబడఁగా మమ్మును, విడిచితి గురు నై నశోకశవేదన చేసి మిం
కుడిపికొనునప్పటికి దో, డ్వును నీ దగునన్దణములు శ బంధులువోలెన్. 99

ఆ. ధాత్రి శంతనుఁడు విరచిత్ర వీర్యుఁడు బాండు, రాజు నెట్లు లట్లు శ రాజరాజు
ప్రజకు సంతనముగఁగఁబాలించె నీయందు, నతనియందుఁ గలదె శ యధిపయెగు.

వ. భీష్మద్రోణకృపద్రాణి కర్ణకృతవర్మశల్యు లొక్కడిక్కను భీష్మార్జునసహసహదేవ
దుపదవిరాటసాత్యకు లొక్కడెనయు నై విధిచేరణంబునం బొరిరి వారివలన
నఖిలజ్ఞ త్రియసంక్షయం బావహిలె నది యొక్కమర్యోధుచేతన యయ్యెనే
యట్లుం గాక రణంబు రాజుల కు త్తమధర్మంబ కాదె యందులకురణంబును
సుగతికరణకల్యంబు నీసుతుండు సహాయులుం వానునం బుణ్యహోకసౌఖ్యం
బునం బొంది యున్నవాఁడు ధర్మాచరణశాలి వగునీకును సుగతిప్రాప్తి సులభంబ
యగు నిట మీఁదటికి మాభాగ్యంబునంజేసి పరమకృపాచరితు లైనపాండవులు
మాకు రక్షకులుగాఁ బడసితి మాకర్ణింపుము. 101

తే. స్వర్గ మైనను బాలింపఁ శ జాలువారు, వీరలకు భూమిపాలనమధి యనంగ
నెంతపని వీరిచేతికి శ నిచ్చి తివుడు, మమ్ము నెల్లవిధంబుల శ మనిచి తధిప. 102

సీ. ధర్మపుత్రుఁడు దీర్ఘదర్శి మహోదాత్త, నచివుండు బంధురక్షణపరుండు
రిపునెడ నైనను శ గృవ పెద్ద భావనం, మద్దియుఁ బ్రతిభయు శ సువ్రతంబు
నితనికి వెన్నతో శ నిడినది యెరులను, దనయట్ల కాఁ జూచుఁ శ దమ్ము లెల్ల
సన్నుతి కెక్కిననకలగుణముల ని, మృహితాత్మ్యచందాన శ మమ్ముఁ బోయె

తే. మాత్రయే దేవవిషయస్యమంచితాగ్ర, హారసజ్జనమాన్యంబు శ లై నగ్రామ
ములు దగంగ రక్షింతురునెలయఁ దారు, నిత్తు రూఢులు దేవమృహీసుకులకు.

క. మృదువులకుఁ జాలమృదువులు, విడితయశా వినుడు పాండవవేయిలు గడుదె
ట్టిదులు బెడిదంపువారికి, మదలోభిత్వములు లేవు శ మందున కై నకా. 104

క. శూరులు శాంతస్వాంతులు, పౌరజన ప్రకరజాన్యపదచయనిత్యా
పారప్రమదాపాదన, పారగు లతులగురుభక్తిపరతంత్రాత్ముల్. 105

తే. గాంతిదేవికిఁ గోడం ద్రకును మనములఁ, గరుణ యగ్గలమై యుండురథరణినాథ
పౌరులందును జనపద్యప్రజలయెడను, నాడుదురు మేలు దమ కగ్గరమైనయవుడు.

తే. వీర లెప్పుడు మము నీవు శ గారవించు
అఱిగి మన్నింతు రమలిన్రహృదయ కలఁక
దక్కి ధర్మజుపై రాజ్యరతంత్రభార
మిడి మనంబున నూఱిడి శ యిచ్చ సలుపు. 167

వ. అని చెప్పె ని ట్లవ్విప్రముఖంబునం బొదులభాషణంబులు విని ధృతరాష్ట్రుండు
ప్రీతుం డయి సముచితప్రకారంబుల నజ్ఞనంబులం గ్రమంబున వీడుకొలిపి
కొంతేయాది బంధువులను విత్తులను నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి

గాంధారీసమీతుం డై యభ్యంతరమందిరంబున కరిగి ముద్దినశేషంబును రాత్రి
యుం దగుపర్వనంబులఁ గడపి మఱునాఁడు విదురుని రావించి మృతులయిన
బాంధవుల కెల్లను సవిశేష శ్రాద్ధంబులు సేయుతలంపు వృట్టి కొన్నిదివసంబులు
పయనంబు నూనితి మానితిమానసియచరిత్రుం డగుధర్మపుత్రుపాలికిం బోయి
నీ విక్కాశ్యంబు సంఘటింపు మని పనిచిన నతం డట్ల చేసెద నని చని యనుజ
సహితుం డై యున్నయన్నరేంద్రునిం గాంచి. 108

సీ. పొ తండ్రి సురనదీనూతిబాహ్నికులకు, సోమదత్తునకుఁ దగ్ధత్సూన నకును
దుర్యోధనాదిసుతకులకును దక్కును, గలుగుబంధులకు నురత్కర్ష మెనఁగ
శ్రాద్ధముల సేయువిధచారంబు దోచిన, మనలఁ గార్తికపౌర్ణమాసిదాక
వనమున కడుగఁ డ్రప్పని నీకుఁ బోలిన, యట్టులు గావింపు శ మనిన నాతఁ
డే. డెంతయును వేడ్క నమ్మాట శ కియ్యకొనియె
నర్జునుండును బ్రీతుఁ డై శ యర్హ మనియె
భీముఁ డపుడు 1 గమర్చినశమోముతోడ
విదురువదనంబు నూచుచుఁ శ బెదవు లదర. 109

వ. ఏమేనిం బలుకం జూచిన బిభత్సుండు మెలుపున నతని వారించి యల్ల న యి
ట్లనియె. 110

సీ. రాజ వృద్ధుండు ధృతరాష్ట్రుండు భీష్మము, ఖ్యజ్ఞాతులకు శ్రాద్ధకర్మ మాచ
రింపఁ దలంచి యర్థరించె భవజ్ఞత, ధనధాన్యములు నీవు శ దాని కియ్య
కొనమి యశంబునకును ధర్మమునకు విధ్వంసంబు సేయదే శ ధర్మతనయు
తలఁచినపని విఘ్నోతము సేయఁ దగునయ్య, మనకు నయ్యంబికాశతనయుఁదొల్లి
ఆ. వేడికొండు మతఁడు శ వేడెడుఁ గానకు, నేఁగు చుండి మనల శ నిప్పు డింత
నూడ వలదె యొందు శ లాడక యప్పని, నలుపు టొప్పు బాహుశాలి నీకు. 111
క. అని చెప్పఁగఁ జెవి 2 వారిచి, విని ధర్మతనూజుఁ డంత శ విజయునిఁ బొగడె
మనమున నమ్మాటల క, య్యనిలతనయుఁ డిట్లు లనియె శ నన్నరుతోడన్. 112

— ధ్విభీముఁ డబ్రహ్మసతో ధృతిరాష్ట్రసువ్యోగంబునకుఁ బ్రతికూలించి చెప్పటఁబ్బ—

క. మును చేసినయవి సాలవె, విను గాంగేయాదిబంధువితతికిఁ దగ నిం
కను శ్రాద్ధంబులు వలసిన, మనము దగ మె చేయ దుష్టమతి యతఁ డేలా. 113
క. మఱచితె యాతఁడు మనలం, బఱచినబన్నములు భీష్మబాహ్నికములు ల
త్రతీ నెట వోయిరి వారల, నెఱుంగమె మన మట్టిబంధు శ లేటికి మనకున్. 114
వ. వారివిషయం బైన మేలునకు మాతాడుట యెగ్గు గా చాకర్ణింపుము. 115
తే. కర్ణునకు జేయవలసినశరవమున, గొంతి యింకను శ్రాద్ధ మ్రత్యంతవిధన
ముల్ల సిలంగఁ జేయుఁ గాశకుచితనిరతి, యావిధమునకు మాతాట్రనూవె యెగ్గు.

వ. అని పలికి వెండియు.

117

సీ. పాంచాలి నవమాన్రపటచిన తెఱఁగును, నయ్యంతి వెనుక రా నడవిఁ గలయ
ధర్మజుచన్నచంద్రదంబును మది గీటి, ¹యుండక మఱ పెట్టు న్న లాలసె నీకు
నాంబికేయుఁడుదండ్రయగుట నాఁ డెట వోయె, భీష్ముండు మొవలగునెద్దవారి
బాంధవం బే మయ్యెఁ న్న బాగ్గ యీవిదురుఁ డెఱుంగఁడే వాకలభంగి యనిన

ఆ. ధర్మజుండు భీముఁ న్న దగువచనముల న,దల్పె నరుఁడు మఱియుఁ న్న దగఁడె పూజ
కాంబికేయుఁ డిట్లు న్న లనకుము మనకు న, గ్రజనిపనువునేత న్న తము గాదె.

క. అని భీము నదిమి విదురునిఁ, గనుఁగొని మాతండ్రి పుణ్యకర్మము లెన్నెఁ
దనబంధులకై చేయఁగ, మనంబునం దలఁచె నానశమంచితభంగిన్. 119

క. నాయుంటిధనము గైకొని, చేయఁగలాఁ డమ్మహీశురచిత్తము సంతో
షాయత్తంబుగ వేగమ, పోయి యనఘ చెప్పుమన్వీరభుండు ప్రియ మందన్. 120

చ. అన విని మెచ్చి ధర్మసుతుఁ న్న డర్జునునిం గొనియాడి యాదరం
బున విదురుం గనుంగొని ప్రభుతవిధానములన్ నిజేచ్ఛ నా
ధనమును నగునార్థమును న్న దాఁ గొని శ్రాధము లాచరించువాఁ
డనఘ కురూర్దవహుం డిది మరదాత్మకు నిం పని విన్నవించుమీ. 121

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 122

క. వనవాసాయానంబుల, ననయంబును నలఁగి దాని న్న నాత్మ నిడి మరు
త్తనయండు పెక్కు లాడె ద,గనిమాటల దీన రాజుఁ న్న గనలకు మచుమీ. 123

క. ఇతఁ డేమి యన్న నే మగు, ధృతరాష్ట్రుండు మాకుఁ బరమశ్రేష్ఠత విను న
మ్ముతిఁ దత్ప్రసాదముం బడ,సితి మేమును దత్కృతాభిషిక్తుల మనఘా. 124

వ. అని పలికి యప్పడమితేఁడు వికచవదనుం డగుచు. 125

క. మాతండ్రి నిష్ఠవిధముల, బై తృకవిధు లాచరింపఁ న్న బంపుము ²రథ్య
వ్రాతకనకగోగములఁ, జేతి కొదవ నర్జునుండుఁ న్న జేప్పుచు వచ్చున్. 126

క. గ్రామములు దేవతలకును, భూమిసురులకును గురు ప్రభువు నిమ్మునుమీ
పో మనలితి చెపు మాతని, కీమాటలు వలయుననుల న్న కీవు మెలఁగుమీ. 127

క. అనినఁ బ్రియ మంది విదురుఁడు, సని యాన్యపుత్రో నజాతశత్రుకడకు నీ
పనిచినపనికిం బోయితి, వినిపించితిఁ డెఱఁ గతుండు న్న విని మోదమునన్. 128

క. నరువలను నూచె నతఁడుం, బరమప్రియభరితుఁ డయ్యెఁ న్న బార్థివవర య
య్యరువురుఁ బ్రాణంబులు డాఁపరు నీకును ధనము నాఁచునవి గలిగెడినే. 129

క. చేయుము విచ్చలవిడి గాం,గేయప్రముఖులు నిరస్తకీల్పిషు లై మో
దాయత్తచిత్తులుగ భూ,నాయక శ్రాధములు జగమునం బొగ డెనఁగన్. 130

చ. కనకము మేలిరత్నములు న్న గ్రామములున్ హయగోవ్ర జంబులుం

దశయఃగ నిమ్మ సర్వవసుధాసురకోటులకన్ నిజేచ్ఛ నీ
తనయాలు పుణ్యలోకసుఖధామము లై విలసిల్లునట్లుగా
ననుటయు నాంబికేయహృదయంబున మోద మెలర్చె భూవరా. 131

చ. పదపః భీముమాట లొక శభంగి నెఱుంగఁగఁ జెప్పి వాఁడు దు
ర్మదుఁ డివి పాటి గావు కురురాజమహాత్మర ప్పెట్ట కుండు నీ
హృదయమనందు వాని జని శ యేర్పడ ధర్మజుపార్థవాక్యముల్
విడురుఁడు సెప్పె సంతసము శ వెల్లిగొనంగ ననేకభంగులన్. 132

ఆ. అట్లు సంతసిల్లి శ యధిప కా ర్తికపార్ణమాసి నవ్విభుండు శ మహితభూమి
దేవకోటి నెల్ల శ రావించి యంచిత, శ్రద్ధఁ జేయఁ దొడఁగె శ శ్రాద్ధవిధులు 133

సీ. కనకాదివస్తువుల్ శ గడువేడఁ ధర్మనందనుఁడు పుత్రైర నురదాత్రభంగి
బాహ్నికునకు గంగశపట్టికి సోమదత్తునకుఁ దదీయపుత్రునకుఁ దొలుత
¹నంచితశ్రాద్ధంబు శ లాచరించె సుయోధ, నాదికుమారుల శ కందఱకును
బేర్వేరఁ గ్రియఁలు నీశ్రవితవిధంబులఁ దగ, నొనరించె సింధురాజునకుఁదక్కుఁ

ఆ. గలుగుబంధులకును శ వలయురాజులకును, ద్రోణునకును బుద్ధి శ దోచినట్టి
యిష్టజనములకు స్రహీనభవ్యప్ర కా,రములఁ బారలొకేశకము లొనర్చి. 134

చ. అతులితరత్న కాంచనగ్రవాశ్వవిభూషణవస్త్రకన్యకా
ఊతిముఖవస్తుదానములు శ కీర్తన కెక్కఁగ నవ్విభుండు సు
వ్రతుఁ డయి చేసెఁ బంచదశశ్రవానరముల్ నిజదానతొల్మ మ
ప్రతిహతవృత్తిఁ జెల్ల విని శ పాండుసతాగ్రణి ప్రీతిఁ బొందఁగన్. 135

ఆ. భూమిదానవిధులు శ భూవర యొకమాత్ర, సంభికాతనూజఁ శ డాచరింప
నంతఁ బోక యూభు శ లగ్రజన్ములకు నీ, నతనిఁబనిచెఁ బొండఁవార్తజుండు 136

— యి ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారీసహితుం డై వసంబుకకుఁ బోవుట. యి

వ. పనిచినం బ్రియంబుపెంపున హృదయంబు పల్లవింప నాభూవల్లభుం డనేక
గ్రామంబు లగ్రహారంబులు గావించె గాంధారరాజు మోద లయిననిజబంధు
వులకు బహుళదక్షిణలుఁ గాఁ బారలొక క్రియలు సేసె నిట్లు ధృతరాష్ట్రుండు
భారతరణంబున మరణంబు నొందినబంధులోకంబునకుం బుణ్యలోకసౌఖ్యాతి
శయపదంబు లగుపరమశ్రాద్ధంబులు నిర్వర్తించి కృతకృత్యుం డై సర్వకృత్యం
బులుం జలిపి పాడ్యమినాఁడు రేవకడ ఋత్విక్సమేతుం డై యిష్టి నడపి పాం
డవులను దక్కటిబంధువులను మిత్రులను రావించి వనవాసంబునకు సంక
ల్పంబు సేసి సకలభృత్యజనంబులకు సర్వధనంబు లిచ్చి గాంధారీసమన్వితుం
డై వల్కలాజనంబులు ధరియించి యక్షతగంధపుష్పంబుల గృహంబుఁ బూ
జించి సర్వపదార్థంబులు బరిత్యజించి యద్దేవియుఁ గదిసి నడవ యాజకు

లగ్నులు నువకరణంబులును ధరియించి ముందటం జేకువ నరుగ నరుగ వెడతె నట్టియెడ సేతెంచి. 137

క. గొంతి మొదలైనకొరవ, కాంతాజను తెల్ల నెవ్వగలఁ బాగులుచుఁ బ
క్షాంతంబుల బాష్పసలిల, నంతానము తురలఁ దోస శ చనుజేరంగన్. 138

వ. అజ్ఞనపతి సనుచుండె. 139

తే. పాండవాగ్రజుఁ డక్కురుభ ర్తవలను, శోకదీనుఁ డై తప్పక శ చూచి యేఁచి
హామహారాజముఖ్య యెందరిగెదనుచు, నొడలు కంపింపఁ జదికిలఁబడియెనధిప.

క. నరుఁ డనునయించె వెన న, న్నరక్షతి నెత్తుచును దా నశనయముఁ వనటం
బురవురఁ బొక్కెం గురుభూ, వర యదైవతెఱఁగు రాడు శ వాక్రువ్వంగన్. 141

వ. భీమసేనకలనహ దేవులును గృపయుయత్సుసంజయులును ధౌమ్యాదిధరణీ
సురులును శోక వ్యాకులత్వంబు నొందిరి గొంతి యడలుచు గాంధారికరంబు
నిజస్కంధంబున నిడికొని నడవ నయ్యంధవృషతి గాంధారీస్కంధభాగకలిత
బాహుం డై పోవు చుండె నప్పుడు పాంచాలియు సుభద్రయుఁ జిత్రాంగదయు
నులూపియు నపుత్ర యగును త్తరయు సుతీషుం గలయట్టిమగువలుం గురరీనిచ
యనాదంబులచందంబు దోచ నాక్రందనంబు సేసి రయ్యవన్ధ జూదంబునాఁడు
పాండవులు పురంబు వెలువడినప్పటిదశం శోలి యుండె నట్లు ధృతరాష్ట్ర
కానవగమనంబు నిశ్చితం బగుటయు నాబాలవృద్ధంబుగాఁ బురజనంబు గనుం
గొనం జనుదెంచిన. 142

ఆ. వచ్చి రెండకన్ను శ వానకన్నును నెఱుంగనిపురంధు) తెల్లఁ శ గరమువంతఁ
దలరునంతరంగశములతోడ నక్కురు, వృద్ధుఁ జూడ నార్తివికలగతుల. 143

క. నేలను హర్మ్యంబులపై, నోలి నిలిచి చూచుమానశ్రవోత్కరములశో
కాలాపవిలాపంబులు, నేలకు వింటికిని నడుము శ నింసి చెలంగెన్. 144

వ. ధృతరాష్ట్రండును బురద్వారంబు నిర్గమించు చుండి నకలపౌరజనంబుల నిలువం
బనిచె విదురుం డక్కురువృద్ధునితోడ వనంబున కరుగుట దృఢనిశ్చయుం డై
పలికె సంజయుండు నవ్వధంబువాఁ డయ్యె గృపాచార్యుండును యయుత్సుండు
నత్రైఱంగుమాటలాడిన నాంబికేయుండు వారిని వారించి ధర్మనందనున కప్పగించి
నిలిపి శోడం డ్ర నెల్లను సముచితవచనంబుల మరల నియమించిన వార లావైచి
త్రవీర్యునకు గాంధారికిం బ్రణమిల్లి బాష్పంబులు వదనంబున వెల్లి గొనుచుండ
వీడ్కొనియును బాండురాజమహిషిం జూచికొని వెనుకం జను చుండి రాసమ
యంబున నజాతశత్రుం డాగొంతి కిట్లనియె. 145

క. మాయయ్య కాననమునకుఁ, బోయెడు నే నితనితోడఁ శ బోయెద శుశ్రూ
షాయత్తుండ నై యుండెద, నీయువిదలఁ గొనుచు మిగిడి శ యేఁగుము తల్లి. 146

చ. అనుటయు గొంతి యక్కురుకుశలాగ్రణి కిట్లను నీవు దోడఁ గా

ననమున కేగుచెంచుట జనస్తవనీయ చరిత్రుఁ డివ్విభుం

డనుమతి సేయునే యుడుగు శ్ర మాపని యియ్యమ యత్త నాకు నీ

మనుజవిభుండు మామ గర్భమంబుగ వీరలఁ గొల్చి పోయెదన్.

147

తే. ఇతని కియ్యమకును విను శ్ర మేన చువ్వె,వలఁతి శుశ్రూష సేయంగ శ్ర వత్సమీర
లాఁనికి కేర్తురే వీర శ్ర లడవి కరుగ, నింట నుండంగ నామన శ్ర మియ్యకొనునె.

వ. అనిన నాధర్మపుత్రుండును దమ్ములునుచితవచనంబుల వేడికొనిన నద్దేవి యగ్ర
తనయుం గనుంగొని.

149

క. వీరలయెడఁ గొడుకా యవన,చారంబులు వలుకుదు నె ప్పిచారము విడు మీ

నేరూపంబున నిలువన, గారవమున నిది వ్రతంబు శ్ర గాఁ కైకొంటిన్.

150

వ. అని పలికిన నిజస్కంధంబున నున్నగాంధారికరంబుఁ గరంబు నయంబునం బాపి
యతనిదిక్కు మొగం బై

151

క. నీ వేమియు ననకుము నహ, దేవుని నేమిటక యరయు శ్ర దినకరసుతునికా

భావమునఁ దలఁపుమేనా, దేవనమునిపుట్టు వడఁచితిం గపటమునన్

152

క. అది పాపము దానికి నా,మది నెప్పుడు వగతు విమలశ్రమానన యక్ష్మీ

డు దొలంగునట్లుగా న,తృవార్థగానములు సేయు శ్ర తాత్పర్యమనన్.

153

ఆ. అవిధమునఁ గర్ణుం శ్ర డాఱిడి బోయిన, నాడుమాననంబు శ్ర వోడు నూలు

పటియై తై తలంప శ్ర బలుతాతఁ జేసిన,వారు గాఁగ వలయు శ్ర వంశవర్య.

154

క. నీవును దమ్ములు భక్తిభ,రావేశముతోడఁ దలఁపుం శ్ర డవ్యహితాత్ముకా

ద్రోవది నెప్పుడు దృఢంబు,భావన మన్నింపు మయ్య శ్ర పౌరవమఃఖ్యా.

155

క. భీమార్జుననకులమనః, కామంబులు సఫలతాప్రకాశంబులు గా

భూమిశ యరసి యొనరువు, మేమిట నేమిటకు ధర్మ శ్ర మిల యరయునెడన్.

156

వ. అని పలికి నానిశ్చయంబు శిథిలంబు గాదు మీరు మరలుం డని పలికినం బాండ

వాగ్రజుండు విషాదం బంది యూర కుండె భీమాదులు డెందంబులు గొందలం

బంద నశ్ర లొలుకం దలలు వాంచి రిట్లమ్మొత్తంబుగమనంబు గుదివడుచు

మందం బై చెల్ల ధృతరాష్ట్రుండు ³గొండాకయెడ గలుగం జనియె నాధర్మతన

యుండు దల్లియాననం బాలోకించి.

157

—ఇ ధర్మ రాజు కుంతిని వశంబునకుఁ బోవల దని ప్రార్థించుట. ఇ—

నీ. ఇది యేమి సేయంగ శ్ర నెత్తికొం టిమ్మాట, యాడకు మేను ని శ్ర న్నడవి కేగఁ

బనుతునే మముఁ దొల్లి శ్ర పనిచి పనుల్ గొను,భంగిన సామ్రాజ్యభారనిర్వ

హణము తెఱంగును శ్ర నప్పటికప్పుటి, కిట్లని యానతి శ్ర యిచ్చినడవఁ

బంపక యన్న నొప్పమి రాదె మాకు ము, స్త్రీవును గృష్ణుండు శ్ర నేవిధమున

తే. సడఁదిరి కార్య మెఱుంగవే శ్ర యడలువెల్లి

మమ్ముఁ బాంచా లి నిటు ముంచి య మ్ము యడవి

నెట్టు లుండెద వనఁగ న్యయ్యింతి బాష్ప

పూర్ణ నయన యై యూరక య పోవుచుండె.

158

ఉ. అయ్యమలాత్మతోడఁ బవనాత్మజుఁ డిట్లను ధర్మపుత్రు నీ

వెయ్యది యు క్త హేతువుగ య నెమ్మయిఁ బాసెడు నీచుపప్పునం

గయ్యము నేసి భూపతినికాయములం బరిమార్చెఁ దల్లి నీ

కియ్యన లక్ష్మి నూఁది ¹ చరియింపక యిప్పుడు వాయుఁ బాడియే.

159

క. మనమునఁ దోచినవానము, లనుదినమును జేయుచును సకమాశ్రితజనులం

బెనుచుచు బంధులఁ బోచుచు, జనసుతచరితమునఁ బరఁగు య సౌజన్యనిధి.

160

క. వనమున మాద్రీపుత్రులు, ² వెనుఁబడుటకుఁ దలరి తట్లు య విక్రమముఁకుకొ

గొనగొల్పి తిట్లు వీరల, ననూనదుఃఖముల ముంచి య యరుగం దగునే.

161

వ. అనియె నట్టియెడ.

162

క. ద్రోవదియు సుభద్రయు శో, కావేశం బశర మోము య లఘులఁ దోఁగం

గా వెక్కివెక్కి యెప్పిరి, భూవర పాండుక్షీతీశ్రపుత్రులు నేడ్వన్.

163

క. పరిజనములు గన్పిల్లులు, పొరఁగఁగ ³ నడ లొంది వారితోడం జని రి

పురుసునఁ దనదుతనూజులు, మరలమికిం బాండురాజ్యమహిమిమఱుఁగుచున్.

164

వ. తెగనాడ కున్నఁ టోవ రని కన్నీరుదుడిచికొని వారలం గలయం గనుంగొని వా

రలు విను చుండం దత్పరిజనంబులతోడ.

165

నీ. దుర్మూలమునఁ దారు య మూలపోవుటయును, నానభ నవకీర్తి య గుతెఱంగు

వాటిల్లుటయుఁ బెక్కుశ్రధంగుల నడవుల, నిడుచులఁ బడుటయు య నే నహింపఁ

జాలక కార్యంబు య చరించి నంధిమై, నొవ్వనివా రెల్ల య నవ్వఁ దలలు

వంచి కౌరవులలో య వర్తింప నే లని, హరితోడ నాడితి య నవ్విధమున

ఆ. మానసియు ధర్మసూను నాగాయుత, బలుని భీము శత్రుశ్రధంజనైక

శీలుఁ బార్థ శౌర్యశోబరఁ గవల దై, న్యంబు నొండఁ జూచు య ట్లూ మగునె.

166

వ. అని ధర్మతనయువదనంబు వీక్షించి పాంచాలిం జూపి.

167

నీ. గౌరవంబున సుకురమారత్వమున నొప్పునిప్పొల్లిఁ దల వట్టి య యాశ్చి తెచ్చి

నభలోన నట్లు దుశ్శాసనుం డవమాన, పెట్టంగ నచ్చటికెద్ద లెల్లఁ

బలుకక యుండ నభివృద్ధంబునకు నోర్వ, వలసె మీ కప్పటి య కలఘుతేజ

నీతేజ మట్టులు య నీ యి పోయినఁ, బాండునికులము సెప్పంగఁ జూప

తే. లేక ⁴ పోదె యబ్బంగిఁబరల్కితి ముకుందు,తోడ నేను మీరెమ్మొయ్యరూఁకికెక్కి

వెలుంగఁ గోరుటకతమునఁదలఁచి వాని, ననిలసుతుఁడె త్తివెట్టె నే య మనఁగఁగలకు.

1. గ. చరియింపక నిప్పుడు. 2. క. చ. ట. 'వెనుఁబడుటకు...విక్రమము మొయిం గొనవచ్చి

తిప్పుడు వీరల'. 3. గ. నడ లాడె వారి. 4. గ. పోక కబ్బంగి.

వ. అనిన విని ధర్మసుతుండును భీముండును సిగ్గువడి రిట్లు వలికి గొంతి యిమ్మాటకు
భీముచిత్తం బెట్లగునో యునుతలంపున ధర్మసుతుని కతనిం జూపి. 169

ఉ. నామది నొండు లేదు విను శ నన్నిటి నీతనితోడ నీదుల
క్షీమహిమకొ మనం బలరం శ జేసీతి నుత్తమదానముల్ జన
సోమసుతంబుగా నడవం శ జూచితి జన్మము గన్నులార నిం
కేమికోటంత నా కుడుగ శ నెట్లును బోదు నరణ్యకృత్తిన్. 170

తే. రాజ్యఫలము గావించం బుర్రా ననుగ్ర, తవమునకు ఫలమైనయుత్తమగతిప్ర
సిద్ధి గోరుదు నది గల్గఁజేత కట్టి,తోడు మఱి నాకుం గలుగునే శ దురితమార.

క. కురురాజునకును దేవికిం, బరిచర్య లొనర్చుచుం దరపంబునఁ గృతతం
బారయుతనువుతోఁ గడపెవం, గరమునియతి నింకం గలుగుకాలమువత్సా. 172

వ. మీరు మరలుం డనియె నట్టియెడ నచ్చొనురాజమహిషి దమతోడ వనవానం
బున కై వచ్చుటకుం గడంగుటయు దాని కొడంబడక పొండవులు దగువలు
కులం బ్రార్థించుటయు నెఱుంగుం గావున ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మతనయుం డెట్లు
సెప్పె నట్లు సేయు మని విదురసంజయులచేత నద్దేవికిం జెప్పిపుత్రెంచిన వార లే
తెంచి యబ్బంగి సెప్పినను వదలక వారిపలుకు లాయమ విచారించి దృఢనిశ్చ
యంబునఁ గొడుకులఁ గోడండ్రను దక్కటిబంధుజనులను నర్వభరతభార్యలను
బరిజనంబులను గలయం గనుంగొని యిట్లెల వచ్చెదరు నిలువుండు సుఖుల రై
యుండుం డనుటయు. 173

క. హృదయములు దలర నందఱుం, బ్రదక్షిణము గాంగ నేహ్యుగ్రండుపెలుంగు లె
ల్ల దేనలఁ జెలంగఁ దిరిగి త,త్సవంబులకు నెఱంగి వంతం శ దనువులుమాలన్. 174

వ. నిలిచి రండుఁ బొండవు లేవురుం బొండురాజమహిషి ననుప మఱియుం జని
యాయమను ధృతరాష్ట్రగాంధారులను గలపి వారల నిరువుర నుద్దేశించి మీరు
వనంబునకుం బోయి తానును లేకున్న మా కెట్లు కాలంబు గడప వచ్చు నను
తలంపునం దన్ను నెంత ప్రార్థించినను గొంతి నిలుచుట కొడంబడ దయ్యె నీసా
ధ్వీక బుద్ధి సెప్పికొనుచుం బరిచర్య సేయించుకొండని యప్పగించి యారాజునకు
నద్దేవికిం గుంతికిం బ్రదక్షిణంబు సేసిదండ ప్రణామంబు లాచరించిన దీవించి వా
రామంత్రణంబు సేయ నాధర్మపుత్రాదు లష్టప్రావితంబు లగువదనంబులతోడ
మరలి వనితాజనంబులం దోడ్కొని. 175

తే. పొగులుచును నల్లనల్లన శ పురికి నరిగి
1 రదియు నుమ్మలికంబు ప్రో శ వైనయట్లు
నూడఁ గూడక యుండంగం శ జొచ్చి రాత్రి
మందిరము లందఱును బుధ్రమాన్యచరిత. 176

వ. అట్లు పుర ప్రవేశంబునెసి ధర్మనందమగును దమకలుఁ దగినవ రనంబుల నుండి రట యొక్క-రువృద్ధుండు నిశ్చింతం దై గాంధారియుం గుంతియు విదురనంజ యులు సగ్నిహోత్రంబునకు వలయాబుత్విగ్ధనంబులతోడ నరగుదేర వలయుక భాగీరథీతీరంబునకుం బోయి యొక్క-యోగ్యప్రదేశంబున విడిసె దననంతరంబ యుతండు. 177

క. స్నానాదికవిహితానుష్ఠానంబులు నడపి శ్రుతివిశారదభూదే వాసీక ప్రణయనమున, మానితరుచి వెలుంగు చున్నరమహిమ గుల్లకన్. 178

తే. అర్చిల్చిచ్చి హోమంబు న్యమించితముగఁ, జలిపి మెల్లవారలకు భోజనము నంఘ టించి యాహారవిధి యాచరించి విదుర, నంజయులయొనర్చినదర్శనశయ్యనుండె. యశ్చ ధృతరాష్ట్రండు శతయూపరాజ్ఞి యశ్రమంబున వసియింతు. యశ్చ

వ. ఆశయ్యకు ననతిదూరంబునం గల్పితం బైనతల్పంబున గాంధారియుం దదనంతర నన్నిహితశయనంబున గొంతియు నింతనంత విదురనంజయులును జట్లం దమకుఁ జూడం బోలినచోటుల యాజకజనంబును విశ్రమించి రట్లదినశేమంబు ననిన సా యంతనకృత్యంబులు నలిపి రయ్యామిని యచ్చటఁ గడపి సూర్యోదయనమయఁ బునం గాలోచితకరణీయంబులు నిర్వర్తించి యాంబి కేయుండు దనవారును దా నును గంగానది యుత్తరించి చని కురుక్షేత్రంబుఁ బ్రవేశించి యొక్క-పుణ్యా శ్రమంబునుపాంతంబునం దరుచ్చాయాశీలం బైనసికతాతలంబున నాసీనుం డయ్యె నట్లక్క-రురాజు నిజాశ్రమప్రదేశంబునకు వచ్చుట శతయూపనామ ధేయుండును గేకయవంశపర్యండును దపోధుర్యండును నైనరాజ్ఞి సత్తముండు విని యయ్యెడకు వచ్చి. 180

క. కని గారవంబునం దోడ్కొని చని యర్హాదివిధు లగ్రకుంతవినయం బున నడపిన నయ్యాశ్రమ,మున నలెడు వసింపఁ గోరె య భూపవరేశ్వ. 181

క. కోరిన విదురాదులు నా,కారవవతితలఁపు మేలుగఁ గొని తగ న చేరువను బర్ణశాలలు, వే రచియించి రుచితంపురవిధమున నధిపా. 182

వ. అం దక్క-రువిభుండు దానును గాంధారియుఁ జీరాజనవనములును సువ్రతపడులు నగుచుఁ గుంతివిదురనంజయులతో వసియించి తపం బాచరింప యాజకులు నిజ కృత్యంబులు నడపు చుండి రిట్లు నియమనిష్ఠ లతిశయిల్ల నాభూవల్లభుం డచ్చటి మును ల(చేరు వంద న) చేరువ నతితీవ్రతవశ్చరణంబున నిజాంగంబు నిర్మాంస త్వంబునంజర్మాస్థులు గడియునట్టికార్య్యాంబు దనకు నొప్పుగా వర్తిల్లె నని యిట్లు ధృతరాష్ట్ర వృత్తాంతంబు సెప్పిన విని యవిచిత్రవీర్యనందచుండు పదంపడియెట్టి వాఁ డయ్యె మునీంద్రా యెఱిగింపు మనుటయు. 183

శా. ఆశాపాశవిమోచనోపకరణ్యవ్యాకోచహృద్ధామ సం క్షేకోత్సారకదివ్యనామ వరద్యగ్గీలాప్తనిస్సీమ ల

క్షీపంభత్సరలోక చక్రపరశుచ్ఛిన్నాసురానీక వి
ద్యాశోభాస్ఫురణాకృతీ శమదమ్యానంతర్యభాస్వీకృతీ.

184

క. మునిహృదయఃపిలయపాదా, వినతజనావనవినోద శ విద్యావిద్యా
ఘనచింతాంతికదూర ల,ననవీతస్థితసామ్రజత్వశ్చననా.

185

మాలిని అపరిమితవిభూతీ శ యప్రమత్తానురూతీ

¹లహననిభృతవేదా శ లక్షణస్వైరనాదా

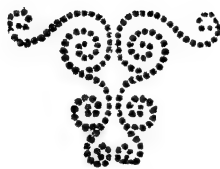
జపపరవరదాయీ శ నర్వవిద్యావిధాయీ

విపులకృపకటాక్షా శ విశ్వసంహృదదత్తా.

186

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర శొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజ
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునన్యాయాశ్రమవాసపర్వంబు
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

187





హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆశ్రమవాస పర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.



~*~*~

సంబంధాయుర్గురు

తాసిద్ధచరణపద్మ శ్రీ దాంతుస్మిల

ద్దీనద్మ శాంతిసేవ్యా

వ్యాసాదిముసింద్రభావ్య శ్రీ హరిహరనాథా.

1

~*~ ధృతరాష్ట్రపాలికి నారదుండు మునులతో వచ్చి యత్తపోషణమహిమ చెప్పట. ~*~

వ. దేవా వై శంపాయనుగడు జనమేజయున కి ట్లనియె నట్లు వైచిత్రవీర్యుండు పరమ తపోధుర్యుం డయి యుండె నంత నొక్కనాఁడు నారద పర్వత దేవల మాంజాయను లమ్మహీనాయకుం జూచువేడక నయ్యాశ్రమంబునకుం జనుడెంచిన. 2

క. శతయూవుండు నయ్యెడకుం, గుతుకంబున వచ్చె వారిఁ శ్రీ గుంటి వినయసంభృత యై యందఱును నమ,ర్చితులుగఁ జేసినఁ బ్రహృష్టచేతను లగుచున్. 3

వ. ధృతరాష్ట్రకడకుం బోయిన నతండు వినయసంభ్రమంబులతో వినతుం డైన దీనన లిచ్చి యతనిపెట్టించినదర్శనసంబుల నాసీను లై యుచితసల్లాపంబులు సేయునమయంబున నారదుం డనన్వరనాథుతో 1 శతయూషనామధేయుం డయిన ధరాధిపుసితామహుం డగునహస్రచిత్వః డనుమహారాజు డనపెద్దకొడు కైన శతచిత్వ నందు రాజ్యభారం బిడి యియ్యాశ్రమంబునకు వచ్చి తపశ్చరణంబున దుశ్చ్యవనసఖిత్వంబు వడసె మఱియును బృషధుండును శైలాలయుండును బురుకుత్సుండు నిందుఁ దపంబు సేసి యింద్రలోకంబు వడసి రారాజురినత్తముల నెల్లను నే నీలోకంబున మెలంగు చుండి యియ్యెడం గంటి నయ్యెడం జూచితి నిది యితరదుష్పాప్యం బయినపుణ్యప్రదేశంబు నీకుం గృచ్ఛద్వైపాయను ప్రసాదంబున నిచ్చట వసియింప సంభవించె నని పలికి వెండియు.

సీ. ధరణీశ యిచ్చటిరతవమున నీవు నా, నృపులయట్టుల విశిష్టపుంబనంబుఁ

- గండు సీతోదన శ్ర గాంధారియును వచ్చు, మీకు శుశ్రూష యశ్రమేయభక్తి
జేసి కుంతియుఁ బతిక శ్ర జేరంగ నరుగు న, పాండవభూపతి సుత్యవతినమీప
మున నుండి యెప్పుడు శ్ర నినుఁ దలంచు నతండు, పోడిమి నేయుఁ గరలాండు నీకు
ఆ. ధర్మమూర్తి యైనధర్మనూనుఁడు, దన, యాత్మ గాన విదురుఁ శ్ర డన్నరేంద్రు
వినతతనవుఁ దగఁ బ్రవేశించు నంజయుఁ, డతులనాకలోకగతి వెలుంగు. 5
- వ. అనిన విని యాంబికేయుండు గాంధారీకుంతినమేతంబుగా సంతోషంబు నొందె
నచ్చటియందఱును బ్రీతాత్ములై రప్పుడు. 6
- క. శతయావుండు నారదుతో, నతలజ్ఞానాభిరామ శ్ర యడిగెద నిన్నుం
గుతుకంబున నొక్కటి నీ, వితతకృపం దెలియఁ జెప్పరే నా కనుడున్. 7
- వ. ఆదేవముని నీయుడుగఁ దలంచినది యెయ్యది యడుగు మనిన నతం డక్కురువతి
సుగతి గను నని నిర్దేశించితి తద్విశేషంబు విన వలతు వివరింపు మనుటయు. 8
- ... నారదుడు శతయావునితో ధృతరాష్ట్రులు సుగతిఁ బొందెడు తెఱంగునెప్పుట. ...
- సీ. ఆనందమీశ్వరుం శ్ర డాతని కీ ట్లను, నిచ్చలు నేను మరహేంద్రకడకు
నరిగి సంభాషణ శ్ర మాచరించుచు నుండ, నానభ నిక్కొరవాధినాథు
వలనివార్తలు వుట్టి శ్ర యలఘుతపోవృత్తి, నిష్ఠాతిశయము వర్ణించి రప్పు
డవ్యాసవుండు సెప్పె శ్ర ననఘ నాతో ముని, జాతుండు ధృతరాష్ట్రజనవిభుండు
తే. తపము మూఁడేడులాసరింకైతానునతియు, దేహముల్నిచ్చించనిధనాధీశుచెలిమి
నతిశయిల్లు దివ్యాభరణాభిరామూ, డై విమానవిహారహృష్టాత్మకడగుచు. 9
- క. అని పాండవిమది ప్రమదంబునఁ దేలగఁ జెప్పె ననుడు శ్ర మోదము ధృతరా
ష్ట్రుని నెమ్మనమ న నిండా, రె నఖిలజనచిత్తములను శ్ర బ్రియము దలిర్చెన్. 10
- వ. ఇట్లు సద్గోష్ఠి నడపి యత్తాపసోత్తము లక్కురువతిన త్తము నభినందించి యామం
త్రణంబు నేసి నిజనివాసంబులకుం జని రక్కాంబున. 11
- సీ. పాండుపుత్రులు దల్లిం శ్ర బలుమఱుఁ దలచుచు, వగతురు ధృతరాష్ట్రవలనసుబల
సందనదెనను మనం బిడి చింతింతు, రట్ల పౌరులు వంత శ్ర నారఁ గూరి
వృద్ధుండు ధృతరాష్ట్ర శ్రవిభుండు సుఖార్హుండు, విగతజనం బై నశ్రవివిభూమి
నెత్తెఱంగున వసిరయించు గాంధారియుఁ, గుంతియు నత్యంతశ్రకోమలాంగు
తే. లడవి నుండంగ నెట్లోర్తు శ్ర రకట యిట్టి
కొడుకులను రాజ్యసౌఖ్యంబు శ్ర విడిచి యట్లు
సనునె యక్కుంతిభోజనిశతనయ జనని
దొఱగి పోవుట కంత గుండదుకొ పీరు. 12
- క. ఆయాసంబున విదురుని, కాయము నంజయునిమేనుఁ శ్ర గందక యున్నే
పోయిరి ధృతరాష్ట్రమహీ, నాయకు పై భక్తి గాననమున వసింపన్. 13
- క. అని యెండువారువులతోడ, స్వనట యెసగఁ బలుకుదురు మనసంబులఁ గుంతి

తనయులు మాతృవియు క్తత, కనయము నడలుదురు కౌరవవాన్వయముఖ్య 14

సీ. ధర్మపుత్రాదు లంక్షణు నొక్కచో నుండి, ధృతరాష్ట్ర నాతనిగఁజేవి బేరు
కొని వారికొడుకు లెల్లను ద్రుంగి రని వార, లతిన్మధు లెమ్మొయి శ నడవిగలసి
యున్నా రనియు నింక శ నెన్నొల్లు లండెడి, గొంతి వనంబున శ గూర దినుచు
ననియును బంధుల శ నదయతఁ దునిమితి, ములుక ధైర్యంబున శ నడఁపమైతి

తే. మనియు నభిమన్యు వీరుని శ నతనితమ్ముఁ

గుట్టలను గర్జు నాటడిఁ శ గోలుపోయి

యొంటి వడితి మనియుఁ గడు శ నుమ్మలంపు

మాట లాడుదు ర్పురిజనుల్ శ మఱుఁగుచుండ.

15

వ. ఇట్లనుదినంబును ఘనచింతాక్రాంతు లై యబంత నొందుదురు.

16

చ. విదురుని సంజయుఁ దలఁచి శ వేదనఁ బొందుదు రట్లు నెవ్వగల్

హృదయముఁ గుండఁ జేయఁ జెలు శ వేసి మనోజ్ఞము లై నభోగము

లద్దలి వినోదముల్ సలుపురాలసితం బెడఁబొసి రాజ్యసం

పద సరయం దలం పెడలి శ పా డటి యుండుదు లేమి సెప్పుమన్.

17

క. ద్రావదియు సుభద్రయు సం,తాపం బందుదురు పాండుశతనయులు దలరక్

భూపాల భవజ్ఞనకుని, చూపందఱమానసముల శ శోకము నదుమున్.

18

ఆ. పరమధీరులైన సకపాండుతనూభవు, లిట్లు ధైర్యసార శ మెడలి వికల

బుద్ధు లగుచు నుండి శ పోవం గడంగి ర, య్యంభన్మవతిఁ జూడ శ నభిసముఖ్య.

19

వ. అట్టియెడ నహదేవుండు పాండవాగ్రజునకుం బ్రణమిల్లి భరితవిషయుండై.

20

క. ఏను మును చెప్ప వెఱచితిఁ, గాని యభిష గొంతిఁ జూడఁగఁ జను టర్వం

బైనపని యింత కేడెన, దా నొందునొ విసినవానకదాన్ శిత్వమునన్.

21

తే. గొంతి ప్రాణంబుతో నుండఁ శ గురువరేణ్య

యచ్చటికిఁ జని యొకమరి శ యమ్మహాను

భావ దర్శింప వలవదె శ బావ నప్ప

ననుసరించుచు నెట్లున్నయదియొ సాధ్య.

22

క. ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారియు, నతిమ్మదులాంగకులు వల్కలలాజినధరు లై

వ్రతచర్యల వన్యాహారత నలఁగుదు నున్నవారు శ రాజవరేణ్య.

23

ఉ. వారలఁ జూడఁ బోఁ దగు నశవశ్యము దుర్గత వృట్ట కుండ ముక్

మీ రని చెప్ప నప్పుడు నశమీపమునం జెవి దార్చి నెవ్వగం

గూరుచు నున్నద్రాపది యశగుం గరణీయము బంధుదుఃఖనం

తారక మీకు నీతఁ డుచితంబుగఁ జెప్పినకార్య మెమ్మొయన్.

24

తే. గొంతిగోడండ్లు రెల్లను శ గురువరేణ్య, యెత్తినడుగుల నున్నవా శ రత్తపన్వి

నీవరిష్ట దర్శింపంగఁగ బోవఁ గోరి, యనియె నట్లు లయ్యురువురు శ నానుటయును.

... పాండవులు బంధుసహితంబుగా ధృతరాష్ట్రుఁ జూడఁ బోవుట. ...

వ. అమృతనవనాధుండు కాననగమనంబు నిశ్చయించి పడవాళ్ళు బిలిపించి ధృత రాష్ట్ర దర్శింపం బోద మనతిబహుళంబును బ్రధానచతురంగసముదీర్ఘంగి కంబునుం గా బలంబుల సమకట్టుం డందలంబులునుం బాటబండ్లునుం గాఁ బెక్కాయితంబు సేయుం డనేకశకటంబులుం బటకుటీరప్రకరంబును నానా విధభక్ష్యభోజ్యంబులునుం గొనివచ్చునట్లుగా నివుణపరిచారకుల నియమింపుండు పౌరజనంబు లారాజుం జూచువేడ్క నెవ్వరు వచ్చినను వారలయోగజేమంబు లరసి సురక్షితంబుగా నడపింప దగువారి నియోగింపుం డెల్లి పయనం బని చాటింపుం డని పనిచిన వార లటు సేయ మఱునాఁడు యుయుత్సునిం గృహ చార్యుని ధౌమ్యుని రావించి మీరు పురరక్షణంబునకు నిలువుం డని య త్యాదరంబునం జెప్పి.

26

సీ. ¹ ఏనికగములతో శ నేతెమ్మ నీవని, బాహుదర్పిజ్జ్వలుఁ శ బవనతనయుఁ
దేవులగమి సెలు శ వారు నీచే నని, దేవసమాను గాండీవధరుని
గుట్టపుడశములకొమరు నీ కలవడు, నని చాడుతనుమనోహరు నకులుఁ
గాల్చుల మమరు సీకలసినచ్చుట ననిశ సన్నతచేష్టితుఁ శ బిన్నతమ్ముఁ

తే. బనిచె వార లమ్మెయిఁ దూర్యశనినద మెసంగ, నాతపత్రావశిష్టజ్యవ్రాతకలిత
రత్నరోచులు రోదోంతరంబు నిండ, నరుగుదెంచిరి నైభవ శ మతిశయిల్ల. 27

వ. ద్రావదీప్రమఖిషధూజనంబులనుం దక్కునుం గలధరతభార్యల నందలంబులను
² గునకంబుబండ్లను నిడికొని రం డని యంతఃపురాధికారుల నబ్బూరమణుండు
నియమించిన వార లట్లు చేసిరి తానును మణిభాసమానంబును నీలవాల
శోభితహాడిశ శ్వేతాశ్వప్యాథంబును నైవరథం బెక్కి మాక్తిక ప్రాలంబమాలి
కాద్యోతితంబు లగునాతపత్రంబు లుల్లసిల్ల.

28

తే. వేణువీణారవంబును శ వివిధగాన, నాదములుఁ బాఠకారావ్యమేకురంబు
లగుచు వందిబృందములవ్యాక్యాలిబెరసి, దిశలు దీటుకొసంగఁ బ్రశదీప్తలీల. 29

వ. వెడలి వివిధవాహనారూఢు లయి పౌరు లప్పురువంశవరు ననుగమించి
రిత్రైఱంగున మెఱయుమహిమ నుజ్జ్వలుం డగుచుం జని భాగీరథి యుత్తరించి
పాండవోత్తముండు కురుక్షేత్రంబు ప్రవేశించి చను చుండ.

30

సీ. సంయుమివరుఁ డైనశతయూపమునివతి, యాశ్రమంబునఁ దదురపాంతభాగ
మునఁ గదళీశోభిరయును మృగాక్షిరంబు, నగుధృతరాష్ట్రునిశ్రయాశ్రమంబు
నెఱిగినవారదె శ యిదెయంఁచుఁ బెక్కిని, చూపి చెప్పిన ధర్మసుకతుండు దేరు
డిగిన భీమాదులు శ దీగిరి వామానం, బులు సర్వజనులు సరస్వరువవరుల

ఆ. ననునరించి రజ్జునాథిపుండ్రయాచి, కేమనాశ్రమంబున దాయఁ జనుచు
నచటిజనుల¹ నడిగెనయ్య వేడియని, గద్దసిక నెలులగున గడలుకొనఁగ. 31

వ. అడిగిన వార లప్పుకమితేసితోడ. 32

క. యమునాస్నానంబునకును, సుమతోయాహరణమునకు న సువ్రతుఁ డాసం
యమి ననియె ననుచుఁ దన్మాద్యము సెప్పిరి నెమ్మిఁ దెలియఁగౌరవముఖ్యా. 33

అథిపాండవులు ముష్టిత్రయమున నున్న భృతరాష్ట్ర గాంధారిసుతుల దర్శించుట. అథి-

సీ. చెప్పినఁ బాండవుల లవ్వభంబున భక్తి, నరుగుచు నెమరుగ న నరుగుదెంచు
నంబికానందముఁ న దాదిగఁ గలవారిఁ, గని రప్పు డన్నలఁ న గడచి శీఘ్ర
గామి యై చని తల్లిగ కాళ్లపైఁ బడి యేడ్చె, నహదేవుఁ డధిక బాహ్మపుత్రాస్య
యగుచు నబ్బామిని న వగచుచు నాతని, నెత్తి తాఁ గొనిట న నితీయఁజేర్చి

తే. పేరుకొని చెప్పె నతని గాంధారి కంతఁ

గూడి యతఁడును దారు నశక్కురుకుమారు

లక్కురూద్యహు నన్నియతాత్మదేవిఁ

గాంచి రనుజీవు లెఱింగింపఁ న గౌరవేంద్ర. 34

చ. కని మఱి తల్లి పాదములఁ న గ్రందుగఁ జేర్చిరి మస్తకంబు ల
వ్యవితయు నందఱం బొదివి న వల్లలతకా మన మార్చిభావ మొం
ద నురలునపుబిందువులదందడిఁ జిక్కగ నాఁగిలించి వా
రినయనవారి చేఁ దుడిచిర ప్రీతిగ దీవన లిచ్చె భావరా. 35

తే. అట్టియెడఁ బాండవా గ్రజానధిక వినయ, భరితుఁడై కాంచీభీమునిగౌరవలఁ
గనియె సంజయుఁ డెంతయుఁ గౌరవమున, నాదరించిరయ్యేవురు ననతనిఁ బ్రీతి. 36

సీ. ద్రోవదిఁ దొట్టి వగధూజనంబులుఁదక్కుఁ, గలయట్టిధరతభార్యలుఁ గ్రమమునఁ
గాంచిరి కురువృద్ధు న గాంధారి గొంతిని, వారలు గొని వచ్చునవారికలశ
ములు పాండరాజపుత్రులు వుచ్చుకొని భరి,యించిరి పురజను న లెల్ల నధిక
వినయత నమావృత్తరసు గని రవ్వేళ, నందఱు ముద మంది ర రట్లు దగిన

ఆ. వారు బలసి యునికి న వారణపురమున, నున్నయట్ల కాఁగఁ న దన్నుఁ దలఁచె
మదిఁ గులొద్దహుండు న తదనంతరంబని, జాశ్రమమున కెలమి నరుగుడెంచి.

ఉ. తారకశోభితాంబరవిధంబునఁ బొ ల్పెనఁగంగ నాశ్రమో

దారతలంబు బంధుజనతాకలనంబునఁ దాను జంద్రునో

పూర వహించి విస్ఫురితుఁ న డై తనలెం గురుభర్త వచ్చి ర

చేరువ గల్గుతాపసులు న సెచ్చెరఁ బార్థులఁ జూచువేమకన్. 37

వ. వచ్చినం గని వారల నెల్లను నవినయ ప్రణామంబులం బ్రీతులం జేసి పాండవు
లరుముగంబులతో భృతరాష్ట్రం బరివేష్టించి యుండిరి వనితాజనంబులు

నొక్కవలన నిలిచి చుచితాననంబుల నున్నయమ్మనులు నండయు నాలోకించి
ధృతరాష్ట్రబంధుజనంబుల నండఱం బేరువేర నేర్పడ మా కెఱింగింపవే యని
యడిగిన నతండు వారల కిట్లనియె.

39

సీ. జాంబూనదచ్ఛాయోచందంబునర్ణంబు, గలిగినవలుచనిగననమేను
నుచితదీర్ఘత్వస్యమున్నతస్థాణంబు, నిశుద లైనవిశాలనీత్రములును
గంఠీరవంబురేఖయు నొప్పు జాడ్కికి, నెంతయు వ్రేలైనయతఃకు ధర్మ
తనయుఁ డెఱ్ఱదనంబుఁ యదనినమూఁపులు, నాయతస్థితంబు యలైన బాహు

తే. పులును వెడదయురంబు నై య పాలుచునితఁడు

భీముఁ డుజ్జ్వలసుందరశ్యామతనువు

వారణేంద్రకైవడియును య వారిజముల

యట్టికనుదోయిఁ గలయితం యడ్రునుండు.

40

తే. సుందరాకారమునఁ దమ య కెండు సదృశు

లొరులు లేమి దెల్లం బగు య మండ గొంతి

యుభయపార్శ్వంబులందుఁ గూర్చున్నవిష్ణు

శతమఖోపముల్ వినయభూషితులు గవలు.

41

సీ. నీలోత్పలచ్ఛాయఁ శబోలుమైచాయయు, నవపద్మదళములఁ దెవడుమెఱుంగుఁ

గనుదోయి మధ్యత్వమునకుఁ బ్రవేశించు, ప్రాయంబు సత్యభీరరామమూర్తి

యలవడఁ గైకొన్నయతులితనంపద, చందంబు దోపించుచుచారుగార

వంబును గలుగునిర్వనిత పాంచాలి యి, య్యంతిపార్శ్వమునఁ గర్తృత్వమేను

తే. వనజసన్నిభముఖమునై యినునిమహిమ, యుజ్జ్వలాకృతి దాల్చిననల్లున్నయాల

తాంగి నారాయణునిచెలియలు సుభద్ర, నరునివల్లభ సంయమిస్తాధులార. 42

ఆ. వీరికెలనఁ గనకకగారమహాకాభ

తనువు లొప్పుచున్నవనిత లురగ

పాండ్యసుతలు నరునిభార్య లులూపి చి

త్రాంగద యనఁ బరఁగు య నాహ్వామములు.

43

సీ. ఇందీవరచ్ఛాయ య కెన యైనచాయ నొప్పినమేను గలుగుస్వీభీతహరిణ

నయన భీమునిభార్య య నవ్యచంపకదామ, గౌరాంగి యైనయిక్కమలవదన

సహదేవుగృహిణి మేఘదకనవకువలయ, వర్ణంబునకు సరియచ్చుకాంతిఁ

జెలు వైనతనువునఁ య బాలుచునిన్నలినాయ, తాడి మాద్రీ దేవియగ్రతనయు

తే. పత్తి వీరలకెలనఁ బాఠపలు లేక, ధౌతనితవస్త్రపరిధాన యలైన తనువుల

నిభృతిదోషఁగనున్నయిన్నలత లాంబి, కేయకోడండ్లు కరుణావిధేయులార.

తే. వీరిచందంబు యై కడుగారవమునఁ, దను సుభద్ర వొడువ నున్నతరుణి ద్రోణ

- కర్ణముఖయోధవీరులగలఁచి తెగిన, యట్టియభిమన్యుని యుత్తరాభిధాన.
- వ. అని చూపి చెప్పి నప్పు డాంబికేయుండు కాంతేయగ్రజున కిట్లనియె. 46
- సీ. కుశలి నై యుండుదే శ కురువంశసత్తమ, పౌరజనులు జానకపదులుఁ దెలుగు
తో నిన్ను ననునరింగుతే తమ్ము లందఱు, సుఖ ముండు రే నీదుశసఖులఁ సుఖులె
బంధులు సంతోషభరితులే యిష్టభృత్యులు దమ కై నకోర్కరులు ఫలింపఁ
గ్రాలుదురే హర్షరలీలఁ బూర్వరా, జన్మనినడవడి శ సలువఁబడునె
- ఆ. నయముతోడియపురసముల భండారంబు, జెనుతె యగ్రహారజనులమీఁద
గాలి యైన సుడియఁగఱినక యరయుదే, యనఘ పుణ్యకీర్తు శ లలితయిల్ల. 47
- క. మిత్రనరపతుల శాత్రవ, ధాత్రీశుల నెమ్మిఁ బరునందనమున వశతా
పాత్రములుగఁ జేయుదె సుచ, రిత్ర యువాసీనవృషవర్జిత నడచునే. 48
- క. దేవతల కతిథులకుఁ బితృ, దేవతలకుఁ బూజనముల శ దృష్టి యొనర్తే
యీవసుధఁ జతుర్వర్ణజ, నావలులు నిజోచిత క్రియలఁ దగ మచునే. 49
- తే. బాలురకును దుర్బలులకు శ భామినులకు, వృద్ధులకును మనంబుల శ వెఱపు లేని
యట్టిమెలఁకువ గలిగెడుశనల్లుగాఁగ, నడచునే యాజ్ఞాపురమునఁబ్రబుడమియుండు.
- క. అనిన విని యానృపతి య, జ్ఞనపతితో నిట్లు లనియె శ జగతీశ్వర నీ
వినుతోపదేశమున భవ, దనుయు క్తము లెల్ల నడచు శ నవికలభంగిన్. 51
- వ. అని పలికి యిట్లనియె. 52
- క. ఆయానము సైరింపని, మీయొడలు తపః క్రియలకు శ మెయిగొనియెనె భూ
నాయక శుశ్రూష దగం, జేయునోగొంతి దప్పి శ జెందక మీకున్. 53
- క. మా పెద్దతల్లి యలజడి, కోపి తపోవృత్తి గడపు శ చున్నదియె సుత
వ్యాపాదనకారుల మముఁ, బాపాత్ములఁ దలఁచి యెట్లు శ వలుకునొ మీతోన్.
- ఆ. సంజయుండు తపముఁజాలికిఁ జాలి వ, రిల్లు చున్నవాఁడె శధీరచిత్తుఁ
డిచట లేఁడు విదురుఁడెచటి కేగినవాఁడొ, యతనిఁ జూడవలయునధిప నాకు.
- వ. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మతనయుతోడ. 56
- సీ. ఏదవంబున కోర్పు శ నెంతయు శుశ్రూష, యలయక గొంతి మా శ కాచరించు
వినుము గాంధారియు శ ననఘచరిత్ర త, పోనిష కోర్పు నిగ్రమూననీయ
మిముఁ దలంచినయప్పుఁమెచ్చి దీవించు సం, జయుండు ప్రాజ్ఞుడుతపశ్చరణమునకు
విసువఁడు మముఁ బాసి శ విదురుఁ డెచ్చటనేనిఁ, జరియించు మునిజనాశ్చర్యకారి
- ఆ. యగుచు జలము లనిల శ మాహారముగఁ గొను
నవియు నదియుఁ గొనక శ యును నుండు
శూన్యవిపినమున విశదైవ్యస్వతంత్రసం
చారి యై వసించు శ గౌరవేంద్ర. 57
- క. ఒక్కొక్కమరి డబ్బాటి, చక్కటిఁ గాన నగు ననియె శ జనవర తోఁచెన్

గ్రక్కున నప్పుడ విదురుం, డక్కొంటేయూగ్రజన కర్తవ్యదూరమునన్. 58
 వ. కాంతారధూళిమలినాంగుండును జటిభూత కేశపాశుండును దిగంబరుండును నగు
 విశురుం డట్లు దోచి యహోశ్లాశ్రమంబున నున్నజనంబులం గని మగిడి
 నోవం జూచి ధర్మతనకుండు దనయనుచురల నిలువుం డనుచుఁ దా నొక్క
 రుండును నత్వరంబు గ నప్పిసుల వభావునివెనుకం జనియె నతండు గుల్మంత
 రితం డగుటం దోచుచుఁ బోవ బోవ నప్పొడవాగ్రజం డెలుం గెత్తి
 యోవిదుర యోవిదుర నిలు నిలు మేను యధిష్ఠిరుండ నిన్నుఁ గాన వచ్చితి
 నని పలుకుచుం బాటిన నమ్మహాత్ముండు మరలి కనుంగొని వివిక్తప్రదేశంబున
 నొక్కపాదపంబు నేరి నిలిచిన. 59

విదురుఁడు యోగచార్గంబున ధర్మరాజునందుఁ గలియుట. ఖంఠ-

సీ. ధర్మతనూజుండు శ తత్సమీపంబున, కేఁగి యయ్యోగికర్తవ్యమర నిలిచి
 యాతండు నయఃసంబు శ లర్థనిలతము లై, యుండంగ నూరకర్తయున్నగాంచి
 నిర్మలాత్మక యేశ్వరధర్మసూనుడ నన్నుఁగను విచ్చి చూడవేయనుడు నతఁడు
 తెప్పల నేగించి శ యప్పొడవోత్తముఁ, దప్పక చూచి యుదాత్తయోగ
 తే. బలము గైకొని యింద్రియములను బ్రాణ
 ములను నింద్రియములుఁ బ్రాణములును గలవి
 నిజశరీరంబు విడిచి యాశ్రయపతితనువు
 సాచ్చుఁ డేజోనుశుత్వవిస్ఫూర్తి మెఱయ. 60

ఆ. వినుము ధర్మపుత్రురతనువునఁ గాంతియు, లావు నప్పు డగ్గరంబు లయ్యె
 నొలసె బుద్ధి యధికశబల మట్లు లగు టరఁ, డెఱిగి చోద్యమందిరయెలమి నొండె.
 క. తదనంతరంబ యప్పతి, విదురశవము మ్రాను సెంది శ వికృతరహిత మై
 నిదురమెయి నొఱిగి యున్నవ, గిది నుండం జూచి యగ్నికృత్యము నడపన్. 62

చ. తలఁచిన మింట నొక్కెలుంగు శ ధర్మతనూజ యతిత్వశారవో
 జ్ఞులునిక శేబరంబునకు శ వహ్నివిధాన మొనర్చు టర్హ మే
 వల దని మ్రొసె నమ్మనుజువల్లభుఁ డప్పని దక్కి పోయి భా)
 తలకును దండ్రీకొ నువిదిరతంబుగ నంతయునుం గ్రమంబునన్. 63

వ. ఎల్లవాడును విను చుండం జెప్పిన నందఱు నద్భుతరనంబున మునింగిరి. వదం
 వగి ధృతరాష్ట్రం డామంత్రిణంబు నేయ మునిజనులు నిజనివాసంబులకుం
 జనిరి తదనంతరంబ యాంచికేముండు ధర్మనందనునితోడ. 64

సీ. భరతకులోత్తమశ్ర ఫలమూలముల నుప, యోగింపు మొనఁగెదర మొదవి తమకు
 నెయ్యది యాహార శ మయ్యె నాతిథ్యంబు, దానన నడపుట శ ధర్మసరణి
 యనవుడు నట్ల కారకని ఫలంబులు మూలములు నుపయోగిం చెర మోషధరితుఁ
 డగుచు నప్పొడుసురతా గ్రణి యబ్బంగి, నఖిలజనములు నాశహారకలన

తే. మాచరించి రయ్యందఱు శ్ర నవనిశయన
మొంది యారాత్రి నిద్రించి శ్ర రుదితసూర్య
కాల మగుటయు సముచితకర్మకరణ
మనుజులును దాను నడపె నశ్రమ్యునుజవిభుఁడు.

65

వ. అట్లు కాలోచితకృత్యంబులు నడపి సహోదరసహితుండును దారోపేతుండును
నర్హపరివారానుగతుండును నై యా శ్రమపథంబు గలయ మెలంగి పావన
స్నానపావకార్చనజపధ్యానాదితాపసధర్మ చర్యావిధంబులునానామృగనిశ్చయనం
చారప్రకారంబులువివిధపక్షీకులనిశ్శంక ¹కేళీవిభవంబులు నాలోకించి కృతప్రాత
స్సవనకరణీయుం డై యున్నకురువృద్ధుకడకు వచ్చి వందనాభినందనవచనంబుల
నతనియుల్లంబు పల్లవింపం జేసి యలెండు వసుడఁ బవిత్రాసనోపవిష్టుం డై. 66

చ. అనుజులఁ దాను భక్తిమెయి శ్ర నమ్మహాసీయునిఁ గొల్చి యుండ న
య్యునికిఁ గనుంగొనంగఁ గర శ్ర ముత్సుకతకా శతయూపుఁ డాదిగా
మునివరు లేఁగుదెంచినఁ బ్రహ్మోదమునం గుశపీఠరాజునై
నునువఁగఁ బంచే గాఢవిస్రయోక్తుల నాధృతరాష్ట్రుఁ డందఱన్.

67

వ. అట్లున్నయమ్మనిజనంబులును బాండుపుత్రులునుం బరమధర్మమయసంభావణం
బులు సేయు చుండ నినుండు సభోమధ్యగతుం డయ్యె నప్పు డాంబికేయుండు
నవినయంబుగా నత్తావసోత్తములతో మీకు మధ్యందినకృత్యంబు లాచరింప
వలయు విజయంచేయుం డనిన వారలు నిజసానంబులకుం జనిరి తదనంత
రంబ కౌంతేయుల మాధ్యాహ్నికకరణీయుంబులు నిర్వర్తింతుట కరుగుం
డని పనిచె నని చెప్పిన విని జనమేజయుం డప్పాండవేయు లవ్విధంబున
వనంబున నెన్నిదినంబులు వసియించి రని యడిగిన వైశంపాయనుం డతని
కి ట్లనియె.

68

సీ. ధరణీశ పాండునంద్రదను లట్లు సాంశఃపురంబును సపరివారంబుఁ గాంగ
నడవికి నేఁగి యశ్రయ్యంబికానందనుఁ, గాంచినదినమునఁ శ్ర గరముఁ యితి
ఫలమూలసమితి నాఁరకలి వుచ్చి భూమిశ్రయనమున నిద్రించి శ్ర రాగరిష్ఠఁ
డమ్మహిలాత్మల శ్ర కర్ణితో మఱునాఁ డ, నుజ్జ యిచ్చిన సుమనోన్మోక్షమునును

ఆ. సన్నతములు నైనశ్రయన్నపానాదుల, ననుభవించి మృదులగ్రహారితల్ప
ముల శయించి రట్లు శ్ర నెలనాళు లయ్యెడ, నతనిఁ గొల్చి యుండి శ్ర రథిపముఖ్య.

వ. పదంపడి యొక్కనాఁ డెప్పటియట్ల పాండుపుత్రులు గాంధారీకుంతీసముపాసితం
డయి యున్నవిచిత్రసీర్యపుత్రుఁ బరివేష్టించి యుండ నవ్వీశిష్టగోష్ఠికై శతయూప
ప్రభృతిమునివరులు ననుదెంచిన నక్కురువృద్ధుం డర్హంబు లగునాసనంబులు

వెట్టించి సంభావించిన.

70

— శ్రీ వేదవ్యాసుడు పాండవసహితుం డైనధృతరాష్ట్రువా శ్రమంబునకు వచ్చుట, —

- సీ. సముచితంబులు సధర్మములును నైనస,ల్లాపముల్ సెల్ల నుల్లంబు లలర
వార లున్నెడ సత్యవతికొడు కందల, కేతేర నందలు శ నెదురువోయి
వినతు లై భక్తి దోడ్కొని వచ్చి ¹యతులకృష్ణాజినదర్భోత్తరాసమున
నునిచి యమ్మనివర్తననుమతిఁ దమతమ,యాననంబుల నుండి శ రమ్మహాత్ము
- ఆ. నర్చితునిఁగఁ జేసె శ నాంబికేయుఁడు తద,నంతరంబ నమధిశాదరమున
నతఁడు మధురమృదువీరధాక్షరంబుగ నమ్మ,హీశముఖ్యుతోడ శ నిట్లు లనియె. 71
- సీ. వనవాసమున నీకు శ మన మలవడియెనే, నియతివైఁ దావనశక్రియల కోర్చి
నడచెదవే పుత్త్రనాశజ మైనశో,కము భవదంతరంగంబునందు
లేదు గదా ధర్మవేదిని గాంధారి, యమ్మలికంబు లే శ కున్నయదియె
నీకుఁ బరిజ్ఞాననిష్ఠ గల్గెనె గొంతి, శుశ్రూష మీ కొనరచ్చునె తగంగ
- తే. రాజ్య మొల్లక వచ్చె నరరణ్యవాస,మునకు నీయమ మీరు రాఁ శ దనకు నింట
నిలువఁ దగ దని యిమ్మేలు శ నీదుబుద్ధి, నొలసి యుండునె కౌరవశకులపవిత్ర. 72
- చ. అనఘ యజాతశత్రునెడ శ నాదరణాతిశయాన్నితంబె నీ
మనము వృకోదరుకొ నరుని శ మాదితనూజల సత్ప్రియాభినం
దనముల గారవితె వినుతస్థితిఁ దద్దయు నిర్మలత్వ మొం
దెనె భవదీయచిత్తమున శ ధీమహితా దృఢశాంతిమూల మై.
- వ. అని యంత నిలువక. 73
- ఆ. వినుము దీర్ఘవైరవృత్తియుఁ గ్రోధచింతనము లేక వాక్కు శ మనము నొక్క
చంద మగుట సకలభజనముల కనుబద్ధ,సంపదా ప్తిపరమరసాధనంబు. 74
- వ. అని చెప్పి వెండియు. 75
- సీ. విదురుండు దేహంబు శ విడిచినతెఱఁ గెల్ల, నెఱిగితె మాండవ్యుఁ శ డిచ్చినట్టి
పటుశాపమున శూద్రభావంబు నొందిన, ధర్మదేవత బోధనిర్మలాత్ముఁ
డైనయమ్మహానీయుఁ శ డ ట్లగు టంబుజా,ననునియాజ్ఞాపనమున విచిత్ర
వీర్యనృపాధీనవిశ్రుతజేత్రంబు,నం దే బ్రవర్తింప శ నధిప కలిగె
- తే. ధర్మ దేవతమాటలతనువు సూనె
యాయుధిపిరునుజ్జ్వలకాయ మింత
యెఱిగి కాదె యమ్మహితయోగీశ్వరుఁడు న
మీడ్యయోగబలంబున శ నితనిఁ గలసె. 76
- ఆ. అట్లు దేవతామరయాతృకుఁ డైనయి,వ్విభుఁడు నిన్నుఁ బ్రేవ్యవృత్తి నిట్లు
గొలిచి యునికి బుద్ధి శ దలపోసి సంతన, మంది యుండుదే కురలా గ్రగణ్య. 77

వ. అనిన విని వైచిత్రవీర్యం డప్పాశర్యనకుఁ బరమవినయంబున నిట్లనియె. 79
సీ. వసవాస మించుకర్యును నాకు దుఃఖంబు, సేయదు దేహంబుఁ జిత్తమును ద
హక్రియలకుఁ బనుకవడియన్నయవి నన్ను, గాంధారి బుత్తశోకం బాకింత
యేనియఁ బొందంగఁగనీడు సభక్తిక, మైనవృత్తమున ధర్మాత్మజుండు
మునివర యితనివైననుజులమీఁద వత్సలము నాహృదయ మిరద్ధరణివిభుండు

ఆ. దేవతాత్మక డగుట శ దెల్ల మై యునికి మ

ద్వచనవ ర్తనములకవలన నితఁడ

యెఱిగి యుండు గొంతితెఱుగు శుశ్రూషయు

నదృశ్యంబు ముదము శ నావహించు.

80

వ. నాకుం బరిజ్ఞానంబును మానసనిర్వలత్వంబును భవత్ప్రసాదంబునం గలిగెడుఁ
గాక యనియె నాసమయంబున ద్రావదీసుభద్రులును దక్కనుం గల్లునంగనా
జనంబులును బారాశర్యసందర్శనప్రవణత్వంబునం జనుడెంచి సభక్తిక ప్రణా
మంబు లాచరించి యంతంత నిలిచి రయ్యలఘుజ్ఞానమా ననీయుండు ధృత
రాఘవుడ.

81

ఉ. మీయెడచింత వాయఁగ నగమిహితబుద్ధి యొనర్చుఁ గోరి యే
నీయెడ కిప్తు వచ్చితి నశభీష్టము వేడఁము శంక దక్కి భూ
నాయక యెల్లభంగిని మనఃస్త్రియముం దగ నిత్తు నన్నఁ గౌం
తేయు లెల్ల రవ్వసుమతీపతి మోదము నొందె నెంతయున్.

82

వ. వ్యాసుండు వెండియు.

83

చ. అనఘ యమానుషం బయినయట్టిద యైనను నాతపంబువెం
పునకు మునీంద్రు లద్భుతముఁ శ బొందఁగ మీ కవలీల నిత్తునే
ననుటయు నాకురుక్షీతిపుడదటఁ గోరఁగ మీర లిందు వ
చ్చినకరుణామయాదరవిశ్రేషముకంటెను మేలుఁ గల్గునే

84

క. మానుష మైన నమానుష, మైనను బ్రానకు విషయ శ మైనది భవదీ
యానూనకృపకు నెక్కుడు,గా నొక్కఁడుఁ గాన నేను శ గారుణ్యనిధి.

85

ఆ. సంయమింద్ర నాదురజన్మంబు సఫలతఁ బొందె మీరు విమలబుద్ధి నింత
యాదరించినపుడ శ లే దింకఁ బరలోక,భీతి ధన్యతముఁడ శ నైతి నేను.

86

వ. అట్లయినను మీ లొక్కటి గోరు మనిన నామనంబున నెప్పుడుం గలయది
యెఱింగింప వలసె విన్నవించెద.

87

సీ. దుష్టచిత్తుం డగుదుర్యోధనుండు ని, మౌవస్వభావులఁ శ బాంకుసుతులఁ
బరిభవించి సమస్తనరనాథు లనిఁ గరి, తురగయుతంబుగాఁ శ ద్రుంగఁ జేసి
ధరణిరాజ్యము గోరి శ గురుభీష్మకర్ణాది,సత్పురుషుల నెల్లఁ జంపికొనియె
నన్నీచునకుఁగా మహారాజు లాండ్రను, చిడ్డల విడిచి యశ్శత్రుదృఢైర్య

తే. వృత్తి రణమృతిఁ బొంది రగ్వీభుల కేది

గతియొ యమ్యై మూఁగులై శ కలనఁ బడిన

1 కుకుమారకు లై కైకా శ పరమబోధ

మహిత యెఱుంగనివగ పెద్ద శ మాన్పు మనియె.

88

వ. అనుటయునప్పేముడిపలుకులు విని గాంధారికిం గుంతికిం బాంచానికి సుభద్రకు
మఱియునుం గలయంగనలకుం జిత్తంబుల నెవ్వగలు గ్రొత్తలయ్యె నప్పుడాసుబల
నందన పట్టావృతలోచనత్వంబునన చూచి దయాధామం బై యున్నయామామ
నుద్దేశించి మోక్షిసచేతు లదైనకు నిగిడ్చి యిట్లనియె.

89

సీ. మునినాథ యారాజ్యతనయు లందఱును గ, య్యంబునఁ దెసినది శ యాదిగాఁ బ
దాతేండ్లు వగలపా శ లగుచుఁ దత్సన్నిధి, గల్గుట గోరు లోకంబు తెన్ని
యన్నియుఁ జూపంగ శ నైనను జాలుదు, నిర్మలతపమునశపేర్చి నీవు
పుత్రసాన్నిధ్య మీశభూషతి కొనరించు, పెంతటిపని నీకు శ గొంతి ద్రుపద

తే. రాజపుత్రి సుభద్ర కౌరవకుమార, శతముభార్యలు నూర్వరు శ సామదత్తి
పత్నియత్సవియత్త యశ్శుడఁటియత్త, గోరుదురు యుద్ధమృతబంధురకోటిజూడ.

వ. అంతయును భవదీయదివ్యబోధంబు గనుచుండు.

91

క. పరమమనీంద్ర సమరమృత, కురువీరుల మాజనములశో డుడుగ భవ
త్కరుణ వెలయ లోకం బ, చెప్పెరు వందఁగఁ జూపవే విశచిత్ర పుమహిమన్.

92

చ. అనునెడ గొంతి వాడువదనాబ్జముతోడ మదిం దలంచె గ
ర్జుని నది యత్తపోధనవరకుం డెదఁ గాంచి దయాసుర క్తి న
వ్యనితగుఱించి యిట్లను భగవన్మతి నొందినకోర్కి నెప్పు మే
ననఘచరిత్ర దానిఫల శ మందఁగ జేసి యలంతఁ బాపెదన్.

93

వ. అనిన విని యయ్యంతి సంతసిల్లి యానందమివల్లభునకు దండ ప్రణామంబునేసి
చేతులు మోక్షి లజ్జాసహితం బగునంతరంగంబుతో వినయనమ్ర యగుచు
నిట్లనియె.

94

— యి. కుంతి వేదవ్యాసునితోఁ గడఁడు దనకు జన్మించినతెఱుం గెఱంగించుట. యి. —

సీ. దేవతలకు నీవ శ దేవత విట్టిని, న్మామగాఁ బడసితిఁ శ మహితకరుణ
ననుఁ జూచి నాడువిశ్నవ మాదరింపు మేఁ, గన్యాత్వదశ నుండఁగ మదియ
జనకునికడకుఁ గోరవనుఁ డైనదుర్వాసుఁ, డన్మహాముని వచ్చె శ నతని నవిన
యార్చనకలనానశమారాధితుండుగాఁ, జేసితిఁ బ్రీతుఁ డై శ జెలువ నీకు

ఆ. నిత్తు వరము వేడు శ మెయ్యది కోరికి, యనియె నలఁడు మీప్రియంబుకంటె
ననఘ మిగులుకోర్కిశయును గలదేనాకు, నంటిగాని యొకఁడునడుగ నైతి.

95

వ. అమ్మట దనమనంబునకు రానిచందంబు మొగంబునం దోవ నత్తాపనవరుండు
వరం బెల్లభంగి నొసంగక పోవ ననుగు మనుటయు వెఱచియు నాదువేళ్ళు తె
ఱు గల్ల యగుటకును బుత్తురి గోరితి గోరిన నమ్మునివతి యొకమంత్రం బను
గ్రహించి దీని నీ వానహించినదేవతలు భవద్వశగతు లై సుతజన్మంబులు
గలిగింతురు విశేషించి ధర్మపునకుఁ దల్లివి గాఁ గలవాన వని పలికి యంత
రానంబు సేసిను. 96

ఆ. అద్భుతమునఁ బొంది యయ్యుం త్రయాపముల్లమున నెప్పుడునుదగలంతు నొక్క
నాఁడు మేడమీఁదఁబోడిమి నే నుండి, కంటిఁ బొగుచుచున్నరకమలమిత్తు. 97

క. కని యది కన్యక దోషం, బని తలఁపక బాల్కనంభ్యతాజ్ఞానము వే
డ్కు నొనర్ప నావహించితి, మునిమంత్రబలమున నూర్చ్య శ మునినాథవరా. 98

తే. ఆవహించిన నదేవుఁ య డాకనమున, నాత్మమూర్తివ ర్తిప మూర్త్యంతరంబు
దాల్చి నాకడ కేతెంచె య దత్తణంబ, నాచుచి త్త మాశ్చర్యమగ్నంబు గాఁగ. 99

వ. ఇట్లు సచుడెంచి. 100

సీ. అడుగు మిచ్చెద వరం య బనిన పడంకుచుఁ, గేఱ మొగిప్పి పొంక డేల యచట
ననిన కృథాహ్వన శ మాచరించుట దప్పు, నిన్నును నెవ్వఁడు య నీకు మంత్ర
మిచ్చె నాతని శిష్యులంతుఁ జమ్మి యని, పలిక నయ్యుక్కుఁ డే య పలికి గురుని
నిరవరాధుని శాపశనిహతుఁగాఁ జేయుట, కోర్కక పుత్రకు య నొసంగు దేవ

తే. కృప భవత్సము ననిన నయ్యుపరి మేయ
తేజు డాత్మతేజమున నాదృష్టిభేంద్రి
యములు మనసును సమ్మోహితములు సేసి
యపుడు తనయుండు పుట్టెడు య మనియెఁ బిదప. 101

వ. అని నిర్దేశించి. 102

తే. నీకుఁ గన్యాత్వవికలత య గాక యుండ, వరము నిచ్చితి ననుచు దిగవమున కరిగె
జనకముఖబంధు చి త్రవంశచనమునడపి, గూఢమందిరాంతరమునఁగొడుకుఁగంటి.

క. కని యేటిలో నిడితిఁ గలఁ, గనిన ట్లయి యుండె దత్ప్రకారం బిది మీ
కనినయది దివ్యబోధంబున నత్తెఱ 1 గంతరంగమునఁ గొని కాలున్. 104

తే. పాప మయ్యెఁ గా కుండె నశప్పనిఁ దలంచి
యళుకు చుండుదు మద్భయ శ మవనయింపుఁ
డతులకరుణ నిక్కురువృద్ధునభిమతమును
సఫలముగఁ జేయుఁ డివి నాకు య నద్వరములు. 105

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రుం డహ్మానిని కి ట్లనియె. 106

సీ. నీచెప్పినది యెల్ల య నిక్కంబు కోడల, యెగ్గు నీయందు లే య దే వెఱవ

- 1 సురలదృష్టాపాదశ్చరణితులు కర్ణున, కట్టుగా నున్నది యగుటఁజేసి
యేటిలో నాతని యనిడి తీవు కన్యాత్వహాని లేకుండు గురలాగ్రగణ్య
వైతి భవదృష్టత్రయమమలిన మగుటకు, ననుమాన మించుక యైన వలన
ఆ. దనుచు నాదరాద్వైత యిది వల్ల గాంధారి,తోడ నీవు సుతులఁ యోడఁబుట్టు
పులసు గాంతు సీదురచెలియలు గొంతియుఁ, గర్జుల జూడఁ గాంచు య గణ్యచరిత
ఉ. ద్రావసియుఁ సుధద్రయును యదక్కటిశాంతలు భాగ్యపుత్రప్రా
త్ప్రీతిపరిలోకనోత్సవము య నొందుదు రిచ్చటి కిష్ట వచ్చు పే
నీవని యాచరించుటకు య నిష్ఠునుజేంద్రుడు నీవు గొంతి చిం
తాపరితాపనోదనవిధంబుగఁ గోరితి రట్లు సేసెదన్. 108
- క. నీకొడుకులకు మనుషులకు, శోకింపఁగ వలదు వారు య శూరత వెలయుం
జేకొనిరి రణమరణమున, నాకభవనసుఖము నద్గ్రణస్తవనీయా. 109
- ఆ. భామ విను మవశ్యభవితవ్య మైనభా, రతరణంబుపొంటె య నతులమహిమ
మాననీయ దీవ్యయోనులు జననంబు, నొంది రిందు మనుజురయోనులందు. 110
- నీ. ధృతరాష్ట్రుఁ డనఁగ వర్తరిల్లెడుమేటిగం, ధర్మ డీధృతరాష్ట్రధరణివిభుఁడు
తన్ని పాండుఁడు మరుద్గణమయజని ధర్మ, దేవత నూవె యుధిష్ఠిరుండు
పవనుండు భీముఁ డై ప్రభవించె నరుఁ డను, ముని యర్జునుం డయజననమొందె
నారాయణుండుకృష్ణనాముఁ డై జనియించె, గనుఁగొను కవలనాశ్వినులుగాఁగ
తే. ద్వాపరంబుగ నెఱుంగుగాంధారరాజుఁ, గలిసుయోధనుఁడయ్యెరాక్షసులుపుట్టి
రతనియనుజులై కర్ణునినరుణకిరణుఁ, గాఁగ నభిమన్యుఁడంద్రునిగాఁగఁగనుము.
- క. అనలుఁడు ధృష్టద్యుమున్ను, డన ద్రావదితోడఁ బుట్టె య ననిలునియంశం
బున జనియించె శిఖండియు, ననిమిషగురు డుద్భవించె య నత్రుగురుం డై 112
- తే. వినుము వసుశక్తి గాంగేయుఁ య డనఁగ జనన
మొందె రుద్రాంశమున ద్రాణి యదయ మయ్యె
దెలియఁ జెప్పితిఁ గొందఱు య గలరు మఱియు
నిర్జరాసురాంశమున జన్మించినారు. 113
- క. అని పలికి మీమనంబుల, వనట నమస్తంబు బుచ్చిరవై చెద నాతో
జనుదెండు మీరు గంగకుఁ, గనియెద రనిఁ దెగినబంధుగణముల నచటన్. 114
- తే. అనుచు నుత్థితుఁ డగుటయు య నార్పుటెలుగు
లాకసం బంద ధృతరాష్ట్రుఁ య డావి గాఁగఁ
గలుగునానర్వజనులు నొక్కటఁ గడంగి
యరిగి రమ్మునినాథుతో య గురువరేణ్య. 115
- క. అరుగఁగ మునిజనములు న, చెచ్చెరు వందుచు నమ్మునీంద్రు య సేవించి మరు

త్పరిడుపకంఠలమునకు, నరిగిరి కాతుకము మనములందు నెలకొనన్. 116

వ. అట్లు పారజానపదసహితం లై నకలజనంబులుం జని సాత్యవతేయుండు
వనుప భాగీరథితీరంబున విడిసి రవ్విచిత్ర చరిత్రుండు దనచేయంబూనినపని
మఱునాడు లేవకడ నేయువాడుగాఁ బలికిన నయ్యందఱు నద్దినశేషంబు
నాయామినియును శతసంవత్సరంబులుంబోలె నుండ సూర్యోదయసమయం
బగుటయుఁ గాఠోచితకృత్యంబు లాచరించి ధృతరాష్ట్రుండు బౌండుతనయు
లుం దపోధనులు నప్పారాశర్యుపాలికి నరిగి యమ్మునివరుం బరివేష్టించిరి
గాంధారిప్రముఖభామినులు నేతెంచి యొక్కవలన నతనిం గొలిచి యుండిరి
సర్వజనులు నట్లు లెత్తికొని యంతంత నిలిచిరి తదనంతరంబు. 117

— వ్యాసుడు ధృతరాష్ట్రులకు భారతరణమృతుల రావించి మాపుట. —

సీ. సాత్యవతేయుండు శ్రీ జాహ్నువీనలిలావ, గాహన మొనరించి శ్రీ గారవమున
నింపారు నెలుంగున శ్రీ నిందు రం డనవుండ, నీ కేమి నెప్పుడు శ్రీ సీతీయందు
రవ మగ్గలముగ రాశరాజుఁ దమ్ములుఁ దత్కు, మారవర్గము నభీరమన్యుఁ డాది
యగుపాండుపౌత్రులు శ్రీ సర్కజండును బాహ్ని, కప్రముఖాఖిలకౌరవులును

తే. ద్రుపదమాత్యులు వారిబంధులును శకుని

యును దదీయానుజులును నాశ్రతనినూజ

రాజయును భీష్మగురులఁ బుర్రరస్కరించి

కొనుచుఁ దమదివ్యదేహముల్ శ్రీ గొమరు మిగుల. 118

ఆ. దివ్యమూల్యములును శ్రీ దివ్యాంబరంబులు

దివ్యభూషణములు శ్రీ దివ్యలేప

నములుఁ జెన్నుఁ జేయఁ శ్రీ దమమిత్రసుభటసం

దోహములును చారుఁ శ్రీ దోచి రధివ. 119

వ. అట్టియెడ. 120

క. తగ నాకురువృద్ధునకు నొ, నఁగె నాఁటికి దివ్యదృష్టి శ్రీ సాత్యవతేయుం

డగణితతపఃప్రభావంబు గని యధికవిస్తయంబుఁ శ్రీ బొందఁగ జనముల్. 121

వ. అవ్వితేషంబు విని యద్భుతప్రమదభరిత యై నిజనయనంబుల బంధించినపట్టం

బపనయించి గాంధారియును గనుంగొనుచుండ. 122

క. అవ్వితమునఁ దోచిన మఱి, నవ్వుచుఁ డెగడుచును బెరసి శ్రీ సరవర వగ లే

కవ్వీరపరులు నెయ్యము, నివ్వటిలఁగ విలసనములు శ్రీ నెఱయ మెఱయఁగన్. 123

తే. చతురగంధర్వు లపురోజనులు గాన

ములఁ బ్రమోద మొనర్పంగఁ శ్రీ బొగడ వంది

నమితి నిరహంకృతులు హృదయములకౌర

వములు డెల్లంబు నేయంగ శ్రీ వచ్చి రొప్పి. 124

వ. ఇట్లు వచ్చి సకలబంధుజనంబులకుం బరమప్రమోదం బానహిల్లం గలసి
సముచితాచారంబులు నడపి రారెడుదెఱంగులవారలు సర్వప్రకారంబులం
చితామ హాచార్య శిష్య మాతృ మాతామహ పితృ పితామహ భ్రాతృ
జామాతృపుత్ర పుత్రీభగినీ పాత్ర దాహితృ శ్వశురశ్వశ్రున్నమామాతుల
స్వామిక ప్రియ ప్రియా మిత్ర సమాగత సుఖంబు లనుభవించుచు. 125

తే. అనఁగి వెనఁగి నాఁ డెల్ల నిరచ్చనురూప
వృత్తి వర్తిలు చుండి రత్ వ్యధము సకల
జనులు నదృశరసమున శ్ర మునుఁగఁ జేసె
నే మనఁగ వచ్చు నానంద్యమింద్రమహిను. 126

వ. మఱునాఁడు రేవతడ యప్పారాశబ్దంబు వసువ నయ్యరుదెఱంగులవారలుం బర
స్పరామంత్రణంబు నేసి రాశారజనంబులు దమతమలోకంబులకుం జనువా
రై జాహ్నువిజలంబులం బ్రవేశింప నన్నిలింపవందనీయుండు దాసును జొచ్చి
యచ్చటనుండి పతుల ననుగమింప వలసినయంగనలు గంగతోయంబులం
గుంకుటకు రం దనిన విని విధన లగువీరభార్య లెల్లను ధృతరాష్ట్రాంధారీ
కుంతీధర్మ నందనులయనుజ్ఞలు గొని రయంబునం జని భాగీరథీనలిమగ్న లై
మానుషదేహంబులు విడిచి దేవతనువులు దాల్చి దివ్యాలంకారనమలంకృత
మూర్తు లై మగలం గలసి రవ్వీశేవంబు నూచి సర్వజనులు సత్యంతాశ్చర్య
సంతోషాధీనమానసులైరని యెప్పి వై శంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె.

సీ. జననాథ యీప్రియశ్రంగమోత్సవకథ, వినినఁ బఠించిన శ్ర వేదిధములఁ
బరమప్రియము లిందుఁ శ్ర బరలోకమున సంభవించు మనమ్మున శ్ర కించుభంగి
బాంధవయోగశోభనము వర్తిలు న,నాయానమున నామర్యాపగమము
గలుగు భూదేవనిరకాయంబునకు దీనిఁ, దగ వినిపించినశ్రధార్మికులకు

తే. సవ్యయానందసంప్రాప్తి శ్రయావహిల్లం, దత్పరతఁ గొనియాడిన శ్ర దైవతములు
నీచదశఁ బొంద కుండంగఁ గాచి తిరిగి, మే లొనర్తురు భరతభూపాలవర్య. 128

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వై శంపాయనుతో ధృతరాష్ట్రం డెల్ల కృష్ణద్వైపా
యన ప్రసాదలబ్ధం బై సతతాల్మిక లితదృష్టివిశేషంబున బంధులోకంబు నాలో
కించి మఱి యెమివ ర్తనంబున నుండఁ బొందవు లెట్లు వర్తించి రెఱింగింపవే
యనుటయు సతనికి నతం డి ట్లనియె. 129

—.. ధృతరాష్ట్రండు భాగీరథీతీరంబుననుండి నిజాశ్రమంబు ప్రవేశించుట. —

సీ. అయ్యద్భుతపువృత్త శ్ర మమ్మొయిఁ జెల్లిన, ధృతరాష్ట్రమేదిసివతి తపస్వి
గణము సవినయంబుగ నిజసానయా,నమునకు నామంత్రితముగఁ జేసి
యాశ్రమభూమికి శ్ర నరిగెఁ దోడన పొందు, రాజనందనులును శ్ర రానుదాత

తే. సత్యవతీతనూజ ము నిడికొని, యప్పు డమ్మునివతి శ యతనితోడ
తే. నీవు వేదశాస్త్రార్థమల్ శ భావితాత్ము, లగుముసింద్రులచే జెవులార వింటి
కంటితనయుల నీకన్నకంటె నొప్పి, యుండుదురు వారుదివిసౌఖ్యయోగమెసంగ.

ఉ. కావున నింక వారికయి శ కారవసత్తమ యుష్మలింప కా
త్యావిలభావముం దవమూనగ్గలికం బెడఁబావు నిన్ను నం
భావనఁ గొల్పి యొక్కనెల శ పాండవముఖ్యుఁడు నిల్పె నిష్ఠమై
నీవసభూమి నీవసుమతీశ్వరుఁ బొమ్మనఁ గాదె వీటికిన్. 131

వ. అని చెప్పిన నప్పొరవోత్తమఁడట్ల చేసెద నని పలికి యమ్మునిసత్తమనకుం బ్రణా
మిల్లి భవదీయకృపావిశేషంబునకుఁ గృతార్థుండ నైతి నని యతనినామంత్రితం
జేసినం బాండవులుం దగ నప్పరమముని వీడ్కొని రక్ష్యుండఱను దీవించి యమ్ము
హత్తుం డంతర్నితం డయ్యెఁ దదనంతరంబు. 132

నీ. అంబికేయుండు ధర్మాత్మజుఁ జిత్తనం, ప్రితి మోమునఁ దోఁపఁబేరఁ బిలిచి
వసుమతీకార్యనిర్వహణంబు పెద్దకొల్వన నుండి నీ వనుగదినము నడవ
కునికి కర్తవ్యమే శ వినుకులు భీష్మాది, మహితులచేత నగమగ్రభావ

మొందినయవి యింక శ నుపదేశ మేమియు, వలవదు రంధ్ర మొనవ్వనిజనంబు
తే. వేచు ననుజానుగతుండ వైరవేగ పొమ్ము, దారయుతముగఁ బురికి నుగదారచరిత
నీకతంబున మున్న నాశోకమెల్ల, బాసెఁదేజంబుసౌఖ్యనుభవముఁగంటి. 133

చ. తపమునెడఁ మదీయమతి శ తత్పర గావున దాని శోర్తు నీ
వవగతభేదమానసుండ శ వై నను నిం దతినిష్ఠ నొండఁ బా
చి పురజనంబు సమ్మదముఁ శ జెందఁగ నైనికు లుల్లసిల్లుఁగా
పువవర యేగి రాజ్యభరనిర్వహణం బొనరింపు నాపుడున్. 134

నీ. ధర్మతనూజుఁ డాశ్రయితోడ నిట్లను, నధిప భీమాదుల శ నరుగఁ బచుపు
పుడమి రక్షింప శ నీయడుగులకడ వేను, నిలిచి మాతల్లుల శ సన్నుఁ గొలిచి
యంచితతపమున శ కనుగుణం బైనట్టి, శుశ్రూషణము సేయఁచును దపోని
యతితోడ నుండెద శ ననవుడు గాంధారి, యిట్లనఁ దగునన్న శ యీవ కాదె

తే. కురుకులమునకు సంరక్షకుండవు నీవు
దండ్రులకుఁ బిండ మొసంగఁ గర్తవు భవజ్ఞ
నకునిపంపు సేయుము భూజనము దలంక
కుండఁ బొమ్మది ప్రియము మాత్రయుల్లములకు. 135

వ. అని పలికిన నప్పొండవార్తజుండు పాండురాజుగ్రజమహిషితో నిట్లనియె. 136

ఆ. ఇట్లు మీరు నన్ను శ నెంతయుఁ దఱిమిన
వివసభూమి మిమ్ము శ విడిచి పోవ
నియ్యకొనదు నాదుశహృదయంబు మునువోలెఁ

- గలుగ దివుడు రాజ్యకాంక్ష నాకు. 137
- క. విను పాంచాలురు మాత్స్యలు, వనితాజనశేషులైరి యవారలు లేమిగ
జననీ శూన్యం బై తోచినయది రాజ్యంబు నాదురచిత్తంబునకున్. 138
- వ. అట్లుం గాక. 139
- క. సమరము దీటినగోలెను, శమనిరతా నామనంబు య సారతపమునకొ
రమియింపఁ గోరు యుష్మత్సమధికతపమునకు నేను య సందడి సేయన్. 140
- సీ. అన విని సహజేవుఁ య డతనితో నేఁ దప, మాచరించెద మీర య లండఱకును
శుశ్రూష సేయు చిత్తమృత్యుశ్రమంబున నన్న, నక్కుమారునిఁ గుంతియకుఁ జేర్చి
వలవదు మీరు రా య వలఁతులై మామీఁది, భక్తినిం జెనఁగ నీరపలుకు లిట్లు
వలుక మీయునికి తరపమునకు విఘ్నంబ, కాక యేకాగ్రత య గలుగు నెట్లు
- ఆ. మాకు నియమవిధిసమాచరణములపై, నింత యెఱిఁగి మీర య లెల్లభంగి
నరుగుటొప్పఁగానికరుకులోద్వహుమాట, గొనక యునికి సనదురతనయలార.
- వ. మీకు సర్వకార్యంబులయెడను శుభంబు లయ్యెడును బోయి రం డనిన నజాత
శత్రుండు మఱి యొండు వలుకం బులులోడి ధృతరాష్ట్రునితోడం దహామహా
నీయులైనమిమ్ముం గొలిచి గతకల్మషుండ నైతి మీయాజ్ఞాపనంబు దల నిడి
కొని పురంబునకుం బోయి వచ్చెద ననులయు నక్కురువృద్ధుం డతని దీవిం
చుచు నాలింగనంబు సేసి భీమసేను సాంత్వనవచనంబులం బ్రీతుం గావించి
గాఁగిలింఁచుకొని గాండీవిం గొనియాడి సంశ్లేషం బొచరించి కవల సంభావించి
పరిరంభణంబు నిర్వర్తించిన నయ్యెవరు నతనిపాదంబులకుఁ బ్రణమిల్లి యాశీ
ర్వాదంబులు వడసి. 142
- సీ. ఆతిభక్తి గాంధారియడుగుల కెఱిగిన, నద్దేవి వారల య నక్కుఁ జేర్చి
దీవించె వారుఁ గుంతీచరణంబులు, ఫాలముల్ వొందంగఁ య బ్రణతులైనఁ
దప్పక కృచ్చి యందఱ నొక్కకొఁగిటఁ, బొదివి యాశీర్వాదములుక్రమమున
నర్పిలిపెంపున య నలరుమనంబుతో, వేర్వేఱ యిచ్చె నావీరజనని
- తే. ద్రువదపుత్రికాప్రభృతివృధూజనములు, దగు తెఱంగుల మామ సత్తలను వీడు
కొనిరి వారును వారు నశగురుజనముల, నల్ల వలగొని చనిరి నృతపాగ్రగణ్య. 143
- క. చని పరిజనములుఁ బౌరులు, ననుమోదముతోడఁ గొలువ య నరిగిరి నగరం
బునకుం గన్నులపండువు, జనపదముజనం బొనర్చ య జననంస్తుత్యా. 144
- వ. అరిగి సముచితవర్తనంబుల నుండిరి కొంతకాలంబు ననిన నొక్కనాఁడు
నారడమునీంద్రుం డనుజనహితుం డై యున్నధర్మతనయుకడకుఁ జనుదెంచిన
నజ్జననాథుండు దమ్ములుం దానును నమ్మహాత్మునకు భక్తిం బ్రణమిల్లి యాస
నార్ఘ్యపాద్యాదిసత్కారంబు లొనర్చి తదీయసమీపంబున నాసీనులై
గతనిపదనంబు విల్పింకించి విషయం బెనంగ నమ్మహీపతి మహాభాగ యెందుండి

తాక యేదేశంబులఁ జరించితి రేను మీకు నేమిఁపని సేయుదుఁ జెప్పం దనిన నప్ప రమసంయమి యప్పుడవిఁజేసితోడ.

145

— యోవారముడు పాండవులకు దృత బ్రాహ్మణులనిర్యాణంబు సెప్పుట. యి—

- సీ. భూపవరేణ్య త్రహోవనంబుననుండి, వచ్చితిఁ దీర్థసేవాపరత్వ
మున నేను బహుదేశకర్ములఁ జరించితి నినుఁ, గవి పెద్దకాలంబు శ్ర గాన చూడఁ
దివిరి యింజలకు సేతెంచితి ధృతరాష్ట్రుఁ, చరితంబు జాహ్నువీరవీరసరంబు
జనములచే వింటి శ్ర ననిన నజ్ఞనవతి, యారాజవరుండు గాంధారి గొంతి
- తే. సంజయుండు సమాధానశ్రవహితులై శ్ర, రీరములవిత వుట్ట కుశ్మూరె యనియె
ననుడు నద్దేవముని వార్యయఖిలవ ర్త, నంబువినుమునుస్థిరహృదయంబుతోడ. 146
- వ. ఆనివలికి యిట్లను మీరు వోయి కాంతారంబున నక్కరునృద్ధం గొలిచి యుం
డి యతం డనుమతి సేయ నీట వచ్చితిరి మఱి కొన్నిదినంబులకు. 147
- సీ. ఆరాజు నియతి గాంధారియు గొంతియు, సంజయుండును దోన శ్ర చవంగ నగ్ని
హోత్రంబు గొని యాజ్యకోత్కరం బక్రేన, రం బయి పోనిజాత్ర మము విడిచి
యరిగె గంగాద్వారపరిసరారణ్యభా, గమునకు నందు దుశ్శరతపంబు
వాయుభీతతఁ బూని శ్ర చేయఁ దొడంగె గాం, ధారియు నీశ్వ నాశహరకలన
- తే. మోపియెనరించెగొంతిమృతహోవన, నియమమూఁదివ ర్తిం చెనంజయుండునప్త
భోజనాంతరితం బగుభోజనంబు, వ్రతముగాఁగఁ జరించె గౌరవప్రముఖ్య. 148
- తే. యాజకులు దారయక్కురురాజభక్తి, యుక్తినిద్రనుండంగనగ్నిహోత్ర హోమ
మాచరింతు రొక్కొకమరి శ్ర యతఁడుపర్ణ, శాల వెడలి శూన్యాటవిశ్రనంచరించు.
- వ. విషమప్రదేశంబుల నవ్విభునకు సంజయుండును గాంధారికిఁ గుంతియుం గనై
మెలంగుదు రొక్కనాఁడు వార లందఱు గంగాద్వారంబునఁ గృతసానులై యా
శ్రమంబునకు వచ్చు చుండ మహావాతోద్ధూతం బై. 150
- సీ. పటుతరం బగుఛట్రచ్చటరవ మెనంగంగ, మ్రాఁకులుఁబొదజ్జుమగ్రాచికొనుచుఁ
గమరును నార్తనాదములును బెల్లుగ, నఖిలమృగంబుల శ్ర నాఁగికొనుచు
లాఁగలఁ బుట్టల శ్ర లోఁగినశిఖిల భు, జంగమకులముల శ్ర నింగికొనుచు
వెగఁదొండియఱచుచునెగయుబల్కులుఁగులఁ, బొగనూర్ధ్వకీలలఁబొదివికొనుచు
- తే. దెనల నన్నిటం దననముగద్దీర్చగతుల, దారుణస్ఫురణమున విశ్రాంత మొంద
భేదరులకును భయముగ శ్ర సేచి పరఁగె, నద్భుతోద్భవంబై నమృహానలంబు. 151
- వ. ఇట్లెరగలిచిచ్చు గవిసి చుట్టు ముట్టిన నమ్మనుజనాథుండును నన్నాతులు నిరాహా
రులై యునికింజేసి యొక్కచోటఁ దఱియ నుటికి తొలంగి పోవ లావు లేరై
రట్టియెడ నారాజుని సత్తముండు సంజయుతోడ. 152
- సీ. ఒక్కొంతదెఱపి నీ శ్ర వెక్కడనైనను, గనుగొని పొమ్మగ్ని శ్ర దనుక కుండ
నని చెప్పి తలఁగి పో శ్ర దనకు గాంధారికిఁ, గుంతిభోజాత్మజశకును నశక్య

మగుటయుఁ జెప్పిననడ లొంది యానూతి, సుతుఁడు మీరును నొకకచోట వెనలి
బొవుట గలిగినఁ శ బోడుఁ గా కే దశా, గిష్టికి మిమ్ము నెర సేసి శ యుకట పోడు
ఆ. నే మహాత్మ యనుడు శ నిలు వాసి యిట్లున్న జనుల కేవ్విధమున శ సమయు పెగ్గు
గాదు నీకుఁ బోవఁ శ గా వచ్చి యండంగఁ, బోవ కునికి పాపమునకుఁ బట్టు. 153
వ. అనివలికి యతనిం బోవ నొడఁబటిచి యప్పొగవన త్తముండు సమాహితచిత్తుం
డై ప్రాజ్ఞుఖాసీనుం డయ్యె గాంధారియుం గుంతియు నవ్విధంబునం గూర్చుండి
రప్పుడు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునితో యోగయక్తుండవుగ హ్మనియె నతండునట్లు
సేసెఁ దదనంతరంబ. 154

ఆ. ఒక్క తెఱవి సంజయఁడు నని హిమశైల, మెక్క నంత వారి శ నెల్ల నగ్ని
వొడివికొనెయె నిట్లు శ వోయి రమ్మవ్వరుఁ, బుణ్యలోక మునకు శ భూషవర్య. 155
నీ. పడవడి నృప యేను శ భాగిరథితీర, మున వచ్చు చుండి యశ్వనముడివ్య
మునులచే మీ రట శ సని క్రమ్మటంగ వచ్చినది యాదిగ నయ్యశేషవృత్త
మును నేర్పడఁగ వింటి శ మూఁడుక శేబర, మలుఁ గంటి నక్క రుశ్రుంగవుండు
భార్యయుఁ బాండునిశవత్సియు నద్దతి, నొందిరి నీ వింక శ సుమ్మలింప
ఆ. కుండు మనిన శోకశ్రముదవి యాతఁడు బాహు, లెత్తియెలుఁగు సెలఁగర నేడ్వదమ్ము
లడలు గదిరి యేడ్చి శ రవ్వార్త నంతఃపు, రమున రోదనా ర్తరవము లెనఁగ. 156
వ. అవ్వితేపంబు. 157

క విని పౌరజనసమూహము, లనయంబును వనట మునిగి శ హాహారవముల్
వినువీధి మట్ట రోదన, మొనరిచె నవ్వేళఁ గరుణ శ ముత్కట మయ్యెన్. 158
క. నారదుఁ డుపశమఘోషులఁ, గౌరవన త్తమనిఁ దేర్పఁ శ గ్రమమున నాక్రం
దారవము లుడిగె బంధుజ, నారభము లైనయనునెరయాలాపములఁ. 159

— యి ధర్మరాజు ధృతరాష్ట్ర ప్రభులు పృథు అగుటకు శోకించుట. —

వ. అట్లు సమ స్రజసంబులును విగతరోదను లై రప్పు డక్కొరవనా ఘండు నారదముని
యాననం బాలోకించి యిట్లనియె. 160
నీ. ఎఱుఁగంగ వచ్చునే శ యెవ్వరి కెత్తటి, నేదెన యగునొ మునీంద్ర యేము
గలుగంగ దెన తేనిరపులుమానిసిఁబోలె, నక్కరువృద్ధున శ కట్టిచావు
వాటిలై సముదీర్ణ శ బాహుదర్పిజ్వలు, లై నపుత్రులు నూర్పు శ రిట్లు గలిగి
బలము నాగాయత్రప్రాణసమం బగు, నమ్మహారా జుట్టె శ యడవిచిచ్చు
తే. వలనఁ దెగటాతె నేమనఁగలదు కమల, ముఖులతాలవృంతానిలశముల సుఖంచు
ప్రభువె కంకగృధ్రానివలీకడవాయు, వడర నిలఁ బడి యున్నవాఁ శ డక్కటకట.
క. కలమృదుమాగధగావం, బుల మేల్కనురాజు గృధ్రములునుం గాకం
బులు నఱవఁగ నిడుదనిదుర, నొలసి తెలుప దిక్కుమాలియున్నాడు గదే. 162
నీ. వల్లభుం డొక్కనశద్వితముఁ బూనినఁ దానుఁ, దద్విత మూని గాంధారియతని

- బోయినగతిః బోయే శ నాయమౌక్తే చుంత, వగవః బుష్ట్రులరాజ్యకైవభవంబు
విడిచి ¹మే యోమక శ చుడచికి బోయిన్, చిల్లికి నగచెడ శ ధర్మసుతుఁడు
భీమసేనుఁడును శ బీభత్సుఁడును దన, కడుపునఁ బుట్టినశోడుకులట్టె
- తే. ²యెగ్గతఁబునఁ బానుఁ గారగ్గిఁ గాలె, నటె యనాథ యె దీనికి శ సంతరంగ
మాలఁడురకల్లడిల్లకశ్రయారటమున, నుడుక కలమటఁబడక యెట్లుండుఁ జెపుమ.
- క. విను ఖాండవదహానంబునఁ, దనకుఁ బ్రయోదంబు శక్రతనయుఁ డొసఁగె నా
తనితల్లిఁ గల్పఁ దగునే, యనలునకుం గడుఁ గృతఘ్నుఁడయ్యె మునీంద్రా. 164
- సీ. ముటియొక్క నెవ్వగ శ మనమున జనియించె, నాంబికేయండు గారగ్గి నెరిసి
దానికి నెయ్యది శ యేసు జేయుదునొక్కొ, యనవుకు నారదుం శ డానృపాలు
తోడ నబ్బరతవృత్తండు శాంతి యెక్కు డై, సవిశేష మైనపూజావిధాన
మున నుపాసించి శ్రుతిగిసయప్తి సేసి య, గ్నులఁ దొలునాడ వీరొక్కనియె సనియు
- తే. నపుడు యాచక జనము లశ్రయ్యగ్నిచయము
నడచితన నుద్వాసించి శ యెరిగె సనియుఁ
బేర్చి యది యవ్వనం బెల్ల శ నేర్చె సనియు
వింటి నాత్మాగ్నిఁ గాలె నాశ్రవితుఁడు వత్స. 165
- ఉ. కావున నెవ్వగం బారయ్యగఁ బని లేదు నరేంద్ర గొంతియున్
బావకు నప్పకుం గరము శ భక్తిఁ దగం బరిచర్య సేసి దే
వావలి ప్రస్తుతింపఁగ నిరరామయశోకము నొందె వారికిన్
నీ వుదకంబు లీ వలయు శ నిష్ఠమెయిన్ దిలసంయుతంబుగన్. 166
- య్యుధిష్ఠిరుఁడు పుత్రరాష్ట్రదులకుఁ దిలోదకప్రదానంబు సేయుటయ్య —
- క. అనుజన్ములు సంతఃపుర, వనితాజనములును నీవు శ వసుధేశ్వర వే
చని నడపుఁ డుదకవిధి నీ, జనకునకును జనసులకును శ బాహ్మవిలోనన్. 167
- ఆ. అనిన తెన్న గాక శ యని ధర్మసుతుఁ డేక వస్త్రధరణియతి శ వజ్రుల నెల్ల
వాచునట్ల యేగ్గుడేర గఁ బొరులు, బలసి చేనగఁ జనియె శ బారవేంద్ర. 168
- వ. ఇట్లు సని గంగాస్నానం బాచరించి యమ్మహీపతి మొదలగు న్నర్తజనంబులు
ధృతిరాష్ట్రునకు గాంధారికిం గుంతికిం దిలోదకప్రదానంబులు నిర్వర్తించి
నివృత్తులై యశుచిత్వం బవనయించుటకుం బురబహిరంగణంబునఁ బటకుటీర
ప్రకరంబుల వసియించి రట్టియెడ. 169
- సీ. ఆంబికేయాదులశ్రయస్థింజముల గం, గాడ్వారనలిసంశ్రగమవిశిష్ట
సంస్కారమునఁ గూర్చు శ జాలెడుసంశుద్ధ, జనముల రావించి శసహమూన
ఘోషితుల వారి కరప్పని యేర్పడఁగఁ జెప్పి, పనిచె నక్కొరవశనవిభంకు
శ్రౌహార్ష దనమున శ వృద్ధానుమతి నరె, డక్కురువృద్ధున శ కతనిసతికి

- తే. గొంతికిని రత్నకాంచనగోతురంగ, హస్తకన్యాధరిత్రీగృహాదిదాన
విధుల సర్వజనంబుల విప్రితులగ, నియతిమొలు భారతాకికృత్యలొనర్చె. 171
- ఆ. మునిజనములు వచ్చి శ్రయమమోద మందంగ, శకలబంధుజనులు శ్ర సంతసిల్ల
నన్నవర్వలముల శ్ర నాజ్యనదులఁ బితృ, మేధ ముల్లసిల్లె శ్ర మేదినిశ. 171
- క. ద్వాదశదినములు నారదుఁ, డాదరమున నొద్ద నుంకి శ్ర యంతయుఁ గని స
మోదంబుతోడ నాశీ, రావదం బొనరించె బాంశ్రవప్రవరుశకున్. 172
- వ. అమృతీంద్రుని దక్కునం గలుగుశ్రవస్విన త్రముల సమర్పితులం గావించి
యుధిష్ఠిరుం డామంత్రితులం జేసి నానందమివరులు నిజనివాసంబులకుం
జని రాన్వసకుంజరుండు బంధుమిత్ర సహితుం డై కుంజరపురంబు ప్రవేశించె
నిత్రైటంగన నాంబికేయనకు భారతరణంబువిదప దానాదిపుణ్యక్రియాకలాప
కరణంబులం బురంబునం బదియేనును దపోనియమంబున వనంబున మూండు
నుంగాఁ బడు నెనిమిదినంబులరంబులు సనియె నివ్విధంబున వైచిత్రవీక్యనిసంసే
వన సమస్త ప్రకారంబుల సంఘటించి కృతార్థతానందంబు నొంది ధర్మనంద
నుండు జనంబు లభినందించుచందంబున సామ్రాజ్యంబుఁ బాలించె నని
యిట్లు ధృతరాష్ట్రుని మూశ్రమవాసంబువిషయం బైనవర్తనంబు వైశంపాయనుం
డు నెప్పిన విని జనమేజయుండు మహాత్మా యిట్లు కృతకృత్యతం బొందినపాండ
వాగ్రజుండు భూభారంబు నిర్వహించు చుండఁ బదంపడి పుట్టినవిశేషంబు
లెరింగింపవే యనుటయు. 173
- కా. కారుణ్యతృకదృక్ప్రచార గతసంకల్పాంతరంగసితి
స్మేరాకార పతంగమధ్యమమరీచివ్యాప్తి మూర్ఖత్వేషా
ధారాయాపవిహార నిర్మితజగత్సంసార నానాగమ
క్షీరోద్యన్నవనీతలాలసిత నిశ్చిత్త త్వకేసంభాసితా. 174
- క. నిర్మల సంవిదుపాస్వా, ధర్మకరణమర్వికాస్య శ్ర దైత్యశ్రేణీ
నిర్మథన కేళినిర్జర, శర్మకృతివిహారశీల శ్ర సంయమిలోలా. 175
- మాలిని. సమదవిమదహారాసన్నరయో ప్రసన్నా
శమశుభమయమూర్తిస్సార దుర్లక్షిసారా
దమవిభవముద్యృద్ధామ నిస్సేమభూమా
సమహృదయలసత్సంగస్థానందవర్గా. 175
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తీక్మనసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యాశ్రమవాసపర్వంబు
నందు సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము. 177

1. క. రావదంబుల నొనఁగె. 2. గ. సమస్తప్రకారంబుల నారాధించి కృతా. 3. గ. తస్య
హరనానా. 4. క. సంభాసితా. 5. గ. ధర్మాన్నితమర్వికాశదైత్య. 6. చ. సమ్యక్రివర్గా.



హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

మా స ల ప ర్య మః, ఏ కా శ్వా స ము.



ధర్మకామహృదయన
మాధానాధానకారకాంఘ్రినరోహ
బోధఘనవ్యాసవరస
మాధిసమాలీఢతేజ శ హరిహరనాథా.

1

—ఓ ధర్మజరాజ్యంబున నుత్పాతంబులు దోచుట. ఓ—

- క. దేవా జనమేజయథా, శ్రీ వల్లభునకు నుదాత్తరేజోదీప్తుం
డావై శంపాయనుఁడు ప్రియావేశస్మేర చిత్తుఁ యై ట్లనియెన్. 2
- నీ. భారతసంగ్రామ్యపారీణుఁ డై జయరమ యుల్లసిల్ల సామ్రాజ్యమునకుఁ
బాండవముఖ్యునిఁ య బట్టంబు గట్టిన, యది యూది గాఁగ ముగ్ధునియై నైదు
సంవత్సరంబులు య సన నవంతరవత్సరంబునఁ బ్రజకు భయం బొనర్చు
నుత్పాతములు వుట్టె య నుద్వీశ విసు మహా, వాయువు శర్కరావర్షి యగుచు
- ఆ. వీచు నర్కునుదయ్యవేశల బింబంబు, బలసి తోచు ఘనకర్మబంధసమితి
నీరదములు లేక నిర్ఘాతపాతముల్, గలుగు నుల్క లెల్లకడల డుల్లు. 3
- క. పరివేషము లివరజనీకరులకు నతిరూక్షరుచులు య గలిగి కలుగు నం
బర మెల్లఁ గప్పి వేసవిఁ, బరఁగుం బెనుమూడమంచు య పౌరవముఖ్యా. 4
- నీ. ఇ ట్లనుదినమును య నెన్నియేనియును మహాత్పాతములు వుట్టుచుండఁ గొంత
కాలంబువోవంగఁగ్రగంతేయముఖ్యుండు, వినియె నొండారులతోఁగ్రబెనఁగి సర్వ
యాదవులును దెగి య రంబుజనాభుండు, హలధరుండును దక్క య నని నరేంద్ర
విని భీమసేనుని య వివ్వచ్చు నకులుని, సహదేవు రావించి య సంభృతార్తి
- తే. యగుచు నవ్వార్త యెఱిగింఁచెనందఱకును, వారలేవురు నెవ్వగల్గనూరుమాన
సములు గలఁగ నత్యంతవిశ్రమ్భణు లైరి, సకలజనకోటులును శోకకర్మజలధి మునుఁగ, 5

- తే. అనిన విని యమ్మహేఽతి శ యాదవులకుఁ, బోరు దమలోనఁ గలిగినకారణంబు
వాడివృత్తాంతమును వినవలతుఁ జెప్ప, మనుడు నమ్ముని యిట్లనునతోడ. 6
- క. ద్వారవలీకిఁ గణ్ణండును, నారదమునివరుఁడు గాధిరనందనుఁడును బెం
పారంగఁ దొల్లి వచ్చిరి, నారాయణుఁ జూచువేడక శ సరవరముఖ్యా. 7
- సీ. చనుదెంచి పురీధిఁ శ జనునవనరమున, వృష్టికుమారులు శ విధివశమున
మనముల నవిఁజితి శ జనియింప సాంబున, కంగనాలంకార శ హమరఁ జేసి
కొని వచ్చి యమ్మహాశ్రమునివర్తమునకు మిథ్యావిశయమున వంధన మొనర్చి
నిభృతు లై కారణ్యనియతాత్ములార యీ,భావిని జభునిశ్చభార్య ప్రజలఁ
తే. గనునె యిది యని యడిగినకారవేంద్రయ త్రపోధనవద్యు లరయ్యాగడమున
కాత్మలండఁ గ్రోధానలగ్నగలముగ, నెలయ నక్కుమారులతోడ శ నిట్లు లగిరి.
- క. అంబుజనాభునికొడు కీ,సాంబుఁడు గను యాదవక్షత్రయాపాదనక
ల్యం బగుమునలము మావచ,నంబున కనృతంబు లేదు శ నమ్ముడు మీరల్. 9
- సీ. దామోదరుఁడు హలధరుఁడును దక్కంగ, యాదవు లెల్లను శ నమ్మునలము
నదృశితశక్తి గీరటఁడును రబ్బల,దేవుండు దన దైన్యదేహ మధిక
నిష్ఠమై విడిచి వారన్నిధిఁ బ్రవేశించు భూ,శయ్య నుండంగ నాశచక్రధరుని
జర యనురాక్షసివెరవునఁ బట్టి క్రమించుఁ బొం డని చెప్పి శ మెచ్చుగాదు
- ఆ. మనము కృష్ణు నింకఁ శ గను టనియెడుబుద్ధి, నమ్మహామునీంద్రులపుడు మెరిలి
యాత్మవాసములకు శ నగిరి తదనంత,రంబ కృష్ణుఁ డవ్వీరధంబు వినియె. 10
- క. విని కాలవేది యగున,వ్వనజాక్షుఁడు నియతి నగునశ్వనకుఁ దలఁపం
జన దన్యథాత్మకరణం, బని యూహించుచు నుపేక్ష మాత్మ నొలయుఁగన్. 11
- క. తనచుట్ల నున్నబంధులఁ, గనుగొని యిట్టిది విధాత్యకరణీయం బి
ప్పని మనవారలయొప్పని,తనమున మూఁడె నని వంతఁ శ దలపోయకుఁడి. 12

— యి మనిశాపంబున సాంబునికడుపున మనలంబు పుట్టుట. యి—

- సీ. అని పల్కి యభ్యంతరరావాసమున కేఁగె, మఱునాఁడు సాంబకుమారుకడుపు
లోనుండి జముమాత శ వోనిభయంకర,నిష్ఠురమునలంబు శ నిర్గమించె
దానికి నత్యద్భుతంబును భయమును, గదురంగ వసుదేవురకడకుఁ బాఠి
బంధు లయ్యాదవశపతి కెఱిగించిన, నలఁదురి వెలువెల్ల శ నగుచుఁ గొంత
తే. పొద్దు నివ్వెఱఁ గంది యాభూవరుండు,కడురయంబున రోఁకలి శ పొడిగఁ జేసి
వనధిలోపల జల్లంగ శ వారిఁ బనిచె, వారలును నట్ల చేసిరి శ కారవేంద్ర. 13
- క. మునిశాపశక్తి మానుష,మునఁ ద్రోవఁగ రామి యుల్లసములఁ దలఁపక య
జ్జనపతియు బాంధవులు న, ట్లానర్చి యూఱిడిలి యండి శ దుర్వినాథా. 14
- క. పదపడి ధృతరాష్ట్రమహిషి, యదయహృదయ యై సమస్తయాదవులకు బె

ట్టిద మగుశాపం బిచ్చుట, విదిత మయిన నజ్జనములు య వెఱచుచు నుండన్. 15
క. కాలం బగుటయుఁ గురుభూ, పాలోత్తమ యాదవేంద్రవట్టణమున హృ

త్కాలువ్యసమాపాదన, శాలిమహాత్పాతమూల్ ప్రశజాతము లయ్యెన్. 16

తే. అరుణములు ఘూర్ణితంబులు య నై నలోచ
నములు మెఱయ మహోగ్ర దండము ధరించి
తిరుగు నొక్కొక్కచోటను య దృశ్యుఁ డగుచు
నంతకుం డిదె యదె తోచె య ననగ నధివ. 17

అంధాద్వారకాపురంబున మహాత్పాతము లనేకములు వుట్టుట.

తే. నీలపింగళ దేహ యాశ్శీలభంగి, కముగ నమ్మెయి వ ర్తించు య జముఁడు నకల
వృష్టిభోజాంధకోత్సాదిగవిహరణమున, మునులశాపంబు ప్రేరేప య మనుజనాథ.

సీ. చిలుకలు గూబలయెల్లఁగులచందంబు, దోవంగ నఱచు రాశ్రులను దివము
లందును నక్కలయెల్ల మేడలు గూయు, మొదవ్రపిండునకు గాఢదీపలు వుట్టు
ముంగుల కుదయించు య మూషికంబులు గుక్క, తెల్లను బిలుల * నీను బలుఁడు
హరియును దక్కఁగ యాదవనివహంబు, బ్రాహ్మణప్రతీకి య బాధసేయు

తే. గురుల కవమాన మొనరించు య దిరుగు లజ్జ
విడిచి యభిలాషములవెంట య విభులవంపు
సేయ కున్మార్గములఁ దమఁచి త్తములకు
వచ్చినట్ల వ ర్తితురు య వనిత లధివ. 19

క. అనలములు హామకాలంబున నానాభూతవర్ణములతోడ శిఖల్
మనుజేశ్వర వామావ, ర్తన మొండఁగ ను గ్రగంధరౌద్రంబు లగున్. 20

క. విను కూడుగూరపాకము, గనుఁగొని ప్రియి వాపి డింపఁగ నప్పుడు నం
జనితములై పువ్వులు గల, గొన మిలమిల మెనలు నందుఁ య గురుకులముఖ్య. 21

సీ. అనుదినంబును నిట్లు య లశుభనూచకములు, దోవంగ నర్వవిశ్రమండు కృష్ణుఁ
డంతరంగమున నశమాలోచనము సేసి, గాంధారి పుత్తశోకమునఁజేసి
కోవంబు గదిరిన య శాపంబు ముప్పది, యాటవునే డెల్ల యాదవులకు
నాశ ¹ మన్వోన్యహాననమున నగుటకు, నిచ్చె నిష్ఠించి యయ్యెండు వచ్చె.

ఆ. దప్ప దది ఫలించు య దానికిఁ దీర్థన, మిషభూమి యైన య మేలు గాదె
యని నరేంద్ర యమృతహాత్ముఁడీధంగి నూ, హించి తెఱఁగునిశ్చయించెఁదివిరి. 22

ఆ. అట్లు నిశ్చయించి యాదవనివహాత్, యంబు దివ్యబుద్ధి య నరసి యవర
దివసకలిత మగుటఁ య డెల్లంబుగాఁ గని, కొని యతండు పెద్దరొలుపులోన. 23

ఉ. జాతర సేయఁగా వలయు య నర్వజనంబులు నంబురాశిక
బ్రాతిగ భక్తితోడ నని య బంధుల కెల్లను జెప్పి వీచి వి

భ్యాతిగ నపు సాటుటకు శ సర్వ నిఁ బంచిన ఘంటికాస్వనో
పేతము గాఁగ వాఁ డెలమిఁ శ బెద్దయెలుంగునఁ జాచె నెడలెన్.

24

- సీ. ఆరేయి గల నెల్లరవారును గోరదా, డలును వల్లనిమేను శ గలనెలంత
యొక్కత యిలు సొచ్చి శ యువిదల నీడిచి, కొనిబోవ శస్త్రాన్త్రకోటికేతు
చయమును భూషణసమితియు రాక్షసు, లజహరింపఁగఁ గని శ రపరదినము
నం దగ్నిదత్తంబు శ నబ్జనాభంబును, నై నకృష్ణునిచక్ర శ మద్భుతముగ
ఆ. నెగసి యఖలజనులు శ నీక్షింప దివమున, కరిగె నమృహాత్మ్యుగరుడకేత
నంబుఁ దోస చనియె శ నరవర రోహిణీ, తనయుతాటిసిడము శ ననునరించె. 25
తే. వినుమునుగ్రీవమునునై బృహమునువలాహ, కంబుమేఘపుష్పంబునాఁగలుగునట్టి
వాహనంబులతోఁ గూడ శ వాసుదేవు, తేరు తదవసరంబున శ దివికి నరిగె. 26
క. వెడలుండు తీర్థయాత్రకుఁ, గడువేగం బనిరి సురలు శ గగనంబున న
ప్పుడు సువ్యక్తముగా నె,క్క డెలుండులు నెలఁగ రాజరకులమాళిమణి. 27
క. అవి గనియు వినియు నులుకక, నవరణ లొప్పూర నపు డ్రసంభ్రములై యా
దవులు మనోజ్ఞము లగుశీఘ్రులును మాంసములు వేడ్కలతో నింటింటన్. 28

... యాదపు ఁడఁబు గృష్ణసహితై సమద్రావరమునకుఁ బోవుట. ...

- సీ. సమకట్టికొనుచు భోగ్యజ్యములు భక్ష్యంబులు, నానావిధములనోరనర్చికొనుచు
క్షీరశర్కరలును శ ఘృతబహుభంగిక, వ్యంజనంబులు వివిధాన్నపాన
మఃలును నక్షితగంధములును బుష్పంబులు, గ వించుకొని బల్యగావళులును
దలకూపులును బండ్లుఁడ్రదముతోడ నొప్పూరి, చనుదేరఁ గరులునశ్వములు నరద
తే. ములు నలంకారవిరచనములు నుదాత్త
లలితరేఖంబు లగుమాల్యమఃలును భూష
ణములు నాలేపనములు వస్త్రములు వింత
చెన్ను సేయఁ జేష్టలు విలసనెల్లు చుండ. 29
క. తనరథము లేమి నొండొక, ఘనరథమును దారుకుండు శ గైకొని యెలమిం
గొని రా వెడవెడ గై సే,సినకృష్ణుండు నిర్వికారశచిత్తత వెడలెన్. 30
ఆ. తొడవుచీర పూత శ తొంటియట్టులు గాఁగ, సేమివాహనంబు శ నెక్క కించు
కేని వికృతి లేనిహృదయంబుమిత్త్రసం, భాషణంబు గలిగి శ బలుండు వెడలె. 31
క. ఆందోళికాదివాహన, నందోహంబున నితాంత్రచారుత్వము చె
న్నొండఁగ సమలంకృత లగు, సుందరు లేతేర విభవశోభితభంగిన్. 32
చ. వెలువడి లీల నేగి మును శ వేడ్క నొనర్చినమేటిచప్పరం
బుల నెలమి మహార్ణవమునపొంత వసించిన సుధవుండు దా
నలఘుతపం బొనర్చుటకు శ నై వివినంబున కేఁగువాఁడు గాఁ
బలికిన దాని కొండొకఁడు శ బల్కఁడ కృష్ణుండు కాలవేదితన్. 33

- వ. *అంత బలుండును బోవ నిశ్చయించి చెప్పిన. 34
- చ. పలుకక మ్రొక్కి వీడుకొల్లవంగి పనంబున కప్పురోహితుం
డలఘువినిశ్చయంబు వగఁ గ వంతయు మాన్పంగఁ బోయె నాతనికా
హలధరుఁ డన్వఁ బోయి వినయంబును భక్తియుఁ దోవ నయ్యనా
కులు నట పుచ్చి యొక్కడ న్రకుంతిలనిర్ణయశాంతిత్తుండై. 35
- క. విను మొక్కఁడు నొకభూరుహ, మునములంబున నిరస్తమోహంధత్వం
బున వెలుంగుబుద్ధివిజ్ఞేయనిరూఢతఁడని యుండె న నాసీతుండై. 36
- ఉ. భూమిసురావలీమహితభోజనతంత్రముఁ దీర్చు బూని హృ
ద్యామలరాజితంబు లగునట్లు నర్చించిన హడుగూర లా
కోమలు లాంగఁగాఁ గడంగి న క్రితుల కన్నియుఁ బంచి వెట్టి దు
ద్దామవిహారలీల వసుధావర యాదపు లేమి సెప్పుదున్. 37
- చ. పదపడి గీతవాద్యగతిరబంధురస్మత్యము లుల్లసిల్లగా
నుదధికి నందితాత్మతమహా తరగంధవిశిష్టపుష్పసం
పదలు బహుప్రకారములఁ గ బ్రస్తుతి కెక్కఁగఁ బూజసేసి పెం
పొదవ నివేద్య మిచ్చిరి స్రముజ్జ్వలహృద్యచార్థకోటులన్. 38
- చ. విను తదనంతరంబ మద్యవిహ్వలభావము సేయఁ జాలి యిం
పొనరినయూనవంబులు స్రముత్సృకలం గనకంఠఁగోరలం
గొని హరినన్నిధానమునఁ గ గ్రోలిరి యాదపు లంతరంగమో
దనకరణంబు లైనయుపదంశములం గొనుచుకా మహీశ్వరా. 39
- తే. సాత్యకియుఁ గృతవర్మయుఁ గ బారుధేష్టుఁ
డును గడుండును బ్రద్యుమ్నఁడును మొదలుగఁ
గలుగుయాదపు లెల్లను న గాంక్షఁ బాన
విధి యొనర్చిరి పెల్లగ న విధివశమున. 40
- తే. వృష్టిభోజాంధకులు కురుకవీర యిట్లు, కేగి మద్యపానం బొనరించి మదముఁ
బొంది కేసలాడుచుఁ గ బొందు వడని, పలుకు లెనఁగంగఁదిరిగి నరవృక్షులు సెలంగ.

— యి సాత్యకికృతవర్మలకు రోషజనకంబుగాఁ గలిగినపదము. యి —

- సీ. ఉన్మార్గవర్తులై న యుంకిరి విను మట్టి, యవసరంబున ఘూర్ణితారుణంబు
లయిననేత్రముల సాత్యకి కృతవర్మని, వదనంబు గనుఁగొని న మద మెలర్ప
నొద్ద నిల్చున్న ప్రద్యుమ్నుచే సఱచుచు, నవమాన మేర్పడునట్టిభంగి
బెలుచు నవ్వె యారాతీబ్రందంబు నిద్రానశత్వంబుఁ బొందుటఁ గ జాప్రహాని
తే. దుష్టదశ నొంది యుండంగఁ గ దుచ్చుడని
నడరి వధియింపఁగాఁ జొరఁ గ డనిన రాజ

తనయఁ డంతసావంబు సేకమునె యతండు

పొడిచెనటె యిస్సెరో యిట్టిహోటుఁ బోటె.

42

తే. అనినఁ బ్రద్యుమ్నఁడిది నీచు శ లయినచారి, తెరువు వృష్టివంశోత్తమ శ దీని నిట్లు
నీకు వాక్రువ్వ నేటికి శ బోవ విడువు. జను లితనిఁ బ్రువ్వఁ దిట్టటకసాల దెట్లు.

చ. అన విని రొవచిహ్నవిశ్వతాననుఁ డై కృతవర్మ సాత్యకిం

గనుఁగొని సిగ్గు లేక యొరుకయ్యము నీ కిటు లుగ్గడింపఁగాఁ

జనునె కిరీటి చే నఱక శ శాంతత నొందినసోమద త్తనం

దనుతల ద్రుంపవే మఱచితా యిసిరో యిది హరివాడియే.

44

సీ. అనియె దానికి హరి శ యాభోజఁతిమీఁద, గడునెట్ట నైన క్రేగంటిచూడ్కి

నిగిడించి సప్రోధ శ మగుమానసంబుతో, నఖిలభోజులఁ గలరయంగఁ జూచె

నప్పుడు సాత్యకి శ హరితోడఁ గృతవర్మ, ననుజంబు శ తథన్యఁ శ డనుచితోద్య

మమున సత్రాజిత్తు శ మహితాత్ము మాననీ, యుని శమంతమణికిని వధించె

తే. గాదె యని వారిదెనఁ గీడు శ గానుపింపఁ

బలికె నవ్వాదు విని సత్యభామ కోప

మడరి వసితాస్వభావోద్గ్రతాపపూర

యగుచు హరియగ్ర తలమున శ కరుగుడెంచె.

45

క. కనుఁగొని హరి కతిరోషము, జనియించెను బానిఁ జూచి శ సాత్యకి యద్దే

వునకును దేకినిం బ్రియ, మొనరించెద నని తలంచి శ యుద్వృత్తుం డై.

46

మ. కృతవర్మం బటుదృష్టిఁ జూచి కినుకం శ గెంపారువ క్రంబుతో

నితఁ డాచార్యసతుండు దోడ్పడఁగ రే శ యెల్ల వడిం గిట్టి క

ష్టతరోత్సాహత ద్రావదేయులను ధృష్టప్రద్యుమ్నఁ దతోన్వర

ప్రతిలిం జంపిననీచు వారలగతిం శ బ్రాపించు టర్హం బగున్.

47

... మద్యపానమత్తుఁ డైసాత్యకి కృతవర్మతల నఱకుట. ...

మ. అనుచుఁ సంయమిశాపజాతమునలార్యత్వంతాదృశస్పీకశ

క్తినిరూఢంబుగ నూనినట్టినిజనిశ్ర స్త్రీశంబు శీఘ్రంబునం

గొని తద్దీధితిరాజిచే నతనిచూడఁకుల్ విహ్వలత్వంబు నొం

ద నుదగ్రోద్ధతిఁ ద్రుంచె దద్గళము ¹రక్తాంబుప్ర సారంబుగన్.

48

తే. అట్లు కృతవర్మఁ దెగటార్చి శ యాతఁ డంత

నిలువ కుద్దదుఁ డయి భోజకలముమీఁద

గవిసె బాహువిలాసంబు శ ²ఖడ్గదీ ప్తి

చయము మెఱయంగ సరంభనర్మముగ.

చ. కవినఁ జూచి యాఁగుటకుఁగ నలినాశుఁడు వోవుకంత నా

హవఖరు లైనభోజులును శనంధకవీరులు నొక్కడై దెసల్
సెవుడు వడంగ నాన్చి యత్కిశీఘ్రత సాత్వకి జట్టుముట్టి ర
పు విమలబోధుఁ డాహరి కర్మడుంగన లొందియుఁ గాలవేదితన్.

50

ఉ. తమ్మునిఁ గాచునట్టిసమగ్రదగ్రత నైకొన నొల్లఁడయ్యె వే
గమ్మన రుక్మిణీసుతుఁ డశఖండవరాక్రమ మొప్పు గిట్టి శౌ
ర్యమ్మ భుజాబలమ్మ మెజయంగని సాత్వకి సంతసిల్లి ద
ర్పమ్మనఁ బేర్చి మెచ్చెనిని శ్రుస్తుతి సేసిరి చూచుభేదరుల్.

51

చ. కనుఁగొని వృష్టివీరలు నిశకామసముజ్జ్వలరోషవహ్ని నె
మ్మనమున నుత్థితంబుగ స్రవత్సరశౌర్యము విక్రమోద్ధతిం
బెనువఁగ వార లిద్దఱకుఁ శ్రీబ్రతి యెలర్చంగ సింహనాదము
ల్లనవథ మెల్ల నిండఁగ బరబంబుఁ జలంబును నుల్లసిల్లఁగన్.

52

క. భోజాంధకసంగమనవి, రాజిత మగునబ్బలంబు శ్రాద్ధోదేక
భ్రాజితు లయి తాఁకి పెనఁగి, రేజాలియు లేక కృష్ణుఁ శ్రీక్షింపంగన్.

53

క. అయ్యరు దెఱఁగున కప్పుడు, కయ్యమునకుఁ బరమసాధ్యకంబుగఁ గలిగెన్
ముయ్యంచుతుంగ యచ్చట, దయ్యమునేర్పు విను సెప్పెదం గురునాథా.

54

చ. మునివరశాపసంభవద్రమౌఘగతిన్ ముసలంబు సాద్భుతం
బును నతిదారుణంబు నగుభూరిసముద్భుతశక్తిఫేలనం
బున ముసలత్వవిస్ఫురణముం గలిగించె బ్రహ్మకలిలఁ గై
కొని సమర ప్రవర్తనము శ్రుభూరతరంబుగ నెల్లతుంగలన్.

55

క. పొడి గాఁగఁ జేసి యమ్మెయి, జడనిధిలో వృష్టివరఁడు శ్రునల్లించిననుం
జెడ దయ్యె మునివరులయె, క్కుడశక్తిని ముసలశక్తి శ్రుకురువంశవరా.

56

సీ. యాదవవీరుల శ్రుకాసమయంబున, మద్యపానోద్భూతశ్రమదముపేర్చి
మునివరామౌఘవశచనదివ్యశక్తిని, జేసి కల్పద తుంగ శ్రుప్రేసినంత
టన ప్రతిభటునకుఁ శ్రుదనుషీడ గలుగునే, యనువివేకము దానిఁ శ్రుగొనివిరోధి
నడిచినయవ్వుడు శ్రుమిడుక లేకిలఁ బడఁ, గని యిది యెట్లాకో శ్రుయనితలంచు

తే. టయునుగావున సమర మిక్కిల్లభుభంగిఁ, జెల్లె గృత్రిమముసలచంద్రోల్లసనము
లతిశయిల్లంగ వారి కర్మనోన్మయవధవి, హారసుర్వారసంచారభూర మగుచు.

57

ఆ. తండ్రి పుత్రుఁ డన్న శ్రుదమ్ముడు నాక యయ్యరుదెఱంగువారు శ్రునేపు రేఁగి
మడియ మోడ గాలిఁ బ్రహమ్రాకుగఁజూల తెఱంగు దోచె నే మనంగఁగలదు.

క. మునిశాపము వారలమది, ననయము నస మెక్కఁ జేయ శ్రుసం దొకఁ డైనన్
విను మరలుట దెరలుట లే, కని బెట్టుగఁ జేసి రధివ శ్రుయార్పులు సెలఁగన్.

59

తే. అట్టియెడ విను భోజులు శ్రుసంధకులును
జాలఁ గలుగుటఁ బ్రబలుండు శ్రుసాత్వకియు స

మగ్రశక్తి ప్రద్యుమ్నాడు శ సాది గాఁగ
మహిమ వారిచే వృష్టిస్రమాజ మెల్ల.

60

నీ. అనిరుద్ధం బ్రద్యుమ్న శ సాంబుని సాత్యకి, గదునిని మఱియును శ గలుగువృష్టి
వదల సంధకభోజ్యవర్గపరాక్రమ, క్రీడల సమసి యాకీతితలమునఁ
బడియుండఁ గనుగొని శ పరమమునీంద్ర శా, పంబురుహాశక్తి శ బద్మనాభుఁ
డను దీప్రకోపాగ్ని శ తనదుచిత్రమున నుద్ధర మై జనింపంగ శ దురములోనఁ
తే బడక శేషించి మెఱసినరస్రతిభటాళి, మీఁదఁ గవిసి తుంగలఁగొనిగ్రహిఁదినిరవ
శేషముగఁ జేసె నిట్లు లభ్యశేషమాద, వ్రలును మాసలవిస్ఫూర్తి శ బొలిసి రధిప.

క. నారాయణుఁ డప్పుడు గాం, ధారీవాక్యంబు తెఱఁగు శ దలఁచి మనమునం
జౌరంబుఁ బొందెనే యిది, యాహాపున ననుచు సంగరరావని నొకఁడున్.

62

క. నిలుచున్నఁ జూచి రణసం, కులతఁ బడకయున్నదారుకుండు బభ్రుండు న
జ్జలరుహనాభునమీప, సలికిం జని యిట్లు లని రక్తనితొడ నృపా.

63

తే. ఆఖలజనమును సంహృత్యమయ్యె నిచట, నేల బలభద్ర దేవుఁడురన్నెడ ముకుంద
యరసికొనిపోయి యాతనిశచరితమునకు, ననుగుణంబైనవ ర్తనమాచరింపు.

64

చ. అనుటయు నట్ల కాక యని శ యంబుజనాభుండు బభ్రుదారుకు
ల్మనములు దల్లడిల్లఁగఁ గెల్లంకుల రా బలభద్ర దేవుపో
యినదెన నాదరం బెనఁగ శ నేగి కురుక్షేత్రపాగ్రగణ్య యా
ఘనతరమూర్తి నవ్వలనఁ శ గాంచె మహిజముపొంత నుండఁగన్.

65

— యాదవు లెల్ల మడిసిపిదసఁ గృష్ణుఁ డబ్జము దోడై వారకుం బంపుట. —

నీ. కాంచి దారుకుడెనఁ శ గనుఁగొని నీవు వే, పాండవనూజులకపాలి కరిగి
వారికి యాదవరవర్గసంక్షయవిధ, మెఱిగించి యర్జును శ నిందుఁ దెమ్ము
నావుడు సత్రు మ్రహావేగవంతులంబు, లగురథ్యములఁ బట్టి శ యలఁతియరద
మునఁ బూన్చికొని రయంబుననేగె నప్పు డ, మ్మురవైరి బభ్రునిగ్రహాముఁజూచి
ఆ. యతివపిండుఁ గుంజరరాములఁ బురిఁ జేర్చి, యరుగుదెమ్ము వేగ శ మనిన నాతఁ
డట్ల చేయుపనికి శ నయి చన నొకబోయ, త్రుంగఁ జేసె సతని శ కుంగవేసి.

ఆ. హరికిఁ గానవచ్చునంతదవ్వుల నట్లు, వడియె బభ్రుండతనికపాలుఁ జూచి
సంయమింద్ర శాపశక్తికి నదృశ, మది యమ్ముకుండుఁ శడన్నతోడ.

67

క. సామజరథతురగములను, రామలఁ బురి నేర్చి యే మ్రగలి వచ్చెద నీ
భూమిజముకడన నిలుపు ద, యామయ నారాక వార్చి శ యనియె నరేంద్రా.

68

నీ. అని గజాదుల నింత్రులను గొని పురి కేఁగి, వసుదేవుఁ గాంచి యశ్వసుమతీశు
తోఁ దగ నిట్లనుఁ శ దొల్లి కౌరవకుల, తయము నూచితి నేడు శ సకలయాద
వులనాశమును గంటి శ నలఘుతేజోధన, యఖలబాంధవహీన శ మయినయిచటి
నునువున వర్తింప శ మనసు గొల్పదు మున్న, యన్న కాననమున శ కరిగినాఁడు

తే. భవ్యతపమున నాబలభద్రుఁ గూడి, యేను వప మాచరించెద న్ నింక మీర
లరసికొనుఁడు సర్వంబును నరుఁడు వచ్చు, నిందు మీపంపునేత్రకైయెల్లినేఁడు
క. అనుచు సతని పాదంబులు, దనపాలలంబు సోఁకఁ న్ దాల్పిర్యమునక
వినతి నడపె నంతకమును, వినియె జనులచేత సమరభవిధ మతఁ డధిపా. 70

చ. విని బలుజీవి వోయి మది న్ విహ్వల మై మెయి మ్రానుపాటు నొం
ద నునికి మీఁదఁ గేశవుఁడు న్ దానును రాముఁడు నిల్లు వాసి కా
ననమున నుండువార మని న్ నైష్ఠికతం బలుకంగ నున్నచే
తనయొ నడంగఁ జేష్టితము న్ దక్కి శవాకృతి నుండె నత్తఱిన్. 71

క. తనమాటలు నజ్జననా, ధునవస్థయు వినియుఁ గనియు న్ దురపిల్లి నతీ
జను లొక్కటఁబెల్లొక్కం, దన మొనరించిన మురారి న్ దయమది నొలయన్. 72

సీ. అందఱ నూరార్చి న్ యర్జునుం డిప్పుడ, వచ్చు నిచ్చటికి మీశ్వంత లెల్లఁ
దీర్చు నక్కరుకులగ్రదీపకుం డని యువ, శమవాక్యములఁ దేర్చి న్ జనకుపాల
నాసీనుఁ డయి తదీయాంఘ్రివద్దంబులు, దనచారుపాణిపర్యముల మెత్త
మెత్తనయొత్తుచు న్ మెలుపొందఁ గర్జంపుఁ, బలుకులఁ జిత్తవిభ్రామము మాన్చి

తే. మఱియుఁ బార్థునిరాక పర్యటించు జెప్పి
యన్నయాధ్యుఁడు పని సేయ న్ నున్నవారిఁ
గరితురంగాదికముల మీఠ రరసికొనుఁడు
వినుఁడు కర్తవ్య మిట్టిది న్ వేయు నేల. 73

క. అని తగఁ బలికి యతని వీడ్కొని రామునికడకుఁ జని యరకుంతితభక్తి
వినతుం డయి మనజనకుని, యనుమతి వచ్చితి మహాత్మ్య న్ యనియె నరేంద్ర. 74

—ద్విబలరాముఁడు శరీరంబు విడిచి యనంతునియందుఁ గలయుట, ధ్వి—

సీ. తదనంతరంబ యశ్చంద్రామోదరుఁడు రాము, పదననోజంబుశవలన వెడలఁ
గనియె మహాభుజంగము నరుణచ్ఛాయ, మై పొల్చువక్త్రస్వహస్తకంబు
మణుల వెలింగెడుకఫణములుఁ దెలుపారి, పర్వతాభోగనిభంబు నైన
మేనిపెంపును గలగదాని నట్లాబల, భద్రుండు నిజయోగ్రబలముపేర్చిఁ

ఆ. దనదుతనువు విడిచి న్ చనియె వియదీగధి, నంబునిధికి నమ్మహాత్ము నెదురు
కొనియె వరుణుఁ డధికశ్రవినయంబుతోనాగ, కులము తెల్ల వచ్చి న్ కొలిచె భక్తి.

ఆ. అహికులార్గగణ్యుఁ న్ జైనవాసుకియుఁ గ, రోగ్గోటకుండుఁ డక్షుకుండు వారు
ణుండు గుంజరుండునను గుముదుండును, దుర్ముఖుండును బ్రభు శ్రవుండు. 76

తే. హృదుఁడును వక్రదంతుండుఁ న్ గ్రోధనామ
కుండు శంఖుండుఁ బుండరీకుండు ముగ్ధి
యును నజేయుండు ధృతరాష్ట్రుఁడును మొదలుగ
సరుగుచెంచిరి యద్దేవు న్ నర్థి గొలువ.

ఆ. పరమకౌతుకంబు శ భవ్యభక్తియు నొల, యంగ వచ్చి కొలిచె శ నాథసింధు
గంగ యాది గాంగె శ గలమహానదులు న, ముజ్జ్వలాభిరామకమూర్తు లొంది. 78

క. అంతమును దివ్యదృష్టి, క్రాంతి యగుమురాంతకుండు శ గనుగొన నమ్మా
ర్జుంతరము గలపికొనియెన, నంతుడు దనవరమచూ ర్తియందు నరేంద్రా. 79

సీ. అట్లగ్రజుడు చున్న శ నచ్చటు వాసి యం

తంతః గ్రుమ్మరుడు మ శరారి నకల

లోకపాలనకు భూభోకంబునందుఁ చాఁ

బుట్టుంగ వసివరయట్టిమేటి

వను లెల్ల దీటుట శ మనమానఁ దలపోసి

తనువిముక్తికి నిమిత్తంబు నలఁచి

మునులవాక్యము తెఱంగును దొల్లి దుర్వాసు

నవయదనమితిఁ జాతయనము పూయు

తే. నప్పు నజకాలఁ బూయమి శ న త్తపస్వి
యచట ¹నవిలంఘ్య మై యపారమంబు గలుగు
ననినమాటయుఁ జర్చించి శ మనసు గింది
యములు నడఁగించి గాఢన శ మాధి నొంది. 80

క. జలనిధిశయనుండు మహి, సలశయనుం డయ్యె నట్టిరమయమునం దా
నలుకుచుఁ దత్కాంతార, సలి శల్లన నడుగుదెంచె శ జర కురుముఖ్యా. 81

ఆ. అరుగుదెంచి యచటఁ శ దిరిగెమనొక వేట, కానిఁ గాంచి వాఁడు శ కమలనాభు
నొడలు నూచి తెంకి శ నున్న ²యేణం బను, నట్లు సేసి మాయ శ యావహించె
మ. ధరణీనాథ యతండు శాతశర ముగ్ధదృష్టుత్తి సంధించి యు
ద్ధరభంగిం దెగ నిండఁగాఁ దిగిచి ³య్యత్కృగంబుగా నేసె నా
హరిశ్రీపాదలంబుఁ దూరఁ గొని య్యయ్యత్త్రంబు మీఁగాల ని
పురవెగంబున నుచ్చిపోయె వెన వాఁడొ జేరె గైకొంటకున్. 82

క. చేరి తెలియ గనుగొని పెం, పాచుపురుషుఁ డగు తెఱింగి శ యత్వంతార్తిం
గూరి వడఁకి తచ్చరణం, భోరువాములఁ దనశిరంబు శ వొందం బడియెన్. 84

క. వడి యేడ్చిన గృష్ణుండు దగు, నొడువుల నూరార్చి తనమనోరథ మిమ్మై
నొడఁగూడిన మూనువ మగు, నొడలువిడిచి నిజవంబు శ నొందుట కరిగెన్. 85

— యీ శ్రీకృష్ణుండు శరీరంబు నిడిచి పరమపదంబునకు బోవుటయ్యె —

సీ. ఊర్ధ్వలోకమునకు శ నూర్జిత తేజస్కుఁ, డగుకృష్ణుఁ డరిగిన శ నచటిదివ్య
మునివరులును సిద్ధులును రుద్రవసుమరు, దాదిత్యవిశ్వముఖామరులును
సంక్రాదనుండును శ సంభృతసంభ్రము, లగుచు భక్తియు వివరయంబు నెఱయఁ

1. న. నవిలంఘ్యమగునామంబు 2. యేణమునవి మట్ల 3. మేళమునవుకట్ల 4. క. కుత్కృగంపు లే సే .

- గా నెదుర్కొని చరణాసతులై పరమస్తుతివాక్యముల్ శ్రవిస్తరిల్లు
- ఆ. బలసి రండు దేవరపతి యల్ల జేరి కరమాలు మొగించి ధర్మరక్షణమున
కై దయావిధేయ శ్రమగుభేలనంబున, నవని నవతరించి శ్రతాడిపురుషు. 86
- ఆ. అవతరించి కంఠు శ్రడాదిగాఁ గలదేవ, శత్రుకోటి నెల్ల శ్రమయఁజేసి
భరతకులముకనటు శ్రవాపి సంశుద్ధప్రతిష్ఠ గూర్చి యరుగురదెంచి తీశ. 87
- క. అమృతం బజరం బవ్యయ, మమలం బవితర్య మచల శ్రమాగమగమ్యం
బు మహాత్మ భవత్పద మయ్యమేమత త్వంబు బొందు శ్రమనిరూప్యగతిన్. 88
- క. కృప నిట్లు యవతరింపుము, ప్రపన్ను లగువారియార్చి శ్రబాపుట కై య
జ్ఞపురుష యుగయుగమున సత్యపరిమితగుణాధ్యరూప శ్రమభినుతి నొందన్. 89
- క. అని సంభృతి బలుకగ నువ, చనముల వత్సాదరం బెరసగ వినినముకుం
దునిపై బెల్లు గురిసె నయ్యనిమిషపతి పుష్పవర్ష శ్రమతులితభక్తిన్. 90
- ఉ. అప్పుడు బ్రహ్మ వచ్చి హరియంఘ్రిలకుం బ్రణమిల్లి భక్తిమై
దప్పక చూచుచు మది ముగ్ధంబునఁ దేల సలక్షణస్వరం
బొప్పి చెలంగ నాగమికనూక్తులఁ బ్రస్తుతి నేసె బ్రీతుఁడై
యప్పురుషోత్తముండు కరుణార్ద్రనిరీక్షణమున్ నిగుడ్పంగన్. 91
- సీ. అవ్వరమేశ్వరుం శ్రదయ్యందఱను జూచి, యనిరుద్ధనామకం శ్రబైనయదియుఁ
ప్రద్యుమ్నతాప్రతిభాసమానమను సంకర్షణభావ¹ వికాసితంబు
వాసుదేవాత్మక² పరరూపమున నేక, తావిభవత్సమాధానసిద్ధి
నొందించుకొంటి నానందబోధనిరంజనామేయమత్పదప్రాప్తి పరమ
- ఆ. మంగళానుభూతి శ్రనంగీకరించెద, సుఖుల రగుడు మీరు శ్రమకృతులార
యనినవచనసమితి శ్రయతిష్ఠుదుమధురత, నింపు నొనగ నలరి శ్రలెల్లవారు. 92
- క. ఆదేవదేవుఁ డత్యం, తాదరసంభాషణంబు శ్రలమ్మెయి బ్రహ్మం
ద్రాదులతోడ నొనర్చియు, నాదినిరవసాననిజవ్రదాశీతుఁ డయ్యెన్. 93
- తే. ఇంద్రియాగోచరుం డై నశ్శయ్యాశు నపుడు
బుద్ధి జూచుచు నిర్భరాద్యుత్కరంబు
లగుతదీయగుణమ్ముల శ్రనభినుతించు
చరిగి రాత్మవాసముల కరజాదు లెల్ల. 94

— ఇతి దారకుండు పాండవులకు సకలయాదవత్తయంబు నెప్పట. —

- సీ. అవనీశ విను మంత శ్రనద్దారుకుండు నని, పాండవేయులఁ గని శ్రపరమమునులు
యాదవకులముఁ బేరలుకమై దొల్లి శ్రపించుట మును దలఁపించి పిదప
జలధితీరమున నానందపానమత్తులై, వృష్టిభోజాంధకరమీరు లెల్ల
మునివరనిర్దిష్టమునలాత్మకములైన, ముయ్యంచుతుంగల శ్రమోదులాట

1. గ. విశాసతయును. 2. గ. పరరూపమును నేకతావిభవత్వ మాధానసిద్ధి.

తే. బేర్చి యొండొరువులఁ బరిమార్చుటయును

రామకృష్ణులయునికియు శ నామురారి
దన్నుఁ బుత్తెంచుటయు సవిస్తారభంగిఁ
జెప్పె వారలు పెనువగఁ శ జేడ్పడంగ.

95

తే. సర్వయాదవనంఘంబురచాపు విన్న

ద్రావదీప్రముఖాఖిలాంతఃపురాంగ
నలును శోకించి యాక్రందనములు నేసి
రతికరుణముగఁ బురజను శ లార్పి బొంద.

96

సీ. దాకుకుం డత్యంతధర్మవినీతి మై, సర్జనుతో నన్ను శ నచ్యుతుండు

నినుఁ దోడి తెమ్మని శ పనిచిన వచ్చితి, నని చెప్పె జెప్పిన శ సతనిఁ జూచి
యాదవకులవివరయం బైనయొప్పని, నలుకు నావీనులఁ శ జిలుకునట్టె
యచటికి వేగంబ శ యరుగక యిచటఁ గాల్గిన్ని యండెడునట్టిరదైర్య మెందుఁ
ట. గలదు. నాకు నీపు శ పిలువ నేలని పల్కి, యన్నతోఁ దగంగ శ నాడి యాతఁ
డకులార్గగజ్జ్యననుమతితో ద్వార, నతికి వడి నీ శ్రీఘ్రగతి నరేంద్ర.

97

చ. అరిగి మగండు నచ్చినకురలాంగనయన్ శశి గ్రుంకినట్టిశ

ర్వరియును బోల్చు బట్టగుఁచుఁ శ వారిజనాభుండు లేదీనతం
బారసి కృపైకభాజనతఁ శ బొందినయన్నరిఁ జూచి మానసం
బెరియఁగఁ జొచ్చి నేటి కెదు శ రీదినచాడ్చున నేమి సెప్పుదున్.

98

క. దాకుకుండు దోడఁ జనుదేఁ, బారజనము లంతఁ దన్నుఁ శ బరమాశ్వాసం

బారెడుమనములతోడను, గారవమునఁ జూడఁగా నగరికిం జనియెన్.

99

చ. చనుటయుఁ గ్రొత్తపేరడలు శ సై వగ లేక మురాంతకప్రియాం

గనలు పదాఱువేలును మొగంబులఁ గప్పగ బాష్పవారి రో
దనరవముల్ సెలంగఁగఁ బ్రదంబులు దొట్టువడంగ దైన్యముల్
తనువులు దాల్చినట్టు దెరలం జనుదెంచిరి వాగువాలికిన్.

100

ఉ. వారలఁ గాంచి శోక మనిశ్చవారణఁ జిత్తము పెల్లగింప న

కొరవనత్రమం డెలుగు శ గదదికం దగులంగ నేడ్చుచుం
దే శోకభంగి డిగి యిలఁ శ ద్రెళ్ళినయద్దరవన్ జూచినన్
వైరుల కైన డెందములు శ వ్రయ్యలుగా వగ దాఁకు భూవరా.

101

తే. రోదనధ్వను లెనఁగంగ శ రుక్మిణీయును, సత్యభామయు నప్పడారవ్యసాచి

కడకు నేతెంచి పుడమిపైఁ బడిరి వనట, వెల్లిమునిఁగి యుల్లంబులఁ వెగడునొంద.

క. తక్కునుఁ గలమహిషీజను, లక్కుంతీతనయుచుట్టు శ నవని నొఱిగి లో

నెక్కినివగలఁ బొగిలిరి, దిక్కెవ్వరు మాకు ననుచు శ దీనత దోఁపన్.

102

క. వినుము ధనంబుయుఁ డప్పడు, ధనుఁ బాఁ దేర్చికోని యెల్లతరుణుల నూరా

- రౌ నతనిఁ దోడ్కొని హరిజన, కునికడకుం జనియె దారుకుం డట్టియెడన్. 104
- సీ. యాదవుల్ సమసిన శ్ర నయ్యెడ నడలుచుం, దము కాక యివ్వనిరతాజనంబు
నందు దైన్యముతో డీర్ఘత్యంతశోకన, మాకులత్వముఁ దోచె శ్ర నస్మదీయ
మగుచిత్తమన వీర్జియాతురత్వము గన్న, యంతన కొండల శ్ర మతిశయిల్లెఁ
గాని విశేషంబు శ్ర గల్గదు కృష్ణుని, దశ యెట్టిదో యనుశ్రుతలడంబు
- ఆ. నెవ్వ రొక్కొ డీని శ్ర నెఱిగించువా రను, నెవ్వగయను గదిరె శ్ర గవ్యశీని
నధిప దారుకునకు శ్ర న ట్లయ్య నానృపు, కడ నెఱుంగువారుగఁగఁ దారు. 105

— యి అర్జునుడు సకలస్వజనక్షయదుఃఖితుం డగు వసుదేవునిం గాంచుట. యి—

- క. తలఁకుచుఁ జని యతనిం గనఁ, బలువగలం బొగిలి సెజ్జరపై మే నిడి య
శ్రులు గ్రమ్మనన్న యవ్వీభుఁ, డలమట గ్రొత్తయ్యి మనసు శ్ర నలమికోనంగన్.
- ఆ. లేచి యడలి నవ్వసాచిఁ గొంగిటఁ జేర్చి, గద్గదిక నెలుంగు శ్ర గడలుకొనఁగ
నడరి పెలుచ నేడ్చె శ్ర నాటడిఁ బోయినప్రజలఁ బేరు గ్రుచ్చిరపనవి పనవి. 107
- క. మనుజాధిపుఁ డమ్రెయి రో, దన మటు సేయంగ నరుఁ డతని నూరార్చె
విను మవ్వసుదేవుం డి, ట్లను నాలుక దొలువడఁగ శ్ర నాతనితోడన్. 108
- చ. మనుజులమాత్ర గాక సురమాన్యపరాక్రమ ముల్లసిల్లఁగా
దనుజులఁ దాఁకి గీటడఁచునర్హమునం బెను పొంది మాఱు లే
క నెగడి రట్టిబిడ్డల కశకారణరోషమునం బరస్పరా
హననము గల్గి ¹చా వలసె శ్ర నందట కక్కట దైవ మల్లిసన్, 109
- క. విను నీశీష్యులు సాత్యకి, యును బ్రద్యుమ్నుండు నివృత్తహోగ్రపునమరం
బునఁ దొలుపీనుఁగు లై రని, వినియు బ్రదికినాఁడ నేన శ్ర వీరుండ జగతిన్. 110
- క. తొలితొలి సాత్యకికృతవ, ర్మలు రేవఁగఁ బుట్టె సంగ్రరము దానను వా
రల దూఱ నేల మునిము, ఖ్యులశాపం బిట్టిచేత్యకుం ²దగి యుండన్. 111
- చ. వలసిన నెట్టికార్యమును శ్ర వావిరి నెట్లుగ నైనఁ జేయఁగా
వలఁతి మృతుం బరిక్షితుని శ్ర వత్సలతా బ్రతికించె శౌరి ము
క్కలమున యాదవుల్ పెనఁగఁగ గని మాన్వఁ డుపేక్ష సేసె నీ
పొలియు టవశ్యభావ్య మని శ్ర బుద్ధిఁ దలంచుట గాన నయ్యెడున్. 112
- క. ఇది విధివశత్వమున నై, నది యని శోకంబు దొఱఁగునట్టివివేకం
బొదవదు ఫల్గున యాటడి, యదువంశం బెల్ల సమసె శ్ర ననువగ పేర్చిన్. 113

— యి వసుదేవుఁ డర్జునుడు యాదవనాశసంబు తెఱఁ గెఱిగించుట. యి—

- క. అనునెడఁ గ్రీడి యితఁడు కృష్ణుచుపేక్షయ చెప్పె గాని శ్ర శోక మడరియుం
బనవఁడు కృష్ణునిఁ గావున, ననుమానము వలన ³దవృత్తహోత్సునునికికిన్. 114
- సీ. అని మదిఁ జర్చించె శ్ర నవ్వు డవ్వసుదేవుఁ, డతనితో ననియె సరమస్తయాద

1. క. చా వొలసె నందట శొక్కట. 2. ట. దగి యుండన్. 3. గ. దవృత్తహోత్సునిగతికిన్.

- వులును మహామునీంశ్రులభూంశాపంబు, ఘనశక్తి నుద్భవించినమహాగ్ర
మునలంబువిలసత్మున మునలాయమా, నము లైసతుంగల శ సమవృత్తి
నన్యోన్యవినిహతి శ యాచరించి గతాను, లగుటయు నొక్కండు శ నతివపిండు
ఆ. గరులఁ దురగములను శ నరదంబులను గొని, యరుగుదెంచె గృష్ణుఁడవిన నాథ
నంజయుండు దనమృతంబు దల్లడపడ, సమృద్ధుకుండుఁ డెచటి శ కరిగె నధిప. 115
- క. అని యడిగిన వసుదేవుఁ డ, తని కిట్లును న్లు వచ్చి శ దామోదరుఁ డే
వసటుం బొందుచు నుండఁగ, నను నూరార్పుటకుఁ గాఁగ శ నరవర నాతోన్. 116
- నీ. విధివశంబునఁజేసి శ వృష్టిభోజాంధక, నాశంబు వాటిలై శ సరున కేను
జెప్పివుచ్చినవాఁడ శ నిప్పుడ యక్కార, వాగ్రణి యిప్పురి శ కరుగుదెంచు
సీయెడ భక్తుండు శ నినుఁ గొల్చి యుండెడుఁ, బనిచివపని యొనర్పంగ వలఁతి
యమ్మహాభుజుఁడు కార్యజ్ఞుండు శౌర్యున, మగుండు విక్రమశ్రమహితుఁ డతఁడు
ఆ. నాఁగ నే ననంగ శ సరనాథ భేద మిం, చుకయు లేను విడువు శ శోక మతఁడు
జేతఁ బట్టి నీవు శ మాతంగతురగాది, కముల బంధుజనులఁ శ గాచికొనుము. 117
- క. అతఁడు వనితలను జూలుర, నతిప్రయత్నమున నరసి శ యాపద బావుక
ధృతిసారమహిత యంబుధి, కతిపయదినములను ముంపఁ శ గల దిష్పరమున్. 118
- నీ. యాదవుల్ దమలోన శ నాహవం బొనరింప, కటమున్న బలదేవుఁ శ డడవి కరిగి
యత్యంతనియతిమై శ నధికతపోవర్త, నంబునఁ దగిలి యుగ్ధాక్షుండు నాకు
నదియ యొప్పెనుతెరు శ వై యుండుఁ గర్తవ్య, మిట్టిది చేయునుగనల యింక
నొంప విచారంబు శ లుడిగి దయాలోల, యనుమతిసేయు మరప్పనికి నన్ను
తే. నాథనంజయుచెప్పినశయట్లు నకల
కార్యజాతంబు నడపి నెగడు మతండు
నమరమృతయాదవుల కెల్ల శ ననుచిత ప్ర
కారమునఁ జేయు నగ్నినర్తసాగర మనియె. 119
- క. అతఁడు కాలాంతరమున, బ్రాంతిగ భవదీయభవ్యపరలోకవిధుల్
చేతోగతి భక్తిపరి, స్థితములుగఁ జేయు ననియుఁ శ జెప్పెఁ గుమారా. 120
- క. చెప్పిన నేను నొడంబడి, యప్పురుపోత్రముని నెమ్మి శ ననిచితి నిట నీ
చెప్పినయట్లులు నేయట, యొ వైనను గలదు నీకు శ నొక్కండు సెప్పన్. 121
- ఉ. వీనుఁగుపెంటగాఁ బడినశబ్దల నెల్ల దలంచు పెప్పుడుక
మానఁగ రామి తెల్ల మిది శ మానసముం గలఁగింప నన్నముం
బాసము నెమ్మొయిక్ రుచికిఁ శ బట్టగు నట్లును గాక యిద్దెనం
దాను ¹నహించి యేమిగతిఁ శ ²దావుకొనుక మొయి బ్రాణ మర్జునా. 122
- క. ఈవనితలఁ బజలను దం, తావళముఖవస్తువులను శ దగుచందమునక

- సీ. వరసికొనుము బాహు, శ్రీవిప్రుత కృష్ణుపసాపు ర సెల్లించవనా. 123
- సీ. అన విని ఘల్లునుం ర డావృష్టికతిహృదయము జేహనిరపేక్ష ర మగు టెటింగి
డెందంబు నెవ్వగఁ ర బొంద నిశ్చేది నీ, రమణుతోఁ గృష్ణవిరహిత మైన
యిద్దేశమున వసరయింపంగ నాకుఁ జి, త్తము గొల్పునే ధర్మతనయభీము
లును నేను మా ద్రి సంరదనులును బొంచాలి, యును నేక చిత్తుల ర మనఘ వినుము
- తే. ధర్మతనయుఁ డిక్కా-ర్యంబు ర దలంచి యాన్తు
నిశ్చయించి బాలకులను ర నెలఁతపిండుఁ
దగుధనమును సింద్రప్రస్థనగరమునకుఁ
జేర్పవలయుట మా కెల్లఁ ర జెప్పినాఁడు. 124
- ఉ. కావున నప్పురంబున సుఖస్థితి నుండెనునట్లు గాఁగఁ బృ
థ్వీవర సంప్రయుత్తుమున ర వీరల సందట నంద పెట్టెనా
నీవు పురస్సురుండ వయి ర నెఱుఁ జనం గొనిపోయెదన్ భవ
ద్యావమునుమ్మలంబుఁ బెడఁబాపుము తప్పనె దై వకృత్యముల్. 125
- క. అని పలికి దాడుకునిఁ గనుఁ, గొని యాతనిచి త్రవృత్తి ర గుండుట బుద్ధి
గని యిట్లఁకుఁ గృష్ణునిపో, యినవంక నెటింగి పోద ర మేనును నీవున్. 126
- ఉ. ఇచ్చటికార్యముల్ నడపుఁ ర డిట్లని నెమ్మి సమాత్యకోటికిం
బాచ్చెము తేక చెప్పి యితి ర వోపుట యుక్తము నిల్చి వారలం
దెచ్చుట కీన పొమ్మనిన ర దిగ్గన నాతఁడు వోయి యందఱం
దెచ్చె సుధర్మ యన్సభకు ర జేవపతి ప్రియనూనుఁ డుండఁగన్. 127
- సీ. అమృతంబమృత ర కరిగినయమ్మంత్రి, నడవ్య లక్ష్మ-రహరవంశవర్యు
వినయ మారఁగఁ బరిశ్రేష్ఠించి రమ్మపి, తాత్మండుఁ గరమును ర నార్జునఁడగుచు
గారవంబున వారిఁ ర గలయఁ గనుంగొని, యంతరంగంబు శోక కాగ్ని నెరియ
వారలతో నిల్చు ర పారజనంబుల, నెల్లను బిలిపింపుఁ ర డేను మీకు .
- తే. వారికిని నెఱిగింపంగ ర వలయునట్టి, పనులు గల పని చెప్పిన ర విని రయమున
వారు బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రు, లాదిగాఁ బ్రజ రావించిర రధిపముఖ్య.
- తే. అరుగుదెంచి యాప్రజ లుచిరతాననమున
నున్నయయ్యింద్రనందనుఁ ర గన్న సతఁడు
గరము నెమ్మి నయ్యందఱఁ ర గలయఁ జూచి
యిట్లనియె మోమునను దైవ్య ర మెనక మెనఁగ. 129
- క. వననిధి నేటికి నేకపు, దినమున నిప్పురము ముంచు ర దివిజులు గగనం
బుననుండి చెప్పఁగా నే, వినినది యిది వెడలవలయు ర వేగమ మనకున్. 130
- క. వినుఁ డింద్రప్రస్థపురం, బునకు నధీసుఁడుగ వజ్రఁ ర బోఁడిమితో నే
నునిచెద మీ రెల్ల సతఁడు, యుపంగాదొంటియట్ల ర మనుఁ డచోటన్. 131

- క. సరకులు భారవహులకును, భరియింపఁగఁ గొలఁది యియ్యనభంగిని మోపుల్
వెరపుపడఁగఁ గట్టుండు సె, చెప్పె శకటములాయితెంబుర సేయుండు మీరల్. 132
- ఆ. వాహనములు వాని¹వానిముట్టులు నొక్క, వంకగా నొనర్చి న వలసినపుడ
కట్టి వెడలి పోవునట్టితెఱంగున, కనువు గాఁగఁ జేసికొనుండు వేగ. 138
- క. ఈదేశము ప్రజ ధర్మజు, నాదరసంభావనముల న నాజ్ఞానిరతి²
యాదవవీరుల కలనాఁ, జేది తెఱంగు గట్టిమనికి న యెనకం బారున్. 134
- క. అని చెప్పి పురజములఁ బోఁ, బనిచి నచివకోటితో నిర్భము లాదిగ వా
హనముల నవరణ బెరయం, గొని రాఁ దగినపరిచారకుల మునుముట్టన్. 135
- క. నియమింపుండు వగరిసరకు, లయినవి యిట్టిభంగి న నక్షీణము లై
యెయిదం గలవారలఁ గని, పయనము తెఱంగు సమకట్టినవి మఱవకుండీ. 136
- క. సుందరులకు బాలురకును, నందలములు వేసడములు న నాయితములుగాఁ
గందక కుందక చనువిధ, మొందఁగ నమకట్టు. ³డెడలరకుండుండు తాల్మిన్. 137
- తే. గతము లయినకార్యంబులు న గ్రమ్మితింప, రాదుగాని మనకు ధర్మరాజు గలండు
శేషజనరత్న కొడయని న జేయవచ్చు, వాసుదేవునిమనుమని న వజ్రదేవు. 138
- క. అని వారి నిండ్లకును పోఁ, బనిచి మదిని వగలు మిగులఁ న బారు డారే
యనవద్యచరిత కృష్ణున, దనమున పసియించె సముచితపువృత్తమనన్. 139
- చ. తెలతెల వేగునపు వసుధదేవుండు నిర్మలయోగనిష్ఠ మే
నిల నిడి వర్ణనీయగతి న కేగినఁ దత్సదనాంతరంబునం
జెలఁగె ననేకరోదనవిశేషము లవ్వసుదేవవల్లభల్
నలుపురు నెమ్మిఁ గూడి మరణంబునకై కయిసేసి రత్నజిన్. 140

— యి పనుదేవుండు కరీరంబు విడిచి పరమగతికిఁ బోవుట. యి—

- సీ. ఆనమయంబున న నర్జునుఁ డచటికి, నేతెంచి వైభవ న మెనక మెనఁగఁ
బ్రాలంబమాలి కారవంక్తులఁ గదలికా, స్తంభంబులను శాత్రుకుంభకలశ
శిఖరంబులను బెంపుఁ న జెలువును విలసిల్ల, యానంబు గల్పించి న యాదవేంద్ర
శవము సున్నాతంబుఁ న జందనచర్చాన, మేతంబుఁ జీనాంబర తాళిశోభి
తే. తంబు నాభరణస్ఫురితంబు మాల్య, యోజితంబును గాఁజేసి న యాజక ప్ర
యుక్తమంత్రతంత్ర స్ఫుట్రయోగమింపా, నర్పనేతెంచె సామగ్రానంబు సెలఁగ.
క. విను దేవకీయును రోహిణి, యును భద్రయు మదిరయును సకముచితవిధానం
బున నొనరించినయానము, లనూపపరికర్మచిర న లయి యెక్కి తగన్. 142
- క. చెలులుం జుట్టులు దాపట, వలపట నేతేరఁ దెలిపు న వదననరోజం
బుల నొప్పుం దగియెఁకుమా, టల వారలవగలు మాన్యుటలు నుతి కెక్కన్. 143
- క. ఆనృపునివల్లభలు శవ, యానంబుపిఱుక నిట్ల న యిగిరి విధి న

1. గ. వానిముట్టును నొక్క. 2. జ. డోడకుండుడు.

స్మానితగతి ముందట విప్రానీకము సనియె నుజ్జ్వలాగ్నులు గొంచున్. 144

తే. ద్వారకావాసు లెల్లనుగదల్లడంబు, లుల్లములఁ గప్ప మౌములకనురుల బొప్ప
ధార లతికరుణమున హాహారవంబు, లేనఁగ నేగిరి ¹ వెనుకనుగనిరుదెసలను. 145

సీ. ఇమ్మొయిఁ గొని చనిత్ర యమ్మహీశుఁడు వేడ్క, మెలఁగెడతొంటిహారవలనమగ్ర
చందనాగురుకామ్రచయముల మున్న కా, వించినసావకు సరద్విధియులేముగ
నప్పాడె సేర్పించి త్ర యర్జునుఁ డయ్యాద, వేంద్రునిపితృమేధ త్ర మెల్ల జనులు
నభినుతి సేయంగ త్ర నచ్చితియం దాశే, వంబు నారోపింపఁ త్ర బనిచి యిన్ని

తే. దీప్త మగునట్లు సేయింప త్ర దేవకీప్ర, ముఖులు నలువురు నప్పు డాశిఖఁ బ్రవేశే
లీల సంగీకరించి రాగబాలవృద్ధ, మైసనకలజనంబులు త్ర నార్చి నొంద. 146

క. ఘృతములు వైఁ జల్లఁగ న, చ్చితి బేర్చినసప్తజహ్నుశిఖిలరవము నూ
ర్జితసామగాననాదో, ద్గతియును హాహారవంబుఁ త్ర గలసి చెలంగెన్. 147

క. తదనంతరంబ వజ్రఁడు, మొదలగుపురుషులు సతీసకమూహముఁ దగుమై
నుడక ప్రధానవిధి య, య్యదుముఖ్యున కాచరించి త్ర రస్వయముఖ్య. 148

తే. అప్పు డందఱ బంధులనాదరమునఁ, దనదునముచితాలాపసంతానకలన
ననునయించి పురంబునగకరిగెఁ దాను, వారు వగ మదిఁ గదుర విగవ్యచ్చుఁడధిప

తే. ఇత్రైఱంగున సత్క్రియార్య²యత్తుఁ డైన, యర్జునుఁడుపితృమేధమృతనభినుతముగఁ
జలిపి వృష్టిభోజాంధకతనమరధరణి, లేలమునకు బుధజనసహితంబు గాఁగ. 150

సీ. అపరదినంబున త్ర నరిగె నప్పుడు వృద్ధ, బాలకాంతాజనత్ర ప్రకరములకు
నని నిర్గత ప్రాణులై పడి యున్నభో, జలను నంధకల వృశ్ణులను గలయఁ
జూడంగ నుత్కటశోకంబు గదిరిన, నటిముఱి మేదిని త్ర నొఱగువారు
విప్రలావంబు నానాప్రకారంబులఁ, జేయువారును నిరుత్రచేయు నెత్తి

తే. యలఁత నాక్రందనములు హాహారవముల
తో నొనర్చువారును నైవ త్ర నానరుండు
దద్ద యడలి దారుకుభాషితములఁ దేజీ
యఖిలజనులకు నుపశమ త్ర మావహించె. 151

క. తదనంతరంబ రణమృత, మదుసంఘములకు సమంచితానలసంస్కా
రదశామూతత్వము నా, విదితయశుఁ డొనర్చె విప్రవితతిఘటకుఁ డై. 152

ఆ. నిఖిలబంధుజనుల త్ర కఖిలమృతులకును, దగఁ దిలొదక ప్రదాన మాచ
రించునట్లు గాఁగఁ త్ర బాచి యలుప్తక్రి, యత్వ మొకర నడపె త్ర నక్కిరీటి. 153

క. ఇవ్విధమున విశ్రుతముగఁ, గవ్వశి నియతుఁ డయి బంధుకార్యము లెల్ల
సెవ్యులు దనమనంబున, నివ్వటిలఁగ నాచరించె త్ర నృపసంసేవ్య. 154

1. క. వెనుక నిర్దేశల సభివ. 2. క. పుత్తుఁ డైన.

—అర్జునుడు రామకృష్ణుల వేదకుచు వసంబునకు బోవుట.—

- సీ. పదపడి యాదవభ్రామిసీబాలక, వృద్ధజనంబు నాశ్రమద్ధబుద్ధి
గలయంగఁ గనుఁగొని యలకుల మార్దవ, మారఁ బురంబున యకరుగఁ జెప్పి
రామకృష్ణులు తపోరతులై ప్రవర్తించు, వసభూమి యారసికొని తదీయ
సందర్శనమునకుఁ యజనియెద నని వారి, నామంత్ర తులఁ జేసి యేమి యనుచు
ఆ. టకును శోకమార్పుటకును దారుకుఁ డాది, యయిన తగినవారి యనర్హవచన
రచన మెఱయఁ బనిచియుచితాప్తకలివయ, జనులు దోడ రాఁగఁజనియెనధిప
క. చనిచని మనమున నిట్లను, ననుఁ బిలువఁగఁ బనిచి జనకునకుఁ గావలి గా
నునిచినవాఁ డయి నెమ్మది, జనినవారికిఁ జావు సెప్పఁ యజనియెద నకటా. 156
- సీ. ఆరాజు సచ్చుట యనారాయణున కేల, సెప్పఁ దపోనివఁ యజెంది యున్న
యమృహత్మనిహృదయమునకు మెరమెర, వుట్టింప నేటికిఁ యబోయి కాంచి
పంచినపని యాచరించెవఁ గాక స, వినయభక్తిముగ యనుచు మఱియు
వివిధచింతారూపవిధులు చిత్తమృగ, బాట గాంధారిశాసనంబు తెఱఁగుఁ
తే. దలఁచి యయ్యవ్యయతఁ డెగ్గతంపుజోట
నరయ ది క్కవ్వరును లేనియట్టి తెగుట
నొందఁ గలవాఁడుగాఁ బల్క యనొద్ద నుండి.
వింటి నకట నిష్ఠును జెద యలంబు నొక్కొ. 157
- క. అనుచు బెనుఁగలక నొందిన, మనంబుతో వలయుదిక్కు యతి నరయక వే
చను చుండె నొండుదెన కే, మనఁ గలదు విధాతచేత యకడ్డముగలదే. 158
- క. విను మనుచరు లాతనిమా, మునఁ దోచువివాదభావ్యముం గని వెగ డొం
దినకతన నట్లు గా ది, ట్లని చనియెడువంక నాల యరై రెఱిగింపన్. 159
- ఆ. అట్లు దిక్కు దప్పి యడవిలోపలఁ గొన్ని, దినము లిట్లు నట్టు యదిరుగ నొక్క
బోయ నూచి యెందుం యబోయెద రనవును, వారి తపంబు సేయననచటి కనిరి.
క. అన విని యొకనాఁ డొక్కడఁ, గనుఁగొంటిం గృష్ణుఁ జూపఁగా వచ్చెద నా
వసభూమి నాతఁ డింతకు, జనునో నిలుచునొ యెఱుంగఁజనుడెండనుచున్. 161
- తే. అక్కిరాతుండు సన వాని యననుగమించి
వెన్నురుచిరదేహము పడి యున్నచోటు
సేరి తెలియంగఁ జూచి మూర్ఖుల్లి పుడమి
బడియెఁ గవ్వడి యనుచరు యలడలు నొంద. 162

—అర్జునుడు రామకృష్ణుల శేషరంబులు నూచి పలవరించుట.—

- క. మఱి కొంతసేపునకుఁ దెప్పిటి లేచి ముకుందుమేను యెద్దయునుం బ్రా
ద్దిత్యం గొఁగిటఁ జేర్చె, బటివోయినతాల్మినామృతబాష్పము లురులన్. 163

- క. అనుచరులలోనిభూసురు, అనునయవచనములఁ జేర్పఁ నతఁ డంకిలి దే
తీనమతితో నశ్రులు మఱియును గ్రమ్మం గరతలమున న్ననొత్తుచుఁ జూచున్.
- ఉ. ఏమిట నిట్లు లయ్యెనొకొ శయిమ్ముహితాత్మకుఁ డంచు సుస్మిత
ద్ధామము లైనయంగములఁ శదాఁ గలయం బరికించి యోగిహృ
ద్ధామలపాదపద్మగత శ మైనవిశేషము సూచి రుద్రతే
జోమయుఁ డైనసంయమివశచోగతి గాంచి సునిస్మితాత్మకుఁ డై 165
- క. అవికృతమును రుచిరమునై, యవయవములు నిదురవోయినపప్పటిక్రియనుం
డ వఱలుకృష్ణుని దేహం, బవిరతచతురభిముఖత శ నాలోకించెన్. 166
- ఉ. అమ్మెయి నూరకుండ ననురయజనమ్ములు పెక్కు లాడి చి
త్తమ్ముకలంక దేర్చి యుచితక్రియకుఁ మొగకొల్పి బంధుసం
ఘమ్ముల నిండుఁ దెత్తమొ విశకారవిదూర యుపేంద్రభవ్యదే
హమ్ముట గొంచుఁ బోదమొ నశమ్మర్హధం బొకఁ డేర్పరింపుమా. 167
- చ. అని యడుగంగ దైవగతి శ నంబుధి పట్టణ మాక్రమించు పె
ద్దినముననొక్కొ యన్వగ మ్రదిం జొనిపెం గురునాథ యప్పు డ
వ్యినుతగుణాభిరాముఁ డడఁగిం దమత్రిమ్ముటఁ జన్నప్రాదు ల
య్యనుచరకోటితోడఁ డెలియం దలపోయంగ లెక్క దోచినన్. 168
- క. మఱునాఁడ యగుట లెస్సగ, నెఱిగె నినుం డవును వేడి శ యెడలినదీపుల్
దుఱంగలిగొనఁ బశ్చిమగిరి,చటికి ననతిదూరమున విశేషదుఁడై తోచెన్. 169
- సీ. దాని కజ్జనములుఁ శ దాను నుత్తల మంది, చర్చించి కార్యంబురచాయఁ గాంచి
మనము కృష్ణునిఁ గని శ చనుదెంచినార మై, పురమున నివ్వార్త శ పుట్టకుండ
నడఁచి²యచ్చటిమాటలవికొన్ని³ఘటియించి, చెప్పియారేయి సెరచ్చెర బ్రయాణ
మునకుఁ గృత్యము లగునవనులెల్ల నమఁటి, వేగంగ గ్రమ్మన శ వెడలవలయుఁ
- ఆ. గాని వెడల కున్న శ భానూదయంబున, వనధి పురము ముంచికొనిన గణన
సేయరా నియట్టిర సేగియు వ్రయ్యభా,వంబు వగయు నెల్లభంగిఁ గలుగు. 170
- యి అరునుడు రామకృష్ణులకు నన్నిసంస్కారంబు సేయుట. యి—
- ఉ. కావున వేగ మగ్నియును శ గాషములున్ సమకూర్చి నద్విధి
శ్రీ విలసిల్లఁ గృష్ణనిశ్శరీరము సంస్కృతిఁ గూర్చి క్రమ్మఱుం
బోవుట బుద్ధి యంచు మఱి శ భూసురకోటియుఁ దాను గాఢసం
భావనతోడఁ జేసె దృఢతథక్తికుఁ డై పితృమేధధద్రమున్. 171
- చ. హలధరునిం దలంచి మును శ లాడినమాట తెఱంగు దప్ప దం
చలయక తత్ప్రదేశమున శ నారసి కాంచి తదీహదేహమున్
వలయు తెఱంగునం బరమశ్రవహ్నికి నాహుతి సేసె నయ్యనా

- కులహృదయుండు భూమిసురకోటియుఁ దానును సత్వరంబుగన్. 172
- సీ. అబ్బంగిఁ గృతకృత్యుఁ యై నయస్పృహండు, యాదవపురమున న కరుగుచున్న
యెడ ననుచరులతో న నిట్టికార్యంబును, నడవక తక్కిన న నాథుచున్న
గతికిఁ జోవుటకునై న కడఁగెడురుక్మిణీ, ప్రభృతుల మనకు నిశ్చలం గ వశమె
రే యెల్ల నిప్పుని న సేయువిధములక, వ్యయ మగు నంతకు న వచ్చు నబ్ధి
- ఆ. మేలు సేయఁ జోయి న యీలోక మంతయుఁ, దిట్టునట్టికీడు న దెచ్చికొనఁగ
వచ్చునే స్వదేశేశ్వరుల మై చూచి, కొండ మెల్లపనియు న రంప వేగ. 173
- తే. అనుచు నరిగి తాఁ దలఁచిననయట్ల యెల్ల
తెఱఁగుపనులు నారాత్రిలోఁ న దీర్చి పొద్దు
పొడుపునకు మున్న వెడలించె న బురమునకల
జనములను జీవధనముల న సరకు నతఁడు. 174
- సీ. అప్పుడు కృష్ణనిరయంతఃపురాంగనా, జనము ఘోడశనహస్తప్రమ్ము నరని
మహిషీజనుల రాముఁడమహిళల నుచితవా, హనముల నిడికొని న యుర్వపురుషు
లేతేరఁ జేరుల న సేనుంగులను గుఱ్ఱములను దత్పరిచారకములు ప్రయత్న
మున సవరణతోడఁ న గొనిరా నగరినర, కులఁ దదీయాధికారములు బహుప్ర
- ఆ. కారశకటజులను న గావత్స నెత్తించి, యరసికొని కడంక న నరుగుజేర
విగతనాథ లై నశమగువల గారాము, సెడక యుండునట్లు న నడపికొనుచు. 175
- క. విను వజ్రమఖ్యయోదవ, జనము నుచితవృత్తి నడపి న సర్వంబున క
య్యనఘుండు దాన దిక్కుయి, చనియె నరదమునను మది విగ్రహదము గదురన్.
- క. ఇమ్మెయి నరుండు సకలజ, నమ్ము వెడల నినుండు పూర్వనగ మెక్కెను వే
గమ్మన ముంచుకొనియె నగ, రమ్ము పయోరాశి భరతీరాజవరేణ్య. 177

—ॐ ద్వారకానగరంబు సముద్రమున మునిగిపోవుట. —

- క. వననిధి పురంబు ముంపఁగ, మనుజేశ్వర యెల్లజనులు న మరలఁబడి కనుం
గొని రద్భుతరనపూరం, బునపెన్నిట్లఁ దమచి త్తములు మునుఁగంగన్. 178
- తే. అపుడు రెండవజలనిధి న యనఁగఁ జాలి
యద్భుతోత్పాతవాక్యచరయంబుపేర్చి
మ్రోయ నాజనసంఘంబురమురవిరోధి
మఱుది నడపించె దర్భితమార్గుఁ డగుచు. 179
- క. నడపించి పంచవటమున, విడియించెను వీడు చోర్యవీరులు గని యె
క్కుడుధనములు గల వీము, క్కడిప్రజలో లేరు దీని న గావఁగ యోధుల్.
- క. కవ్వడి యొక్కడ కంటిరె, చివ్వనఁ జేరుద మితండు న సేడ్పడఁగా నిం
దెవ్వరుఁ గడంగ లే రివి, ద్రెవ్వివడినధనము లెఱిగిరిమి లోఁ తెల్లన్. 181
- క. అని వాఁండ్లారువులతో, మనముల నుత్సాహ మెనఁగ న మానితధనముల్

- గొనునగ్గలికం బలుకుచు, ననేకబలకోటు లగుట శ్రమలు కేడి పడిన్. 182
- క. బాలురు వృద్ధులుఁజుండి యాలమునకుఁ గళంగ నొక్కఁ శ్రమయిననులేడి
 స్త్రీలం బొదువుద మనుచును, నేల యవిసి మూఁగినట్లు శ్ర నిర్భరభంగిన్. 188
- క. ఏ పెనంగ రేఁగి యట్లప్పాపాత్మక మగుకిరాత్రబలము నమగ్న
 టోపమునఁ గవిసి వివిధధనావహరణ మూచరింప శ్ర నారంభించెన్. 184

— ధీబోయ లర్జును నోర్చి యాదవాంగనలసౌమ్యుల శపహరించుట. ధీ—

- సీ. కనుఁగొని జంభారితనయుఁడోరోరి యీ
 ప్రజ కేన చుండు సంరక్షకుండఁ
 దొలఁగి పొం డడియానశ్ర దొడ్డుఁ జొచ్చిఁ
 దల లేటి యుర్వికి శ్ర బలి యొనర్తు
 నని యదల్చినను వా శ్ర రతివాయి గొనక య
 ప్పులుకు లన్నియును రక్షణలుగఁ గొనుచు
 జాముల నచటనశ్చట నొల్పికొనఁగ నా
 లోకించి యవ్వీర్యలోకవరుండు
- తే. గాండివం బెక్కు నెట్టి ప్రళంఢబాణ
 నికర మక్కిరాతులమీద శ్ర నిగుడఁజేయ
 నలఘుచర్మసంవృతగాత్ర శ్ర లగుచుఁ దుచ్చ
 బాణపాషాణలగుడముల్ శ్ర వరఁగఁ జేసి 185
- క. ఆబోయలు నిర్భయముతు, లై బీభత్సవయఁ గవియ శ్ర నతఁడు మహాశ్రు
 ప్రాబల్యంబును మెరియుటఁ, దా బుద్ధిఁ దలంచి మంత్రతతి దోఁపమికిన్. 186
- క. ఇది దైవవిరోధం బని, మదిఁ దా నూహించి ప్రకృతిగ్రహార్థణములు బె
 ట్టిడముగ నేయఁగ నవియుం, దుదిముట్టఁగ రిత్తలయ్యెదోవలు నశేంద్రా. 187
- సీ. అప్పుడు కాలపర్యయమున కాశ్చర్యమును విషాదముఁ దనకనునములోనఁ
 బిరిగొన బాహువిశ్రస్థురణకోదండదం, డమున నాబోయల శ్ర సమదవృత్తి
 నెట్టకేలకు నొకతయెడ మాన్చి రుక్మిణి, యాదిగాఁ గలశృష్ట్యనగ్రమహిషు
 లెనమండ్ర బలదేవ్రవనితల మఱియును, గతిపయయాదవాంగనలఁ గాచె
- తే. దక్కుఁగలయింతిగముల నాశ్రదస్య లడరి, పట్టికొని యేచి వీడ్చెల్ల శ్ర బన్నవడఁగ
 దొడ్డగొని రథకుంజరతూరగతతులు, డమకు వలవకునికి దిగఁ శ్ర ద్రావి చనిరి. 188
- క. ఇమ్మాడ్కిం బటివోయిన, యమ్మొత్తము నడపికొనుచు శ్ర నతిదైన్యము చి
 త్రమ్ములఁపంగఁ గురుజే, త్రమ్మునకుం జనియె నరుండు శ్ర ధరణినాథా. 189
- క. చని యచటనచటఁ దన్నుం, గనునా వ్రజనంబుతోడఁ శ్ర గాలవశత్వం
 బున్న బొందినయద్దశఁ దగ, మోసర నతఁడు నెప్పై బొచ్చె¹మురివినమదితోన్.

- సీ. కోపించి గాంధారి శ శాప మిచ్చినయది, యాదవసంతయ శ మగుట యెట్లు
దప్పదు మనము తరద్బాలవృద్ధ స్త్రీజనంబుల నెల్ల నర్హంబు లైన
తావుల ¹నతృప్తిపాడిశోకంబులఁ గాఁ జేయవలయు నశక్తాఁలమునకు
²నొదవి యత్రైఁగున శ కుత్సహించుట కృత్య, మర్జన నీ కనిశ్చయాదుచుండు
ఆ. బలువఱును దలంచి శ పాండవాగ్రజుఁ డది, కారణముగ నతని శ కరుణవెంపు
నొప్పు నెఱుంగు గాన శ యప్పార్థుఁ డయ్యుడు, నికరశేషజనలగ నెమ్మి నిలిపె. 191
- సీ. నిలిపిన తెఱఁగెల్ల శ నృపవర చెప్పెద, విను కృతవర్మనందనునిఁ జూచి
నీలలియును నీవు శ నీతోడఁబుట్టిన, వారును మృత్తికా శతపురము న
నిలుఁ డని ఒహునంభదలఁ బొల్చునప్పట్ట, ణంబుఁ దదీయదేశంబు నిచ్చి
యభిషిక్తుఁ జేసిన శ నాతండు నిజవరి, జనములఁ దాను హృదం బెలర్చ
తే. నందుఁబోయె నరన్నతి శ యనఁగఁ బరఁగు
ఘననగరమున సాత్యకిశయ నట్ల
నెయ్యమును గారవంబును శ నెఱయ నిలిపి
యనుప ముదమున నందుల శ కలేడు సనియె
- సీ. తక్కటివారి నిర్భద్ర ప్రసనగరంబు, నకు గొని చని వజ్ర శ నాథుఁ గాఁగ
నండుఁ బట్టము గట్టి శ హస్తీతురంగర, థంబుల విభజించి శ తగినభంగి
నమ్మువ్వరకును నశమర్పితంబులు సేసి, యయ్యుబంధుల శ నందు నందు
నందును నిలుచున శ ట్టాండంగ నియమించి, యక్రూరుభార్యల నాత్మజులను
తే. వజ్ర నకు నప్పగించె నశ్వ్యాసుదేవు, పౌత్రుఁడతివినయంబునఁ శ బట్టునఱువ
వారు నిలువక పోయిరివలచునెడకు, దాని విని యూరకుండె భీరమానుజుండు.
- ... అర్జునుడు రామకృష్ణులనిర్యాణంబును యాదవ స్త్రీల కెఱిగించుట. ...
- క. యాదవకుటుంబముల న, త్యాదరమున నట్లు నిలిపి శ హలధర్మండునుదా
మోదరుండుఁ దెగుట వారల, గాదిలిపాలఁతులకుఁ జెప్పఁగఁ దలఁచె మదిన్. 194
- చ. తలఁచి యతండు మందగతిఁ శ దానును నర్హ జనోత్కరంబు వా
రలకడ కేఁగి శోకవిధురం బగుచిత్తముతోడఁ దారు గా
నల కటు వోయి పంకరుహానాభుని రాముని రోసి నల్లినం
బులు భ్రమ సంచరించుటయు శ బోయ దముం గని యార్ద్రచిత్తుఁ డై. 195
- క. కందువచోటికిఁ గొనిపో, నం దా రరుగుటయుఁ జెప్పి శ వనట గదిరినక
డెందము గలంగఁ గన్నీ, రందంద మొగంబుమీఁద శ నగల మురులన్. 196
- సీ. తల వాంచి యేమియుఁబలుకక యప్పార్థుఁ, డున్న నయ్యువిదలుకవెన్నుఁ డూర్ధ్వ
గతి కేఁగు తెఱిగి శోకము మూర్తు లొందిన, తెఱఁగునఁబొగిలియు శ ధీరభావ
మాత్మల నెలకొన్న శ నన్న నీ విం తేల, యడలెడు కాలపర్యయము మడువ

వశమే యెవ్వరికిని శ వార్తలకొఱతఁ జెప్పము మాకు ననుడు నరపూణ్యచరితుఁ
ఆ. డడవిలోన నేము శ దడసినదినము లన్నియు గణించి యంబురనిధి పురంబు

రేపకడయ ముంచు శ నేపాట నిమ్మెయి, వచ్చునెడరుదలఁగురవార మొక్కొ. 197

చ. అనుతలఁ పాత్ర నొందుటయు శ నప్పటి కద్దెన మీకు నెల్లఁ జె

ప్పిన నుచితంపుభంగులకుఁ శ బెద్దయుఁ బ్రాదు ననంగ నవ్వరం

బున గలవిప్రముఖ్యజనముల్ పయనంబున కర్ణ మైనవ

ర్తన మొనరింప లేమి జలశరాశి ముసుంగుదు రట్లు గవునన్. 198

చ. హరికిని రామదేవునకు శ నర్హ విధానము లాచరించి యె

వ్వరికిని జెప్ప కెల్లపరివారముఁ బొరులు సామజాదులుక

సరకులు నాయితంబు లగునంఘటనం బొనరించి నాటికిం

గర మవధానయుక్తి సమకట్టితి నెవ్వగతోఁ బ్రయాణమున్. 199

తే. వినుఁడు యాదవభామినీశ్వర్ధబాల, జనుల నందఱ నుచితవర్తనముతోడఁ

బ్రాద్దవోడువక ముందరపురజనప్ర, యుతముగాఁబురివెలువరింపితిఁగడంగి. 200

ఆ. దానఁజేసి మీకు శ నేనును బ్రుయ్యు బా, పంబు లేక వెళలఁబడితి మిదియ

తలులార కరముశత ప్పయి తొంచుట, నుల్ల మలతపేర్చి శ నురియుచుండు. 201

క. వినుఁ డీతప్పున దోషము, దనుకక యుండంగ నన్ను శ దయతోఁ జూడుం

డనుచు నిలఁ జాఁగి మ్రొక్కినఁ, గని యందఱు నెత్తి యెత్తిని శ గారవ మెనఁగన్. 202

క. ఊరార్చి యింక నుచితా, చారంబులు నడిపుటయ యిచ్చటఁ గృత్యము దు

ర్వారం బగువిధిచేతకు, నేరికి నడ్డపడ వశమే శ యేల యలఁదురన్. 203

— యి రుక్మిణీదేవి మొదలగుకృష్ణభార్య లన్ని ప్రకళము నేయుట. యి —

సీ. అని పల్కి రప్పిండునందు రుక్మిణీ ము జాం, బవతియు లోనగునెడ్యముఖులు

గొందఱు గోరిరి శ కురునాథ యనుమర,ణమునకు బంధుజనంబు లెల్ల

శోకార్తులై రోద్రనాకులత్వము నొంది, రనుమృతికలనకు శ నమరి యున్న

యాబలదేవమురరాంతకమహిమల, కతివిభవం బైసయానకల్ప

తే. నంబు నాకల్పరచనంబు శ నడిపి నరుండు, చందనాగురుమయచిత్రాసంవిధాన

మాచరించియర్హ ప్రకారాగ్నివిధియె, నరైమహానీయవిప్రజనంబుఁబనిచి. 204

క. విను సత్యభామ లో నగు, ననితాజను లధికనియతి శ వనములకుఁ దపం

బొనరింపఁ బూని కొందఱు, నని రవ్విధమున శలు వ్రసన్మర్మంధై. 205

తే. లఖలబంధుజనంబుల శ నాప్తజనుల, నర్హ వాక్యప్రయుక్తి నూరార్చి యుచిత

మార నామంత్రితులఁజేసి శ యశ్రులురులఁ, బోయినాక్రిడి సాత్యవ శ తేముగుడిచి.

— యి అర్జునుఁడు వేదవ్యాసునొద్దకుఁ జొయి యాదవక్షయంబు నెప్పుట. యి —

సీ. పోయి మరున్నదిరపాంతయా శ్రమమున, నర్హాసనమున నేరకాంతినిరతి

నాసీనుఁ డై యున్న శ యమ్మహాత్మునిఁ గని, యత్యంతభక్తి సాక్షిగాంగవినతి

యాచరించినఁ జూచి యుమ్మహాసీయవి, ద్వానిధి సేరంగ న్నతనిఁ బిలిచి
తననమోహంబున న్నునిచి తద్వదనహ్లా, గనుగొని ని న్నైఋగంగ రాదు
తే. వెడ మొగంబైన దిదియేసుభవిజయ యెట్లు, కేలకటింగితి నిదియేమిగినుకవోడమి
వధమునకు నయోగ్యుండగువానిఁ జంపి, తే పరాజితుఁ డైతె సీతతఱఁగుసెపును.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను న్నమ్మహితాత్మునితోడఁ బన్మలో
చనుఁడు నవాంబుదప్రతిమృత్యుచారుతసూలసితుండు దేవకీ
తనయుఁడు రామదేవుఁడును న్నదానును మేను దొఱంగి పోయె నే
మనఁ గల డెల్లయాదవులు న్ననాటిఁ బోయిరి సంయమిత్వరూ. 200

క. మహితాయుధసంప్రహతులు, సహించువృథ దేహధృతుల న్నశినన్నమహా
త్సహనులు యాదవవీరులు, నిహతు లయిరి దుంగలను మగనీషి ప్రవరా. 209

తే. లట్లు రామకృష్ణులు సర్వయాదవులును, దెగివఁజిత్తంబు పొగులంగ్రమగువపిండు
బాలవృద్ధులఁ గొనిరాఁగఁ న్నబధమునందు, నన్ను బోయలుదాఱిన న్నగుచునేను.

చ. ఘనతరబాహుకైక్తియును న్నగాంధివశక్తియు న్నశక్తియు
స్మనమున నచ్చి యడ్డు మునినాథ కడంగితి నెట్లు కేలక
ద్ధనువు గుణంబుఁ గూర్చితి నుగ్రదగ్రత బాహుల లేక యుండె న
శ్రునికరమంత్రతంత్రములు న్నసంస్మృతిఁ బొందవ యేమి సెప్పడున్. 211

క. బోయలసంహృతికే బ్రకృతి, సాయకసంపాతనములు న్నసాలవె యని యే
నేముఁ దోడఁగ దొనలు సెనట్లు, లై యుండె నొకండుఁ జేయునది లేదయ్యెన్.

క. నెవ్వగయు నచ్చెరువు మది, నివ్వటిలఁగ నప్పు డేను న్ననివ్వెఱవశితిఁ
జి వ్వన ముసరి కెరాతులు, గ్రొవ్వెనకం బెనఁగఁ జూఱగొని రజ్జుమలన్. 213

ఆ. చావదండనిహతి న్ననోపిసభంగిఁ గి, రాతకోటి నాఁగి న్నరామకృష్ణ
వల్లభాదు లైసనవనితలఁ గొందఱ, వృద్ధబాలకులను న్నవెరపుతోడ. 214

క. తాచికొని వచ్చి తగ నా, నేచినయట్లచటనచట న్ననిలిపితి మునినా
థా చేటును భంగంబును, నై చిత్తము శోకమునకు న్ననగం బయ్యెన్. 215

తే. పడనిపాటు వాటిల్లిననైవేడ మొగంబు, వడక యెట్లుండ వచ్చు దగ్గవఃప్రకీర్త
నీయ యింకిట యే నేమి న్నసేమువాడ, నెనఁగుదయతోడ నానతిగ్ముమునాకు.

... వేదవ్యాసుఁ డర్జునునకు హితోపదేశము సేయుట. ...

సీ. అన విని యుమ్మహాముని క్రీడి కిట్లను, సంయమివత్తోగ్రతాపనిహతి
నఖిలయాదవులును న్ననఁజెరి దానికి, నడలంగఁ బని లేదు న్నహరి యెఱుంగు
మున్న యానంతయ న్నమన్న చెప్పెద విను, స్తాప్తకాలం బగునవికి నడ్డ
పడనేల యని యాత్మభావించి యరెఁ డుపే, తోపరుడై యుండఁగరాకమూఁడు
తే. భువనములు నన్యభాత్వంబుఁ న్నబొందఁ జేయః

జాలువాడు కణ్వాదులశాపమును

శక్తిలేకుండనే యవశ్యంబు భావి

యైనయది గాన యదునాశ్రమయ్యెఱువ్వె.

217

ఉ. నీవని నేయ నీవలనినెయ్యమునం గృహ నన్యసైన్యముం

దావధియంచు శూలధరతాస్ఫురణం బెనంగంగ ముందర

దేవుడు దాని గాంచు భవదీయసమంచితదృష్టియున్ నినుం

గావడ యామురాంతకుడు శకాలవివర్యయ మావహిల్లుటన్

218

చ. ధరణిధరంబు వాప నవశ్రతారము నొందినవిష్ణుఁ డత్రైతం

గరుడుగ నిర్వహించి యజ్రరామరనిష్కలనిర్వికారభా

న్వరనిజనత్పదంబు నుపశ్రాంతిపఠం డయి పొందె దానికిం

గురుకులవర్య శోకమునఁ గుందుదురే మిముఖోటిబోధమల్.

219

మ. అవనీభారము వాపి తాహరికి దోశ డైభీమసాహాయ్యుగౌ

రవదుద్ధాంతవరాక్రమంబునఁ గృతార్థత్వంబునంజేసి యు

త్రువితానంబును నిన్ను బాసి చనియెన్ శ్రద్ధవప్రకారజ్ఞ నీ

దువరిష్టాచరణంబునన్ సురలు నంగతోషించి రప్పరులన్.

220

క. బలమును బుద్ధియుఁ జేవయు, నలఘుమతీ యల్లసిల్లు శ్రమగుకాలమునం

బాలియుం గాలవివర్యయ, కలనంబున బుధుల కుబ్బు శ్రగలకయుఁ గలవే.

221

తే. కాలమూలంబు సర్వంబుఁ గాన దీని, కొండుతలఁపులు దక్కి మీగరుత్తయంపు

గతికిఁజనుడు¹ నిశ్చింతవికారతనులు, విడిచి యార్యజనంబుల శ్రమినుతినేయ.

222

సీ. అన విని శోక మోహంబులు వాసిన, డెందంబు నిర్భరారనంద మొంద

నధికభక్తియు విన్యయంబును దలకొన, నర్జునుఁ డమ్మహితాత్ము ఏను

కొని వారణపురికి శ్రజనుడెంచి ధర్మజుఁ, గని తనపోయివశ్యబ్ధిన తెఱంగు

వినిపించె సర్వంబు శ్రమని యిట్లు సంయమి, నుతుండు వైశంపాయనండు రామ

తే. కృష్ణు లాదిగఁ ²గల్గినవృష్టిచయము, భోజనంతతి యంధకరరాజి నూత్న

వృత్తములు జనమేజయశ్రవిభునకింపు, ³సెవులదళుకొత్తనేర్పడఁగజెప్పుటయును.

శా. కాలస్వైరవిహారభంజనకళాకౌతూహలస్తవ్యదు

శీలాంతఃకరణావిభావ్య కరుణాశ్రమందిరాపంగ మం

త్రాళీవాచ్యసుధామయాంగ పవనవ్యాపారరోధక్రియా

శాలిస్వాంతసముల్ల సద్విహరణా శ్రసంసారనిస్తారణా.

224

క. హృదయకమలమధురూపా, విదారితదురంతతాప శ్రవేదస్తోమా

న్వదపారాశర్యమన, న్నదనా దివిజశుభకృత్యచనపరవదనా.

225

1. క. నిశ్చింతవికారచిత్తచ. నిశ్చిత్తవికారచిత్త. తనువు లార్యజనంబులు. 2. క. గలయదు
వృష్టిచయము. 3. క. చెలవు.

మాలిని. అమరగణవిరోధిర్వ్యాపదాపాదికోపా

శమితవినతచిత్తానంగిగాఢత్రితాపా

యమనియమవికాసిర్భ్యానగేహప్రదీపా

దమశమకలితానందప్రకాశన్వయాపా.

226

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కోమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి

తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునందు వకాసలపర్వంబు

నర్వంబును నేకాశ్వాసము.





హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

మహా ప్రస్థానిక పర్వము, ఏకాశ్వాసము.



¹పదసీమావాప్తిన

మా పాదన కేళికాత్యుకాధీనదయా

ಪ್ಯಾವಾರ ಸಕಲಕ್ಷೇದ್

హాహాహాశ్రీకృష్ణార ౩ హరిహరనాథా.

1

ప. దేవా వై శంపానునునకు జనమేజయుం డిట్లనియె నట్లు కృష్ణునివరమానంద
పదప్రాప్తియు బలభద్రునియనంతత్వసిద్ధియు సకలయాదవహాసలాహవప్రకా
రంబును నెఱింగి పదంపడి శాండవు లెత్తెఱంగున వర్తించిరి మునీంద్ర యెఱిం
గింపుము.

2

క. అని యిడిగిన వైశంపాయనుఁ డక్కురువంశవరుసశ్రమాదరణంబున్
వినయంబుఁ గౌతుకముపెం, పురు సంభావించి యవిస్మయనఁ ! ట్లనియెన్. 3

3

సీ. అర్జునుం డ మ్మెయి శ నమృతరామాది, యాదవజనులవృత్తాంతములును
దనదు తెలుగు స్రవ్యసతీతనూధ్రపు, హితభాషణంబులు శ నేర్పడంగఁ
జెప్పిన విని యుధిష్ఠిరుండు ప్రస్థానంబు, నకు మది యొలయ నశన్నరునితోడ
నఖిలభూతంబుల శ ననఘ పాకంబుఁ బొం, దించుఁ గాలుండు మగదీయబుద్ధి

తే. కర్మసంత్యాగకలనంబు శ కార్య మిప్పు
డనువినిశ్చయ మొందె నీరమనము నరయ
నిదియ మేలుగఁ గనుచున్ని- శ విదిత మయ్యె
నాకు ననవుడు నయ్యింద్ర శనందనుండు.

4

వ. అన్నరేందున : టునియె.

5

క. కాలము నే మన వచ్చును, గాలముఁ గాలంబ పోవుఁ ॥ గా కొంటికి నీ

- శ్రీలలు గలవే తెన్నగ, నాలొకించి తిడి హితము శ నభిమతము నగున్. 6
- చ. అని తనమాట కియ్యకొనునన్నరువలకుల కిచ్చ మెచ్చి యు
జ్జనపతి భీమునిం గవలఁ శ జయ్యనఁ బిల్వఁగఁ బంచి యత్రైతం
గు నెఱి నెఱుంగఁ జెప్ప ననుకూలత వారలయందుఁ దద్ద గ
ల్గినఁ బెలి వగ్గలింప నెఱిఁగించె యుయుత్సున కవ్వితేమహన్. 7
- క. ఎఱిఁగించి రాజ్యతంత్రము, తెఱిఁగుకటిచి నడపువెరవు శ తేటపడంగాఁ
గఱపి గృహంతశ్చరితిము, నెఱి నుపదేశించె నధిప శ నెయ్యం బలరన్. 8
- క. ఆయనజని నట్లు మహానాయకుఁగాఁ జేసి భటజనముఁ గూర్చి మహీ
నాయకుఁ డార్జును కీర్తన, నేయఁ బరిక్షితుని రాజు శ జేసె ధరణికిన్. 9
- వ. ఇల్లభిమన్యపుత్తు శభిషిక్తుం జేసి యతనికిం బూజ్యసామ్రాజ్యపరిపాలనప్రకా
రంబు లుపదేశించికురుకులపవిత్రసముచితచరిత్ర భద్రయగుసుభద్ర కీర్తినియె. 10
- మ. ¹భవదీయాశ్మజనాశ్మజుండు కురుభూతభారోద్దహుం డయ్యె యా
దవవంశోత్తరుఁ డైనవజ్రనకు నిర్ద్ర ప్రస్థాజ్యంబు గౌ
రవదీప్తంబుగ నిచ్చినాఁడ సుచరిత్రారణిణీయంబు లై
నవి యాయుండులు రెండు నీవు దృఢధైర్యం బొప్పు రక్షింపుమీ. 11
- క. విను శేషించినయాదవ, జనులకు నావజ్రనృపతి శ సంగతుకుఁ డా
తనిఁ బోషించుట ధర్మం, బసఘా యది తేమి ధర్మరహాని యగుఁ జామీ. 12
- క. అని తారు గృహంబు దొఱిగి, చనునెడ నవ్వనిత పిఱుదఁ శ జనుదే కుండకా
జననాథ యలఁడు నియమి, చినవాఁ డై యూఱిడిల్లఁ శ జిత్రములోనన్. 13
- చ. పదపడి భారతాజమృత్రణాంధవకోటికి మానలాజ ను
న్మదు లయి పడ్డయాదవజనంబులకుం బరలోక సౌఖ్యసం
పద కయి చేసె నక్కురున్యృపాలవర్షం డనేకదానముల్
రదనితురంగగోకనకశ్రరత్నమయంబులు గా ముడంబునన్. 14
- క. భూదానంబులును గ, వ్యాదానంబులును జేసె శ నన్నరపతి వా
సోదానంబులు సత్యం, తాదరమున నాచరించి శ యరదము లిచ్చెన్. 15
- తే. ఇట్లు ధౌమ్యాదివిప్రుల శ కెల్లఁ దృప్తి
యెసఁగ బహువస్తుకొటుల శ నొసఁగి కృపుని
ధనమునను బహుమానంబునను బ్రమోద
భరితుఁగాఁ జేసె గురువతి శ కురువరేణ్య. 16
- వ. శేషించినకాంచనరత్నను లాక్షిణిపతి పరిక్షితునకుఁ బరమాదరంబున సమ
ర్పించి యతనిం గృపాచార్యునకు శిష్యుఁగా నప్పగించి పౌరజానపదశ్రవర

జనంబుల రావించి,

17

సీ. ¹ అపార్థపాత్రునిఁ శ్ర జూపి మాయేపుర, మాటుగా మీ రిక్కుశ్రమారవరునిఁ
గైకొని తగ నెల్ల శ్రకార్యజాతంబును, నడపుచు ననురక్తి శ్ర నాఁడునాటి
కెక్కు డగుచు నుండ శ్ర సీతనియులంబు, రంజిల్ల సమ్యక్ శ్రాధనంబు
నందు సంప్ర వణులశ్రగుండయ్య యని పల్కి, తమనిశ్చయంబు నుదాత్తభంగిఁ
తే. జెప్పుటయు వారు మొగములు శ్ర సిన్నఁబోవ

మము నుపేక్షించి యిటు సేత శ్ర సముచితంబె

నీదుచిత్తంబు కారుణ్యనిలయ మేము

దరతరంబ యా శ్రితులము శ్ర ధర్మశీల.

18

వ. అని గద్గదకంఠ లగుచు నాడినమాటలకు సమ్మతజేంద్రుండు దగుతెఱంగున
మఱుమాట లాడి తమగమనంబులకు నజ్ఞనంబుల నియ్యకొల్పె నప్పు డందులో
నం గొండఱు గొండఱనివేశనంబు లధికాభిలాషంబున నొత్తికొనుట కారణంబు
గా వివాదంబు వుట్టిన సహదేవుండు కలియుగంబు ప్రవేశించుటంజేసి కాదే
యిట్టివి వుట్టెను నని తలంచి నవ్వి సరనాథునకుం జెప్పిన నప్పొరవోత్తముండు
నవ్వుచు మనమనువులు సాలు నని పలికి సర్వాధరణంబులు నూడ్చి వల్కలాజి
నంబులు ధరియించినం దమ్ములు ద్రావడియు నట్ల చేసి రందఱుం దత్కా
లోచితంబు లగునిష్ఠావిధానంబు లాచరించి యిగుల నంబుగతంబులు సేసి
మొగంబులం దెలి వగ్గలింప గృహంబు వెలువడి రవ్వుడు ద్రావది వృత్తస్వస్థం
బోవ సప్తమం బై యొక్కసారమేయంబు వారలవెనుకఁ జనియె నప్పుడు. 19

సీ. పౌరజనంబు లాశ్రబాలపృథంబుగా, వచ్చి రక్కుడువంశశ్రవరులఁ జూడఁ
దత్తమయంబు జూదమునాఁడు వెడలి వా, రరిగెనునయ్యవశ్రసరముఁబోలె
భటనమేతముగ నశ్రహ్నిండుతనూజులతోన యుయుత్తుండు శ్ర దాను నరిగె
భవదీయజనకుఁ డశ్రభ్యంతరనతు లెల్ల, ననుగమించిరి వారి శ్ర మనుజనాథ

తే. యిట్లు కరిపురి వెలువడియేగె ధర్మ,తనయుఁ డందఱు నెంతయుదవ్వు గాఁగ
సాలయకేఁగిరొకశృచుఁజూచి నిలుపు,మనఁడుతలవాంబియారాజుననుచునుండె.

చ. తనువులు దూల నందఱుఁ బ్రదక్షిణముల్ వినుత ప్రణామముల్
వినయనమేతు లై నడపి శ్ర విడొని రావృవతిం గ్రమక్రమం
బున నిటు లుమ్మలంబు మనశ్రముల్ పొగిలింపఁగ వచ్చి చొచ్చి ర
జ్జనములునుం బరితీతుండు శ్ర సామజపట్టన మస్ఫురదతిన్.

21

వ. ఆనమయంబున.

22

తే. జనకుకడకు నులూచి భుజంగలోక,మునకుఁ బోయెఁ జిత్రాంగద శ్ర తనతనూజుఁ
డైనబభ్రువాహనుపాలిశ్రకరిగెఁ దక్కు, గలుగునతు లెల్లసీతండ్రికడననిలువ.

వ. అష్టాదు.

సీ. కృపుఁడు ధౌమ్యండు నారన్నవతినిఁ దగువారి, నర్హభాషణముల ననునయిచి
యెలమి చిత్తంబులఁ శ దలకొల్పి పొడులఁ, దగఁ డేర్పి పనుల నుత్సాహమెనఁగ
వర్తినఁ జేసిన శ వారణపురి పూర్వభంగి సంపత్పరిభరిత మయ్యె
నట ధర్మజుండు ముందటఁ జనఁ గ్రమమున, ననుగమించిరి వవనాత్మజుండు
తే. నర్జునుఁడు నకులుఁడును దృఢవరజుండు, ద్రౌపదియు నిట్లుననుచుండఁగదగిలి వారి
మెనుక విడువక శునకంబుఁ జనియె నవ్వ్యధమునవారు మహాపథగమనమునకు.

వ. పూని యువవాసవ్రతపరులై భాగీరథిపాంతకుం జని యంతనుంజీయుఁ బ్రాజ్ఞుఖ
వర్తనంబు గైకొని యోగబలంబున నరిగి గిరినరిదరణ్యంబు లనేకంబులు గడచి
పూర్వసముద్రంబుతీరంబు సేరి రట్టియెడ.

క. దిక్కులు మేఘవధంబును, బిక్కటిలఁగ నవయవములు శ భీషణములుగా
నొక్కయెడ నగ్ని దేవుం, డక్కొరవవంశవరులరయ గ్రతలమునన్.

—ఇతి అగ్ని దేవుఁ డర్జునుచేతిగాండివంబు నముద్రంబున వైపించుట. —

సీ. నిలిచి బీభత్సుండు శ నిర్భరస్నేహంబు, కతమున విడువక శ గాండివంబు
గొనివచ్చు చున్న నారతనితోడ నవ్వాయు, సఖుఁ డోధనంజయు శ శౌరిచక్ర
మెన్నుండే దివమున శ కేఁగె నీ వేల గాం, డీవంబు విడువపు శ దేవకార్య
మునకుఁగా వరుణదేవునిచేత నేను దెచ్చినయది యీధనుశ్చేష్ట మమ్ము
తే. హనుభావుని కొప్పింపు శ మనిన లెస్స, యట్లు సేయుదుఁగా కని శ యక్కిరీటి
యగ్రజానుజులకుఁ జెప్పియోదరమున, నారత డచ్చాప మంబుధియందుఁబెట్టె
వ. తదనంతరంబ కృశానుం డంతర్ధానంబుసేసి నయ్యోగపరాయణులు పదంపడి.²⁹
ఆ. దక్షిణాభిముఖతఁ శ దలకొని యిలకుఁ బ్రదక్షిణంబు గాఁగ శ దమనములు
దద్ద ముదము నొంద శ నదైస వార్ధియు, పాంతమునకు నేగి శ రథివముఖ్య.³⁰
వ. అచ్చటనుండి.

క. పడమర మొగ మై బల్చిచు, జడనిధితీరంబు సేరఁ శ జని యుత్తర మె
క్కుడునియతి నడచి వారిధి, బాడ వడఁగినయావవేంద్రుపురి సేరువగన్.

చ. అట సని యశ్రమంబున హిమాచలమున్ సమతిక్రమించి వా
రటపులు భూములున్ నదులు శ నదులుచుం గడుఁ బెక్కు లంచి తో
త్కటదృఢయోగ సేవననితాంతనిరాకులవర్తనంబు నొం
డుట గతభేదు లై కడచి శ తూలక మేరుసమీపభూమికిన్.

—... ద్రౌపది మొదలగువారు గతప్రాణులై పడుట. ...

సీ. చనునప్పు డయ్యేడ్వారును నతిస్థిరయోగ, సాధనపరు లయి శ నత్వరముగఁ
బోవంగఁ బాంచాలభూపవుత్త్రిక యోగ, మొదలిన మేదిని శ బడియె నధిప
పడిన సమీరణుకొడుకు గనుంగొని, యన్నతోఁ జెప్పి యిరయ్యతివవలనఁ

గాన మెన్నడు ధర్మరహిని యిట్లగుటకు, నరయంగఁ గత మేమి యని వివక్షించు
తే. డగుచు నడిగిన నాతఁ డీర్మమగువ యంద్ర, తనయఁ దెనఁ బడపాతిని య దానఁజేసి
సుకృతములు ఫలియింపఁజూపె దీని, కిట్టిదురవస్థ వాటిలై య నీడ్యచరిత. 34

క. అని పలికి సమాధానము, వనబుద్ధిం దిరము నేసి యైర్వ్యసైర్యం

బున వికృతి లేనిగతి నా, వనితశవము విడిచి కౌరవవిభుఁ డేఁగెన్. 35

సీ. భూవర యమ్మొయఁ య బోవంగ సమాజేవుఁ, డవగతప్రాణుఁడై యవనిఁ బడినఁ
గని వాయుజుఁడు ధర్మరతనయున కెఱిగించి, యితఁ డనహంకారుఁ య డెవుననీకు
నతిభక్తి శుశ్రూష యాచరించుచు నుండు, మాలోన నెల్ల నర్హార్థ వర్తి
యితనికి నేలొకో యిద్దెన వాటిలై, ననిన నమ్మనుజేంద్రుఁ య డతనితోడ

తే. మీఁడు దనకంటెఁబ్రాజ్ఞుఁడులేడు జగతి, నెందు నని సంతతమ్ముఁడార నెడ్డఁ దలఁచు
దాన నిట్లయ్యె నం చువేరయోసరూఢ బుద్ధి నరుగుచునుండె నర్హమమవరుఁడు. 36

క. అనిలజుఁడు నరుఁడు నకులుఁడు, శునకంబును దోస నరుగ య సుస్థిరమతి యె
మనుజేంద్రవర్య యిట్లు, జ్ఞనపతి సన నకులుతనవు య జగతిం బడియెన్. 37

క. విను ద్రువదనందనయుఁ దన, యనుజన్ముఁడు సంతనంత య నవనిఁ బడుటఁ దాఁ
గని ధృతి దూలినయట్లు వ, డిననకులునిఁ జూచి యడలుర డెందముతోడన్. 38

సీ. అనిలనూనుఁడు ధర్మరతనయున కెఱిగించి, యవ్వభుతో సుందరకృతీయును
శౌర్యంబు ధైర్యంబు య సౌజన్యమును గురు, సంఘమునన కాదు య జగతి నెందు
నితనికిఁ బోలె నర్హసత మెఱ యునే, యెవ్వరి కైనను య నిట్టిపుణ్యం
గుత్సితదశ యెట్లొకో పొందె నక్కట, యనవుడు నక్కొ రహగ్రగణ్యం

తే. డతని కిట్లును నీతండు య నాత్మసదృశుఁ, డఖిలజగముల లేడు రూపాతిశయము
దనకకలదని యెవుడు జిత్రమునఁదలఁచు, నయ్యహంకృతి నిట్టికీర్షయ్యెఁజువ్వె.

క. అని ధృతిసారం బూది య, తనితనవు నుపేక్షఁ గూర్చి య ధర్మతనూజం
డనఘచనుచుండెదక్కటి, యనుజులుఁగుర్కురముఁదోనయరుగుచునుండన్. 40

సీ. ద్రావదిపాటును య దనయనుజన్ముల, పడుటయుఁ గనుఁగొని య పాఠుఁ డాత్మ
యలమట మునిగిన య నిల విగతాసుఁడై, పడినఁ గుందుచుఁ జూచి య బకవిరోధి
యన్నకుఁ జూపి యార్యయమలచరిత్రుని, యం దెన్నఁడును ననర్హత్యంబుఁ గాన
మిటు పడుటకుఁ గత య మేమి నావుడు నీతఁ, డక్కొరవుల నెల్ల య నొక్కనాడ

తే. యాహవంబునఁ దెగటార్తు య ననియె నట్లు
నేయఁ డయ్యెఁ బల్కొక్కటి య నేత యొకటి
యగుట సాల దోషము విను య మదియుఁ గాక
యెల్లొదండధరుల గర్హించు చుండు.

ఉ. దానను దాన ని ట్లగుట య దప్పునె యంచుఁ దదీయ మైనయ

- మృనితదేహమున్ విడిచి శ్ర మానవనాథుడు దాల్చిఁజేసి బ
ద్ధానిరతాత్ముఁడై యరిగె శ్ర నత్తటి వాయుజుఁ డార్చి నెంతయున్
దీనతఁ బొంది ధైర్యుల శ్ర ద్రెవ్వి నేలకు వ్రాలె భావనా. 42
- క. అప్పుడు దగ నిట్లను నతఁ, డప్పారవవరున శోధరరాధివ కనుఁగొ
మ్మిచ్చా లేమిట వచ్చెన్, జెప్పు మెటుఁగుదేనిఁ గరున్ శ్ర సిగు రొత్తంగన్. 43
- చ. అన విని యాతఁ డిట్లనియె శ్ర నాతనితో భవనీయ మైనభో
జన మతిమాత్ర ముద్దరిఁ బ్రసవండుడ వై భుజక క్తి నెవ్వరిం
గొనక కడంగి రజ్జుపలుకుల్ గడుఁ బెక్కులు వల్కు జెప్పు నీ
వనుషమశౌర్య యిప్పడట శ్ర కత్తెఱఁగుల్ గత మెల్ల జెప్పితిన్. 44
- క. అని పలికి నిరీక్షింపక, చనుచుండె నతండు ధైర్యసారోదారుం
డనునిశ్చయమహితఁడ నయి, వెనుక మనక మధికభక్తివిడువక చనంగన్. 45
- తే. అనమంచితసారమేయంబు పాండవ,ధరణినాయకునగ్రిమృతనయుపిటుండ
నధికభక్తియుక్తంబుగ్రనరుగుచునికి, వలుమఱునునీకు జెప్పితఁగ్రనలచియుండు. 46
- వ. అని పలికి వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లను నిట్లు నిష్ఠాగరిష్ఠుం డయి
యుధిష్ఠిరుం డరుగు చుండ. 47

—అథా ఇంద్రుఁడు రథంబు గొని ధర్మరాజు నెదురుకొనుట—

- సీ. దివ్యదేహోద్ధతశ్రద్ధిస్థినంతానంబు, దిశలు వదింటను శ్ర దీటుకొనఁగ
రథసమాగమనన్యరావంబు మేరుగ,హ్వారములఁ బ్రతిరవోత్కరము సీన
నచ్చటిసిద్ధపాశ్రధముసీంద్రగణముల,నానావిధస్తోత్ర శ్రనాద మెనఁగఁ
దత్ప్రదేశంబుబోధసీతకల్పవృక్షంబులు పుష్పవర్షములు గురియ
- తే. నింద్రుఁ డేతెంచి యాదర శ్ర మెనక మెనఁగ, నక్కురుఁడీతిపాలున శ్ర కగ్రభాగ
వర్తి యగుటయు నతఁ డభిరవందనంబు, సేసె నవినయభక్తివిశేష మొప్పు. 48
- వ. అట్లు ప్రణతుం డయిన నభినందించి యప్పురందరుం డతని దివ్యస్వందనం బెక్కు
మని పలికిన నతండు శోకనంతపుం డగుచు నతని కిట్లనియె. 49
- శా. తోడంబుట్టువు లందఱుం బడీనయ్యోదమఃఖంబు చిత్తంబు నం
వీడం బెట్టుచు సౌకుమార్యవతి డశస్థిం గూలఁ బొంచాలి వా
ర్జోడై వచ్చిరి వారు లేక యిట మీతో రాను వా రెల్ల నా
తోడం గూడఁగ వచ్చునట్లుగఁ గృపాశ్రధుర్యాత్మ కావింపవే. 50
- చ. అన విని యంద్రుఁ డిట్లనియె శ్ర నక్కురుభర్తకు శోక మేల నీ
యనుజులు ద్రాపదీనహిత శ్ర లై తనువుల్ దిగఁద్రావి చన్నవా
రనఘ యమర్త్యలోకమున శ్ర కిక్కడఁ గాంచెదుగాక వారలం
దనువు దొఱంగఁగా వలదు శ్ర ధర్మమయాత్మక నీవు రావనా. 51

— ధర్మరాజసురరాజులకుఁ గుర్కురవిషయముగా జరిగినవివాదము. —

సీ. అనుటయు ధర్మజుం య డమరేంద్రుతో నన్ను, నత్యంతదృఢభక్తి నాశ్రయించి
పుర మేను వెడలునదప్పుడు మొదలగాఁ దోస, చనుడెంచె నీభవ్యసారమేయ
మిది యట 'రావలదే నామనంబు నిష్కరవృత్తి కోర్వ ద్యస్తాకపుణ్య
నిరతాత్మ నావుడు య దరహాన మొప్ప న, బృలనైరి యి ట్లంట య పాడియే య

తే. మర్త్యభావము గుక్క కేరమాక్షిఁగలుగు, ననఘనిచింత తెఱఁగశక్యంబుదీని
విడిచి చను శేల నిష్కరవృత్తియయ్యె, నిచటఁదడయంగ నేటికి య నెక్కురథము.

వ. అనిన నమ్మునుజేంద్రుం డింద్రునితోడ నవార్యంబును దుష్కరంబును నగుకా
ర్యం బేసియు నార్యుండును బ్రభుండును నై ననీయట్టిసత్పురుషుండు సంశ్రితుల
కై సంఘటింప వలదె భక్తపరిత్యాగంబు సేసి పడయునీరి నాకు నెంత యిం ప
య్యెడు ననుటయు నయ్యనిమిషనాథుండు.

53

చ. అలుక హరించు ధర్మముల య న ట్లగుటం గురువశవర్య నీ
వలుగక విన్య కుక్కలకు య నావనభంబు త్రివిష్టవంబునం
గలుగునె నీకు నిష్కరత య గల్గదు దీనిఁ బరిత్యజించినం
జలము కొనంగ నేల శుభ్రసంగమనం బెడనేత కృత్యమే.

54

సీ. అనవుడు ధర్మనందనుఁ డమ్మహాత్ముతో, విను భక్తియుక్తునిగవిడుపు బ్రహ్మ
హత్య బోలెడిపాప య మని చెప్పుదురు పెద్ద, లట్లు గావున దీని య నఖిలధర్మ
సారజ్ఞ విడుచుట య ననదు దివ్యసుఖంబు, నకుఁ గాఁగఁ బాపంబునకుఁ జొరంగఁ
బాల నావుడును వాగనవుండు ప్రతీసుండు, గుక్క నంటిన వానికోరిచేయు

తే. సుకృతమునకు నాశం బగు య సుప్రతాప్త, యంతయుప్పనినిర్బంధ య మేల చెవును
విడుపు మీశునకముదీనిగవిడువఁబడట, నాకలోకసౌఖ్యంబు నొనర్చు నీకు.

55

చ. జనులు సుతింపఁగా సుకృతసంపదఁజేసి యమర్త్యభావముం
గనియును జెంద కి ట్లునికి య కార్యమే ద్రాపది భీమసేను న
ర్జునుఁ గవలం ద్యజించుటకు య సుప్రత చాలితి చాలవయ్యె దీ
శునకము విడ్వ నితైఱఁగు య సూరినుతుం డగునీకు నర్హమే.

56

సీ. అన విని ధర్మజుం య డఖిలలోకములకుఁ, బతివి ధర్మమునకుఁ య బ్రభువ విట్టి
నీకంటె నెఱుఁగుదురనే సదనత్ప్రకారము లట్లుఁ గాక వాగదము మహాత్ము
లయినవారలతోడ య నగునె చేయంగ నై, నను విన్నవించఁ దగిన తెఱఁగు
విన్నవించుట దోష్యవిధము గా దనియెడు, బుద్ధి జేసెద నేను య బూని విన్న

తే. పంబు భీమముఖ్యులును ద్రావదియుఁ జచ్చి, లేను వారల విడువక య యేపుచున్న
వత్తు రేతోడ వచ్చి చాగవనిశునకము, విడువకుండుట తప్పుగాననుడువదగునె.

చ. అనఘచరిత్ర మిమ్ము శరణాగతుఁ జేకొన కున్మి శుద్ధమి.

1. క. రావలదె నామనంబు, 2. గ. ననఘచి త్త యితైఱఁ గళాక్యంబు.

- త్తునియెడఁ జేయుద్రోహము వ్యధూటి వధించుట విపునర్థముం
గొనుట యనంగఁ గల్గునివి శ్ర గూడి సమం బగు నాకుఁ జూడ భ
క్తు ననపరాధునిక విడుచుద్రోహముతో నిది యౌర్వ వచ్చునే 58
- ఉ. కావున నాకటోకపుసురభం బటు లుండఁగనిమ్ము దేవ నీ
భావము నిల్పు నాదెనఁ గృతపాభరితంబుగ సారమేయసం
భావనసేత దోషముగఁ శ బట్టమి నాకు వరంబు నీవు వో
మిచ్చవఁ భూమి నుండెద న్యమిద్ధతపంబున నిన్న కొల్పు చున్. 59
- వ. అని పుయిలోడక పలికెఁ బారవోత్తమా యాకర్ణింపుము. 60
- సారమేయరూపంబున వచ్చినధర్మండు ధర్మరాజునకుఁ బ్రత్యక్షం బగుట, —
- సీ. ఆ ట్లతిదృఢనిశ్చయంబుగఁ జలికిన, లేనపుత్తుఁ గనుఁగొని శ్ర ధర్ముఁ డధిక
సంప్ర మోదముఁ బొంది శ్ర సారమేయాకృతిఁ, బాసి తానాత్మరూపంబుఁదాల్చి
పరమసంభ్రమకృతప్రణతియు నానంద, భరితుండు నగునాన్యరూపాలుతోడ
నీపుణ్యవృత్తంబు శ్ర నిర్మలమేధయు, నఖిలభూతంబులరయందుఁ గలుగు
తే. దయయు నాదుచిత్తముఁ బ్రమరదమునఁ దేల్చె
వత్స భూలోకమున నిట్టివారుఁ గలరె
తొల్లియును ద్వైతవనమున శ్ర దోషదూర
మయిననీమనమున తెఱం శ్ర గరనినాడ. 61
- క. విను నీరు రోసి నీదగు, ననుజులు మృతు లయిన 1వచ్చి శ్ర యందఱలో నొ
క్కనిఁ గోరుము బ్రదికించెద, నని పలికితి నేను నిర్మలలాత్మక నీతోన్. 62
- ఉ. దానికి నీవు చిత్తమునఁ శ్ర దల్లుల నిద్దఱనుం దలంచి మా
లోన నొకండఁ గల్గితి న్యలుస్తత వారలయందుఁ గల్గి లో
కానుమతంబు గాదె నకుశలార్థి ధర్మపు నాకు నన్మతిక
వీనుల కింపుగా నకులు శ్ర వేడితి తద్విధ మెందుఁ గల్గునే. 63
- క. భీముని నర్జును విడిచియు, నీమది నకులు బ్రదికింప శ్ర నిగుడుట పుత్రా
నామనమునఁ బాయదు ని, నేమన వచ్చు నఖిలంబు శ్ర నిన్దుం డెఱుంగున్. 64
- క. విను భక్తియుక్త మిది యని, శునకముఁ జేపట్టి నీవు శ్ర సురవతి కొనివ
చ్చినయరద మెక్క నొల్లవ, యనఘా సరి నీకు దివము శ్ర నందును గలరే. 65
- ఉ. ఇంతటిపెంపు గల్గుట మృహేంద్రుండు నీదెనఁ గాంచె నీవు ని
శ్చింతత మేనితోఁ జనుము శ్ర సిద్ధపథంబునఁ బుణ్యలోకముల్
వింతలు గాక యుండఁ బృథివీవర నీకు నుదారసౌఖ్య మ
త్యంతము నవ్యయంబు నగు శ్ర నందలిమాన్యులు సంస్తుతింపఁగన్. 66
- సీ. అనియె నప్పుడు పరమాహ్లాదమునఁ జను, దెంచి గంధర్వులు శ్ర దేవమునులు

మరుదశ్వివసువులుగమహితాదరంబున, ధర్ముండు నిండుండుఁ శ దారు నమ్ము
హాత్ముని నెత్తి రక్షణారూఢుఁగాఁ జేసి, తమవిమానములు పార్శ్వముల నడపి
కొని చన నిఖిలదిశ్కులఁ దన తేజంబు, వెలుగంగ సిద్ధులు శ విచుతి సేయ
తే. దైవతావాసమునకు నాధర్మజుండు, సనియె నయ్యవసరమున శ సర్వలోక
సమ్మతుండు బోధఘనుండు ప్రసన్నఘణితి, సారతోదారుండును నగునారదుండు.

వ. ఎల్లవారును విన సంపూర్ణస్వరంబున ని ట్లనియె. 68

ఉ. దానములం దపంబులను శ దద్దయుఁ బే ర్కాయుట్టివారలన్
మానవనాథులన్ వినమె శ మాసెఁ దదీయయశంబు లెల్ల నీ
మానితకీర్తిర్తులు నశమస్తజగంబులయందుఁ బర్యట
స్మేనులతోడ వా రిటులు శ నేర్పిరె రా నమరత్వసిద్ధికిన్. 69

చ. అన విని ధర్మరాజసుతుఁ శ డాతని కి ట్లను నాదుతమ్ములం
గనుఁగొనునంతకున్ సుఖముగఁ గొననయ్యెద నితైఱంగు నా
కు నకట చూపరే వనమృకొడుకును నింద్రసుతుండు మాద్రినం
దనులును నున్నచోటు సుఖదం బయినన్ సుఖహీనమేనియున్. 70

వ. వారలను మదీయపక్షప్రాప్తు లయినభూషతులను జూచువేడ్క యెల్లలోకంబుల
మీఁదను గలుగువేడుకకంటె మిగిలి యున్నయది యనుటయు నమరేంద్రుండు
దనమనంబున నితనితోడనముచితసంభాషణంబులు నేనెద నివ్విధులు కటుకవచ
నత్వంబు గా దని యూహించి యి ట్లనియె. 71

చ. తనువు దొఱంగ కిట్లు సుకృతంబులపెంపున వచ్చి తిప్పదం
బునకు మహాత్మ యిచ్చుటను శ బోవదు నీమదిఁ బాసి మర్త్యతం
బనుపడియున్న నెయ్యము శ్రభానదులన్ శుభదృష్టిఁ జూడుమా
మునులను సిద్ధులం దగునె శ ముందటిచందము నొంది యుండఁగన్. 72

చ. ఒరులకు నందరానిపద శ మూర్జితపుణ్యనిరూఢిఁ బొందఁగా
దొరకొని యున్ని నీవికృతమారమనన్కతఁ గాదె నీనహా
దరులు భవన్మహోన్నతప్రదస్థితి కర్హు లె తొంటినెయ్యముం
బొరయునె దేవతాత్మకుల శ బుద్ధి నెఱుంగుము నీవిశేషమున్. 73

క. అని యి ట్లాడినసర్వభువనపతియు బుధుండు నైననానవుతోఁ దా
ననియెం దగ వెండియు ధర్మనందనుండు భరతవంశక్రమహిమాధాయీ. 74

ఉ. మీ రిటు లేమి సెప్పిన నశమేయభుజాబలభగ్నదైత్య యే
గారవ మొప్పు దమ్ములను శ గాంతను పుత్రుల మిత్తకోటిఁ గ
న్నారఁగఁ జూడ కుండుటకు శ నక్కట యోర్తునె యెల్లభోగముల్
వారలఁ జూచి క్రమ్మఱఁగ శ వచ్చి సుఖస్థితిమై భుజించెదన్. 75

వ. నా కత్తెఱంగు పరమానందకరం బనియె ననియిట్లు మునీంద్రమానసియం బయిన
పాండవేయమహా ప్రసానప్రకారంబు జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు సెప్ప
టయు. 76

శా. పారాశర్యవచఃపయోనిధిసుధాభంగీ దయాసంగి దు
ర్వారాశేషవిపద్విదారణవిహారా చిన్మయాకార వి
స్తారోదారగుణ త్త్యయస్సుటవిశేషా నిర్గుణాశ్లేష మా
గౌరీత్వోజ్జ్వలత త్వభాస్వర ¹నిజాగారాత్మక త్రీశ్వరా. 77

క. ప్రణవైకభావ్య సురర, త్తణకేలీ సవ్య జన్యనకల ద్రవ్యా
²గణనాతీతా పోష్య, ప్రణతవాతా నిరీహభక్తిప్రీతా. 78

మాలిని. అమృతవికరణ త్రీశాభిగామా త్రిధామా
దమితసకలదైత్యోత్సాహ విజ్ఞానదేహ
సుమహదుపనివత్ప్రీతస్తత్యభిశావ్య సేవ్యా
³శమనరమణశీలా శ సంభృతానందలీలా. 79

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజ
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం జన శ్రీమహాభారతంబునందు మహా ప్రసానికవ
ర్వంబు సర్వంబు సేకాశ్వాసము. 80



1. క. నిజాగారాత్మక త్రీశ్వరా-జ. నిజా గారాత్మకే త్రీశ్వరా. 2. క. గణనాతీత పోష్యభావ
త్రాతా, 3. క. శమనరమణశీలా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీ మ దాంధ్రమ హా భా ర త ము

స్వరారోహణపర్వము, ఏకాశ్వాసము.

~*~*~*~



వర్ధనాయరభివృ

ద్ధావహచరణశతపత్ర శ యమనియమాది

ప్రావిణ్యపూర్ణమిత్ర ము

హావిద్యోన్మేషగాత్ర శ హరిహరనాథా.

1

వ. దేవా జనమేజయుండు వైశంపాయనుతోడ షత్పూర్వపితామహు లగుపాండవులును ధార్తరాష్ట్రులును స్వర్గం బారోహించి యెట్టెట్టినెలవుల నిలిచి రెట్లు వర్తించిరి చెప్పవే తదాకర్ణనకౌతుకంబు మదీయచిత్తంబున ¹నుత్తరంగం బగు చున్నయది నీవు సర్వవిదుండ వేను భవదీయసదయవాక్యసంభావనకు నర్హుండ నని ప్రార్థించినం బ్రచురదివ్యజ్ఞానమానసియుండును బరమృతపావిత్రేయంబును నైనసాత్వికతేయునిసారకరుణావిశేషంబున సంహృషితం బైనబోధంబున సాధుజన్మస్తవ్యం డైనయాభవ్యమునివరుం డక్కురువంశవరున కిట్లనియె నట్లు బంధుదర్శనంబు గోరి పలికినపాండవాగ్రజులంపున కనుకూలుం డై యాఖండలుండు.

2

నీ. తగువాని రావించి శ ధర్మనందనునకుఁ,దమవారిఁ జూడఁ జిశ్రత్తమునఁ గోర్కిదనికెనయది నీ విగ్రతని నట గొనిపోయి, యఖిలబంధులుఁ జూపు శ మనుడు నతఁడు గారవం బెనఁగంగ శ నారాజన త్తముఁ, దోడ్కొని పోవఁ గురతూహలమునఁ దోడన నారదాకములు గొందఁ జరిగి ర, ప్లేఁగెడుచోటఁ గర్రట్టదురఁదోఁచె

తే. నున్నతాసనాసీనుఁ డ్రభ్యుదితనరసి,జాప్తసంకాశుఁ డమృతాశ్రనాంగనాది వృతుండు వీరలక్ష్మీవిరాజితుండునతతె,యు క్తసుఖసాధనుండు దుర్యోధనుండు. 3

వ. ఇట్లాప్తి యున్నయతనింగనిధర్మనందనుండు దేవమునివరుల మొగంబులలోకించి.

— యో ధర్మజాడు దుర్యోధనుం జూచి యసూయాపరుం డైన నారదుం డతనిం జేర్చుట. యో —

- సీ. ఇతఁ డతిలోభోవ్రహతమానసుండు దీర్ఘదర్శి గాఁ డితనికర్తమునఁజేసి
నిఖిల దేశంబులయభిలవృత్తులును, ద్రుంగిరి దంతితురంగసహిత
ముగ ననవద్యాంగి య విగతకల్మష ధర్మ, చారిణి సాధ్యః బాంఝచాలి నార్య
జనములు గనుఁగొన య నభలోన నవమాన, పెట్టినతులున యే య నిట్టివాని
- ఆ. తోడఁ గలసి మెలఁగునను నె మహితాత్మకు, లార యెచట నున్నవారు భీమ
ఫలునులునుగవల్యబాంఝాలియును నన్ను, నచటి కనుపవలయుననుచుమరలె.
- వ. మరలినఁ జూచి నారదుండు నవ్వుచు నతని కిట్లనియె. 6
- సీ. ఓధర్మనందన య యీధరణీవిభుం, జాహవసంపరిత్యక్తతనుండు
దేవతాసంభావ్యుఁ య డై వెలింగెడుఁ బుణ్య, కర్ము లెల్లను గడు య గారవింతు
రితని నితండు ముగహీనుల నుజ్జ్వల, శ్రుత్రధర్మంబునఁ య గాఢె త్రుంచె
నది పాప మేలగు య ననఘ పాంచాలి యీ, తనిచేతఁ బడుటయుఁ య దక్కుఁగలుగు
- తే. నెగులును నింక నిచ్చుట య నేల తలఁప
నిచోటు పుణ్యలోకము మది య నీను రోష
మనుమనోవికృతులు దగునయ్య వాని
విడిచి సమత నొందుము లోకరవినుతచరిత. 7
- వ. అని వెండియు. 8
- క. జూదమునఁ గయ్యమున నీ, కేమరితంబులు నితాంత్రహృదయక్షేణ
పాదకములు వాటిలై న, నాదృతములు సేయు వాని. య నన్నిటి ననఘ. 9
- చ. అన విని యమ్మునీంద్రునకు య నవ్విభుం డిట్లనుఁ బాపశాలి న
జ్ఞనసతతాపచారి కుల్యసంక్షయకారణరోషభాగ యి
మ్మునుజవరాధముం డితఁ డరమర్త్యుల కెల్లను మాననీయుం డై
మనునటె పుణ్యలోకమున య మాటలు వేయును నేల సంయమి. 10
- తే. అతని న ట్లుండనిమ్ము నారమునుజతనుజ, మిత్రజనములఁ బాంచాల్యపుత్రినా క
వశ్యమును నభివీక్షింపవలయుం జూపఁ, బనుపు వారలయున్నెడరభవ్యచరిత. 11
- వ. అని మఱియుం గలుగుమునీంద్రుల గలయం గనుంగొని. 12

— యో ధర్మజాడు దేవమునులను గర్హదిష్టజనులఁ జూప వేడుకొనుట. యో —

- సీ. సంగ్రామమృతు లైననకలబంధులకుఁ ది, లోదకం బే నిచ్చుచుండ వచ్చి
కుంతి కర్ణుండు దనకొడు కని చెప్పి నా, కతనిజన్మముతెలు య గంతవట్టు
విదితంబుగాఁ జేసె య నది మొదలుగ నమ్ము, హావీరుం దలఁచినయప్పు డెల్ల
నుల్లంబు సంతాప య మొందుఁ దదీయపా, దంబు లద్దేవిపార్థదంబులట్లు
- ఆ. యని సభ క్తికముగ య నర్చితంబులు సేయఁ, గావ కునికి కేసు య గరము వగతు

నతఁడు నేము నైననమరేంద్రుఁడును మమ్ముఁ జేయునేత్రిలోకకసేవ్యులార.

చ. అతని నెఱుంగ కుండి విను శ్రమముఁ బొందితి నమ్మహాత్మునికా
మృతుఁడుగఁ జేయఁగా నది శ్రమింపదు శోకము నావహించుచుకా
మతికి నలంత నేయు గుణగ్రామ్యాన్యుని నాతనిఁ జూచుకౌతుకం
బలిశయ మొందుచున్నయది శ్రమయన యెచ్చట నుండుఁ జెప్పరే. 14

వ. ద్రుపదవిరాటయుధామన్యుఁ శంఖప్రభృతితదీయజ్ఞాతులును రణాగ్నికిం బ్రాణ
హవిస్సులు వేల్చినవారు వారల నాకుం జూడవలదె ప్రాణసముం డగుజగత్ప్రా
ణనందనుని సంక్రదన తేజోవిరాజితుం డగుశ్వేతాశ్వుని నశ్వుల ననుకరించునకుల
సహదేవులను సహజసద్గుణశాలిని యగుపాంచాలినిం జూడక నిలువంజాలుదునె
వారి కెవ్వరికిని నాకశోకనివాసంబు లేకతక్కునేని సోదరరహితస్వర్గంబునందున్న
గర్భవృద్ధి పుట్టదయ్యెను వార లెచ్చట నుండి రచ్చట యేను బుణ్యలోకంబుగాఁ
దలంచెద నయ్యెడ కనిచి పుచ్చుం డనిమిషవర్యులారా యని పలికిన నప్పండ
వాగ్రజుతో నదేవమును లిట్లనిరి 15

ఆ. అట్ల చేయువార శ్రమమలాత్మ నీదుచి, త్రమున నేది దోచె శ్రదాని నాచ
రింప వలయు నని నిశ్చలించేవ్యకుండు వాటించి మాకు నప్పగించినాఁడు 16

సీ. అని దేవమాతానిఁ శ్రగనుగొని యిమ్మహి, తాత్ముని భీమసేనార్జునాదు
లున్నచోటికి నన్ను శ్రమన్ననప్పురుషుఁ డాదర మొనఁగంగ నాగధర్మతనయు
నిందు రమ్మనుచుఁ దాముండటఁ జన నమ్మహాసుభావుఁడు వానిననుగమించె
నట్లు సనంగఁ గేశశాస్థిసాంద్రంబు దుర్గంధంబుఁ బరుషత్యరంబు దంశ

ఆ. మశకనిబిడమును దగ్గమఃకలితముఁ గ్రిమి, కీటర క్తమాంసకూటకుణప
ఘోరవిధము శాత్రుదారుణచంచువా, యసరవాన్వితంబు శ్రమయ్యెఁ బథము. 17

వ. అప్పథంబునఁ బొండవాగ్రజుండు నని చని యారం గ్రాగిననూనియవోలెం
దెరలు చున్నజలంబులు గలిగి యాయనకంటకదున్ స్పర్శం బగుచుఁదటంబున నిశి
తాసిపత్రవనంబు శోభిల్ల వైతరణి యనువేరఁ బరిగినయేఱును దత్ప్రదేశంబున
సనేక ప్రకారయాతన లనుభవించుపాపకర్మలనుంజూచి దేవమాతానితో మనకుఁ
బోవలయుచో టింక నెంత దవ్వు గల దియ్యెడయును దేవతాధీశం బై యుండునే
యని యడిగిన నప్పురుషుం డతనితోడ. 18

తే. ఈ నెలపులు బృందార కారధీన మిదియ, మనకు రావలసినచో టగనిన నతం డ
సవ్యాదుర్గంధఘోరదగ్ధవృత నచొటు, చిత్త మతిదుఃఖితంబుగఁ శ్ర జేయుటయును.

వ. మరలి పోవం జూచిన నయ్యెడఁ గొన్ని యెరుంగులు. 20

తే. భవ్యజనన నీగాత్ర ముగ్ధదివ్యసౌర
భంబు బెరసినగాడ్చు మార్పైఁ గరంబు

హృద్వ మై వీచుటయు దుఃఖ శ మెల్లఁ బాసె

భూరిసౌఖ్యంబు నొందు చున్నార మేము.

21

క. నినుఁ జూడఁ గనుటఁ బటుయా, తనలం దొఱఁగితిమి పరమధర్మాత్మక నీ

వనయము దయ నిచ్చట నిలిచిన బ్రతుకుదు మింకఁ గొంతశనేపు నిలువవే. 22

— ధృగర్పరాజా సరకమన శున్నయన్నదమ్ముల నెఱింగి పఠితపించుట. ధృ—

వ. అని దుఃఖభారకృపణంబు లగుచు వీతెంచినఁ గాంతేయగ్రజం డోహో
యెంతబెట్టిదంబు లైనయిడమలం బడియెదరోవీర లని కారుణ్యం బొలయ నిలిచి
వెండియు నత్రైతంగమాటలు విని మీ రెవ్వ రని యడిగినఁ గల్గుండ భీమసేనుండ
నర్జనుండ నక్షుండ సహావేవుండ ద్రావదిని భృష్టద్యుష్మాండ ద్రావదేయుల
మనుషలుకు లెసంగుటయు. 23

నీ. ధర్మనందనుఁడు చిత్తమ్మున నుద్వేగ, మావహిల్లఁగ దై వ శ మకట యిట్లు
సేసెనె కీ జమి శ సేసిరాలో వీర, లిన్నరకమునకు శ సేగుదేర
వలసినయట్టిది శ వాసవాద్యమరులు, నీచులువో వీరి శ నేవిచార
మించుకయును లేక శ యిట్టికష్టపుటిడు, మలఁ బెట్టెడిదె ధర్మమా తెఱంగు

తే. మాలితే నీవు సజ్జనమాన్య లభము, సర్వోపరులు దయాభ్యులు శ నిత్యదాన
రతులుబహుదక్షిణాంచితశ్రతువితాన, సాలితాత్మకన్దాంపుఁబాటు వడిరి. 24

చ. ఒకటను మేలు సేయనిసురయోధనుఁ డమ్మెయి దేవపూజ్యుఁ డై
సకలసుఖానుభూతియు సజస్రము పెంపు వహింప నొప్పి దృ
ప్తికిఁ గడు ప్రేక నై 1 తనదుశ్చెల్వలుఁ జుట్టలుఁ దాను నంతనం
బుకలిమి నేచి మి న్నడిచి శ పుణ్యపదావృతం డై వెలింగెడున్. 25

ఆ. ఈఁగకాలియంత్రయేనియుఁ బావంబు, వీరివలనఁ గనుట శ వినుట గలుగ
దొక్కనాఁడు నట్టియు త్తమలకు విధి, పాడి మాలి యిట్టిపాటు దెచ్చె. 26

నీ. అని యగ్గలపుఁజింత శ మునిగి కలంక మ, నోవికారము నాకు శ నావహిల్లఁ
గతమేమియొకొయిడ్రుఘనమాయయోకల, గనుటయోయరయనిశ్చక్రంబొచి త్త
విభ్రాంతిఁ జేసి విశవేంప నేర రా, దయ్యెడు నని పరమాకులేంద్రి
యుఁడు శోకదుఃఖమృత్యుండు నై కొండొక, ప్రొద్దారకుండి సకదబ్ధిఁ దలంచి
తే. యలుక యింద్రుపైఁ బొడవిన శ సమ్మహాత్ముఁ
డప్పరుఘంబుఁ జూచి మగుడ నీ శ వరుగు మార్య
వర్య యెవ్వరిదూతపు శ వారికడకు
ననుచుఁ బలికి వెండియు నిట్టు శ లనియె నధిప. 27

— ధృగింద్రుఁడు సరకంబుకడ శున్నధర్మజనొద్దకు వచ్చి యతని సంభావించుట. ధృ—

క. నాయనుజులు దుఃఖార్దితు, లై యున్నారట్టు లగుట శ నచటికి రానిం

- కీయెడన యేను నిలిచెదఁ, బాయక యని చెప్పు మాశ్చర్యపానిరతునకున్. 28
- చ. అనుటయు దేవదూతుఁడు రక్తయంబున నిర్జరనాథుపాలికిం
జని తెలియంగఁ జెప్పఁ గురునత్రమ ధర్మజునిశ్చయంబు న
య్యనఘచరిత్రభాస్వరునిరయాడినమాటలు నాతఁ డంతయున్
విని చనుడెంచె నయ్యెడకు ౧ వేగము సంయమిదేవయుక్తుఁడై. 29
- ఆ. ధర్మఁడును మహామూర్తదంబున నిజపుత్రుఁ, డగునబాతశత్రు ౧ ననునయించి
రక్షణం బొనర్పఁ ౧ బ్రకటవాత్సల్యత, నరుగుడెంచెఁ గురుకులగ్రాగణ్య. 30
- వ. అప్పుడు. 31
- సీ. వివిధపాపాత్ములు ౧ వికృతశరీరు లై, యాతనాబాధితు ౧ లగుట మానె
దుర్గంధమును గృధ్రవర్ణాదిపలలాశి, పక్షిపంక్తులుఁ గుణవప్రజంబుఁ
దోఁపవ యెఱచి నెత్తురు కేశపటలంబు, లస్థివుంజము లదృశ్యంబు లయ్యె
గూరాసిపత్రఘోరరారణ్యయుక్తవై, తరణి లే కుండె నశ్మరీమళంబు
తే. నింపుఁ జేయుసోకును ¹సాగ్రియించుతనువు
నార వీతెంచి నమ్మాద ౧ మానహించె
నహృతమయ మిది యనఁ దగి ౧ యనిల మధిక
విశదభావంబుఁ బ్రాపించె ౧ దిశలు పదియు. 32
- వ. ఆసమయంబున వాసవుతోడం జనుడెంచినట్టి. 33
- మహాస్థగర. వసురుద్రాదిత్యగంధర్వగరుడభుజగ్రవ్రాతముల్ వైభవం బు
ల్లననం బొందంగ సిద్ధు ౧ ల్పనముల ముదము ౧ ల్పల్ల వింశంగ సాధ్యుల్
హాసితస్వాంతంబులం బెల్లలమికుంనఁగ ²నృత్యాదరోత్కర్షముల్ పాం
డుసుతోపాంతంబునం బింధుగొని నిలిచి చూడఁజ్జల్ తదంగంబు గప్పన్. 34
- వ. ఒండొరులతో నక్కురుమూర్తిగుణంబు లుగ్గడించి యగ్గించుచుండ సంయమి
సురనమేతంబుగా నయ్యాఖండలుండు నయ్యాఖండయశోమండితుం జేరం జని
సాంత్యనస్వరంబున నిట్లనియె. 35
- క. నీ విచ్చో నునికి ని, దేవత లందఱును వగచి ౧ ధిమణాగుణసం
భావిత నిన్నుం దోడ్కొని, పో వచ్చినవారు గినుకఁ ౧ బో విడువ వనా. 36
- క. సిద్ధియు నవ్యయలోకన, మృద్ధసుఖావాప్తియును ³శ్రమితవికృతియు న
ద్బుద్ధియు సుదాత్తభంగిని, సిద్ధించెను నీదుగుణవిశేషముకలనన్. 37
- క. విను మొక్కటి సెప్పెద రా, జనువానికి నెల్లఁ దప్ప ౧ దవనీశ్వర యె
ట్లును నారకస్థలంబుం, గనుఁగొనవలయు టిది వేదకథితము సుమీత. 38
- సీ. పుణ్యంబులును బాపములు రెండు ⁴జోకలై, యుండుఁ బుణ్యంబులనొదవునాక

1. క. సాగ్రియించుతనువు. 2. గ. శంగాదరోత్కర్షముల్. 3. చ. శమితవికృతిహసద్బుద్ధియు

4. చ. బ్రోవు లై; జ. బ్రక్కలై.

సుఖము పావంబులఁ గ జొప్పడు నరకదుఃఖము విను మున్న నాశకంబునుఖము
ననుభవించినయ్యుత్తరముతఁడు వదంపడి, యధికనారకపీడ గ ననుభవించు
మున్న నారకదుఃఖమునఁ బడ్డవాఁ డనం,తరమ నాకమునఁ దాఁబొరయుసౌఖ్య

తే. మల్పపుణ్యండు దొలితొలి గ యమరతాసు

ఖంబు గయికోని మఱియు దుఃఖముల నొందు

భూరిపుణ్యండు మునుమును గ ఘోరనిరయ

యాతనల నొంది వెండి సౌఖ్యంబు లొందు.

39

క. ఇట యేను నిన్నుఁ బుత్రైం,చుట యు త్తరకాలదివ్యసుఖసంగమసం

ఘటనకుఁ గాడే నీకట,కటఁబడుటకు దీనిఁ దెలుపఁగా రా వలసెన్.

40

సీ. కర్ణుఁ డుత్తమస్థితి గాంచి వెలింగెడు, నమ్మహాభుజునకు గ నై కరంబు

దుఃఖంతు నీ వెప్పు గ దుదిముట్టి యున్నాఁ డ,తండు నిజోజ్జ్వలస్థాన మొంది

సర్వాత్మవిదుని నాజలజాప్తనందనుఁ, గనుఁగొని చిత్తంబుకలక విశవు

మనిలనందనుఁడు నర్జునుఁడును నకులుండు, నహదేవుఁడును భవత్తైన్యరూప

తే. వర్తిసర్వమహిషత్రివర్గములును, ద్రావదియు ద్రావదేయులు గ రాజవర్మ

దీప్తనిజధామసంప్రాప్తిజీవమలరి,యుండఁగాఁజూడ నమ్మోదరయుతుండవగుము.

ఆ. దైవవిహిత మగుబుఁ గ దప్పింప రాకున్న, యట్టియల్పదుఃఖ గ మనుభవించి

తింక నిట సుఖంబు గ లేవార నాతోడ, విహరణం బొనర్పు గ విమలచరిత.

42

క. మూలము వ్రతములక్షణ, దానకరణమునకు ననుగుణం బయినశుభం

బే నీకుం గావింపం,గా నుజ్జ్వలవృత్తి బరంగు గ కౌరవముఖ్యా.

43

తే. రాజసూయాశ్వమేధాధ్వరములసంచి,తంబు లయినయుదాత్తతాశకంబు లనుభ

వింపు మాధిక్యమహానీయరవిభవ మెనఁగ, నక్షయోదారసౌఖ్యంబురలావహిల్ల.

సీ. మహితవర్తను లై నరమాంధాత్మనలహరి,శృంధ్రదిలీపదుఃఖ్యంతభరతు

1లొందినకీర్తనీయోన్నతి నొందుము, నినుఁ గొనియాడంగ గ మనినిలింప

గంధర్వగరుడోరగ ప్రధానులు సిద్ధ,సాధ్యసత్తములును గ నకుతుకముగ

వచ్చినవారినివారి నెల్లను జూప, నతఁడు వినయసంభ్రతాంగుఁ డగుచు

తే. నాదరముఁగఁ బ్రత్యుద్గతి గ యాచరింప, వార లెంతయుఁ బ్రీతిమై గ గరవంపుఁ

బలుకు లెనఁగంగ నధికసంభావనంబు, నేనీ రాసనములు వికరసిల్లుచుండ.

45

వ. అమ్మహేంధ్రుఁ డమ్మహానుభావునితో మఱియు ని ట్లనియె.

46

క. ఆకాశగంగ యిదె పు,ణ్యాకృతి యిన్నదిఁ బరిపురతాంగుండ వై సు

శ్లోకా నాచెప్పినవృత్త,లోకంబును మిగులు మమరగలోకసుఖములన్.

47

—... యమాదు ధర్మరాజు సుచిత్రపంచనంబు సంతాపించుట. ...—

సీ. అనియె నప్పుడు ధర్మరాజు డభిరామమూర్తి ¹ము, సుప్రసాదంబునఁగరము వెలుంగ
నారాజపర్యునిఁ గ జేరంగ నడిగి ని, స్త్రీమగారవ పరీక్షింపఁ గంటి
నిన్ను ముమ్మాట టర్కణప్రసంగంబున, ద్వైతపనంబునఁ గ దగిలి కుక్క
తో వచ్చినప్పుడు గ దైవతగిరిపొంత, ననుజచర్మమువిషయంబు గాంగ

తే. నిప్పు డిచటను జలన మొక్కప్పుడైన, నీదుమది నించు కేరియు గ లేదు దమము
శమము సత్యంబు ముద్గతసారభక్తి, నీకు నగ్గలములు మహానీయచరిత. 48

వ. పరిశోధితుండ వయితి కలంక దోటంగి సుఖవి గమ్మని పలికి రాజునకు నవశ్యంబును
నరకంబు నూచుట గలదు గావున నత్తెఱంగున కయి యేచును వానవుండును
నిన్నుం గమగీ డగునచ్చోటు సానిపిటిమి సూర్యతనయపవనసంగనాదులనరక
దుఃఖానుభవంబులు మాచేసినయెడమాయంబు లగుట నీకుఁ దెలిసి దారు పుణ్య
లోకవాసు లయి యునికియు వానవువాక్యంబుల దేటవడియె నని చెప్పి. 49

క. నీ వియ్యాకాశనదీ, పావనసలిలముల మునుంగు గ భవ్యాత్మ భవ
ద్భావంబు విడుచు మానుష, భావవికారములతోకల్పంభము లడగున్. 50

చ. పరమసుఖంబుఁ బొంది యుత్తరభాస్వరు లై విహరించునీడుసో
దరు లగుకర్ణముఖుల ముగ్ధం బెనలారంగ జూచె ²దీనుహో
త్తరబహుసౌఖ్యనిర్మలపదంబున దివ్యవిహారలీలలం
బరఁగెద వేల యింకిచట గ బాంధవరక్షి క రమ్మ చెచ్చెరన్. 51

—... ధర్మరాజు డాకాశంగం గావగానంబుఁ జేసి దేవభాంబు సొందుట. ...—

సీ. అని పల్కి ధర్మరాజు డత్తనయనిఁ దోడ్కొని, యయ్యందఱును దోడగ నరుగుదేర
నాకాశంగం యుత్తరాంతంబునకుఁ బోవ, నవ్వుణ్యనది నమ్మరహాసభావుఁ
డార్యనంస్తవనవాక్యంబులు సెలంగ భ, వ్యసానమంగళ గ మాచరించి
మానుషతనువు నగ్రమూర్తన విడిచి ది, వ్యం బగుమహిత దేహంబు దాల్చి

తే. వైరమత్సరస్నేహసంక్రాంతానలౌల్య, గర్వశోకాదు లైనహృద్గతవికార
ములఁదోటంగినిర్ధామత్వమున వెలుంగు, పావకుఁడుబోలెతోభిల్లెభారవేంద్ర.

వ. ఇవ్విధంబున నొప్పి విఠాతధర్మనందసుండుబృందారకనాయక నారదాద్యుదార
పురుషుల నభినందించుచు ధర్మండును దారును దో నరుగుదేర దివ్యశక్తి నట నని
మనోహరం బయినయొక్కయెడ. 52

సీ. విస్ఫురద్భవరత్నరవితతిక నత్కన, కాత్మకం బయినమహానసమున
దేదీప్యమాన మై గ దివ్యావయవదీధి, తిప్రతానం బెల్లగదిశల వెలుంగ
జక్రగదాద్యస్త్రసంకతి యుజ్జ్వలా, త్యంతసుందరపురుషురూపాకృతులును

1. గ. యె. పదనవికాసంబుఁ పలుకు చుండ. 2. గ. దవ్యయోత్తరబహుట. దామహోత్తర
బహు. 3. వాడలౌల్య.

జారుమాళిసర్పి¹ సమవేతనిజరూపములుఁ గల్గి భక్తిమై య బలసి కొలువఁ
తే. దనదుచూడ్కికి నెంతయుఁ య దగు లొనర్చి

మున్న నూచినయ ట్లగుఁకూర్చి యొప్పు
నరుఁడు కేవలనవినయ్యవరత వెలుంగఁ

బొలుచునారాయణునిఁ గాంచె య భూపవర్య.

54

చ. కని మది నమ్మహాత్ముఁ డధిక ప్రమదంబు వహించె నొండెడం
గనుఁగొనియెం బ్రయం బెనఁగఁ య గౌరవవంశవరేణ్య దీప్తిభా
ముని రవిపంక్తిలోనఁ బదుఁకూర్చుండవలయుఁ గుచుండఁ గ
ర్ణుని ముటి భీమసేనుని మధురద్దణమధ్యగతత్వశోభితున్.

55

తే. అంగములభంగి దొల్లింటియట్ల యై య, నూనతేజోవిరాజితు య లైనవారిఁ
గనియె ²నశ్వినమీపవర్తనులదత్త, మానమూర్తులవీశిం చెగ్రమాద్రి సుతుల.

56

చ. ఉదితరవిచ్చవిం దరుణి య సత్పలగంధి సుదాత్తమూర్తి ద్రా
పది సచో ట్లనుం దనప్రభా వెలుంగొంవఁగఁ జేయుదాని న
వ్విదితయశండు నూచి మది య విస్మయ మందఁగ నిండుతోడ ని
మ్మదవతి యెవ్వ రార్యజనమాన్యచరిత్ర యెఱుంగఁ జెప్పవే.

57

— ఇందుఁడు భర్తజానక దేవత్యంబు నొందినస్వజనంబులఁ జూపి చెప్పుట. —

సీ. అనవుడు సతనితో య నాతఁ డీభామ మ, హాలక్ష్మి ద్రాపది య నఁగ ద్రువదు
నికిఁ గూతుఁ రై య యోగనిప్రభవం బగు, మానుషరూపంబు య మహితలీల
ముగఁ దాల్చి భవదన్యభూతి నెల్లించె గౌ, రీశ్వరునాజ్ఞ వశమించి వచ్చె
నని చెప్పి యల్లరకమ్యాకృతు లేవురు, గంధర్వవరులు నిక్క-మలనయన

తే. యందు మీకు జన్మించియక్క-మారు, లల్లవాఁడె మీతండ్రికి య నగ్రజుండు
ప్రకటగంధర్వపతిధృతరాష్ట్రనాముఁ డిందునతఁడంచుఁజూపెనరేంద్రముఖ్య.

వ. ఇట్లు ద్రాపదిద్రాపదేయాంబికేయుల తెఱంగెఱింగించివెండియు నాఖండలుండు
పాండవాగ్రజునకుఁ గర్ణుం జూపి భవదగ్రజుండు సూర్యునవరశరీరంబు కౌంతే
యుండయి రాధేయుం డనం బరఁగినవాఁడు సుమ్ము నూడు మని పలికి సిద్ధసాధ్య
విశ్వదేవగణంబులతో నున్నవారు తత్తదంశ ప్రభూతు లయి వాసుదేవానుచరణ
పరాయణు లగుచు వర్తించినసాత్యకికృతవర్మాదియాదవుల నాలొకింపుము.

58

క. అని చెప్పి చూపి యభిమ, న్యునిఁ జూచితె చంద్రభంగి య నుజ్జ్వలకాంతిం
దనరెడఁ దదంశజాతుం, డనూనధృతిశాలి వీఁడె యం మం జూపెన్.

59

వ. చూపి తదనంతరం బమ్మహాత్మునితోడ.

60

ఆ. పాండురాజు వీఁడె య బహురత్నఖచితవి, మాన మెక్కి గొంతి య మాద్రి తనయు
పాంతభాగమున సుఖాసీనలుగ నాదు, వలను వచ్చుచున్నవాఁడు గంతె.

61

క. అదే భీష్ముడు వసువులకడఁ గదిసి యెలమి నున్నవాఁడు య గంఠే ద్రోణుం
డిదె దివిజగురునిపాలఁ బ్రముద మెసఁగ వసించినాఁడు య మాన్యచరిత్రా. 63
వ. అని పలుకుచుఁ జూపి గంధర్వయక్షగుహ్యకగణంబులలో ద్రుపదవిరాటులను
దదీయానుజతనుజవర్గంబులనుం దక్కునుం గలుగు కేకయపాండ్యప్రభృతి
నానాదేశాధీశులను బేరువేరం జెప్పఁచు జూపుచు భవదీయం బగునమరంబునం
బరిత్యక్తకరీరు లయి యుత్తమలోకంబులు వడసి యున్నవారల నవలోకింపు
మని చెప్పె ననిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనుతో మునీంద్రా యిప్పుడు
నీ చెప్పినసుయోధనశకునిసైంధవులును గర్జుండును గర్జకుమారకులును వెండి
యుం గలతత్పక్షభూపతులును ఘటోత్కచాదు లయినపాండవులవారును
నీచెప్పినకలజనంబులు నాలోకంబున నేప్పుడు నుండుదురో యట్లు గాక
కొంతకాలంబు నిలిచి క్రమృత మనుష్యాదిజన్మంబుల నొందుట కై యరుగు
దెంతురో యిత్రైఱుం గు విన వలతుం జెప్పవే యని యడిగిన నమ్మునివతి యమ్మ
నుజపతితో నిట్లనియె. 64

నీ. కురువర యిది దేవకగుహ్యంబు మునివరుఁ
డైనవేదవ్యాసుఁ య డతులకరుణఁ
జెప్పినయది నీకుఁ య జెప్పెద సమవధా
నంబుతో వినుము సకనత్కుమారుఁ
గలసెఁ బ్రద్యుమ్నుఁ డకన్యూలకు దురానదం
బయినకుబేరలోకానుభవము
ధృతరాష్ట్రుఁ డొందెను య సతియుఁ దానును నింద్రు
భవనంబునన నిల్చెఁ య బొండునృపతి

తే. యాంధ్రు రిరువురుఁ దో నిల్వ య నమృతకరునిఁ
గూడె నభిమన్యుఁ డనిమిష్యగురుని నొందెఁ
దత్ప్రతీకాశుఁ డయినకోదండగురుండు
ద్వాపరాత్మకుఁ డయ్యె గాంధారవిభుండు. 65

క. రారాజు నాకనరకో, దారసుఖాత్మంతదుఃఖకథామంబులఁ బెం
పారియు హీనత నొందియుఁ, గౌరవకులనాథ పివపఁక గలియుం దొందెన్. 66
వ. అట్లపోలె నాకనరకంబు లనుభవించి. 67

అ. అతనితమ్ము లెల్ల య యాతుధానావలిఁ, గలసి రాత్మజనకుఁ య గలసె సూర్యుఁ
గర్జుఁ డభివ వసువు య గావున వినుము గం, గాత్మజుండు వసువులందు నిలిచె. 68

వ. ద్రుపదుండును విరాటుండును ధృష్టకేతుండును భూరిశ్రవుండును శల్యుండును
శంఖిండును సుత్తరుండును విశ్వనామదేవతలఁ గలసిరి ధృష్టద్యుమ్నుండు
హుతవహునిఁ గూడికొనియె నని చెప్పి యప్పరమనంయమి యుష్మదమితేనితో

వెండియు నిట్లనియె.

69

తే. వినుము ధర్మనందనుపుణ్యతనువునందుఁ
దగఁ బ్రవేశించి యుక్తవిగ్రహ్యామయాత్మఁ
డైనవిదురుండు నమ్మహితాత్మబోధ
శాలియును ధర్మఁ గూడిరి శ నచ్చరిత్ర.

70

సీ. కమలగర్భునినియోగంబున నిజతొగ, బలము గైకొని బలభద్రదేవుఁ
డంబుధి కరిగి యుగనంతుఁ బరమమూర్తిఁ, గలసె వత్సెఱఁగు ముగన్మలఘుకీర్తి
ధన నీకుఁ జెప్పితి శ దక్కఁబివృష్టిభో,జాంధకు లెల్ల గురన్యాకగణంబుఁ
గూడిరి కృష్ణనంద క్రీడకుఁ బాత్రంబు, లైవఘోషకనహస్రాంగనలును

తే. విధినియు క్తకాలంబున శ విను సరస్వతీజలంబు మునిగి యుగత్కృష్ణ మగుని
జాపురోభావయొందినాశ కాచిఁబునియు, పాంశుచారిణులైరిప్రకృతార్థమెనఁగ. 71

చ. అనుమరణంబునం దగ ముగ్ధులంతకు కుక్తిణి సెందె లట్టి న
వ్వనరుహనేత్రులకుఁ గలగ్రవామవిలోచన శేషురుం దదీ
యనులతను ప్రవేశనస్యమాచరణం బొనరించి రవ్యరాం
గనలును లక్ష్మీయంశమాల శ కావునఁ గారవవంశవర్ధనా. 72

వ. అని చెప్పి యమ్మహాయుధంబున మృతు లైనయట్టివారును నేను మున్ను ప్రసం
గించినయట్టివారును బ్రసంగింపనివారును నిట్టిట్టిగతిం బ్రాపించి రని నాచే
తం జెప్పంబడినవారెల్ల నునిజ్ఞార్వప్రకారంబుల సురాసురయుతగుహ్యకగంధర్వ
బృంహంబులం జెందిరి కురునందనా నీజుడిగిన తెఱఁగెఱింగించితినిని వెండియు. 73

తే. వినుము పాండవకౌరవశ్రవిషయమైన, ముట్టియితిహాస మే నుపగ్రఖ్యానజాత
సహిత మగునట్లుగా నమర స్తంబు షాహీల, విస్తరంబునఁ జెప్పితి శ విశదభంగి. 74

వ. కృష్ణద్యౌపాయనముసీద్రుండు సప్తసాదభిరతుం డై యాజ్ఞావింప నట్లు తదీ
యానుజ్ఞ వడసి తద్దయాలబ్ధ ప్రజ్ఞావిశేషుండ నై యశేషంబును వివరింప నమ్మ
హాత్ముకారుణ్యంబున నిమ్మహానియేతిహాసంబు ¹సమాధానమానసుండ నై యా
కర్ణించి సీవును బహుశేషున్యాత్ముండభుఁ గృతార్థుండభుఁ బరమార్థవిదుండభు
నైతి వని యిట్లు సాంద్రానందసంపాదనశీలుండై. 75

క. శ్రీనిత్యత్వప్రచుదా,ధానకుతూహలనిరూఢతాస్తవ్యాపాం
గా నిర్భరవేదవ్యాసానేకవచోనువంగ శ హరిహరనాథా. 76

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయునకుఁ జెప్పె నట్లు సర్పయాగనమయ
ప్రవృత్తంబైనమహాభారతం బంతయుఁ దత్సభాగతుం డైనరోమహర్షణనామ
ధేయుండును సాత్యవతేమశిష్యుండును బంశితప్రవరుండును నగమూతుని

1. గ. సమాధానమానసియుండవై.

పుత్తుం డైనయుగ్రశ్రవంశనియోచకభకుండునమ్మగవధానంబున నాకర్ణించిన
వాఁడగుటను సమాశ్రితవత్సవం డైనయోకృష్ణద్వైపాయనానగ్రహంబునఁ
దత్తభాసాకల్మషిచరణవికారమొ డై యుండు నతండు నైమిశారణ్యపుణ్యక్షే
త్రంబునందు శౌనకుం డనకులవతి బొందలుగాఁ గలగొందలు మహామునుబు
నత్రయాగం బొచరించుచుండ నయ్యెడకుం జని వారలం గాంచినఁ బుణ్యకథా
శ్రవణకౌతుకాధీనమానసు లై యమానసియులు పుణ్యాత్మకుం డైనయొక్కభ
కునకు సముచితార్చనంబులం బ్రయం బొగర్చి కథాకథనంబుఁ బ్రసంగించినం
బ్రీతుండై యాతం డేల తెలుంగుకథ వినం గోరెన రహటయు నప్పరమార్గపరా
యణు లతనితోడ నెయ్యది హృద్యంబును సపూర్వంబును సమగ్రజ్ఞానప్ర
దంబును నఘనిబర్హణంబును నెనయది యొక్కభ మాకు విస నిష్ఠం బని పలు
కుటయు

77

క. లతఁ డింతటిది మహాభారతంబ యనునిశ్చయము దీరరంబుగ మతినం
గత మగుడు నమ్మహాత్ముల, కితివిశదము గాఁగ నిమ్మహాకథ నెప్పెక్. 78

వ. చెప్పి యిట్లనియె నట్లు జనమేజయుండు సర్పయాగకర్తాచుప్తానంబులయెడ నైశం
పాయనవలన నవ్వినఁజేటిహానంబు విని విస్మితండును బ్రమోదభరితుండును
నయ్యె నక్కొలఁదదీయయాజకులు యజనసమాపనవిధి యనుష్ఠించి రయ్యుధి
ష్ఠిరానుజపుత్రప్రాత్తుఁ డత్రైతంగున భుంజంగంబులకుఁ పడ దీర్చినయ న్నీకు నభ్య
ర్చనంబున నత్యంతసంతృప్తునిం జేసి యతనినివాసంబుఁకు ననిచిపుచ్చి ఋత్విజా
లాదిగా నఖిలబ్రాహ్మణులకు బహుధనంబు తొనంగి వినయం బెనంగ నామంత్రి
తులం జేసిన వాఁలునిజనివాసంబులకుం జనిరి నైశంపాయకుఁ బంపాకునవిశేష
పూజనంబులఁ బరితోషితుం గావించి దేవోపచారంబులఁ గృష్ణద్వైపాయనము
నీంద్రుం బూజించి యుజ్జనవతి సకలజనబుద్ధి ప్రస్తావన విభవంబు శోభిల్లఁ
బురంబుఁ బ్రవేశించె.

79

నీ. అని చెప్పి యుకౌసరకాదిమునీశ్వర, గణమూలో మఱియు సర్కభకుం డింపు
మిగులంగ నిట్లును న మేటిమనీశ్వర, సంఘంబుతో నెల్ల నత్యధ్య
సర్వవిధిజ్ఞాత న సర్వవిజ్ఞానభ, వ్యాకృష్ణుండు సర్వేంద్రియప్రబోధ
శాలి సర్వజ్ఞుండు న శౌచశాంతిమహా, బలతితహాత్మ్యతాబిభాసి

తే. యాప్తసర్వవిదైశ్వర్యుఁ న దళింసాంఖ్య, మోగభదవిమండు ధర్మోపదేశ
చతురవాగ్విలాసుండు నిరస్తవ్యవస్తు, వేది సాత్త్వికతేయండురవేదమయుండు. 80

వ. పాండవులకీర్తిం బ్రకటించుటకును మఱియుం గొందలు జనవతులచరిత్రంబులు
జనుల కెఱింగించుటకును దేవదేవుం డగువాసుదేవునిసంక్రీడావిశేషంబులు వివ
రించుటకునుసర్వదేవజాతులజన్మంబులునుదడియ సాయుజ్యంబులును దేటపలుచుట
కును శకలధర్మంబులును దెలుపుటకును గాఁ బంచమవేదం బయివరంగునిమ్మహా

భారతసంహిత యొనర్చె నిమ్మహితేతిహాసంబు సంవత్సర త్రయకృతంబు దీనివిశే
మంబు వినుండు. 81

తే. అమలధర్మార్థకామమోక్షములగుఱిచి
యొడయుతెను ¹వెద్దియును నిందుఁగలుగు నదియ
యొడెడలఁ గల్గు దీన లేక కుండుచొప్పు
దక్కొకంటను లేదు వేదజ్ఞులార. 82

సీ. పూతాత్మలార యీర్వాణ్యేతిహాసంబు, జనమేజయుఁడు సేయ్యసర్పమఖము
కాలంబునం దట్లు క కాదుణికోతముఁ, జైనవేదవ్యాసుఁ క డాదరమున
నాజ్ఞాపమున సేయ క నతనిశిష్యుఁడు లోక, నుతుఁడు వైశంపాయననుండు సెప్పె
నన్నరేంద్రుఁడు విన క నానభ నిలిచి న, వినయభక్తిముగ క వినినవాడఁ
తే. గధనశక్తియు నమ్మునిరకరుణవలనఁ, గలిగె నా కిత్రైటంగున క గారవించి
మీరు వినుచుండఁ జెప్పెఁక మేటివదము, గంటి మంటి మీదయ పెంపుకతనఁజేసి.
వ. (అని పలికి వెండియు) 84

... ఫలశ్రుతి. ...

క. అలఘుమతులార పర్వం, బుల నీయితిహాసరత్నమును వినిన నఘం
బులు వాయు నాకలోకము, గలుగును సిద్ధించు ముక్తి క కాంక్షిత యెనన్. 85

క. ఆద్యంతంబును నీయన, వద్యకథ వినంగఁ గనినకవారికిఁ బాయున్
సద్యంబ బ్రహ్మహత్యా, వద్యము మొదలైనపాపవర్గం బెల్లన్. 86

క. సురపితృకార్యంబుల భూ, సురులకు దీని వినిపించుకనుకృతాత్మ్యుఁడు త
త్కరణఫలంబుల నధిక, స్ఫురితంబుగఁ బడయు మహితశ్రబోధనులారా. 87

క. మానసముల నింద్రియముల, నేనియుఁ జేయంగఁబడినయేనఃపుంజం
బినిర్మలేతిహాసము, వీనుల నొక్కింత సిలుక క విరియు నకలమున్. 88

ఉ. భ్రాజితవృత్తిమైఁ బరఁగుభారతసంహిత సంయమింద్రుల
రా జయనామకంబునను క రాజితభంగి జగత్త్రయంబునం
బూజితకీర్తి యై నెగడుకభూరిజయోన్నతిఁ గండ్లు దీనిచే
రాజు లిలాసురుల్ మఱి యకరాతుల గెల్గురు విన్నయంతటన్. 89

ఉ. భారత మర్థితో వినిన క భక్తిఁ బఠించిన శ్రీయు నాయువున్
భూరియశంబునుం బ్రమదమున్ డృఢవిద్యయుఁ గల్గు వారి కే
కోరిక లైన వేగ మొనఁగూడు సుపుత్రుని గాంచు సద్యున్
గారవ మొప్పఁగాఁ బడయు క గర్భిణియున్ వరుసం గుమారియున్. 90

ఉ. శిఖితచిత్తులార శుభ్రసిద్ధులు వొందు ననేకజన్మ పా

1. వెదియే నిందుఁ గలుగునదియ, యొడెడలఁ గల్గి దీన లేకుండుచొప్పు, దక్కొకంటను లేదు.
2. ఇది వ్రాతప్రతులఁ గానిపేంపదు.

పక్షపాదంబునక వెలుంగు ధారతసహిత క్షల్లంబుండరీ
కాక్షుని వాసుదేవుఁ బ్రకటార్థముగాఁ గని విన్నమానవుం
1 పక్షయపుణ్యలోకములయందు రమించు నిరామయస్థితిన్..

91

ఉ. వ్యాసమునీంద్ర సారకరుణాతిశయంబున భారతార్థము
ద్యాపిత మైనయట్టినుత్యభాగ్యునకుఁ సకలార్థమార్గసం
వాసన మావహిల్లు జననపంక్తులు కీర్తన సేయ శక్యమ
ల్లాససుఖానుభూతి నచరస్థితి నొప్పు నతం డువాత్తుఁ డై.

92

వ. అని యిట్లు సమస్తపురాణపారీణు డైనసూతుండు.

93

చ. పరమపదా ప్తిహేతు వగుధారతసహిత శౌనకాదిభూ
సురవరు లింపున గరంగుచొప్పునఁ జెప్పిన వారు మోదనం
భరితతఁ బొంది యక్కథకుఁ ధ్రువార్థిగ నర్చితుఁ జేసి రర్చిల్కొ
హరిహరనాథ సర్వభువనాచ్చిత నక దయఁ జూచు మెప్పుడున్.

94

ఉ. పావన దుర్దశాపహ శుభప్రసమూర్తి సుధాసుభూతిసం
జీవితధ క్తలోక తుల్యసేవకదామకపాలమాలికా
భావిభవాభిరామ పరివర్తనపఃఫలయావ సాంఖ్యవి
ద్యావహయోగ శక్తివిశదాద్భుతభేదన లోకపాలనా.

95

క. దేవాదిచతుర్విధభూ, తావాసా సుకృతహృదయహారివిలాసా
కేవలభావానందమయా వేదవ్యావస్థనారూఢదయా.

96

మాలిని. అకృతకమధురోక్తివ్యాప్తసందీప్తసారా
సకలభువనరక్షాశాలిసంభద్విహారా
శుకజనకమనీషాశుద్ధబుద్ధానుభావా.

2 సకృపకృతవిలాసానంభృతానందభావా

97

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
శిక్షనసోమయాజిప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతమునందలి స్వర్గారోహణపర్వంబు
సర్వంబు నేకాశ్వాసము.

98

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

సంపూర్ణము.

శ్లో॥ యదక్షరపదభిష్టు మాత్రాహీనం తు యద్భవేత్ |
తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోస్తుతే॥
శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు.

